

KILE JWUMPE SEMEŋI
JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

KILE JWUMPE SEMENI JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Supyire Sénoufo (Sénoufo, Supyire)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Senoufo, Supyire

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

9c94658e-b59d-5cd7-bd2e-4e0770667d41

Contents

MACWO	1
MARIKA	72
LUKA	116
YUHANA	193
KAPYIIN ^{KII}	245
ƆRƆMU SHIINBII	316
1 Kɔɾɛnti Shiinbii	346
2 Kɔɾɛnti SHIINBII	378
GALATI SHIINBII	397
EFESE SHIINBII	408
FILIPi SHIINBII	418
KɔLɔSi SHIINBII	426
1 TESALONIKI SHIINBII	433
2 TESALONIKI SHIINBII	440
1 TIMɔTI	444
2 TIMɔTI	453
TITI	460
FILEMɔ	464
EBURU SHIINBII	467
YAKUBA	490
1 PIYɛRI	498
2 PIYɛRI	507
1 YUHANA	513
2 YUHANA	521
3 YUHANA	523
ZHUDE	525
KACYEEN ^{KII}	528

Macwo Jwumpe Nintanmpe

Jwun¹kanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémen²i fun³jo jwumpe e ke

Yesu cyelempyaŋi Macwo pi maha u pyi Levi ke, uru u à nge sémen²i séme, múnalwóore shwofoo u mpyi u wi. Nka mà jwo u pyi Yesu cyelempya ke, u à múnalwóore shwoshwo báaraŋi yaha. Yesu karenkwooni kántugo ninyiŋi na, Macwo à Yesu kapyiŋkii séme, si li cyêe sùpyaŋi shiŋi u nye Yesu ke, si li cyêe mú na Shwofooŋi kyaa Kile mpyi a jwo na u sí n-pa ke, uru u nye Yesu.

Yee ninyahagii fun³ji Yahutuubii mpyi na Kile Nijcwənrəŋi pi Shwofooŋi mpaŋi sigili. Kile túnntunmpil'à jwo uru Shwofooŋi mpaŋi kyaa na. Macwo sémen²i'à li cyêe na pyàŋi u à si Bətilehemu kànhe e, ná u mege nye Yesu ke, uru u nye uru Shwofooŋi. Karigii cyi à li cyêe na Yesu u nye uru Shwofooŋi ke, Macwo sémen²i'à cyire puni kyaa jwo. Jwumpe Kile túnntunmpil'à jwo fo tēmōni i ke, Macwo à nūru puru pà kurugo maa li cyêe na nde Yesu mpyi na mpyi ke, Kile túnntunmpil'à jwo lire kyaa na mà jwo u pa ke.

Macwo mú à li cyêe na Yesu u nye Yahutuubii saannji ngemu u à Kile Saanre jwə cū jŋke na ke. Mpii pi à taha u fye e ke, pyiŋkanni na Kile Saanre sùpyaŋi'à yaa u pyi ke, u maha pire kâlali lire na. Ti nye saanre sannte fiige me. Kile Saanre sùpyaŋi'à yaa u Kile kyaa táan uy'á u tòro wyérenji na, nde u la nye sùpyire sannte t'a mpyi ur'á ke, u raa lire pyi t'á (7.12) u u zampəenbii kyaa táan uy'á mú (6.44).

Nye sùpyir'à Yesu bə, nka Kile à u jè. Lire kántugo Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi a Jwumpe Nintanmpe yu jŋke supyishiŋi pun'á.

Mà jwo Yesu u si ke, Kile mpyi a jwo na u mege sí n-pyi: «Emanuweli». Kuru mege jwəhe ku nye: «Kile na nye ná wuu e» (1.23). Yesu cye kurugo, Kile à pa sùpyire shwəhəle. Mpe jwumpe p'à tég'a sémen²i jūŋo kuu na: «Mii na nye ná yii e canja maha canja fo si sà nɔ dɔnyenji tēekwooni na» (28.20).

Yesu Kirisita à fworo mpiimu i ke, pire meyi
(Luka 3.23-38)

¹ Nye Yesu Kirisita à fworo mpiimu i ke, pire meyi yi nye nje: Yesu à fworo saannji Dawuda e, Dawuda s'à fworo Ibirayima tūluge e.

² Nye Ibirayima à Ishaka si,

ka Ishaka si Yakuba si,
 ka Yakuba si Zhuda ná u sìṇɛɛbii si,
³ Ka Zhuda si Pɛɛzi ná Zera si. (Pire nuɲi mɛge mpyi Tamari.)

Ka Pɛɛzi si Ɛsirɔn si,
 ka Ɛsirɔn si Aramu si,
⁴ ka Aramu si Aminadabu si,
 ka Aminadabu si Nashɔni si,
 ka Nashɔni si Salamani si,
⁵ ka Salamani si Bwazi si. (Uru nuɲi mɛge mpyi Arahabu.)
 Ka Bwazi si Obɛdi si. (Uru nuɲi mɛge mpyi Uruti.)

Ka Obɛdi si Zhese si,
⁶ ka Zhese si saannɲi Dawuda si.
 Ka saannɲi Dawuda si Solomani si. (Uru nuɲi u mpyi Uri cwoɲi.)

⁷ Ka Solomani si Oroboyamu si,
 ka Oroboyamu si Abiya si,
 ka Abiya si Azafu si.

⁸ Ka Azafu si Zhozafati si,
 ka Zhozafati si Zhoramu si,
 ka Zhoramu si Oziyasi si.

⁹ Ka Oziyasi si Zhoyatamu si,
 ka Zhoyatamu si Akazi si,
 ka Akazi si Ezekiyasi si,

¹⁰ ka Ezekiyasi si Manase si,
 ka Manase si Amɔni si,
 ka Amɔni si Zhoziyasi si,

¹¹ ka Zhoziyasi si Zhekoniya ná u sìṇɛɛbii si. (Lire tɛni i Babilɔn shiinbil'à Izirayeli shiinbii kul'a kàre piye yyére.)

¹² Nyɛ pi à pi cye yaha Babilɔn i, ka pi i núr'a pa ke,
 ka Zhekoniya si Salatiyɛli si,
 ka Salatiyɛli si Zorobabɛli si,
 ka Zorobabɛli si Abiyudi si,

¹³ ka Abiyudi si Eliyakimu si,
 ka Eliyakimu si Azori si,
 ka Azori si Sadɔki si,

¹⁴ ka Sadɔki si Akimu si,
 ka Akimu si Eliyudi si,
 ka Eliyudi si Eliyazari si,

¹⁵ ka Eliyazari si Matan si,
 ka Matan si Yakuba si,

¹⁶ ka Yakuba si Yusufu si.

Nyɛ Yusufu cwoɲi mɛge mpyi Mariyama. Uru u à Yesu si, ɲgemu pi maha yiri Kile Nɲɔwɔnrɔɲi ke.

¹⁷ Mǎ lwó Ibirayima tɛni na mà pa nɔ saannɲi Dawuda wuuni na, tulyeye kɛ ná sicyɛɛr'a tòro. Mǎ lwó saannɲi Dawuda tɛni na fo mà sà nɔ tɛni i Babilɔn shiinbil'à Izirayeli shiinbii kul'a kàre

piye yyére ke, ka tulyeye ke ná sicyεere si ntòro mú. Mà lwó Izirayeli shiinbii tèecûni na Babilon shiinbil'á, mà sà nɔ Kile Nijcwɔnrɔŋi tèesini na, ka tulyeye ke ná sicyεere si ntòro mú.

Yesu ziŋi kani

(Luka 2.1-7)

¹⁸ Nyε Yesu Kirisita siŋkanni l'à pyi nde: Mariyama u nyε u nuŋi ke, uru na mpyi Yusufu tàcwo. Nka mà jwo Yusufu u u lèŋe ke, u yacere wu u mpyi Kile Munaani sífente cye kurugo. ¹⁹ U tànrɔŋi Yusufu mpyi a tii, u la nyε a mpyi si Mariyama mege kèege mε. U la mpyi si u nàmbage fylinne ŋwɔhɔre e.

²⁰ Mà u yaha ná tire sònŋɔre e, ka Kafoonji Kile mèlɛkɛŋi wà si uye cyée u na ŋɔɔge k'e, maa jwo: «Dawuda tùluge shinŋi Yusufu, ma hà raa fyáge si ma tàcwɔŋi Mariyama lèŋe mε, naha na ye yaceni li nyε u á ke, Kile Munaani sífente cye kurugo u à li ta. ²¹ U sí n-pa si pùnambile, maa li mege le Yesu*, naha na ye uru u sí n-pa u shiinbii kapegigii yáfa pi na, si pi shwɔ.»

²² Ncyii karigii pun'à pyi bà li si mpyi Kafoonji Kile à u tūntunŋi tun ná jwumpe mpemu i ke, puru si fūŋŋɔ mε. U mpyi a jwo:

²³ «Yii lógo, pùcepyinɔcembaala sí n-pa laa lwó si pùnambile si, uru pyàŋi mege sí n-le Emanuwɛli†» kuru mege ŋwɔhe ku nyε: «Kile nyε ná wuu e.»

²⁴ Nyε Yusufu à pa jè ke, maa li pyi bà Kafoonji Kile mèlɛkɛŋi mpyi a yi jwo mε, maa Mariyama lèŋe mà pyi u cwo. ²⁵ Nka u nyε a sínni ná Mariyama i mε, fo mà sà nɔ u tèetigeni na. U à tige pùnambile, ka Yusufu si li mege le Yesu.

2

Ncèfeebii pìl'à sà fworo Yesu na, maa u pèe

¹ Nyε Yesu à si Zhude kùluni i, Betilehemu kànhe e. L'à pyi Saanŋi Erɔdi tɛni i. Ka ncèfeebii pìi si yîri canŋafyinmpe e mà pa Zheruzalemu kànhe e, ² maa yíbe: «Yahutuubii saanŋi u à si numε ke, taa u nyε ke? Wuu à u woni nɔya mà wuu yaha canŋafyinmpe e. Lire e wuu à pa mpa u pèe.» ³ Saanŋi Erɔdi à puru jwumpe lógo ke, ka lire kani si u ná Zheruzalemu shiinbii puni funŋɔ wwɔɔŋɔ sèl'e. ⁴ Ka u u Kile sáragawwuubii jūŋufeebii ná Kile Saliyanj cyelentiibii puni bínni maa pi yíbe na Kile Nijcwɔnrɔŋi kyaa l'à jwo ke, taa ur'à yaa u si ke? ⁵ Ka pire si u pyi: «U à yaa u si Betilehemu kànhe e, Zhude kùluni i. Yire Kile tūntunŋi'à sémε na

⁶ «Betilehemu u nyε Zhude kùluni kànhe kà ke, kuru bà ku nyε Zhude kùluni kànyi puni nimbileni mà dε! Naha kurugo ye jūŋufoonj wà sí n-pa fworo k'e,

* **1:21** Yesu mege ŋwɔhe ku nyε: «Kafoonji Kile u nyε Shwofoonji.» † **1:23** Ezayi 7.14

ngemu u sí n-pyi mii sùpyire, Izirayeli shiinbii jùṇṇo na ke*.”»

⁷ Nyɛ ka Erɔdi si jɛɛfeebii ṇwɔh'a yyere, maa pi yíbe na tɛni ndire e won'à fworɔ yɛ. ⁸ Nyɛ lire kàntugo ka u u pi yaha a kàre Betilehemu kàhe e, pi sà yíbe pyàṇi kyaa na sèl'e, pi aha u nya, pi i mpa yi jwo ur'á, uru sí n-sà u pɛe mú. ⁹ U à puru jwo ke, ka jɛɛfeebii si ṇkàre. Pi mpyi a fyánha a woni ndemu nya canṇafyinmpe e ke, lire ninuun'à fworɔ pi yyaha na, maa pi yyaha cù. Cyage e pyàṇi mpyi ke, l'à nɔ wani ke, maa yyére kuru cyage ṇṇyi na. ¹⁰ Ncèfeebil'à li nya l'à yyére ke, ka pi funṇyi si sàa táan. ¹¹ Ka pi i jyè bage e, mà pyàṇi ná u nuṇi Mariyama nya, maa ṇṇkure sín maa pyàṇi pɛe. Lire kàntugo maa pi yaayi jwɔ múgo, maa sɛɛn† ná wusuna‡ ná miri§ kan pyàṇ'á. ¹² Lire kàntugo ka Kile si yi jwo pi á ṇɔge k'e, na pi àha nùru ṇkàre Erɔdi yyére mɛ. Nyɛ ka pi i kuni labɛɛ lwó a kàre pi kɪni i.

Yesu sifeebil'à fê a kàre ná u e Misira kɪni i

¹³ Nyɛ jɛɛfeebii karenṇkwooni kàntugo, Kafoonji Kile mɛlekenji wà à uye cyêe Yusufu na ṇɔge k'e, maa u pyi: «Yíri, maa pyàṇi ná u nuṇi lwó, maa fɪ maa sì Misira kɪni i, maa ntɛɛn wani fo mii aha mu pyi ma nùru ma a ma tɛni ndemu i ke, jaha na yɛ Erɔdi na pyàṇi caa raa bùu.» ¹⁴ Nyɛ ka Yusufu si yíri numpilage e, maa pyàṇi ná u nuṇi lwó mà kàre Misira kɪni i. ¹⁵ U à kwôro wani fo saannji Erɔdi à pa ṇkwû. Lire pyinṇkanni na, nde Kafoonji Kile mpyi a jwo u tũntunṇi cye kurugo ke, lir'à fũṇṇo. U mpyi a jwo: «Mii à na Jyanji yyer'a yige Misira kɪni i*.»

¹⁶ Nyɛ saannji Erɔdi à pa li kàanmucya mà li nya na jɛɛfeebil'à uru jwɔhɔ yaha ke, ka u lùuni si yíri sèe sèl'e. Maa jwo na pũnampyire ti nyɛ Betilehemu kàhe ná ku kwùumpe kanyi na, ná pi sàha ntòro yyee shuunni na mɛ, na pi pire puni bò, jaha na yɛ mà tàanna ná jɛɛfeebii jwumpe e, uru pyàṇi mpyi a yaa u ta cyire yyeegii shuunṇi jwɔhɔntaan pũnampyire e. ¹⁷ Nde Kile tũntunṇi Zheremi mpyi a jwo ke, lir'à fũṇṇo, u mpyi a jwo:

¹⁸ «Mɛjwul'à fworɔ Arama kàhe e, myahigil'à sú maa yamɛɛni sú sèl'e. Araseli u nyɛ na u pyiibii yamɛɛni súu, u la nyɛ wà sì uru fɔṇṇo mɛ, jaha na yɛ u pyiibil'à wíl'a fô†.»

* **2:6** Mishe 5.1 † **2:11** Sɛɛnṇi: uru na nyɛ yaaga ṇkemu pi mpyi maha ṇkan saann'á ke. † **2:11** Wusunani: uru na nyɛ yaaga ṇkemu pi mpyi maha ṇkan Kile á ke. § **2:11** Miri: Uru na nyɛ yaaga ṇkemu pi mpyi maha ntɛg'a bunji bégele si u tò ke. * **2:15** Oze 11.1 † **2:18** Zheremi 31.15

¹⁹ Nyɛ saannɔi Erɔdi à pa ŋkwû ke, ka Kafoonɔi Kile mèlekeɔni wà si uye cyêe Yusufu na ŋɔɔge k'e, mà u yaha Misira kɔni i. ²⁰ U à jwo Yusufu á: «Yîri ma a pyàni ná u nuɔi lwó ma a nûru ma a si Izirayeli kɔni i, naha na ye mpɔi pi mpyi na pyàni caa raa bùu ke, pire saha nyɛ mɛ.» ²¹ Nyɛ ka Yusufu si yîri maa pyàni ná u nuɔi lwó a nûr'a kàre Izirayeli kɔni i.

²² Nka Yusufu à pa lógo na Arikilasi à tɛɛn ɔ̀nɔfente na Zhude kùluni i u tuɔi Erɔdi kwùɔ̀nkwooni kàntugo ke, ka lire si u pyi u u fyáge takarege e wani. Nyɛ ka Kile si nûr'a jwo ná u e ŋɔɔge k'e. Ka u u yîri wani mà kàre Galile kùluni i, ²³ maa sà ntɛɛn kànhe kà na, kuru mɛge nyɛ Nazareti. Lire pyinɔkanni na, Kile tùntunmpɔi jwump'à fùnnɔ. Pi mpyi a jwo: «U sí raa yiri Nazareti shinɔi.»

3

*Yuhana Batizelipyiɔi na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Marika 1.1-8; Luka 3.1-20; Yuhana 1.19-28)*

¹ Nyɛ yyee nɔnyahagil'à tòro ke, ka Yuhana Batizelipyiɔi si uye cyêe Zhude kùluni síwage e maa Kile jwumpe yu. ² U mpyi maha ŋko: «Kile Saanre tèn'a byanhara, yii yii toronɔkanni kêɛnɔɔ.» ³ Yuhana kyaa Kile tùntunɔi Ezayi mpyi a jwo, tɛni i u à jwo na:

«Sùpya mɛjwuu na fwore síwage e fànha na
“Yii kuni yaa Kafoonɔi mɛɛ na,
yii kumpyɛɛ nintiire yaa u á*.”»

⁴ Nyɛ Yuhana vâanntinɔke mpyi a yaa ná ɔ̀wɔhɔɔi shire e, u mpyi a uye pɔwó ná seepwáge e. U ɔ̀jyɔi mpyi kampɛɛɔni ná tuwyiyi sɛɛre. ⁵ Zheruzalemu kànhe shiinbii ná Zhude kùluni kàni sanɔi shiinbii puni ná Zhurudɛn baɔi taan shiinbii puni mpyi maha fwore na si u yyére. ⁶ Maa ntèn li taan na pire kapyinɔkii nyɛ a tí mɛ, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudɛn baɔi lwáhe e.

⁷ Farizhɛɛnbii ná Sadusiibii nɔnyahara mpyi na ma si mpa piye batize u yyére. Yuhana à pire ɔ̀nya pi i ma ke, maa jwo: «Yii màcwɔn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliɔi kanni sí n-jà yii shwá Kile lùwirini nimpani na ye? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyêe na yii zòmpil'à kêɛnɔɔ. ⁹ Yii àha ŋkwó raa sônɔi na li tɛgeni li nyɛ yii tulyage ku nyɛ Ibirayima mà dɛ! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà nje kafaayi kêɛnɔɔ n-pyi Ibirayima ɔ̀mpyire†.

¹⁰ Yii li cè na kaciig'à céł'a yaha cire ndire taan. Cige maha cige ku nyɛ ku nyɛ na yasɛɛ nɔ̀ncɛnnɛ seni mɛ, kuru sí n-kwòn

* 3:3 Ezayi 40.3 † 3:9 Yahutuubii mpyi na sônɔi na Kile sí pire shwá, mà lire ɔ̀nɔke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33, 37, 39: yii yire cyeyi kála.

n-wà nage e. ¹¹ Mii wi ke, mii na yii batizeli lwøhe e si li cyêe na yii toronkann'à kêennε, nka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhanyi mæere sàha, mii jùnk'à cyêe lire mpyiñi i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹² U ntanhe nyε u cye e, u u u sùmanji nimbwønñi fwu. U sí u sùmapyanji le bwùunni i, si simwòhòñke súugo nafugombaage e.»

Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize

(Marika 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Nyε ka Yesu si yîri Galile kùluni i, mà kàre Yuhana yyére Zhuruden banj jwøge na, si sà uye kan u batize. ¹⁴ Nka Yuhana la mpyi si jcyé maa u pyi: «Mu u à yaa mu u mii batize, ka mu u nùr'a pa mii á la?» ¹⁵ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à yi jwo mε, jεε wuu u yi pyi amuni numε, jaha na ye lire cye kurugo wuu sí Kile jwumpe kuni jaara si nò li tēgeni na.» Nyε ka Yuhana si jεε maa u batize. ¹⁶ Yesu à batize a kwò ke, maa ntíl'a fwordo lwøhe e. Lire tèenuuni i, ka nìnyini si múgo. Ka u u Kile Munaani jya li i ntîri mpánmpørøgo fiige, mà pa ntēen u na, ¹⁷ ka mējwu si fwordo nìnyini i na: «Ŋge u nyε mii Jyanji, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiinkil'à táan mii á mú.»

4

Sitaannini na jcaa si Yesu sòn u kapii pyi

(Marika 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Lire kàntugo ka Kile Munaani si Yesu yyaha cù mà kàre síwage e, bà Sitaannini si mpyi si u sòn ngíi kampyi u sí jεε kapii pyi mε. ² Ka u u sùnñi le a ta canmpyaa beeshuunni ná numpiliyi beeshuunni, ka katege si nta a u ta. ³ Sitaannini u maha zònñi pyi ke, ka uru si file u na maa jwo: «Ná Kile Jyanji sí u nyε mu, yi jwo jje kafaay'a na yi kêenn'a pyi bwúuru.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i na “Yalyire kanni bà ti nyε na sùpyanji jwø caa mε, nka jwumpe puni pu nyε na fwore Kile jwøge e ke*.”»

⁵ Nyε lire kàntugo ka Sitaannini si nkàre ná Yesu i Kile kànhe njncwønøge Zheruzalemu i, maa sà dùgo ná u e Kilejaarebage jùncyage e, ⁶ maa jwo: «Ná Kile Jyanji sí u nyε mu, kwòn a cwo jìnke na, jaha na ye y'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i na

“Kile sí u mèlεkεebii pyi pi mu cwòhò ná pi cyeyi i, bà li si mpyi kafaaga kà nkwd mu tōge kà bānni mε†.”»

⁷ Ka Yesu si u pyi: «Y'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i mú na “Ma hà raa ma Kafoonji Kile jwø cwōre mε‡.”»

* 4:4 Duterennomu 8.3 † 4:6 Zaburu 91.11, 12 ‡ 4:7 Duterennomu 6.16

⁸ Lire kàntugo ka Sitaanninji si ñkàre ná Yesu i ñanke kà nintóonntóngo ñun'i, maa diñyeñi kìrigii puni nàfuunji cyêe u na, ⁹ maa jwo: «Mu aha ñen'a ñinjure sín mii á maa mii pêe, mii sí ñcyii kìrigii ñunufente puni kan mu á.» ¹⁰ Nyé ka Yesu si jwo «Sitaanna wà we, yîri na taan! Y'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i na “Ta ma ñinjure sínni ma Kafoonji Kile á, ma a uru kanni pêreſ.”»

¹¹ Nyɛ lir'à pyi ke, ka Sitaanninɛ si láha Yesu na, ka Kile mɛlɛkɛbii pɛi si file u na, yaayi kyaa li mpyi u na ke, maa yire kan u á.

Bèenme nimbwom'à fworo

¹² Nye Yesu à pa lógo na pi à Yuhana Batizelipyinji cû a le kàsunji i ke, ka u u núr'a kàre Galile kùluni i. ¹³ Nka u nye a sà ntèen Nazarèti kànhe e me, maa nkàr'a sà ntèen Kapere namu kànhe e. Kuru kànhe na nye banji jwage na, Zabulon ná Nefitali taare e. ¹⁴ Nye lire pyinkanni na, ka Kile túnntunji Ezayi jwumpe si fúnno. U mpyi a jwo:

¹⁵ «Zabulon tùluge taare ná Nefitali tùluge taare,
ti nyε Galile kùluni i, banj jwøge na,
Zhuruden banj canjɔcwumpe e ke,
Yahutuubii ná supyishinj sanny shiinbii, pi à tèn t'e ke,

16 pire mpyi numpini i,
bèenme nimbwom'à fworo pi á,
pi mpyi a téen kùluni i, kwùnji numpini i,
bèenme nimbwom'à fworo pi á*.»

17 Mǎ lǚ líre tēni nà, kǎ Yēsù sǐ lì jǔwǒ cū nà Kìlè jwumpe yu, mǎa yì yu sùpǐr'á nà: «Kìlè Saanre tèn'à byanhara, yìi yìi toronkanni kēēnnē.»

Yesu à fɔacumii sicyɛɛre yyer'a pyi u cyelempyii
(Marika 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ Canŋka mā Yesu yaha u u jaare Galile baŋi ɲwɔge na, u à sɲɛɛ shuunni ɲya, Simɔ pi maha mpyi Pyeri ke, ná Andire. Pi mpyi na cwòò wàa baŋi i. Fyácyaa pi mpyi pi pi. ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa mɛ, mii sí yii taanna, yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ²⁰ Ka pi i ntíl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e.

²¹ Nye pi à ta naha vili yyaha na sahan̄ki ke, ka Yesu si núr'a s̄ɪɲɛ shuunni n̄ya, pire pi mpyi Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tun̄i Zebedi mpyi a t̄ɛn bakw̄ɔge fun̄ɲke e, na pi cw̄ɔbii takegyi yaa. Ka Yesu si pi yyere, ²² ka pi i nt̄il'a k̄antugo w̄à bakw̄ɔge ná pi tun̄i na, maa ntaha u fye e.

(Luka 6.17-19)

²³ Yesu à Galile kùluni puni jaara, u mpyi maha sùpyire kâlali Kile Jwumpe kâlabayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á mà yyaha tí ná Kile Saanre e. U mpyi maha yampii puni ná cwòhómáfeebii puni cùñji pi shwòhòl'e. ²⁴ Lire e u mege mpyi a fworò Siri kìnì puni ì. Pi mpyi maha sì ná yampii shìñji puni i u yyére: cifwure feebii ná jínacyaanbii ná kìrikirisannji feebii ná supyimuruñji. Yesu mpyi maha pire puni cùñji. ²⁵ Supyikuruñjò nimbwòhò mpyi maha ntaha u fye e, tire sùpyire na mpyi Galile shiìn ná Dekapoli kùluni shiìn ná Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni sannì shiìn ná Zhurudèn banjì kàmpañke sannjke shiìn.

5

Jofoo wuu l'à jwò yé?

(Luka 6.20-23)

¹ Nyé Yesu à kuru supyikuruñke nya ke, maa dùg'a tèn njanke kà na. Ka u cyelempyìbii si file u na. ² Ka u u jwumpe lwó maa sùpyire kâlali na:

³ «Mpii pi à pi fànhançyere cè Kile kàmpañke na ke, pire wuun'à jwò,

jaha na yé Kile Saanre nyé pire woro.

⁴ Mpii pi nyé na myahii súu ke, pire wuun'à jwò,

jaha na yé Kile sí n-pa pi fòññjò.

⁵ Mpii pi nyé jùmpinçefee ke, pire wuun'à jwò,

jaha na yé jìñke jwòmèèni Kile à lwó ke, kuru sí n-kan pi á kòògò.

⁶ Ntìñji lage nyé mpiimu na bà jyjìñji ná lwòhe lage maha mpyi wà na mè, pire wuun'à jwò,

jaha na yé pi sí n-pa n-tìn.

⁷ Mpii pi nyé na jùjaara taa sùpyire sannte na ke, pire wuun'à jwò,

jaha na yé Kile sí n-pa jùjaara ta pi na.

⁸ Mpii pi nyé ná zòvynre e ke, pire wuun'à jwò,

jaha na yé pi sí n-pa Kile nya.

⁹ Mpii pi nyé na sisure leni sùpyire shwòhòl'e ke, pire wuun'à jwò,

jaha na yé Kile sí n-pa raa pi yiri uru pyìbii.

¹⁰ Mpii sùpyire nyé na ñkyéreege pi Kile jwòmèècuni kurugo ke, pire wuun'à jwò,

jaha na yé Kile Saanre nyé pire woro.

¹¹ Sùpyire na yii mpiimu cyere, marii yii kyéreege, marii kafinare ná jwumpimpe shìñji puni yu yii na, mii mege kurugo ke, yii wuun'à jwò.

¹² Lire ká mpyi, yii a yógore, yii i mpyi funntange e,

ɲaha na yɛ Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mɛɛ na nɛɲyɛɲi na.

Kile tũntunmpii pi à tòro yii yyaha na ke,
amuni pi à pire kyérege.

*Yesu wuubii ɲyɛ suumɔ ná bɛɛnmɛ fiɛge
(Marika 9.50; Luka 14.34-35)*

¹³ Yii pi ɲyɛ diɲyɛɲi suumpe. ɲyɛ suumpe tĩpoompe ká fworɔ p'e, ɲaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahan̄ki yɛ? Pu saha sì n-jà yafyɛn ɲwɔ mɛ, pu sí n-wà cyíɲɲi na, sùpyire s'a pu tánhani.

¹⁴ Yii pi ɲyɛ diɲyɛɲi bɛɛnmpe. Kànhe k'à tɛɛn ɲaɲa ɲun̄'i ke, kuru sì n-jà ɲwɔhɔ mɛ. ¹⁵ Wà ɲyɛ na fùkina mĩni sì u le ɲcyígile cere ɲwɔh'i mɛ. ɲka u maha dũrugo yaage kà ɲun̄'i, bà u bɛɛnmpe sì mpyi s'a nɔni bage shiinbii puni na mɛ. ¹⁶ Lire pyɛɲkanni na, yii bɛɛnmp'a yaa p'a ɲi sùpyire puni ɲyii na, pi raa yii kacɛɲɲkii ɲaa, s'a yii Tun̄i nɛɲyi wun̄i pɛre.

Yesu à jwo Musa Saliyaɲi kyaa na

¹⁷ Yii àha raa sɔɲɲi na mii à pa mpa Kile tũntun̄iMusaSaliyaɲi ná Kile tũntunmpii sanmpii jwumpe fyɛɛnmɛ. Mii ɲyɛ a pa mpa pu fyɛɛnmɛ mɛ, ɲka mii à pa mpa pu fũɲɔ. ¹⁸ Sɛɛɲi na mii sí yi jwo yii á, fo mà sà nɛɲyɛɲi ná ɲɲɲke kwɔ, Saliyaɲi sɛmɛɲi gyanrampe pà, lire ɲyɛ mɛ u sɛmɛbilini là sì n-si n-pĩnni mɛ, fo mà sà nɔ karigii puni tɛgeni na. ¹⁹ Lire e ke shin maha shin ká ɲge Saliyaɲi tabilere ɲɲɲkin kɛɛge, maa sùpyire sannte leni lire kumpiini i ke, urufɔo u sí n-pyi Kile Saanre shiinbii puni nimbileni. ɲka shin̄i u ɲyɛ na uru Saliyaɲi kurigii ɲaare marii sùpyire sannte taanni u na ke, urufɔo sí n-pyi shinbwo Kile Saanre e. ²⁰ Mii sí yi jwo yii á, yii aha mpyi yii ɲyɛ na Kile Saliyaɲi kurigii ɲaare mà tòro Kile Saliyaɲi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii na mɛ, yii sì n-jà n-jyɛ Kile Saanre e mɛ.

Yesu à pi sɔɲɲɔ lùɲirini kyaa na

²¹ Yii à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà sùpya bò mɛ. Shin maha shin u à sùpya bò ke, urufɔo sí n-yíbe lire na*.” ²² Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u lùu yĩrige u shin̄ɛɛ taan ke, urufɔo sí n-yíbe lire na. ɲgemu ká u shin̄ɛɛ pyi “Sɲɲɔɲɔ!” ke, yukyaala kurun̄ke sí urufɔo yíbe. ɲgemu ká u shin̄ɛɛɲi pyi “Sìcyerefo!” ke, urufol'à yaa u wà nafugombaage e.

²³ Lire e ke mu aha a si sárage wwû Kile á, ka li i ntĩge mu fun̄'i na mu shin̄ɛɛɲi wà à mu la wwû, ²⁴ tĩl'a sárage yaayi yaha sárayi tawwuge taan ma a núr'a sà jwo a bɛ ná urufol'e, ma a nta a pa ma sárage wwû.

* 5:21 Ekizodi 20.13

²⁵ Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na ñkèege wani, mu à yaa mu u jwumabenye cya fwɔfwɔ ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanyi cye e, uru si ma le u báarapyiñi cye e, pi i ma le kàsuni i mɛ. ²⁶ Sèñi na mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu jye a lire pyi mɛ, mu sì n-sì n-fworo wani ná mu jye a urufoo fwooni tò feefee mà ye!

Yesu à jwo jacwɔɔre ná cýahani kyaa na

²⁷ Yii à yi lógo na y'à jwo “Ma hà zínni ná wabere cwo e mɛ†.” ²⁸ Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à ceewe wí fo ká tasinnage wuuni si sà ntíge urufoo funñ'i ke, urufol'à jacwɔɔ pyi a kwò ná u e u zòmbilini na. ²⁹ Mu kàniñe jyiibilini ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwùl'a wà tatɔnge e. Naha na ye mu u mpòon ma cyeere cyage kà niñkin i, lire sí n-pwɔrɔ mu á pi mu cyeere puni wà nafugombaage e. ³⁰ Mu kàniñe cyege ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwò a wà tatɔnge e. Naha na ye mu u mpòon ma cyeere cyage kà niñkin i, lire sí n-pwɔrɔ, mu cyeere puni ti ñkwò a sà jye nafugombaage e.

³¹ Y'à jwo mú na “Ngemu ká u cwoñi nàmbage kwò ke, urufol'à yaa u cýaha sémɛ kan u á†.” ³² Nka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwoñi nàmbage kwò, mà li ta jacwɔɔ jùñjɔ taan bà u à ku kwò mɛ, li maha mpyi mu à jwo urufol'à kuni kan u á, u a jacwɔɔre pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lèñe ke, urufoo mú à jacwɔɔ pyi.

Yesu à pi sòñjɔ kàage kyaa na

³³ Yii mú à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà raa ñkâre tawage e mɛ, ñka mu aha jwɔfaaga fáa Kafoonj Kile á, mu à yaa mu u ku wwù.” ³⁴ Nka mii sí yi jwo yii á, yii jye a yaa yii a ñkâre puno puno mɛ. Yii àha raa ñkâre niñyini na mɛ, jaha na ye uru u jye Kile fànhe tateenge. ³⁵ Yii àha raa ñkâre jùñke na mú mɛ, jaha na ye kuru ku jye u tooyi tatahage. Yii àha ñkwò ñkâa Zheruzalemu kànhe na mɛ, jaha na ye kuru ku jye “Saanbwòhe kànhe.” ³⁶ Yii àha raa ñkâre yii jùñyi na mɛ, jaha na ye yii wà sì n-jà u jùñjùñke kà niñkin kèenñe mpyi nivyinge, lire jye mɛ niñgwòhɔ mɛ. ³⁷ Kani ndemu ká mpyi “Ɔon” kyaa ke, yii jwo “Ɔon” ndemu sí ká mpyi “Ɔnhɔ” wuu ke, yii jwo “Ɔnhɔ” kàaga baa. Mpemu ká ntaha puru na ke, pur'à fworo Sitaannini i.

*Yesu à jwo na wuu àha raa ñkoonjgwuure pyi mɛ
(Luka 6.29-30)*

³⁸ Yii à yi lógo na y'à jwo “Wà ha wà jyii jya, urufoo wuuni mú à yaa li jya, wà ha wà ñkyàan wwù, urufoo wuuni mú à

yaa li wwûš.” ³⁹ Nka mii sí yi jwo yii á, wà ha kawaa pyi yii na, yii àha li nkoonji wwû u na mε. Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpenge k'e, ku sanjke kēenye urufol'á*. ⁴⁰ Wà la ká mpyi si mu yyere fànhe yyére si mu vāanntinmbileni shwō mu na, ma vāanntinmbwōhe kan u á mú†. ⁴¹ Wà ha tuguro kárama a tège mu jun'i mà sà yaha culumetiri ninjin ná†, ti tugo mà sà yaha culumetirii shuunni na, ná urufol'e. ⁴² Wà ha mu jáare, urufoo kan. Wà ha mu cyeyaaga jáare si là pyi ná k'e si nūru mpa ku kan mu á, ma hà jcyé mε.

Yesu à jwo na wuu wuu zàmpεεnbii kyaa táan wuy'á

(Luka 6.27-28, 32-36)

⁴³ Yii à yi lógo na y'à jwo “Mu kyal'à táan ngemu á ke, na ma uru kyaa táan may'á, mu kyal'à pεn ngemu á ke, maa uru kyaa pεn may'á.” ⁴⁴ Nka mii sí yi jwo yii á, yii yii zàmpεεnbii kyaa táan yiy'á, yii raa Kile jáare yii kyéregfeebil'á. ⁴⁵ Lire e yii sí n-pyi yii Tunji nñyi wunji pyii. Naha na ye uru u maha canjanyiiini pyi li i fwore shinpiibii ná shincεnmpil'á, maa zànhe kaan shintiibii ná shintiimbaabil'á. ⁴⁶ Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, sàranj ngire yii sí n-ta lire e Kile yyére ye? Múnalwōore shwofeebii mú jye na lire pyi mà? ⁴⁷ Yii aha a yii cìmpyiibii kanni shéere, lire jye kakyanhala kyaa la? Kilecembraabii mú jye na lire pyi mà? ⁴⁸ Lire e ke yii pyi tìgire cyaga baa, yii Tunji nñyi wunji fiige.

6

Yesu à jwo fòñofeebii tεgeñkanni kyaa na

¹ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha raa kacεnñkii pyi sùpyire nyinyage na mε. Lire baare e yii sì sàra ta yii Tunji nñyi wun'á mε.

² Lire e mu aha a si bùnye pyi fòñofoonji wà na, mpìi pi à fyìnme tò wwomō na ke, ma hà li pyi pire fiige mε. Pi maha túnmpε pyi maa piye cyère Kile Jwumpe kàlambayi ná kànhe kanjwōrō tatεenyi i, bà sùpyire si mpyi s'a pi metange yiri mε. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàranj ta a kwō. ³ Nka mu aha si bùnye pyi wà na, mu kàmεnε cyεge jye a yaa ku mu kànñε cyεge kapyiini cè mε, ⁴ bà mu bùnyeñi si mpyi si ñwōhō mε. L'aha mpyi amuni, mu Tunji u jye na kanjwōhigii naa ke, uru sí mu sàra.

§ 5:38 Ekizodi 21.24; Levitiki 24.20; Duterεnōmu 19.21 * 5:39 Yahutuubil'á, mà kantawaa bwòn sùpya e, lire mpyi mu à jwo mu à urufoo cyahala sèe sèl'e.

† 5:40 Yahutuubii yyére, vāanntinñke pi mpyi maha le a taha ñwōhō woge na ke, kuru pi mpyi maha ntég'a piye tò numpilage e. Lire kurugo canjke kanni i pi mpyi maha já a kuru nñyi vāanntinñke kan wà á, ñka numpilage e bà mε (Ekizodi 22.26; Duterεnōmu 24.13). ‡ 5:41 Kuni mpyi a kan Jōmu sōrolashiibil'á pi pi yaayi tugure tège sùpya jun'i pi i u pyi u culumetiri ninjin ná taaga jaara ná t'e.

*Yesu à pi taanna Kilejarege pyinjanni na
(Luka 11.2-4)*

⁵ Yii aha a si raa Kile jáare, mpíi pi à fyìnme tò wwomò na ke, yii àha raa li pyi pire fiige me. Na yyérelí Kile Jwumpe kàlambayi ná kungarigil'e maa Kile jáare, bà sùpyire si mpyi s'a pi naa me, lire l'à táan pi á. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàranji ta a kwò. ⁶ Mu wi ke, mu aha a si raa Kile jáare, jyè ma bage funnke e maa ku tò, maa ma Tunji Kile jáare kuru tanwòhoge e. Lire ká mpyi, mu Tunji u jye tanwòhoge e, maa karigii ninwòhigii puni naa ke, uru sí mu sàra. ⁷ Mu aha a Kile jáare, ma hà raa nùruli jwumpe kurugo, bà Kilecembaabii maha li pyi me. Naha na ye pi maha sònji na pire jwunyahampe pu sí Kile yaha u pire jarege shwò. ⁸ Lire e yii àha mpyi pi fiige me. Yii lí cè na yaage nkemu kyaa ku jye yii na ke, mà jwo yii pi ku jáare ke, yii Tunji Kile maha ku cè.

⁹ Lire e ke yii aha a Kile jáare, yii jwo

“Wuu Tunji u jye ninyiñi na ke,
mu mege ku táan.

¹⁰ Ma pyi saanwa sùpyire puni jùñò na.

Mu jyii wuuni li pyi jùñke na,
bà li jye na mpyi ninyiñi na me.

¹¹ Wuu ninjaa jyiñi kan wuu á.

¹² Wuu kapegigii yàfa wuu na,
bà wuu maha wuu shinjeebii wogigii yàfani pi na me.

¹³ Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kèenne kapegil'á me,
maa wuu shwò Sitaanninji na.

[Naha na ye mu u jye fànhe ná síñi ná pèentefoo,
fo tèekwombaa.

Amiina.]”

¹⁴ Yii lí cè na sùpyir'à kapegigii jcyiimu pyi yii na ke, yii aha cyire yàfa ti na, yii Tunji ninyi wuñi mú sí yii wogigii yàfa yii na. ¹⁵ Nka yii aha mpyi yii jye na jee'g'a sùpyire kapegigii yàfa ti na me, yii Tunji mú sì yii wogigii yàfa yii na me.

Yesu à jwo súnji kyaa na

¹⁶ Yii aha súnji le, mpíi pi à fyìnme tò wwomò na ke, yii àha yyahayi tanha pire fiige me, pire maha li pyi sùpyire si jncè na pi à súnji le. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàranji ta a kwò. ¹⁷ Mu wi ke, mu aha súnji le, ma yyahé jyé, maa làtikolo le ma jùñke e, ¹⁸ bà sùpyire si mpyi t'àha nkwo mu súnleni cè me, fo mu Tunji u jye tanwòhoyi i ke, uru kanni. Lire ká mpyi, mu Tunji u jye na kanwòhigii naa ke, uru sí mu sàra.

*Nàfuunji sèe wuñi kani ná karigii cyi jye cyi jye a yaa cyi
sùpyanji funnò pen me
(Luka 12.22-34)*

19 Yii àha raa nàfuunji caa raa bégeli yiye mɛɛ na jùŋke na mɛ. Ntɔɔnɔŋi ná zúnɔŋi maha u kèege, nàŋkaabii maha bayi fúruge marii u lwúu. 20 Nka yii nàfuu tabegege nɔncɛnɔŋe yaa yiye mɛɛ na nɔnyɔŋi na. Wani ntɔɔnɔŋi ná zúnɔŋi jye na nàfuu kèege mɛ, nàŋkaabii mú jye na u lwúu mɛ. 21 Naha na ye cyage e sùpyanji nàfuunji jye ke, wani u sònɔŋɔre maha mpyi.

22 Sùpyanji nyiigii cyi jye u bɛɛnmpe. Ngemu u jyii cyi à jwɔ ke, urufuoo puni maha mpyi bɛɛnmpe e mú. 23 Ngemu wogigii sí cyi à kèege ke, urufuoo puni mú maha mpyi numpini i. Mu aha jwo na mu na jye bɛɛnmpe e, mà li ta numpini i mu jye, tahala maha ntaha lire numpini na!

24 Yii li cè na báarapyɔŋi sì n-sii n-jà raa báare jùŋufee shu-unn'à mɛ. Lire ká mpyi, u sí jùŋufuonji wà kyaa táan uy'à, si u sanɔŋi kyaa pɛn uy'à. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sanɔŋi na. Jye amuni li jye, nàfuunji lag'à tatɛɛnge fô yii mpiimu na ke, yii sì n-jà n-pyi Kile báarapyii mɛ.

25 Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyî, ná vàanɔnyii yii sí raa leni ke, yire tanɔkanni kà yii funɔŋɔ pɛn mɛ. Tá sùpyanji múnaani tanyéerege jye a fànha tò yalyire na, ka u cyeere tanyéerege mú si fànha tò vàanɔnyii na mɛ? 26 Yii sanɔcyɛɛnre wí ke! Ti jye na jɛɛmɛ núru mɛ, ti jye na sùma kwùun mɛ, ti jye na sùma bégeli bwùunni i mɛ. Nka yii Tunji u jye nɔnyɔŋi na ke, uru na ti jwɔ caa. Tá yii jye a pwórɔ sanɔcyɛɛnre na sèl'e mɛ? 27 Funmpɛɛnre sí n-jà yii jofoo pyi u jà a nimbilere bàra u shìŋi canmpyaagii na ye?

28 Naha na yii à vàanɔnyii nindeyi kani tèg'a yiye funɔŋɔ pɛn ye? Yafwòhɔfwòhɔyi yi maha fyín sige e maa yafyɛɛnre nisi-nante yaa ke, yii sònɔŋɔ yire kyaa na ke! Yi jye na báara pyi mɛ, yi mú jye na kòonɔ pínni mɛ. 29 Nka saanɔŋi Solomani ná u nàfuufente puni i, u vàanndenɔke kà lemɛ jye a jà a jwɔ mà nke yafwòhɔfwòhɔge kà nɔŋkin yafyɛɛnre kwò mɛ. 30 Yafwòhɔfwòhɔyi yi jye sige e nɔnjaa, ná nùmpañja yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemɛ pyi p'à jwɔ amuni, yii jye a li cè na nàkaana baa Kile sí vàanya kan yii á mà? Yii daniyan'à cyére dɛ! 31 Jye yii àha funɔnyii pɛn s'a nko “Naha wuu sí n-lyí ye? Naha wuu sí n-bya ye? Taa wuu sí vàanya ta n-le ke?” mɛ. 32 Kilecembaabii pi maha funɔnyii pɛn ná yire yaayi kani i tèrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li jye yii na ke, yii Tunji Kile à yire puni cè. 33 Mà jwo yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage nɔncyiig'à yaa ku pyi Kile Saanre ná ntìŋi. Lire ká mpyi, Kile sí yire yaayi sanɔnyii puni kan yii á. 34 Yii àha karigii nimpaaŋkii tège yiye funɔŋɔ pɛn mɛ, naha na ye nùmpañke sí raa sònɔŋi kuye na. Canɔŋa maha canɔŋa ná ku kawaagii cyi jye.

7

*Yii àha raa pi sanmpii cêege me
(Luka 6.37-38, 41-42)*

¹ Yii àha raa pi sanmpii cêege me, lire ká mpyi Kile mú sì yii cêege me. ² Naha na ye bà yii na sùpyire sannte cêege me, amuni Kile mú sí yii cêege. Cùŋkanni na yii nyɛ na sùpyire sannte cwôre ke, amuni Kile mú sí yii cû. ³ Naha na mu nyɛ na nyɛsenni naa ma cìmpworonji nyiini i, mà li ta bànnanji u nyɛ mu wuuni i ke, mu nyɛ na uru naa mà ye? ⁴ Mà tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìmpworonj'á na u yyére ma a nyɛsenni wwû u nyiini i, mà li ta bànnanji nyɛ mu wuuni i ye? ⁵ Mu u à fyìnme tò wwomɔ na ke, fyànha a bànnanji wwû ma nyiini i, lire ká mpyi, mu sí raa naa raa ncwúu nyɛsenni tawwuge e ma cìmpworonji nyiini i.

⁶ Yaayi yi nyɛ Kile wuyo ke, yii àha raa yire kaan pwuunbil'á me, lire baare e pi sí n-jà n-yîri yii kurugo si yii sulugo. Yii àha raa yii kóonji longara wunji cyáan caabii taan me, lire baare e pi sí raa u tánhani.

*Kile maha u pyiibii nareyi shuu
(Luka 11.9-13)*

⁷ Yii a Kile náare, u sí yii kan, yii a ncaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á.

⁸ Yii li cè na shin maha shin u nyɛ na náare ke, uru maha ntaa. Shin maha shin u nyɛ na ncaa ke, uru maha naa. Shin maha shin ká bàrage kúu ke, ku sí múgo urufol'á.

⁹ Jofoo u nyɛ yii shwɔhɔl'e, ŋgemu u sí nyɛ kafaaga kan u pyàŋ'á, mà li ta bwúuru u à náare u á ye? ¹⁰ Lire nyɛ me, mà wwò kan u á mà li ta fya u à náare ye? ¹¹ Nyɛ yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha já a yacɛnyɛ kan yii pyiibil'á ke, yii nyɛ a cè a jwo na yii Tunji u nyɛ nìnyinji na ke, ur'à bégel'a tòro yii taan si yacɛnyɛ kan u náarafeebil'á mà?

¹² Lire e yaaga maha yaaga yii la nyɛ sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii lire pyi pi á mú. Yire Kile túnntunŋi Musa Saliyanji ná Kile túnntunmpii sanmpii sémɛbil'á jwo.

*Kurigii shuunninji kani
(Luka 13.24)*

¹³ Yii jyè tajyinjwɔge nimbileni i. Naha kurugo ye kuni li maha kakyaare nɔ sùpyanji na ke, lire tajyinjwɔg'á pèe, lire kùn'à pèe, lire e shinnyahara nyɛ na naare. ¹⁴ Nka kuni li maha shìnji nìŋkwombaanji kaan ke, lire tajyinjwɔg'á cyére, li narama à pɛn, li naarafeebii nyɛ a nyaha me.

*Cige maha ncè ku yasɛere e
(Luka 6.43-44; 13.25-27)*

¹⁵ Kafinivinibii pi maha piye pyi Kile tũntunmii fiige ke, yii a yiye kàanmucaa pire na. Pi aha a ma yii á, pi maha piye pyi mpàa fiige, mà li ta pi funɲy'à pi sige yaayi fiige. ¹⁶ Yii sí pi cè pi kapyiɲkii cye kurugo. Wà sí n-jà ɛɛɛɛ cige yasɛɛ kwɔn nguro cige na la? Lire ɲye mɛ, mà fizhiye cige yasɛɛ kwɔn nguro cige na la? ¹⁷ Lire pyiɲkanni na, ciccɛɲke yasɛɛr'à ɲwɔ, cipege woore s'à pi. ¹⁸ Ciccɛɲɛ sì n-jà raa yasɛɛ nimpere seni mɛ. Cipege mú sì n-jà raa yasɛɛ ɲiɲcɛnnɛ seni mɛ. ¹⁹ Cige maha cige ku ɲye ku ɲye na yasɛɛ ɲiɲcɛnnɛ seni mɛ, ku sí n-kwɔn n-wà nage e. ²⁰ Lire e ke yii sí pi cè pi kapyiɲkil'e, bà cige maha ɲcè ku yasɛɛ e mɛ.

²¹ Mpii puni pi ɲye na mii pyi “Kafoonɲi, Kafoonɲi” ke, pire puni sì n-ɲyè Kile Saanre e mɛ, mii Tunɲi ɲiɲyi wunɲi ɲyii wuuni pyifeebii kanni pi ɲye ɲyifeebii. ²² Kuru canɲke ká nɔ, shinɲyahara sí n-pa mii pyi “Kafoonɲi, Kafoonɲi, wuu mpyi na Kile tũnture yu mu mɛge na, marii jínabii kòre na yige mu mɛge na, marii kabwɔhii ɲiɲyahagii pyi mu mɛge na mà?” ²³ Lire tɛni i, mii sí yi jwo tire sùpyir'à “Mii ɲye a sàa yii cè mà ɲya mɛ. Yii yîri na taan, yii kapimpyiibii!”

Yákilifoɲi ná funɲɔ baa shinɲi kani
(Luka 6.47-49)

²⁴ Shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa pu kurigii ɲaare ke, urufoo sí n-jà n-tàanna ná yákilifoɲi w'e ngemu u à u bage faanra kafaafoge ɲunɲi ke. ²⁵ Kuru bage faanraɲkwooni kàntugo, zànbwɔh'à cwo, ka dùyi si ɲi na fwu na fwore, ka kafɛɛge si wá na fwu sèè sèl'e na kuru bage ɲɔɔɲi, ɲka ku ɲye a cwo mɛ, ɲaha na ye ku nintaani na ɲye kafaafogo ɲunɲi.

²⁶ ɲka shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa mpyi u ɲye na pu kurigii ɲaare mɛ, urufoo na ɲye mu à jwo funɲɔ baa shin, ngemu u à u bage faanra nticyɛnni ɲunɲi ke. ²⁷ Kuru bage faanraɲkwooni kàntugo, zànbwɔh'à cwo, ka dùyi si ɲi na fwu na fwore, ka kafɛɛge si wá na fwu sèè sèl'e na kuru bage ɲɔɔɲi, ka ku puni si mpi a wu.»

²⁸ Yesu à puru jwumpe jwo a kwɔ ke, ka u kàlanɲi pyiɲkanni si sùpyire kàkɲanhala. ²⁹ ɲaha na ye u mpyi na pi kálali ná Kile sífente e. U kàlanɲi pyiɲkanni ná Kile Saliyanɲi cyelentiibii wunɲi pyiɲkanni mpyi ɲiɲkin mɛ.

8

Yesu à tògofoo cùuɲɔ
(Marika 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Yesu à tige ɲanɲe na ke, ka shinɲyahara si ntaha u fye e. ² Ka tògofoonɲi wà si file u na maa ɲiɲkure sín u fere e maa jwo: «Kafoonɲi, mu aha ɲɛɛ, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii

fíniŋe.» ³ Nye ka Yesu si u cyɛge sànhà maa bwòn u na maa jwo: «Mii à jɛɛ, tòge ku láha ma ná!» Ka tòge si ntíl'a láha u na. ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwɔge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mɛ, ŋka ta sì, maa sà maye cyêe sàragawwunji na u u ma kàanmucya, sàrage kyaa Kile túnntunŋi Musa à jwo tògofeebii kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùŋɔ*.»

*Yesu à sòrolashiibii jùŋufoonji wà báarapyi cùŋɔ
(Luka 7.1-10; Yuhana 4.43-54)*

⁵ Mà Yesu yaha u u jyè Kapɛɛnamu kànhe e, Ɔɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà à file u na maa u jáare na: ⁶ «Kafoonji, mii báarapyiŋi nizinnŋi na wá bage e. U à mûruŋɔ, maa ŋkyaali sèl'e.» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Mii u sà u cùŋɔ la†?» ⁸ Ka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi si jwo: «Kafoonji, mii jùŋk'à cyéɛ mu u jyè mii pyɛnge e. Mu aha jwuŋkanŋa niŋkin jwo, kuru sí mii báarapyiŋi cùŋɔ. ⁹ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na jye mii jùŋɔ na, mii sí jye pìi jùŋɔ na. Mii aha wà pyi “Ta sì” u maha ŋkàre. Mii aha wabɛɛ pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na bilinji pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

¹⁰ Yesu à yire lógo ke, ka li i u kàkyaanhala. Mpii pi mpyi u fye e ke, ka u u jwo pir'á: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntêl'a sùpya jya ná ŋge dáníyanji fiige e Izirayeli shiinbii shwɔhɔl'e mɛ! ¹¹ Mii sí yi jwo yii á, shinjyahara sí raa yîri canŋafworompe ná canŋajyimpe e, si mpa lyî ná Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba e Kile Saanre e. ¹² Ŋka Izirayeli shiinbii mɛɛ na Kile Saanre à bégele ke, pire pìi sí n-wà cyínni na numpini i. Wani pi sí raa myahigii súu s'a ŋkyànhigii kùru.»

¹³ Nye Yesu à puru jwo ke, maa sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi pyi: «Ta sì pyɛnge. Ná mu à dá mii na, nde mu à cya ke, lire li pyi.» Ka u báarapyiŋi si ntíl'a cùŋɔ lire tènuuni i.

*Yesu à Pyɛri nafɛŋcwonji cùŋɔ
(Marika 1.29-34; Luka 4.38-41)*

¹⁴ Nye Yesu à kàre Pyɛri pyɛnge mà sà Pyɛri nafɛŋcwonji ta tasinnage e cifwuro cye e. ¹⁵ Ka Yesu si bwòn u cyɛge na, ka cifwure si láha u na. Ka u u yîri, maa jjiyì kan Yesu á.

¹⁶ Yàkoŋk'à nɔ ke, ka pi i wá na ma ná jínacyaanbii niŋyahamill'e Yesu á. Ka u u jínabii kòr'a yige pi e ná u jwɔjwumpe e, maa yampii puni cùŋɔ. ¹⁷ Nye lire pyiŋkanni na, ka Kile túnntunŋi Ezayi jwumpe si fúnŋɔ, u mpyi a jwo: «U

* **8:4** Tògofoonji ká jɛcùŋɔ, sàragawwunji mpyi maha yaa u u cyeeɛ kàanmucya sèl'e si jɛcè kampyi u à cùŋɔ, u u nta a uye cyêe sùpyire na. † **8:7** Mà tàanna ná Yahutuubii Kile kuni i, shinŋi u jye u jye pi Kile kuni i mɛ, Yahutu jye a mpyi a yaa u jyè uru pyɛnge e mɛ. U aha lire pyi, u mpyi maha jwɔhɔ Kile yyahe taan.

à jyè wuu ná wuu cwòhòmpé shwòhòl'e, maa wuu yampe láha wuu na†.»

*Mpii la ku nyε si ntaha Yesu fye e ke
(Luka 9.57-62)*

¹⁸ Nyε shinnyahara mpyi a pa Yesu kwûulo, lire kurugo ka u u cyelemppyiibii pyi pi banj jyiile ná ur'e. ¹⁹ Ka Kile Saliyanj cyelentunji wà si file u na maa u pyi: «Cyelentunji, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Wyigii na nyε sigepwuunbil'á, shèere mú sí nyε sajcyεεnr'á. Nka tashwəngə nyε Supyanj Jyanj á mε.» ²¹ Ka u cyelemppyanj wabεε si u pyi: «Kafoonj, yyére, mii aha na tunj tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ²² Ka Yesu si u pyi: «Taha mii fye e, maa kwûubii yaha pi a piye tùni.»

*Yesu à kafeebwəhe yyéεε banj jun'i
(Marika 4.35-41; Luka 8.22-25)*

²³ Nyε Yesu à jyè bakwəoge e, ka u cyelemppyiibii si jyè u fye e. ²⁴ Ka kafeebwəhə si yîri na fwu banj jun'i, fo lwəhe na ŋko si bakwəoge tò. Lir'à Yesu ta u u ŋwûuni. ²⁵ Ka pi i file u na, maa u jè maa jwo: «Kafoonj, yîri maa wuu shwə, lire baare e wuu sí n-kwôro lwəhe e.» ²⁶ Ka u u pi pyi: «Naha na yii na fyáge ye? Naha na yii dáníyan'á cyére ye?» Maa yîr'a yyére maa fánha cyán kafεεge ná banj lwəhe na. Ka yi puni si yyére siu! ²⁷ Ka pi puni si wá na ŋkyáli u na, maa jwo: «Naha supyifiwe u nyε ŋge nànj, fo ka kafεεge ná lwəhe si ntèen u wuuni taan ye?»

*Yesu à jínacyaan shuunni cùŋə
(Marika 5.1-20; Luka 8.26-39)*

²⁸ Nyε ka Yesu si banj jyiil'a sà nò Gadara shiinbii kùluni i. Ka jínacyaan shuunni si fworò fanjyi i§ mà u jùŋə bē. Pi mpyi a pi sèe sèl'e, fo wà sàha mpyi na jà a tòro kuru kuuge e mε. ²⁹ Ka pi i wá na yu fánha na: «Kile Jyanj, naha mu nyε na jcaa wuu á ye? Mu à pa mpa kawaa pyi wuu na mà ta tēni sàha nò mà?»

³⁰ Nyε lir'à caakurumbwəhə ta ku u lyî pi byanhampe e. ³¹ Ka jínabii si Yesu jáare sèl'e na: «Mu aha wuu kòr'a yige mpíi sùpyiibil'e, ma a wuu yaha wuu sà jyè mpíi caabil'e.» ³² Ka u u pi pyi: «Yii a sì.» Ka pi i fworò pire nàmbaabii shuunniŋi i, maa sà jyè pire caabil'e, ka caakurunjke puni si sùrug'a yîri nanjke numpenge na, mà cwo cwo banj i mà kwû. ³³ Ka cáanahabii si fē a kàre kànhe e, jcyii cyi à pyi ke, maa sà cyire yyaha jwo, mà cye cyán jínacyaanbii wogigii na. ³⁴ Ka kànhe shiinbii puni si ntíl'a fwor'a kàre Yesu jùŋə tabenji i. Pi à sà u nya ke, maa u jáare sèl'e na u fworò pire kùluni i.

† 8:17 Ezayi 53.4 § 8:28 Yahutuubii maha pi fanjyi wwû kafaayi jun'i. Pi maha ku jwəge yal'a yaa fo maha tateŋŋəŋə yaa mú.

9

*Yesu à supyimurunɔ cùunɔ maa ku kapegigii yàfa ku na
(Marika 2.1-12; Luka 5.17-26)*

¹ Nyɛ ka Yesu si jyɛ bakwɔɔge e, maa banɔ jyiil'a kàre u yabilinɔ kànhe e. ² Ka pi i mpa u á ná yaɔi w'e u yasinninɔke e, u mpyi a múrunɔ. Yesu à pi nya pi à dá uru na ke, maa jwo supyimurunɔk'á: «Na jya, màban le maye e! Mu kapegigil'à yàfa mu na.»

³ Nyɛ Kile Saliyaɔi cyelentiibii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si wá na sònɔi piye funɔ'i na Yesu na Kile meɛge kɛɛge. ⁴ Ka Yesu si ntíl'a pi sònɔre cè, maa jwo pi á: «Naha na yii nyɛ ná nte sònɔpeere shinɔi i ye? ⁵ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, ma a jaare” yii nyii na, cyire kapyaaɔii mú shuunni i, ndire jwumɔ p'à táan ye? ⁶ Nka yii pi li cè na sínɔi na nyɛ Supyaɔi Jyaɔi á naha ninɔke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimurunɔk'á: «Yíri, maa ma yasinninɔke lwɔ, maa si pyɛnge.» ⁷ Ka u u ntíl'a yír'a kàre pyɛnge. ⁸ Sùpyir'à lire nya ke, ka pi i fyá maa Kile pèe, uru nɔgemu u à nge sínɔi fiiginɔi kan sùpyir'à ke.

*Yesu à lyí ná mɛpɛnge shiinbil'e
(Marika 2.13-17; Luka 5.27-32)*

⁹ Yesu à yíri wani ke, u à sà múnalwɔɔre shwofoonɔi wà nya u à tɛɛn u báaraɔi tapyige e, u meɛge mpyi Macwo. Ka Yesu si u pyi: «Yír'a taha na fye e.» Ka u u yír'a taha u fye e.

¹⁰ Nyɛ lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà ntɛɛn na lyí Macwo bage e ná mɛpɛnge shiinbii ninɔyahamil'e mu à jwo múnalwɔɔre shwofeebii ná piiberii. ¹¹ Farizhɛɛnbii píl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yii cyelentuɔi na lyí ná múnalwɔɔre shwofeebii ná mɛpɛnge shiinbii piiberil'e ye?» ¹² Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpii pi à cùunɔ ke, wempyiɔi kyaa nyɛ pire na mɛ, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyɛ. ¹³ Kile à jwo u Jwumpe Semɛnɔi i “Yii a jùnaara taa yii shinɔɛɛbii na, lir'à táan mii á mà tòro sáragawwuuni na*.” Nyɛ yii sònɔ puru jwumpe jwɔhe na. Naha na ye mpii pi nyɛ na piye sònɔi na pir'à tíi ke, mii nyɛ a pa ninɔke na pire tayyerege e mɛ. Nka mpii pi à li cè na pire nyɛ a tíi mɛ, pire tayyerege e mii à pa.»

*Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Marika 2.18-22; Luka 5.33-39)*

¹⁴ Lire kàntugo Yuhana Batizelipyinɔi cyelempyiibil'à pa Yesu yíbe na naha na pire ná Farizhɛɛnbii maha súnɔi leni, Yesu cyelempyiibii sí nyɛ na u leni mà ye? ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Cipoonɔi ceveebii sí n-jà yyaha tanha, mà pi yaha ná cipoonɔi

* 9:13 Oze 6.6

i cikwɔɔnre na la? Nka tɛni là na ma, cipooŋi sí n-pa n-yige pi shwɔhɔl'e. Lire tɛni i pi sí n-ta raa súnŋi leni.

¹⁶ Wà nyɛ na vɔanvɔnŋɔ taha na vɔanŋjyɛga tacwɔngɔ jwooli mɛ. Lire ká mpyi, vɔanvɔnŋke maha vɔanŋjyɛge kɛɛge, tacwɔng'a sì nàara a pɛe. ¹⁷ Wà mú sí nyɛ na sinmpurugo leni seeye boolyɛgil'e† mɛ. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì nkɛɛge. Pi maha sinmpuruge leni seeyi boofɔnŋkil'e, yire mú shuunniŋi y'à bɛ.»

*Yesu à ceenji wà cùuŋɔ, maa Zharusi pworonji buwuŋi jɛ
(Marika 5.21-43; Luka 8.40-56)*

¹⁸ Nyɛ mà Yesu yaha puru jwumpe na, Yahutuubii jùŋufooŋi wà à pa ninŋkure sín u taan maa jwo: «Yesu! Mii pworon' à kwù numɛ. Maye sanŋa yaha, maa mpa ma cyeyi taha u na, u sí jɛ.» ¹⁹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si yîri na nkɛɛge ná u e.

²⁰ Mà pi ninŋkaribii yaha, ceenji wà à file Yesu na maa bwɔn u vɔanntinŋke zhwɔɔre na. Lùwulinŋkwombaayi mpyi uru ceenji na yyee kɛ ná shuunni funŋ'i. ²¹ U mpyi na yu uye funŋ'i: «Mii aha bú jà a bwɔn u vɔanŋyi na, mii sí n-cùuŋɔ.» ²² Ka Yesu si yyaha kɛɛnŋ'a wíl'a u jya, maa jwo u á: «Na pworɔ, ma hà raa fyáge mɛ, naha na ye mu dáníyan' à mu cùuŋɔ.» Ka ceenji si ntíl'a cùuŋɔ.

²³ Yesu à sà nɔ uru jùŋufooŋi pyɛnge e, maa kwùge tɛnmpirigii wyifeebii ná supyiŋyahare jya ti i nyàha na wùruge tiye e ke, maa jwo pi á: ²⁴ «Yii caala a yîri naha, pùceebilini nyɛ a kwù mɛ, li na ŋwúuni.» Ka pi i wá na jcyàhali u na. ²⁵ Sùpyir' à fwor'a kwɔ pyɛnge e ke, ka Yesu si jyɛ bage e, maa pyàŋi buwuŋi cù cyɛge na, ka u u yîri. ²⁶ Ka lire kani si jcaala lire kùluni puni i.

Yesu à fyinmii shuunni ná búbu cùuŋɔ

²⁷ Yesu à fworɔ wani na nkɛɛge ke, ka fyinmii shuunni si ntaha u fye e maa wá na yu fàŋha na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, jùŋaara ta wuu na!» ²⁸ U à sà jyɛ pyɛnge e ke, ka pire fyinmpii si file u na. Ka u u pi pyi: «Yii à dá na mii sí n-jà yii cùuŋɔ la?» Ka pi i jwo: «ɔɔn, mu sí n-jà, kàfooŋi.» ²⁹ Ka u u bwɔn pi jnyiigii na maa jwo: «Li sí n-pyi yii á mà tàanna ná yii dáníyan' i.» ³⁰ Ka pi i ntíi na paa. Ka u u yi jwo a waha pi á na pi a piye kàanmucaa, pi àha wà yaha u li cɛ mɛ. ³¹ Nka pi à yîri wani ke, pi à kàr'a sà a lire kani yu lire kùluni puni i.

³² Nyɛ pir' à yîri Yesu taan ke, ka pìi si mpa ná búbu e. Jínanŋi wà u mpyi u e. ³³ Yesu à jínanŋi kàr'a yige ke, ka búbuŋi si ntíi na yu. Supyiŋyahare ti mpyi wani ke, ka lire si tire kàkyanhala, ka ti i wá na ŋko: «Wuu sàha ŋkwɔ a nde kani fiige jya Izirayeli

† 9:17 Seeyi boni na nyɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatɔɔre seeyi i maa lwohe, lire nyɛ mɛ nùjirimpe, lire nyɛ mɛ ɛɛɛɛɛn sinmpe leni l'e ke.

kìni i mɛ!» ³⁴ Nka Farizhɛɛnbil'à jwo na jínabii nùɲufoonji fànhe cye kurugo, Yesu ɲɛ na jínabii kòre na yige pifeebil'e.

Sùmakɔɔg' à pɛɛ, nka sùmakwɔɔnbil' à cyɛɛ

³⁵ ɲɛ Yesu mpyi na ɲaare na màre kànbwoyi ná kànpɛɛre puni na. U mpyi na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tí ná Kile Saanre e, maa yampii puni ná cwòhómɔfeebii puni cùɲi. ³⁶ U à supyinyahare ɲya ke, ka pi ɲùɲaare si u ta sèl'e, ɲaha na yɛ ti mpyi a kànha maa ɲcwònrɔ, mu à jwo mpàa pi ɲɛ piye nùɲo kurugo. ³⁷ Ka Yesu si jwo u cyelemɲyibil'á: «Sùmakɔɔg' à pɛɛ, nka sùmakwɔɔnbil' à cyɛɛ. ³⁸ Lire e ke yii kɛɛge foo ɲàare, u u pìi bàra sùmakwɔɔnbii na.»

10

Yesu à u cyelemɲyibii yyer'a tun

(Marika 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelemɲyibii kɛ ná shuunniɲi yyere, maa fànhe kan pi á, pi jà pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e, pi raa yampii puni ná cwòhómɔfeebii puni cùɲi.

² Tùnnunmpii kɛ ná shuunniɲi mɛyi yi ɲɛ ɲɛ: nɲɲyiiɲi u ɲɛ Simɔ pi maha mpyi Pyɛri ke, ná u sɲɛɛɲi Andire ná Zebede jyaabii Yakuba ná u cɔɔɲi Yuhana ³ ná Filipi ná Baritelemi ná Tomasi ná Macwo ɲge u mpyi na múnalwɔɔre shuu ke, ná Alife jyanj Yakuba ná Taadi* ⁴ ná Simɔ pi maha mpyi Zeloti† ke, ná Zhudasi Isikariyoti ɲge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Marika 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Pire shiin kɛ ná shuunniɲi Yesu à yɛɛ maa nta a pi tun. U à jwo pi á: «Yii àha ɲjyɛ Samari shiimbii kànyi ná supyishinji sanji wuy'e mɛ, ⁶ nka yii a sì Izirayeli shiimbii yyɛɛ, pire mpiimu pi ɲɛ mu à jwo mpàpinniyi ke. ⁷ Mà yii nɲkaribii yaha, yii a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á na Kile Saanre tèn'à byanhara. ⁸ Yii raa yampii cùɲi, yii raa kwùubii ɲèni, yii raa tògofeebii cùɲi, yii raa jínabii kòre yii a yige sùpyire e. Yii à ti ta mana, yii a ti kaan mana. ⁹ Yii àha sɛɛn, lire ɲɛ mɛ wyɛɛ, lire ɲɛ mɛ wyɛɛpya lwó si nde yii dufaabil'e mɛ. ¹⁰ Yii àha kùshebɔrii lwó mɛ, yii àha vàanntinye shɔnwuyo lwó mɛ, yii àha tanhanyi yabɛɛ lwó mbàra yii tooyi wuyi na mɛ, yii àha kàbii lwó mɛ. Yii li cè na báarapyin' à yaa u a ɲkaan u a lyí.

¹¹ Yii aha jyɛ kànbwòh'e, lire ɲɛ mɛ kànbilere e, yii sùpya cya ɲgemu u sí ɲɛɛ yii sunmbage na ke. Yii aha uru sùpya ta, yii i ɲkwòro wani fo yii sà nɔ yii tèekani na. ¹² Yii aha jyɛ pyɛngɛ maha pyɛng'e ke, yii pi shɛɛre “Kile u yyɛɲɲke kan yii á.”

* **10:3** Taadi, kuru ku ɲɛ u mɛge shɔnwoge. Mɛge nɲɲyiiɲe ku ɲɛ Zhudasi (Luka 6.16). † **10:4** Zeloti: kuru mɛge ɲwòhe ku ɲɛ: «kìni kyal'à táan ɲgemu á sèl'e ke».

¹³ Kuru pyenge shiin ká yii fwùñi shwə, pi sí kuru yyeñinke ta. Nka pi aha mpyi pi nyε a yii fwùñi shwə mε, pi sí kuru yyeñinke ta mε.

¹⁴ Yii aha nkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi nyε a nyen'a yii jwumpe lógo mε, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu wani†. ¹⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, canñke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiñkil'e ke, nde li sí yire kànyi sùpyire ta ke, lire sí n-waha mà tòro Sədəmu kànhe ná Gəməri kànhe shiinbii wuuni na.»

(Marika 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii lógo! Mii sí yii tun, nka yii sí n-pyi sùpyire shwəhəl'e mu à jwo mpàa pi nyε sige yaaya shwəhəl'e. Yii a yiye kàanmucaa bà wwòo nyε mε, yii pyi tateennugo sùpyii mpánmpəɔyɔ§ fiige. ¹⁷ Yii a yiye kàanmucaa sùpyire na, naha na yε pi sí n-kwə n-pa raa yii yiri yukyaabii yyére, s'a yii bwùun ná kəsərigil'e pi Kile Jwumpe kàlambayi i. ¹⁸ Pi mú sí n-kwə raa yii cwôre raa sì fànhafeebii ná saanbii yyére, mà li nùñke pyi na yii na nyε mii cyelempyii. Lire cye kurugo yii sí mii kyaa jwo Yahutuubil'á, sí mii kyaa jwo supyishinji sanñ'á mú. ¹⁹ Nka tēni i pi sí n-pa raa yii leni cye e ke, jwumpe yii sí n-jwo, ná pyiñkanni na yii sí pu jwo ke, yii àha lire tēge yiye funñə pən mε. Jwumpe yii à yaa yi jwo ke, lire tēni yabilinji i, puru sí n-tige yii funñ'i. ²⁰ Yii li cè na yii yabilimpil'e bà puru jwumpe sí n-fworo mε, yii Tunji u nyε Kile ke, uru Munaani li sí raa yu yii cye kurugo.

²¹ Pii sí n-pa raa pi cìnmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii pii sí n-pa raa pi pyìibii kaan pi a bùu, pyìibii pii mú sí n-pa n-yîri pi sifeebii kurugo si pi kan pi bò. ²² Yii kyaa sí n-pən sùpyire pun'á mii mεge kurugo. Nka ngemu ká jà a uye waha maa ntēen Kile kuni i fo mà sà nɔ tēgeni na ke, urufoo sí n-shwə. ²³ Pi aha yii kyérege kànhe k'e, yii fê a fworo kur'e, yii raa sì kabər'e. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mà jwo yii pi Izirayeli shiinbii kànyi puni jaara a kwə ke, Supyanji Jyanji sí nùru n-pa.

²⁴ Cyelempyanji sì n-jà n-pêe n-tòro u cyelentunji na mε, biliwe mú nyε a pēe u kàfoonji na mε. ²⁵ Li tēgeni li nyε cyelempyanji u pa mpyi cyelentunji fiige, bilinji mú sí mpa mpyi u kàfoonji fiige. Ná pi à jà a pyengefoo tàanna ná jínabii jùñufoonji Bəlizəbuli i, mpii pi nyε pyengefoo shiinbii ke, pire wuuni sì n-tòro mà?

(Luka 12.2-9)

²⁶ Lire kurugo yii àha raa fyáge pi na mε. Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à njwəhə ke, cyire puni sí n-pa raa jaan. Kyaa maha kyaa

† 10:14 Mà tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu kànha na: lire njwəhe ku nyε, wuu nəzhan à fworo yii karigil'e, yii jùñə tuguro ti. Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wii.

§ 10:16 Yahutuubii mpyi maha mpánmpəɔyɔ wii fyinmε ná tateennugo sanpyeennε.

li nyε numpini i ke, lire là mú sì n-kwôro ncèmbaa mε. ²⁷ Mii aha jwumpe mpemu jwo yii á numpini i ke, yii a puru yu canŋke e. Mpe mii à jwo yii á katilwôhore e ke, yii dùgo yii a puru jáare katanŋyi juŋ'i. ²⁸ Mp̄ii pi maha já a sùpyanŋi cyeere bò, ná pi sì n-jà u múnaani bò mε, yii àha raa fyáge pire na mε. Kilenŋi u maha já a sùpyanŋi múnaani ná u cyeere shi bò nafugombaage e ke, uru na yii à yaa yii a fyáge.

²⁹ Tá zíiziine shuunni maha mpéε daashi ninŋin kanna mε? Nka lire zíiziini là ninŋin sì n-kwû yii Tuŋi Kile pàama mε. ³⁰ Yii pi ke, ali juŋjoore ti nyε yii juŋyi i ke, Kile à tire puni pèrege cè. ³¹ Lire kurugo yii àha núru kyaa tège yii yiye funŋo pen mε! Yii shin maha shin kan'à waha Kile na mà tòro tire zíiziine ninŋahara na.

³² Shin maha shin ká yyéε li na sùpyire nyii na na uru na nyε mii wu ke, mii Tuŋi u nyε ninyiŋi na ke, mii mú sí n-yyéε li na uru nyii na na urufoo na nyε mii wu. ³³ Nka ŋgemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii Tuŋi u nyε ninyiŋi na ke, mii mú sí urufoo cyé uru nyii na.

(Luka 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yii àha raa sônŋi na mii à pa si mpa jwumabenŋke le sùpyire ná tiye shwôhâl'e juŋke na mà de! Mii nyε a pa ná yyejuŋke e mε, ná kàshige e mii à pa. ³⁵ Naha kurugo yε mii à pa mpa “jyafoonŋi ná tufoonŋi láha piye na, si pworofoonŋi ná nufoonŋi láha piye na, si napworonŋi láha nacwonŋi na. ³⁶ Pii u zàmpenmii sí n-pa n-pyi pi pyenge shiinbii yabilimp̄ii*.” ³⁷ Shinŋi u à u tuŋi, lire nyε mε u nuŋi kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. Shinŋi u à u jyanŋi, lire nyε mε u pworonŋi kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. ³⁸ Shinŋi la ku nyε si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi méε mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. ³⁹ Ngemu la ká mpyi si u ninjaanŋi yaa jwô ke, urufoo nùmpanŋke sí n-kèεge, ŋka ŋgemu ká kântugo wá u ninjaanŋ'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpanŋa ta.

(Marika 9.41)

⁴⁰ Shin maha shin ká yii cùmu lemε jwô ke, urufoo mú à mii cùmu lemε jwô, ŋgemu sí ká mii cùmu lemε jwô ke, urufoo mú à mii tunvoonŋi cùmu lemε jwô. ⁴¹ Ngemu ká Kile tùntunŋi wà cùmu lemε jwô, mà lire juŋke pyi na u na Kile tùnture yu ke, tònŋi Kile sí n-pa n-kan Kile tùntumpil'á ke, uru tònŋi Kile sí n-kan urufol'á. Sùpyire ti nyε na fyáge Kile na ke, wà ha tire tà cùmu lemε jwô, mà lire juŋke pyi na ti na fyáge Kile na, Kile sí urufoo sâra tire fiige. ⁴² Ngemu ká lùŋiŋε fùŋcwo kwuŋyaga

* 10:36 Mishe 7.6

kan nge nàṅkocyaanji wà á, mà lire jùṅke pyi na u na nyε mii cyelempya ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sii lire tònṅi ta.»

11

¹ Nyε Yesu à kwò yire yεyεi ṅkanṅi na u cyelempyiibii ke ná shuunnin'á ke, maa ṅkàr'a sà a sùpyire kâlali, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á pi kànyi na.

*Yuhana Batizelipyinji à tũntunmii tun Yesu á
(Luka 7.18-35)*

² Nyε mà Yuhana Batizelipyinji yaha kàsunji i, u mpyi a Kile Nijcwənrənji kapyiinkii kyaa lógo. Ka u u u cyelempyiibii pì tun Yesu á ³ pi sà yíbe na: «ṅge kyaa l'á jwo na u sí n-pa ke, mu u nyε u wi laa, wuu a wabεε sigili?»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na ⁵ “Fyinmpii naha na naa, tonkegeyifeebii sí i jaare, tògofeebii na jɔ̀cũnɔ̀, jùɔ̀cunnibii sí i núru, kwùubii sí i jèni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fòṅṅfeebil'á. ⁶ Nyε mii kapyiinkii ká mpyi cyi nyε a ṅgemu pyi u à cye láha mii na mε, urufoo wuun'á jwə.”»

⁷ Nyε Yuhana cyelempyiibil'á kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à jwo: «Canṅke yii ná ṅkàre síwage e ke, taha nyεge yii mpyi a kàr'a sà wíi kafεεge sí i ku nyàha la?

⁸ Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wíi yε? Vàansinayafoo la? Yii li cè na mpìi pi maha vāansinayi leni ke, pire maha mpyi saanbii bayi i. ⁹ Lire sannii i ke, jaha yii mpyi a sà wíi yε? Kile tũntunṅṅo la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fànha tò Kile tũntunṅṅo na. ¹⁰ Naha kurugo yε Kile Jwumpe Semεnji à jwo ṅgemu kyaa na na “Wíi, mii sí na tũntunṅi tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*» ke, uru tũntunṅi u nyε Yuhana. ¹¹ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha ṅkwò a si ṅgemu u à fànha tò Yuhana Batizelipyinji na mε, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'á fànha tò Yuhana na.

¹² Mà lwó Yuhana Batizelipyinji Kile jwumpe tèejwuuni na, mà pa nɔ̀ numε na, mpìi la ku nyε si jyè Kile Saanre e ke, shinpiibii na pire kyéεge, pi s'à piye waha si jyè t'e. ¹³ Kile tũntunṅi MusaSaliiyanji ná Kile tũntunṅmpii sanmpil'á jwo Kile Saanre kyaa na, fo mà pa nɔ̀ Yuhana tēni na. ¹⁴ Kampyi yii sí n-jà n-dá pu na, Elinji mpanji shεεnre Kile Jwumpe Semεnji a jwo ke, yii li cè uru u nyε Yuhana. ¹⁵ ṅgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ṅingyigigii cyán sèl'e.

¹⁶ Ná jaha shi i mii sí nte sùpyire shinji tàanna yε? Ti na nyε mu à jwo nàṅkopyire, ntemu ti nyε na bâhare káfuge na ke, tà

* 11:10 Malaki 3.1

na bâhare maa ŋko ti shêrfeebil'á ¹⁷ “Wuu à tìnmpini wyi yii á, yii nyé a ñen'a kwôhó mɛ. Wuu à jáhampe myahigii cêe yii á, yii nyé a ñen'a mɛɛ sú mɛ.” ¹⁸ Yii li cè, Yuhana à pa ke, u mpyi na ñjyitôon wu lyi mɛ, u mú mpyi na sinmɛ byii mɛ, ka pi i jwo na jina u nyé u e. ¹⁹ Nyé Supyanj Jyanj à pa, maa lyi maa byii, ka pi i jwo na u sônñore nyé a taha yaage kabere na mɛ, fo ñjyinj ná sinmbyaani kanni, maa núr'a pyi mɛpɛngɛ shiimbii cevoo mu à jwo múnalwôore shwofeebii.

Ŋka yákilifente Kile maha ŋkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha ñcè urufoo kapyiñkil'e.»

*Yesu à kànyi yà faha
(Luka 10.13-15)*

²⁰ Nyé kànyi na Yesu à tòro maa kakyanhala kariii ñinyahagii pyi, ka yire kànyi shiin si mpyi pi nyé a ñen'a pi toronkanni kênɛɛ mɛ, ka Yesu si wá na yire shiimbii fare. ²¹ U à jwo: «Yii Korazɛn kànhe shiimbii, yii wuun'à kèeɛge! Yii Betisayida kànhe shiimbii, yii wuun'à kèeɛge! Naha na yɛ kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidon kànhe e†, cyire mpyi a pyi, numɛ mpyi na sí pi ta pi à pi toronkanni kênɛɛ maa láha kapegigii na fo tèemɔni i, maa cafubɔrigii le mà pyi pi vâanpyi, maa cwôonre wu piye na. ²² Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, canñke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiñkil'e ke, nde li sí n-pyi yii na ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidon kànyi wuuni na.

²³ Yii Kapɛɛnamu kànhe shiimbii pi ke, yii na sônñi na yii sí n-kàre Kile yyére ñinyinj na bɛ? Lire mpyi nyé mɛ, yii sí n-sii n-tîrige fo ññke ñwôhó shiimbii cyage e. Naha kurugo yɛ kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Sôdômu kànhe e cyire mpyi a pyi, ku shiimbii mpyi na sí n-yyére pi kapegigii na. Ku mú mpyi na sí n-pyi wani fo mà sà nò ññjaa na. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, canñke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiñkil'e ke, nde li sí yii Kapɛɛnamu kànhe shiimbii ta ke, lire sí n-waha n-tòro Sôdômu kànhe shiimbii wuuni na.»

*Yesu u maha taññke kan sùpyan'á
(Luka 10.21-22)*

²⁵ Nyé Yesu à kwô puru na ke, maa jwo: «Tufooni Kile, ñinyinj ná ññke Kafooni, mii fwù nyé mu na, naha na yɛ kani mu à ñwôhó yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyêe nãkopyire na. ²⁶ Sêe wi, Tufooni, mu à lire pyi mà tàanna ná ma pyii wuuni i.»

† **11:21** Tiri ná Sidon na mpyi kãnbwoyo shuunni, ñjemu y'à cè ná kapegigii mpyinj i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhoueli 3.4-8; Amosi 1.9-10).

²⁷ Lire kàntugo maa jwo sùpyir'á: «Mii Tunji à karigii puni le mii cye e. Sùpya nyε a Jyafonji cè Tufoonji baare e mε. Sùpya múnyε a Tufoonji cè Jyafonji baare e mε, fo Jyafonji la ká mpyi si u cyêe ngemu na ke.

²⁸ Yii a ma mii yyére, yii pi à kànha maa ntugo ke, mii sí tanɔɔ kan yii á. ²⁹ Yii a báaraŋi pyi mii á, yii i na yaha s'a yii kéenŋi. Lire ká mpyi, yii sí tanɔɔ ta, ɲaha na yε mii nyε ɲumpiŋefoo, mii karigii mú sí nyε a waha mε. ³⁰ Mii báaraŋi pyim'à táan, tugure mii sí n-tègε yii ɲun'i ke, tir'a faha.»

12

Nje Yesu à jwo canɔɔŋke kyaa na ke

(Marika 2.23-28; Luka 6.1-5)

¹ Nyε canŋka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e, kuru canŋke na mpyi canɔɔŋ. Cyelempyiibii katege wuubii pi mpyi, ka pi i sùmaŋcahayi yà kwòn na mínage na ɲkùru*. ² Farizhéenbii píl'à lire ɲya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, mu cyelempyiibii na canɔɔŋke kafuunŋkii pyi†!»

³ Ka u u pi pyi: «Nde Saanŋi Dawuda à pyi ke, yii nyε a lire kála mà? Canŋka mà u ná u fyèɲwəhəshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruŋi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèɲwəhəshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruŋi kyà.

⁵ Taha yii nyε a li kála Kile Jwumpe Semɛŋi i na sáragawwuubii ká báara pyi Kileɲaarebage e canɔɔŋke e, lire nyε na ntòre kapegigil'e mε? ⁶ Mii sí yi jwo yii á, wà na nyε naha ngemu u à pèe Kileɲaarebage na ke. ⁷ Jwumpe Kile à jwo na yii aha a ɲùɲaara taa yiye na, na lir'à táan ur'á mà tòro sáragawwuuni na† ke, kampyi yii mpyi a puru ɲwəhe cè, sùpyire ti nte yii à ti cêgε mà li ta ti nyε a yaaga pyi mε, yii mpyi na sì ɲεε lire pyi mε. ⁸ Supyaŋi Jyaŋi ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tí ná canɔɔŋke e ke, li si n-jà n-tòro lire na mε.»

Yesu à cyenkwugoo cùuŋɔ canɔɔŋke e

(Marika 3.1-6; Luka 6.6-11)

⁹ Lire kàntugo Yesu à yíri wani, maa ɲkàre kuru cyage shiin Kile Jwumpe kàlambage e. ¹⁰ Lir'à nàŋi wà ta wani ná cyenkwuge e. Ka pi i Yesu pyi: «Mà sùpya cùuŋɔ canɔɔŋke e, tá lir'à yaa ná mpyi iŝ?» Kaɲuŋɔ pi mpyi na ɲcaa ná kuru yibige

* **12:1** Kile Jwumpe Semɛŋi à li cyêe na wà katege wu ká a ntùuli kerege e, na u sí n-jà sùmaŋi wà kwòn ná cyεge e, si ɲyí wani kerege e (Duterenamu 23.25). † **12:2** Mà tàanna ná Farizhéenbii sònɔɔŋkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyεge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cêgε na pi à báara pyi canɔɔŋke (Ekizodi 34.21). ‡ **12:7** Oze 6.6 § **12:10** Farizhéenbii u sònɔɔŋkanni i, shinŋi u nyε na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tègε canɔɔŋke.

e, si nta tìgire cyán Yesu na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Jofoo u nyɛ yii shwəhəl'e, ná mpà nínkin na nyɛ u á, ka uru mpàŋi si ncwo wyige e mà bê ná canŋəŋke e, urufoo sí ɲɛ u yaha wwumbaa yɛ? ¹² Yii nyɛ a li cè na sùpyanɪ tɔyyɛreg'à pɛɛ mpàŋi woge na sɛɛ sɛl'e mà? Yii li cè, mà tàanna ná Kile Saliyanɪ i, kacɛnni mpyin'à ɲwə canŋəŋke e.» ¹³ Nyɛ u à kwɔ puru na ke, maa jwo cyɛŋkwugɛfol'à: «Ma cyɛge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u ɲcùŋŋə ku sanŋke fiige.

¹⁴ Nyɛ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani ke, ka pire si fwor'a kàr'a sà piye taanna Yesu bonkanni na.

Kile báarapyinɪ nɪncwənrəŋi u nyɛ Yesu

¹⁵ Yesu à pa yire cè ke, maa yíri kuru cyage e, u nɪŋkarenɪ, shinɲyahara mpyi a taha u fye e, ka u u yampii puni cùŋŋə. ¹⁶ Maa yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cè mɛ. ¹⁷ Lire pyinɲkanni na, Kile tũntunɲi Ezayi jwump'à fũŋŋə, u mpyi a jwo: ¹⁸ «Kile à jwo:

“Mii báarapyinɪ u nyɛ ɲge, mii à u cwənrə.

U kan'à waha mii na sɛl'e, u kapyiinɲkil'à táan mii á mú.

Mii sí na Munaani pyi li tɛɛn u e,

u sí raa supyishinɪ sanɲi leni kuni nintiini i.

¹⁹ U sì raa jwumə dirili ná wà e mɛ, u sì raa sɛre wà na mɛ.

Wà sì u jwunyahama lógo sùpyire tabinniɲi i mɛ.

²⁰ Ali kanɲyaange, u sì ku kebe mɛ,

fúkinanɲi u nyɛ na tafuguyo caa ke, u sì uru fùgo mɛ.

U sí n-kwóro pur'e,

fo si ntɪinɪ kuni le sùpyire puni taan.

²¹ Supyishinɪ puni sí n-pa pi sòŋŋore taha u na *.”»

Pyinɲkanni na Yesu maha jínabii kòre ke

(Marika 3.22-30; Luka 11.14-23)

²² Nyɛ lire kàntugo, ka pi i mpa ná jínacyanɲi w'e Yesu á. Uru nàŋi mpyi na ɲaa mɛ, maa mpyi búbu. Ka Yesu si u cùŋŋə u à jà na yu maa ɲaa. ²³ Ka li i sùpyire puni bilibili fo pi na piye yíbili maa ɲko: «Taha Dawuda Tuluge Shin bà u nyɛ ɲge nàŋi mɛ?» ²⁴ Nyɛ Farizhɛɛnbil'à yire lógo ke, ka pi i jwo: «ɲge nàŋi nyɛ a sìi na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná fàŋhe kabɛr'e, jínabii ɲũŋufoonɪ Belizebuli woge kàntugo na mɛ!»

²⁵ Ná Yesu sí mpyi a pi funzəŋŋore cè, ka u u jwo pi á: «Kìre maha kìre li nyɛ na liye tũnni ke, lire maha mpa jya. Kàŋhe ɲkemu, lire nyɛ mɛ pyɛnge ɲkemu shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú. ²⁶ Sitaanninɪ ká a u báarapyiibii kòre, u na uye tũnni. Lire ká mpyi, u saanre sì n-kwɔ mà? ²⁷ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná jínabii ɲũŋufoonɪ Belizebuli fàŋhe e, lire sannɪ i ke, yii shiinbii pi nyɛ

na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre ye? Yii shiinbii yabilimpíi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii nún'i. ²⁸ Nka yii li cè na mii na jínabii kòre na yige pífeebil'e ná Kile Munaani fànhe e, lir'à li cyêe na Kile Saanre à nò yii na mà kwò. ²⁹ Wà sì n-jà n-nyè fànhan yahagafoo bage e, si u yaayi lwó, ná u nyè a bage foo pwò a cyán maa nta a jyè mà ye. Urufuó ká já a u pwò a cyán, lire e u maha já a bage yaayi pyi u nyempe.

Sùpyanji sí n-yíbe u jwójwumpe kurugo

³⁰ Shinji u nyè u nyè ná mii i mē, urufuó nyè mii zàmpen, ngemu u nyè u nyè na mii tère na sùpyire wàa tiye na mē, urufuó na ti jùñò kyángé.

³¹ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: kapegigii shini puni ná Kile mekege jwumpe puni sí n-jà yàfa sùpyire na. Nka ngemu ká Kile Munaani mege kēge ke, lire sì n-sii yàfa urufuó na mē. ³² Wà ha jwumpimē jwo Supyanji Jyanji na, lire sí yàfa urufuó na. Nka ngemu ká jwumpimē jwo Kile Munaani na ke, lire kapiini sì yàfa urufuó na nge tìnji i mē, li mú sì yàfa urufuó na tìnji nimpāni i mē.

(Luka 6.43-45)

³³ Cige ká jwò, ku maha yasere nijnēne pyi. Cige ká mpyi ku nyè a jwò mē, ku nyè na yasere nijnēne pyi mē. Cige shini maha jicè ku yasere cye kurugo. ³⁴ Yii màcwōn fiige sùpyiibii! Mà pege yaha yii funn'i, yii sì n-sii n-jà jwujcēnmē jwo mē. Sùpyanji zòmbilin'à jī ndemu na ke, lire u jwòge maha yu. ³⁵ Ngemu u zò u à jwò ke, uru maha jwujcēnmpe yu. Ngemu u nyè ná zòmpi i ke, uru maha jwumpimpe yu. ³⁶ Mii sí yi jwo yii á, canjke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiinkil'e ke, jwumò maha jwumò sùpyir'à jwo, ná pu nyè laaga baa ke, Kile sí ti yíbe puru puni na. ³⁷ Shin maha shin jwójwumò kurugo, Kile sí n-jwo na u à tíi, lire nyè mē u à cēge.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, nka sùpyire nyè a u jwòmēni cū mē

Marika 8.11-12; Luka 11.29-32

³⁸ Nyè ka Kile Saliyanji cyelentiibii pìi ná Farizhēnbii pìi si jwumpe lwó maa jwo: «Cyelentuji, wuu la naha maa kani là pyi a cyêe wuu na, ndemu li sí li cyêe na mu à fworò Kile e ke.» ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à pi, maa kántugo wà Kile na ke, pire maha jcaa si kakyanhala kani là nya tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile tūntunji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sì n-pyi n-cyêe pi na mē. ⁴⁰ Yii li cè, bà Zhonasi a canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fyabwòhe funjke e mē, amuni Supyanji Jyanji mú sí canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fannjke e. ⁴¹ Canjke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiinkil'e ke, Ninive kànhe

shiinbii sí n-pa n-yíri n-yyére si pire kapimpyiibii cêegε, naha na ye Zhonasi à sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronkanni kêennε. Mà li ta wà na nyε naha, ngemu u tayyérege k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, pire kapimpyiibii sí nyε a jεn'a pi toronkanni kêennε mε.

⁴² Kuru canñke, saancwonji u mpyi Sheba kini jùñɔ na ke, uru mú sí n-pa n-yíri n-yyére si pire kapimpyiibii cêegε, naha na ye uru saancwonji mpyi a yíri diñyeñi jùñke kà na, mà sà saanji Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nyε naha, ngemu u yákili u à pêe Solomani wunji na ke, pi sí nyε a jεn'a lógo uru jwɔ na mε.

(Luka 11.24-26)

⁴³ Jína ká fworɔ sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo maa tateεnge cya. U aha mpyi u nyε a kà ta mε, ⁴⁴ u maha jwo “Mii sí núru raa wà na tayirige e.” Nyε u aha núr'a pa urufoo ta bawaga fiige, nkemu k'à pwɔ, maa ku funñke bégel'a jwɔ ke, ⁴⁵ u maha núr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwɔ a bâra uye na, mpíi pi à pi mà tòro u yabiliñi na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyinñkanni nivɔnn'a sì nâar'a pi mà tòro niñjyeeni na. Amuni pire kapimpyiibii wuuni mú sí n-pyi.»

Mpii pi nyε Yesu nunji ná Yesu cìnmpyiibii ke

(Marika 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Mà Yesu yaha puru jwumpe na ná sùpyire e, u nunji ná u cìnmpyiibil'à pa yyére cyínni na, maa jcaa si jwo ná u e. [⁴⁷ Ka wà si Yesu yyere maa jwo: «Mu nunji ná mu cìnmpyiibii naha cyínni na, pi naha na mu kyaa pyi.»] ⁴⁸ Ka Yesu si urufoo pyi: «Mpire pi nyε mii nunji ná mii cìnmpyiibii ye?» ⁴⁹ U à puru jwo ke, maa cyεge sánha u cyelempyiibii kàmpañke na, maa jwo: «Mii nunji ná mii cìnmpyiibii pi nyε mpíi. ⁵⁰ Yii li cè na mii Tunji u nyε niñyini na ke, nge u nyε na uru jyii wuuni pyi ke, uru u nyε mii cìnmpworonji ná mii nunji.»

13

Nεenugunji bàtaage

(Marika 4.1-20; Luka 8.4-15)

¹ Kuru canñke yabiliñi i, Yesu à fworɔ bage e maa nkàr'a sà ntéen banji jwɔge na. ² Ka shinnyahara si mpa bínni u taan, li nyε a pa jwɔ mε, ka u u jyè a téen bakwɔge k'e lwɔhe jun'i, ka sùpyire si yyére kùmpoge na. ³ Ka u u ti kâla karií niñyahagii na ná bàtaay'i. ⁴ U à jwo: «Nεenugunji wà u ná fwor'a kàre jεεmε tanuguge e. Mà u yaha u u sùmashiñi wàa fini fiige, wà à cwo kuni jwɔge na, ka sañcyεεnre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworo niñyahara mpyi kuru cyage e mε. Ka uru si fyín wahawaha, naha na ye

u mpyi a jyè jìŋke e sèl'e mɛ. ⁶ Nye canŋk'à pa fworo ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndìre kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ŋgurotaha na, ka ŋgure si yîr'a uru cû.

⁸ Nka wà tacwug'à pa bê ná jìŋke njɛcɛnŋke e, maa fyîn, maa lyɛ, maa se. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nɔ ŋkuu ŋkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi bejjaaga ná ke ke.

⁹ Ngemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke, urufoo u u nìngyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Ka Yesu cyelempyiibii si file u na, maa u yíbe: «Naha na mu jye na bàtaayi yu sùpyir'á ye?» ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tí ná Kile Saanre e, ná cyi à ŋwɔhɔ ke, yii á cyire jɛcɛn'á kan, u sí jye a kan sùpyire sannt'á mɛ. ¹² Naha kurugo ye ŋgemu u à yaaga cè ke, là sí n-bâra urufoo u tacenke na sèl'e. Nka ŋgemu u jye u jye a yaaga cè mɛ, urufoo bá na sônji na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwɔ urufoo na. ¹³ Lire kurugo mii na bàtaayi yu pi á, naha na ye pi nyiigil'à cwôro, ŋka pi jye na naa mɛ, nìngyigigii na jye pi á, ŋka pi jye na núru mɛ, pi jye na karii yyaha cini mɛ. ¹⁴ Kile túnntunŋi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo ke, pur'à fûnŋɔ pi kâmpanŋke na. U mpyi a jwo:

“Yii sí raa núru, ŋka yii sì raa yafyin yyaha cini mɛ.

Yii nyiigii sí n-cwôro ŋka yii sì raa yafyin naa mɛ.

¹⁵ Yii li cè, nte sùpyire nìngyigigil'à waha,

pi à pi nìngyigigii tò, maa pi nyiigii tò,

bà pi si mpyi pi àha raa naa s'a núru mɛ,

pi yákilibii mú ká raa karii yyaha cini mɛ.

Naha kurugo ye pi la jye sì núru mpa mii yyére, mii i pi shwɔ mɛ*.”

¹⁶ Nka yii pi ke, yii wuun'à jwɔ, naha na ye yii na naa yii nyiigil'e, maa núru yii nìngyigigil'e. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nde yii à nya maa ndemu lógo ke, Kile túnntunmii nìnyahamii ná Kile jwɔmɛɛcuvee nìnyahamii la mpyi si lire nya, si li lógo. Nka pi jye a jà a li nya, maa li lógo mɛ.

¹⁸ Nye kuru bàtaage k'à jwo mà yyaha tí ná jɛɛnugunji i ke, yii ku jwɔhe lógo. ¹⁹ Kuni jwɔge na, sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku jye mu à jwo shinji u à Kile Saanre kani jwumpe lógo, maa mpyi u jye a pu yyaha cè mɛ, ka Sitaannji si mpa pu wwû u funŋ'i ke.

²⁰ Kafaafoge jun'i sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku jye mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ntíl'a jɛɛ pu na ná funntange e ke. ²¹ Nka pu jye a jà a ndìre le t'e mɛ, ti jwɔmɛɛni kèngɛmɛ jye a pɛn mɛ. Kawaa, lire jye mɛ yyefugo kyaa ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworo Kile kuni i.

* 13:15 Ezayi 6.9-10

²² Ngure shwòhòl'e sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ka diɲyɛɲi karigii funmpɛɛnre ná náfuunji lage si pu cwônɔ, pu nyɛ a jà a yasɛɛ pyi mɛ.

²³ Nɲinke nɲɛɛnɲke na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire ti nyɛ na Kile jwumpe núru maa pu yyaha cini ke. Tire sùpyire na nyɛ sùmasenɛ fiige, sùmacire tà à sùmanji se mà nɔ ɲkuu ɲkuu (100) na, ka tà si se mà nɔ beetaanre taanre (60) na, ka tà si se mà nɔ benjaaga ná kɛ kɛ na.»

Nyèpege bàtaage

²⁴ Nyɛ Yesu à núr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre à fwoɔrɔ nde kani kurugo: faapyinji wà à sùmashi nɲɛɛnɲɛ núgo u kɛɛge e. ²⁵ Mà sùpyire yaha ɲɔmpe na numpilage e, u zàmpɛnɲi wà à pa nyèpege kà shi wà kɛɛge e maa núr'a kàre. ²⁶ Nyɛ ka ku ná sùmanji si fyin maa lyɛ siɲcyan.

²⁷ Kɛɛge foo báarapyibil'à sà kɛɛge ta amuni ke, ka pi i sà u pyi “Nùɲufoonji, sùmashinji mu mpyi a núgo ma kɛɛge e ke, taha u bà mpyi a ɲwò mɛ? Nyèpege sí ku wà kɛɛge e ke, taa kur'à yiri ke?” ²⁸ Ka kɛɛge foo si jwo “Mii zàmpɛnɲi wà u à ɲke báaraapege pyi amɛ.” Ka báarapyibii si u pyi “Mu la nyɛ wuu u sà ku kòɔng'a wwù sùmanji shwòhòl'e la?” ²⁹ Ka kɛɛge foo si jwo “Yii ku yaha wani, lire baare e, ku takònge e yii sí raa sùmanji kònge ná k'e. ³⁰ Yii ku ná sùmanji yaha u a lyɛge siɲcyan, sùmakwɔngigii ká nɔ, mii sí yi jwo sùmakwɔnbil'à pi i kuru nyèpege kwòn a yige sùmanji i, pi pɲwò pɲwò pi i ku súugo fòlò, pi i nta a sùmanji kwòn a le na bwùunni i.”»

Kile Saanre maha sìi nimbilere maa mpêre (Marika 4.30-34; Luka 13.18-21)

³¹ Nyɛ Yesu à núr'a bàtaage kà jwo pi á. U à jwo: «Kile Saanre na nyɛ mu à jwo mutaridi cige pyà nàɲi wà à ɲgemu núgo u cikòoge e ke. ³² Kuru cige pyàn'à yilege cire sannte puni wunji na. Nka u aha núgo, u maha fyin maa mpyi cibwòhò mà tòro kanyɛge yawyɛɛre puni taan, fo saɲcyɛnre maha ti shèere yaa ku ɲkényi i.»

³³ U à núr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre na nyɛ mu à jwo bwúurunji yirigeyirige yaani. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyime nɲnyaham'i mà cwònɲò, li maha puru mbyimpe nɲɛwɔnhɔmpe puni yirige.»

³⁴ Nyɛ Yesu à puru jwumpe puni jwo bàtaay'i sùpyir'à. Bàtaayi jwumpe baare e, u mpyi na pabɛɛ yu ná t'e mɛ. ³⁵ Lire e jwumpe Kile tùnntunji mpyi a jwo ke, pur'à fùnnɔ, u mpyi a jwo:

«Bàtaayi mii sí raa yu pi á,

karigii cyi à ñwòhò fo ñinyeñi tasiige e ke, cyire mii sí raa yu pi á†.»

Yesu à ñyèpege bàtaage ñwòhe jwo

³⁶ Ñye Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa jyè bage e, ka u cyelemphyiibii si file u na, maa jwo: «Bàtaage mu à jwo mà yyaha tí ná ñyèpege e sùmanji shwòhòl'e ke, kuru yyaha jwo wuu á.»

³⁷ Ka u u pi pyi: «Sùmashinji ñinçennji nùgufoonji u ñye Supyanji Jyanji. ³⁸ Kerege e sùmashinji ñinçennji'à nùgo ke, kuru ku ñye ñinyeñi. Sùmashinji ñinçennji u ñye mpíi pi à ñee Kile Saanre na ke, ñyèpege ku ñye Sitaanninji fyèñwòhòshiiinbii. ³⁹ Zàmpennji u à ñyèpege wà sùmanji shwòhòl'e ke, uru u ñye Sitaanninji. Sùmakwònnre ti ñye ñinyeñi tèekwooni, sùmakwònnbii pi ñye Kile mèlekèebii. ⁴⁰ Pyinçanni na ñyèpege maha ñkòong'a wwù sùmanji shwòhòl'e maa ku súugo ke, amuni lí mú sí n-pyi ñinyeñi tèekwooni. ⁴¹ Kuru canñke Supyanji Jyanji sí u mèlekèebii tun. Yaaga maha yaaga ku ñye na sùpyire ñùñ kyáñge Kile na, ná mpíi pi maha Kile Saliyanji kèege ke, pi sí pire puni cwònnrò n-yige Kile Saanre e, ⁴² si ngà nafugombaage e. Wani pi sí raa mæe súu s'a ñkyàñhigii kùru. ⁴³ Nka mpíi pi à Kile ñwòmæeni cù ke, pire sí raa bèennmpe yige canña ñyii fiige pi Tunji Saanre e. Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ñinçyigigii cyán sèl'e.»

Nàfuunji ñinçwòhòñi ná kóonji kani

⁴⁴ Kile Saanre na ñye sahanji mu à jwo nàfuu ngemu u à ñwòhò kerege k'e ke. Nànji wà à sà fworo uru nàfuunji na tançwòhòge e, maa u yal'a ñwòhò sahanji. U funntanga wunji, maa ñkàr'a sà u cyeyaayi puni pér'a tég'a kuru kerege shwò.

⁴⁵ Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: cwòhòñi wà u mpyi na kóon nisinanja caa. ⁴⁶ U à kóonbile longara wu nya ke, maa ñkàr'a sà u cyeyaayi puni pérè, maa li shwò.

Nde lí sí n-pyi ñinyeñi tèekwooni i ke

⁴⁷ Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: fyacuumpii pìi mpyi a cwò wà lwòhe e, ka uru cwòñi sí fyaabii shinji puni cù. ⁴⁸ U à ñi ke, ka pi i u ñir'a yige kùmpoge na, maa ntèen maa fyaabii ñinçennmpii cwònnr'a le yalenke e, maa tòn baa wuubii wà. ⁴⁹ Ñye amuni lí mú sí n-pyi ñinyeñi tèekwooni i. Kile mèlekèebii sí shinpiibii cwònnrò si ñgwù shincennmpil'e, ⁵⁰ si pi wà nafugombaage e. Wani pi sí raa mæe súu s'a ñkyàñhigii kùru.

⁵¹ Yesu à puru jwo ke, maa u cyelemphyiibii yíbe na pi à mpe jwumpe lógo la? Ka pi i jwo: «Ɔon, wuu à pu lógo.» ⁵² Ka Yesu si jwo: «Kile Saliyanji cyelentunji cye k'à le mà yyaha tí ná Kile

Saanre e ke, uru maha kàla nivɔnnɔ ta maha bâra ninjyenji na maha yaha uye e, mu à jwo nàfɔnnɔ na yige na nkaan.»

Yesu kànze shiimbil'à cyé u na

(Marika 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ Yesu à kwɔ puru jwumpe na ke, maa yîri wani, ⁵⁴ maa nkàre u tukanhe na. U à nɔ wani ke, maa jyè pi Kile Jwumpe kàlambage e, maa sùpyire kâlali. U kàlanji pyinjkanni mpyi a sùpyire kàkyanhala fo pi na nko: «Di u à pyi maa mpyi yákilifoo ye? Di u à pyi maa kakyanhala karigii pyi ye? ⁵⁵ Taha cíkyanganji tooyo wunji bà u nyɛ u wi mɛ? Taha u nunji bà u nyɛ Mariyama mɛ? U cìnmppyibii bà pi nyɛ Yakuba ná Yusufu ná Simɔ ná Zhude mà? ⁵⁶ U ná pùcɛribii pi nyɛ nu na ke, pire nyɛ naha ná wuu e mà? Di u s'à pyi maa jà na jicyii karigii pyi ye?» ⁵⁷ Nyɛ tire sɔnnɔr'à pi pyi pi à jùnnɔ tugo Yesu na. Ka Yesu si jwumpe lwɔ maa jwo pi á: «Kile túnntunnnɔ maha le njire e cyeyi puni i fo u tukanhe ná u tupyenge ye!» ⁵⁸ Nyɛ pi dánabaare kurugo, Yesu nyɛ a kakyanhala kariii ninjahagii pyi wani mɛ.

14

Yuhana Batizelipyinji kwùnnkanni

(Marika 6.14-29; Luka 9.7-9)

¹ Nyɛ saannji Erɔdi à pa a Yesu shɛnrɛ núru ke, ² maa jwo u báarapyibil'á: «Yuhana Batizelipyinji wi, u à jɛ à fworɔ kwùnni i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi amɛ.»

³⁻⁴ Yii li cè na Erɔdi mpyi a u sìnnɛnɛnɛ Filipi cwonji kwɔn a lwɔ mà pyi u cwo. Uru ceenji mɛge na mpyi Erɔdiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Erɔdi á na u nyɛ a yaa u u sìnnɛnɛnɛ cwonji shwɔ u na mɛ. Ka puru jwumpe si waha Erɔdi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cù a pwɔ a le kàsunji i. ⁵ Erɔdi la mpyi si Yuhana bò, nka u mpyi na fyáge Yahutuubii yyaha na, naha na ye pi puni mpyi a li cè na Yuhana na nyɛ Kile túnntunnnɔ.

⁶ Nyɛ Erɔdi canzeg'à pa mâhana a nɔ lire yyeeni ke, ka u u pìi yyere maa kataan pyi. Nyɛ mà pi yaha lire kataanni na, Erɔdiyadi pworon'à pa a nkɔwɔhɔli shinyyerebii shwɔhɔl'e, ka lire si ntáan Erɔdi e, ⁷ fo u à kâa pùcwonj'á na u aha yaaga maha yaaga jáare ur'á ke, kuru sí n-kan u á. ⁸ Ka pùcwonji nunji si jwo a kan pùcwonj'á na u sà jwo saannj'á na u Yuhana Batizelipyinji jùnnke kwɔn a le nkunan'i, u pa nkan ur'á. ⁹ Ka puru jwumpe si saannji yyahe pyi k'à tanha. Nka u mpyi na sì n-jà n-cyé mɛ, naha na ye u mpyi a kâa u shinyyerebii nyii na. Nyɛ ka u u pìi pyi pi sà Yuhana jùnnke kwɔn kàsunji i pi pa nkan pùcwonj'á. ¹⁰ Nyɛ ka pi i Yuhana jùnnke kwɔn ¹¹ mà le nkunan'i, mà kan pùcwonj'á, ka u u ku kan u nunj'á.

¹² Nyɛ lir'à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si mpa u buwunji lwɔ mà sà ntò, maa sà u sànge wyi Yesu á.

*Yesu à shiin kampwəhii kan̄kuro ɲwə cya
(Marika 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)*

¹³ ɲɛ Yesu à puru jwumpe lógo ke, maa yîri kuru cyage e, maa jyè bakwəge k'e, mà kàre sige fun̄ke e. Sùpyir' à pa u saha cè ke, maa fworopi kànyi i, maa ɲkàre u fye e tɔ̀re na. ¹⁴ Yesu à fworopi bakwəge e mà pi ɲya pi à ɲyaha sèl'e ke, ka pi ɲ̀ɲaare si u ta sèl'e, yampii pi mpyi tire sùpyire shwəhəl'e ke, ka u u pire cùɲɔ.

¹⁵ ɲɛ yàkon̄k' à pa nɔ ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Cyelentun̄i! Sige fun̄ke e wuu ɲɛ, can̄ke s' à kwə a kwə. Sùpyire cye yaha bà ti si mpyi si sà ɲjyì shwə ɲwəkurugo kànyi i mɛ.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Lire ɲɛ a pi kakarala kwə mɛ, yii yabilimp̄ii pi pi kan pi lyì.» ¹⁷ Ka pi i u pyi: «Bwúuru ɲ̀ɲyɔ kan̄kuro ná fyap̄yaa shuunni kanna cyi naha wuu ɲun̄'i.» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii a ma ná y'e.»

¹⁹ ɲɛ pi à pa ná y'e ke, ka u u sùpyire pyi t' à tɛɛn ɲɛge ɲun̄'i. Pi à tɛnn'a kwə ke, ka u u bwúuru ɲ̀ɲyi kan̄kuruɲi ná cyire fyap̄yaaɲi shuunniɲi lwə, maa yyahe yîrige ɲ̀ɲyiɲi i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na. Maa bwúuruɲi kwə̀n kwə̀n a kan u cyelempyiibil' à, pi à kan sùpyir' à. ²⁰ Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun' à lyì a tìn. Ka pi i ɲkwə maa shəhii kɛ ná shuunni ɲ̀ɲi ɲjyìpaanyi na. ²¹ Pire lyìlyibil'e, nambaabii kanni mpyi a shiin kampwəhii kan̄kuro (5.000) kwə, cyeebii ná n̄an̄kopyire ɲɛ a tɔ̀rɔ mɛ.

*Yesu à ɲaara lwəhe ɲun̄'i
(Marika 6.45-52; Yuhana 6.16-21)*

²² ɲɛ lire ɲwəhə na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwəge e, maa ban̄i jyiile u yyaha na. ²³ ɲɛ Yesu à ti cye yaha ke, maa ɲkàr'a sà Kile ɲ̀aare ɲan̄ke kà na, u kanni. U à kwəro wani fo mà pa nɔ yàkon̄ke na.

²⁴ ɲɛ bakwəge e cyelempyiibii mpyi na ban̄i jyiili ke, lir' à kuru ta ku u byanhare lwəhe ɲin̄ke na. Ka kafɛge si wá na fwu na lwəhe tɛre na bakwəge ɲəɲi na wàa k̄ampan̄yi puni na. ²⁵ ɲɛ numpilag' à pa lyɛ ke, ka Yesu si yîri na ɲaare na ɲkɛge pi fye e lwəhe ɲun̄'i. ²⁶ Cyelempyiibil' à u nimpan̄i ɲya lwəhe ɲun̄'i ke, maa fyá sèl'e fo na ɲcyɛnni maa jwo: «Bun̄i wà fwəngə ku ɲɛ ɲkel!» Mà pi fyagara wuubii yaha, pi mpyi na kwuuyi wàa. ²⁷ Mà pi yaha pur'e, ka Yesu si ntìl' a jwumpe lwə maa pi pyi: «Yii yákilibii t̄ɲɛ, yii àha vyá mɛ, mii wì.»

²⁸ Ka Pyeri si jwo: «Kampyi mu u ɲɛ u wi, na yaha si ɲaara lwəhe ɲun̄'i, si ma ɲ̀ɲɔ bɛ.» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Ta ma.» Ka u u fworopi bakwəge e na ɲaare na Yesu ɲ̀ɲɔ bɛni lwəhe ɲun̄'i. ³⁰ ɲka u à pa kafɛge ɲya k' à pɛe maa fyá ke, ka u u li ɲwə cù na ntìri lwəhe ɲwəh' i, maa ɲkwúuli: «Kafoon̄i, na shwə!» ³¹ Ka Yesu si ntìl' a cyege s̄anha, maa u cù maa jwo: «Mu d̄aniyan' à cyɛɛ dɛ!

Naha na mu nyɛ a funɲke pyi ninɲkin mà yɛ?» ³² Ka Yesu ná Pyɛri si jyè bakwɔɔge e, ka kafɛɛge si ntíl'a yyére. ³³ Nyɛ lir'à pyi ke, mpii pi mpyi bakwɔɔge e ke, ka pire si ninɲkure sín Yesu á maa jwo: «Nàkaana baa, Kile Jyanj u nyɛ mu.»

*Yesu à yamii cùuɲɔ Zhenɛzarɛti kàmpaɲyi na
(Marika 6.53-56)*

³⁴ Nyɛ Yesu ná u cyelempyiibil'à baɲi jyiile ke, maa jyè Zhenɛzarɛti kùluni i. ³⁵ Kuru cyage shiɲnbii mpyi a Yesu cè, lire e pi à Yesu mpaɲi jwo puru màhampe puni i. Ka sùpyire si wá na ma ná yampii shinɲi puni i Yesu á. ³⁶ Pi mpyi na Yesu jáare na u pire yaha pi i bwòn u vaaɲntinɲke zhwɔɔre na kanna. Yampii pi mpyi maha bwùun u na ke, pire puni mpyi maha jɲcùuɲi.

15

*Karigii cyi nyɛ na wuu jwɔre Kile yyahe taan ke
(Marika 7.1-23)*

¹ Nyɛ canɲka Farizhɛɲnbii pìi ná Kile Saliyaɲi cyelentiibii pìl'à yîri Zheruzalemu kàhe e mà pa Yesu yyére, maa u yíbe: ² «Naha na mu cyelempyiibii nyɛ na wuu tulyeyi làdaabii karigii leni njire e mà yɛ? Naha na pi aha a si raa lyí, pi nyɛ na pi cyeyi jyíi mà tàanna ná pire làdaabil'e mà yɛ*?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii à kàntugo wà Kile ton'á, maa ntaha làdaabii fye e yɛ? ⁴ Yii li cè na Kile à jwo “Ma tunj ná ma nuɲi pèe†. Ngemu ká jwumpime jwo a wà u tunj, lire nyɛ mɛ u nuɲi na ke, urufoo sí n-bò‡.” ⁵ Nka yii pi ke, yii maha yi yu sùpyir'á na “Wà ha já a jwo u sifeebil'á na yaayi uru mpyi a yaa u tɛg'a pi tɛge ke, na ur'à yire kan Kile á mà kwò, ⁶ na urufoo mɛe ká mpyi u nyɛ na yaaga kaan u sifeebil'á sahaɲki mɛ, na tapege nyɛ yire e mɛ.” Mà tàanna ná lire e, yii à kàntugo wà Kile jwump'á, maa ntaha yii làdaabii fye e. ⁷ Yii pi à fyɲmɛ tò wwomɔ na ke! Kile tũntunɲi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'à sàa pyi sèe. U mpyi a jwo na ⁸ “Kile à jwo ‘Nte sùpyire na mii père jwɔyi i kanna, mà li ta pi zòompìi laag'à tɔn mii na.

⁹ Pi na mii père tawage e, jahaha na yɛ kàlaɲi pi nyɛ na ɲkaan ke, ur'à lwó a pwɔ sùpyire làdaabii kanni na\$.’ »

* **15:2** Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyí, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyiɲkanni là na maa sòɲɲi na lire jyiɲkanni maha pire finiɲe Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ɲka Farizhɛɲnbil'à jwo na shin maha shin u nyɛ na Kileɲarege pyi ke, na pire pun'à yaa ná l'e. † **15:4** Ekizodi 20.12; Duterɛnɔmu 5.16 ‡ **15:4** Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9 § **15:9** Ezayi 29.13

¹⁰ Puru jwóhó na, Yesu à sùpyire yyere maa jwo t'á: «Yii ninyigigii pèrè, yii raa núru sèl'e. ¹¹ Yaaga maha yaaga ku nyé na jyé sùpyanji jwóge e ke, kuru kà nyé na jà a u jwóhó mē. Nka nje yi nyé na fwore sùpyanji jwóge e ke, yire yi maha jà a u jwóhó.»

¹² Nyé Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Mu nyé a cè na mu jwump'à waha Farizhēnbii na mà?»

¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Cige maha cige ku nyé ku nyé a cēnmē mii Tunji ninyi wunji cye kurugo mē, yire puni sí n-kò n-wà. ¹⁴ Yii Farizhēnbii yaha wani, fyinmii pi à fyinmii yyaha cū. Fyín ká u fyinnyé kàbii cū, pi mú shuunninji sí n-tíge wyige k'e.»

¹⁵ Ka Pyeri si jwo: «Puru jwumpe jwóhe jwo wuu á.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpíi, ali numē yákilitan nyé yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nyé na puru núru mà? ¹⁷ Yii nyé a li cè na yaaga maha yaaga ku maha jyé sùpyanji jwóge e ke, na u yaceni i kuru maha nkàre, u aha shà yaare e, k'a sì fworo mà? ¹⁸ Nka nje yi nyé na fwore sùpyanji jwóge e ke, u zònji i yire maha fwore, yire mú sí yi maha u jwóhó Kile á. ¹⁹ Yii li cè na sùpyanji zònji i sònnjopeere maha fwore, mu à jwo: supyiibuuni ná jacwóore ná silege baa karigii ná nānkaage ná kafinare ná jwoore. ²⁰ Cyire karigii cyi maha sùpyanji jwóre Kile á. Lire baare e mà yalyige lyí cyeyi njyimbaa, lire nyé na jín'a sùpya jwóhó mē.»

*Supyishinji sanji cwonji wà à dá Yesu na
(Marika 7.24-30)*

²¹ Ka Yesu si yíri wani mà kàre Tiri ná Sidon kànyi kàmpannjke na. ²² Mà pi yaha wani, Kana shiinbii cwonji* wà à pa Yesu á, maa jwo fànha na: «Kafoonji! Dawuda Tuluge Shinji! Nùjaara ta na na, maa sà na pworonji kàanmucya. Jínani wà u wá a u tēnmē pēn.» ²³ Yesu nyé a jēn'a u jwó shwó mē. Ka cyelempyiibii si jwo Yesu á: «Nge ceenji cye yaha, naha na yé u na nkúuli wuu jwóh'i.» ²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Izirayeli shiinbii kanni mē na Kile à mii tun, pire mpiimu pi nyé mpàa nimpinnimii fiige ke.»

²⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, ceen'á pa njnkure sín Yesu taan maa jwo: «Kafoonji! Cye le na á.» ²⁶ Ka Yesu si jwo: «Mà nānkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á†, lire nyé a jwó mē.» ²⁷ Ka ceenji si jwo: «Kafoonji, yire nyé sèe, nka pyengefoo ká a lyí, njyipaandre ti maha jcwó njnke na ke, pwunmpyire maha tire lyí.» ²⁸ Nyé ceen'á yire jwo ke, ka Yesu si jwo: «Ceewe, nka mu

* **15:22** Nge ceen'á fworo supyishinji w'e, ngemu u mpyi a fyánha a pyi Izirayeli shiinbii zàmpēnmii ke. † **15:26** Sùpyiibii pi nyé pi nyé Yahutuu mē, Yahutuubii mpyi maha pire wíi pwuun fiige.

naha a dá mii na de! Nde mu à cya mii á ke, lire sí n-pyi mu á.» Nyε ka u pworonji si ntíl'a cùuŋɔ.

*Yesu à shiin kampwɔhii sicyεere jwɔ cya
(Marika 8.1-10)*

²⁹ Nyε lire kàntugo Yesu à yîri kuru cyage e maa nkàre Galile banji jwɔge na, maa dùg'a tèn janke kà jɔŋ'i. ³⁰ Ka supyikurumbwɔhɔ si mpa u á. Kuru supyikurunke e, pii mpyi a pa ná dishiyifel'e, pii s'à pa ná fyinmil'e, pii sí nyε ná yatanŋkegeyefel'e, pii sí nyε ná búbul'e, pii sí nyε ná yampii shi ninyahamil'e. Pi mpyi na ma ná pire yampil'e Yesu á, ka u u pi cùuŋɔ. ³¹ Li mpyi a sùpyire bilibili mà búbuubii nya pi à jà na yu, yatanŋkegeyifeebii sí i jɔcùuŋi, dīshiyifeebii sí i jaare, fyinmpii sí i jaa, lire kurugo pi à Izirayeli shiimbii u Kilenji kêe.

³² Nyε ka Yesu si u cyelempyiibii yyere maa jwo: «ŋke supyikurunke jùnaare naha mii na, naha na ye pi canŋke taanre woge ku nyε naha mii taan, yalyire nyε pi á mε. Mii la nyε si pi cye yaha njyimbāa mε, lire baare e katege sí pi fānha kwɔ kuni na.» ³³ Ka cyelempyiibii si jwo: «Di wuu si n-jà njyì ta naha ŋke síwage e, si ntège ŋke supyikurunke fiige jwɔ cya ye?» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Bwúuru jùnyɔ jùuli yi wá yii jɔŋ'i ye?» Ka pi i jwo: «Bwúuru jùnyɔ baashuunni ná fyapyire ti naha wuu jɔŋ'i.» ³⁵ Ka u u sùpyire pyi t'à tèn jɔŋke na, ³⁶ maa bwúuru jùnyɔ baashuunninji ná tire fyapyire lwó, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á, ka pire si yi táa ti na. ³⁷ Kuru supyikurunke pun'à lyí a tìn, ka pi i ŋkwɔ maa saanya baashuunni jì njyìpaanyi na. ³⁸ Pire lyilyibil'e, nambaabii kanni mpyi kampwɔhii sicyεere (4.000) cyeebii ná nàŋkopyire nyε a tɔrɔ mε.

³⁹ Nyε lire jwɔhɔ na, u à ta a sùpyire cye yaha, maa jyè bakwɔɔge k'e, mà kàre Magadan kùluni i.

16

Farizhεenbii ná Sadusiibil'à jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l'à li cyêe na u à fworo Kile e ke

(Marika 8.11-21; Luka 12.54-56)

¹ Nyε canŋka Farizhεenbii ná Sadusiibil'à file Yesu na, si u pεre jɔcù, maa u pyi na u kani là pyi ndemu l'à li cyêe na u à fworo Kile e ke.

[² Ka Yesu si pi pyi: «Yii aha kilenji yyahe nya k'à jáana yàkonke, yii maha jwo na zànhe sì n-pa ninjaa mε. ³ Nyège na, yii aha kilenji yyahe nya k'à wwɔ, yii maha jwo na zànhe sì n-pa ninjaa. Nyε yii à jà a cyire karigii puni tēpyiinkii cè, ka naha si li ta jcyii cyi nyε na mpyi yii shwɔhɔl'e numε ke, yii nyε a jà a cyire cè mà ye?»] ⁴ Mp̄ii pi à pi, maa kàntugo wà Kile na ke, pire maha jcaa si kacyele nya tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile

tùnnntunji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha si n-pyi n-cyêe pi na mε.» Nyε u à puru jwo ke, maa yîri pi taan mà kàre.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu cyelempyiibii si banji jyiil'a kàre kùmpoge sannke na. Pi à sà nò ke, ka pi i li kàanmucya mà li ta pi funn' à wwò, pi nyε a bwúuru lwó mε. ⁶ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii a yiye kàanmucaa Farizhεenbii ná Sadusiibii bwúurunji yîrigeyirige yaani na.» ⁷ Ka u cyelempyiibii si pi funnyi cya puru jwumpe na, maa jwo piye shwòhòl'e: «Bà wuu à pyi wuu nyε a pa ná bwúuru i mε, lire e u à mpe jwo bε?»

⁸ Nyε Yesu à pa pi kununke jwòhe cè ke, maa jwo: «Yii dányan' à cyére dε! Naha kurugo bwúurunji wuun' à yii funnò wwòonò yε? ⁹ Ali numε yii yákilibii sàha nkò a múgo mà? Cannke mii à bwúuru jùnyi kanjurunji tég'a nàmbaa kampwòhii kanjurunji (5.000) jwò cya, ka shàhigii dányi ngemu si jî njyipaanyi na pi lyînkwooni kàntugo ke, yii funn' à wwò lire na la? ¹⁰ Cannke mii à bwúuru jùnyi baashuunninji tég'a nàmbaa kampwòhii sicyεerenji (4.000) jwò cya, ka yii i nkò maa saanyi jî njyipaanyi na pi lyînkwooni kàntugo ke, taha yii funn' à wwò lire na mú? ¹¹ Ná yii funnò nyε a wwò lire na mε, mii à yii pyi na yii a yiye kàanmucaa Farizhεenbii ná Sadusiibii bwúurunji yîrigeyirige yaani na, ka yii i wá na sònni na bwúuru kyaa mii nyε na yu ke, naha na yii nyε a jà a puru jwumpe jwòhò cè mà yε?»

¹² Nyε ka cyelempyiibii si li cè na bwúurunji yîrigeyirige yaani na bà Yesu à jwo pi a piye kàanmucaa mε, nka Farizhεenbii ná Sadusiibii kàlanji kyaa li.

*Pyeri à jwo na Kile Njɔcwɔnrɔnji u nyε Yesu
(Marika 8.27-30; Luka 9.18-21)*

¹³ Nyε Yesu à kàr'a sà nò Sezare Filipi kùluni na ke, maa u cyelempyiibii yíbe: «Jofoo sùpyire nyε na Supyanji Jyanji sònni yε?» ¹⁴ Ka pi i u pyi: «Pii wá na nkò na Yuhana Batizelipyinji u nyε mu, pii sí i nkò na Kile tùnnntunji Eli u nyε mu, pii sí i nkò na Kile tùnnntunji Zheremi u nyε mu, pii mú sí i nkò na Kile tùnnntunpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u nyε mu.» ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyε na mii sònni yε?» ¹⁶ Ka Simò Pyeri si jwo: «Kile Njɔcwɔnrɔnji u nyε mu, Kilenji nyii wunji Jyanji.»

¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Zhonasi jyanji Simò! Mu wuun' à jwò. Naha na yε sùpya bà u à nge sèenji cyêe mu na mε, mii Tunji u nyε njinyinji na ke, uru u à u cyêe mu na. ¹⁸ Mii sí jwo mu á, mii sí mu mεge le Pyeri (kuru jwòhe ku nyε kafaaga.) Mii sí kuru kafaage tège na dánafeebii kurunke jwòhò cyán, kwùnji mú bà si n-jà yaaga pyi kuru nkemu na mε. ¹⁹ Mii sí Kile Saanre tirikyanhigii kan mu á. Mu aha jcyé kyaa maha kyaa na njinke

na ke, lire mú sí jnyè ta u à pyi lire na ninyiŋi na. Mu aha jɛɛ kyaa maha kyaa na jɛŋke na ke, lire mú sí jɛɛ ta u à pyi lire na ninyiŋi na.» ²⁰ Nyɛ ka Yesu si yi jwo a waha cyelempyiibil'á na pi àha ŋkwɔ yi jwo sùpya á na uru u jnyɛ Kile Njɛwɔnrɔŋi mɛ.

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Marika 8.31-33; Luka 9.22)*

²¹ Nyɛ mà lwɔ fo lire tɛni na, ka Yesu si wá na u cyelempyiibilii kálali na fánha ki uru u kàre Zheruzalemu kànhe e, si ŋkyaala sèl'e kacwɔnrɛbii ná Kile sáragawwuubii jɔnufɛebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii cye e. Pi sí uru bò, ŋka uru kwùŋi canmpyitanrewuuni, uru sí jɛ. ²² Nyɛ Yesu à puru jwo ke, ka Pyɛri si u fɛɛn ŋkere na maa u cɛɛge na: «Ma hà puru jwo mɛ, Kafoonji! Kile u ma shwɔ lire na, lire fiige kà zìi ma ta mɛ.» ²³ Ka Yesu si Pyɛri wíi ná jyiŋkeni i maa jwo: «Yíri na taan, Sitaanna wà we! Mu na mii jɔnɔ kyáŋge. Mu jnyɛ na sɔnnji Kile jyii wuuni na mɛ, fo sùpyire jyii wuuni!»

*Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu taha Supyaŋi Jyaŋi Yesu fye e ke
(Marika 8.34-9.1; Luka 9.23-27)*

²⁴ Nyɛ ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Ŋgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabiliŋi jyii karigii na, u u ntɛɛn kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mɛɛ ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁵ Naha na yɛ ŋgemu la ká mpyi si u nijnjaanji yaa jwɔ ke, urufoo si nùmpañja ta mɛ, ŋka ŋgemu ká kántugo wà u nijnjaan'á mii kurugo ke, urufoo si nùmpañja ta. ²⁶ Naha li sí jwɔ sùpyan'á mà ma jyii yaayi puni ta ŋge diŋyɛŋi i nijnjaa, mu nùmpañŋke si sà ŋkɛɛge yɛ? Sùpya si n-jà yafyiŋ tɛge u múnaani jɔnɔ wwù nùmpañja mɛ. ²⁷ Yii li cɛ na canŋka, Supyaŋi Jyaŋi sí núru n-pa ná u Tuŋi sɛnampe ná u mèlɛkɛɛbil'e. Kuru canŋke, u sí shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiŋkil'e. ²⁸ Sɛɛŋi na mii sí yi jwo yii á, yii mpíi pi jnyɛ naha ke, píi na jnyɛ yii e, pire si n-kwù ná pi jnyɛ a Supyaŋi Jyaŋi saanra wunji nimpañji nya mà yɛ.»

17

*Yesu pyiŋkann'à kɛɛnɛ
(Marika 9.2-13; Luka 9.28-36)*

¹ Nyɛ canmpyaa baani kántugo, ka Yesu si Pyɛri ná Yakuba ná u cɔnnji Yuhana lwɔ, maa ŋkàre ná pire kanni i jaŋke kà nintɔngɔ jɔn'i. ² Mà pi yaha wani, Yesu pyiŋkann'à pa ŋkɛɛnɛ pi jyii na. U yyahe mpyi na jɛ canŋa jyiini fiige, ka u vaaŋyi si fíniŋe bèɛnmpe fiige. ³ Kuru tanuge e, ka tèecyiini Kile túnntunmpiiMusa ná Eli si mpa Yesu cyelempyiibilii mú taanre jyii na, mà pa a yu ná u e. ⁴ Ka Pyɛri si jwo Yesu á: «Kafoonji, wuu à pa naha ke, lir'à jwɔ. Mu aha jɛɛ, mii sí vùnyo

taanre kwòro naha, nin̄kin sí n-pyi mu wogo, nin̄kin sí n-pyi Musa wogo, nin̄kin sí n-pyi Eli wogo.»

⁵ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, ka nahana si mpa pi tò, kuru nahanke mpyi na b̄enmpe yige. Ka mejwu si fworu kuru nahanke e na: «Mii Jyani u nye nge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiinkil'à táan mii á mú, yii a núru u jwò na.» ⁶ Nye cyelempyiibil'à lire mejwuuni lógo ke, ka fyagare si pi ta fo pi à cwo cwo n̄jke na maa yyahayi cyígile. ⁷ Ka Yesu si file maa bwòn pi na maa jwo: «Yii yíri, yii àha raa fyáge m̄e.» ⁸ Nye pi à ta naha yyahayi yírigi ke, pi saha nye a wà nya m̄e fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntíri nan̄ke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Nde yii à nya ke, yii àha nk̄wò li jwo sùpya á m̄e, fo Supyani Jyani ká j̄e a fworu kwùni i.»

¹⁰ Nye ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Saliyani cyelentiibii s'à jwo na Kile tún̄ntun̄ni Eli u à yaa u fyánha a pa Kile N̄j̄cw̄nr̄ni yyaha na.» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyánha a pa si karigii puni kurigii tí. ¹² Nka mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, sùpyire nye a u cè m̄e, maa u pyi pi nyii pyiinkanni na. Lire pyiinkanni ninuuni na, pi sí Supyani Jyani kyérege mú.» ¹³ Nye u à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si li cè na Yuhana Batizelipyini kyaa u nye na yu.

*Yesu à pyàni wà jina kòr'a yige u e
(Marika 9.14-29; Luka 9.37-43a)*

¹⁴ Nye pi à kòr'a sà nò sùpyire cyage e ke, ka n̄ni wà si mpa nin̄kure sín Yesu fere e maa jwo: ¹⁵ «Kafoon̄i, mii na mu náare maa jwò na jyani na, k̄irikisan̄ni u nye u e na u kànre sèl'e, u maha u cyáan nage e t̄erigii cyil'e, maa u cyáan lwòhe e t̄erigii cyil'e. ¹⁶ Mii à pa ná u e mu cyelempyiibii yyére, nka pire nye a jà a u cùūn̄o m̄e.»

¹⁷ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimp̄iibii, fo naha t̄ere e mii sí n-kwòro ná yii e ye? Mii sí yii kapyiinkii kwú naye e n-sà nò fo naha t̄ere na ye? Yii a ma ná pyàni i na á.» ¹⁸ Nye pi à pa ná pyàni i ke, ka Yesu si fànha cyán j̄in̄ni na, ka u u fworu pyàni i, ka pyàni si j̄cùūn̄o lire tèenuuni i.

¹⁹ Nye lire k̄antugo, ka cyelempyiibii si file Yesu na pi m̄ege cyage e maa u yíbe na naha na pire nye a jà a nge j̄in̄ni kòr'a yige pyàni i mà ye? ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii d̄aniyan̄i n̄cȳèr̄ni u à pa ná l'e. Sèen̄i na mii sí yi jwo yii á, yii d̄aniyan̄i m̄é n'a mpyi a cyé̄ mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà nke nan̄ke pyi “Kò a yíri naha nke cyage e” ku mú mpyi na sí lire pyi. Yaaga mpyi na si n-jà yii jà pyige m̄e. [²¹ Kilej̄arege ná sún̄ni baare e, nge j̄in̄ni sh̄ini nye na fwoe sùpya e m̄e.]»

*Yesu à u kwùñi ná u nèñi kyaa jwo sahanñi
(Marika 9.30-32; Luka 9.43b-45)*

²² Canñka mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha sìncyàn Galile kùluni i, u à jwo pi á: «Pi sí n-pa Supyañi Jyañi le sùpyire cye e pi bò, ²³ ñka u kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí jè.» Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e.

Yesu ná Pyeri à Kileñaarebage wyéreni sâra

²⁴ Nyé Yesu ná u cyelempyiibil'à sà nò Kapèrenamu kànhe e ke, mpìi pi maha Kileñaarebage wyéreni shuu ke, ka pire si file Pyeri na maa u pyi: «Taha yìi cyelentuñi bà jye na Kileñaarebage wyéreni sàrali mɛ*?» ²⁵ Ka Pyeri si pi pyi: «U maha u sàrali ke!» U à jyè bage e ke, ka Yesu si jwumpe lwó yyecyiige na, maa jwo: «Simò, ñaha mu jye na sônñi ye? Jofoo na nge dinyañi saanbii maha múnalwòore shuu, lire jye mɛ na wyérewuuge cyáan ye? Pi pyìibii na laa, nàmpwuunbii na?»

²⁶ Ka Pyeri si jwo: «Nàmpwuunbii.» Ka Yesu si jwo: «Pi pyìibii kòni jye a yaa pi a u sàrali mɛ. ²⁷ Ñka ná wuu la sí jye sì jcyé u sàraga pi lùgigii cyi kwò a yìri mɛ, lire e, ta sì bañi jwòge na, maa ma myàhani wà lwòhe e. L'aha fyañi ñincyiiñi ñgemu cù ke, maa uru jwòge múgo, mu sí wyére ta wani, uru sí n-bê mii ná mu wuñi na.»

18

*Sùpyañi u jye shinbwonji Kile Saanre e ke
(Marika 9.33-37; Luka 9.46-48)*

¹ Nyé lire tènì i, ka cyelempyiibii si file Yesu na, maa u pyi: «Jofoo u jye shinbwonji Kile Saanre e ye?»

² Nyé ka Yesu si pyàñi wà yyere, maa u yyéñe pi shwòhòl'e, maa jwo: ³ «Sèenji na mii sí yì jwo yì á, ná yì jye a kèenñe mà pyi nàñkopyire fiige mɛ, yì sì n-sii n-jà n-jyè Kile Saanre e mɛ.

⁴ Lire e shinñi u à uye tîrige nge pyàñi fiige ke, uru u sí n-pyi Kile Saanre shinbwonji.

⁵ Shin maha shin u à jèn'a nge pyàñi fiige cùmu lemɛ jwò mii kurugo ke, urufol'à mii cùmo lemɛ jwò mú.

Karigii cyi maha sùpyañi yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na

(Marika 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ Nte nàñkopyire t'à dá mii na mà kwò ke, shin maha shin ká lire là ñiñkin jùñgò kyán, l'à pwóro urufol'à pi kafaabwòhò pwò u yacige e, pi i u wà bañi i.

* **17:24** Yahutuubil'à, shin maha shin u mpyi a nò yyee benjaaga ná kàntugo na ke, yyee maha yyee uru mpyi maha yaa u wyérenjwòge kà sàra Kileñaarebage e (Ekizodi 30.11-16).

⁷ Dinyenji sùpyire wuun'à kèège pi nùŋkyaŋ karigii kurugo. Karigii cyi nyɛ na sùpyire nùŋɔ kyáŋge ke, cyire mpyimbaa nyɛ mɛ. Nka ŋgemu ká mpyi kanuŋɔ maa sùpya nùŋɔ kyán Kile na ke, urufoo wuun'à kèège!

⁸ Mu cyɛge kà ninŋin, lire nyɛ mɛ mu tɔɔge kà ninŋin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwɔn a wà tatɔɔnge e, naha na yɛ mu cyɛ ninŋin wuŋi, lire nyɛ mɛ mu tɔɔɔ ninŋin wuŋi u jyɛ shɛni ninŋwombaani i, lir'à pwórɔ pi mu wà nafugombaage e ná ma tooyi shuunniŋi ná ma cyeyi shuunniŋi i.

⁹ Mu jyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwûl'a wà tatɔɔnge e, naha na yɛ mu jyii ninŋin wuŋi u shɛni ninŋwombaani ta, lir'à pwórɔ pi mu wà nafugombaage e ná ma jyiigii shuunniŋi i.»

Mpàŋi nimpinniŋi bàtaage
(Luka 15.3-7)

¹⁰ Ka Yesu si nùr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a yiye kàanmucaa dɛ! Yii àha ɲcwô ŋge nàŋkocyaani w'e mɛ. Naha na yɛ mii sí yi jwo yii á, pi mèlɛkɛɛbii* nyɛ nɛnyinji na mii Tuŋi Kile yyahe taan tɛrigii puni i. [¹¹ Mpaii pi à pɛnni ke, Supyani Jyani à pa mpa pire shwɔ.]

¹² Naha yii nyɛ na sɔnni yɛ? L'aha mpyi mu à jwo mpàa ŋkuu (100) na nyɛ wà á, ka ninŋin si mpɛnni pire e, tá urufoo sì pi sanmpaii beecyɛere ná ke ná baacyɛerenji (99) yaha wabɛr'á ɲanŋke ɲuŋ'i, si sà a nimpinniŋi caa mɛ? ¹³ Sɛɛni na mii sí yi jwo yii á, u aha jà a u cya a ɲya, u ɲyani funntange sí n-pêe u á mà tòro pi sanmpaii beecyɛere ná ke ná baacyɛerenji (99) woge na, pire mpiimu pi nyɛ pi nyɛ a pɛnni mɛ.

¹⁴ Amuni li mú nyɛ, yii Tuŋi u nyɛ nɛnyinji na ke, li nyɛ a táan ur'á ŋge pyàŋi wà ninŋin si mpɛnni mɛ.»

Wurugofoonji lenkanni kuntiini i

¹⁵ «Mu cɛnmpworɔ ká wurugo mu á, sà u yyer'a fɛɛn, mu ná uru kanni, maa u kapyiini cyêe u na. U aha ɲɛn'a lógo mu á, yii cɛnmpworoge sí n-tɛɛn ku lyempe e. ¹⁶ Nka u aha mpyi u nyɛ a ɲɛn'a lógo mu á mɛ, shin ninŋin, lire nyɛ mɛ shiɛn shuunni yyer'a bâra maye na, maa jwo ná u e, bà y'à sémɛ na “Karigii pun'à yaa cyi cwɔɔnrɔ shiɛn shuunni taanre jyii na†” mɛ. ¹⁷ U aha ɲcyé lógogo pir'á, sà yi yyaha jwo dánafeebii kurunŋ'á. U aha mpyi u nyɛ a lógo dánafeebii kurunŋ'á mɛ, ma hà núru raa u leni Kile kuni ɲaarafeebil'e mɛ, ta u wíi mu à jwo múnalwɔɔre shwofoo.

* **18:10** Yahutuubii mpyi na sɔnni na shin maha shin ná u mèlɛke u nyɛ nɛnyinji i, ŋgemu u nyɛ na u kàanmucaa ke, na sùpyire ti nyɛ ná tayyérege e ke, tire u mèlɛkɛɛbii kanni pi mpyi na sí n-jà nɔ Kile cyage e. † **18:16** Duterɛnɔmu 17.6; 19.15

¹⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii aha jicyé kyaa maha kyaa na jìŋke na ke, lire mú sí jicyè ta u à pyi lire na nìnyinji na. Yii aha jεε kyaa maha kyaa na jìŋke na ke, lire sí jεε ta u à pyi lire na nìnyinji na mú.

¹⁹ Mii sí yi jwo yii á mú, sèenji na, yii shiin shuunni ká bê li na, maa yaaga maha yaaga jáare mii Tunji á, uru u jye nìnyinji na ke, u sí kuru kan yii á. ²⁰ Naha kurugo ye cyaga maha cyag'e shiin shuunni taanr'à bínni mii mεge na ke, mii jye pi shwòhol'e.»

Yàfambaaji kani

²¹ Jye ka Pyeri si file Yesu na, maa jwo: «Kafoonji! Mii cìmpworo ká ŋkwôro na wuruge mii á, tooyi jùuli i mii à yaa mii u yàfa u na ye? Fo tooyo baashuunni la?» ²² Ka Yesu si u pyi: «Mii sì n-jwo mu á tooyo baashuunni mε. Nka mii sí n-jwo mu á tooyo beetaanre ná ke (70) tatεenyε baashuunni†!

²³ Lire kurugo Kile Saanre à fwororo nde kani kurugo: saanji wà u ná mpyi a li lwó uye funji si u báarapyiibii fwòhigii pèrege cè, bà pi si mpyi si cyi sàra mε. ²⁴ Mà u yaha cyire fwòhigii kataanmpe na, pi à pa ná báarapyinji w'e u yyére, saanji miliyoo ninyahamii fwoo mpyi uru nàji na. ²⁵ Ná lire fwooni sàrasara sí mpyi uru báarapyinji na mε, ka u jùŋufoonji si jwo na pi u ná u cwonji ná u pyìbii ná u cyeyaayi puni pèrε, bà lire fwooni si mpyi si ntò mε. ²⁶ Jye báarapyinji'à yire lógo ke, maa ninkure sín u jùŋufoonji fere e maa jwo “Mii jùŋufoonji! Maye sanja yaha, maa na tàanna, mii sí mu fwooni puni tò mu á.” ²⁷ Jye u jùŋaar'a jye jùŋufoonji i ke, ka u u lire fwooni puni yaha a cyán, maa u cye yaha.

²⁸ Jye ka uru báarapyinji si fwororo na ŋkèege mà sà bê ná u báarapyinjeenji w'e. U wyérébilere fwoo mpyi uru na, ka u u uru cyán a cwôro yacige e, maa u pyi “Na fwooni sàra!” ²⁹ Ka u báarapyinjeenji si ninkure sín u fere e, maa u jáare sèl'e “Maye sanja yaha maa na tàanna, mii sí mu fwooni tò.” ³⁰ Nka u jye a jεε mε, maa nàji tò kàsuni i, fo u aha uru fwooni tò.

³¹ Jye u báarapyinjeibii sanmpil'à lire nya ke, ka li i mpen pi e sèl'e, ka pi i ŋkàr'a sà yire paara jùŋufoonji'à. ³² Ka jùŋufoonji si pi pyi pi à u yyere. U à pa ke, ka jùŋufoonji si u pyi “Shinpi wà we! Mii à mu fwooni puni yaha a cyán, naha na ye mu à mii jáare. ³³ Mii à mu jùŋaara ta tanjanni ndemu na ke, mu mpyi na sì n-jà jùŋaara ta ma báarapyinjeenji na amuni mà?” ³⁴ Jye ka jùŋufoonji lùyiri wunji si uru báarapyinji pyi pi à le kàsuni i u a ŋkyaali fo u aha uru fwooni puni tò.

† 18:22 Pii maha jwo: «tooyo beetaanre ná ke ná baashuunni (77).»

³⁵ Nyε lire pyiŋkanni na li mú nyε, yii shin maha shin u nyε u nyε na yàfani u cìmpworonji na ná u zòmbilini puni i mε, amuni Kile sí urufoo cû.»

19

Nòŋi nyε à yaa u u cwonji nàmbage kwò mε

(Marika 10.1-12)

¹ Nyε Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa yîri Galile kùluni i, mà kàre Zhude kùluni i, Zhurudεn banji kàntugo. ² Shin nyahara mpyi a taha u fye e, mpîi pi mpyi na yà ke, ka u u pire cùŋɔ wani.

³ Ka Farizhεnbii pîi si file si u pεre jɔcû ná jwumpe e, maa u yîbe: «Mà tàanna ná wuu Saliyanj i, tá nòŋ'á yaa u já a u cwonji nàmbage kwò jùnyi puni na bε?» ⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Nje y'à séme Kile Jwumpe Semeŋi i ke, yii nyε a yire kála mà? Dinyeŋi tasiige e, dinyeŋi Davoonj à “sùpyanji yaa nò ná ceewe*.” ⁵ “Lire kurugo nòŋi sí u tunj ná u nunj yaha si mpwɔ u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin ninjin†.” ⁶ Lire e pi saha sì n-pyi shiin shuunni mε, ŋka pi sí n-pyi shin ninjin. Lire kurugo Kile à mpiimu pyi ninjin ke, sùpya nyε a yaa u pire láha piye na mε.»

⁷ Nyε ka Farizhεnbii si núr'a jwo: «Lire sannî i ke, jaha na Kile tûntuntunji Musa s'à jwo na nò ká a ŋko raa u cwonji nàmbage kwòu, u nàmbage kwòkwò sémeŋi kan ceen'á, u u nta a ku kwò ye?» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii njíŋgage kurugo, Musa à cyeebii nàmbakwooni kuni kan yii á. Lire baare e dinyeŋi téesiini i, amuni bà li mpyi mε. ⁹ Ŋka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwonji nàmbage kwò jùŋke kabεε na, mà ta jacwɔrɔ bà mε, maa ceenji wabεε lεŋe ke, urufol'à jacwɔrɔ pyi.»

¹⁰ Nyε ka cyelempyiibii si jwumpe lwó maa jwo: «Kampyi nòŋi tàyýerege ku nyε kure mà yyaha tíi ná u cwonji i, jùŋɔ mú bá naha cileneni na mε.» ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sùpyire puni sì n-jà cilenεmbaani na mε, fo Kile ká li pyimε táan mpiimu á ke. ¹² Karii ninyahagii na nyε wani jcyiimu cyi maha já a nòŋi sige cileneni na ke. Pîi na nyε wani, pi sì n-jà ceewe lεŋe mε, jaha na ye pi à si amuni. Pîi u cilenεmbaani jùŋk'à fworɔ sùpyire e, jaha na ye pi à pi nànte kèεge. Pîi mú maha jcyé cileneni na Kile Saanre kurugo. Ngemu u sí n-jà jεε puru jwumpe na ke, urufoo u jεε pu na.»

Yesu à jwó le nàŋkopyire tà á

(Marika 10.13-16; Luka 18.15-17)

¹³ Nyε lire kàntugo, sùpyiibii pîl'à pa ná nàŋkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si Kile jáare t'á mε.

* **19:4** Zhenεzi 1.27 † **19:5** Zhenεzi 2.24. Lire jwòhe ku nyε: «Lire kurugo nòŋi ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin ninjin, nòŋi ná u cwonji shwòhɔŋ'á yaa u jwò mà tòro nòŋi ná u sifeebii wunji na.»

Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Ka Yesu si jwo: «Yii nàṅkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige na na mε. Naha kurugo yε sùpyire t'à tiye pyi nte nàṅkopyire fiige ke, Kile Saanre jyε pire woro.» ¹⁵ Jyε u à puru jwo ke, maa u cyeyi taha ti jùnyì na maa jwó le t'á, maa nta a yîri kuru cyage e mà kàre.

Nàfuufooni kani

(Marika 10.17-31; Luka 18.18-30)

¹⁶ Jyε mà Yesu ninKarenji yaha, nàṅi wà à file u na maa jwo: «Cyelentunji! Kacenni ndire mii à yaa mii u pyi si shìṅi ninkwombaanji ta yε?» ¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Naha na mu jyε na mii yíbili kacenni kyaa na yε? Shin ninkin kanna u à jwó. Mu la ká mpyi si shìṅi sèe wunji ta, ta Kile toni kurigii jaare.» ¹⁸ Ka nàṅi si Yesu yíbe: «Kurigii jcyire yε?» Ka Yesu si jwo: «“Ma hà sùpya bò mε, ma hà zínni ná wabεε cwo e mε, ma hà nàṅkaaga pyi mε, ma hà vini ntaha wà na mε, ¹⁹ ma tunji ná ma nunji pèe†.” “Ma supyiṅεṅi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mεš.”» ²⁰ Ka nàṅjiinji si Yesu pyi: «Mii na cyire karigii puni pyi. Naha shi saha k'à mii fô yε?» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Kampyi mu la jyε si mpyi tìgirecyaga baa, ta sì maa sà ma cyeyaayi puni pére, maa uru wyéṅi kan fòṅofeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.»

²² Jyε uru nàṅjiin'á puru lógo ke, ka u yyetanha wunji si ṅkàre, naha na yε nàfuubwòhò foo u mpyi u wí.

²³ Jyε ka Yesu si yi jwo u cyelempyiibil'á: «Sèṅi na mii sí yi jwo yii á, nàfuufooni jyì'm'à pēn Kile Saanre e. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á sahanji, jwòhōṅi jyì'm'à táan mūsennēṅi wyiini i, mà tòro nàfuufooni u jyè Kile Saanre e.» ²⁵ Ka puru si u cyelempyiibii kàkyanhala fo mà tòro, ka pi i jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta be?» ²⁶ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Lir'à sùpyire jà, ṅka kyaa jyε na Kile jìni mε.»

²⁷ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e! Wuu nàzhanji u jyε ṅgire yε?» ²⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèṅi na mii sí yi jwo yii á, yaayi puni ká mpa mpyi nivōnyō tēni ndemu i ke, Supyanji Jyanji ká mpa ntēen u fānhe tatēenge nisinanṅke e tēni ndemu i ke, yii pi jyε mii fyējwòhòshiinbii ke, yii sí n-pa n-tēen fānhe tatēenyε ke ná shuunni i, s'a Izirayeli tùluyi ke ná shuunniṅi shiinbii kēṅni. ²⁹ Jyε shin maha shin ká jēn'à kàntugo wà u bayi, lire jyε mε u sìṅεebii, lire jyε mε u sifeebii, lire jyε mε u pyiibii, lire jyε mε u kεreyi na mii mεge kurugo ke, urufoo sí yire fiigii ṅkuu (100) ta, si shìṅi ninkwombaanji ta. ³⁰ ṅka yyahe yyére shiin ninyahamii sí n-pyi kàntugo yyére

shiin, kàntugo yyére wuu nijyahamii mú sí n-pyi yyahe yyére wuu.»

20

Báarapyiibii sàranj kani Kile saanre e

¹ «Nyé Kile Saanre à fworro nde kani kurugo: kérége foonji wà à yîri nyèsóoge na maa nkàr'à sà a báarapyii caa u éřezen cikóoge báaranj mée na. ² Báarapyiibii kérége fol'à ta ke, u ná pir'à bē canmpunke sàranj na. Nyé ka u u pi yaha a kàre cikóoge e. ³ Canŋk'à pa nò cyage e ke, ka kérége foo si sà sùpyire tà ta káfuge na pi à tēen là mpyimbāa. ⁴ Ka u u pi pyi “Yii yîri mú, yii a si na éřezen cikóoge e, yii i sà a báaranj pyi, yii ná sàranj u à yaa ke, mii sí uru kan yii á.” ⁵ Ka pire si nkàre cikóoge e. Nyé ka cikóoge foo si núr'a fworro canvwuge na, maa pìi ta. Canvyinge laage e, maa núr'a pìi ta, maa pire puni pyi pi à kàre kérége e. ⁶ Yàkonke laage e u à pa fworro sahanjki, mà sà pìi ta pi i yyérelì cyage k'e, ka u u jwo pir'á “Naha na yii à yyérel'a canŋke kwò là mpyimbāa yé?” ⁷ Ka pire si u pyi “Mu aha li nja amuni, wà nyé a wuu lwó báaranj na nijjaa mē.” Ka u u jwo “Yii a si na éřezen cikóoge e.”

⁸ Nyé yàkonk'à pa nò ke, ka cikóoge foo si jwo u pyenge kacwōnrōŋ'á “Báarapyiibii yyere ma a pi sàranj kan pi á, ŋka báarapyiibii pi à pa kàntugo ke, ku sli pire na, ma a si nijcyiibil'á.” ⁹ Mpii pi à pa yàkonke ke, pir'à canmpunke sàranj ta. ¹⁰ Nyé ka báarapyiibii nijcyiibii si file, maa sōnni na pire u nintanji si nyaha, ŋka yaaga nyé a bâra u na mē, pi shin maha shin à canmpunke sàranj ta mú.

¹¹ Nyé wyéřenji kannkwooni kàntugo pi á, ka pi i wá na cikóoge foo nūŋke tare maa ŋko ¹² “Mpii pi à pa yàkonke ke, tère nimbilere kannna báara pir'à pyi, ka mu u wuu ná pire u sàranj pyi ninjin, mà li ta wuu à canmpuni pyi báaranj na, canŋke kafuge e.” ¹³ Ka cikóoge foo si jwumpe lwó maa jwo pi wà ninjin á “Na cevoo, mii nyé a cwo mu na mē. Taha canmpunke sàranj na bà mii ná mu mpyi a bē mē? ¹⁴ Ma sàranj shwò maa yîri naha. Nge u à kan mu á ke, l'à táan mii á mii i uru ninunji kan kàntugo yyére shinpan'á. ¹⁵ Lire sanni i, taha mii wu bà u nyé na wyéřenji mē? Kacēnni mii à pyi ke, taha lire yincyége ku nyé mu i?”

¹⁶ Amuni li mú nyé, kàntugo yyére shiin nijyahamii sí n-pyi yyahe yyére shiin, yyahe yyére shiin nijyahamii mú sí n-pyi kàntugo yyére shiin.»

Yesu saha à jwo u kwūŋi ná u nēŋi kyaa na

(Marika 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ Nyé mà Yesu ninjkarenji yaha Zheruzalemu kànhe e, u à u cyelempyiibii ke ná shuunninji yyere pi mēge cyage e kuni na

maa jwo: ¹⁸ «Wuu nin̄karibii pi mp̄ii Zheruzalemu i, wani pi sí Supyan̄i Jyan̄i le Kile sáragawwuubii n̄n̄ufeebii ná Kile Saliyan̄i cyelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, ¹⁹ si u le Kilecembraabii cye e, pire sí u fwóh̄w̄, si u bwòn ná tiripaanni i, si u kwòro cige na si mbò. N̄ka u kwù̄n̄i canmpyitanrewuuni, u sí n̄e.»

Zebede jyaabii yacyage

(Marika 10.35-45)

²⁰ Nȳe ka Zebede cwon̄i si file Yesu na ná u jyaabil'e, maa nin̄kure sín, maa u náare. ²¹ Ka Yesu si u yíbe: «Naha shi la ku wá mu na ye?» Ka u u jwo: «Mii jyaabii pi mp̄ii ke, mu aha mpa nt̄en ma saanre e t̄eni ndemu i ke, ma a wà yaha u t̄en ma k̄an̄n̄ke na, ma a u sann̄i yaha ma k̄amen̄i na.» ²² Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na náare mii á ke, yii nȳe a ku shi c̄e m̄e. Kyaage lw̄he mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la?» Ka pi i u pyi: «Ɔn̄, wuu sí n-jà.» ²³ Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lw̄he bya mii fiige. N̄ka mà t̄en mii k̄an̄n̄ke ná mii k̄amen̄i na, mii bà u nȳe yire kanvoon̄i m̄e. Mii Tun̄i à yire tateenyi bégele s̄up̄yire ntemu m̄e na ke, u sí yi kan tir'á.»

²⁴ Nȳe Yesu cyelempyiibii ken̄i sann̄'à puru jwumpe lógo ke, ka pire l̄ugigii si ȳiri mp̄ii c̄in̄mpyiibii shuunn̄i taan. ²⁵ Yesu à pa kuru cyage wíl'a n̄ya ke, maa yi jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à c̄e naha n̄n̄ke na, k̄ini n̄n̄ufeebii maha nt̄en k̄ini s̄up̄yire n̄un̄'i f̄an̄he e, k̄ini shinbwoobil'a s̄i wá na pi f̄an̄he cyáan k̄ini s̄up̄yire na. ²⁶ Li nȳe a yaa li pyi amuni yii shw̄h̄al'e m̄e. Ngemu la ku nȳe si mpyi shinbwo yii shw̄h̄al'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmp̄ii báarapyi. ²⁷ Ngemu la ku nȳe si mpyi yii yyaha yȳere shin̄i ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmp̄ii biliwe. ²⁸ Naha kurugo ye Supyan̄i Jyan̄i nȳe a pa dīnȳen̄i i s̄up̄yire si mpa mpyi u báarapyi m̄e. U à pa si mpa uye pyi s̄up̄yire báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shin̄nyahara kapegigii shw̄shw̄ lw̄w̄.»

Yesu à f̄yinmii shuunni nyii múgo

(Marika 10.46-52; Luka 18.35-43)

²⁹ Yesu ná u cyelempyiibii nivworobii Zheriko k̄an̄he e, sup̄yikurumbw̄h̄o mpyi a taha u fye e. ³⁰ F̄yinmii shuunni mpyi a t̄en kuni n̄w̄ge na, pir'à pa lógo na Yesu u nȳe na nt̄uli ke, ka pi i wá na yu f̄an̄ha na: «Kafoon̄i! Dawuda Tuluge Shin̄i! N̄ñaara ta wuu na.» ³¹ Ka s̄up̄yire si pi faha na pi fȳâha. N̄ka pi nȳe a n̄en'a fȳâha m̄e, maa là bâra pi s̄ēge na: «Kafoon̄i! Dawuda Tuluge Shin̄i! N̄ñaara ta wuu na!»

³² Ka Yesu si yȳere maa pi yyere maa pi yíbe: «Naha yii la nȳe mii u pyi yii á ye?» ³³ Ka pi i jwo: «Kafoon̄i, wuu nyiigii múgo, wuu raa naa.» ³⁴ Nȳe ka pi n̄ñaare si u ta s̄èl'e, ka u u bwòn pi

nyiiigii na. Lire tènì mujye e, ka pi i ntii na jaa, maa ntaha u fye e.

21

Saanŋi Yesu à jyè Zheruzalemu kàñhe e

(Marika 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)

¹ Mâ pi yaha pi i byanhare Zheruzalemu kàñhe na, pi mpyi a nò Bètifajye kàñhe na, Olivye cire janke kàmpañke na. Ka Yesu si u cyelempyiibii pìi shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kàñhe ku nyè yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha sà nò wani, yii sí n-tí pi ta pi à dùfaanɲcwò ná u pyà pwo wani. Yii i yi sàñha, yii pa ŋkan na á. ³ Wà ha yà jwo yii na, yii i urufoo pyi “Yi kyaa li nyè Kafoonji na, u aha ŋkwò yi na, yi sí n-pa.”»

⁴ Yesu à yire dùfaanɲyi cya, bà tèecyiini Kile túnntunɲi jwumpe si mpyi si fũnɲò mɛ. U mpyi a jwo: ⁵ «Yii yi jwo Siyɔn kàñhe shiimbil'á na:

“Yii wii! Yii saanŋi wá na ma yii yyére,

u jũŋk'à pi sèl'e,

u à dùg'a tèen dùfaanɲa jũŋ'i*,

dùfaannunɲi pyìge kà jũŋ'i†.”»

⁶ Nyè ka cyelempyiibii mú shuunni si ŋkàre, nde Yesu mpyi a jwo ke, maa sà lire pyi. ⁷ Pi à pa ná dùfaannunɲi ná u pyìge e ke, maa pi vaañnyi yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a tèen na ŋkèege.

⁸ Sùpyire ninyahara mpyi kuni jwoge na, ka ti ninyahara si ti vaañntinɲyi yà wwù mà pìli pìli Yesu yyaha na kuni i, ka pìli si weyi kwòn kwòn a pìli kuni i‡. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na ná nte ti mpyi u kàntugo ke, tire puni mpyi na ŋkwùuli maa ŋko:

«Yabwòhe! Dawuda Tuluge Shinɲi wi!

Ngemu u nyè na ma Kafoonji Kile mɛge na ke, Kile u jwó le u á\$! Pèente ti taha Kile na ninyicyeyi puni i.»

¹⁰ Nyè Yesu à pa jyè Zheruzalemu kàñhe e ke, ka kàñhe puni si yir'a taha, fo pi na piye yíbili: «Taha jofoo u wà urufoo yé?»

¹¹ Ka sùpyire si pi pyi: «Yesu wi, Kile túnntunɲi u à yíri Nazarɛti i, Galile kùluni i ke.»

Yesu à cwòhɔmpii kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na

(Marika 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)

¹² Nyè ka Yesu si ŋkàre Kileñaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi na pɛɛmpe ná zhwoŋi pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyéɛfaabii tàbalibii ná sanmpanmpɛɛbii yatɛɛnyyi

* **21:5** Saanwa ká dùgo dùfaanɲa na, lire li mpyi yyeñiñke ná maye ntìrigeni sañcyɛnni. † **21:5** Zakari 9.9 ‡ **21:8** Saanŋi pi nyè na mpère ke, pi maha jcyii karigii pyi si u bê (2 Saanbii 9.13). § **21:9** Zaburu 118.26

ḡḡḡ'a cyán cyán*. ¹³ Maa pi pyi: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kileḡaarebaga†.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semḡḡi i. Nka yii pi ke, yii à ku kēḡḡ'a pyi “nāḡkaalii tabinniga‡.”»

¹⁴ Ka fyinmpii pìi ná dīshiyifeebii pìi si file u na Kileḡaarebage e, ka u u pire cùḡḡ. ¹⁵ Nyē Kile sáragawwuubii ḡḡḡufeebii ná Kile Saliyaḡi cyelentiibil'à cyire kakyanhala karigii ḡya tapyige e, maa nāḡkopyire ḡya ti i yu fānha na: «Yabwōhe! Dawuda Tuluge Shinnḡi wi!» ke, ka pire lùuni si yīriŠ, ¹⁶ maa Yesu pyi: «Nḡe pi ḡyē na yu ke, taha mu wá na yi núru mē?» Ka Yesu si pi pyi: «Mii naha na yi núru. Taha yii sàha ḡkwò a mpe jwumpe kàla Kile Jwumpe Semḡḡi i na “Kile à u pèente jwumpe le nāḡkopyire ná jirinḡwōḡ pyilībii ḡwōyi i*” mē?»

¹⁷ Ka Yesu si yīri pi taan, maa fworō kànhe e, mà kàre Betani kànhe e, maa shwōn wani.

*Yesu à fizhiye cige láḡa
(Marika 11.12-14, 20-24)*

¹⁸ Kuru canḡa nùḡpanḡa, Yesu ninuruḡi na ḡkèḡe Zheruzalemu i, ka katege si u ta. ¹⁹ Ka u u fizhiye cige ḡya kuni na, maa file ku na. Wyēere baare e, u ḡyē a yasere ta ku na mē†, maa jwo ku na: «Ma hà zii núru yasere se ḡya mē!» Ka cige si ntíl'a waha.

²⁰ Cyelempyiibil'à lire ḡya ke, ka li i pi bilibili fo pi à yíbe na: «Di ḡke fizhiye cig'a pyi maa waha tèenuuni i yē?» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèḡḡi na mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dāniyaḡi pyi ná funḡḡ ninḡin i, nde mii à pyi ḡke fizhiye cige na ke, yii sí lire fiḡe pyi, lire kanni bà mē, yii aha jwo ḡke ḡanḡe ku kò a yīri ku tatēḡḡe e ku sà ḡcwo baḡi i, lire sí n-pyi. ²² Yii aha Kile ḡáare yaaga maha yaaga kurugo ná dāniyaḡi i ke, yii sí kuru ta.»

*Pi à Yesu yíbe u fānhe tatage kyaa na
(Marika 11.27-33; Luka 20.1-8)*

²³ Ka Yesu si ḡyē Kileḡaarebage e, maa sùpyire kálali. Mà u yaha lire na, ka Kile sáragawwuubii ḡḡḡufeebii ná Yahutuubii kacwōnribii si shà u yyére, maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu

* **21:12** Yahutuubii pi mpyi maha yīri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyéḡḡi fare Kileḡaarebage wuḡi na. Lire pyinḡanni na, wyéḡḡwōḡe ku mpyi a yaa k'a sárali Kileḡaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sára, maa nūr'a já a ntēḡe pyi. Yatōre ti maha yaa ti já a pyi sáraga ke, pérempyiibii mpyi maha tire pérelī pir'á. Pi mpyi maha ti lwōore dūruḡo. † **21:13** Ezayi 56.7 ‡ **21:13** Zheremi 7.11 Š **21:15** «Nde l'à pi lùuni yīrige ke»: lire bà li ḡyē na Yesu à pérempyiibii kōrō kannā mē, ḡka u à fyinmpii ná dīshiyifeebii yaha pi à ḡyē Kileḡaarebage e. Lire na mpyi kafuun Yahutuubil'á. * **21:16** Zaburu 8.3 † **21:19** Nḡe fizhiye cige ku ḡyē ná wēḡyahay i yasere baa ke, kuru na ḡyē Yahutuubii ḡḡḡufeebii fiḡe, mpiimu pi à fyinḡe tò wwomō na ke.

na jncyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe kyaa nin̄kin na, yii aha mii jwə shwə, lire tēni i, n̄ge u à kuni kan mii á, mii u a jncyii karigii pyi ke, mii sí n-ta urufoo cyēe yii na. ²⁵ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyiñi tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile laa, sùpyire?»

N̄ye ka pi i nkār'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí j̄ye a j̄en'a dá u na mà ye? ²⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sì li yaha wuu na m̄e, jaha na ye pi pun'à tēn ná l'e na Yuhana na mpyi Kile tūntun̄jə.» ²⁷ Pi à piye taanna a kwə ke, maa nūr'a kār'a sà Yesu pyi: «Shin̄ji u mpyi a u tun ke, wuu j̄ye a cè m̄e.»

Ka Yesu si pi pyi: «N̄ye l'aha mpyi amuni, n̄ge u à kuni kan mii á, mii u a jncyii karigii pyi ke, mii mú sì uru cyēe yii na m̄e.»

Jyafeebii shuunniñi kani

²⁸ Ka Yesu si nūr'a jwo: «Naha shi yii j̄ye na s̄n̄ñi mpe e ye? N̄ñi wà u ná mpyi ná jyafee shuunni i, maa jwo nin̄cyiñi'á “Na jya, sà báara na ɛɛɛɛɛ cikəge e nin̄jaa.” ²⁹ Ka jyafoonji si jwo “Mii n̄aha na sì m̄e.” N̄ka k̄antugo yyére, u à pa ntêr'a nūru, maa nk̄are cikəge e. ³⁰ Ka tufoonji si puru ninumpe taha jyafoonji sh̄onwun̄'á, ka uru si jwo “Baa, mii sí n-k̄are” n̄ka u j̄ye a pa nk̄are m̄e. ³¹ Pire shiin shuunniñi i, u n̄gire u à tufoonji j̄yii wuuni pyi ye?»

Ka pi i jwo: «Jyafoonji nin̄cyiñi.» Ka Yesu si pi pyi: «S̄en̄ji na mii sí yí jwo yii á, múnalwəre shwofeebii ná fw̄orobacyeebii sí n-jȳe Kile Saanre e yii yyaha na. ³² Naha kurugo ye Yuhana Batizelipyiñi à pa nt̄iñi kuni cyēe yii na, yii j̄ye a j̄en'a dá u na m̄e. N̄ka múnalwəre shwofeebii ná fw̄orobacyeebil'à j̄en'a dá u na. Yii sí pi à lire jya ke, yii j̄ye a j̄en'a t̄êr'a nūru maa dá u na m̄e.»

Ɛɛɛɛɛ kəge faafeebii bàtaage

(Marika 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ Ka Yesu si nūr'a jwo: «Yii bàtaage kà lógo sahan̄ki. Pyengefoonji wà u ná ɛɛɛɛɛ cikəgə yaa, maa ku kw̄ulo, ɛɛɛɛɛ lw̄he maha ww̄u wyige nk̄emu i ke, maa kuru t̄ugo, maa nk̄ubaga yaa cikəge k̄aanmucyafoonji m̄e na. Lire k̄antugo maa faafee lw̄ə a yaha k'e, u ná pire s'a ku yas̄ere táali piye na, maa nta a k̄are k̄ulut̄onl'e. ³⁴ N̄ye ɛɛɛɛɛn̄ji yas̄ere t̄ekw̄on̄n'à pa n̄o ke, ka u u u báarapyiibii p̄ii tun u cikəge faafeebil'á pi sà uru n̄azhan yas̄ere shwə pi a ma. ³⁵ Ka faafeebii si pire báarapyiibii cyán a cū, maa wà bw̄on, maa wà bò, maa u sann̄ji wà ná kafaayi i. ³⁶ Ka cikəge foo si nūr'a báarapyiibii piib̄ere tun pi á, pire mpyi a j̄yaha mà tòro nin̄cyiibii na, ka faafeebii

si pire pyi njncyiibii fiige. ³⁷ Ka cikwonge foo si nkànha a u yabilinji jyanji tun pi á, maa jwo “Pi sí n-sílege mii jyanji na.” ³⁸ Nka faafeebil'à cikwonge foo jyanji nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikwonge foo koolyinjí u nyε nge. Yii a wá, wuu u bò, kwoge sí n-pyi wuu wogo.” ³⁹ Ka pi i jyafoonji cyán a cû mà wà cikwonge kàntugo, maa u bò.»

⁴⁰ Nyε Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Numε, cikwonge foo ká mpa, naha u sí n-pyi ku faafeebii na be?» ⁴¹ Ka pi i u pyi: «Cikwonge foo sí pire shinpiibii puni bompere bò, si cikwonge kan piiberil'á, mpiimu pi sí raa ku yasεεre kaan u á ti tēewwuuni i ke.» ⁴² Ka Yesu si jwo: «Nje y'à sémε Kile Jwumpe Semεnji i ke, taha yii nyε a yire kâla mε? Y'à sémε: “Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke, kuru k'à pa mpyi bage kafaage sée woge bage mbìini na. Kafoonji Kile u à lire pyi,

l'à pyi kakyanhala wuu nyii na†.»

⁴³ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: yii sí n-yige Kile Saanre e, si supyishinji wabεε lēnε t'e, mpiimu pi sí raa Kile nyii wuuni pyi ke. [⁴⁴ Nyε shin maha shin u à cwo kuru kafaage njun'i ke, urufoo sí n-kyεεε n-kyεεε, kuru kafaage sí ká ncwo shin maha shin njun'i ke, ku sí urufoo cwōnhōnō.]»

⁴⁵ Nyε Kile sáragawwuubii njūfēebii ná Farizhēēnbil'à Yesu bàtaayi lógo ke, ka pi i nta a cè na pire kyaa na u mpyi. ⁴⁶ Ka pi i wá na ncaa si u cû, nka pi mpyi na fyáge sùpyire yyaha na, naha na yε sùpyire mpyi a tēēn ná l'e na u na nyε Kile tūntunngō.

22

Cikwōnre lyimbwooni bàtaage

(Luka 14.15-24)

¹ Ka Yesu si núr'a bàtaaga jwo pi á, u à jwo: ² «Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: saannji wà à kataan nimbwoo bégele u jyanji cikwōnre tooy'e. ³ U à bégel'a kwò ke, mpíi pi mpyi a yyere ke, ka u u u báarapyiibii tun pi sà pire pyi pi a ma, ka pi i jcyé paŋa. ⁴ Ka u u núr'a báarapyiibii pìi tun, maa pire pyi “Yii sà yi jwo shinyyerebil'á na mii naha a lyimbwoo yaa, na mii naha a na nupyahigii cyìi ná yatōore sìnmε woore tà bò, na mii naha a bégel'a kwò, na pi a ma cikwōnre zānnεεg'á.”

⁵ Nka pi wà nyε a saannji yini lwó a wíi mε. Ka wà bá si yír'a kàre u kεεge e, ka wà si nkàre u cwōhōnt'á, ⁶ ka pi sanmpii si saannji báarapyiibii cyán a cû, maa pi kyéεge, maa pi bò. ⁷ Ka saannji lūuni si yíri, ka u u u kàshikwōnbii yírige pi à sà pire shinbompíi bò, maa pi kànhe súgo.

⁸ Nyε ka u u núr'a jwo u báarapyiibil'á “Cikwōnre njyìnj'á bégele, nka shinyyerebil'á ná uru njyìnji mpyi a yaa mε. ⁹ Yii a

si kujunyi na, yii aha shin maha shin nya ke, yii uru yyere cikwɔɔnre zànnεεge na.”¹⁰ Ka báarapyiibii si yîr'a kàre kurigii jwɔyi na. Shin maha shin pi à ta wani ke, maa pire puni yyer'a pa ntɛg'a cikwɔɔnre bage jî, shinpîi bâra shincɛnmîi na.

¹¹ Ka saannji si jyè si shinyyerebii wîi, mà nànjî wà ta pi shwɔhɔl'e, cikwɔnvaanji baa. ¹² Ka saannji si u pyi “Na cevoo! Di mu à pyi maa jyè naha mà ta cikwɔnvaanji nyε mu na mà yε?” Uru nànjî nyε a yà ta a jwo mε. ¹³ Ka saannji si u báarapyiibii pyi “Yii u tooyi ná u cyeyi pwɔ, yii i u wà cyînnji na numpini i, wani sùpyire maha myahigii súu marii ñkyànhigii kùru.”»

¹⁴ Yesu à bàtaage jwo a kwɔ ke, maa nûr'a jwo: «Yii li cè na Kile à shinnyahara yyere, ñka shinnyahara nyε a cwɔɔnrɔ mε.»

Pi à Yesu yîbe múnalwɔɔre ñkanji kyaa na

(Marika 12.13-17; Luka 20.19-26)

¹⁵ Nyε ka Farizhɛɛnbii si ñkàr'a sà piye taanna, si kànhanja cyán Yesu na, bà pi si mpyi si u ta jɔcú ná u yabilinji jwɔjwumpe e mε. ¹⁶ Maa pi cyelempyiibii pîi ná Erɔdi tonkuni shiimbii pîi tun Yesu á*, ka pire si sà u pyi: «Cyelentuñi! Wuu à li cè na mu nyε na fyáge sèenji tajwuge e mε. Jwumpe mu sí nyε na yu mà yyaha tíi ná Kile kuni i ke, puru na nyε sèe, mu nyε na fyáge sùpya na mε, mu nyε a sùpya pwɔɔɔ sùpya na mε. ¹⁷ Lire e ke ma tanyage jwo wuu á: wuu à yaa wuu a múnalwɔɔre kaan Jɔmɔ saanbwɔhe Sezari á la?»

¹⁸ Ñka Yesu mpyi a fwoɔre pire cwofeebii cwɔɔre jwɔhɔ na, ka u u pi pyi: «Yii pi à fyînmε tò wwomɔ na ke, ñaha na yii na mii pɛre si jɔcú yε? ¹⁹ Wyérenji yii nyε na ntɛge na múnalwɔɔre sàrali ke, yii uru wà cyêe na na wee.» Nyε ka pi i uru wyérenji tɔɔnñke kà cyêe u na. ²⁰ Ka u u pi pyi: «Joofo nàñja ná u mege ku nyε ñge wyérenji na yε?» ²¹ Ka pi i u pyi: «Saanbwɔhe Sezari.» Ka Yesu si pi pyi: «Nyε yii a Sezari wunji kaan Sezari á, yii raa Kile wunji kaan Kile á.» ²² Pi à Yesu jwɔshwɔɔre lógo ke, ka li i pi kàkyanhala, ka pi i yîri u taan mà kàre.

Sadusiibil'à Yesu yîbe kwùubii ñèñi kyaa na

(Marika 12.18-27; Luka 20.27-40)

²³ Kuru cannuge e, Sadusiibii pi maha jwo na kwunɛnε nyε nùmpañja mε, pire pîl'à file Yesu na maa jwo: ²⁴ «Cyelentuñi! Kile túnntunñiMusa à jwo “Nò ká ceewe lèñe maa ñkwù mà ta u nyε a pyà si u na mε, u cɔɔnñ'à yaa u ceenji lèñe zànbangara na, u u pyîi si u na, u yyahafoonji nínkwunji mege na.” ²⁵ Nyε

* **22:16** Erɔdi shiimbii ná Farizhɛɛnbii mpyi na bēni mε. Jɔmɔ shiimbii fànhe mpyi a táan Erɔdi shiimbil'á, ka pi i wá na sônñi na múnalwɔɔre ñgwùñ'à yaa. Farizhɛɛnbii mpyi na sônñi Kafoonji Kile u nyε pire jùñɔ na: lire e, mà múnalwɔɔre kan Jɔmɔ saanbwɔhe Sezari á, lir'à li cyêe na mu à jɛε u fànhe na maa jɔcyé Kafoonji Kile na.

sìŋɛ baashuunni na mpyi naha wuu yyére. Pi puni nìŋjyɛn'à ceewe lèŋɛ maa ŋkwû, u nyɛ a pyà ta u na mɛ. Ngemu u à taha u na ke, ka uru si ceenji lèŋɛ. ²⁶ Ka uru mú si mpa ŋkwû, u nyɛ a pyà ta u na mɛ. Ka tanrewunji wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà ŋkwò pi baashuunniŋi na. ²⁷ Pire puni kàntugo, ka ceenji mú si mpa ŋkwû. ²⁸ Nyɛ ná pire nàmbaa baashuunniŋi puni s'à uru ceenji lèŋ'a círi, kwùubii jèŋi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canŋke ŋkemu i ke, pi ŋgir'à ceenji sí n-kan yɛ?»

²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo, lir'à ta yii nyɛ a Kile Jwumpe Semɛŋi yyahe cè, si nta jnyére Kile sífente na mɛ. ³⁰ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworò kwùŋi i, nò si ceewe lèŋɛ mɛ, ceewe mú si n-kan nò á mɛ. Ti sí n-pyi Kile mèlɛkɛɛbii fiige. ³¹ Nje y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i kwunɛni kyaa na ke, yii nyɛ a yire kàla mà? Kile à jwò ³² “Mii u nyɛ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kilenjì.” Nyɛ puru jwump'à li cyêe na pire mpìi jyii wuu pi nyɛ wani Kile yyére. Sùpyire jyii woore ti maha Kile pèrɛ, kwùubii kyaa bà mɛ.»

³³ Sùpyire ti mpyi na nùru Yesu jwò na ke, u kàlɛŋ'à pire puni kàkyaanhala.

*Kile Saliyanj kabilini l'à fàŋha tò cyi sanŋkii na ke
(Marika 12.28-34; Luka 10.25-28)*

³⁴ Nyɛ Farizhɛɛnbil'à pa lógo na Yesu à jwumpe cyán Sadusiibii na ke, ka pi i ŋkàr'a sà bínni Yesu taan. ³⁵ Kile Saliyanj cyelentunji wà na mpyi pi e, ka uru la si mpyi si Yesu pɛrɛ jɛcù maa u yíbe: ³⁶ «Cyelentunji! Saliyanj kabilini ndi l'à fàŋha tò cyi sanŋkii na yɛ?»

³⁷ Ka Yesu si u pyi: «“Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini ná ma múnaani ná ma sònŋore puni i†.” ³⁸ Saliyanj kabilini nìŋcyiini li nyɛ lire, lire l'à fàŋha tò cyi sanŋkii puni na. ³⁹ Shònwuuni l'à taha lire na ke, lire tayyéreg'à pèe nìŋcyiini fiige. Lire li nyɛ “ma supyìŋɛɛni kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛ§.” ⁴⁰ Kile Saliyanj kapyaaŋii sanŋkii puni ná Kile tùnntunmpii jwump'à lwó a pwò jcyii kapyaaŋii shuunniŋi na.»

*Kile Nìŋcwànrɛŋi nyɛ Dawuda Tuluge Shin kannà mɛ
(Marika 12.35-37; Luka 20.41-44)*

⁴¹ Mà Farizhɛɛnbii nimbinnibii yaha, Yesu à pi yíbe. ⁴² U à jwò: «Kile Nìŋcwànrɛŋi kyaa l'à jwò ke, jaha yii nyɛ na sònŋi mà yyaha tí ná u e yɛ? Jofoo tùluge e u sí n-fworò yɛ?» Ka pi i Yesu pyi: «Dawuda Tuluge Shin wì.» ⁴³ Ka Yesu si pi pyi: «Mà Kile Munaani yaha l'à Dawuda yyaha cù, jaha kurugo u à u yyere uru Kafoonji yɛ? ⁴⁴ Yii li cè na Dawuda à jwò

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á
 ‘Ta ma a pa ntèen na kàniñe cyege na,
 fo mii aha mu zàmpeenbii le
 mu tooyi jwòh'i*.’ ”

⁴⁵ Ná Dawuda na Kile Njncwónrónji yiri “Kafoonji” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà me, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

⁴⁶ Pi wà nye a jà a Yesu jwò shwò me. Mà láha kuru canñke na, wà saha nye a jèn'a u yíbe me.

23

*Yesu à Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizheenbii cêege
 (Marika 12.38-40; Luka 11.39-52; 20.45-47)*

¹ Nye supyinyahare ti mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u tire ná u cyelempyiibii pyi: ² «Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizheenbii nye ndemu laage e ke, lire li nye: na Musa Saliyanji yyaha yu sùpyir'á. ³ Karigii pi nye na yu yii á ke, yii cyire le barag'e yii raa cyi kurigii jaare, ñka nde pi yabilimpiai nye na mpyi ke, yii àha raa lire pyi me. Naha kurugo ye nde pi maha yu ke, lire bà pi maha mpyi me. ⁴ Pi maha Kile Saliyanji pyi tuguro sùpyire jwòh'i, ti sì n-jà ntemu lwó me, pi yabilimpiai sì nye na jee'g'a sùpyire tège ti njwòh'i na, ali nimbilere me.

⁵ Pi kapyiinkii puni nye sùpyire nyinyaga karigii. Lire kurugo yaayi i pi maha Kile Jwumpe sème maha le a pwò pi byahigii ná pi cyeyi na ke, pi maha yire pyi nitabaaya. Mà bàra lire na, pi maha pi vaaanttinmbwoyi zhwòonre tòn*. ⁶ Wà ha pi yyere kataan njyi na, lire nye me pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tateenyi pi maha jcaa. ⁷ Sùpyire tabinniyyi i, pi la maha mpyi sùpyire s'a pire pèrè s'a pi shéere, s'a pi yiri “Cyelentuñi”.

⁸ Ñka yii pi ke, yii àha jee sùpya u a yii pyi “Cyelentuñi” me, naha na ye yii mú puni na nye cìnmppyi, Cyelentu ninñkin u nye yii á. ⁹ Yii àha raa sùpyanji wà tufiige yiri “Tufoonji” njñke na me, naha na ye Tufoo ninñkin u nye yii á, uru u nye ninyiñi na. ¹⁰ Yii àha sùpyire yaha t'a yii pyi “Nùñufoonji” me, naha na ye Nùñufoo ninñkin u nye yii á, uru u nye Kile Njncwónrónji. ¹¹ Ngemu u nye yii shwòhòl'e shinbwonji ke, urufufoo u pyi yii sanmpii báarapyi. ¹² Shin maha shin u à uye dùrugo ke, urufufoo sì n-tírigi, ñka shin maha shin u à uye tírigi ke, urufufoo sì n-dùrugo.

* **22:44** Zaburu 110.1

* **23:5** Yahutuubii mpyi maha Kile Saliyanji jwumpe pà sème maha le yatòore seeyi i, maha mpwò pi byahigii na, lire nye me kàmene cyege na (Ekizodi 13.9; 16; Duterenaumu 6.8). Pi maha zhwòore le pi vaaanttinyi njwòh'kunyì na, s'a piye funjò cwo pi Saliyanji na (Namburu 15.37-41; Duterenaumu 22.12). Farizheenbil'à cyire karigii cù ná sèl'e si li cyêe na pire na Kile jaare mà tòro sùpyire sannte na.

13 Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizheebii, yii pi à fyinme tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kèege! Naha na ye yii na Kile Saanre tajyijwage tūni, yii sɪ n-ɲyè me, mpii la ku nyɛ si jyè ke, maa pire tɛgɛl kwòn.

[14 Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizheebii, yii pi à fyinme tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kèege! Naha na ye yii maha lenkwucyeebii cyeyaayi shuu pi na ná yii jwɔtanyi i. Yii maha Kile náare na mɔni sùpyire nyinyage na. Lire kurugo nde li sɪ n-pa yii ta ke, lire sɪ n-waha sèl'e.]

15 Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizheebii, yii pi à fyinme tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kèege! Naha na ye yii maha naare jɲɲke ná lwøhe cyeyi puni jɲɲ'i, maa sùpyire caa na lèŋi yii Kile kuni i. Nka yii aha wà ta, nde li sɪ urufoo pyi u yaa ná nafugombaage nyiŋi i fo tooyi shuunni mà tòro yii yabilimpɪi taan ke, lire kuni yii maha le urufoo taan.

16 Yii wuun'à kèege! Naha na ye yii fyinmii wuubii pi à sùpyire yyaha cū, maa ŋko pi á na sùpya ká ŋkâa Kilejaarebage na, kuru ŋgwùŋi nyɛ fànha urufoo na me, ŋka wà ha ŋkâa Kilejaarebage funŋke sɛɛŋŋi na, kuru ŋgwùŋi na nyɛ fànha urufoo na. 17 Yii na nyɛ funŋɔ baa shiin maa mpyi fyinmii, sɛɛŋŋi u à fànha tò laa, Kilejaarebage k'à sɛɛŋŋi le njire e ke, kuru k'à fànha tò? 18 Yii à jwo mú na sùpya ká ŋkâa sárayi tawwuge na, na yafyin sɪ urufoo ta me, ŋka sárage yaage k'à wwûl'a yaha sárayi tawwuge jɲɲ'i ke, na sùpya ká ŋkâa kuru na, na urufol'à yaa u kuru kàage wwû. 19 Fyinnmii pi pi! Sárage yaage k'à fànha tò laa, sárayi tawwuge ku maha sárage le njire e ke, kuru ki? 20 Shinŋi u à kâa sárayi tawwuge na ke, urufoo mú à kâa ku jùŋɔ yaayi puni na. 21 Shinŋi u à kâa Kilejaarebage na ke, urufol'à kâa Kilejaarebage ná ku foonŋi Kile na. 22 Shinŋi u à kâa nɲɲiŋi na ke, urufol'à kâa Kile saanre yateɛŋŋke ná ku tɛɛnfoonŋi Kile na.

23 Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizheebii, yii pi à fyinme tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kèege! Naha na ye yii maha yii nànyenŋi ná kanyeyi yafwəhəfwəhəre sannte puni yáhanŋi wwû, mà li ta karigii cyi à fànha tò Saliyaŋi kapyaaŋii puni na ke, yii à cyire fènn'a yaha ŋkere na. Cyire cyi nyɛ: ntɪŋi ná jùnaare ná jwɔmɛfente. Cyire yii sɪ mpyi a yaa yii a mpyi, yii i cyi sanŋkii bâra cyire na. 24 Fyinnmii pi pi! Yii à sùpyire yyaha cū mà li ta yii yabilimpɪi nyɛ na jaa me. Yii maha yii lùbyage fyinnɛ si sisɔŋŋi wwû k'e, mà li ta yii na jwəhəyɪ jwoore k'e†!

25 Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizheebii, yii pi à fyinme tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kèege! Naha na ye yii maha yii yajigiyi kàntuyi jyí na fɪniŋi, mà li ta yi funŋy'a jɪ

† 23:24 Yahutuubil'á, sisɔmpɪi ná jwəhəy'á jwəhə.

nàŋkaage ná sònŋopeere na. ²⁶ Yii Farizhεεnbii, yii na jye fyinmii! Yajigiyi funŋyi yii à yaa yii fyànha a jyé, lire ká mpyi, kàntugo yyérenji mú maha fíninε.

²⁷ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinmε tò wwomə na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii na jye mu à jwo fanjyeye, pi à njemu fininε ke, mu aha yi kàntuge wii, mu a si yi lemε ta p'à jwə, yi funŋke s'à jî kaciiyi ná kàkyayi na†. ²⁸ Amuni yii jye, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tí sùpyire sannte jyii na, mà li ta yii à fyinmε tò wwomə na, yii funŋyi s'à jî pege na.

²⁹ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinmε tò wwomə na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii maha Kile túnntunmpii kwònhigii yaa na faanre, sùpyire t'à tí ke, maa kacennkuure yaa tire kwònhigii na, ³⁰ maa ŋko “Kampyi wuu mpyi wuu tulyeyi tìŋi i, wuu mpyi na si jεε n-bàra pi na si Kile túnntunmpii bò mε.”

³¹ Lire pyinŋkanni na, yii yabilimpil'à li cyêe na mpïi pi à Kile túnntunmpii bò ke, yii mú à pi pire fiige. ³² Jye sòŋke yii tulyey'à lyêele ke, yii yyaha le yii i ku fàl'a nɔ ku tɛgeni na! ³³ Wwòpiyi yà ye! Yii màcwòn tũlugo sùpyiibii! Di yii sí n-jà n-shwə n-jwo nũmpañja nage na ye?

³⁴ Lire e ke yii lógo, mii sí raa Kile túnntunmpii pìi ná yákilifeebii pìi ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii pìi tunni yii á. Yii sí n-bò pi e, si pìi kwòro cige na, si pìi bwòn Kile Jwumpe kàlambayi i, si pìi kyérege kànyi yyaha kurugo. ³⁵ Lire e Kile sí n-tíge yii na pire shintiibii puni mbòŋi i: Abeli u à tí ke, mà lwó uru tèeboni na, fo mà sà nɔ Baraki jyaŋi Zakari mbòŋi na, Zakari pi à bò Kilejaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwəhol'e ke. ³⁶ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêεge tire boore puni kurugo.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kànhe kyaa na
(Luka 13.34-35)*

³⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiinbii, yii Zheruzalemu kànhe shiinbii, yii pi maha Kile túnntunmpii bùu, maa Kile jwumpe jwufeebii wàa ná kafaay'i maha bùu ke, y'à tooyo ninyahaya kwò mii la mpyi si yii bínni yiye e s'a yii kàanmucaa, bà ŋkũnuŋi maha u pyire bínni tiye e, maa bùru ti jũŋ'i mε. Nka yii jye a jεε lire e mε. ³⁸ Ku ke numε! Kile sí cye wwû yii kànhe taan si yii yaha yiye kanna na. ³⁹ Yii li cè, mà lwó numε na, yii jyiini saha si n-tège mii na mε, fo canŋke yii

† 23:27 Yyee maha yyee, bilereŋkwonji kataanni ká byanhara, sùpyire maha kwònhigii fininε, bà shinparantorobii si mpyi s'a cyi jaa raa jcwúu, pi àha ŋkwò ntòro mbwòn cyi na mε. Naha na ye pi aha bwòn cyi na, pi saha jye a fíninε Kile á mε fo mà cibilaage máhana, pi mú saha si n-jà n-pyi bilereŋkwonji kataanni i mε.

sí n-pa raa ŋko “Ngemu u nyɛ na ma Kafoonji Kile mɛge na ke, Kile u jwó le ur'áŋ.”»

24

Yesu à jwo na Kileɲaarebage sí n-jya

(Marika 13.1-23; Luka 21.5-24)

¹ Nyɛ mà Yesu yaha u u si raa fwore Kileɲaarebage e, ka u cyelemphyiibii si file u na maa u pyi na u Kileɲaarebage ɲwɔŋkanni wíi. ² Ka u u pi pyi: «Ŋke basinaŋke yii nyɛ na ɲan'amɛ ke, sɛɛni na mii sí yi jwo yii á, canɲa na ma, ku puni sí n-sii n-pwɔn n-cyán, si ku ŋkunɲyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ Nyɛ ka Yesu sí n-kàr'a sà ntɛɛn Olivye cire ɲanɲe ɲun'i. Ka u cyelemphyiibii kanni si file u na, maa u pyi: «Wuu cyelentuɲi, naha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Nde li sí mu tɛɛnuruni ná dɲyɛɲi tɛekwooni cyêe wuu na ke, lire jwo wuu á.»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mɛ. ⁵ Yii li cè na shinɲahara sí mii mɛge le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Nɲɔwɔnrɔŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyɛ ure. Pi sí raa shinɲahara ɲwɔ fáanɲi s'a wuruge. ⁶ Yii sí raa kàshiyi shɛnrɛ núru yiye táan, s'a yi shɛnrɛ núru laatɔɔnyi i, lire kà yii funɲɔ pɛn mɛ. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyɛ mɛ, ɲka lire bà li nyɛ dɲyɛɲi tɛekwooni mɛ. ⁷ Supyishinɲi wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kɪni là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. Katibwɔhe ná ɲɲɛke ɲcyɛɛnnɛɲi sí n-pyi cyeye nɲyahay'e. ⁸ Ncyii karigii puni na nyɛ kanhare tasiige, bà laani maha yíri maa nta a yaa ná li zɪni i mɛ.

⁹ Pi sí n-pa raa yii leni cye e, pi raa yii kyérege, s'a yii bùu, yii kyaa sí n-pɛn supyishinɲi pun'á mii mɛge kurugo. ¹⁰ Lire sí shinɲahara pyi ti fworo Kile kuni i, s'a tiye leni zàmpɛɛnbii cye e, si tiye kyaa pɛn tiy'á. ¹¹ Kafinivinibii pìi sí n-pa piye pyi Kile tũntunmii, si shinɲahara wurugo. ¹² Pege mpɛɛni kurugo, tàange sí n-pa n-cyéɛ shinɲahara á. ¹³ Nka ŋgemu ká já a uye waha maa ntɛɛn Kile kuni i fo mà sà nɔ tɛgɛni na ke, urufoo sí n-shwɔ.

¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tii ná Kile Saanre e ke, puru sí n-jwo dɲyɛɲi supyishinɲi pun'á, bà pi si mpyi si sɛɛni lógo mɛ. Lire kàntugo dɲyɛɲi tɛekwooni sí n-ta nɔ.

¹⁵ Nyɛ yapege k'à sàa pɛn Kile á, ná Kile tũntunɲi Daniyelì à ku kyaa jwo ke*, yii aha kuru ɲya Kileɲaarebage sèecyage e tɛni ndemu i ke, ŋgemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu ɲwɔhe cya a cè! ¹⁶ Nyɛ lire tɛni ká nɔ mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pìrefee pi a fĩ pi a wá

ɲaɲyi kàmpanɲke na. ¹⁷ L'aha ɲgemu ta u bage kàtanɲke ɲun'i ke, urufoo kà nùru ntíge si yaaga lwó bage e mɛ, u u ntíl'a tígɛ u a fí. ¹⁸ L'aha ɲgemu ta kɛɛge e ke, urufoo kà nùru raa ma pyɛngɛ si mpa u vāanntinmbwəhe lwó mɛ. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifɛe ná pyɛnɛɛbii na sèl'e. ²⁰ Yii a Kile ɲáare, bà yii canvenɲke si mpyi k'àha mbê ná wyeere tɛni i, lire ɲyɛ mɛ ná canɲɲke e mɛ. ²¹ Yire canɲyi sí n-waha sèl'e. Mà lwó dɲyɛ tasiige e, mà pa bwòn ɲɲjaa na, uru ɲgahanɲ fiige saha mpyi a ɲya mɛ, fo mà sà dɲyɛ kwò, uru ɲgahanɲ fiige sàha mú si n-pyi mɛ. ²² Kàmpyi Kafoonɲ Kile mpyi a uru ɲgahanɲ tɛni bere mɛ, sùpya mpyi na si n-shwə mɛ. Nka u à u tɛni bere u ɲɲcwənrɲbii kurugo, bà pire si mpyi si shwə mɛ.

²³ ɲyɛ shin ká jwo yii á na Kile ɲɲcwənrɲɲi na wá naha, lire ɲyɛ mɛ u wá mɛɲi i, yii àha ndá urufoo na mɛ. ²⁴ Naha kurugo yɛ kafinivinibii pìi sí n-yîri na pire pi ɲyɛ Kile ɲɲcwənrɲɲi, pìi sí raa ɲko na pire na ɲyɛ Kile tūntunmii. Pi sí raa kacyeenɲkii cyêre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi, kampyi pi sí n-jà, s'a Kile ɲɲcwənrɲbii mú bá wuruge mɛ. ²⁵ Yii lógo! Mii à ɲcyii karigii jwo yii á, mà jwo cyi tɛni li nɔ ke.»

*Yesu sí nùru n-yîri ɲɲyɲi na si mpa
(Marika 13.24-27; Luka 21.25-28)*

²⁶ Ka Yesu si nùr'a jwo: «ɲyɛ wà ha jwo yii á na Kile ɲɲcwənrɲɲi na wá síwage e, yii àha ɲkàre wani mɛ. Wà ha yii pyi na u na wá bage k'e, yii àha ndá yire na mɛ. ²⁷ Bà sùpyire puni maha kileɲini ɲya l'à yîri dɲyɛɲi ɲɲɲke kà na, maha sà fworɔ ɲɲɲke sannɲke na mɛ, amuni Supyanɲ Jyanɲ sí ɲya u cannuruge. ²⁸ Cyage e yakwugo ɲyɛ ke, wani cinmpunɲyi ɲyɛ na bínnini.

²⁹ Cyire canmpyaagii yyefuge ká ntòro,
“Canɲa ɲyiini sí n-tíi n-pyi numpire,
yɲɲke sàha mú si raa bɛɛnmɛ yige mɛ.
Wərigii sí raa n-cwu,
yire kakyanhala yaayi yi ɲyɛ ɲɲyɲi na ke,
yire sí n-cúnɲɔ n-cúnɲɔ n-yîri yi tatɛɲyi i†.”

³⁰ ɲyɛ lire tɛni i, Supyanɲ Jyanɲ fyèɲi sí n-ta ɲya ɲɲyɲi na, ɲɲɲke supyishɲi puni sí raa mɛɛ súu, pi puni sí u nimpanɲ ɲya ɲahanɲi i ná fànhe ná sɲnampe nimbwompe e. ³¹ Lire kàntugo mpurubwəhə mɛɛ sí n-fworɔ fànha na, u sí u mèlɛkɛɛbii tun dɲyɛɲi kàmpanɲyi sicyɛɛɛɛɲi puni na, pi i Kile ɲɲcwənrɲbii wá piye na, mà lwó dɲyɛɲi ɲɲɲke kà na mà sà nɔ ku sannɲke na.»

*Yii a kacyeenɲkii kàanmucaa
(Marika 13.28-31; Luka 21.29-33)*

† 24:29 Ezayi 13.10; 34.4

³² Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi ke! K'aha nkénye nivonyo yige, maa fûn tēni ndemu i ke, yii maha jwo na nūngwōh'à byanhara. ³³ Lire pyinkanni na, yii aha mpa cyire karigii puni nya cyi i mpyi, yii i ntēen ná l'e na tēn'à byanhara, li bá a nō. ³⁴ Sēenji na mii sí yi jwo yii á, mpíi pí à dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e†. ³⁵ Nīnyīnī ná jīnke sí n-pa n-tōro, ŋka mii jwumpe sí n-kwōro fo tèekwombaa.»

*Kile kanni u à Supyaŋi Jyaŋi Yesu tēenuruni cè
(Marika 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)*

³⁶⁻³⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «Nde li ŋye Supyaŋi Jyaŋi nūruŋi ke, shin nīnkin ŋye a sīi ŋgemu u à u tēenuruni ná u cannuruge cè mē. Ali Kile mēlekēebīi ná Jyafoonji ŋye a kuru canŋke cè mē. Tufoonji Kile kanni u à ku cè. Karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tīnī i ke, cyire shīnī sí raa n-pyi. ³⁸ Nuhu tīnī i, mà jwo lūbwooni li pa ke, sūpyire mpyi na līy marīi byīi, cyeebīi mpyi na ŋkaan nāmbaabil'á, nāmbaabīi sí i cyeebīi lēnī fo mà sà nō canŋke Nuhu à jyē bakwōge e ke, ³⁹ pí mpyi na sōnŋi yafyin na mē, ka lūbwooni si mpa pí puni shi bō. Ŋye amuni Supyaŋi Jyaŋi tēenuruni mú sí n-pa n-pyi.

⁴⁰ Ŋye lire tēni ká shīin shuunni ta kērege e, wà sí n-lwó si u sanŋi yaha. ⁴¹ L'aha cyee shuunni ta pí i sūmanji tirili tirage na, wà sí n-lwó si u sanŋi yaha.

⁴² Lire e ke yii bēgele tērigii puni i, ŋaha na ye yii ŋye a yii Kafoonji cannuruge cè mē. ⁴³ Yii lógo! Kāmpyi bage foo mpyi maha nāŋkaanji tēepani cè numpilage e, u mpyi maha sī ŋee zīnni ŋjó si u yaha u kakyaare pyi mē. ⁴⁴ Lire kurugo yii mú à yaa yii bēgel'a kwōro, ŋaha na ye canŋke ku ŋye yii ŋye a tēen ná k'e mē, kur'e Supyaŋi Jyaŋi sí n-pa.

⁴⁵ Ŋye báarapyīnī na jūŋufoon'á dá pí sanmpīi shwōhōl'e, u yákilīnī mú s'á pēe ke, uru báarapyīnī shīnī jūŋufoonji maha yaha u u pyenge karigii cwōnre, maa ŋjyīnī kaan báarapyībīi sanmpil'á u tēekanl'e. ⁴⁶ Lire e báarapyi maha báarapyi jūŋufoo, u à pa u ta u u báaraŋi nīncēnŋi pyi amuni ke, uru wuuni sí ŋwō. ⁴⁷ Sēenji na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyīnī jūŋufoonji sí u pyenge karigii puni jūŋufente le u cye e. ⁴⁸ Ŋka báarapyībīi kacwōnrōŋi ŋgemu ká mpyi shīnī maa sōnŋi uye funŋ'i na uru jūŋufoonji sí mō lire kùluni i, ⁴⁹ maa wá na u báarapyīnēebīi bwūun, maa uye yaha ŋjyīnī ná sinmbyaani laage e ná sinmbyampiīi i ke, ⁵⁰ canŋke ku ŋye uru báarapyīnī ŋye a tēen ná k'e mē, ná tēni li ŋye u ŋye a sōnŋō ná l'e mē, u jūŋufoonji sí n-pāa n-pa. ⁵¹ U sí uru báarapyīnī kyérege sēe sēl'e, mpíi pí à fyīnmē tò wwomō na ke, si u ná pire sàraŋi pyi nīnkin. Wani u sí raa mēe súu s'a ŋkyaŋhigīi kùru.»

† 24:34 Pii maha jwo: «nde tēni shīinbīi sí cyire karigii nya tapyige e.»

25

Pùceepyire kɛɲi bàtaage

¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Kile Saanre njyɲi sí n-fworo nde kani kurugo: pùceepyire kɛ ti ná fùkinabii lwó a kàre cipoonji nùŋo tabɛŋke e. ² Pi shiɛn kanjkuro na mpyi funŋo baa, pi sanmpii kanjkurunji sí mpyi yákilifee. ³ Mpii pi mpyi funŋo baa ke, pir'à pi fùkinabii lwó a kàre, pi nyɛ a sìnmɛ lwó piye cye e mɛ. ⁴ Nka yákilifeebil'à pi fùkinabii lwó maa sìnmpe pà lwó piye cye e.

⁵ Nyɛ cipoonj'à mɔ u nyɛ a pa mɛ, ka ŋɔmpe si pi puni jà, ka pi i ŋó. ⁶ Nyɛ njɛk'à pa jɛ ke, ka mɛjwuu si fworo fànha na “Cipoonji u ŋge! Yii fworo, yii i u nùŋo bɛ!” ⁷ Ka tire pùceepyire kɛɲi si jɛ ŋɔmpe na, maa pi fùkinabii bégele. ⁸ Ka funŋo baa wuubii si wá na yákili wuubii pyi “Yii sìnmpe pà kan wuu á, naha na yɛ wuu fùkinabii naha na sí raa fùre sìnkkuunji na!”

⁹ Ka pire si pi pyi “Ná sìnmpe e wuu naha a pa ke, puru naha na sì n-jà wuu ná yii ta mɛ. Yii a sì sìnmperɛbii yyére, yii i sà pà shwɔ.”

¹⁰ Nyɛ mà pi yaha pi i ŋkɛge sìnmpe tashwɔge e, ka cipoonji si mpa. Mpii pi mpyi a bégele ke, ka pire si jyɛ ná u e cikwɔnre bage e, ka pi i ku shwôho.

¹¹ Nyɛ tɛr'à pyi ke, ka pùceepyire kanjkurunji sanŋi mú si mpa maa jwo “Nùŋufoonji, nùŋufoonji! Nwɔge múgo wuu á.” ¹² Ka u u pi pyi “Sɛɛn na mii sí yi jwo yii á, mii nyɛ a yii cɛ mɛ.”

¹³ Nyɛ ka Yesu si u cyelemphyibii pyi: «Yii bégele tɛrigii puni i, naha na yɛ yii nyɛ a Kafoonji cannuruge ná u tɛɛpani cɛ mɛ.»

Báarapyiibii taanrenji bàtaage
(Luka 19.11-27)

¹⁴ Ka Yesu si núr'a jwo: «Li sí n-pyi mu à jwo nàŋi wà kùshe wu u à u báarapyiibii yyere, maa u nàfuunji le pi cye e. ¹⁵ U à wyérefyinnji tɔonyo ŋkwuu kanjkuro (500) kan wà nɛŋkin á, maa ŋkwuu shuunni (200) kan wà á, maa ŋkuu (100) kan tanrewun'á. U à wyérefyinnji kan pi á mà tàanna ná pi shin maha shin pɛɛge e, pi raa tɔon caa u na, maa ŋkàre. ¹⁶ Wyérefyinnji ŋkwuu kanjkurunj'à kan ŋgemu á ke, ka uru si ntíl'a kàr'a sà a cwòhònte pyi, maa ŋkwuu kanjkuro tɔon ta mà bàra u wyérefyinnji na. ¹⁷ Nkwuu shuunnin' à kan ŋgemu á ke, ka uru mú si li pyi amuni, maa ŋkwuu shuunni tɔon ta mà bàra u wyérefyinnji na. ¹⁸ Nkuun' à kan ŋgemu á ke, ka uru si ŋkàr'a sà wyii kwòŋ nɛŋke na, maa u nùŋufoonji wyérefyinnji le a ŋwôho.

¹⁹ Tère nimbwol'à tòro ke, ka pire báarapyiibii nùŋufoonji si núr'a pa, maa pi puni yíbe pi wyérefyinnji báaraŋkanni na. ²⁰ Wyérefyinnji ŋkwuu kanjkurunji mpyi a kan ŋgemu á, ka u u ŋkwuu kanjkuro tɔon ta mà bàra u na ke, ka uru si file maa jwo “Nùŋufoonji, wyérefyinnji tɔonyo ŋkwuu kanjkuro mu mpyi a kan

mii á, mii à u báara mà ñkwuu kanjurunji wabere ta. U we.”
 21 Ka ñuñufooni si jwo “L'à ñwò, mu na ñye báarapyi niñcenne maa mpyi dânasupya. Mu à pyi dânasupya kapyere e, lire e mii sí kabwôhii le mu cye e. Ta ma, wuu u múguro sijcyan.”

22 Ñye wyérefyinji ñkwuu shuunni mpyi a kan ngemu á ke, ka uru si file maa jwo “Ñuñufooni, wyérefyinji tóonyo ñkwuu shuunni mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ñkwuu shuunni wabere ta. U we.” 23 Ka ñuñufooni si u pyi “L'à ñwò, mu na ñye báarapyi niñcenne maa mpyi dânasupya. Mu à pyi dânasupya kapyere e, lire e mii sí kabwôhii le mu cye e. Ta ma, wuu u múguro sijcyan.”

24 Ñye wyérefyinji ñkuunji mpyi a kan ngemu á ke, ka uru si file maa jwo “Ñuñufooni, mii mpyi a li cè na mu kataanmp'à waha, mu ñye a kerege ñkemu nûgo me, mu maha kuru sùmanji kwôn, mu ñye a sùmashi wà cyage ñkemu i me, mu maha kuru sùmanji bégele. 25 Lire kurugo mii à fyá, maa sà wyige tûgo, maa mu wyérenji le a ñwôho ññke e. Mu wyérenji u ñge, u shwò.” 26 Ka ñuñufooni si u pyi “Mu ñye báarapyi niñcenne me, kayamafoo u ñye mu. Taha mu mpyi a cè na mii ñye a kerege ñkemu nûgo me, na mii maha kuru sùmanji kwôn, na mii ñye a sùmashi wà cyage ñkemu i me, na mii maha kuru sùmanji bégele la? 27 Ñye mu à yire puni cè, ñaha na mu sí ñye a mpyi a jà a mii wyérenji yaha wyérenji bwûunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à nûr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tóonji ta.

28 Yii wyérefyinji ñkuunji shwò u na, yii kan kampwooni (1.000) fol'á. 29 Yii li cè, shin maha shin u ñye ná yaage e ke, kà sí n-bâra urufoo woge na, ku u ñyaha. Ñka shin maha shin cyengayi wu u ñye ke, yaaga si n-kan urufol'á me. Nimbileni urufoo bá na sônji uye cye e ke, lire sí n-shwò u na. 30 Yii ñge báarapyi laaga baa wunji wà cyinji na numpini i, kuru cyage e sùpyire maha mee súu maa ñkânghigii kûru.”

Nûmpanja karigii cwônrôñkanni

31 Ka Yesu si nûr'a jwo: «Supyanji Jyanji ká mpa ná u sînampe ná u mèlekebii puni i tènî ndemu i ke, u sí n-tèen u fânhe tatenge nisananke e. 32 Supyishinji puni sí n-pa bínni u taan, u sí pi cwônrô si ñgwû piye e, bà yatonahanji maha mpàabii cwônr'a wwû sikyaabil'e me*. 33 U sí mpàabii yaha u kânîñe cyege na, si sikyaabii yaha u kàmene woge na. 34 Ñye mpîi pi ñye kânîñe cyege na ke, saannji sí n-jwo pir'á “Yii a ma naha, mii Tunji à jwó le yii á. Yii pa jyé u Saanre e, u à tire ntemu bégel'a yaha yii mee na fo diñyeni téesiini i ke. 35 Naha kurugo

* 25:32 Yahutuubii yyére, yatonahampii maha mpàabii ná sikyaabii nâhe sijcyan. Numpilage e, mpàabii la maha mpyi si sínni ntàani na, bage zînni sí u à táan sikyaabil'á. Ñye yatonahampii maha pi cwônr'a wwû piye e.

yε tènì i katege mpyi mii na ke, yii à mii kan mii à lyî, byag'à mii ta ka yii i mii kan mii à bya. Mii mpyi nàmpɔ̀nnte e, ka yii i mii sunmbage lè̃̃e. ³⁶ Vàan̄kuun̄ji mpyi mii na, ka yii i vàanya kan mii á. Mii mpyi na yà, ka yii i sà mii kàanmucya. Mii mpyi kàsuni i, ka yii i sà fworò mii na.”

³⁷ Nyε pire shintiibii sí n-jwò “Kafoonji, naha tèrè e wuu à mu katege wun̄ji n̄ya, maa mu kan mu à lyî, lire nyε mε mà mu byaga wun̄ji n̄ya, maa mu kan mu à bya yε? ³⁸ Naha tèrè e wuu à mu nàmpɔ̀n̄n̄jò wun̄ji n̄ya, maa mu sunmbage t̄rige, lire nyε mε mà mu n̄ya v̄aann̄kuun̄ji i, maa v̄aanya kan mu á yε? ³⁹ Naha tèrè e wuu à mu yangwun̄ji, lire nyε mε mu kàsujye wun̄ji n̄ya, maa sà fworò mu na yε?” ⁴⁰ Saan̄ji sí pi pyi “Sèen̄ji na mii sí yi jwò yii á, yii aha n̄cyii kacenn̄kii pyi mii c̄n̄mpyiibii puni nimbileni là na, yii li cè na mii na yii à cyi pyi.”

⁴¹ Lire kàntugo mp̄ii pi nyε u kàmene cyege na ke, u sí pire pyi “Yii à l̄āja, yii laaga t̄ɔ̄n na na, yii raa sì nafugombaage e, kuru nkemu k'à bégel'a yaha Sitaann̄ji ná u mèl̄ek̄ebii m̄e na ke. ⁴² Naha kurugo yε katege mpyi mii na, yii nyε a mii kan mii a lyî m̄e, byage mpyi mii na, yii nyε a mii kan mii a bya m̄e. ⁴³ Mii mpyi nàmpɔ̀nnte e, yii nyε a n̄en'a mii sunmbage lè̃̃e m̄e, v̄aann̄kuun̄ji mpyi mii na, yii nyε a n̄en'a v̄aanya kan mii á m̄e. Tènì i mii mpyi na yà, ná tènì i mii mpyi kàsuni i ke, yii nyε a n̄en'a sà fworò mii na m̄e.”

⁴⁴ Nyε pire mú sí u yíbe “Kafoonji, naha tèrè e wuu à mu katege wun̄ji ná mu byaga wun̄ji ná mu nàmpɔ̀n̄n̄jò wun̄ji ná mu v̄aann̄kuu wun̄ji ná mu yangwun̄ji ná kàsujye wun̄ji n̄ya, maa mpyi wuu nyε a mu t̄ẽ̃e mà yε?” ⁴⁵ U sí pi pyi “Sèen̄ji na mii sí yi jwò yii á, ná yii nyε a cyire kacenn̄kii pyi mii c̄n̄mpyiibii puni nimbileni là na m̄e, yii mú nyε a cyi pyi mii na m̄e.” ⁴⁶ Nyε pire sí n-pyi yyefuge nin̄kwombaage e, n̄ka mp̄ii pi à t̄í ke, pire sí n-pyi sh̄in̄ji nin̄kwombaan̄ji i.»

26

Pi à v̄un̄n̄jò pw̄o Yesu na, si u bò

(Marika 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)

¹ Nyε Yesu à kwò puru jwumpe puni na, maa jwò u cyelempyiibil'á: ² «Yii à li cè na cyi san̄kii nyε canmpyaa shuunni bilerẽ̃kwon̄ji kataanni sí n̄o, pi sí Supyan̄ji Jyan̄ji le cye e, si u kwòrò cige na si mbò.»

³ Nyε ka Kile s̄aragawwuubii n̄un̄ufeebii ná Yahutuubii kacw̄onribii si sà piye b̄inni Kile s̄aragawwuubii n̄un̄ufembw̄ohe Kayifu pyenge e, ⁴ maa b̄e li na si Yesu cya n̄c̄ú ná cw̄òrè e, si u bò. ⁵ Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li nyε a yaa li pyi kataanni tooy'e m̄e, lire baare e s̄up̄yire sí n-c̄ânra.»

*Ceenji wà à sìnme nùguntanga wumə wu Yesu jùŋke na
(Marika 14.3-9)*

⁶ Yesu na mpyi Bētani kànhe e tògofoonji* Simə bage e. ⁷ Mə pi yaha talyige e, ceenji wà à file u na ná longaracwol'e†, li mpyi a jî sìnme nùguntanga wumpe longara wumpe pà na, maa puru sìnme wu Yesu jùŋke na. ⁸ Nyé u cyelempyiibil' à lire nya ke, ka li i mpən pi e fo pi na ŋko: «Ŋge ŋkèegēni jùŋke ku nyé naha yé? ⁹ Mpe sìnme mpyi na sí n-jà n-pére wyéɛnyahaga na, si ntaha fòŋfeebii tège.»

¹⁰ Nyé mpe pi mpyi na yu ke, ka Yesu si mpa puru cè, maa pi pyi: «Naha na yii nyé na ŋge ceenji cêge yé? Kacēnne u à pyi mii na. ¹¹ Fòŋfeebii nyé naha ná yii e tèrigii puni i, ŋka mii wi ke, mii si n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà dē! ¹² U à mpe sìnme wu mii na, si mii cyeere bégele njaha fanŋke mēe na. ¹³ Sēenji na mii sí yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nɔ cyaga maha cyag'e ke, nde ŋge ceen' à pyi ninjaa ke, lire sí n-jwo wani bà li si mpyi si ŋkwôro sùpyire funŋ'i mē.»

*Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Marika 14.10-11; Luka 22.3-6)*

¹⁴ Nyé wà na mpyi cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i, pi mpyi maha uru pyi Zhudasi Isikariyoti, ka uru si ŋkàre Kile sáragawwuubii jùŋufeebii yyére, ¹⁵ maa pi pyi: «Mii aha yii tège, ka yii i Yesu cû, naha yii sí n-kan mii á yé?» Ka pire si wyéɛfyinŋi beŋjaaga ná ke kan u á. ¹⁶ Mə lwó lire tēni na, ka Zhudasi si wá na pyinŋanna caa si Yesu le pi cye e.

*Kataanni njyìŋi karigii ŋcwəŋrəŋi kani
(Marika 14.12-21; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)*

¹⁷ Nyé bwúuruŋi ninjirigembaanji kataanni canŋcyiige, ka Yesu cyelempyiibii si mpa u pyi: «Taa mu la nyé wuu u sà bilereŋkwoŋi kataanni njyìŋi karigii cwəŋrə ke?» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii shà mucyinn' á kànhe funŋke e, na cyelentuŋ' à jwo na uru tēn' à byanhara, na uru la nyé si mpa kataanni njyìŋi lyî ná u cyelempyiibil'e u yyére.» ¹⁹ Nyé ka cyelempyiibii si li pyi bà Yesu mpyi a yi jwo mē, maa kataanni njyìŋi karigii cwəŋrə wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyaŋi wà sí uru le cye e

²⁰ Nyé yàkonŋ' à pa nɔ ke, ka Yesu si mpa ntēen na lyî ná u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i. ²¹ Mə pi yaha njyìŋi na, ka u u pi pyi: «Sēenji na mii sí yi jwo yii á, shin ninŋin na naha yii shwəhəl'e, ŋge u sí n-pa mii le cye e ke.»

* 26:6 Pii na sōnŋi na tēni i Yesu à kàre ŋge nàŋi yyére ke, u mpyi a cùuŋ' a kwò.

† 26:7 Lire wooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mege nyé: «alibatiri».

²² Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii lá, Kafoonji?» «Mii lá, Kafoonji?»

²³ Ka u u pi pyi: «Ŋgemu cyege ku naha ná mii woge e yalyire yaage e ke, urufoo kyaa li. ²⁴ Supyaŋi Jyaŋi ŋkwùmbaa nyɛ mɛ, bà l'à sémɛ u kyaa na Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ. Nka ŋgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kɛɛge! Urufoo zimbaanji mpyi na sí n-pwóro u zinj na.»

²⁵ Zhudasi u mpyi na sí n-pa u le cye e ke, ka uru si u yíbe: «Cyelentuŋi, mii wi la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabilinji u à yi jwo!»

Wwoŋɛge nyijŋi

(Marika 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Kɔrenti Shiinbii 11.23-25)

²⁶ Mà pi yaha pi i lyí, Yesu à bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á maa jwo: «Yii ŋge shwó a lyí, mii cyeere ti.»

²⁷ Lire kàntugo maa fùŋɔcwokwuuni lwó, ɛɛɛɛn sinmɛ mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á maa jwo: «Yii puni pi pà bya. ²⁸ Naha na ye puru pu nyɛ mii sìshange, tunmbyaare nivɔnnte Kile à le ke, tire sìshange ki, k'à wu shinnyahara kapegigii yàfaŋi kurugo. ²⁹ Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì ɛɛɛɛn sinmɛ bya mɛ, fo canŋke mii sí núru pu bya ná yii e mii Tuŋi Saanre e ke.»

³⁰ Nyɛ ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworro bage e, maa ŋkàre Olivye cire ŋanŋke ŋun'i.

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyɛ a uru cè mɛ

(Marika 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

³¹ Pi à nɔ wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Ninjaa numpilage yabilinji i, yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, ŋaha na ye y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i: “Mii sí mpànahani bò, mpàkurunŋke puni sí n-caala†.”»

³² Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Ŋka mii aha jè a fworro kwùŋi i tèn ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ³³ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni mée ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà mɛ!» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, ninjaa numpilage yabilinji i, ŋkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na mu nyɛ a mii cè mɛ.» ³⁵ Ka Pyeri si jwo: «Pi mée ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii sì n-sìi n-jwo na mii nyɛ a mu cè mɛ.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi taha.

Yesu à Kile jàare Zhetisemani cikɔage e

(Marika 14.32-42; Luka 22.39-46)

³⁶ Nyɛ ka Yesu ná u cyelempyiibii si ŋkàr'a sà nɔ cyage k'e, kuru mɛge na nyɛ Zhetisemani, ka u u pi pyi: «Yii tèn naha

† 26:31 Zakari 13.7

mà jwo mii u sà Kile jáare mɛyyere ke.» ³⁷ Ka u nin̄karen̄i si ɲkàre ná Pyeri ná Zebede jyaabii shuunnīni i. Ka yyetanhare ná funmpɛɛnre si s̄i u á. ³⁸ Ka u u pi pyi: «Mii fun̄ɲke naha a pɛn fo na ɲko si mii bò. Yii tɛɛn naha, yii i ɲkwôro ɲyii na ná mii i.»

³⁹ Ka u u ɲkàre yyaha yyére, maa uye wà ɲìɲke na, maa yyaha cyígile, maa Kile jáare na: «Tufooni, kampyi mu sí ɲɛɛ, na shwɔ ɲke kyaage lwɔhe mbyani na. Nka ma hà na ɲyii wuuni pyi mɛ, ma ɲyii wuuni pyi.» ⁴⁰ Lire kàntugo maa núr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i ɲwúuni. Ka u u Pyeri ɲɛ, maa u pyi: «Yii ɲye a já a nde tɛni nin̄kin̄ni pyi ɲyii na ná mii i mà? ⁴¹ Yii tɛɛn ɲyii na, yii raa Kile jáare, bà yii si mpyi si fànha ta Sitaannīni na, u àha ɲkwɔ yii sòn ɲgà kapii na mɛ. Nàkaana baa, sùpyan̄'à bégel'a yaha kacɛn̄ɲkii mɛɛ na, ɲka u fàn̄h'à cyére.»

⁴² Lire kàntugo ka u u núr'a yîri pi taan tozhonwogo mà sà Kile jáare na: «Mii Tun̄i, kampyi mii si n-jà n-shwɔ ɲke kyaage na mɛ, mu ɲyii wuuni li pyi.» ⁴³ Ka u u núr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à ɲɔɔ, pi mpyi na si n-jà ɲyiiigii múgo n-yaha mɛ.

⁴⁴ Ka Yesu si núr'a yîri pi taan mà kàre Kile tajarege e tontanrewogo, maa nuru jwumpe ninumpe kurugo. ⁴⁵ U à kwɔ ke, maa núr'a pa u cyelempyiibii cyage e maa pi pyi: «Yii saha na ɲwúuni la? Yii yîri, tɛn'à nɔ, Supyani Jyani sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴⁶ Yii yîri, wuu a sì, ɲge u sí mii le cye e ke, uru naha a nɔ naha.»

Yesu ɲcù̄ni kani

(Marika 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)

⁴⁷ ɲye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nɔ wani, uru na ɲye cyelempyiibii kɛ ná shuunnīni wà. U mpyi a pa ná shin̄ɲyahar'e, kàshikwɔn̄ɲwɔɔyi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sàragawwuubii ɲù̄ɲufɛebii ná Yahutuubii kacwɔn̄ribii pi mpyi a pi tun. ⁴⁸ Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil'á na: «Yii aha mii ɲya mii à sùpyani ɲgemu pûr'a cû maa u shéere ke, uru wí. Yii i u cû.» ⁴⁹ Pi à nɔ ke, ka Zhudasi si file Yesu na, maa jwo: «Fwù pilaga na, wuu cyelentūni» maa u pûr'a cû. ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Na cevoo, ndemu tapyige e mu à pa ke, lire pyi.» ɲye ka sùpyire sannte si file maa Yesu cû.

⁵¹ Ka Yesu cyelempyani wà si u kàshikwɔn̄ɲwɔɔge dir'a wwù mà taha a sàragawwuubii ɲù̄ɲufembwɔhe báarapyīni nin̄gen̄ke kà kwòn a cyán. ⁵² Ka Yesu si cyelempyani pyi: «Ma ɲwɔɔni le li fwuuni i, ɲaha na ye ɲgemu u ɲye na kàshige kwùun ná ɲwɔɔni i ke, ɲwɔɔni li sí n-tège urufoo bò mú. ⁵³ Taha mu na sòn̄ni na mii si n-jà na Tun̄i pyi u mèlɛkɛ kàshicyeye kɛ ná shuunni tùgo naha mii á numɛ, pi i nte sùpyire tun mɛ? ⁵⁴ Nka lire ká mpyi,

nje y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i ke, di yire sí n-fûnɲo n-jwo yɛ?»

⁵⁵ Ka Yesu si jwo sùpyir'á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwɔnɲwɔyi ná kàbiiyi i mpa ɲcû, mu à jwo kakuumpyi u ɲye mii. Mii mpyi maha sùpyire kâlali Kileɲaarebage e canɲa maha canɲa, yii sí ɲye a mii cû mɛ. ⁵⁶ Nka nde mpyinji sí Kile tûnntunmpii jwumpe fûnɲo.»

ɲye ka Yesu cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha.

Yesu na ɲye yukyaabii cye e

(Marika 14.53-65; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Mpii pi à Yesu cû ke, ka pire si ɲkàre ná u e Kile sáragawwuubii ɲùɲufembwɔhe Kayifu yyére. Kile Saliyanji cye-lentiibii ná Yahutuubii kacwɔnribii mpyi a bínni wani. ⁵⁸ Mà pi yaha pi i ɲkèege ná Yesu i, Pyeri à tèen laage e, marii sì pi fye e fo mà sà jyè sáragawwuubii ɲùɲufembwɔhe pyenge e, maa sà ntèen pyenge saɲcwɔnsigibii shwɔhɔl'e, si karigii sannkii toronkanni ɲya. ⁵⁹ Kile sáragawwuubii ɲùɲufeebii ná yukyaala kurunke shiinbii puni mpyi na pyinɲanna caa si Yesu cêege ná kafinare e, si u ta mbòš. ⁶⁰ Ali mà li ta shinɲyahara mpyi a yà jwo, ɲka pi ɲye a ɲùɲo sèe wogo ta ɲkemu ku sí mpa ná l'e u bò mɛ. Ka shiin shuunni si ɲkwɔ a pa jwo: ⁶¹ «ɲge nàɲ' à jwo na uru sí n-jà Kileɲaarebage ɲya, si núru ku faanra canmpyaa taanre funɲ'i.»

⁶² Ka sáragawwuubii ɲùɲufembwɔhe si yîri maa Yesu pyi: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, ɲaha mu u à cè p'e yɛ?» ⁶³ Ka Yesu si fyâha. Ka sáragawwuubii ɲùɲufembwɔhe si u pyi: «Kile ɲyii wunji mege na, kâa wuu á, maa yi jwo wuu á kampyi mu u ɲye Kile Nɲcwɔnrɔɲi, maa mpyi Kile Jyanji?»

⁶⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nje mu à jwo ke, yire yi. Nka mii sí yi jwo yii á, mà lwó numɛ na, yii sí Supyanji Jyanji nintɛɛnɲi ɲya Kile Sinji Punifoo kàɲiɲe cyege na. Yii mú sí u nimpanji ɲya ɲahanji i mà yîri nɲɲɲɲi na.»

⁶⁵ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii ɲùɲufembwɔhe lùyiri wunji si u yabilinji vâanntinɲke cwɔn*, maa jwo: «U à Kile mege kèege, wuu saha ɲye a tíge wà ɲwɔjwumɔ kurugo mɛ. Yii à u Kile mekeɛge jwumpe lógo. ⁶⁶ Naha yii ɲye na sônɲi yɛ?» Ka pi i u pyi: «U à yaa u bò.» ⁶⁷ Lire kântugo ka pi i ntilwɔhe wà u yyahe e, maa kanɲuruyo cyán u e, ka pìi si kantawahii bwɔn u

§ 26:59 Mà tàanna ná Yahutuubii saliyani i, li mpyi a ɲwɔ mà kyaa cwɔnɲɔ numpilage e mɛ. Mà bâra lire na, kani li mpyi na sí n-jà n-pa ná kwù i ke, lire mpyi maha yaha canmpyaa shuunni si ntôro. Tèni i pi à Yesu yibe ke, pi ɲye a tòro cyire kurigil'e mɛ. * 26:65 Yahutuubil'á, sùpya ká jwumɔ jwo Kile na, mpemu ɲye a yaa pu jwo u na mɛ, mpii pi a puru jwumpe lógo ke, pire maha yîri maa pi vâanɲɲi cwɔn.

e, ⁶⁸ maa jwo: «Kile Nijcwɔnrɔŋi, mu nyɛ a jwo na mu na nyɛ Kile tũntunŋi mà? Nge u à mu bwɔn ke, uru mɛge yyere wuu á!»

Pyɛri à jwo na uru nyɛ a Yesu cɛ mɛ

(Marika 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyɛri nintɛnni mpyi pyɛnge e ntàani na, ka báarapyicwɔŋi wà si file u na maa jwo: «Mu mú mpyi ná Galile kùluni shinŋi Yesu e!» ⁷⁰ Ka Pyɛri si yi kyáala sùpyire puni nyii na, na: «Mii nàha à mu jwumpe yyaha cɛ mɛ.»

⁷¹ Lire kàntugo ka Pyɛri si yîr'a kàre pyɛnge tajyijwɔge yyére. Ka báarapyicwɔŋi wabɛre si u nya, mpîi pi mpyi wani ke, maa jwo pir'á: «Nge nàŋi mpyi ná Nazarɛti kànhe shinŋi Yesu e.»

⁷² Ka Pyɛri si nûr'a yi kyáala na: «Mii à kâa na mii nyɛ a nge nàŋi cɛ mɛ!»

⁷³ Tère nimbiler'à tòro ke, mpîi pi mpyi wani ke, ka pire si file Pyɛri na, maa jwo: «Nàkaana baa, mu na nyɛ pi wà, mu njjini lwɔŋkanni naha a li cyêe.» ⁷⁴ Nyɛ ka Pyɛri si jwo: «Kampyi mii à nge nàŋi cɛ, Kile kà na yaha mɛ!» Ka ŋkùpoŋi si ntîl'a mɛɛ sú.

⁷⁵ Ka Pyɛri funŋke si jcwɔ Yesu jwumpe nijjwumpe na na: «Ŋkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na mu nyɛ a mii cɛ mɛ.»

Nyɛ ka Pyɛri si fworo pyɛnge e maa sà mɛɛ sú sèè sèl'e.

27

Pi à kàre ná Yesu i fànhafooni Pilati yyére

(Marika 15.1; Luka 23.1-2; Yuhana 18.28-32)

¹ Nyɛsɔge na, Kile sáragawwuubii jùŋufɛebii puni ná Yahutu-ubii kacwɔnribil'à sà piye nya, maa jwo a bê Yesu mbòŋi na,

² maa u pwɔ maa ŋkàre ná u e fànhafooni Pilati yyére*.

Zhudasi kwùŋi kani

(Kapyiŋkii 1.18-19)

³ Zhudasi u nyɛ Yesu lefoonŋi pi cye e ke, u à pa li nya na pi à jwo na pi sí Yesu bò ke, ka li i mpɛn u e, ka u u wyéréfyinnŋi benjaaga ná kɛŋi núruŋɔ Kile sáragawwuubii jùŋufɛebii ná Yahutuubii kacwɔnribii na, ⁴ maa jwo: «Mii à kapii pyi, mii à sùpya kan kwùŋ'á, ŋgemu u nyɛ u nyɛ a kapii pyi mɛ.»

Ka pi i u jwɔ shwɔ: «Wuu naha nyɛ pur'e mɛ, mu wuyo yi nyɛ yire.» ⁵ Ka Zhudasi si wyéréfyinnŋi wà Kilejaarebage e, maa yîri pi taan mà sà uye pwɔ a bò. ⁶ Ka Kile sáragawwuubii jùŋufɛebii si uru wyéréfyinnŋi kuu maa jwo: «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, wuu nyɛ a yaa wuu u le Kilejaarebage wyérenŋi yalenke e mɛ, naha na ye supyibowyerɛ wi.» ⁷ Ka pi i jwo a bê

* **27:2** Fànhafooni Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyinj wà bò.

li na si sà coge faanrafoonji wà kεεge shwɔ ná uru wyéreni i, si mpyi nàmpwuunbii fanɲya. ⁸ Lire na, pi à kuru kεεge mεge le: «Sishange Kεεge» mà pa nɔ ná nɲɲal'e.

⁹ Lire pyĩnkanni na, jwumpe Kile tũntunŋi Zheremi mpyi a jwo ke, pur'à fũnŋo. U mpyi a jwo: «Pi à wyérefyinnŋi tũnmpyara beŋjaaga ná ke lwó. Izirayeli shiĩnbil'à uru tũrɔ mà yaha supyibowyeɛ, ¹⁰ maa sà coge faanrafoonŋi keɛge shwɔ ná ur'e, bà Kafoonŋi Kile à yi jwo mii á mɛ†.»

Pilati à Yesu yíbe

(Marika 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38)

¹¹ Ka pi i Yesu yyéenje fânhafoonji Pilati yyaha na, ka u u u yîbe na: «Yahutuubii saannji u nyε mu la?» Ka Yesu si jwo: «Mu aha jwo amuni yo.» ¹² Ka Kile sâragawwuubii nûnjufeebii ná Yahutuubii kacwônribii si ntîge Yesu na kariî nînyahagil'e, nka u nyε a yafyin jwo mε. ¹³ Ka Pilati si jwo: «Ncyii karigii pi na yu na ntare mu na ke, mu nyε na cyi núru mà?» ¹⁴ Yesu nyε a sâa yafyin jwo u á mε, ka lire si fânhafoonji kakyanhala sêl'e.

Yesu kataanmp' à cwəənr'a yaha u mbòni na

(Marika 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)

¹⁵ Nyɛ li mpyi kalyee fànhafoon'á, bilereŋkwonji kataanni n'a mpyi a nɔ, sùpyire ká kàsujyiŋi ngemu náare u á ke, u maha uru yaha u à fworɔ. ¹⁶ Lire tɛni i, wà mpyi kàsuni i, sùpyire puni mpyi a u cè. U mɛge mpyi Barabasi. ¹⁷⁻¹⁸ Pilati mpyi a cè na yiŋcyɛge kurugo, Kile sàragawwuubii jùŋufeebil'à Yesu Kirisita le uru cye e. Lire e sùpyir'à bínni ke, ka Pilati si pi pyi: «Jofoo yii la nyɛ mii i yige yɛ? Barabasi laa, Yesu pi maha mpyi Kirisita ke?»

¹⁹ Nye mà Pilati yaha yukyaalabage e, ka u cwonji si tūnturo yaha a shà u á, na nge nàni u nye ncèege cyaga baa ke, na u àha nkwd u nwoge le u kyal'e me, naha na ye kariì ninyahagil'à uru kànha nōoge e pìlaga u kyaa na.

²⁰ Nye ka Kile sáragawwuubii ñùñfueebii ná Yahutuubii kacwənríibii si sùpyire fəɔnɲ'a ta na ti Barabasi ɲáare, ti i Yesu yaha pi bò. ²¹ Ka fànhafoonji si núr'a pi yíbe: «Mpii shiinbii shuunninji i, jofoo yii la nyɛ mii i yige yɛ?» Ka pi i jwo: «Barabasi!» ²² Ka Pilati si pi yíbe: «Yesu pi maha mpyi Kirisita ke, ɲaha mii sí n-pyi uru na yɛ?» Ka pi puni si jwo: «U kwòro cige na!» ²³ Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nɔ u bò yɛ?» Ka pi i wá na ɲkwúuli fànhà na: «U kwòro kworokworocige na!»

²⁴ Pilati à li nya na uru jwumpe fành'à cyére, tùmpe sí i nyahage na ma ke, ka u u lwòhò lwó a u cyeyi jyé sùpyire nyii na, maa jwo: «Mii à na cyeyi jyé a yige nge nàni kani i. Yii

á li nyε numε.» ²⁵ Ka sùpyire puni si u ɲwə shwə: «U kwùni nùmpañke tugure ti pyi wuu ná wuu pyiibii woro.»

²⁶ Lire tènì i ka Pilati si Barabasi yige mà tàanna ná sùpyire ɲyii wuuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsorigil'e, maa u kan pi sà ɲkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil'à cyàha Yesu na

(Marika 15.16-20; Yuhana 19.2-3)

²⁷ Nyε ka Pilati sòrolashiibii pìi si ɲkàre ná Yesu i pi tatεenge e, maa sòrolashiibii piiberii yyér'a pa u kwùlo, ²⁸ maa u vàanɲyi wwù u na, maa vàanntinmbwəhə ɲɲyεga le u na, ²⁹ maa ɲguro cín mà pyi saanra ɲùntoɲə mà tò u na, maa kàbii le u kàniɲε cyεge e, marii ɲɲkure sínni u taan, marii u fwóhəre marii ɲko: «Yahutuubii Saanɲi, wuu à mu shéere!» ³⁰ Marii ntilwəhe wàa u na, maa kàbiini shwə u na mà taha na u bwùun ɲùɲke e. ³¹ Pi à u fwóhər'a kwə ke, maa vàanntinmbwəhe ɲɲyεge wwù u na, maa u yabiliɲi vàanɲyi le u na, maa ɲkàre ná u e si sà ɲkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Marika 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)

³² Nyε mà sòrolashiibii yaha pi i ɲkèεge ná Yesu i taboɲke e, pi à círi ná Siréni kànhe shinɲi w'e, u mεge mpyi Simə. Nyε ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ³³ Nyε pi à sà nɔ cyage k'e, pi maha kuru cyage mεge pyi: «Nunɲkwəge Cyage» ³⁴ maa yasorogo le sinm'e mà kan Yesu á, u bya bà u sεεge si mpyi si ɲíɲε mε. U à ku néen'a wíi ke, u ɲyε a ɲen'a ku bya mε.

³⁵ Sòrolashiibil'à u kwòr'a kwə ke, maa ɲkyaanlwooni tég'a u vàanɲyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhannɲi cè mε.

³⁶ Lire kàntugo maa ntéen wani na u kàanmucaa.

³⁷ Nyε ka wà si u mbòɲi ɲùɲke sém'a taha kworokworocige na u ɲùɲke ɲɲyini na. Y'à sémε: «NGE U NYE YESU, YAHUTUU-BII SAANɲi.»

³⁸ Nyε pi mpyi a nàɲkaalii shuunni kwòro kworokworociye na Yesu taan. Wà mpyi u kàniɲke na, u sanɲi sí ɲyε u kàmèni na. ³⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwóhəre, marii ɲùɲyi kwòre, ⁴⁰ marii ɲko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí Kileɲaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u ɲyε amε la? Mu yabiliɲi u maye shwə. Kampyi Kile Jyanɲi u ɲyε mu, tige kworokworocige na may'á!»

⁴¹ Nyε ka Kile sáragawwuubii ɲùɲufeebii ná Kile Saliyanɲi cye-lentiibii ná Yahutuubii kacwəɲribii mú si wá na u fare marii ɲko: ⁴² «U à pii shwə, maa mpyi u ɲyε a já a uye shwə mε. Kampyi uru u ɲyε Izirayeli saanɲi, u tige cige na numε, lire ká mpyi, wuu sí n-dá u na. ⁴³ U à u cyεge taha Kile na, maa jwo na uru ɲyε Kile Jyanɲi. Kampyi u kyal'à táan Kile á, Kile à yaa u

u shwə numε.» ⁴⁴ Nəŋkaabii pi mpyi a kwòro u taan ke, ka pire mú si wá na u fare amuni.

Yesu kwùŋi

(Marika 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

⁴⁵ Nyε canŋke mpyi a nɔ jùŋɔ niŋi i, ka numpini si mpâl'a jyè kɪni cyeyi puni i, mà tèrɛ pyi fo mà sà byanhara yàkɔŋke na. ⁴⁶ Lire tèni i, ka Yesu si jwo fàŋha na: «Eli, Eli, lama sabakatani‡?» Lire jwəhe ku nyε: «Mii Kilenji, mii Kilenji, jaha na mu à kàntugo wà mii á yεŠ?» ⁴⁷ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na Kile túnntunji Eli yiri, na u pa uru tègε.»

⁴⁸ Lire tènuuni i, ka pi wà si fê a sà sìcogo fyinmε lùtanhage k'e, maa ku nórɔ kàbii na, mà yaha Yesu jwəge taan, u u ku ta a shwəɔnrɔ. ⁴⁹ Ka pi sanmpii si jwo: «Wuu a u wíi kampyi Eli sí n-pa u shwə.»

⁵⁰ Ka Yesu si núr'a jwo fàŋha na, maa u múnaani kan Kile á. ⁵¹ Lire tèni i, ka Kilejaarebage táataa vāanŋke si ntíl'a cwɔn niŋke e, mà lwó nɪnyɪŋi na fo jwəh'i. Ka jɪŋke si ncyɛɛnnε, ka kafaabwoyi si jya. ⁵² Ka fanjyi si múgo. Kile wuubii pi mpyi a kwû ke, ka pire pìi nɪnyahara si jɛ, ⁵³ maa fworo fanjyi i. (Nyε Yesu à pa jɛ ke, ka pi i jyè Zheruzalɛmu kànhe e mà piye cyêe shinjyahara na.) ⁵⁴ Nyε Jromu sòrolashiibii yyaha yyére shinji ná mpìi pi mpyi na Yesu kàanmucaa ná u e ke, tèni i pir'à jɪŋke jya k'à cyɛɛnnε, karigii cyi à pyi ke, maa cyire jya ke, ka pi i fyá sèe sèl'e, maa jwo: «Nàkaana baa, ŋge nàŋi mpyi Kile Jyanji.»

⁵⁵ Cyee nɪnyahamii mpyi a yyére tatɔŋge e marii wíi. Pire cyeebii mpyi a taha Yesu fye e mà yîri Galile kùluni i, marii u tèrɛ. ⁵⁶ Mariyama u mpyi na yîri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama u nyε Yakuba ná Yusufu nunji ke, ná Zebede jyaabii nunji mpyi pi e.

Yesu ntòŋi kani

(Marika 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)

⁵⁷ Yàkɔŋk'à nɔ ke, ka nàfuufoonji wà si mpa, u mεge mpyi Yusufu, Arimati kànhe shin u mpyi u wí. U mú na mpyi Yesu cyelempya. ⁵⁸ Ka u u nɔ Pilati na, maa sà Yesu buwunji jàare u á. Ka Pilati si pi pyi pi u kan u á. ⁵⁹ Ka Yusufu si Yesu buwunji lwó a sà mpwə vāanntofɔŋŋi w'e, ⁶⁰ maa u le fanŋke e, kuru mpyi a tùgo kafaaga jɔŋ'i, u mpyi a ku kwòŋ a yaha uye mεε na, bu mpyi na sàha ŋkwò a tò k'e mà jya mε. Ka u u kafaabwəhɔ kùŋŋkul'a pa ntò fanŋke jwəge na, maa

‡ **27:46** Yesu na ŋkwúuli Aramēni shɛɛnre e. Tíre shɛɛnre e, Eli jwəhe ku nyε: «Mii Kilenji». Mpii pi nyε pi nyε na tíre shɛɛnre núru mε, pire mpyi na sòŋŋi na Kile túnntunji Eli Yesu nyε na yiri. Yahutuubii pìi na sòŋŋi na ná Eli nyε a kwû mε, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwə (2 Saanbii 2.1-12). **§ 27:46** Zaburu 22.2

ɲkàre. ⁶¹ Nye Magidala Mariyama ná Mariyamanji sanɲi mpyi a tɛnn'a yyaha kan fannk'á.

Fannke kàanmucyaɲi

⁶² Kuru canja nùmpañja mpyi canɲɔŋke, ka Kile sáragawwuubii jùɲufeebii ná Farizhɛɛnbii si ɲkàre siɲcyan Pilati yyére ⁶³ maa jwo: «Nùɲufoonji, l'à tige wuu funɲ'i na ɲge kafiniviniɲi, mà u yaha ɲyii na, u mpyi maha jwo uru ká ɲkwù, canmpyaa taanre uru sí ɲè. ⁶⁴ Kuru cyage e, mu à yaa mu u pìi yaha pi a fannke kàanmucaa fo canɲyi taanrenji ká mpa fùɲɔ. Lire ká mpyi li ɲye a pyi mɛ, u cyelempyiibii sí n-jà n-pa u buɲi yù, si jwo na u à ɲè a fworo kwùɲi i. Tire kafinare kàntuge sí n-waha si ntòro nɲicyiire na.»

⁶⁵ Ka Pilati si pi ɲwɔ shwɔ: «Kàanmucyafeebii na ɲye wani, yii a sì, yii i sà pi pyi, pi a ku kàanmucaa pyiɲkanni l'à táan yii á ke.»

⁶⁶ Ka pi i ɲkàr'a sà fannke yal'a tò, maa fyè bwòn kafaage na, maa kàanmucyafeebii tɲe wani.

28

Yesu à ɲè a fworo kwùɲi i

(Marika 16.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

¹ Nye canɲɔŋk'á tòro ke, cibilaage canɲcyiige* ɲyèsɔɔge na, Magidala Mariyama ná Mariyamanji sanɲ'à pa mpa fannke wíi. ² Ka ɲiɲke si mpâl'a cyɛɛnne sèe sèl'e. Kafoonji Kile mèlekɛɲi wà mpyi a yîri nɲiɲi na, maa ntíg'a pa kafaabwòhe kùuɲkul'a láha a yaha ɲkere na, maa ntèen ku na. ³ U mpyi na ɲi kileɲini bènmpe fiige, u vàanɲyi mú s'à fíniɲe weewee. ⁴ Ka saɲcwənsigibii si fyá na ɲcyɛɛnni, fo mà sà ɲcírige.

⁵ Ka mèlekɛɲi si jwo cyeebil'á: «Yii àha raa fyáge mɛ. Yesu pi à kwòro cige na ke, mii à li cè na uru yii na ɲcaa. ⁶ U ɲye naha mɛ, u à ɲè bà u mpyi a yi jwo mɛ! Yii u buwunji tasinnage wíi! ⁷ Numɛ, yii a sì fwɔfwɔ, yii i sà yi jwo u cyelempyiibil'á na “U à ɲè a fworo kwùɲi i. U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u ɲya wani.” Yire yi mpyi mii á, mii u jwo yii á.»

⁸ Ka pi fyagara wuubii ná funntanga wuubii si fê a yîri fannke na, na fî na ɲkèege fwɔfwɔ si sà yi jwo Yesu cyelempyiibil'á. ⁹ Ka Yesu si mpâl'a pi ɲùɲɔ bê mà pi yaha kuni na, maa pi shéere. Ka pi i file u na, maa nɲkure sín, maa u cù tooyi na, maa u pèe. ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «Yii àha raa fyáge mɛ. Yii a sì, yii sà mii cɲmppyiibii pyi na pi a sì Galile kùluni i. Wani pi sí sà mii ɲya.»

Sòrolashiibii ná sáragawwuubii kafinare kani

¹¹ Mà cyeebii yaha kuni na, sòrolashiibii pi mpyi na fannke kàanmucaa ke, ka pire pìi si jyè kànhe e, mà sà yi puni

* 28:1 Yahutibil'á cibilaage canɲcyiige ku ɲye káɲiɲi.

yyaha jwo Kile sáragawwuubii nùñufeebil'á. ¹² Ka sáragawwuubii nùñufeebii si wwà ná Yahutuubii kacwànribil'e, maa jwo a bê li na, maa wyéɛnyahaga kan sòrolashiibil'á, ¹³ maa jwo: «Yii a yi yu yii a ntùuli na u cyelempyiibil'à pa numpilage e, mà pa u buwuñi yû, mà yii yaha ñòmpe na. ¹⁴ Fànhafoonji ká yire lógo, wuu sí n-jà yi cwànrò ná u e, bà yii si mpyi si shwò kyaage na mɛ.» ¹⁵ Ka pi i wyéɛñi lwó, maa li pyi bà pi à yi jwo pi á mɛ. Ka puru jwumpe si ñcaala Yahutuubii shwòhòl'e fo mà pa nò ññjaa na.

Yii sà supyishinji puni pyi mii cyelempyii

(Marika 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Kapyiñkii 1.6-8)

¹⁶ Ka cyelempyiibii ke ná ññkinñi si ñkàre Galile kùluni i. Yesu mpyi a ñàñke ñkemu kyaa jwo pi á ke, ka pi i sà dùgo kuru na, mà u ta wani. ¹⁷ Pi à sà u ñya ke, maa u pèe, ñka pi pìi funyò mpyi na pi kyáli. ¹⁸ Ka Yesu si file pi na, maa pi pyi: «Nìñyìnji ná ññke síñji pun'à kan mii á. ¹⁹ Lire e yii a sì yii sà supyishinji puni pyi mii cyelempyii, yii s'a pi batizeli Tufoonji ná Jyafoonji ná Kile Munaani mɛge na, ²⁰ yii raa pi taanni karigii puni mii à jwo a waha yii á ke, cyire na. Mii na ñyɛ ná yii e canña maha canña fo si sà nò diñyɛñi tèekwooni na.»

Marika Jwumpe Nintanmpe Jwumpe kanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenji funḡ jwumpe e ke

Marika na mpyi Yesu cyelempyaṅi Pyeri wwɔɲɛɛ. Kakyanhala karigii Yesu mpyi a pyi maa kàlaṅi ṅgemu kaan ke, mà bàra lire na, pyinḡkanni na pi à u kwòr'a bò cige na ná pyinḡkanni na Kile à u jè a yige kwùṅi i ke, Marika à cyire karigii puni lógo Pyeri jwɔ na. Cyi lógonḡkwooni kàntugo u à cyi sém'a kan dánafeebil'á, pire mpyi yyefuge e.

Tèni i Yesu à jwo u yabilinḡi kyaa na ke, u à li cyêe na uru u jye Supyaṅi Jyaṅi. Lir'à li cyêe na ur'á Kile à sínḡi puni kan. Puru funḡke e, sùpyire sàraṅi sínḡi ná kapegigii yàfaṅi sínḡ'á kan ur'á. Cyire pun'à li cyêe na sùpyaṅi u à fwo-ro Kile e ke, Yesu wi. Marika à li cyêe na Kile Jyaṅi u jye Yesu. U na jye Kile, maa mpyi sùpya.

Ná Yesu à kwòro kworokworocige na wuu kurugo, mpíi pi maha ntaha u fye e ke, pi à yaa pi kyaala mú u kurugo. Dánafeebil'á Marika à jwumpe jwo ke, wuu ná pire, wuu pun'à yaa wuu bégel'a yaha kyaage mɛɛ na Yesu kurugo. Yesu à jwo: «ṅgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinḡi jyi karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mée ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Naha na ye ṅgemu la ká mpyi si u ninjaanḡi yaa jwɔ ke, urufoo si nùmpañḡa ta mɛ, ṅka ṅgemu ká kàntugo wà u ninjaanḡ'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpañḡa ta.» (8.34-35).

*Yuhana Batizelipyinḡi na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28)*

¹ Jwumpe Nintanmpe pu jye na Kile Jyaṅi Yesu Kirisita kyaa yu ke, puru jwɔkwɔɲre ti jye nte. ² Kile à fyànha a jwo u túnntunḡi Ezayi sémenji i:

«Wíi, mii sí na túnntunḡi tun mu yyaha na,
u sà kuni yaa mu mɛɛ na*,

³ sùpya mɛjwuu sí n-pa raa fwore síwage e fànha na

«Yii kuni yaa Kafoonḡi mɛɛ na,

yii kumpyɛɛ nintiire yaa u á†.»

⁴ Lire pyinḡkanni na, Yuhana Batizelipyinḡi à kàre síwage e mà sà uye cyêe, marii sùpyire batizeli, marii yi yu pi á na: «Yii yii toronḡkanni kèenḡe, yii i batize, bà Kile si mpyi si yii

* 1:2 Malaki 3.1 † 1:3 Ezayi 40.3

kapegigii yàfa yii na mε.» ⁵ Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiinbii ninyahamii mpyi na sì u yyére, maa ntèn li taan na pire kapyiin̄kii nyε a tíi mε, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudεn bañi lwòhe e. ⁶ Nyε Yuhana vāanntin̄ke mpyi a yaa ná jwòhōñi shire e, u mpyi maha uye pwu ná seepwòge e, maa uye jwòcaa ná kampεen̄yi ná tuwyiyi sεere e. ⁷ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Ŋge u na ma mii kàntugo ke, uru tayyéreg'á fànha tò mii woge na. Ali mà naye t̄rige sì nta mpyi u tanhañyi mεere sànhaf̄oo, mii jùñk'á cyére lire mpyin̄i i. ⁸ Mii wi ke, mii à yii batize lwòhe e, ñka uru wi ke, uru sí yii batize ná Kile Munaani i.»

*Yuhana à Kile Jyan̄i Yesu batize
(Macwo 3.13-17; Luka 3.21-22)*

⁹ Cyire canmpyaagil'e, Yesu à ȳiri Nazareti kànhe e Galile kùluni i mà kàre Yuhana yyére. Ka Yuhana si u batize Zhu-rudεn bañi lwòhe e. ¹⁰ Yesu nivworon̄i lwòhe e, ka u u n̄inyin̄i jya u u múru, ka Kile Munaani si nt̄ig'a t̄en u na mpánmp̄rōgō fiige. ¹¹ Ka mejwuu si fworon̄inyin̄i i na: «Mii Jyan̄i u nyε mu, mu kan'á waha mii na sèl'e. Mu kapyiin̄kil'á táan mii á mú.»

*Sitaannin̄i na jcaa si Yesu sòn u kapii pyi
(Macwo 4.1-11; Luka 4.1-13)*

¹² Lire kàntugo ka Kile Munaani si ñkàre ná Yesu e síwage e. ¹³ U à canmpyaa beeshuunni pyi wani sige yaare shwòhòl'e. Cyire canmpyaagii fun̄ke e, ka Sitaannin̄i si file u na, maa jcaa si u sòn ñgà kapii na. Kile mèlεkεebii mpyi ná u e, marii u tère.

*Yesu à fyacumii sicyεere yyer'a pyi u cyelem̄pyii
(Macwo 4.12-25; Luka 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Nyε Yuhana Batizelipyin̄i len̄kwooni kàntugo na kàsun̄i i, ka Yesu si ñkàre Galile kùluni i, marii Kile Jwumpe Nintanmpe yu, na ntùuli. ¹⁵ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Tèn'à nō, Kile Saanre tèn'à byanhara. Yii yii toron̄kanni k̄εen̄ε, yii dá Jwumpe Nintanmpe na.»

¹⁶ Cann̄ka Yesu n̄iparañi Galile bañi jwòge na, u à fyácyaa shuunni jya, Simō ná u s̄in̄εen̄i Andire, pi mpyi na cwòò wàa bañi i. ¹⁷ Ka u u yi jwo pi á: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa mε, mii sí yii taanna yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ¹⁸ Ka pi i nt̄il'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e. ¹⁹ Nyε pi à ta naha vili yyaha na sahan̄ki ke, ka Yesu si núr'a s̄in̄εε shuunni jya, pire pi mpyi Zebede jyaabii, Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tun̄i Zebede mpyi a t̄en pi bakwòge fun̄ke e, na pi cwòobii takegyi yaa. ²⁰ Ka Yesu si nt̄il'a pi yyere, ka pi i pi tun̄i Zebede ná u báarapyiibii yaha wani bakwòge e, maa ntaha u fye e.

Yesu à jínàṅi wà kòr'a yige nàṅi w'e
(Luka 4.31-37)

²¹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nkàre Kapereṇamu kàṅhe e. Canṅonke, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e, na sùpyire kàlali. ²² Mpii pi mpyi wani na núru u jwò na ke, u kàlani pyinṅanni mpyi a pire kàkyanhala, naha na ye u jye a mpyi na pi kàlali Kile Saliyanj cyelentiibii fiige me, nka ná Kile sífente e u mpyi na pi kàlali.

²³ Lire tēni i, jínacyanṅi wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fàṅha na: ²⁴ «Nazareti kàṅhe shinṅi Yesu, naha shi ku jye wuu ná mu shwòhòl'e ye? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, nge u à fworò Kile e ke, uru u jye mu!» ²⁵ Ka Yesu si fàṅha cyán jínàṅi na: «Ma jwòge tò! Maa fworò nge nàṅi i!» ²⁶ Ka jínàṅi si nàṅi cúnṅò cúnṅò, maa nkawúlo fàṅha na, maa fworò u e. ²⁷ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Naha ku nkire ye? Kàlavonṅò nge nàṅ'a kan ná Kile fàṅhe e, u maha fàṅhe cyáan jínabii mú na pi i núru u jwò na!» ²⁸ Ka Yesu mege si fworò Galile kùluni puni i.

Yesu à yamii ninyahamii cùṅṅò
(Macwo 8.14-17; Luka 4.38-41)

²⁹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si fworò Kile Jwumpe kàlambage e, maa nkàre ná Yakuba ná Yuhana e, Simò ná Andire yyére. ³⁰ Pi à sà Simò nafewonṅi ta u à sínni cifwuro cye e, ka pi i u kyaa jwo Yesu á. ³¹ Ka Yesu si file u na tasinnage e, maa u cù cyege na a yîrige. Ka cifwure si nkòwò, ka u u yîri na sore pi á.

³² Yàkonke, canṅa jyiin'à cwo ke, ka pi i nkàre ná yampii puni ná jínacyaanbil'e Yesu yyére. ³³ Kàṅhe shinṅiyahara mpyi a bínni bage jwòge na. ³⁴ Ka u u yampe shinṅi ninyahamafee cùṅṅò, maa jínacyaanbii ninyahamii jínahii kòr'a yige pi e, maa jwumpe kwòṅ jínabii na, naha na ye pi mpyi a u cè Kile wunṅi wà.

Yesu kapani
(Luka 4.42-44)

³⁵ Kuru canṅa nùmpañṅa nyèsòoge na, ka Yesu si yîr'a fworò, maa nkàre sige funṅke e si sà Kile jáare. ³⁶ Simò ná u shèrefeebil'à yîr'a fò u e ke, maa nkàr'a sà a u caa. ³⁷ Pi à u nya ke, maa u pyi: «Sùpyire puni wá na mu caa.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Wuu a sì wuu taan kànyi na. Mii à yaa mii i Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, naha na ye mii kapani li.» ³⁹ Lire e ka u u wá na jáare Galile kùluni puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu Kile Jwumpe kàlambayi i, maa jínabii kòre na yige pifeebil'e.

Yesu à tògofoo cùuŋɔ

(Macwo 8.1-4; Luka 5.12-16)

⁴⁰ Ka tògofoonɔ wà si file Yesu na, maa ninɔkure sín u fere e, maa u ɔ̀áare fánha na, maa jwo: «Mu aha ɔ̀ɛɛ, mu sí n-jà mii tòge láha mii na, si mii ffiniɛ.» ⁴¹ Nàɔi ɔ̀ɔ̀naar'à Yesu ta ke, ka u u u cyege sánha maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à ɔ̀ɛɛ, tòge ku láha ma na!» ⁴² Ka tòge si ntíl'a láha u na, ka u u ɔ̀cùuŋɔ. ⁴³ Ka Yesu si u cye yaha, maa li jwo a waha u á: ⁴⁴ «Cù ma ɔ̀wɔge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mɛ, ɔ̀ka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwunɔ na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile tũntunɔiMusa à jwo tògofeebii ɔ̀cùuŋɔi kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùuŋɔ†.» ⁴⁵ Nka nàɔi ɔ̀ɔ̀ɛ a jà a cù u ɔ̀wɔge na mɛ. U à kàr'a sà a yi yu cyeyi puni i, ka li i mpyi Yesu saha sì n-jà n-tíi n-jyè kánha na mɛ. U mpyi sige funnɔke e, ɔ̀ka lire ná li wuuni mú i, sùpyire mpyi na yíri cyeyi puni i, na u taa wani.

2

Yesu à supyimurunɔ cùuŋɔ maa ku kapegigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Luka 5.17-26)

¹ Canmpyal'à tòro ke, ka Yesu si núr'a kàre Kaperɛnamu kánhe e. Ka sùpyire si lógo na u ɔ̀ɔ̀ɛ wani bage k'e, ² maa mpa bínni mà bage ɔ̀i. Tateɛnge sàha mpyi mɛ, bage ɔ̀wɔge mpyi a ɔ̀i. Ka Yesu si wá na Kile jwumpe yu pi á. ³ Lire na u ɔ̀ɔ̀ɛ, ka pi i mpa ná yaɔi w'e, u mpyi a mûruŋɔ. Nàmbaa sicyeere mpyi a u tugo. ⁴ Nka sùpyire ɔ̀yahaɔi kurugo, pi ɔ̀ɔ̀ɛ a jà a nɔ ná u e Yesu na mɛ. Ka pi i dùgo bage kàtanɔke na, maa kuru fûru, maa yaɔi ná u yasinninɔke le a tírige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwɔhɔl'e. ⁵ Yesu à li ɔ̀ɔ̀ɛ na mpíi nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimurunɔk'á: «Na jya, mu kapegigil'à yàfa mu na.»

⁶ Kile Saliyaɔi cyelentiibii pi mpyi a tɛɛn wani kuru cyage e ke, ka pire si wá na yu piye funɔ'i: ⁷ «Naha na ɔ̀ge nàɔi ɔ̀ɔ̀ɛ na mpe jwumpe shiɔi yu yɛ? U na Kile mɛge kɛge. Fo Kile kanni bà mɛ, wà si n-jà sùpya kapegii yàfa u na mɛ!» ⁸ Ka Yesu si ntíl'a pi funɔ sònnɔre cè, maa yi jwo pi á: «Naha na yíi ɔ̀ɔ̀ɛ ná nte sònnɔre shiɔi i yɛ? ⁹ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, ma a ma yasinninɔke lwó ma a ɔ̀aare” yíi ɔ̀ɔ̀ɛ na cyire kapyaaɔi mú shuunni i ndire jwumɔ p'à táan yɛ? ¹⁰ Nka yíi pi li cè na li síɔi na ɔ̀ɔ̀ɛ Supyaɔi Jyaɔi na, naha ɔ̀nɔke na, u wà kapegii yàfa u na.» ¹¹ Lire e u à jwo supyimurunɔk'á: «Ta núru na ɔ̀wɔ na, yíri ma a ma yasinninɔke lwó, ma a sì pyɛnge.» ¹² Ka nàɔi si ntíl'a yíri, maa u yasinninɔke lwó mà fworɔ sùpyire

† 1:44 Tògofoonɔ ká ɔ̀cùuŋɔ, sáragawwunɔ mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si ɔ̀cè kampyi u à cùuŋɔ, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

puni nyii na, ka li i pi puni kàkyanhala, ka pi i Kile pêe sèl'e, maa jwo: «Wuu sàha nde fiige nya me!»

Yesu à lyî ná mɛpɛngɛ shiimbil'e
(Macwo 9.9-13; Luka 5.27-32)

¹³ Yesu à núr'a kàre Galile baɲi jwɔge na. Ka shinnyahara si wá na ma u yyére, ka u u wá na pi kálali. ¹⁴ U nintoron'á Alife jyanɲi Levi nya u à tɛɛn múnalwɔɔre tashwɔge e. Ka u u yi jwo u á: «Yír'a taha na fye e». Ka Levi si yír'a taha u fye e. ¹⁵ Canɲka Levi à Yesu ná u cyelempyiibii yyere pi sà lyî. Múnalwɔɔre shwofeebii ná mɛpɛngɛ shiimbii piiberii mpyi a nyaha Yesu fyèɲwɔhɔshiimbil'e, ka Levi si pi niɲyahamii yyere pi sà lyî mú. ¹⁶ Kile Saliyanɲi cyelentiibii pi mpyi Farizhɛɛnbii tonkuni i ke, pire píl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yii cyelentuɲi na lyî ná múnalwɔɔre shwofeebii ná mɛpɛngɛ shiimbii piiberil'e yɛ?» ¹⁷ Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpii pi à cùuɲo ke, wempyiɲi kyaa nyɛ pire na mɛ, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyɛ. Mpii pi nyɛ na piye sônɲi na pir'à tíi ke, mii nyɛ a pa ɲɲke na pire tayyerege e mɛ. Nka mpii pi à li cè na pire nyɛ a tíi mɛ, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Macwo 9.14-17; Luka 5.33-39)

¹⁸ Nyɛ Yuhana Batizelipyiɲi cyelempyiibii ná Farizhɛɛnbii mpyi maha súnɲi leni, ka sùpyire tà si mpa Yesu pyi: «Naha na Yuhana Batizelipyiɲi cyelempyiibii ná Farizhɛɛnbii wuubii maha súnɲi leni, mu cyelempyiibii sí nyɛ na u leni mà yɛ?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Cipoonɲi ká mpyi ná cikwɔnbil'e, pi sí n-jà n-pyi lyimbaa lire tɛni i la? Mà pi ná uru yaha siɲcyan pi si n-sii n-jà n-kwôro lyimbaa mɛ. ²⁰ Nka tɛni là na ma, cipoonɲi sí n-pa n-yige pi shwɔhɔl'e. Lire tɛni i pi sí n-ta raa súnɲi leni.»

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Wà nyɛ na v àanvɔnɲo tɛge na v àanɲyɛga tacwɔngɔ jwooli mɛ. Lire ká mpyi, v àanvɔnɲke maha v àanɲyɛge kɛge, tacwɔng'a si nàara a pɛe. ²² Wà mú sí nyɛ na sinmpurugo leni seeye boolyɛgil'e* mɛ. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a si ɲkɛge. Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofɔnnkil'e!»

Nje Yesu à jwo canɲɔɲke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Luka 6.1-5)

²³ Nyɛ canɲka Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canɲke na mpyi canɲɔɲo. Ka u cyelempyiibii si

* 2:22 Seeyi boni na nyɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatɔɔre seeyi i maa lwohe, lire nyɛ mɛ nùjirimpe, lire nyɛ mɛ ɛɛɛɛɛ sinmpe leni l'e ke.

cye le sùmanji i na ñkwùun na mínage na ñkùru†. ²⁴ Farizhɛɛnbii píl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, naha na mu cyelempyiibii na canñonke kafuunnkii pyi yɛ‡?» ²⁵ Ka u u pi pyi: «Nde saanji Dawuda à pyi ke, yíi nyɛ a lire kála mà? Canñka mà u ná u fyèñwòhòshiinbii katege wuubii yaha, ²⁶ u à jyè Kile bage e, lire tɛni i Abyatari u mpyi Kile sáragawwuubii jùñufembwòhe, maa sárage bwúurunji wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèñwòhòshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi já a uru bwúurunji kyà.»

²⁷ Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Canñonk'a yaa sùpyire mɛɛ na, ku nyɛ a yaa ku pyi tuguro pi á mɛ. Sùpyire nyɛ a yaa canñonke mɛɛ na mɛ. ²⁸ Lire l'à li ta Supyanji Jyanji ká kyaa maha kyaa jwo ali mà yyaha tíi ná canñonke e ke, li si n-jà n-tòro lire na mɛ.»

3

Yesu à cyenkwugofoo cùunjo canñonke

(Macwo 12.9-14; Luka 6.6-11)

¹ Canñka Yesu à núr'a jyè Kile Jwumpe kàlambage e, mà sà nàñi wà ta wani ná cyenkwuge e. ² Ka pi i wá na u kàanmucaa, kampyi u sí uru nàñi cùunjo canñonke e, si nta tìgire cyán u na. ³ Ka u u jwo cyenkwugefoon'á na u yír'a yyére sùpyire shwòhòl'e, pi raa u jaa, ⁴ maa pi yíbe: «Mà tàanna ná Kile Saliyani i, kacenni mpyinji u à jwò canñonke e laa, kapiini mpyinji? Mà sùpya múnaa shwò laa, mà sùpya múnaa wwú*?» Ka pi puni si fyâha. ⁵ Ka Yesu si nyinjeni le pi e, maa yyahe tanha pi na, u à li ta pi nyɛ a cyenkwugefoo jùñaare ta mɛ. Maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyɛge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jicùunjo. ⁶ Nyɛ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani ke, ka pire si fworò Kile Jwumpe kàlambage e, maa ntíl'a kàr'a sà wwò ná Eròdi tonkuni shiinbil'e Yesu bonkanni kyaa na.

Shinnyahara la nyɛ si Yesu nya

⁷ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Galile banji kàmpañke na. Supyikurunjo nimbwòhò mpyi a taha u fye e. Tire sùpyire mpyi a yíri Galile kùluni ná Zhude wuuni ⁸ ná Zheruzalemu kàñhe ná Iduma kùluni ná Zhurudɛn banji kàntugo yyére kùluni ná Tiri ná Sidon kànyi na. U kapyiinkii kyaa sùpyire mpyi na núru, maa ntaha u fye e. ⁹⁻¹⁰ U mpyi na shinnyahara cùunji, lire e yampii puni la mpyi si bwòn u na. Ka

† 2:23 Kile Jwumpe Semenji à li cyèe na wà katege wu ká a ntùuli kerɛg'e, na u sí n-jà sùmanji wà kwòn ná cyèe e, si jji wani kerɛge e (Duterenomu 23.25). ‡ 2:24 Mà tàanna ná Farizhɛɛnbii sònñonkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyèe e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cɛɛge na pi à báara pyi canñonke (Ekizodi 34.21).

* 3:4 Farizhɛɛnbii u sònñonkanni i, shinji u nyɛ na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tège canñonke.

u u li jáare u cyelempyiibil'á na pi bakwɔɔge kà bégel'a yaha ur'á, uru ká bú ŋkwɔ a já laaga wwû sùpyire na, t'àha bú uru fɛnrɛ mɛ. ¹¹ Jínacyaan n'a mpyi a u nya, pi mpyi maha ncwo u fere e, maa ŋkwúulo, maa jwo: «Kile Jyanji u nyɛ mu!» ¹² Nka Yesu mpyi maha yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cɛ mɛ.

*Yesu túnntunmpii kɛ ná shuunniŋi ncwɔɔnrɔŋi kani
(Macwo 10.1-4; Luka 6.12-16)*

¹³ Lire kàntugo ka Yesu si dùgo janke kà na. Mpii kyaa li nyɛ u na ke, maa pire yyer'a yige pi sanmpii shwɔhɔl'e, ka pire si n-kàre u fye e. ¹⁴ Shiin kɛ ná shuunni u à cwɔɔnr'a pyi u túnntunmpii pi i mpyi ná u e tɛrigii puni i, u s'a pi tunni pi raa Kile jwumpe yu, ¹⁵ maa fànhe kan pi á, pi já pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ¹⁶ Shiin kɛ ná shuunniŋi u à cwɔɔnrɔ ke, pire mɛyi yi nyɛ: Simɔ ná Yesu à u mɛge le Pyɛri ke, ¹⁷ ná Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana, Yesu mpyi maha pire yiri Bwonɛrizhe, lire jwɔhe ku nyɛ pi fành'a nyaha kiletinni fiige, ¹⁸ ná Andire ná Filipi ná Baritelemi ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyanji Yakuba ná Taadi† ná Simɔ, pi maha mpyi Zeloti‡ ke, ¹⁹ ná Zhudasi Isikariyoti, ŋge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

*Pyiŋkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Lire kàntugo Yesu ná u cyelempyiibil'à núr'a pa pyɛngɛ, ka shinnyahara si núr'a pa pi jwɔ tò sahanke ná pi funmpɛn karigil'e, fo mà u ná u cyelempyiibii pyi pi nyɛ a talyige ta mɛ. ²¹ Yesu cìnmpyiibil'à u kapyiŋkii kyaa lógo ke, maa wá na sônŋi na u jùmbwuun'à kɛɛɛ, maa shà zà u cù.

²² Kile Saliyanji cyelentiibii pi à yîri Zheruzalemu kànhe e ke, ka pire si wá na ŋko na jínabii jùnufooni Belizebuli u nyɛ Yesu i, na ná uru fànhe e u na jínabii kòre na yige pifeebil'e.

²³ Nyɛ ka Yesu si pi yyere, maa bàtaaya jwo pi á. U à jwo: «Sitaanniŋi sí n-jà uye kòrɔ la? ²⁴ Kìre maha kìre li nyɛ na liye túnni ke, lire kìnì fànhe maha ŋkwɔ. ²⁵ Pyɛngɛ maha pyɛngɛ shiin ká yîri piye kurugo ke, kuru pyenge fànhe maha ncyéɛ. ²⁶ Sitaanniŋi ká a u báarapyiibii kòre, u na uye túnni. Lire ká mpyi, u fànhe sí n-cyéɛ si mpa ŋkwɔ. ²⁷ Wà sì n-jà n-nyè fànhanyahagafoo bage e si u yaayi lwó, ná u nyɛ a bage foo pwɔ a cyán maa nta a jyè mà yɛ. Urufoo ká já a u pwɔ a cyán, lire e u maha já a bage yaayi pyi u jɛɛmpe. ²⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpyire kapegigii ná ti Kile mɛkɛɛɛge karigii puni sí yàfa ti na, ²⁹ ŋka ŋgemu ká Kile Munaani mɛge kɛɛge ke, lire sì n-sì yàfa urufoo na mɛ, urufoo sí lire kapiiŋi tugure lwó fo tèekwombaa.»

† 3:18 Taadi, kuru ku nyɛ u mɛge shɔnwoge. Mɛge nìjcyiige ku nyɛ Zhudasi (Luka 6.16).
‡ 3:18 Zeloti: kuru mɛge jwɔhe ku nyɛ: «kìnì kyal'à táan ŋgemu á sèl'e ke.»

³⁰ Yesu à yire jwo amuni, naha na ye pi mpyi na nko na jínanji wà u nyε u e.

*Mpii pi nyε Yesu nunji ná Yesu cìnmpyiibii ke
(Macwo 12.46-50; Luka 8.19-21)*

³¹ Mā Yesu yaha kuru cyage e, u nunji ná u cìnmpyiibil' à pa yyére cyínni na, maa wà tun u u yyere. ³² Shinjyahara mpyi a tēnn'a u kwũulo, ka pi i mpa yi jwo u á: «Mu nunji ná mu cìnmpyiibii naha cyínni na, pi naha na mu kyaa pyi.» ³³ Ka u u pi pyi: «Mpire pi nyε mii nunji ná mii cìnmpyiibii ye?» ³⁴ Ka u u nyiigii yĩrig'a le sùpyire e, maa jwo: «Mpii nintēnbii pi nyε mii nunji ná mii cìnmpyiibii. ³⁵ Yii li cè, nge u nyε na Kile nyii wuuni pyi ke, uru u nyε mii cìmpworonji ná mii nunji.»

4

*Nēenugunji bàtaage
(Macwo 13.1-23; Luka 8.4-15)*

¹ Puru jwòhò na, Yesu à kàre Galile banji jwòge na, ka shinjyahara si mpa bínni u taan, ka u u wá na ti kálali sahanji. Sùpyir' à pa nyaha sèl'e ke, li nyε a pa jwò mε, ka u u jyè a tēen bakwòge k'e lwòhe jun'i. Ka ti i yyére kùmpoge na, ² ka u u ti kàla karigii nijyahagii na ná bàtaay'i. U à jwo: ³ «Yii a nùru, jēenugunji wà u ná fwor'a kàre jεεmε tanuguge e. ⁴ Mā u yaha u u sùmapyanji wàa fini fiige, sùmashinji wà à cwo kuni jwòge na, ka sanjcyēnre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bē ná kafaafoge e, pwooro nijyahara mpyi kuru cyage e mε. Ka uru si fyín wahawaha, naha na ye u mpyi a jyè jìnge e sèl'e mε. ⁶ Nyε canj' à pa fworo ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndìre kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bē ngurotaha na, ka ngure si uru cù, u nyε a jà a yasεεre pyi mε.

⁸ Nka wà tacwug' à pa bē jìnge tacēnke na, maa fyín maa yĩri fwòfwò. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nò nkuu nkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi benjaaga ná kε kε.

⁹ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u nĩngyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Yesu à puru jwumpe jwo a kwò ke, ka u ná u cyelempyiibii kε ná shuunninji ná shiín nĩkin nĩkin si yĩri sùpyire sannte taan. Ka pire si sà a u yibili u bàtaayi jwòhe na. ¹¹ Ka u u pi pyi: «Kani l' à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná l' à njwòhò ke, yii á lire jçènj' à kan. Nka mpe jwumpe puni jwòh' à njwòhò sùpyire sannte na. ¹² Lire kurugo

“pi na Kile kapyiĩnkii wíi maa jcyé cyi nyaga,
pi na Kile jwumpe núru maa jcyé pu lógogo,
naha na ye nde pi la nyε si zìi vyìnnε ke,

lire li nyɛ, mà núr'a sà piye kan Kile á,
bà pi kapegigii si mpyi si yàfa pi na mɛ*.”»

¹³ Ka Yesu si yi jwo pi á sahaŋki: «Yii aha mpyi yii nyɛ a ŋke bàtaage yyahe cè mɛ, di yii sí yi sanɲyi yyahe cè n-jwo yɛ? ¹⁴ Nɛɛnugunɲi u nyɛ Kile jwumpe jwufooŋi. ¹⁵ Kuni jwɔge na sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, kuru tanuge e, ka Sitaanniŋi si pu wwû pi funŋ'i ke. ¹⁶ Kafaafoge jun'i sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, maa ntíl'a jɛɛ pu na ná funntange e ke. ¹⁷ Nka pu nyɛ a jà a ndìre le t'e mɛ, tire jwɔmɛɛni kèngemɛ nyɛ a pɛn mɛ. Kawaa, lire nyɛ mɛ yyefugo ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworó Kile kuni i. ¹⁸ Ngure shwòhò'le sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ¹⁹ ka diɲyɛŋi karigii funmpɛɛnre ná nàfuunɲi lage ná yaayi shiŋi puni lage si ti ta, ka tire sòŋjɔre si pu cwônrɔ, pu nyɛ a jà a yasɛɛ pyi mɛ. ²⁰ Nɲinke nɲɛɛnɲke na sùmashiŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa jɛɛ pu na ke, tire sùpyire ti maha Kile nyii wuuni pyi. Tire sùpyire na nyɛ sùmasɛɲɛ fiige, sùmacire tà à sùmaŋi se mà nɔ beɲjaaga ná ke ke na, tà à yasɛɛre pyi mà nɔ beetaanre taanre (60) na, tà à yasɛɛre pyi mà nɔ ŋkuu ŋkuu (100) na.»

*Kile jwumpe na nyɛ fùkina fiige
(Luka 8.16-18)*

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo pi á: «Wà nyɛ na fùkina mîni si u le ncyígile yaaga jwòh'i mɛ, ŋka u maha dùrugo yaage kà jun'i. ²² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ŋwòhò ke, cyire puni sí n-pa raa jaa. Kyaa maha kyaa l'à yaa numpini i ke, lire là mú si n-kwôro jɛɛmbaa mɛ. ²³ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u nɲɲyigigii cyán sèl'e.»

²⁴ Maa núr'a jwo pi á: «Kile jwumpe yii na núru ke, yii pu yaha yiye funŋ'i, jaha na yɛ Kile sí yii kan n-tàanna ná yii lógonkanni i. Puru jwòhò na, u sí n-pa tà bâra yii nɲɲɛɛnɲɛ na. ²⁵ Lire tɛni i, shin maha shin u na jcaa si Kile jwumpe yyahe cè ke, Kile sí là taha uru u nɲɲɛɛmpe na. Nka shin maha shin u nyɛ u nyɛ na pu núru mɛ, nimbileni u à cè ke, lire sí n-pînni.»

Kile Saanre na nyɛ sùmapya fiige

²⁶ Ka Yesu si núr'a jwo: «Kile Saanre à fworó nde kani kurugo: nàŋi wà u maha sùmashi núru u kɛɛge e. ²⁷ Uru nàŋ'à ŋóó numpilage e yo, u nyɛ nyii na canŋke e yo, sùmapyanɲi sí n-fyín, sùmacire sí raa lyɛge. Nka nàŋi si pà cè lire pyiŋkanni i mɛ. ²⁸ Nɲinke maha sùmaŋi pyi u à fyín, sùmacige ku maha fyânha a fworó, lire kàntugo sùmaŋcyahanɲk'a si nta a fworó sùmacige na,

* 4:12 Ezayi 6.9, 10

kàsanrage na sùmapyanji maha mpa fworo sùmapcyahanke na.
²⁹ Sùmapyanji ká lye a nò u tɛgeni na, nàŋi maha ntíl'a kòonŋanji
 lwó na u kwùun, naha na ye sùmakwongigii tèn'à nò.»

*Kile Saanre maha sì nimbilere maa mpêre
 (Macwo 13.31-32, 34; Luka 13.18-19)*

³⁰ Ka Yesu si núr'a jwo: «Ná naha shi i mii sí n-jà Kile
 Saanre tàanna ye? Ti nyɛ mu à jwo naha bɛ? ³¹ Ti na nyɛ
 mu à jwo mutaridi cige yasɛɛ, nàŋi wà à sà ntemu nùgo u
 cikɔɔge e ke. Kuru cige pyàŋ'à yílege cire sannte puni wunji na.
³² Nka u aha nùgo, u maha fyín, maa yíri maha ntòro kanɔyɛge
 yawyɛɛre puni taan. Ku maha nkényi yige, yire maha mpêe
 fo saɔcyɛnre maha ti shèere yaa yi mbyimpe e.» ³³ Nyɛ yire
 bàtaayi shiŋi ninyahaya Yesu mpyi maha yu sùpyir'á mà tàanna
 ná ti yi cɛŋkanni i. ³⁴ Puru jwumpe shiŋi baare e, u mpyi na
 pabɛɛ yu ná t'e mɛ. Nka u ná u cyelempyiibii kanni ká mpyi
 tɛni ndemu i ke, u mpyi maha pu puni jwɔhe yu pi á.

*Yesu à kafeebwɔhe yyéŋɛ banji juŋ'i
 (Macwo 8.23-27; Luka 8.22-25)*

³⁵ Kuru canŋke yàkonke, ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á:
 «Wuu a sì banji kùŋke na.» ³⁶ Ka pi i sùpyire cye yaha, maa nkàre
 ná Yesu i banji juŋ'i, bakwooyi yabɛɛ mpyi pi jwɔh'i. ³⁷ Ka
 kafeebwɔhɔ si yíri na fwu, ka lwɔhe si wá na jcyânre na jyè
 bakwɔɔge e fo na ŋko si ku jî. ³⁸ Yesu mpyi bakwɔɔge kàntugo
 yyére mà jùŋke taha jùntahaga na, na ŋwúuni. Ka pi i u jè maa
 jwo: «Cyelentuŋi, wuu na ŋko si ŋkwôro lwɔhe e, lire nyɛ a mu
 funŋɔ pɛn mà?» ³⁹ U à jè ke, maa yír'a fànha cyán kafɛɛge na,
 maa lwɔhe pyi ku tɛɛn. Ka kafɛɛge si yyére, ka lwɔhe si ntɛɛn
 siu! ⁴⁰ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii na fyáge
 amɛ ye? Naha na yii sàha ŋkwò a dá mii na mà ye?» ⁴¹ Ka u
 cyelempyiibii si fyá sèl'e, marii yi yu piy'á: «Jofoo u nyɛ nge nàŋi
 fo ka kafɛɛge ná lwɔhe si ntɛɛn u wuuni taan ye?»

5

*Yesu à jínahii ninyahamii kòr'a yige nàŋi w'e
 (Macwo 8.28-34; Luka 8.26-39)*

¹ Nyɛ ka Yesu ná u cyelempyiibii si nò banji kùŋke na, wani
 Gadara shiinbii nyɛ. ² Yesu à tíg'a fworo bakwɔɔge e ke, ka
 jínacyanŋi wà si ntíl'a fworo fanɔyi i*, maa mpa u jùŋɔ bɛ. ³ Uru
 nàŋi mpyi na shùun fanɔyi i. Sùpya sàha mpyi na sì n-jà u pwɔ
 mɛ, u mpyi maha u yapwoyi puni kwùun, ali yòrɔyi. ⁴ Tooyi
 ninyahay'e, pi mpyi maha u cwôre, marii u tooyi ná u cyeyi
 pwu ná yòrɔy'e. Nka u mpyi maha yire puni kyɛɛge. Sùpyire

* 5:2 Yahutuubii maha pi fanɔyi wwú kafaayi juŋ'i. Pi maha ku jwɔge yal'a yaa
 fo maha tatɛɛnŋɔ yaa mú.

puni fành'à pa ncyéɛ u e, maa u nya, maa u yaha wani. ⁵ Pìlaga bâra canja na, nàŋi mpyi maha jaare fanjyi i, marii dùru nanjyi nɔŋ'i, marii nkɔwùli, marii uye kùli na fwóroge kafaayi na.

⁶ Mà u yaha puru na, u à tɛɛn tatɔnge e maa Yesu nya, maa fê a pa ninjɔkure sín u taan. ⁷ Maa jwo fành'a na: «Yesu, Kileni nɔŋyi wunji Jyanji, jaha shi ku nyɛ wuu ná mu shwɔhɔl'e yɛ? Mii na mu jáare, Kile kurugo, ma hà kawaa pyi na na mà dɛ!» ⁸ U à puru jwo, jaha kurugo yɛ Yesu mpyi a jínanji pyi na u fworu u e. ⁹ Ka Yesu si nàŋi yíbe u mɛge na, ka u u jwo: «Mii mɛge nyɛ Shinjyahara, jaha na yɛ wuu à nyaha.» ¹⁰ Nyɛ ka jínacyanji si Yesu jáare fành'a na na u àha pire kòre njige lire kùluni i mɛ.

¹¹ Nyɛ lir'à caakurumbwɔhɔ ta ku u lyí nanke kà numpɛnge na wani. ¹² Ka jínabii si Yesu jáare sɛl'e, na u pire yaha pire pi sà jyɛ kuru caakurunke e. ¹³ Ka u u nyɛ. Ka pi i fworu nàŋi i maa sà jyɛ caabil'e. Lir'à pyi ke, ka caabii si sùrug'a yíri nanke numpɛnge na mà cwo cwo banji i. Pi mpyi a caalii kampwɔhii shuunni (2.000) kwɔ, ka pi puni si nkɔwôro lwɔhe e.

¹⁴ Ka caabii kàanmucyafeebii si fê a kàr'a sà a yí yu kànhe ná sishwɔnbugure puni i. Ka sùpyire si mpa lire kani wíi. ¹⁵ Pi à nɔ Yesu na ke, ka pi i nàŋi nya, nge e jínabii mpyi ke, u à tɛɛn u taan. Vàanji na mpyi u na, u mpyi a tɛɛn tanuge e, ka pi i fyá.

¹⁶ Nde l'à jínacyanji ná caabii ta ke, mpiimu pi à lire nya ke, ka pire si sà a li yu na ntùuli sùpyir'á, fworonkanni na jínabil'à fworu nàŋi i maa jyɛ caabil'e ke. ¹⁷ Sùpyir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi i wá na Yesu jáare sɛl'e na u fworu pire kùluni i.

¹⁸ Yesu ninjyini bakwɔɔge e, nàŋi i jínabii mpyi ke, ka uru si u jáare sɛl'e s'a nkɛɛge ná u e. ¹⁹ Nka Yesu nyɛ a nyɛ mɛ, maa jwo: «Núru, ma a si pyɛnge, kabwooni Kafoonji Kile nùjaare wun'à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyɛnge shiinbil'á.» ²⁰ Ka nàŋi si nkàre, nde Yesu à pyi u á ke, mà sà a yire yu na mâre Dekapoli kùluni i. Lir'à sùpyire puni kàkyanhala.

*Yesu à ceenji wà cùunɔ, maa Zharusi pworonji buwunji jɛ
(Macwo 9.18-26; Luka 8.40-56)*

²¹ Yesu à nùr'a banji jyiil'a kɛɛnɛ kùŋke sanjke na ná bakwɔɔge e. U à fworu ke, ka shinjyahara si mpa u kwùulo. Mà u yaha kuru cyage e, ²² ka Kile Jwumpe kàlambage njunfoonji wà si nɔ wani, u mɛge mpyi Zharusi. U à Yesu nya ke, maa ninjɔkure sín u taan, ²³ maa u jáare sɛl'e: «Maye sanji yaha, mii pworonji wá na kuro caa, pa ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si ncùunɔ mɛ.» ²⁴ Ka Yesu si yír'a kàre ná u e, ka shinjyahara si ntaha u fye e fo na u fwòonji.

²⁵ Tire sùpyire shwɔhɔl'e ceenji wà mpyi wani, yyee kɛ ná shuunni funj'i, lùwulinjkwombaayi mpyi u na. ²⁶ U mpyi a kànha wempyiini taan, u cyeyaare mpyi a kwɔ, u à shà wempyii

ninyahamii yyére, nka pà nyé a sàa fworó yampe e mé, fo pu na nâare. ²⁷ U à Yesu kyaa lógo ke, ka u u mpa sùpyire shwòhòl'e Yesu kàntugo yyére, maa bwòn u vàanpyi na.

²⁸ U mpyi na yu uye funn'i: «Mii aha bú jà a bwòn u vàanpyi na, mii sí n-cùunjo.» ²⁹ U à bwòn Yesu vàanpyi na ke, ka lùwulinkwombaayi si ntíl'a kwò, ka u u li cè uye e na ur'à cùunjo. ³⁰ Ka Yesu si ntíl'a li cè uye e na fànhe kà à fworó ur'e, maa yyaha kèenn'a le sùpyire e, maa jwo: «Jofoo u à bwòn mii vàanpyi na ye?» ³¹ Ka u cyelempyiibii si u pyi: «Mu nyii na nyé nte sùpyire puni na, t'à mu fènrè kàmpanpyi puni na, maa núru na yíbili na jo u à bwòn mu na ye?» ³² Lire ná li wuuni mú i, ka Yesu si wá na wíi na mâre sùpyire shwòhòl'e, nge u à bwòn u na ke, si uru cè. ³³ Ceenji u mpyi a bwòn u na ke, ur'à fyá fo na ncyènni, nde l'à u ta ke, u à lire cè, ka u u mpa ninkure sín Yesu yyaha na, maa sèenji puni jwo u á. ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Na pworó, mu dányan'a mu shwò mpe yampe na, ta sì yyejinke ná fèrempe e.»

³⁵ Mà u yaha puru jwumpe na, píl'à yîri jùñufoonji Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nò mu pworonji na. Ma hà núru cyelentunji yaha u uye kànha u a ma mé.» ³⁶ Nka Yesu nyé a puru jwumpe lwó a wíi mé, maa yi jwo nàñ'á: «Ma hà raa fyáge mé, dá mii na kanna.» ³⁷ Ka pi i yîri na nkèege Kile Jwumpe kàlambage jùñufoonji yyére. Yesu nyé a nyé sùpyanji wabere u kuni bínni ná ur'e mé, fo Pyeri ná Yakuba ná u cìmpworonaji Yuhana. ³⁸ Pi à nò jùñufoonji pyenge e ke, ka Yesu si shinnyahara nya ti i nyàha na wùruge tiye e, marii myahigii súu marii kwuuyi wàa. ³⁹ U à jyè ke, ka u u pi pyi: «Naha kurugo yii na tùpyaagii wàa marii myahigii súu ye? Pyànji nyé a kwú mé, u na njuuni!» ⁴⁰ Ka pi i wá na ncyàhali u na. Ka u u pi yige ntàani na. Bage e pyànji mpyi a sínni ke, ka u u jyè wani ná pyànji sifeebii ná u cyelempyiibii taanrenji i.

⁴¹ Maa pyànji buwunji cú u cyége na, maa yi jwo u á pi shèenre e: «Talita kumi!» Lire jwòhe ku nyé: «Mii pworonji, ta núru, yîri!» ⁴² Kuru cyage mujye e, ka pùcwonji si yîri na jaare, u mpyi yyee ke ná shuunni. Ka lire si sàa pi puni kàkyanhala. ⁴³ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha nkò wà yaha u nde kani cè mé, maa pi pyi na pi njyi kan u á.

6

Yesu kànhe shiinbil'à cyé u na

(Macwo 13.53-58; Luka 4.16-30)

¹ Lire kàntugo Yesu à núr'a kàre u tukanhe Nazaréti i, u cyelempyiibii mpyi u fye e. ² Canñonk'à pa nò ke, ka u u wá na sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambage e. Lir'à u lógofeebii ninyahamii kàkyanhala, ka pi i wá na nko: «Nte yákilifente ti

nyε u á ke, ná jcyii kakyanhala karigii u na mpyi ke, taa u à já a cyire puni ta ke? ³ Taha cíkyanganjì bà u nyε u wi mε? Mariyama pylìbii pì nyε Yakuba ná Zhoze ná Zhude ná Simò ná pùcèribii pì nyε naha kànhe e ke, pire mpìi yyaha wunji bàl'á?» Nyε tire sònñòr'à nàara a pì pyi pì a jùñò tugo Yesu na.

⁴ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo pì á: «Kile túnntunñò maha le njire e cyeyi puni i, fo u cìnmpyiibii ná u tukanhe ná u tupyenge ye.» ⁵ Pì nyε a dá Yesu na mε, lir'à u sige u nyε a kakyanhala kariì ninyahagii pyi wani mε. U à u cyeyi taha yamii ninjin ninjin na, maa pire cùñò. ⁶ Pì dánabaare Yesu na, lir'à u kàkyanhala. Ka u u wá na kàlanjì pyi na ntùuli kuru kàmpanñke kànyi na.

Yesu à u cyelempyiibii tun pì sà a Kile jwumpe yu
(Macwo 10.5-15; Luka 9.1-6)

⁷ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniñi yyere na ntunni shuunni shuunni pì sà a Kile jwumpe yu. Maa fànhe kan pì á mú, pì a jínabii kòre pì a yige pifeebìl'e. ⁸ Maa yi jwo pì á: «Fo kàbii bà mε, yii àha yaage kabεε lwó raa ñkèεge kuni i mε, yii àha yalyire lwó mε, yii àha boro lwó mε, yii àha wýéε lwó nde dufaabil'e mε. ⁹ Yii tanhanya lwó, ñka yii àha vāantintinyi shuunni lwó mε.»

¹⁰ U à kwò maa pì pyi: «Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka wà si jεε yii sunmbage na ke, yii à yaa yii pì tèen wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ¹¹ Ñka yii aha ñkàre cyage k'e, ka pì i yii sunmbage cyé, maa mpyi pì nyε a jεn'a yii jwumpe lógo mε, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanjì kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwu kwò kuru kànhe shiin na.»

¹² Ka pì i ñkàr'a sà a Kile jwumpe yu sùpyir'á, na pì pì toronkanni kèεññε. ¹³ Marii jínacyaanbii ninyahamii jínahii kòre na yige pì e, marii yamii ninyahamii tiri ná sìnmpε e marii Kile jáare, ka pì i wá na jεcùñjì.

Yuhana Batizelipyinji kwùñkanni
(Macwo 14.1-12; Luka 9.7-9)

¹⁴ Lire tèni i, Yesu mεg'a fworò cyeyi puni i, ka saannjì Eròdi si u kyaa lógo. Pii mpyi na ñko: «Yuhana Batizelipyinji u à jè a fworò kwùñjì i, lire kurugo u à já na kakyanhala karigii pyi amε.» ¹⁵ Pii sí i ñko na Kile túnntunñjì Eli u à núr'a pa, pii mú sí i ñko na tèecyiini Kile túnntunñjì wà u à jè a fworò kwùñjì i.

¹⁶ Eròdi à cyire karigii lógo ke, maa jwo: «Yuhana Batizelipyinji jùñke mii à pyi pì à kwòn ke, uru u à jè a fworò kwùñjì i.»

¹⁷⁻¹⁸ Yii li cè na Eròdi mpyi a u sìjεεñjì Filipi cwonjì kwòn a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenjì mεge na mpyi Eròdiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Eròdi á na u nyε a yaa u u sìjεεñjì cwonjì

shwɔ u na mɛ. Ka puru jwumpe si waha Erɔdi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cû a le kàsɔŋi i.

¹⁹ Ka Erɔdiyadi lùuni mú si yîri, maa wá na bonkanni caa Yuhana na. Nka u yabilinji mpyi na si n-jà mɛ. ²⁰ Erɔdi mpyi na fyáge Yuhana na, naha na ye u mpyi a cè na Yuhana à tíi maa mpyi Kile sùpya. Lire kurugo u mpyi a yaha u na. Erɔdi n'a mpyi a u mɛjwuuni lógo, u funŋke mpyi maha mpɛn. Lire ná li wuuni mú i, Yuhana jwumpe mpyi maha ntáan u á.

²¹ Nyɛ Erɔdi canzeg'à pa mâhana a nɔ lire yyeeni ke, ka u u kataan bégele u wwoŋɛɛbii ná sòrolashiibii jùŋufɛebii ná Galile kùluni shinbwoobii mɛɛ na. Kuru canŋke Erɔdiyadi sí u nimpɛyini pyi Yuhana na. ²² Erɔdiyadi mpyi a nàmbage lèŋɛ saannj'à ná pùceebilini ndemu i ke, mà sùpyire yaha kataanni na, lir'à jyè na ŋkwɔhɔli, ka li kyaa si ntíl'a táan Erɔdi ná u shinyyerebil'á. Ka saannji si jwo pùceebilin'á: «Yaage na mu na jɔcáa ke, ku cyêe, mii sí ku kan mu á.» ²³ Maa ŋkâa pùceebilin'á, na u aha yaaga maha yaaga jáare ur'á ke, uru sí ku kan u á, ali u nijarege mɛɛ k'à bê uru kɔni taaga ninŋin na. ²⁴ Ka pùceebilini si fworɔ ntàani na, maa u nunji yíbe: «Naha mii à yaa mii u jáare ye?» Ka nufoonji si u pyi: «Yi jwo u á na u Yuhana Batizelipyinji jùŋke kan ma á.»

²⁵ Kuru cyage mujye e, pùceebilin'à fyâl'a jyè saannji yyére maa yi jwo u á: «Mii la nyɛ mà Yuhana Batizelipyinji jùŋke kwɔn a le ŋkunan'i mà kan na á numɛ.» ²⁶ Puru jwump'à saannji yyahe tanha sèl'e, ŋka mà u yaha u à kâa pùcwɔŋ'á u shinyyerebii nyii na, u la sàha mpyi si jcyé mɛ. ²⁷ Kuru tanuge e, ka u u sòrolashinji wà tun u sà Yuhana jùŋke kwɔn, u a ma. Ka uru si ŋkàre kasubage e mà sà Yuhana jùŋke kwɔn, ²⁸ mà le ŋkunan'i mà pa ŋkan pùceebilin'á, ka uru sà ŋkan u nunj'á.

²⁹ U cyelempyiibil'à u mbòŋi kyaa lógo ke, maa mpa u lwó a sà ntò.

Yesu à shiin kampwɔhii kanjkuro jwɔ cya

(Macwo 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)

³⁰ Nyɛ Yesu tùntunmpil'à piye bínni u taan, maa pi kapyiinŋkii puni ná pi kàlanji nimpɛyini puni jwo u á. ³¹ Sùpyiibii nimpaaŋpii ná ninŋaribii mpyi a nyaha a tòro, fo mà Yesu ná u cyelempyiibii sige yalyire na, ka u u yi jwo pi á: «Yi a wá wuu yîri naha, wuu raa si wuu mɛge cyage sige e, yi i sà nò wani.»

³² Ka pi i bakwɔɔge lwó mà kàre pi mɛge cyage e sige e. ³³ Shinjyahara à pi ninŋaribii nya mà pi cè. Ka kuru cyage kàmpaŋnyi kànyi shinjyahara si fê à núr'a sà pi caanra sige e.

³⁴ Yesu à fworɔ bakwɔɔge e mà pi nya pi à nyaha sèl'e ke, ka pi jùnaare si u ta sèl'e, naha na ye pi mpyi mu à jwo mpàa pi nyɛ piye jùŋɔ kurugo. Ka u u wá na pi kálali kariii ninjyahagii na. ³⁵ U cyelempyiibil'à tɛni nya li i ntùuli ke, ka pi i file u na

maa jwo: «Cyeleuntuji! Sige funnke e wuu nyε, cannke s'à kwò a kwò. ³⁶ Sùpyire cye yaha t'a sì sishwònbugure ná kànyi na, ti sà yalyire cya a shwò.» ³⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpìi pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Wuu méε ká nkàr'a sà shin ninjin canmpyaa nkwoo shuunni (200) báara sàra tég'a bwúuru shwò mà pa nkan pi á, uru sí n-jà pi ta la?» ³⁸ Ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Yii sà wíi! Bwúuru nùnyi jùuli yi wá yii á yε?» Ka pi i sà kàanmucyaga pyi, maa mpa Yesu pyi na bwúuru nùnyò kanjuro ná fyapyaa shuunni yi wá wani.

³⁹ Nyε ka Yesu si u cyelempyiibii pyi na pi sùpyire tñε tñε, kuruyo kuruyo nyèpuruge nùn'i. ⁴⁰ Ka pi i ntèn shiin nkoo nkoo (100) ná shiin beeshuunni ná kε kε kurunyi i. ⁴¹ Ka Yesu si bwúuru nùnyi kanjuroji ná fyapyaagii shuunniñi lwó u cyeyi i, maa yyahe yirige ninyiñi i maa fwù kan Kile á yi kyaa na. U à kwò ke, maa bwúuruji ná fyapyaagii kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á pi à táa sùpyire na. ⁴² Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'à lyí a tìn. ⁴³ Bwúuruji ná fyaabii paanyi y'à kwòro ke, yire mpyi a shàhii kε ná shuunni jî. ⁴⁴ Mpii pi à lyí ke, pire nambaabii kanni mpyi shiin kampwòhii kanjuro (5.000).

Yesu à jaara lwòhe nùn'i

(Macwo 14.22-23; Yuhana 6.16-21)

⁴⁵ Nyε lire jwòhò na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwòoge e, maa banji jyiile u yyaha na, Betisayida kànhe yyére. ⁴⁶ Yesu à ti cye yaha ke, maa nkàr'a sà Kile jáare nanke kà na. ⁴⁷ Numpilag'à wwò mà u cyelempyiibii ta bakwòoge e banji ninke e, uru kanni u mpyi njnke na. ⁴⁸ Numpilyage na, kafεεge mpyi na pi bēni, ka Yesu si li nya na pi à kànha bakwòoge mpuruñi taan. Pi sàha mpyi na jìn'a ku pyi ku u nkεεge fwòfwò mε. Ka Yesu si yíri na jaare na nkεεge pi fye e lwòhe nùn'i. U à byanhara pi na ke, ka u la si mpyi s'a ntùuli pi nkere na. ⁴⁹ Nka pi à u nimpanji nya lwòhe nùn'i ke, pi mpyi na sònni na bunji wà fwòngò ki, ka pi i yíri na kwuugii wàa, ⁵⁰ jaha na yε pi puni nyii mpyi u na, pi puni zòompìi mpyi a kwòn. Ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó maa pi pyi: «Yii yákilibii tñε, yii àha vyá mε, mii wí.»

⁵¹ Ka u u jyè bakwòoge e pi fye e, ka kafεεge si ntíl'a yyére. Lir'à pi puni kàkyanhala fo pi funnò jwump'à kwò. ⁵² Pi nyε a mpyi a cè supyishinji u nyε Yesu mε. Kakyanhani u à pyi mà bwúuruñyahage kan sùpyir'á ke, lir'à pyi pi nyii na, nka pi funjnyii mpyi a múgo mε.

Yesu à yamii cùunjo Zhenεzarēti kàmpanyii na

(Macwo 14.34-36)

⁵³ Nyε Yesu ná u cyelempyiibil'à banji jyiile ke, maa nò Zhenεzarēti kùluni i, maa bakwòoge yyéεñε banji jwòge na.

⁵⁴ Pi à fworo bakwɔɔge e ke, ka sùpyire si Yesu nya a cè, ⁵⁵ maa ñkàre cyeyi puni i mà sà a Yesu mpanji kyaa yu. Cyaga maha cyag'e pi mpyi a u kyaa lógo ke, pi mpyi maha ma ná yampil'e na yîri kàmpannyi puni na, pi yasinninyi ñun'i. ⁵⁶ Yesu n'a mpyi a nɔ cyaga maha cyag'e ke, kànbwɔhɔ yo, kànbilere yo, sishwɔn bùguro yo, sùpyire mpyi maha mpa ná yampil'e maha mpa yaha tafage e, marii u ñáare na u pi yaha pi a bwùun u vâanntinñke zhwɔɔre na kanna. Yampii pi mpyi maha bwùun u na ke, pire puni mpyi maha ñcùunji.

7

*Karigii cyi ñye na wuu ñwɔre Kile yyahe taan ke
(Macwo 15.1-20)*

¹ Kile Saliyanji cyelentiibii pii mpyi a yîri Zheruzalemu kànhe e, ka pi ná Farizhɛɛnbii si sà bínni Yesu taan. ² Maa li kàanmucya mà li nya na u cyelempyiibii mpyi na lyî ná cyeyi ñiñwɔhɔyi i Kile yyahe taan, ñaha na ye pi ñye a yi jyè mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e mɛ.

³ Farizhɛɛnbii ná Yahutuubii sanmpii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha cyeyi yal'a jyè a fíñiñe Kile yyahe taan mà tàanna ná pi tulyeyi làdaabil'e. ⁴ Lire pyiñkanni na, pi n'a mpyi a yîri caange na, pi mpyi maha wili maha piye fíñiñe Kile yyahe taan mà tàanna ná làdaabil'e, maa nta a lyî. Làdaabii pii saha na mpyi yaayi ñjiyiñi kyaa na, mu à jwo: fùññcwoyi ná pwoore cwɔhigii ná dànyenji yaayi ná yateɛñnyi.

⁵ Ka Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si Yesu yíbe: «Ñaha na mu cyelempyiibii ñye na wuu tulyeyi làdaabii* kurigii ñaare mà ye? Ñaha na pi ñye na cyeyi jyíi mà tàanna ná làdaabil'e maa nta na lyî mà ye†?» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi à fyinmɛ tò wwomɔ na ke! Kile túnntunñi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'à sàa pyi sée. L'à sémɛ Ezayi sémɛñi i na Kile à jwo:

“Nte sùpyire na mii père ñwɔyi i kanna,
mà li ta pi zòompai laag'à tɔɔn mii na.

⁷ Pi na mii père tawage e,
ñaha na ye kàlanji pi ñye na ñkaan ke,
ur'à lwó a pwo sùpyire làdaabii karigii na‡.”»

* 7:5 wuu tulyeyi làdaabii: Saliyanji Kile mpyi a kan Musa á ke, Kile Saliyanji cyelentiibii mpyi a wà bàra uru na. Saliyanji pi à bàra Musa wunji na ke, uru ná Musa wunji puni mpyi a tàanna pi jyíi na. † 7:5 Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyiñkanni là na maa sɔññi na lire jyiñkanni maha pire fíñiñe Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ñka Farizhɛɛnbil'à jwo na shin maha shin u ñye na Kile père ke, na pire pun'à yaa ná l'e. ‡ 7:7 Ezayi 29.13

⁸ Ka Yesu si núr'a yi jwo pi á: «Yii à cyé Kile tonji na, maa ntaha sùpyire làdaabii fye e. ⁹Yii na sônñi na yii tanga na nyε mà cyé Kile tonji na, maa ntaha yii yabilimpìi làdaabii fye e. ¹⁰Kile túnntunñi Musa à jwo na “Ma tunji ná ma nunji pêe, ngemu ká jwumpime jwo a wà u tunji, lire nyε mε u nunji na ke, urufoo sí n-bòš.” ¹¹⁻¹² Nka yii pi ke, yii na sùpyire kâlali nge làdanji na, u mege nyε Kòròban. Sùpya ká jwo na uru nàfuunji na nyε Kòròban, lire jwòhe ku nyε na ur'à u kan Kile á, na fànhe saha nyε uru na u u sifeebii tège mε. ¹³ Lire pyin'kanni na, yii làdaabii kurugo, Kile jwump'à pyi kanwò baa sùpyire nyii na, nka lire kanni bà mε, yii na cyire ncyii karigii shiñi ninjahagii pyi.»

¹⁴ Puru jwòhò na, Yesu à núr'a sùpyire yyere, maa yi jwo t'á: «Yii puni, yii ningyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cè sèl'e. ¹⁵ Yaayi yi na jyì sùpyanji funñke e ke, kuru kà nyε a sìi na jìn'a u jwòhò mε. Nka njemu yi na fwore sùpyanji funñke e ke, yire yi maha sùpyanji jwòhò Kile yyahe taan. [¹⁶ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ningyigigii cyàn sèl'e.]]»

¹⁷ Tèni i Yesu à yîri sùpyire taan mà jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u yíbe lire tãanlini jwòhe na. ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii yabilimpìi, ali numε yákilitan nyε yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nyε na puru nùru mà? Yaaga maha yaaga k'à yîri cyíinñi na mà jyè sùpyanji funñke e ke, kuru sì n-jà u jwòhò mε. ¹⁹ Tire nte yalyire nyε na jyè sùpyanji zòmbilini funñke e mε, lage e ti maha jyè, lire kàntugo, urufoo ká shà yaare e, ti maha fworo.» Pure jwumpe cye kurugo, Yesu à li cyêe na yalyire pun'à fíñiñe.

²⁰ U a jwo: «Ncyii cyi nyε sùpyanji zòñi na ke, cyire cyi maha u jwòhò Kile yyahe taan. ²¹ Naha kurugo yε sònñòpeere maha fwore sùpyanji zòmbilini i, mu à jwo tasinnage kegemε karigii ná nàñkaage ná supyibuuni ná ²² jacwòore ná ntiimbaanji ná pege ná nàjwòhòre ná silegebaare ná nyipεenni ná jwoore ná yàmpeente ná funñòbaare. ²³ Cyire ncyii kapegigii cyi nyε na fwore zòmbilini i ke, cyire cyi maha sùpyanji jwòhò Kile yyahe taan.»

*Supyishinji sanñi cwonji wà à dá Yesu na
(Macwo 15.21-28)*

²⁴ Ka Yesu si yîri wani mà kàre Tiri ná Sidon kànyi kàmpaññke na. U à nò wani ke, maa jyè bage k'e. U la nyε a mpyi wà sì uru kyaa cè mε. Nka u nyε a jà a jwòhò mε. ²⁵⁻²⁶ Ka ceenji wà si u kyaa lógo, maa ntíl'a pa nin'kure sín u fere e. Uru ceenji mpyi Yahutu mε, u mpyi na yîri Sirofenisi kùluni i*. Jínanji wà

§ 7:10 Ekizodi 20.12; Duterenaumu 5.16 Ekizodi 21.17; Levitikii 20.9 * 7:25-26 Nge ceen'jà fworo supyishinji w'e, ngemu u mpyi a fyànha a pyi Izirayeli shiinbii zàmpenmii ke.

mpyi u pworonji i, ka u u Yesu jáare na u u kòr'a yige u e. ²⁷ Ka Yesu si ceenji pyi: «Yyére nàṅkopyire si lyí a tìn fàlò, naha na yé mà nàṅkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á, lire nyé a jwò mɛ.» ²⁸ Ka ceenji si u pyi: «Kafoonji, yire nyé sèe, nka pwuunbii pi maha ntèn tábalanji jwòh'i ke, pire maha nàṅkopyire yalyire paanre lyí.» ²⁹ Ka Yesu si yi jwo u á: «Mu jwòshwòr'á jwò, mu sí n-jà núru pyenge, mii à jínanji yige mu pworonji i.» ³⁰ Ka u u núr'a kàre pyenge mà sà pyànjí ta u à sínni yasinnínke na, jínanji mpyi a fworo u e.

Yesu à nànjí wà níngyígíí múgo

³¹ Ka Yesu si yíri Tiri ná Sidon kànyi kàmpañke na, maa nkàre Galile banji kàmpañke na, maa sà jyè Dekapoli kùluni i. ³² Ka pi i shà ná nànjí w'e u yyére. Uru nànjí mpyi jùncunnò, jwumpe s'á waha u á mú sèl'e. Ka pi i Yesu jáare na u u cyege taha u na, bà u si mpyi si jicùunjò mɛ.

³³ Ka Yesu si nànjí cù mà yíri sùpyire taan mà kàre tatònge e. Kuru cyage e, u à kampeeni le u níngyígíil'e, maa ntilwòhe ta u njini na. ³⁴ Maa jùṅke dùrugo kilenji i, maa nò a kùunjò, maa jwo: «Efata» lire jwòhe ku nyé: «Yii múgo!» ³⁵ Lire tènì mujye e, ka níngyígíí mú shuunni si múgo, ka njini mú si sànhà. Ka u u wá na ntíli na yu.

³⁶ Yesu à núr'a pa sùpyire cyage e ke, maa yi jwo a waha pi á, na pi àha sùpyanjí wabere yaha u yi cè mɛ. Nka u jwump'á pyi kee p'á pi náara, ka pi i ntíl'a sà a pu yu na ntùuli. ³⁷ Sùpyire ti mpyi wani ke, li mpyi a pire puni kàkyanhala sèl'e, ka pi i wá na nko: «Karigii níncennkii kanni u na mpyi. U maha jùncunnibii pyi pi i núru, maa búbuubii pyi pi i yu!»

8

*Yesu à shiín kampwòhii sicyere jwò cya
(Macwo 15.32-39)*

¹ Canjka shinjyahara à pa bínni Yesu taan sahanjki, yalyire sí nyé a mpyi pi á mɛ, ka Yesu si u cyelempyiibii yyere maa jwo: ² «ṅke supyikurunke jùnaare naha mii na sèe sèl'e, pi canjke taanre woge ku nyé naha mii taan, yalyire nyé pi á mɛ. ³ Mii aha pi katege wuubii yaha a kàre pi kànyi na, pi fànhe sí n-kwò kuni na, naha na yé pi pìi tayiriy'á tòn.» ⁴ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Taa nte sùpyire puni tintin yalyire sí n-ta naha nke síwage e ke?» ⁵ Ka Yesu si pi yíbe: «Bwúuru jùnyò jùuli yi wá yii á yé?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.»

⁶ Ka u u sùpyire pyi t'à tèn jùṅke na. Maa bwúuru jùnyí baashuunniñi lwó, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á pi táa sùpyire na, ka pire si u táa pi na. ⁷ Fyapyire mú na mpyi wani, ka Yesu si

tire lwó, maa fwù kan Kile á ti kyaa na, maa tire mú kan u cyelempyiibil'á pi táa sùpyire na. ⁸ Kuru supyikurun'k'á lyí a tìn, ka pi i ñkwò maa saanya baashuunni jì jjiyipaanyi na. ⁹ Pi mpyi a shiin kampwòhii sicyεere (4.000) kwò. Lire kàntugo ka Yesu si pi yaha a kàre.

Farizhεenbil'à jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l'à li cyêe na u à fworo Kile e ke

(Macwo 16.1-12)

¹⁰ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si ntíl'a jyè bakwòoge k'e mà kàre Dalimanuta kùluni i. ¹¹ Pi à nò ke, ka Farizhεenbii pìi si mpa Yesu jwòoge waha. Pi à jwo na u kani là pyi u cyêe pire na ndemu l'à li cyêe u à fworo Kile e ke. Kànhaŋa pi mpyi a cyán Yesu na. ¹² Lir'á pɛn u e ke, ka u u ñò a kùun'ò fànhe na, maa jwo: «Naha na nte sùpyire nyε na kacyele caa mii á yε? Sèenji na mii sí yi jwo yii á, là sì n-cyêe ti na mε.» ¹³ Ka u ná u cyelempyiibii si yíri pi taan mà jyè bakwòoge e, maa baŋi jyiile.

¹⁴ Ka u cyelempyiibii fun'ò si wwò yalyire na, bwúuru jù'ò nin'kin kanna ku mpyi pi á bakwòoge e. ¹⁵ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Yii a yiye kàanmucaa Farizhεenbii ná Eròdi bwúuruŋi yírigeyirige yaani na.» ¹⁶ Ka u cyelempyiibii si pi fun'nyi cya puru jwumpɛ na, maa jwo piye shwòhò'e: «Bà wuu à pyi wuu nyε a pa ná bwúuru i mε, lire e u à mpe jwo bε?»

¹⁷ Nyε Yesu à pa pi kunun'ke jwòhe cè ke, maa jwo: «Naha kurugo bwúuruŋi wuun'à yii fun'ò wwò'ò yε? Ali numε yii yákilibii sàha ñkwò a múgo mà? Yii fun'nyi saha à tò la? ¹⁸ Nyiigii na nyε yii á, yii nyε na jaa mà? Ningyigigii na nyε yii á, yii nyε na núru mà? Yii fun'nyi nyε na jcwu kyaa na mà? ¹⁹ Can'ke mii à bwúuru jù'nyi kan'kurun'j kwò'ò kwò'ò mà kan shiin kampwòhii kan'kurun'j'á (5.000) ke, pi lyi'nkwooni kàntugo, shàhigii jùuli yii à jì bwúuru kwò'òre na yε?» Ka pi i jwo: «Kε ná shuunni.»

²⁰ «Lire kàntugo can'ke mii à bwúuru jù'nyi baashuunniŋi tég'a shiin kampwòhii sicyεeren'j (4.000) jwò cya à de? Pi lyi'nkwooni kàntugo, saanyi jùuli yii à jì bwúuru kwò'òre na yε?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Ali numε, yii fun'nyi sàha ñkwò a múgo mà?»

Yesu à fyin'ni wà cùun'ò

²² Puru jwòhò na, Yesu ná u cyelempyiibil'á kàre Bétisayida kànhe e. Pi à nò wani ke, ka pi i mpa ná fyinnan'j w'e, maa Yesu jáare na u bwò'ò u na. ²³ Ka Yesu si u cù cyεge na, maa ñkàre kànhe kàntugo, maa sà u ntilwòhe tég'a u nyiigii cwuugo, maa cyeyi cyígile cyi na. U à pa cyeyi láha tènì ndemu i ke, maa u yíbe: «Mu wá na yaaga jaa la?» ²⁴ Ka nàŋi si nyiigii múgo maa jwo: «Mii naha na sùpyire jaa, ñka ti naha mu à jwo cire ti jaa.»

²⁵ Ka Yesu si núr'a cyeyi cyígile u nyiigii na, tènei i u à pa yi láha ke, ka nàñi si uye ta u à cùuñǝ, fo u na naa na ncwúu. ²⁶ Ka Yesu si u pyi u nùru, u a sì pyengé, u sàha bú ntòro kànhe e mɛ.

*Pyeri à jwo na Kile Njncwənrəŋi u nyɛ Yesu
(Macwo 16.13-20; Luka 9.18-21)*

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil'à wá na nkèege Sezare Filipi kùluni kànyi na. Mà pi yaha kuni na, ka u u pi yíbe: «Sùpyire na mii sônñi jofoo yɛ?» ²⁸ Ka pi i u pyi: «Pìi wá na nkɔ Yuhana Batizelipyiñi u nyɛ mu, pìi sí i nkɔ na Kile tūntunñi Eli u nyɛ mu, pìi mú sí i nkɔ na Kile tūntunmpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u nyɛ mu.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyɛ na mii sônñi yɛ?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Njncwənrəŋi u nyɛ mu.» ³⁰ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á, na pi àha nkɔd yire jwo sùpya á uru kyaa na mɛ.

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Macwo 16.21-23; Luka 9.22)*

³¹ Cyire karigii kàntugo, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kálali, maa jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyañi Jyañi u kyaala sèl'e. Kacwənrībii ná Kile sáragawwuubii njñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùni canmpyitanrewuuni u sí jè.» ³² Yesu à cyire karigii jwo a fíniñe pi nyii na. Ka Pyeri si u yyer'a fɛɛn nkere na, maa u cêege u jwumpe kurugo. ³³ Ka Yesu si yyahe kɛɛnñ'a u cyelempyiibii wíi, maa Pyeri faha: «Yíri na taan, Sitaanna wà we! Mu nyɛ na sônñi Kile nyii wuuni na mɛ, fo sùpyire nyii wuuni!»

*Pyinjanni na wuu à yaa wuu taha Supyañi Jyañi Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Luka 9.23-27)*

³⁴ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ná shinnyahara yyere, maa yi jwo pi á: «Ngemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabiliñi nyii karigii na, u u ntɛɛn kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi méɛ ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ³⁵ Naha na yɛ ngemu la ká mpyi si u njnjaanji yaa jwə ke, urufoo sì nùmpañja ta mɛ, nkɔ ngemu ká kàntugo wà u njnjaan'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta. ³⁶ Naha li sí jwə sùpyañ'á mà ma nyii yaayi puni ta nge dinyenji i njnjaa, mu nùmpañjke si sà nkèege yɛ? ³⁷ Sùpya sì n-jà yafyin tège u múnaani njñə wwú nùmpañja mɛ. ³⁸ Lire kurugo ngemu u na jcyíge Supyañi Jyañi ná u jwumpe na sùpyire nyii na, nte ti na kapegigii pyi maa kàntugo wà Kile á ke, Supyañi Jyañi ká bú mpa ná u Tunji sɛnampe ná Kile mèlɛkɛbil'e canñke nkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na.

9

¹ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii mpíi pí nyé naha ke, píi na nyé yii e, píre sì n-kwú ná pí nyé a Kíle Saanre nya, tí i ma ná síjì puni i mà yé.»

*Yesu pyínkann'à kèenye
(Macwo 17.1-13; Luka 9.28-36)*

² Canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyeri ná Yakuba ná Yuhana lwó, maa nkàre ná píre kanni i jaanke kà nintɔ́ngɔ́ jɔ́nɔ́'i. Mà pí yaha wani, Yesu pyínkann'à pa nkèenye pí nyii na. ³ Ka u vɔ́anɔ́nyi sì mpâl'a fíníne fo na jí. Yí mpyi a fíníne fíníinjínni ndemu na ke, sùpya nyé jìnje na ngemu u sì n-jà yaaga pyi ku fíníne amuni mɛ. ⁴ Kuru tanuge e, ka tèecyiini Kíle túnntunmpiiEli ná Musa si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre nyii na, mà pa a yu ná u e. ⁵ Ka Pyeri si Yesu pyi: «Wuu cyelentuji, wuu à pa naha ke, l'à jwɔ̀ sèl'e. Wuu yaha wuu u vùnyɔ̀ taanre kwòro, níjkin sí n-pyi mu wogo, níjkin sí n-pyi Musa wogo, níjkin sí n-pyi Eli wogo.» ⁶ Pyeri à puru jwumpe jwo uye jùɔ́ kurugo, naha na ye u ná u shèrɛfeebii shuunníni mpyi a fyá a tòro. ⁷ Mà pí yaha puru na, nahanja à tíge mà pí tò, ka mɛjwuu si fworu kuru nahanke e: «Mii Jyani u nyé nge, u kan'à waha mii na sèl'e. Yii a núru u jwɔ̀ na.» ⁸ Ka Yesu cyelempyiibii sì mpâl'a wíi wíl'a maha, pí saha nyé a sùpya nya mɛ, fo Yesu kanni.

⁹ Mà pí yaha pí i ntíri jaanke na, ka Yesu si yi jwo a waha pí á na nde pí à nya ke, na pí àha nkwò lí jwo sùpya á mɛ, fo Supyani Jyani ká jè a fworu kwùji i. ¹⁰ Ka u cyelempyiibii sì puru jwumpe yaha piye funn'i, nka pí mpyi na piye yíbili: «Mà jè a fworu kwùji i jwòhe ku nyé naha ye?»

¹¹ Nyé ka cyelempyiibii sì u pyi: «Ko Kíle Saliyani cyelentiibii s'à jwo na Kíle túnntunji Eli u à yaa u fyánha a pa Kíle Níjcwɔ́nrɔ́ji yyaha na.» ¹² Ka u u pí pyi: «Sèe wí, Eli à yaa u fyánha a pa sì karigii puni kurigii tíi. Nka lí mú à sémɛ Kíle Jwumpe Sémɛji i na “Supyani Jyani à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire kuro mú sì mpyi u e mɛ.” Yii à sònnɔ́ líre na la? ¹³ Mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, pí à u pyi pí nyii pyínkanni na, bà l'à sémɛ u kyaa na Kíle Jwumpe Sémɛji i mɛ.»

*Yesu à pyàni wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-21; Luka 9.37-43a)*

¹⁴ Tèni i Yesu ná u cyelempyiibii taanren'à nɔ́ pí sanmpii cyage e ke, pí à sà shínnyahara ta t'à pí kwúulo, Kíle Saliyani cyelentiibii píi mpyi a nákaana ta ná pí e. ¹⁵ Sùpyir'à pa Yesu nya ke, l'à pàa pí puni i sèl'e. Ka pí i fê a kàre u fye e maa u shéere. ¹⁶ Ka Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Naha shi na yii ná píre na yiye kyáali ye?»

¹⁷ Ka wà si Yesu pyi tire sùpyire shwòhòl'e: «Cyelentuŋi, mii à pa ná na jyanj i mu yyére. Jínanj wà u nyɛ u e, ur'à u pyi búbu. ¹⁸ Uru jínanj ká yîri ná u e cyaga maha cyag'e ke, u maha u cyán ñŋke na, u maha ñkyànhigii kùru, u ñwòge mú maha ñkânj, fo u maha mpa shiile. Mii à mu cyelempyiibii jáare pi jínanj kòr'a yige u e, pi nyɛ a já mɛ.» ¹⁹ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibi, fo ñaha tère e mii sí n-kwôro ná yii e yɛ? Mii sí yii kapyiŋkii kwú naye e sà nò fo ñaha tère na yɛ? Yii a ma ná pyàŋi i na á.»

²⁰ Ka pi i mpa ná u e. Tèni i jínanj'à Yesu ñya ke, ka u u pyàŋi cyán na kúu ñkúu ñŋke na, maa u ñwòge pyi ku u ñkânj. ²¹ Ka Yesu si pyàŋi tunj yíbe: «Fo ñaha tère e jínanj'à jyè u e yɛ?» Ka tufoonj si u pyi: «Mà lwó fo u nimbilere wunj na. ²² Tèni l'e, jínanj maha u cyán nage e, tèni l'e maa u cyán lwòhe e si nta u bò. Kampyi mu sí n-jà cyaga pyi, wuu ñùñaare ta, maa wuu tɛɛ.» ²³ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo kampyi mii sí n-jà cyaga pyi. Nka mu aha já a dá mii na, karigii puni sí n-jà n-pyi mu á.» ²⁴ Ka pyàŋi tunj si ntíl'a jwo fànha na: «Mii à dá, ñka na tɛɛ, ñaha na yɛ mii daniyanj fàn'h'à cyɛɛ.»

²⁵ Yesu à sùpyire ñya t'à lwó a tò u na ke, ka u u fànha cyán jínanj na, maa u pyi: «Jínanj, mu u na jyè sùpyire e marii pi pyi búbuu ná ñŋcunnii ke, fworò nge pyàŋi i, ma sàha núru ñjyè u e mɛ.» ²⁶ Ka jínanj si kwuugo wà, maa pyàŋi cúnŋo cúnŋo fànha na, maa fworò u e. Pyàŋj'à pyi mu à jwo u à kwû, fo shinjyahara à jwo u à kwû. ²⁷ Ka Yesu si u cû cyɛge na a yîrige, ka pyàŋi si yyére.

²⁸ Yesu à jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u ñwòh'a yíbe: «Ñaha na wuu nyɛ a já a nge jínanj kòr'a yige pyàŋi i mà yɛ?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kileñarege kanni ku nyɛ na jìn'a nge jínanj shinj kòr'a yige sùpya e.»

*Yesu à u kwùŋi ná u ñèŋi kyaa jwo sahanjki
(Macwo 17.22-23; Luka 9.43b-45)*

³⁰ Yesu ná u cyelempyiibii ñŋkaribil'à Galile kùluni jyiile, ñka u la nyɛ a mpyi sùpya si li cè mɛ, ³¹ ñaha na yɛ u mpyi na u cyelempyiibii kâlali, marii yu pi á: «Pi sí n-pa Supyanj Jyanj le sùpyire cye e pi bò, ñka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí ñè.» ³² Pi nyɛ a pyi a puru jwumpe ñwòhe cè mɛ, fyagare s'à pi sige pi nyɛ a já a u yíbe mɛ.

*Sùpyanj u nyɛ ñùŋufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Luka 9.46-48)*

³³ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nò Kapɛɛnamu kànhe e. Tèni i pi a jyè bage e ke, ka u u pi yíbe: «Ñaha nàkaana yii mpyi a ta kuni na yɛ?» ³⁴ Ka pi i fyàha, ñaha na yɛ nàkaante ñŋke ku mpyi na pire puni i, jofoo u nyɛ ñùŋufoonj yɛ. ³⁵ Ka Yesu

si ntèen, maa pi shiin kɛ ná shuunniŋi yyere, maa yi jwo pi á: «Ŋgemu la ká mpyi si mpyi jùŋufoo ke, urufol'à yaa u uye pyi kàntugo yyére wuŋi, u raa báare pi sanmpil'á.»

³⁶ Ka Yesu si pyàŋi wà cû a pa pi shwòhòl'e, maa u lwó, maa yi jwo pi á na: ³⁷ «Shin maha shin u à jɛn'a nge pyàŋi fiige cùmu lemɛ jwò mii kurugo ke, urufol'à mii cùmò lemɛ jwò mú. Shin maha shin sí u à mii cùmò lemɛ jwò ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmò lemɛ jwò.»

Ŋgemu ká mpyi u jye wuu zàmpɛn mɛ, uru na jye ná wuu e (Luka 9.49-50)

³⁸ Ka Yuhana si yi jwo Yesu á: «Cyelentunji, wuu à nàŋi wà nya u u jɛnabii kòre na yige sùpyire e ná mu mɛge e, ka wuu u u sige li na, jaha na yɛ wuu wà bà mɛ.» ³⁹ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mɛ, sùpya sì n-jà raa kakyanhala pyi ná mii mɛge e, si ntii núru mii mɛge kèɛge ntaha lire na mɛ. ⁴⁰ Ŋgemu u jye u jye wuu zàmpɛn mɛ, urufoo na jye ná wuu e. ⁴¹ Amuni li mú jye shin maha shin u à fùŋɛcwokwuɲyaga lwòhò kan yii á mà lire jùŋke pyi na yii na jye Kile Njɛcwònròŋi wuu ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sii lire tònŋi ta.»

Karigii cyi maha sùpyaŋi yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na

(Macwo 18.6-9; Luka 17.1-2)

⁴² Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Nte nàŋkopyire t'à dá mii na mà kwò ke, shin maha shin ká lire là niŋkin jùŋò kyán, l'à pwóro urufol'á pi kafaabwòhò pwò u yacige e, pi i u wà banji i. ⁴³ Mu cyɛge kà niŋkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà, maa jyè ná ku sanŋke e shìŋi niŋkwombaanji i. Lir'à pwóro mu á, mu ná ma cyeyi shuunniŋi u jyè nafugombaage e. [⁴⁴ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire jye na ŋkwùu mɛ, kuru cyage nage mú jye na fùru mɛ.”] ⁴⁵ Mu tɔɔge kà niŋkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà, maa jyè shìŋi niŋkwombaanji i ná tɔɔgò niŋkin i. Lir'à pwóro mu á, mu ná ma tooyi shuunniŋi u jyè nafugombaage e. [⁴⁶ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire jye na ŋkwùu mɛ, kuru cyage nage mú jye na fùru mɛ.”] ⁴⁷ Mu jyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwúl'a wà, mu jyii niŋkin wuŋi u jyè Kile Saanre e. Lir'à pwóro mu á, mu ná ma jyiiigii shuunniŋi u jyè nafugombaage e. ⁴⁸ “Fyɛɛnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire jye na ŋkwùu mɛ, kuru cyage nage mú jye na fùru mɛ*.”

⁴⁹⁻⁵⁰ Kyaage k'à jáana nage fiige ke, kuru kyaage Kile sí n-tèɛge u shiinbii toronŋkanni kèɛnɛ. Suump'à táan, suumpe

* 9:48 Ezayi 66.24

típoompe ká fworó p'e, naha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanjki ye? Yii pyi suumò njncenme, yyejinjke ku pyi yii shwòhòl'e.»

10

*Yesu à jwò na nòŋi ná u cwonji nyɛ a yaa pi piye yaha me
(Macwo 19.1-12; Luka 16.18)*

¹ Yesu ná u cyelempyiibil'á kàre Zhude kùluni i, Zhurudɛn banj kàntugo. Wani sahanjki, ka sùpyire si mpa bínni u taan. Ka u u nùr'a cye le u kapyinjyeeni i, na ti kálali. ² Ka Farizhɛɛnbii pìi si file u na, si u pɛɛɛ jɛcù ná jwumpe e, maa u yíbe: «Mà tàanna ná Kile Jwumpe Semɛni i, nò sí n-jà u cwonji yaha la?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha Kile túnntunŋiMusa à sémɛ lire nde kyaa na ye?» ⁴ Ka pi i u pyi: «Musa à jwò na mu aha ceenji nàmbage kwòkwò sémɛni kan u á, na mu sí n-jà u yaha*.»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii njíngage kurugo, lir'à sémɛ tonji i mà kan yii á. ⁶ Nka mà lwó dɛnyɛ tasiige e, Kile à “sùpyanji yaa nò ná ceewe†.” ⁷⁻⁸ “Lire kurugo nòŋi sí u tunji ná u nunji yaha si mpwò u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin ninjin‡.” Lire e, pi saha si n-pyi shiin shuunni mɛ, nka pi sí n-pyi shin ninjin. ⁹ Lire kurugo Kile à mpiimu pyi ninjin ke, sùpya nyɛ a yaa u pire láha piye na mɛ.»

¹⁰ Tèni i pi à nùr'a jyè bage e ke, ka Yesu cyelempyiibii si nùr'a u yíbe cyire karigii kyaa na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Shin maha shin u à u cwonji yaha maa ceenji wabɛɛ lɛŋɛ ke, urufol'à jacwòɔ pyi mà yyaha tíi ná ceenji njncyiinji i. ¹² Ceewe mú ká nàmbaga fworó, maa nàmbaga lɛŋɛ nòŋi wabɛɛ'á, uru ceenji mú à jacwòɔ pyi.»

*Yesu à jwó le nàŋkopyir'á
(Macwo 19.13-15; Luka 18.15-17)*

¹³ Nyɛ lire kàntugo, sùpyiibii pìl'à pa ná nàŋkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si jwó le t'á mɛ. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Yesu à lire nya ke, ka li i mpɛn u e, ka u u jwò u cyelempyiibil'á: «Yii nàŋkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii áha ti sige mɛ, naha na ye sùpyiibii pi nyɛ nàŋkopyire fiige ke, Kile Saanre nyɛ pire woro. ¹⁵ Sèenji na mii sí yi jwò yii á, ngemu ká mpyi u nyɛ a jɛn'a uye tírige pyà fiige mɛ, urufoo si n-sii n-jà n-jyè Kile Saanre e mɛ.» ¹⁶ Ka u u nàŋkopyire cù a ta uye na, maa jwó le t'á.

*Nàfuufoonji kani
(Macwo 19.16-30; Luka 18.18-30)*

* 10:4 Duterɛnɔmu 24.1-4 † 10:6 Zhenɛzi 1.27 ‡ 10:7-8 Zhenɛzi 2.24. Lire jwòhe ku nyɛ: «Lire kurugo nòŋi ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin ninjin, nòŋi ná u cwonji shwòhòl'à yaa u jwò mà tòro nòŋi ná u sifeebii wunji na.»

¹⁷ Ncyii karigii puni kàntugo, Yesu ná u cyelempyiibil'à kuni lwó sahan'ki. Mà pi yaha pi i nkèege, nàñi wà à fê a sà nin'kure sín Yesu taan, maa jwo: «Cyelentuñi nin'cenni, naha shi mii à yaa mii u pyi si shñi nin'kwombaan' ta be?» ¹⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo na mii à jwò wa? Kile kanni baare e, sùpya nyé a jwò mē. ¹⁹ Mu à Kile toni kurigii cè mà kwò “Ma hà sùpya bò mē, ma hà zinni ná wabere cwo e mē, ma hà nan'kaaga pyi mē, ma hà vini ntaha wà na mē, ma hà jcwu sùpya na mē, ma tuni ná ma nun'ji pēēš.”» ²⁰ Ka nàñi si Yesu pyi: «Cyelentuñi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nan'kocyere e.»

²¹ Ka Yesu si u wíi, maa u kyaa táan uy'á, maa u pyi: «Yaaga nin'kin k'à mu fô, ta si, maa sà ma cyeyaayi puni pére, maa uru wyéren' kan fôñfeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí náfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.» ²² Puru jwumpe nyé a u táan mē, ka u yyetanha wun'ji si nkàre, naha na ye náfuubwôho foo u mpyi u wi.

²³ Lir'à pyi ke, ka Yesu si yyahe kēenni, maa sùpyire wíi wíi, maa yi jwo u cyelempyiibil'á: «Nàfuufoon'ji jyim'à pen Kile Saanre e.» ²⁴ Lire jwómēen'à Yesu cyelempyiibii fun'ñò wwòñò, ka u u núr'a pi pyi: «Mii pyiibii, li pyim'à sàa pen, wà u jyè Kile Saanre e. ²⁵ Nwòhñi jyim'à táan mūsenneni wyiini i mà tòro nàfuufoon'ji u jyè Kile Saanre e.» ²⁶ Ka puru sí nàara a u cyelempyiibii kàkyanhala fo mà tòro, ka pi i wá na yu piy'á: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta be?» ²⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi, maa jwo: «Lir'à sùpyire jà, nka kyaa nyé na Kile jini mē, naha kurugo ye karigii puni sín'ji nyé u á.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa u pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sēen'ji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká nen'a kàntugo wà u bayi, lire nyé mē u sñeēbii, lire nyé mē u sifeebii, lire nyé mē u pyiibii, lire nyé mē u kerey'á, mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, ³⁰ urufoo sí yire yaayi fiige nkūu (100) ta naha nge diñyeni i. Urufoo sí baya ná sñeē ná nēē ná pyi ná kereye ta, nka sùpyire mú sí urufoo yyaha fwóhòrò mii mēge ná Jwumpe Nintanmpe kurugo. Diñyeni nimpan'ji i, urufoo sí shñi nin'kwombaan' ta. ³¹ Nka yyaha yyére shiin nin'yahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiin, kàntugo yyére wuu nin'yahamii mú sí n-pyi yyaha yyére wuu.»

*Yesu saha à jwo u kwùñi ná u nēñi kyaa na
(Macwo 20.17-19; Luka 18.31-34)*

³² Yesu ná u fyēñwòhòshiinbii mpyi kuni i na nkèege Zheruzalemu kànhe e, uru u mpyi yyaha na. Nka pi fyagara wuu pi mpyi a taha u fye e. Ka u u núr'a u cyelempyiibii kē

ná shuunninji yyer'a file uye na, karigii cyi sí u le ke, maa jyè cyire yyahe e na yu pi á. ³³ Maa jwo: «Wuu nin̄karibii pi mp̄ii Zheruzalemu kànhe e, Supyan̄i Jyan̄i sí n-le Kile sáragawwuubii j̄n̄ufeebii ná Kile Saliyan̄i cyelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, si u kan Kilecembaabil'á. ³⁴ Pire sí u fwóh̄o, si ntilwóhe wà u na, si u bwòn ná kàsorigil'e, si u bò. N̄ka u kwùni canmpyitanrewuuni u sí j̄è.»

Zebede jyaabii yacyage

(Macwo 20.20-28)

³⁵ Lire kàntugo ka Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana si file Yesu na, maa u pyi: «Wuu cyelentun̄i, nde wuu sí n-pa n-cya mu á ke, lire pyi wuu á.» ³⁶ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha yii la jyè mii u pyi yii á yé?» ³⁷ Ka pi i u pyi: «Mu aha mpa mpyi ma Saanre pèente e tēni ndemu i ke, ma a wuu wà nin̄kin yaha ma kànīke na, ma a u san̄i yaha kàmeni na.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na jáare mii á ke, yii jyè a ku shi cè m̄. Kyaage lwóhe mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la? Kyaage e mii sí mbyí̄gim̄ ke, yii sí n-jà mbyí̄gim̄ kur'e mii fiige la?» ³⁹ Ka pi i u pyi: «Ɔn̄, wuu sí n-jà.» Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwóhe bya, sí mbyí̄gim̄ kyaage e mii fiige. ⁴⁰ N̄ka mà tēn mii kànīke ná mii kàmeni na, mii bà u jyè yire kanvooni m̄. Kile à yire tatēnyi bégele sùpyire ntemu m̄ na ke, u sí yire kan pir'á.»

⁴¹ Jyè Yesu cyelempyiibii kēni san̄'à puru lógo ke, ka pire lùgigii si yíri Yakuba ná Yuhana taan. ⁴² Yesu à pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cè naha j̄n̄ke na, mp̄ii pi à yaha k̄ni j̄n̄ufeebii ke, pire maha ntēn k̄ni sùpyire j̄n̄'i fànhe e, k̄ni shinbwoobil'a sì wá na pi fànhe cyáan k̄ni sùpyire na. ⁴³ N̄ka li jyè a yaa li pyi amuni yii shwóh̄ol'e m̄. Ngemu la ku jyè si mpyi shinbwo yii shwóh̄ol'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmp̄ii báarapyi. ⁴⁴ Ngemu la ku jyè si mpyi yii yyaha yyére shin̄i ke, urufoo u pyi pi sanmp̄ii puni biliwe. ⁴⁵ Naha kurugo yē Supyan̄i Jyan̄i jyè a pa dīnyēni i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi m̄. U à pa si mpa uye pyi sùpyire puni báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shin̄nyahara kapegii shwóshwó lwóro.»

Yesu à fyin̄i wà nyii múgo

(Macwo 20.29-34; Luka 18.35-43)

⁴⁶ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si n̄o Zheriko kànhe na. Pi nivworobii kànhe e, shin̄nyahara na mpyi pi fye e, pi à Time jyan̄i Baritime fyin wun̄i ta u à tēn kuni jwóge na, na jáare. ⁴⁷ U à lógo na Nazareti kànhe shin̄i Yesu u wá na ntùuli ke, ka u u wá na yu fànha na: «Yesu, Dawuda Tuluge Shin̄i, j̄n̄aara ta na na!» ⁴⁸ Ka shin̄nyahara si u faha na u fyáha. N̄ka u jyè a j̄en'a fyáha m̄, maa là bàra sēge na: «Dawuda Tuluge Shin̄i,

jùñaara ta na na!» ⁴⁹ Ka Yesu si yyére maa jwo: «Yii u yyere.» Ka pi i sà u yyere, maa u pyi: «Funŋke jñɛ, ma a yákiliŋi tñɛ, Yesu na mu yiri. Yíri, ma a ma.»

⁵⁰ Fyinn' à puru lógo ke, maa u vāanntinŋke wwûl' a wà jñɛke na, maa búrug' a yíri na ñkèɛge Yesu yyére. ⁵¹ U à nɔ u taan ke, ka Yesu si u yíbe: «Naha mu la jye mii u pyi mu á ye?» Ka fyinn' si u pyi: «Cyelentunji, mii la jye si núru s' a jaa.» ⁵² Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, mu dáníyan' à mu cùunɔ.» Ka u jyiigii si ntíl' a múgo, ka u u ntaha Yesu fye e.

11

Saanŋi Yesu à jye Zheruzalemu kàñhe e

(Macwo 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)

¹ Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalemu kàñhe na, pi mpyi a nɔ Olivye cire ñanŋke ñkere na, Betifajye ná Betani kànyi taan. Ka Yesu si u cyelempyiibii pìi shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kàñhe ku jye yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha nɔ wani, yii sí n-tíi dùfaanŋjaaga ta k' à pwɔ, sùpya sàha ñkwɔ a dùgo ku na mà jya mɛ. Yii i ku sàñha, yii pa ñkan na á. ³ Wà ha bú yii yíbe na “Naha na yii jye na ku sàñre ye?” yii urufoo pyi na “Ku kyaa li jye Kafoonji na. U aha ñkwɔ ku na, ku sí n-pa.”»

⁴ Jye ka cyelempyiibii mú shuunni si ñkàr' a sà dùfaanŋjaage ta k' à pwɔ pyenge jwɔge na, kuni taan. Ka pi i wá na ku sàñre. ⁵ Sùpyire ti mpyi wani ke, ka tire tà si cyelempyiibii pyi: «Hɛn! Naha yii na mpyi amɛ ye? Naha kurugo yii jye na dùfaanŋke sàñre ye?»

⁶ Ka cyelempyiibii si pi jwɔ shwɔ bà Yesu mpyi a yi jwo pi á mɛ. Ka tire sùpyire si dùfaanŋke yaha pi cye e na pi a sì ná k'e. ⁷ Cyelempyiibil' à pa ná dùfaanŋke e Yesu yyére ke, maa pi vāanŋyi yà taha ku na, ka Yesu si dùg' a tɛɛn na ñkèɛge. ⁸ Ka shinŋyahara si ti vāanntinŋyi yà wwû mà pìli pìli Yesu yyaha na kuni i, ka ñinyahara si jye kereyi i na wyɛere kwùun na jcyáan kuni i*. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na, ná nte ti mpyi u kántugo ke, tire puni mpyi na ñkwúuli na:

«Yabwɔhe!

Ngemu u jye na ma Kafoonji Kile mɛge na ke,

Kile u jwó le u á†!

¹⁰ Yabwɔhe! Yabwɔhe!

Saanre ti jye na ma ke,

Kile u jwó le t'á.

Wuu tulyage Dawuda Saanre ti.

Pèente ti taha Kile na ñinyicyeyi puni i!»

* **11:8** Saanŋi pi jye na mpêre ke, pi maha cyire karigii pyi si u bê (2 Saanbii 9.13).

† **11:9** Zaburu 118.26

¹¹ Yesu à nɔ Zheruzalemu i ke, maa ɲkàre Kileɲaarebage e. U à yaayi puni wíi wíi ke, maa fwor'a kàre Bɛtani kànhe e ná u cyelempyiibii kɛ ná shuunniɲi i, ɲaha na yɛ numpilage mpyi na wwúu.

Yesu à fizhiye cige láɲa

(Macwo 21.18-19)

¹² Kuru canɲa nùmpanɲa, pi niɲjiribii Bɛtani i, ka katege si Yesu ta. ¹³ Ka u u fizhiye cige kà ɲya tatɔnge e ná wyɛɛre e, maa file ku na a wíi, kampyi u sí yasɛɛ ta ku na. ɲka u à nɔ ku ɲwɔh'i ke, u ɲyɛ a yasɛɛ ta k'e fo wyɛɛre bà mɛ†, ɲaha na yɛ ku tɛɛseni mpyi sàha ɲkwɔ a nɔ mɛ. ¹⁴ Ka Yesu si jwo cig'á: «Sùpya saha sì n-sii yasɛɛ ta mu na, si ɲjyî mɛ.» Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe lógo.

Yesu à cwɔhɔmpii kòr'a yige Kileɲaarebage ntàani na

(Macwo 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)

¹⁵ Kàntugo, Yesu ná u cyelempyiibil'à nɔ Zheruzalemu kànhe e, ka u u ɲkàre Kileɲaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi na pɛɛmpe ná zhwoɲi pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyɛɛfaabii tàbalibii ná sanmpanmpɛɛbii yatɛɛɲyi ɲɔɔɲ'a cyán cyán. ¹⁶ U ɲyɛ a ɲɛɛ sùpya u à jyè ná yapɛɛɲi i Kileɲaarebage ntàani na mɛ§. ¹⁷ Puru ɲwɔhɔ na, ka u u wá na pi puni kálali, marii ɲko: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kileɲaarebaga supyishini pun'á*.” Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semeɲi i. ɲka yii pi ke, yii à ku kɛɛɲ'a pyi “nàɲkaalii tabin-niga†”.»

¹⁸ Kile sáragawwuubii ɲùɲufɛebii ná Kile Saliyaɲi cyelentiibil'à puru lógo ke, ka pi i wá na Yesu boɲkanni caa. Pi mpyi na fyáge u na, ɲaha na yɛ u kàlaɲi mpyi a tatɛɛnge wwú shinɲyahar'e. ¹⁹ Yàkoɲk'à nɔ ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si fwoɲo kànhe e.

Yesu à jwo dáníyaɲi ná Kileɲarege ná kapegigii yàfaɲi kyaa na

(Macwo 21.20-22)

²⁰ Kuru canɲke nùmpanɲa ɲyège na, pi nintorobil'à fizhiye cige ɲya k'à waha fo ndire e. ²¹ Ka Pyɛri funɲɔ si ɲcwɔ Yesu jwumpe niɲjwumpe na, maa u pyi: «Wuu cyelentuɲi, wíi, fizhiye cige mu à láɲa taɲjaa ke, ku naha a waha.»

† **11:13** ɲke fizhiye cige ku ɲyɛ ná weɲyahayi i yasɛɛ baa ke, kuru na ɲyɛ Yahutuubii ɲùɲufɛebii fiige, mpiimu pi à fyɲmɛ tò wwomɔ na ke. § **11:16** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabɛre e ke, wyɛɛfaabii mpyi maha pire wyɛɛɲi fare Kileɲaarebage wuɲi na. Lire pyiɲkanni na, wyɛɛɲwɔge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileɲaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sàra, maa núr'a já a ntɛge pyi. Yatɔɛre ti maha yaa ti já a pyi sàraga ke, pɛɛmpyiibii mpyi maha tire pɛɛreli pir'á. Pi mpyi maha ti lwɔɛre dūrugo. * **11:17** Ezayi 56.7 † **11:17** Zheremi 7.11

²² Ka Yesu si u pyi: «Yii dá Kile na. ²³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya ká dá Kile na ná u zòmbilini puni i, urufoo ká jwo na nke ònke ku yîri ku tatenge e, ku sà òcwo bari i, urufoo ká nta u à dá li na, nde u à jwo ke, lire sí n-pyi. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, yii aha Kile òáare yaaga maha yaaga kurugo ke, yii dá li na na yii à kuru yaage ta a kwò, lire ká mpyi, Kile sí kuru yaage kan yii á. ²⁵ Nka yii aha yîr'a yyére na Kile òáare, ka li i ntíge yii funn'i na yii à tíge shin na, yii tire tígire kwò, bà yii Tunji u òye nìnyinji na ke, uru mú sí n-pyi si yii kapegigii yàfa yii na mε. [²⁶ Naha na ye yii aha mpyi yii òye na yiye shwòhòlò wogigii yàfani yiye na mε, yii Tunji Kile u òye nìnyinji na ke, uru sì n-pa yii kapegigii yàfa yii na mú mε.]»

*Pi à Yesu yíbe u fànhe tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Luka 20.1-8)*

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil'à núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, maa sà jyè Kile òaarebage e. Yesu nìjarañi ku funnke e, Kile sàragawwuubii nùñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwònribil'à kàre u yyére. ²⁸ Maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na òcyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe kyaa nìjkin na, yii aha mii òwò shwò, lire tēni i nge u à kuni kan mii á mii u a òcyii karigii pyi ke, mii sí urufoo cyēe yii na. ³⁰ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyinji tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile wi laa, sùpyire ti? Yii na òwò shwò!» ³¹ Nyé ka pi i ñkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na òaha na wuu sí òye a òen'a dá u na mà ye? ³² Nka wuu mú sì n-jà n-jwo na sùpya u à u tun mà de!» Pi mpyi a fyá sùpyire na, òaha na ye tire sùpyire puni mpyi na sòñji na Yuhana na mpyi a sìi Kile tūntunñò. ³³ Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinji u mpyi a u tun ke, wuu òye a cè mε.» Ka Yesu si pi pyi: «Nyé l'aha mpyi amuni, nge u à kuni kan mii á, mii u a òcyii karigii pyi ke, mii mú sì uru cyēe yii na mε.»

12

*Erɛɛɛn kòoge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Luka 20.9-18)*

¹ Lire kàntugo Yesu à bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàñi wà u ná ɛɛɛɛn cikòogò yaa, maa ku kwùulo, ɛɛɛɛn lwòhe maha wwù wyige ñkemu i ke, maa kuru tùgo, maa ñkubaga yaa cikòoge kàanmucyafoonji mεε na. Lire kàntugo maa faafee lwò a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasere táali, maa nta a kàre kùlutòon'l'e. ² Nyé ɛɛɛɛnñi yasere tèekwòonñ'à pa nò ke, ka u u u báarapyinji wà tun cikòoge faafeebil'á u sà uru nàzhan

ερεZenji shwə u a ma. ³ Nka uru tūntunŋ' à nɔ pi na ke, ka pi i u cū maa u bwɔn, maa u cyenɔayi wunji kàr'a tūugo. ⁴ Ka cikɔɔge foo si nūr'a báarapyi shɔnwu tun, ka pi i uru bwɔn nūŋke e, maa u cyahala sèl'e. ⁵ Ka u u shin tanrewu tun, ka pi i uru cū a bò. Puru jwɔhɔ na, u à shinɔyahara tun, ka pi i pìi bwɔn maa pìi bò. ⁶ U tūntunmpil'e, shin ninɔkin kanna u mpyi tunmbaa, u jyasege ku mpyi kure, u kyaa mpyi a táan u á sèl'e. Ka u u ŋkànha a uru tun pi á, maa jwo “Pi sí n-sílege mii jyanji na.” ⁷ Nka jyafoon' à nɔ wani ke, ka pi i yi jwo piy' á na: “Cikɔɔge foo koolyiŋi u jye ŋge. Yii a wá, wuu u bò, kɔɔge sí n-pyi wuu wogo.” ⁸ Ka pi i u cū maa u bò, maa u wà cikɔɔge kàntugo yyére.

⁹ Jye naha cikɔɔge foo sí n-pyi ye? Nàkaana baa, u sí n-pa mpìi faafeebii bò si u cikɔɔge le piibere cye e.

¹⁰ Nje y' à sémé Kile Jwumpe Semɛŋi i ke, taha yii jye a yire kâla mɛ? Y' à sémé

“Bafaanribil' à cyé kafaage ŋkemu na ke, kuru k' à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbliini na.

¹¹ Kafoonji Kile u à lire pyi,

l' à pyi kakyanhala wuu jyii na*.”

¹² Jye Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Yahutuubii jūŋufeebii si wá na u caa si u cū, naha na ye pi mpyi a cè na u à ŋke bàtaage jwo a wà pire na. Nka supyiŋyahara na mpyi wani kuru cyage e, ka pi i fyá tire na, maa Yesu yaha u a kàre.

*Pi à Yesu yíbe múnalwɔɔre ŋkanji kyaa na
(Macwo 22.15-22; Luka 20.19-26)*

¹³ Lire kàntugo Yahutuubii jūŋufeebil' à Farizhɛɛnbii pìi ná Erɔdi tonɔkuni shiimbii pìi yaha a kàre Yesu yyére, bà pi si mpyi si u ta jɔcū u jwɔmɛɛni kurugo mɛ†. ¹⁴ Ka pire si sà Yesu pyi: «Wuu cyelentunji, wuu à li cè na mu jye na fyáge sɛɛŋi tajwuge e mɛ, mu jye na fyáge sùpya na mɛ, mu jye a sùpya pwɔɔŋɔ sùpya na mɛ, mu na sùpyire kâlali ná sɛɛŋi i Kile kuni jaaranɔkanni na. Lire na, wuu la jye si mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwɔɔre kaan Ɔɔmɔ saanbwɔhe Sezari á la? ¹⁵ Naha mu na sɔŋŋi ye?» Nka Yesu mpyi a cè na pi à fyɛnmɛ tò wwomɔ na, maa pi pyi: «Naha na yii na mii pɛre si jɔcū ye? Yii wyéɛbile kan na á, si li wíi.» ¹⁶ Ka pi i mpa ná l'e, ka u u pi yíbe: «Jofoo nàŋja ná u mɛge ku jye ŋge wyéɛŋi na ye?» Ka pi i jwo: «Saanbwɔhe Sezari». ¹⁷ Ka u u pi pyi: «Yii a Sezari wunji kaan Sezari á, yii raa Kile wunji kaan Kile á.» Ka puru jwumpe si pi puni paa.

* **12:11** Zaburu 118.22,23 † **12:13** Erɔdi shiimbii ná Farizhɛɛnbii mpyi na bɛni mɛ. Ɔɔmɔ shiimbii fàŋhe mpyi a táan Erɔdi shiimbil' á, ka pi i wá na sɔŋŋi na múnalwɔɔre ŋgwɔŋ' à yaa. Farizhɛɛnbii mpyi na sɔŋŋi Kafoonji Kile u jye pire jūŋɔ na: lire e, mà múnalwɔɔre kan Ɔɔmɔ saanbwɔhe Sezari á, lir' à li cyéɛ na mu à jɛɛ u fàŋhe na maa jɔcyé Kafoonji Kile na.

*Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jèñi kyaa na
(Macwo 22.23-33; Luka 20.27-40)*

¹⁸ Nyɛ Sadusiibii pi maha jwo na kwɔɔɛɛ nyɛ nùmpaɔna mɛ, pire pil'à file Yesu na maa u yíbe: ¹⁹ «Wuu cyelentuɔi, Kile tũntunɔi Musa à mpe jwumpe sɛmɛ wuu Saliyaɔi i na “Nò ká ceewe lɛɛ, maa ɛkwù, mà u ta u nyɛ a pyà ta ceɛɔi na mɛ, u cɔɔɔɔnɔi à yaa u ceɛɔi lɛɛ zànbangara na, u u pyi si u na, u yyahafooni ninɔkwuɔi mɛge na†.” ²⁰ Nyɛ sɔɔɔɛ baashuunni na mpyi wani, pi puni ninɔyɛɔi mpyi a ceewe lɛɛ maa ɛkwù, u nyɛ a pyà ta u na mɛ. ²¹ Ka sɔɔɛɔi shɔnwuɔi si ceɛɔi lwó maa ɛkwù, u nyɛ a pyà ta u na mɛ. Ka tanrewuɔi wuuni si mpyi amuni. ²² Ka pire nàmbaabii baashuunni puni si ceɛɔi lɛɛ mà taha taha piye na, ɛka pi wà nyɛ a pyà ta u na mɛ. Pire puni kàntugo, ka ceɛɔi mú si mpa ɛkwù. ²³ Nyɛ ná pire nàmbaa baashuunni puni s'à uru ceɛɔi lɛɛ'a círi, kwùubii jèñi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canɔke ɛkemu i ke, pi ɛgir'á, ceɛɔi sí n-kan ye?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo sùpyire jèñi kyaa na, lir'à ta yii nyɛ a Kile Jwumpe Semɛɔi yyaha cè, si nta nɔyɛre Kile sífente na mɛ. ²⁵ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworó kwùɔi i, nò si ceewe lɛɛ mɛ, ceewe mú si n-kan nò á mɛ. Ti sí n-pyi Kile mèlɛkɛɛbii fiige.

²⁶ Nje Kile tũntunɔi Musa à sɛmɛ kwɔɔɛɛ kyaa na ke, yii nyɛ a yire kàla mà? Kuru cyage e, l'à sɛmɛ na Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan na “Mii u nyɛ Ibirayima, ná Ishaka, ná Yakuba u Kileniŋ.”

²⁷ Nyɛ puru jwump'à li cyèe na pire mpɔi nyii wuu pi nyɛ wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile père, kwùubii kyaa bà mɛ. Yii na sɔɔɔɔi na sùpyire si jè n-fworó kwùɔi i mɛ, kuru cyage e yii à sàa wurugo.»

*Kile Saliyaɔi kabilini l'à fàɔha tò cyi sanɔkii na ke
(Macwo 22.34-40; Luka 10.25-28)*

²⁸ Kile Saliyaɔi cyelentuɔi wà à Yesu ná nte sùpyire jwumpe lógo, maa li nya na Yesu à pi ɔwɔ shwɔ a ɔwɔ ke, ka u u file Yesu na, maa u yíbe: «Saliyaɔi kabilini ndi l'à fàɔha tò cyi sanɔkii na ye?» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Kile Saliyaɔi kabilini ninɔcyiini li nyɛ “Izirayɛli shiɔnbii, yii lógo, wuu Kafooni Kile kanni u nyɛ Kafooni. ³⁰ Ma Kafooni Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma sɔɔɔɔre puni ná ma fàɔhe puni i*.” ³¹ Shɔnwuuni li nyɛ “Ma supyiɛɛɔi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛ.” Kile Saliyaɔi kapyaaɔi puni i, là nyɛ a pèl'a cyire shuunni kwò mè†.»

† 12:19 Duterenɔmu 25.5-6 § 12:26 Ekizodi 3.6 * 12:30 Duterenɔmu 6.4, 5
† 12:31 Levitiki 19:18

³² Ka uru Kile Saliyaŋi cyelentuŋi si Yesu pyi: «Wuu cyelentuŋi, mu à sèe jwo, Kile nyɛ ninŋin, wà saha nyɛ a bâra u na mɛ. ³³ Bà mu à jwo, ma Kafooni Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmbilini puni ná ma yákiliŋi puni ná ma fànhe puni i, maa ma supyiŋɛŋi kyaa taan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛ, lir'à pwɔrɔ sárayi nizogoyi ná sárayi kuuyi sanŋyi na.»

³⁴ Yesu à li nya na Kile Saliyaŋi cyelentuŋ'à uru jwɔ shwɔ ná yákilifente e ke, ka u u u pyi: «Mu laage nyɛ a tɔɔn Kile Saanre na mɛ.» Lire kântugo wà saha nyɛ a jɛn'a Yesu yíbe mɛ.

*Kile Nijɔwɔnrɔŋi nyɛ Dawuda Tuluge Shin kannna mɛ
(Macwo 22.41-46; Luka 20.41-44)*

³⁵ Mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali Kilejaarebage e, u à pi yíbe: «Kile Saliyaŋi cyelentiibii maha jwo na Kile Nijɔwɔnrɔŋi na nyɛ Dawuda Tuluge Shin. Naha yii na sônŋi pur'e bɛ?

³⁶ Jwumpe Dawuda à jwo mà Kile Munaani yaha l'à u yyaha cû ke, yii sônŋɔ puru na. U à jwo:

“Kafooni Kile à jwo mii Kafooni á,
‘Ta ma a pa ntɛɛn na kàniŋɛ cyɛge na,
fo mii aha mu zàmpeɛnbii le
mu tooyi jwɔh'i†.’ ”

³⁷ Ná Dawuda na Kile Nijɔwɔnrɔŋi yiri “Kafooni” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà mɛ, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Shinnyahare ti mpyi wani na núru Yesu jwɔ na ke, puru jwumpe mpyi a táan t'á sèl'e.

*Yesu à Kile Saliyaŋi cyelentiibii cêɛge
(Macwo 23.1-36; Luka 20.45-47)*

³⁸ Mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali, u à yi jwo t'á: «Yii a yiye kàanmucaa Kile Saliyaŋi cyelentiibii na, pi maha vâanntinmbwoyi leni na jaare. Sùpyire tabinniŋi i, pi la maha mpyi pi raa pire pèrɛ s'a pire shéere. ³⁹ Pi aha shà Kile Jwumpe kâlambayi i, lire nyɛ mɛ wà ha pi yyere kataan njyi na, bwompe tateɛnyi pi maha jcaa. ⁴⁰ Mà bâra lire na, pi maha lenkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi jwɔtanyi i. Pi maha Kile jaare na mɔni sùpyire nyinyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

*Bùnyɛŋi lenkwucwɔŋ'à pyi ke
(Luka 21.1-4)*

⁴¹ Kilejaarebage e, Yesu mpyi a tɛnn'a yyaha kan bùnyɛŋi yalenk'á, maa shinnyahara wyéɛŋi lenkanni wíi. Nàfuufeebii niŋyahara mpyi na wyéɛŋi niŋyahawa leni. ⁴² Lenkwucwɔŋi kanhamafooni wà mú mpyi a pa bùnyɛ pyi, ná daashipyara shuunni i. ⁴³ Ka Yesu si u cyelempyiibii yyere, maa yi jwo pi á:

«Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nge lenkwucwo fòhòfoon'á bùnyenji ngemu pyi ke, ur'á fànha tò pi sanmpii puni wunji na. ⁴⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'á wwû pi cyeyaayi ninyahayi i, mà kan Kile á. Nka nge lenkwucwoñi kanhamafoonji wi ke, u nùhò wyérenji puni u á kan Kile á, canñke yalyire lwòre mú bá nyé u á mε.»

13

Yesu à jwo na Kileñaarebage sí n-jya
(Macwo 24.1-14; Luka 21.5-19)

¹ Yesu ná u cyelempyiibil'á fworò Kileñaarebage e ke, ka pi wà ninjin si Yesu pyi: «Wuu cyelentunji, mu u nke Kileñaarebage jwònkanni wii! Kafaabwoyi y'á tèg'a ku faanra, ku faanranjanni s'á jwò sèl'e!» ² Ka u u pi pyi: «Nke basinanke yii nyé na jan'ame ke, canja na ma, ku puni sí n-sii n-pwòn n-cyán, si ku nkununyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ Nyé ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire janke jun'i, maa yyaha kan Kileñaarebage á. Ka u cyelempyiibii pii sicyéere: Pyeri ná Yakuba ná Yuhana ná Andire si file u na. Mà pi kanni yaha ná Yesu i, ka pi i u yíbe: ⁴ «Wuu cyelentunji, naha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tèepyiini ká nò, naha ku sí li cyêe wuu na ye?»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. ⁶ Yii li cè na shinnyahara sí mii mεge le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Nijcwònròñi kyaa l'á jwo ke, na pire pi nyé ure. Pi sí raa shinnyahara jwò fáanji s'a wuruge. ⁷ Yii aha mpa a kàshiyi shenre nùru yiye táan, maa yi shenre nùru laatònyi i, lire kà yii funhò pèn mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyé mε, nka lire bà li nyé dihyenji tèekwooni mε. ⁸ Supyishinji wà sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo wà na, kîni là sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo là na. Nñke jcyènnenji ná katibwòhe sí n-pyi cyeye ninyahay'e. Cyire jcyii na nyé kanhare tasiige, bà laani maha yîri maa nta a yaa ná li zîji i mε.

⁹ Nyé mii sí yii funhò cwo li na si njaha na sùpyire sí raa yii yiri yukyaabii yyére, pi sí raa yii bwùun mú Kile Jwumpe kàlambayi i. Pi sí raa yii yiri fànhafeebii ná saanbii yyére. Cyire puni sí n-pyi yii na mà li nùhòke pyi na yii na nyé mii cyelempyii. Cyire karigii nùhò taan, yii sí mii kyaa jwo pi á. ¹⁰ Jwumpe Nintanmpe à yaa pu fyànha a jwo supyishinji pun'á. ¹¹ Nyé sùpyire ká mpa a yii cwòre na nkège yukyaabii yyére, lire tènì i jwumpe yii sí n-jwo wani ke, yii àha puru kani tègε yiye funhò pèn mε. Yii aha nò wani yukyaabii cyage e, Kile sí n-pa jwumpe mpemu kan yii á lire tènì i ke, yii puru jwo, naha na ye yii sì raa yu ná yii funhò sònòre e mε, Kile Munaani fànhe sí n-pyi yii e. ¹² Pii sí n-pa raa pi cínmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii

pìi sí n-pa raa pí pyìibii kaan pí a bùu, pyìibii pìi mú sí n-pa raa yîri pí sifeebii kurugo s'a pí kaan pí a bùu. ¹³ Yii kyaa sí n-pen sùpyire pun'á mii mege kurugo. Nka ngemu ká já a uye waha maa ntéen Kile kuni i fo mà sà nò tēgeni na ke, urufoo sí n-shwò.

¹⁴ Yapege k'à sàa pen Kile á ke, yii aha kuru nya k'à jyè a tēn Kilejaarebage funjke e na ku jwóre Kile yyahe taan tēni ndemu i ke, ngemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu jwòhe cya a cè! Lire tēni ká nò, mà sùpyire ntemu ta Zhude kùluni i ke, pí a fì, pí a wá janyí kàmpanjke na. ¹⁵ L'aha ngemu ta u bage kàtanjke jun'i ke, urufoo kà nùru ntíge si yaaga lwó bage e me, u u ntíl'a tíge u a fì. ¹⁶ L'aha ngemu ta kērege e ke, urufoo kà nùru raa ma pyenge si mpa u vāanntinmbwòhe lwó me. ¹⁷ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiiffee ná pyìneebii na sèl'e. ¹⁸ Yii a Kile jáare, bà li tēni si mpyi l'aha mbê ná wyeere tēni i me. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha sèl'e. Mà lwó dijye tasiige e, mà pa bwòn nijnja na, uru ngahanji fiige sàha mpyi a nya me, fo mà sà dijye kwò, uru ngahanji fiige saha mú sì n-pyi me. ²⁰ Kàmpyi Kafoonji Kile mpyi a uru ngahanji tēni bere me, sùpya mpyi na sì n-shwò me. Nka u à uru ngahanji tēni bere u njicwōnribii kurugo, bà pire si mpyi si shwò me.

²¹ Nyē shin ká jwo yii á na Kile Njicwōnrōni na wá naha, lire jye me u wá menj i, yii àha ndá urufoo na me. ²² Naha kurugo ye kafinivinibii pìi sí n-yîri na pire pí jye Kile Njicwōnrōni, pìi sí raa ŋko na pire na jye Kile túnntunmii. Pí sí raa kacyeenjkii cyêre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pí si mpyi s'a Kile njicwōnribii wuruge, kampyi pí sí n-jà me. ²³ Yii a yiye kàanmucaa cyire karigii puni na, mii à cyi puni jwo yii á mà jwo cyi tēni li nò ke.

*Supyanj Jyanj Yesu sí nùru n-yîri nìnyinji na si mpa
(Macwo 24.29-31; Luka 21.25-28)*

²⁴ Nyē yyefuge kàntugo,
“Canja nyiini sí n-pyi numpire,
yinjke saha mú sì raa bēenme yige me.

²⁵ Wōrigii sí raa jcwu,
yire kakyanhala yaayi yi jye nìnyinji na ke, yire sí n-cúnjō
n-cúnjō n-yîri yi tateenyi i*.”

²⁶ Nyē lire tēni i, pí sí Supyanj Jyanj nya jahanyi i, u à yîri nìnyinji na ná fānbwòhe ná sīnampe e. ²⁷ Lire kàntugo u sí u mèlekēebii tun dijyēni kàmpanyī sicyērenjī puni na, pí i Kile njicwōnribii wà piye na, mà lwó dijyēni njūnje kà na mà sà nò ku sanjke na.

* 13:25 Ezayi 13.10; 34.4

*Yii a kacyeenḱii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Luka 21.29-33)*

²⁸ Yii fizhiye cige kàanmucya a wii ke! K'aha ḱékénye nivonyo yige, maa fûn tēni ndemu i ke, yii maha ḱcè na nùḱgwòh'à byanhara. ²⁹ Lire pyiḱkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i li cè na tēn'à byanhara, li bá à nò. ³⁰ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpii pi a dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e†. ³¹ Nijyini ná jùḱke sí n-pa n-tòro, ḱka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

*Kile kanni u à Supyani Jyani Yesu tēnuruni cè
(Macwo 24.36-44)*

³² Nde li jye Supyani Jyani nùruḱi ke, shin niḱkin jye a sii ḱgemu u à u tēnuruni ná u cannuruge cè mε. Ali Kile mèlεkεebii ná Jyafoonji jye a kuru canḱke cè mε. Tufoonji Kile kanni u à ku cè. ³³ Yii a yiye kàanmucaa, yii i ḱkwôro jyii na, naha na ye yii jye a u tèepani cè mε. ³⁴ Li sí n-pyi mu à jwo nàni wà kùshe wu u à u pyenge karigii puni táa báarapyiibii na, maa yi jwo a waha pyenge jwôge tēnfoon'á, na u a ku kàanmucaa sèl'e, maa ḱkàre. ³⁵⁻³⁶ Lire pyiḱkanni na, yii bégele tèrigii puni i, yii i ḱkwôro jyii na, bá pyengefoo si mpyi u aha mpa, u àha mpa yii ta yii i ḱwúuni mε. Naha kurugo ye yàkoḱo u sí n-pa yo, jùḱḱe na yo, ḱkùuḱi mēni na yo, jyege na yo, yii jye a cè mε. ³⁷ Mpe mii sí n-jwo yii á ke, puru mii sí n-jwo pi sanmpii pun'á “Yii kwôro jyii na.”»

14

*Pi à vùḱḱo pwô Yesu na, si u bò
(Macwo 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)*

¹ Cyi sanḱkii mpyi a kwôro canmpyaa shuunni, bilereḱkwoḱi kataanni ná bwúuruḱi niḱjirigembaanji kataanni sí nò. Kile sáragawwuubii jùḱufeebii ná Kile Saliyani cyelentiibii mpyi na Yesu caa ḱcû ná cwòore e, si u bò. ² Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li jye a yaa li pyi kataanni tooy'e mε, lire baare e sùpyire sí n-cânra.»

*Ceenji wà à sìnme nùguntanga wumô wu Yesu jùḱke na
(Macwo 26.6-13)*

³ Yesu ná u cyelempyiibii na mpyi Bētani kànhe e, tògofoonji* Simô bage e. Mâ pi yaha talyige e, ceenji wà à file u na ná loḱgaracwol'e†, li mpyi a jî sìnmpε nùguntanga wumpe loḱgara wumpe pà na†. Maa cwooni jwôge kebe, maa sìnmpε

† 13:30 Pii maha jwo: «nde tēni shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.» * 14:3

Pii na sōḱji na tēni i Yesu à kàre ḱge nàni yyére ke, u mpyi a cùuḱ'a kwò. † 14:3

Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mēge jye: «alibatiri.» † 14:3 Puru sìnmpε mpyi a ta cige ḱgemu i ke, kuru mēge na jye «naridi».

nùguntanga wumpe wu Yesu jùṅke na. ⁴ Nye sùpyire ti mpyi ná Yesu i ke, ka tire tà si wá na ṅkunni tiye shwòhòl'e na: «Ṃge ṅkèegeṅi jùṅke ku jye ṅkire ye? ⁵ Mpe sìnmpe n'a mpyi a péré, pu mpyi na sí wyéreyahaga ta, si ntaha fòṅṅfeebii tège. Pu lwòore mpyi na si n-jà shin nínkin yyee nínkin báara sàra kwò.» Ka pi i wá na ceenji fare. ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii láha ceenji na! Naha na yii jye na u cège ye? Kacenne u à pyi mii na. ⁷ Fòṅṅfeebii jye naha ná yii e tèrigii puni i, tēni ndemu ká yii táan ke, yii sí n-jà pi tège, ṅka mii wi ke, mii sì n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà de! ⁸ Ceen'á u nimpyiini pyi. U à mii cyeere bégel'a yaha na fannke sigiliš. ⁹ Sēenji na mii sí yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nò cyaga maha cyag'e ke, nde ṅge ceen'á pyi nínjaa ke, lire sí n-jwo wani bà li si mpyi si ṅkwòro sùpyire funji'i me.»

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Macwo 26.14-16; Luka 22.3-6)

¹⁰ Zhudasi Isikariyoti na mpyi cyelempyiibii ke ná shuun-ni i, ka uru si shà Kile sáragawwuubii jùṅfueebii yyé, maa yi jwo pi á na uru sí Yesu le pi cye e. ¹¹ Ka puru jwumpe si pi funjiyi táan sèl'e, ka pi i wyérey jwò jya u á. Mà lwò lire tēni na, ka Zhudasi si wá na pyínkanna caa si Yesu le pi cye e.

Kataanni jjiyini karigii jcwònrōni kani
(Macwo 26.17-25; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)

¹² Nye bwúurunji nínjirigembaanji kataanni canjcyiige, Yahutuubii mpyi maha ntēre na mpàbili pyi sáraga pi bilereṅkwoṅi kurugo. Kuru canj'k'à nò ke, ka Yesu cyelempyiibii si u yibe: «Taa mu la jye wuu u sà bilereṅkwoṅi kataanni jjiyini shwòhò ke?» ¹³ Ka Yesu si pi pì shuunni tun, maa yi jwo pi á: «Yii a sì kàhe e, yii sí n-bê ná nàṅi w'e, u à lwòhò kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè pyenge ṅkemu i ke. ¹⁴ Yii aha sà nò wani, yii i yi jwo pyengefoon'á, na yii cyelentun'á jwo yii sà u yibe, na bage ṅkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni jjiyini lyi ye. ¹⁵ Yii aha kuru yibige pyi, uru nàṅi sí batònge nìnyibabilini là cyêe yii na, l'à bégel'a jwò sèl'e. Lire babilini i, yii sí kataanni jjiyini karigii cwònrò.» ¹⁶ Ka cyelempyiibii si ṅkàre, pi à sà nò kàhe e ke, ka pi i sà yi ta Yesu jwun'kanni na. Ka pi i kataanni jjiyini karigii cwònrò wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyanj wà sí uru le cye e

¹⁷ Nye yàkonj'k'à pa nò ke, ka Yesu si mpa ntēen na lyi ná u cyelempyiibii ke ná shuunni i. ¹⁸ Mà pi yaha jjiyini na

§ 14:8 Yahutuubil'á, sùpya ká ṅkwù, pi mpyi maha nùguntanga wyére ná sìnmpe nùguntanga wumò tég'a urufoo tiri. Lire kyaa na, Yesu jye ṅke cyage e.

siŋcyan, Yesu à pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii mpíi pi naha na lyí ná mii i ke, yii wà ninŋin naha na sí n-pa mii le cye e.» ¹⁹ Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii wi la? Mii wi la?» ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii shiin ke ná shuunninji wà wi, nge cyege ku naha na mii woge e njyĩni yaage e ke. ²¹ Supyanji Jyanji nkũmbaa nyε mε, bà l'à sémε u kyaa na Kile Jwumpe Semεnji i mε. Nka ngemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kèεge! Urufoo zimbaanji mpyi na sí n-pwórw u zĩni na.»

Wwoŋεεge njyĩni

(Macwo 26.26-30; Luka 22.15-20; 1 Kòrenti Shiinbii 11.23-25)

²² Maa pi yaha pi i lyí, Yesu à bwúurunji lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn maa kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Yii nge shwó a lyí, mii cyeere ti.» ²³ Lire kàntugo maa fũŋŋcwokwuuni lwó, ερεzen sinmε mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á, ka pi puni si pu bya. ²⁴ Ka u u pi pyi: «Puru pu nyε mii sishange, tunmbyaare nivǎnnte Kile à le ke, tire sishange ki, nke k'à wu si ntaha shinnyahara ná Kile shwóhɔnji yaa ke. ²⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii saha si ερεzen sinmε bya mε, fo canŋke mii sí nũru pu bya Kile Saanre e ke.»

²⁶ Nyε ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworobage e, maa nkàre Olivye cire ŋanŋke ŋunji.

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyε a uru cè mε

(Macwo 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

²⁷ Pi à nɔ wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, nahana ye y'à sémε Kile Jwumpe Semεnji i “Mii sí mpànahanji bò, mpàkurunŋke puni sí n-caala*.”»

²⁸ Ka Yesu si nũr'a pi pyi: «Ŋka mii aha jè a fworobage kwùnji i tèn ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kũluni i.» ²⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni mée ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà mε.» ³⁰ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, ninjaa numpilage yabilinji i, nkũpoonji mēeni shɔnwuuni sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyε a mii cè mε.» ³¹ Ka Pyeri si nũr'a u ŋwɔmēeni taha maa yi jwo a waha: «Pi mée ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii si n-si n-jwo na mii nyε a mu cè mε.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi jwo.

Yesu à Kile náare Zhetisemani cikɔage e

(Macwo 26.36-46; Luka 22.39-46)

³² Nyε ka pi i nɔ cyage k'e, kuru mεge nyε Zhetisemani. Ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii tēen naha mà jwo mii u sà Kile náare mēyyere ke.»

* 14:27 Zakari 13.7

³³ Ka u nin̄karen̄ji si nkàrè ná Pyeri ná Yakuba ná Yuhana i. Ka yyetanhare ná funmpɛɛnre si sìi u á. ³⁴ Ka u u pi pyi: «Mii fun̄nke naha a pɛn fo na nkò si mii bò. Yii tɛɛn naha yii i nk̄wôro nyii na.»

³⁵ Ka u u nkàrè yyaha yyére, maa uye wà n̄nke na, maa Kile jáare, bà lire tɛni kyaage si mpyi si njà ntòro u taan mɛ. ³⁶ U mpyi na nkò: «Mii Tu Baba, li fànhe nyɛ mu i mà já a karigii puni pyi. Na shwò nke kyaage lwòhe na. Nka ma hà na nyii wuuni pyi mɛ, ma nyii wuuni pyi.»

³⁷ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i njwúuni. Ka u u Pyeri jè, maa u pyi: «Simò, mu na njwúuni bɛ? Mu nyɛ a já a nde tɛni nin̄kin̄ji pyi nyii na ná mii i mà? ³⁸ Yii tɛɛn nyii na, yii raa Kile jáare, bà yii si mpyi si fànha ta Sitaann̄ji na, u àha nk̄wò yii sòn ngà kapii na mɛ. Nàkaana baa, sùpyan̄ji zòmbilin'á bégel'a yaha kacɛn̄kii mɛɛ na, nka u fàn'h'á cyére.»

³⁹ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a file yyaha yyére, maa wá na Kile jáare ná puru jwunumpe e. ⁴⁰ Ka u u núr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à njó, pi mpyi na sì n-jà nyiiigii múgo n-yaha mɛ. Nje pi sí n-jwo Yesu á ke, pi saha nyɛ a cè mɛ.

⁴¹ Ka Yesu si núr'a kàrè yyaha na, maa núr'a pa nò u cyelempyiibii na tontanrawoge e, maa pi pyi: «Yii saha na njwúuni la? Nòomp'à ta, tèn'à nò. Numɛ, Supyan̄ji Jyan̄ji sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴² Yii yíri, wuu raa sì, jaha na yɛ nge u sí mii le cye e ke, uru na naha naha.»

Yesu ncùn̄ji kani

(Macwo 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)

⁴³ Nyɛ mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nò wani, uru na nyɛ cyelempyiibii kɛ ná shuunn̄ji wà. U mpyi a pa ná shin̄nyahar'e, kàshikwòn̄njwòyi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sàragawwuubii njùufɛebii ná Kile Saliyan̄ji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwòn̄ribii pi mpyi a pire tun. ⁴⁴ Zhudasi u mpyi na sí u le pi cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil'á: «Yii aha mii nya mii à sùpyan̄ji ngemu pûr'a cù maa u shéere ke, urufoo wí. Yii i u cù, yii a sì, yii raa u kàanmucaa sèl'e.» ⁴⁵ Pi à nò ke, ka Zhudasi si ntíl'a file Yesu na, maa jwo: «Wuu cyelentūji» maa u pûr'a cù.

⁴⁶ Nyɛ ka sùpyire si cye taha Yesu na, maa u cù. ⁴⁷ Ka Yesu cyelempyan̄ji wà nin̄kin si u kàshikwòn̄njwòge wwû mà taha a Kile sàragawwuubii njùufembwòhe báarapyin̄ji nin̄gen̄ke kà kwòn a cyán. ⁴⁸ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwòn̄njwòyi ná kàbiiyi i mpa ncù, mu à jwo kakuumpyi u nyɛ mii. ⁴⁹ Mii mpyi ná yii e can̄ja maha can̄ja. Mii mpyi

maha sùpyire kâlali Kileñaarebage e, yii sí nyε a mii cû mε. Nka nde mpyiñi sí Kile tûntunmpii jwumpe fûññ.»

⁵⁰ Ka u cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha. ⁵¹ Nànjiñi wà u mpyi a taha u fye e, vâannto kanna u mpyi a taha a uye mígine. Ka pi i u cû vâanntonji na. ⁵² Ka u u láha u na, maa wá na fî u cípyire wuñi.

Yesu na nyε yukyaabii cye e

(Macwo 26.57-68; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)

⁵³ Mpii pi à Yesu cû ke, ka pire si ñkàre ná u e Kile sáragawwuubii ñùñufembwôhe yyére. Kile sáragawwuubii ñùñufeebii puni ná Yahutuubii kacwónribii ná Kile Saliyanj cyelentiibii mpyi a piye bínni wani. ⁵⁴ Mà pi yaha pi i ñkèεge ná Yesu i, Pyeri à tèen laage e, marii sì pi fye e fo sáragawwuubii ñùñufembwôhe pyenge e. U à sà nò ke, maa jyè pyenge e, maa ntèen sañcwónsigibii taan na uye ware.

⁵⁵ Sáragawwuubii ñùñufeebii ná yukyaala kurunke shiinbii puni mpyi na kanññ caa si Yesu bò. Nka pi nyε a yaaga ta mε. ⁵⁶ Shinjyahara mpyi na fini Yesu na, ñka pi jwumpe nyε a bê ñinjin na mε. ⁵⁷ Píl'à pa yîri, maa fini na pir'à lógo na u à jwo: ⁵⁸ «Mii sí sùpyire Kileñaarebage nivanrage cyán, sí núru ku faanra canmpyaa taanre funñ'i sùpya baa.» ⁵⁹ Puru mpe ñùññ taan sahanji, pi jwumpe nyε a jà a pyi ñinjin mε.

⁶⁰ Ka sáragawwuubii ñùñufembwôhe si yîri sùpyire shwôhâl'e, maa Yesu yíbe: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, ñaha mu à cè p'e ye?» ⁶¹ Ka Yesu si fyâha fyii, u nyε a yaaga jwo mε. Ka sáragawwuubii ñùñufembwôhe si nûr'a u yíbe: «Kile Njñcwónrñji u nyε mu la? Kilenji Njñcennji Jyanji u nyε mu la?» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Ɔñ, mii wí! Yii sí Supyanj Jyanj nya u à tèen Sinji Punifoo Kile kàññe cyεge na, lire kântugo yii mú sí u nimpanj nya ñahanyi i, mà yîri ññjyini na.»

⁶³ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii ñùñufembwôhe lùyiri wuñi si u yabilinji vâanntinñke cwón†, maa jwo: «Wuu saha nyε a tíge wà ñwójwumò kurugo mε. ⁶⁴ Yii à u Kile mεkεεge jwumpe lógo. Naha yii nyε na sônñi ye?» Ka pi puni si ntèen li taan na u à kapii pyi, na u mú s'à yaa u bò. ⁶⁵ Ka pìi si wá na ntilwôhe wàa u na, maa u yyahe pwò, maa kanjuruyo cyán u e, maa u yíbe: «Mu nyε a jwo na mu na nyε Kile tûntunññ mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mεge yyere wuu á!» Ka pyenge sañcwónsigibii si kantawahii bwòn bwòn u e.

Pyeri à jwo na uru nyε a Yesu cè mε

(Macwo 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

† 14:63 Yahutuubil'á, sùpya ká jwumò jwo Kile na, mpemu nyε a yaa pu jwo u na mε, mpii pi à puru jwumpe lógo ke, pire maha yîri maa pi vâanñji cwón.

⁶⁶ Lir'à Pyeri ta u mpyi jwəhəntaan pyenge funŋke e. Ka Kile sáragawwuubii jūŋufembwəhe báarapyicwəŋi wà si mpa ⁶⁷ Pyeri ta u u na ware, maa u yal'a wíi maa u pyi: «Mu mú mpyi ná Nazarəti Yesu e!» ⁶⁸ Ka Pyeri si yi kyáala maa jwo: «Ceewe, mpe mu na yu ke, mii jye a puru cè mɛ.» Lire kàntugo ka Pyeri si fworó ntàani na mà sà yyére tajyiŋwəge na, [ka ŋkùpoonji si mɛɛ sú.] ⁶⁹ Lire kàntugo ka uru ceenji ninunji si núr'a Pyeri nya kuru cyage e. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka u u tire pyi: «ŋge nàŋi jye pi wà.» ⁷⁰ Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Jye tər'a pyi ke, mpíi pi mpyi wani ke, ka pire si yi jwo Pyeri á: «Nàkaana baa, mu na jye Yesu fyəjwəhəshinŋi wà, jaha na ye mu mú na jye Galile kùluni shin.» ⁷¹ Jye ka Pyeri si jwo: «Kampyi mii à ŋge nàŋi cè, Kile kà na yaha mɛ!» ⁷² Ka ŋkùpoonji si ntíl'a mɛɛ sú tozhənwogo. Ka Pyeri funŋke si jcwə Yesu jwumpe nɨnjwumpe na na: «ŋkùpoonji mɛɛni shənwuuni sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu jye a mii cè mɛ.» Jye ka Pyeri si wà na mɛɛ súu.

15

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-14; Luka 23.1-5; Yuhana 18.28-38)

¹ Kuru canŋke jyeəəge na, ka Kile sáragawwuubii jūŋufeebii ná Yahutuubii kacwənríbii ná Kile Saliyanji cyelentiíbii ná yukyaala kurunke shiinbii sanmpii puni si piye bínni, maa wwə a jwo, maa Yesu cú a pwə maa ŋkàre ná u e fànhafoonji Pilati á*. ² Ka Pilati si u yíbe: «Yahutuubii Saanŋi u jye mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.»

³ Ka Kile sáragawwuubii jūŋufeebii si tígire nɨnyahara cyán Yesu na. ⁴ Ka Pilati si núr'a u yíbe: «Tígire pi à cyán mu na ke, mu jye a pà cè a jwo tire e mà?» ⁵ Yesu saha jye a jwo mɛ. Ka lire si Pilati kàkyanhala sèl'e.

Yesu kataanmp'à cwənr'a yaha u mbòŋi na

(Macwo 27.15-26; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)

⁶ Yyee maha yyee Yahutuubii bilerenkwoŋi kataanni n'a mpyi a nɔ, Pilati mpyi maha kàsujyi nɨŋkin yaha, ŋge sùpyire mpyi maha jáare u á ke. ⁷ Nàŋi wà, ná u mɛge na mpyi Barabasi, uru mpyi a le kàsunji i, jaha na ye u ná u wwəŋɛɛbii mpyi a cànra Ɔrəmu shiinbil'á, fo mà booro pyi. ⁸ Ka sùpyire si file Pilati na, maa u jáare na nde u maha mpyi pir'á yyee maha yyee ke, na u lire pyi. ⁹ Ka Pilati si pi yíbe: «Li sí n-bê yii á, mii u Yahutuubii Saanŋi yige kàsunji i la?» ¹⁰ U mpyi a cè na yɨncyɛge na Kile sáragawwuubii jūŋufeebil'à Yesu le cye

* **15:1** Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyiŋi wà bò.

e. ¹¹ Nka Kile sáragawwuubii jùñufeebil'à sùpyire sòn na ti Pilati náare u Barabasi yige kàsuni i, u u Yesu yaha wani.

¹² Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Nge yii na mpyi Yahutuubii Saanji ke, naha yii nyε na sônji mii i mpyi uru na yε?» ¹³ Ka pi i jwo fànha na: «U kwòro cige na!» ¹⁴ Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nɔ u bò yε?» Nka pi saha na kwuugii wàa fànha na, marii nko: «U kwòro cige na!» ¹⁵ Pilati la mpyi si sùpyire nyii wuuni pyi, maa Barabasi yige kàsuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsorigil'e, maa u kan pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil'à Yesu fwóhɔrɔ

(Macwo 27.27-31; Yuhana 19.2-3)

¹⁶ Ka sòrolashiibii si ñkàre ná Yesu i pi tatεenge e, maa sòrolashiibii sanmpii yyer'a pa, ¹⁷ maa vāanttinmbwòhɔ ninyega† le u na, maa nguro cín mà pyi saanra jùntonɔ mà tò u na. ¹⁸ Lire kàntugo ka pi i wá na u fwóhɔre, marii nko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» ¹⁹ Marii u bwùun jùñke e ná kàbiini i, marii ntilwòhe wàa u na, marii ninjure sínni u taan, maa piye pyi mu à jwo pi na u pèrɛ. ²⁰ Pi à u fwóhɔr'a kwò ke, maa vāanttinmbwòhe ninyege wwû u na, maa u yabilinji vāanpyi le u na, maa ñkàre ná u e si sà ñkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)

²¹ Nyε mà sòrolashiibii yaha pi i ñkèege ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná nàñi w'e u à yíri sige e, u mεge mpyi Simɔ, Sirɛni kànhe shin u mpyi u wi. Alɛzandiri ná Urufusi yii tunji u mpyi u wi. Nyε ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ²² Ka pi i ñkàre ná u e cyage mεge ku nyε Gɔlikota ke, lire jwòhe ku nyε: «Nunkwɔge Cyage.» ²³ Pi à nɔ wani ke, maa wyεere tà le sinnpe e mà kan Yesu á u bya, nka u nyε a jɛn'a ti bya mɛ. ²⁴ Sòrolashiibil'à Yesu kwòr'a kwò ke, maa ñkyaanlwooni tég'a u vāanpyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanji cè mɛ. ²⁵ U à kwòro cige na nyège tɛni baacyεere wuuni na. ²⁶ U à bò jùñke ñkemu na ke, cikwooni na pi mpyi na sí kuru sémɛ ke, pi à li sémɛ kuru cyage e: «YAHUTUUBII SAANJÍ». ²⁷ Nànkaalii shuunni mpyi a kwòro ná Yesu i. Wà mpyi u kàniñke na, u sanji sí nyε u kàmɛni na. [²⁸ Lire pyinƙanni na, mpe p'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i u kyaa na ke, pur'à fûnɔɔ: «U à tɔrɔ ná kapimpyiibil'e.»]

²⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwóhɔre, marii jùnyí kwòre, marii nko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí

† 15:17 Vāanttinnyεge»: Yahutuubii yyéere, pi mpyi maha kuru vāanttinñke jwoolo maha ñkan saanbii ná shinbwoobil'á.

Kileñaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u nyɛ amɛ la? ³⁰ Mu yabiliŋi u maye shwɔ, maa ntɔge kworokworocige na.»

³¹ Kile sáragawwuubii jùɔfɛebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii mpyi na u fare, marii ŋko piy'á: «U à pìi shwɔ, maa mpyi u nyɛ a ja uye shwɔ mɛ. ³² Kile Nɔɔwɔnɔŋi! Izirayɛli Saanŋi! Mu aha ja a tɔge ŋke cige na may'á, wuu sí n-dá mu na!» Mpii pi mpyi a kwɔro u taan ke, pire mú mpyi na u fare.

Yesu kwùŋi

(Macwo 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

³³ Nyɛ canŋke mpyi a nɔ jùɔɔ niŋi i, ka numpini si mpâl'a jyɛ kɔni cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà sà byanhara yàkɔŋke na. ³⁴ Lire tɛni i, ka Yesu si jwo fàɔha na: «Eloyi, Eloyi, lama sabakatani†?» Lire jwɔhe ku nyɛ: «Mii Kilenji, mii Kilenji, jaha na mu à kàntugo wà mii á ye?»

³⁵ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na Kile tũntunŋiEli yiri na u pa uru tɛge.» ³⁶ Ka pire wà niŋkin si fê a sà sìcogo fyinmɛ lùtanhage k'e, maa ku nɔrɔ kábii na, mà yaha Yesu jwɔge taan, u u ku ta a shwɔnɔrɔ. Maa jwo: «Yii u yaha wani, wuu a wíi kampyi Eli sí n-pa u tɔrige ŋke cige na.» ³⁷ Ka Yesu si núr'a sêe fàɔha na, ka u múnaani si fworo u e.

³⁸ Nyɛ ka Kileñaarebage táataa vaaŋke si jɔwɔn niŋke e, mà lwɔ niŋyini na fo jwɔh'i.

³⁹ Nyɛ Ɔɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi u mpyi a yyére Yesu yyaha na ke, u à ta naha u kwùŋkanni jya ke, ka u u jwo: «Nàkaana baa, ŋge nàŋi mpyi Kile Jyaŋi.»

⁴⁰ Cyee kurunɔ mpyi a yyére laage e, marii wíi. Mariyama u mpyi na yiri Magidala kàɔhe e ke, ná Mariyama, u nyɛ Yakuba bilere ná Zhoze nuŋi ke, ná Salomɛ mpyi pi e. ⁴¹ Pire cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà u yaha Galile kùluni i marii u tère. Cyee niŋyahamii mú mpyi wani, pi mpyi a taha u fye e mà kàre Zheruzalemu kàɔhe e.

Yesu ntòŋi kani

(Macwo 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)

⁴² Nyɛ yàkɔŋke mpyi a nɔ a kwɔ, ka pi i wá na canŋɔŋke bégeli, lire jwɔhe ku nyɛ: kuru canŋa nũmpaŋa mpyi canŋɔŋke.

⁴³ Arimati kàɔhe shinŋi Yusufu, uru na mpyi yukyaala kurunke sêe shinŋi wà. U cyɛge mpyi a taha Kile Saanre tɛepani na. Ka uru sí jùɔɔ waha maa ŋkàre Pilati yyére si Yesu

† 15:34 Yesu na ŋkwùli Aramɛni shɛɛnre e. Tire shɛɛnre e, Eloyi jwɔhe ku nyɛ: «Mii Kilenji». Mpii pi nyɛ pi nyɛ na tire shɛɛnre nùru mɛ, pire maha sàɔŋi na Kile tũntunŋi Eli Yesu nyɛ na yiri. Yahutuubii pìi na sàɔŋi na, ná Eli nyɛ a kwù mɛ, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwɔ (2 Saanbii 2.1-12).

buwuŋi jáare u á. ⁴⁴ Pilati à Yesu kwùŋi lógo ke, l'à u pâa, ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi yyer'a pa yíbe kampyi u tèekwuun'à mɔ. ⁴⁵ Tèni i sòrolashiibii yyaha yyére shinŋ'a Pilati pyi na Yesu à kwù ke, ka u u kuni kan Yusufu á na u sà u tîrige kworokworocige na. ⁴⁶ Ka Yusufu si vâanvyinge shwɔ, maa Yesu buwuŋi tîrige kworokworocige na, mà le k'e, mà sà ntò fannke e. Kuru fannke mpyi a tùgo kafaaga na. Ka u u kafaabwɔhɔ kùuŋkul'à pa ntò fannke ɲwɔge na. ⁴⁷ Magidala Mariyama ná Zhoze nuŋi Mariyama mpyi na Yesu buwuŋi tasinnage wíi.

16

Yesu à ɲè a fworo kwùŋi i

(Macwo 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

¹ ɲye canŋɔŋk'à tòro ke, Magidala Mariyama ná Yakuba nuŋi Mariyama ná Salome, ka pire mú taanre si ɲkàr'a sà sɪnmɛ nùguntanga wumɔ shwɔ si ntège Yesu buwuŋi tîri. ² L'à pyi cibilaage canŋcyiige* ɲyèsɔɔge na. Tèni i pi à nɔ kafaage fannke na ke, canŋa ɲyiini mpyi na fwore. ³ Pi ɲɪŋkaribii mpyi na ɲko piy'á: «Jofoo u sí n-pa kafaabwɔhe kùuŋkuu n-láha wuu á fannke ɲwɔge na ye?» ⁴ Pi à ta naha pi ɲyigií yîrige ke, ka pi i kafaabwɔhe ta k'à kùuŋkul'a lwɔ fannke ɲwɔge na. ⁵ Pi à nɔ wani ke, maa ɲyè fannke e, mà nàɲjiiwe ɲya u à vâanvyinge le, mà tèen kàɲɪŋke na, ka cyeebii si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàɲjiiŋi si pi pyi: «Yii áha vyá mɛ. Nazareti Yesu pi à kwòro cige na ke, uru yii na ɲcaa la? U à ɲè a fworo kwùŋi i, u ɲye naha mɛ. Yii u buwuŋi tasinnage wíi. ⁷ Yii sà yi jwo Pyeri ná cyelemɲyiibii sanmpil'á “U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u ɲya wani, bà u à fyâha a yi jwo a yaha mɛ.”» ⁸ ɲye ka cyeebii si fê a fworo fannke e. Pi puni mpyi a fyá fo na ɲcyêenni. Li funmpɛenr'à pi pyi pi ɲye a ɲen'a yaaga jwo sùɲya á mɛ.

Mpiimu na Yesu à uye cyêe ke

(Macwo 28.9-10, 16-20; Luka 24.13-49; Yuhana 20.11-23; Kapyiŋkii 1.6-8)

[⁹ Yesu à ɲè a fworo kwùŋi i cibilaage canŋcyiige ɲyèsɔɔge na ke, Magidala Mariyama na u à fyâha a uye cyêe, ɲge e Yesu à jɪnabii baashuunnɪŋi kòr'a yige ke. ¹⁰ Ka uru ceenɪ si ɲkàr'a sà yi jwo Yesu fyèɲwɔhɔshiinbil'á. Pi mpyi a tèen yyetanhare e, marii myahigii súu. ¹¹ ɲka tèni i pi a lógo na Yesu à ɲè a fworo kwùŋi i, na u wá ɲyii na, na Mariyama à u ɲya ke, pi ɲye a sàa dá mɛ.

* **16:2** Yahutibil'á cibilaage canŋcyiige ku ɲye káɲɪŋi.

¹² Lire kàntugo Yesu à uye kêenŋ'a cyêe u fyèŋwəhəshiinbii pìi shuunni na mà pi yaha pi i ŋkèege sige e. ¹³ Ka pire si núr'a pa yi jwo pi sanmpil'á, ŋka pire mû saha nyε a dá mε.

¹⁴ Kàsanrage na, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii kε ná niŋkinŋi na mà pi yaha pi i lyî. U à pi faha pi dánabaare na, naha na yε mpìi pi à u nya u à jè a fworò kwùŋi i, maa mpyi nyii na ke, u cyelempyiibii nyε a jεŋ'a dá pire jwumpe na mε.

¹⁵ Puru jwəhə na, ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì diŋyεŋi jùnyi puni na, yii s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyire pun'á. ¹⁶ Ngemu ká dá pu na, maa batize ke, urufóo sí nùmpañja ta, ŋka shin maha shin u à pu lógo, maa mpyi u nyε a dá pu na mε, Kile sí urufóo tùn. ¹⁷ Mpìi pi à dá miì na ke, pire sí raa kakyanhala karigii jcyiimu pyi ke, cyire cyi nyε: pi sí raa jínabii kòre, pi sí raa yu shεenre taber'e, ¹⁸ pi sí raa wwòobii cwôre, ŋka pi sì raa yaage pyi pi na mε. Pi méε ká bàha bya, ku sì n-jà kapii pyi pi na mε. Pi sí raa cyeyi tare yampii na, s'a Kile jáare pi na pi raa jçùuŋi.»

Yesu à kò a dùgo nìnyinŋi na

(Luka 24.50-53; Kapyiŋkii 1.9-11)

¹⁹ Kafoonŋi Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò ke, ka Kile si u kò a dùrugo nìnyinŋi na, ka u u sà ntèen Kile kàniŋε cyεge na.

²⁰ Nyε ka u cyelempyiibii si ŋkàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu cyeyi puni i. Kafoonŋi mpyi maha pi tère báaraŋi puni i, kakyanhala karigii pi mpyi maha mpyi Yesu mεge na ke, cyire mpyi maha fànha kaan pi jwump'á, mà li cyêe na sèe wi.]

Luka Jwumpe Nintanmpe Jwuṅkanni Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeṅi funṅo jwumpe e ke

Luka na mpyi wempyi, Yahutu bà u mpyi u wi mε. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, Luka la mpyi si Kile Jyaṅi Yesu kyaa jwo pir'á. Lire kurugo mpii pi à Yesu nya maa lógo u jwò na ke, u à file pire na maa Yesu karigii yyaha cya pir'á.

Yesu à si fòṅofee pyεṅε. Mpànahabii pi à sìi mpànahabii ke, pir'á u ziṅ'a fyânha a jwo. Kile nyε a sùpya pwóṅṅo sùpya na mε, u à jwo na shin maha shin u à uye cè kapimpyiṅε maa jεε Yesu na ke, urufoo sí nùmpaṅṅa ta. Fòṅofeebii ná yampii ná nàṅkopyire ná lenkwucyeebii ná círimpii ná zàmpeεnbii ná supyishinṅi sanṅi u mpyi u nyε laage e pìl'á mε, pire puni kyaa mpyi a táan Yesu á. Tèni i Yesu à kwòro cige na ke, mpii pi à u kwòro ke, u à Kile jáare na u yàfa pire na.

Yesu à jε a fworò kwùṅi i ke, u à uye cyée u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi tèεn Zheruzalemu kànhe e, pi i Kile Munaani sige, Kile mpyi a lire ndemu jwómεε lwó pi á ke. Yesu à puru jwo ke, maa dùg'a kàre nìjyini na, pi jyii na.

Karigii cyi à pyi lire kàntugo ke, Luka à cyire séme sémeṅi waber'e, uru mεge na nyε: «Yesu Tunntunmpii Kapyiṅkii Semεṅi».

Luka sémeṅi kasemēni

¹⁻³ Yyaha yyére shinṅi Tofili, karigii cyi à pyi naha wuu yyére ke, cyire cyii mii nyε na sémeṅi si ntun mu á. Shinṅyahara mú à cyii séme cyire karigil'e, mà tàanna ná sùpyire cyi jwuṅkanni i, mpiimu jyii na cyi pun'à pyi ke, ná pire pi à pa mpyi Jwumpe Nintanmpe jwufeebii ke. Lire e mii mú à li ta kacεnne maa cyi yyaha cya fo cyi tasiige e maa cyi yal'a séme si ṅkan mu á, ⁴ bà mu si mpyi si li cè na karigii cyi à jwo mu á ke, na cyire na nyε sée mε.

Kile mèlekeṅi wà à Yuhana Batizelipyiṅi zini kyaa jwo

⁵ Tèni i Eròdi mpyi Zhude kùluni saanṅi ke, Kile sáragawwuṅi wà na mpyi Abiya u sáragawwukuruṅke e, u mεge mpyi Zakari. U cwonṅi mpyi Aròn tùluge shin, u mεge sí mpyi Elizabeti. ⁶ Pi mú shuunṅi mpyi a tíi Kafoonṅi Kile yyahe taan, pi mpyi a u jwómεεni cù karigii puni i, marii u tonṅi kurigii puni jáare. ⁷ Ṃka pyà mpyi pi á mε, naha na yε Elizabeti mpyi cijiriṅε. U ná u poonṅi mú sí mpyi a lyε a kwò.

⁸ Canṅka Zakari mpyi sáragawwubaaranṅi na Kile yyahe taan, naha na yε mähani mpyi a nò pi sáragawwukuruṅke na. ⁹ Mà

tàanna ná sáragawwuubii làdaabil'e, pi mpyi maha nkyaanlwooni tég'a sáragawwuñi wà cwəɔnrə, ur'a sì jyè Kileñaarebage funñke e maa wusunani súugo. Nyɛ ka kuru canñke wuñi si mpa bē Zakari na. ¹⁰ Mā u yaha u u wusunani súuge, sùpyire puni mpyi ntàani na na Kile náare. ¹¹ Ka Kafoonji Kile mēlēkenji wà si mpāl'a fworō Zakari na, maa yyére wusunani tasogoge kaniñe cyage na. ¹² Zakari à u nya ke, maa fyá sèl'e.

¹³ Ka mēlēkenji si u pyi: «Ma hà vyá mɛ Zakari, Kile à mu jarege lógo. Mu cwonji Elizabeti sí mu kan pùnambile na, maa li mege le Yuhana. ¹⁴ Uru pyàñi zinj kani sí n-pyi mu á funntanga ná múguro kyaa. Li mú sí n-pyi shinnyahara á funntanga kyaa, ¹⁵ jaha na yɛ u sí n-pyi shinbwo Kafoonji Kile yyahe taan. U sì raa sinmpe pà tufiige byii mɛ. Kile Munaani sí u jñ tērigii puni i, ali mà u yaha zimbāa. ¹⁶ U sí Izirayeli shiinbii njnyahamii yyaha kēɛnñe Kafoonji pi Kileni á. ¹⁷ U kapyiñkii sí n-pyi Kile túnntunñiEli wogigii fiige. Bā Kile Munaani mpyi a fyānha a fānhe kan Eli á mɛ, amuni li sí fānhe kan u á, u u Kafoonji kuni bēgele, u u tiibii ná pyīibii shwəhəñi yaa. Mpii pi à jññə kyán Kile na ke, u sí pire kēɛnñe n-pyi shintiilii, si supyishinj wà bēgele njaha Kafoonji yyaha na.»

¹⁸ Ka Zakari si jwo mēlēken'á: «Di mii sí puru sēɛñi cè n-jwo yɛ? Jaha kurugo yɛ mii ná na cwonji shñ'á tòro zi taan.» ¹⁹ Ka mēlēkenji si u pyi: «Mii u nyɛ Gabiriyeli. Mii u nyɛ Kile taan u túnnture laage e. U à mii tun mii u pa mpe jwumpe nintanmpe jwo mu á. ²⁰ Mu nyɛ a jɛn'a tēɛn mii jwəɔmugure taan mɛ, mà li ta nde mii à jwo mu á ke, li sí n-pyi li tèepyil'e. Lire kurugo mu sí n-pyi búbu, mà lwó numɛ na fo mà sà yaa ná li tèepyiiñi i.»

²¹ Lire tēni mpyi a sùpyire puni ta ti i Zakari sigili na nkànre, jaha na yɛ u mpyi a mɔ Kileñaarebage funñke e. U mɔñi mpyi a pi puni pāa. ²² U à jà a pa fworō ke, ka u u mpyi búbu, u nyɛ a jà a jwo ná pi e mɛ, ka pi i jɔcè na Kile à kani là cyée u na Kileñaarebage funñke e. Ka u u wá na yu ná cyeyi i. ²³ Nyɛ Zakari sáragawwubaarani canmpyaagil'á fūññə ke, ka u u nkàre pyɛngɛ.

²⁴ Canmpyal'á tòro ke, ka u cwonji Elizabeti si laa ta, maa njwəhə yinyɛ kanjuro funñ'i. Maa jwo uye funñ'i: ²⁵ «Kile à jwə mii na ná nde e dɛ! U à mii pyītambaani silege láha mii na sùpyire nyii na.»

Kile mēlēkenji wà à Yesu zinj kyaa jwo

²⁶ Nyɛ Elizabeti laani yinñke baani woge e, ka Kile si u mēlēkenji Gabiriyeli tun Galile kùluni kànhe kà na, ku mege nyɛ Nazaretì. ²⁷ Pùcwonji wà u mpyi wani, u mege mpyi Mariyama. Saannji Dawuda tùluge shinñi Yusufu tàcwo u mpyi u wì. ²⁸ Ka mēlēkenji si jyè uru pùcwonji yyére, maa jwo: «Mii à mu shéere,

Kafoonji Kile à jwɔ mu na maa mpyi ná mu i.» ²⁹ Ka puru jwumpe si Mariyama funɔ wɔdɔnɔ sɛl'e, ka u u wá na uye yíbili uru fwùni jùɔke na. ³⁰ Ka mèlɛkɛni si yi jwo u á: «Ma hà vyá mɛ Mariyama, Kile à jwɔ mu na. ³¹ Mu sí laa ta, li sí n-si pùnambile, maa li mɛge le Yesu*. ³² U sí n-pyi shinbwo, u mɛge sí n-le Kileni nìnyi wunji Jyani. Kafoonji Kile sí u tulyage Dawuda saanre fànhe kan u á. ³³ U sí n-pyi Yakuba shini† jùɔ na fo tèekwombaa. U fànhe sì n-kwò mɛ.» ³⁴ Ka Mariyama si yi jwo mèlɛkɛn'á: «Di lire sí n-pyi n-jwo yɛ? Naha kurugo yɛ mii sàha ɲkwò a nò cɛ mɛ.»

³⁵ Ka mèlɛkɛni si u pyi: «Kile Munaani sí n-pa n-tèen mu jùn'i. Kileni nìnyi wunji u sɛni sí n-pyi mbyimɛ fiige mu jùn'i. Lire kurugo pyàni mu sí n-si ke, uru sí n-pyi Kile wu, u mɛge sí n-le Kile Jyani. ³⁶ Mu cìmpworocwonji Elizabeti, uru nìnjyɛɲkwonji mú à laa ta, u sí pùnambile si. Sùpyire mpyi na uru ɲgemu sònni cijirinɛ ke, u laani yibaani woge ku ɲyɛ ɲke. ³⁷ Sèenji na, kyaa ɲyɛ na Kile jini mɛ.» ³⁸ Ka Mariyama si yi jwo u á: «Kafoonji bilicwo u ɲyɛ mii, Kile u li pyi mii á bà mu à yi jwo mɛ.» Ka mèlɛkɛni si yîri u taan maa ɲkàre.

Mariyama à sà fwordo u cìmpworocwonji Elizabeti na

³⁹ Cyire canmpyaagil'e, ka Mariyama si yîr'a fyâl'a kàre ɲanyi kùluni i, Zhude kànhe kà na. ⁴⁰ Maa jyè Zakari pyɛnge e, maa Elizabeti shéere. ⁴¹ Tèni i Elizabeti à Mariyama fwùni lógo ke, ka u pyàni si ɲàha u funɲke e. Ka Kile Munaani si Elizabeti jî, ⁴² ka u u jwo fànha na Mariyama á: «Kile à jwó le mu á mà tòro cyeebii puni taan! Pyàni mu sí n-si ke, Kile sí jwó le ur'á mú! ⁴³ Jo u ɲyɛ mii, fo mii Kafoonji nunji yabilinji u pa mii yyére yɛ? ⁴⁴ Naha kurugo yɛ mii sí yi jwo mu á, tèni i mii à mu fwùni lógo ke, funntang'a à mii pyàni pyi u à ɲàha mii funɲke e. ⁴⁵ Mu wuun'à jwɔ, naha na yɛ kan jwɔmɛɛni Kafoonji Kile à lwó mu á ke, mu à ɲen'a dá lire na.»

Mariyama à Kile kêe

⁴⁶ ɲyɛ ka Mariyama si jwo:
«Mii à Kafoonji Kile kêe ná na zòmbilini puni i,
⁴⁷ mii funɲke naha a táan sɛl'e mii Shwofoonji Kile kurugo.
⁴⁸ Naha na yɛ mii u ɲyɛ u bilicwonji ke,
u à ɲen'a jwɔ mii na, maa kacɛnnɛ pyi mii na,
mii ná na cyɛɛmpe puni i.
Mà lwó numɛ na,
tìɲi nìmpaɲi sùpyire puni sí n-pa raa ɲko na mii wuun'à jwɔ.
⁴⁹ Naha kurugo yɛ Kile Sini Punifol'à kabwɔhii pyi mii á,
u mɛg'à táan.

* **1:31** Yesu mɛge jwɔhe ku ɲyɛ: «Kafoonji Kile u ɲyɛ Shwofoonji.» † **1:33** Yakuba shiinbii pi maha mpyi Izirayeli shiinbii.

⁵⁰ Mpíi pí maha fyáge u na ke,
u maha píre jùñaara taa tèrigii puni i, maa kacennkii pyi pí á.

⁵¹ U maha kakyanhala karigii pyi
ná u cyege fànha nyahaga woge e.
Mpíi pí nyé ná yàmpeente funnke e ke,
u maha píre tín a caala.

⁵² U maha fànhafeebii tîrig'a lwó pí fànhe jún'i,
mpíi pí à piye tîrige ke, u maha píre dùrugo.

⁵³ U maha yacenyi kaan kategefeebil'á fo maha pí funnyi
jínge.

U maha nàfuufeebii cyengaya wuubii yare pí i nkèege.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nwóméni u mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, u à lire fûnho.

U à pa u báarapyiibii Izirayeli shiinbii tège

U maha kacennkii pyi Ibirayima

ná u tûlug'á tèrigii puni i.»

⁵⁶ Nyé ka Mariyama si nkwo Elizabethi yyére fo mà nò yinye
taanre fiige na, lire kântugo maa núr'a kàre u kànhe na.

Yuhana Batizelipyini zini kani

⁵⁷ Nyé Elizabethi tèetigen'á pa nò ke, ka u u si pùnamBILE. ⁵⁸ Tèni
i Elizabethi tennneebii ná u cìnmppyibil'á lógo na Kafoonji Kile na
wá à kacenne nimbwoo pyi u na ke, ka li i mpyi u ná pí á
funntanga nimbwòhò.

⁵⁹ Pyàni zini canmpyibaatanrewuuni na, ka pí i nkàre u
takwonge e. Pí la mpyi si u tunji Zakari mege le u na, ⁶⁰ ka pyàni
nunji si jwo: «Onhò, u mege sí n-le Yuhana.» ⁶¹ Ka pí i u pyi: «Nka
kuru mege fiige nyé mu sùpya na mà de!» ⁶² Ka pí i Zakari búbu
wunji kà, maa u yíbe pyàni mege na. ⁶³ Ka u u pí pyi pí kwògò
lwó a kan ur'á. Pí à pa ná k'e ke, ka u u yí sème ku na: «Pyàni
mege sí n-le Yuhana» ka li i pí puni pâa.

⁶⁴ Nyé lire tèenuuni i, ka Zakari njini si sànhà, ka u nwoge
si múgo, ka u u wá na yu marii Kile père. ⁶⁵ Ka cyire karigii
si u tennneebii ná u kwùumpe shiinbii kàkyanhala, fo mà sà nò
Zhude janyí cyeyi kànyi puni na. Pí puni mpyi na cyire karigii
shèenre yu pí bàarawòyi i.

⁶⁶ Ka lire kani lógofeebii puni si li yaha piye funn'i, marii
sònni li na. Pí shin maha shin mpyi na uye yíbili: «Nge pyàni
sí n-pyi jaha shi be?» Sèenji na, Kafoonji Kile cyege mpyi ná u
e.

Zakari à Yesu mpani kyaa jwo

⁶⁷ Nyé ka Kile Munaani si pyàni tunji Zakari jî, maa u pyi u à
mpe jwumpe jwo:

⁶⁸⁻⁶⁹ «Wuu Kafoonji Kile kêe,

Izirayeli shiinbii u Kilenji,

jaha na ye u à Shwofoo njicenne yige

u báarapyiŋi Dawuda tùluge e mà kan wuu á.

U à pa si mpa u shiinbii tègɛ

si pi jùŋɔ wwû bilere e.

⁷⁰ Uru shɛɛnre Kile tùnntunmpii mpyi a jwo fo tèmɔni i

⁷¹ na u sí wuu yige wuu zàmpeɛnbii cye e,

wuu kyal'à pɛn mpiimu á ke, si wuu shwɔ pire na.

⁷² Lire cye kurugo, u à kacɛnnɛ pyi wuu tulyeyi na.

Nde u mpyi a jwo u tunmbyaare tooy'e ke, u à lire pyi.

⁷³⁻⁷⁴ U mpyi a jwɔmɛɛni ndemu lwó wuu tulyage Ibirayima á,

na u sí wuu yige wuu zàmpeɛnbii cye e,

bà wuu si mpyi s'a uru pɛre fyagara baa mɛ,

u à lire pyi.

⁷⁵ Kile à lire pyi bà wuu si mpyi s'a katiigii pyi u yyahe taan,

si ntaha uru kanni fye e wuu shìŋi puni i mɛ.»

⁷⁶ Lire kàntugo ka Zakari si jwo u pyàŋ'á:

«Mii pyàŋi, pi sí n-pa raa mu pyi Kileni nìnyi wuŋi tùnntunŋi,
jaha na yɛ mu sí n-pa jaara Kafoonŋi yyaha na, si u kuni yaa.

⁷⁷ Mu sí yi yyaha jwo Kile wuubil'á na

u sí pi kapegigii yàfa pi na, si pi shwɔ.

⁷⁸ Wuu Kileni jùjaare ná u kacɛnŋkii kurugo,

u à bèɛnmpe yige wuu á mà yîri nìnyiŋi na, mu à jwo canŋa
jyiini nivworovɔnni.

⁷⁹ Mpii pi mpyi a tèɛn kwùŋi numpini i ke, u à bèɛnmpe yige
pir'á.

U à yyeŋiŋke kuni le wuu taan.»

⁸⁰ Nyɛ uru pyàŋi mpyi na lyɛge, Kile Munaani sí i fànhe kaan
u á. Ka u u ŋkwôro sige funŋke e fo mà sà nɔ u tèecyeeni na
Izirayeli shiinbii na.

2

Yesu ziŋi kani

(Macwo 1.18-25)

¹ Nyɛ tɛni là à pa nɔ, ka saanbwɔhe Ogusiti si tùnnturo tun na
sùpyire puni mɛyi yi séme. ² Lire l'à pyi mɛsemɛni nìjcyiini, l'à
pyi mà Kirinisi ta Siri kɪni jùŋɔ na. ³ Sùpyire puni mpyi na si na
pi mɛyi sémeni pi tukanyi na. ⁴ Ka Yusufu si yîri Nazareti kànhe
e Galile kùluni i mà kàre saanŋi Dawuda kànhe na, Betilɛhemu
i, Zhude kùluni i, jaha na yɛ Yusufu mpyi Dawuda tùluge sùpya.

⁵ U ná u tàcwonŋi Mariyama mpyi a kàre wani mɛyi zèmɛŋi
kurugo. Mariyama laa wuŋi u mpyi. ⁶ Mà pi yaha Betilɛhemu
i, ka Mariyama laani tèesini si nɔ. ⁷ Ka u u jyanŋi nìjcyiini si,
maa u le vɔanŋyi i mà sínŋiŋe yatɔɔre yabyage funŋ'i, jaha na
yɛ pi mpyi a tatirige ta nàmpwuunbii tashwɔnge e mɛ.

Kile mèlɛkɛŋi wà à Yesu ziŋi kyaa jwo mpànahabii pìl'á

⁸ Nyɛ mpànahabii pìi na mpyi puru kwùumpe e. Pi mpyi maha shwùun nyii na sige e, marii pi mpàabii saɲcwənni sigili. ⁹ Ka Kafoonji Kile mɛlɛkɛɲi wà si uye cyêe pi na, ka Kafoonji Kile sɪnampe bɛɛnmpe si mîni kuru cyage e mà pi kwùulo, ka pi i fyá sèe sèl'e. ¹⁰ Ka mɛlɛkɛɲi si yi jwo pi á: «Yii àha vyá mɛ, mii sí múguro kyaa nimbwoo jwo yii á, lire sí n-pyi yii shiɲi puni wuu. ¹¹ Nɪɲjaa numpilage yabilɲi i, Shwofol'à si yii á Dawuda kàhe na. Uru u nyɛ Kile Nɪɲcwənrɔɲi ná Kafoonji. ¹² Amɛ yii sí li cè, yii sí pɪnmpɪnɲyɛga ta pi à le a sínɲɪɲɛ vāanɲyi i yatɔɔre yabyage k'e.»

¹³ Lire tɛni i, ka mɛlɛkɛkurunɔ nimbwəhə si mpâl'a pa bínni uru mɛlɛkɛɲi taan, marii Kile pɛre na:

¹⁴ «Pèente ti taha Kile na nɲɲɲi na.

Mpii kyaa l'à táan Kile á ke, yyeɲɲɲe ku pyi ɲɲɲe na pire shwəhəl'e.»

¹⁵ Tɛni i mɛlɛkɛbil'à yîri mpànahabii taan mà dùgo nɲɲɲi na ke, ka mpànahabii si yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu u shà Bɛtilɛhemu i, Kafoonji Kile à wuu pyi wuu à kani ndemu cè ke, wuu u sà lire wíi.» ¹⁶ Ka pi i fyâl'a kàr'a sà Mariyama ná Yusufu ta wani, maa pɪnmpɪnɲyɛge nɪzɪnnage ɲya yatɔɔre lùbyakwəge funɲ'i. ¹⁷ Pi à pɪnmpɪnɲyɛge ɲya ke, jwumpe Kile mɛlɛkɛɲi mpyi a jwo pi á ku kyaa na ke, ka pi i puru puni jwo, ¹⁸ ka li i mpyi kakyanhala pu lógofeebii pun'á. ¹⁹ Nka Mariyama wi ke, ur'à cyire karigii yaha u yákiliɲi na, marii sɔnni cyi na. ²⁰ Lire kàntugo ka mpànahabii si núr'a kàre pi tayirige e, pi mpyi na Kile pɛre marii u kêre pi karigii nindogogii ná nɲɲagii kurugo. Cyire karigil'à pyi bà Kile mɛlɛkɛɲi mpyi a cyi jwo mɛ.

Pi à kàre ná Yesu pɪnmpɪnɲyɛ wunji i Kileɲaarebage e

²¹ Pyàɲi canzege canmpyibaatanrewuuni na, ka pi i u kwənn, maa u mɛge le Yesu. Kile mɛlɛkɛɲi mpyi a kuru mɛge le pyàɲi na mà jwo u nunji u u laani ta ke.

²² Nyɛ mà tàanna ná MusaSaliyaɲi i, sɪiveente canmpyaagil'à kwə ke, ka Yusufu ná Mariyama si ɲkàre Zheruzalemu kàhe e ná pyàɲi i mà sà ɲkan Kafoonji Kile á, ²³ bà l'à sɛmɛ Kafoonji Kile Saliyaɲi i na: «Pùnampyire nɲɲyire puni sí n-pyi Kafoonji Kile woro*.»

²⁴ Sàrage kyaa Kafoonji Kile mpyi a jwo Saliyaɲi i mà yyaha tii ná sɪivoonji tufeempe kani i ke, pi à kuru wwú mú. Kuru sàrage ku mpyi: «Sanmpanra shuunni, lire ɲyɛ mɛ sanmpan-mpwəɲjaara shuunni†.»

²⁵ Nàɲi wà na mpyi wani Zheruzalemu i, u mɛge mpyi Simiyənn. U mpyi a tii maa fyáge Kile na. U mpyi na Izirayeli shiɲbii Tɛgɛfoonji mpanji sigili. Kile Munaani mpyi ná u e.

* 2:23 Ekizodi 13.2, 12 † 2:24 Levitiki 12.8

²⁶ L'à li cyêe u na na u si n-kwû ná u nyε a Kafoonji Kile Nijcwōnrōnji nya mε. ²⁷ Nyε tēni i Yesu sifeebil'à sà nō ná u e Kileñaarebage e Kile Saliyanji karigii mεε na ke, ka Kile Munaani si Simiyōn yyaha cû a lēnε Kileñaarebage e. ²⁸ Ka u u pīnmpīnnyεge cû u cyeyi i, maa Kile kêe na:

²⁹ «Kafoonji Kile, mii u nyε mu báarapyīnji ke, numε mu sí n-jà mii yaha mii u kwû yyejīnke e, nde mu à jwo ke, mu à lire pyi a kwò,
³⁰ jaha na yε Shwofoonji mu à tun ke, mii jyiin'à uru nya nijjaa.

³¹ Nge mu à kan dijyēnji sūpyire shīnji puni kurugo ke,
³² u sí n-pyi bēēnmε mpemu pu sí mu cyêe supyishīnji puni na ke,
 Izirayēli shiīnbii pi nyε mu wuubii ke, si pire mεge pyi ku táan.»

³³ Puru jwumpe Simiyōn mpyi a jwo Yesu kyaa na ke, puru mpyi a Yesu sifeebii kākyanhala. ³⁴ Ka Simiyōn si jwó le pi á, maa yi jwo Yesu nunji Mariyama á: «Nge pyānji kapani li nyε Izirayēli shiīnbil'á, mà shīnnyahara cyán si shīnnyahara yīrige. U sí n-pyi kacyeēle, nka pīi sí n-cyé li na. ³⁵ Lire pyīnkanni na, supyīnyahara funzōnōre sí n-yige cyīnni na. Mu wi ke Mariyama, kani là sí n-pa mu súugo ma zōnji na, mu à jwo kàshikwōnḡwō l'à mu sú u na.»

³⁶⁻³⁷ Cijjyēnji wà na mpyi wani, u mpyi a yyee beecyēere ná sicyēere (84) kwò, uru na mpyi Kile túnntunḡo, u mεge mpyi Ana. U tunji mεge mpyi Fanuwēli. Ashēri tūluge sūpya u mpyi u wi. Uru ceenji mpyi a yyee baashuunni pyi nāmbage e, ka u poonji si ḡkwû. Ka u u ḡkwôro nò baa. Pilaga bâra canḡa na, u mpyi maha mpyi sūnleni ná Kileñarege na Kileñaarebage e. ³⁸ Uru cijjyēnji mú à sà Yesu sifeebii ta wani, maa Kile kêe, mpīi pi mpyi na Zheruzalēmu kànhe shiīnbii jūḡḡwuure sigili ke, maa Yesu kyaa jwo pir'á.

³⁹ Nyε Yusufu ná Mariyama à Kafoonji Kile Saliyanji kurigii puni jaara a kwò ke, maa nūr'a kàre Nazarēti i, pi kànhe na, Galile kùluni i. ⁴⁰ Pyānji mpyi na lyεge ná fānhe e, u yákilīnji mpyi a pēe sēl'e. Kile mpyi a jwō u na maa mpyi ná u e.

Yesu ná u sifeebil'à kàre bilereḡkwōnji kataanni na

⁴¹⁻⁴² Yyee maha yyee, Yesu sifeebii mpyi maha ḡkàre ná u e Zheruzalēmu kànhe e bilereḡkwōnji kataann'á mà tàanna ná Yahutuubii làdanji i. Nyε yyeeni kataann'á pi à kàre mà Yesu shīnji yaha yyee kε ná shuunni na ke, ⁴³ lire kataann'à pa ḡkwò, ka pi i nūru na ḡkēεge ke, ka Yesu si ntēēn Zheruzalēmu i u sifeebii pàama.

⁴⁴ Pi mpyi na sōnni na Yesu ná pire shēēfeebii pi sí n-ta pi i ma sijcyan. Pi à jaara a canḡke kwò, pi nyε a u nya mε, ka pi

i wá na u caa pi cìmpyiibii ná pi shincempii shwòhòl'e. ⁴⁵ Pi à u cya a kànhà pire shwòhòl'e ke, maa nùru na u caa na ñkèege Zheruzalèmu i. ⁴⁶ Canmpyaa taanre tatoroge e, ka pi i sà u ta u à tèen Kileñaarebage e Kile Saliyañi cyelentiibii shwòhòl'e, marii pi jwumpe nùru, marii pi yíbili. ⁴⁷ Mpii pi mpyi na u jwumpe nùru ke, u yákilifente ná u ñwòshwòore mpyi a pire puni kàkyaanhala. ⁴⁸ Tèni i u sifeebil'à u ñya ke, ka li i mpáa pi e, ka u nuñi si u pyi: «Yesu, ñaha mu à pyi ná wuu e amε yε? Mii ná mu tuñi funmpen wuubii mpyi na mu caa.» ⁴⁹ Ka u u pi pyi: «Ñaha na yii ñyε na mii caa yε? Yii ñyε a cè na mii à yaa mii u a na Tuñi karigii cwòonre mà?» ⁵⁰ Ñka u sifeebii mpyi a puru jwumpe ñwòhe cè mε.

⁵¹ Ñyε ka Yesu si nùr'a kàre ná u sifeebil'e Nazareti kànhε e. U mpyi a pi ñwòmεeni cù. Ka u nuñi si cyire karigii puni yaha uye funñ'i, marii sòññi cyi na.

⁵² Yesu mpyi na lyεge, là sí i bàrali u yákilifente na. U kyaa mpyi a táan Kile á, maa ntáan sùpyir'á mú.

3

*Yuhana Batizelipyiñi na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Yuhana 1.19-28)*

¹ Mà saanbwòhe Tiberi yaha u saanre yyee ke ná kañkuro wuuni na, lir'à Pónse Pilati ta Zhude kùluni ñùñò na, Eròdi sí ñyε Galile wuuni ñùñò na, u yyahafoonji Filipi sí ñyε Iture ná Tirasoniti kùligii ñùñò na, Lizaniyasi sí ñyε Abilèni kùluni ñùñò na, ² Ana* ná Kayifu mú sí ñyε sàragawwuubii ñùñufente na, lire yyeeni mà Zakari jyañi Yuhana yaha síwage e, Kile à u tun u sà a uru jwumpe yu. ³ Ka u u ñkàre Zhurudèn banji ñwòge kùluni puni i, mà sà a ñaare na puru jwumpe yu sùpyir'á. U mpyi na yi yu pi á: «Yii yii toronkanni kèenñε, yii batize, bà Kile si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na mε.» ⁴ Nde Yuhana mpyi na mpyi amuni ke, lire na mpyi a sémε tèecyiini Kile tùnntunñi Ezayi sémεñi i na:

«Sùpya mεjwuu sí n-pa raa fwore síwage e fànhà na

“Yii kuni yaa Kafoonji mεε na,

yii kumpyεε nintiire yaa u á,

⁵ yii i kacyei puni ñî a tàanna,

yii i ñanyì ná mpògigii puni cεεg'a tàanna,

kurigii cyi à nahana ke, yii i cyire yal'a tii,

kurigii cyi à ñáhara ke, yii i cyire yal'a ñwò.

⁶ Lire ká mpyi, sùpyire puni sí li ñya na Kile u ñyε Shwofoonji†.»

* 3:2 Nge Ananji na mpyi nò. † 3:6 Ezayi 40.3-5

⁷ Nyɛ ka shinnyahara si wá na ma Yuhana yyére si mpa batize, ka u u pi pyi: «Yii màcwɔn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliŋi kanni sí n-jà yii shwɔ Kile lùyirini nimpani na yɛ? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyêe na yii zòompil'à kêenɛ. Yii àha zìi raa sônŋi kanna na yii tulyage ku nyɛ Ibirayima mà dɛ! Naha na yɛ mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà nje kafaayi kêenɛ n-pyi Ibirayima nampyire†. ⁹ Yii li cè na kaciig'à cé'l'a yaha cire ndìre taan. Cige maha cige ku nyɛ, ku nyɛ na yasɛɛ nɛncenne pyi mɛ, kuru sí n-kwòn n-wà nage e.»

¹⁰ Nyɛ ka sùpyire si Yuhana yíbe: «Lire tɛni i ke, naha wuu à yaa wuu pyi bɛ?» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Vàanntinnye shuunni nyɛ ngemu á ke, urufol'à yaa u kà kan kà baafoon'á. Ngemu u nyɛ ná yalyire e ke, urufol'à yaa u tà kan kategefoon'á mú.»

¹² Nyɛ múnalwɔɔre shwofeebii pi mpyi a pa mpa batize ke, ka pire mú si Yuhana yíbe: «Cyelentuŋi, naha wuu à yaa wuu pyi bɛ?» ¹³ Ka u u pi pyi: «Múnalwɔɔre nɔwɔge pi à pyi yii a shuu sùpyir'á ke, yii àha wyére shwɔ wà na si ntòro kuru nɔwɔge taan mɛ.» ¹⁴ Ka sòrolashiibii pìi mú si u yíbe: «Wuu de? Naha wuu à yaa wuu pyi yɛ?» Ka u u pi pyi: «Yii àha sùpyanŋi wà tufige wyére cyán zhwɔ u na mɛ, yii àha vini ntaha wà na mú mɛ. Nka yii sàranŋi u yii funpyi nɔŋɛ.»

¹⁵ Nyɛ sùpyire puni sònŋɔre mpyi a taha Kile Nɛncwɔnɔŋi nimpanŋi kani na, uru ngemu u sí n-pa pi shwɔ ke. Lire e pi mpyi na nko piye funŋ'i: «Tá Yuhana bà u à yaa u ta u wi mɛ?»

¹⁶ Mà pi yaha ná tire sònŋɔre e piye funŋ'i, ka Yuhana si pi pyi: «Mii wi ke, mii na yii batizeli lwɔhe e kanna. Nka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhanŋi mɛɛre sànhà, mii nùŋk'à cyére lire mpyiŋi i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹⁷ U ntanhe nyɛ u cye e, u u u sùmanŋi nimbwɔnŋi fwu. U sí sùmapyanŋi le u bwùunni i, si sìmwɔhɔŋke súugo nafugombaage e.»

¹⁸ Nyɛ Yuhana à yɛɛɛ nɛnyahaya kan sùpyir'á sahanŋi Yesu kyaa na.

¹⁹ Saanŋi Erɔdi mpyi a u sìŋɛɛŋi cwonŋi Erɔdiyadi kwòn a lwó. Mà bàra lire na, u mpyi a kapyimbaagii ncyiimu pyi sahanŋi ke, ka Yuhana si u cɛɛɛ cyire puni na. ²⁰ Lire nyɛ a já a bɛ Erɔdi á mɛ, ka u u kapiini là bàra là na, maa Yuhana cú a le kàsuni i.

*Yuhana à Kile Jyanŋi Yesu batize
(Macwo 3.13-17; Marika 1.9-11)*

²¹ Nyɛ mà Yuhana Batizeliipyiŋi yaha u sàha nkwò a le kàsuni i mɛ, canŋka sùpyire puni mpyi na ma u yyére marii batizeli,

† 3:8 Yahutuubii mpyi na sônŋi na Kile sí pire shwɔ, mà lire nùŋke pyi pir'à fworò Ibirayima e. Yuhana 8.33,37,39: yii yire cyeyi kàla.

ka Yesu mú si mpa batize, maa Kile jááare. Mà u yaha kuru jnarege na, ka nìnyinji si múgo. ²² Ka Kile Munaani si liye pyi mpánmpərɔgɔ fiige mà tîg'a tèn Yesu na, ka mejwu u si fworò nìnyinji i na: «Mii Jyaji u nyɛ mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapyiinkil'à táan mii á mú.»

*Yesu à fworò mpiimu i ke
(Macwo 1.1-17)*

²³ Tèni i Yesu à báaraŋi sɛi ke, u shɛŋi mpyi a yyeɛ bɛnjaaga ná ke kwɔ. Sùpyire mpyi na sônŋi na Yusufu jya u nyɛ u wi. Yusufu yabilin'à fworò Aheli i.

²⁴ Aheli à fworò Matati i.

Matati à fworò Levi i.

Levi à fworò Mɛlɛki i.

Mɛlɛki à fworò Zhanayi i.

Zhanayi à fworò Yusufu i.

²⁵ Yusufu à fworò Maticya i.

Maticya à fworò Amɔsi i.

Amɔsi à fworò Nahumu i.

Nahumu à fworò Ɛsili i.

Ɛsili à fworò Nagayi i.

²⁶ Nagayi à fworò Maati i.

Maati à fworò Maticya i.

Maticya à fworò Sɛmɛ i.

Sɛmɛ à fworò Zhosɛki i.

Zhosɛki à fworò Zhoda i.

²⁷ Zhoda à fworò Zhwɔnani i.

Zhwɔnani à fworò Ɛɛsa i.

Ɛɛsa à fworò Zorobabeli i.

Zorobabeli à fworò Salatiyeli i.

Salatiyeli à fworò Nɛri i.

²⁸ Nɛri à fworò Mɛlɛki i.

Mɛlɛki à fworò Adi i.

Adi à fworò Kosamu i.

Kosamu à fworò Elimadan i.

Elimadan à fworò Ɛri i.

²⁹ Ɛri à fworò Zhosuwe e.

Zhosuwe à fworò Eliyɛɛri i.

Eliyɛɛri à fworò Zhorimu i.

Zhorimu à fworò Matati i.

Matati à fworò Levi i.

³⁰ Levi à fworò Simiyɔn i.

Simiyɔn à fworò Zhuda i.

Zhuda à fworò Yusufu i.

Yusufu à fworò Zhonamu i.

Zhonamu à fworò Eliyakimu i.

³¹ Eliyakimu à fworò Mɛɛya i.

Mɛɛya à fworò Mɛna i.

Mɛna à fworò Matata i.

Matata à fworò Natan i.

Natan à fworò Dawuda i.
³² Dawuda à fworò Zhese e.
 Zhese à fworò Obɛdi i.
 Obɛdi à fworò Bwazi i.
 Bwazi à fworò Salamoni i.
 Salamoni à fworò Naasun i.
³³ Naasun à fworò Aminadabu i.
 Aminadabu à fworò Adimi i.
 Adimi à fworò Arini i.
 Arini à fworò Esiramu i.
 Esiramu à fworò Pɛɛzi i.
 Pɛɛzi à fworò Zhuda i.
³⁴ Zhuda à fworò Yakuba i.
 Yakuba à fworò Ishaka i.
 Ishaka à fworò Ibirayima i.
 Ibirayima à fworò Teraka i.
 Teraka à fworò Nakwɔri i.
³⁵ Nakwɔri à fworò Serugi i.
 Serugi à fworò Erewu i.
 Erewu à fworò Pɛɛgi i.
 Pɛɛgi à fworò Eɛɛri i.
 Eɛɛri à fworò Shelaki i.
³⁶ Shelaki à fworò Kayinamu i.
 Kayinamu à fworò Arifasadi i.
 Arifasadi à fworò Shemu i.
 Shemu à fworò Nuhu i.
 Nuhu à fworò Lemeki i.
³⁷ Lemeki à fworò Metusala i.
 Metusala à fworò Enɔki i.
 Enɔki à fworò Zherɛdi i.
 Zherɛdi à fworò Malalɛli i.
 Malalɛli à fworò Kena i.
³⁸ Kena à fworò Enɔsi i.
 Enɔsi à fworò Sɛti i.
 Sɛti à fworò Adama i.
 Adama à fworò Kile e.

4

Sitaanninji na jcaa si Yesu sòn u kapii pyi
(Macwo 4.1-11; Marika 1.12-13)

¹ Nyɛ mà Yesu yaha u à jɛ Kile Munaani na, u à yîri Zhurudɛn banji jwɔge na mà kàre síwage e.

² U à canmpyaa beeshuunni pyi síwage e, u nyɛ a yafyin lyî mɛ, ka katege si u ta. Cyire canmpyaaagii funɲke e, ka Sitaanninji si file u na maa jcaa si u sòn ngà kapii na.

³ Nyɛ ka u u Yesu pyi: «Ná Kile Jyanji sí u nyɛ mu, yi jwo ɲke kafaag'a ku kɛɛɲ'a pyi bwúuru.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i “Yalyire kanni bà ti nyɛ na sùpyanji jwɔ caa mɛ*.”»

* 4:4 Duterenomu 8.3

⁵ Lire kàntugo ka Sitaanninji si dùgo ná u e nìnyinji na, maa dɔnyɛnɔ kɔrigii puni cyêe u na yyerege nin̄kin, ⁶ maa u pyi: «Mii sí n̄cyii kɔrigii puni n̄n̄ufente ná cyi nàfuun̄ji kan mu á, n̄aha na yɛ t'à kan mii á. Shin̄ji u à táan mii á ke, ur'á mii sí ti kan. ⁷ Mu aha n̄en'a nin̄kure sín maa mii p̄êe, yire puni sí n-pyi mu wuyo.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Y'a sém̄e Kile Jwumpe Sem̄en̄ji i:

“Ta ma nin̄kure sín̄ni ma Kafoon̄ji Kile á, maa uru kanni p̄êe†.”»

⁹ Lire kàntugo ka Sitaannin̄ji si nkàre ná Yesu i Zheruzal̄emu kànhe e, maa sà dùgo ná u e Kile n̄aarebage n̄n̄cyage e, maa yi jwo u á: «Ná Kile Jyan̄ji sí u n̄yɛ mu, kwòn a cwo n̄n̄ke na, ¹⁰ n̄aha na yɛ y'a sém̄e Kile Jwumpe Sem̄en̄ji i:

“Kile sí u m̄èl̄ek̄ebii tun, pi a mu kàanmucaa.

¹¹ Pi sí mu cwòhò ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà nk̄wò mu t̄òge kà b̄anni m̄ε†.”»

¹² Ka Yesu si u pyi: «Y'a sém̄e Kile Jwumpe Sem̄en̄ji i “Ma hà raa ma Kafoon̄ji Kile n̄wò cwòre m̄ε§.”»

¹³ N̄yɛ Sitaannin̄ji à Yesu sòn a kànha shin̄ji puni u kapii pyi ke, maa ȳiri u taan maa u yaha na t̄eni lab̄ere sigili.

Yesu kànhe shīinbil'à cyé u na

(Macwo 13.53-58; Marika 6.1-6)

¹⁴ Lire kàntugo ka Yesu si n̄úr'a kàre Galile kùluni i. Kile Munaani fànhe mpyi u e s̄èl'e. Ka u m̄εge si fword lire kùluni puni i. ¹⁵ U mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu s̄ùpyir'á Kile Jwumpe kàlambayi i, ka tire puni si wá na u m̄etanga yiri.

¹⁶ Ka Yesu si nk̄ar'a sà n̄o Nazaret̄i i. Kuru kànhe na u à lyɛ. Cann̄on̄ke e, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e bà u mpyi maha nt̄ee na li pyi m̄ε, maa ȳir'a yyére si Kile Jwumpe kàla.

¹⁷ Ka pi i Kile t̄un̄ntun̄ji Ezayi sém̄en̄ji kan u á, ka u u n̄wò múgo maa cyage kà kàla:

¹⁸ «Kafoon̄ji Kile Munaani n̄yɛ mii n̄un̄ji.

U à mii cwònrò na mii u pa Jwumpe Nintanmpe jwo f̄on̄f̄eebil'á,

si kàsujyibii njahan̄ji kyaa jwo pi á,

si fyin̄mpii n̄yiigii mùgon̄ji kyaa jwo pi á,

mpii pi n̄yɛ cwònr̄ampe e ke, si pire yige pi kyéreḡeebii cye e,

¹⁹ t̄eni i Kafoon̄ji Kile sí n̄wò s̄ùpyire na si kac̄enn̄e pyi ti na ke, si lire kyaa jwo*.”»

²⁰ Lire kàntugo ka Yesu si Kile Jwumpe Sem̄en̄ji n̄wò tò maa u kan Kile Jwumpe kàlambage kac̄wònr̄on̄j'á, maa nt̄èen. Ka s̄ùpyire puni si ti n̄yiigii le u e. ²¹ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Kile Jwumpe yii à lógo num̄e ke, pur'á f̄un̄n̄o yii n̄yii na nin̄jaa.» ²² Pi puni mpyi na u m̄etange yu. Jwumpe u à jwo ke, ka puru si

† 4:8 Duter̄en̄omu 6.13 ‡ 4:11 Zaburu 91.11,12 § 4:12 Duter̄en̄omu 6.16

* 4:19 Ezayi 61.1-2

mpyi kakyanhala pi pun'á. Ka pi i wá na yi yu piye shwòhòl'e: «Taha Yusufu jyaŋi bà mɛ?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à li cè na yii sí nde tàanlini jwo n-wà mii na “Wempyiŋi, maye cùŋɔ ma yabilinɔ” si mii cêɛge na kakyanhala karigii yii à lógo na mii à pyi Kaperenamu kànhe e ke, na naha na mii nyɛ a cyire fiige pyi naha na tukanhe na mà yɛ?» ²⁴ Maa núr'a jwo pi á: «Sèenɔ na mii sí yi jwo yii á, Kile túnntunɔ wà tufiige maha le njire e u tukanhe e mɛ. ²⁵ Nka sèenɔ na mii sí yi jwo yii á, Kile túnntunɔ Eli tìnɔ i, lenkwucyeebii mpyi a nyaha Izirayeli kɔni i. Yyee taanre ná yɔnyɛ baani funɔ'i zànhe nyɛ a pa mɛ, ka katibwòhò si ncwo kɔni puni na. ²⁶ Nka Kile nyɛ a Eli tun Izirayeli lenkwucwɔnɔ wà yyére mɛ, fo kɔni labɛɛ wu, uru mpyi Sarɛpita kànhe na, Sidon kùluni i.

²⁷ Mà bàra lire na, Kile túnntunɔ Elize tìnɔ i, tògofee nɔnyahamii na mpyi Izirayeli i, nka pi wà nyɛ a pa Elize yyére si ticuumpe ta mɛ, fo kɔni labɛɛ wu, u mɛge mpyi Nama, Siri kɔni shin u mpyi u wi.»

²⁸ Mpɔi puni pi mpyi Kile Jwumpe kàlambage e ke, tɛni i pir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi lùgigii si yíri sèl'e. ²⁹ Ka pi i yíri, maa Yesu kòr'a yige kànhe e. Pi kànhe mpyi a cyán nanke kà nɔnɔ'i, ka pi i nkàre ná u e nanke nɔncyage e, si u nɔnɔ ncyán nanke kacyage e. ³⁰ Ka Yesu si pi paha a fworɔ.

Yesu à jínanɔ wà kòr'a yige nàɔi w'e

(Marika 1.21-28)

³¹ Ka Yesu si nkàre Galile kùluni kànhe kà na, kuru mɛge nyɛ Kaperenamu, maa wá na sùpyire kálali canɔnɔke e. ³² Ka u kàlanɔ si sùpyire kàkyanhala, naha na yɛ u mpyi na pi kálali ná Kile sífente e.

³³ Lire tɛni i, jínacyanɔ wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ³⁴ «Ei! Nazaretɔ kànhe shinɔ Yesu, naha shi ku nyɛ wuu ná mu shwòhòl'e yɛ? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, nge u à fworɔ Kile e ke, uru u nyɛ mu!» ³⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínanɔ na: «Ma njwɔge tò! Maa fworɔ nge nàɔi i!» Ka jínanɔ si nàɔi cyán sùpyire shwòhòl'e, maa fworɔ u e. U nyɛ a kapii pyi u na mɛ. ³⁶ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Mpe nyɛ jwumɔ dɛ! U maha fànha cyáan jínabii na ná u sífente e, pi a sì wá na fwore pifeebil'e.» ³⁷ Ka Yesu mɛge si fworɔ lire kùluni puni i.

Yesu à Pyɛri nafɛncwɔnɔ cùŋɔ

(Macwo 8.14-17; Marika 1.29-34)

³⁸ Ka Yesu si fworɔ Kile Jwumpe kàlambage e, mà kàre Simɔ pyɛngɛ. U à sà Simɔ nafɛncwɔnɔ ta u à sínɔni cifwuro cye e. Ka pi i li cya Yesu á, u pa njwɔ u na. ³⁹ Ka Yesu si file u na, maa

fànha cyán cifwure na, ka ti i láha u na. Ka u u ntíl'a yîri na sore pi á.

⁴⁰ Canṇanyicwoore na, yama shi maha shi pu mpyi kànhe e ke, ka pi i mpa ná pire puni i Yesu yyére. Ka u u cyeyi taha pi puni ninḡin ninḡinṇi na, maa pi cùuṇṇ. ⁴¹ U mpyi na jínacyaanbii ninṇyahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi na yu fànha na: «Kile Jyanṇi u jyε mu!» Nka Yesu mpyi maha fànha cyáan pi na, maa jwumpe kwùun pi na, ṇaha na yε pi mpyi a cè na uru u jyε Kile Nṇcwṇrṇṇi.

Yesu kapani

(Marika 1.35-39)

⁴² Jyε jyèg'a pa múgo ke, ka u u fwor'a kàre sige funṇke e. Shinṇyahara mpyi a fwordo na u caa. Pi à pa u cya a ṇya ke, ka pi la si mpyi u u ṇkwôro ná pire e. ⁴³ Ka u u yi jwo pi á: «Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, mii à yaa mii u puru jwo kànyi sanṇy'á, ṇaha na yε lire mεε na mii à tun.»

⁴⁴ Lire e ka Yesu si wá na ṇaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu Zhude kùluni Kile Jwumpe kàlambayi i.

5

Yesu à fyacumii taanre yyer'a pyi u cyelempyii

(Macwo 4.18-22; Marika 1.16-20)

¹ Jyε canṇka mà Yesu ninṇyerenṇi yaha Zhenεzarεti banṇi ṇwoge na, sùpyire mpyi a yyér'a u kwùulo Kile jwumpe ndògonṇi kurugo, fo na piye ṇṇṇi kàmpañyi puni na, na u fεnre. ² Ka u u mpa wíl'a bakwooyo shuunni ṇya banṇi ṇwoge na. Fyácyabii mpyi a fwordo yire bakwooyi i na pi cwòobii jyii. ³ Ka Yesu si sà jyè kuru bakwōge k'e, Simō woge ku mpyi ku ki, maa yi jwo Simō á: «Bakwōge lwó banṇi ṇwoge na mà file yyaha yyére dooni.» Simō à lire pyi ke, ka Yesu si ntèen bakwōge funṇke e, maa Kile jwumpe yu sùpyir'á.

⁴ Jyε tēni i u à pa ṇkwò Kile jwumpe ṇjwunṇi na ke, maa jwo Simō á: «Bakwōge file lwōhe tacugunṇke e, yii i yii cwòobii wà, yii i fyaabii pii cya.» ⁵ Ka Simō si u pyi: «Cyelentunṇi, wuu à numpilage puni pyi fyácyaan na, wuu jyε a yafyin ta mε, ṇka ná mu s'à jwo amuni, mii sí cwòṇi wà sahanṇi.» ⁶ Jyε pi à cwòobii wà ke, ka pi i fyaa ninṇyahamii cù fo cwòobii na ṇkwùun. ⁷ Jyε pi shèrεfeebii pi mpyi bakwōge sanṇke e ke, ka pi i pire yyere na pi pa pire tège. Ka pi i bakwooyi shuunniṇi ṇi fyaabii na, fo bakwooyi mpyi na ṇko raa ntîri lwōhe ṇwōh'i.

⁸ Simō Pyeri à lire ṇya ke, maa ninṇkure sín Yesu fere e, maa jwo: «Kafoonṇi, laaga tōon na na, ṇaha na yε mii jyε kapimpyiṇε.» ⁹ Fyaabii pi mpyi a cù ke, Simō ná u shèrεfeebii mpyi a fyá pi ṇyahanṇkanni na. ¹⁰ Zebede jyaabii pi mpyi ná Pyeri e, ná pire pi jyε Yakuba ná Yuhana ke, pire mpyi a fyá

mú. Ka Yesu si Simo pyi: «Ma hà vyá mε. Mà lwó numε na, bà mu mpyi na fyaabii caa na jcwôre mε, amuni mu sí raa sùpyire caa t'a bàrali mii na.» ¹¹ Nye ka pi i núr'a pa banj jwôge na, maa kântugo wà bakwooyi ná yi funnjô yaayi puni na, maa ntaha Yesu fye e.

Yesu à tògofoo cùuŋjô

(Macwo 8.1-4; Marika 1.40-45)

¹² Mà Yesu yaha lire kùluni kànhe kà na, tògofoonji wà na mpyi wani, tòge mpyi a u tεgele ta sèl'e. Tèni i u à Yesu nya ke, ka u u ninjûre sín u fere e, maa yyahe cyígile, maa u jáare: «Kafoonji, mu aha jεε, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii finijε.» ¹³ Nye Yesu à yire lógo ke, maa cyεge sànhà maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à jεε, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na.

¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwôge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mε. Nka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwunji na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile túnntunji Musa à jwo tògofoebii jcùuŋjô kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe pi na na mu à cùuŋjô*.»

¹⁵ Nye ka Yesu mεge si li jwô cû na fwore sèl'e. Shinjyahara mpyi maha mpa a binnini u taan, maa u jwumpe núru, u a sì wá na pi cùuŋji. ¹⁶ Nka Yesu mpyi maha nkwo a yîri pi taan, maa sà Kile jáare síwage funnjke e.

Yesu à supyimurunjô cùuŋjô maa ku kapegigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Marika 2.1-12)

¹⁷ Canŋka mà Yesu yaha Kile jwumpe njwunji na, Farizhεnbii pìi ná Kile Saliyanji cyelentiibii pìi mpyi wani. Pire mpyi a yîri Galile kùluni ná Zhude kùluni kànyi puni ná Zheruzalemu kànhe na. Ka Yesu si wá na yampii cùuŋji ná Kafoonji Kile sífente e. ¹⁸ Ka sùpyire tà si yanji wà tug'a pa u yasinninje e, uru nàni mpyi a mûrunjô. Pi la mpyi si jyè bage e si u file Yesu na. ¹⁹ Nka sùpyire nyahanji kurugo, pi jye a já a tajyige ta ná u e mε; ka pi i dùgo bage kàtanjke na, maa kuru fûru, maa supyimurunje ná ku yasinninje le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwôhol'e. ²⁰ Yesu à li nya na mpìi nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimurunj'á: «Nà wà we, mu kapegigil'à yàfa mu na.» ²¹ Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhεnbii pi mpyi wani ke, ka pire si wá na nkunni maa jwo: «Naha na nge nàni jye na Kile mεge kεεge ye? Fo Kile kanni bà mε, wà si n-jà sùpya kapegigii yàfa u na me!»

²² Nye Yesu à pa pi kununje njunje cè ke, maa pi pyi: «Naha na tire nte sònŋore shinji jye yii funjnyi i ye? ²³ Mà jwo “Mu

* **5:14** Tògofoonji ká jcùuŋjô, sáragawwunji mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jicé kampyi u à cùuŋjô, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

kapegigil'à yàfa mu na" ná "Yîri, maa jaare" yii nyii na, cyire kapyaagii mú shuunni i ndire jwumə p'à táan ye? ²⁴ Nka yii pi li cè na síni na nye Supyanj Jyanj á naha njnke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimurunj'á: «Ta núru na jwə na. Yîri maa ma yasininje lwó maa si pyenge.» ²⁵ Lire tèneuuni i, ka nàni si yîri maa u yasinninje lwó a fworó sùpyire nyii na, na Kile kêre, na nkéegé pyenge. ²⁶ Ka li i pi puni bilibili. Pi mpyi na Kile kêre, maa nkó: «Ei! Wuu à kakyanhala karij nya njnjaa de!»

Yesu à lyî ná mepenge shiinbil'e
(Macwo 9.9-13; Marika 2.13-17)

²⁷ Lire kântugo ka Yesu si fworó ntàani na, maa wíl'a múnalwəre shwofoonj wà nya u à tèn u báaranj tapyige e. U mēge mpyi Levi. Ka Yesu si yi jwo u á: «Yîr'a taha na fye e.»

²⁸ Ka Levi si báaranj puni jwə yaha maa ntaha Yesu fye e.

²⁹ Lire kântugo Levi à kataan nimbwoo pyi Yesu mēe na u pyenge e. Shinnyahara mpyi na lyî ná pi e síncyen. Pire shwəhol'e, múnalwəre shwofeebii mpyi a nyaha.

³⁰ Farizhēnbii ná Kile Saliyanj cyelentiibii píl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii yíbe: «Naha na yii nye na lyî marii byii ná múnalwəre shwofeebii ná mepenge shiinbii piiberil'e ye?» ³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à cùunj ke, wempyinj kyaa nye pire na mē, mpii pi na yà ke, pire na u kani nye. ³² Mpii pi nye na piye sônji na pir'à tí ke, mii nye a pa njnke na pire tayyerege e mē. Nka mpii pi à li cè na pire nye a tí mē, pire tayyerege e mii à pa, bà pi si mpyi si pi toronj kanni kēenje mē.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na

(Macwo 9.14-17; Marika 2.18-22)

³³ Ka pi i u pyi: «Tèrii njnyahagil'e Yuhana Batizelipyinj cyelempyiibii ná Farizhēnbii wuubii maha súnji leni marii Kile jáare, mu wuubii sí maha lyî marii byii canja maha canja.» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii na sônji na yii sí n-jà fành cyán cífónji poonj ceveebii na, pi i súnji le mà cipoonj yaha ná pi e la? ³⁵ Nka tēni là na ma, cipoonj sí n-pa n-yige pi shwəhol'e. Lire tēni i pi sí n-ta raa súnji leni.»

³⁶ Ka Yesu si tãanlini là jwo pi á na: «Wà nye na vāanvənjə kwənn'a tēg'a vāanjyega tacwəngə jwooli mē. Lire ká mpyi, mu maha vāanvənjə kēegé, vāanvənjə kwəngé ná vāanjyegé sí nye na jìn'a yiye lwó mē.

³⁷ Wà mú sí nye na sinmpurugo leni seeye boolyegil'e† mē. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenje jya,

† 5:37 Seeyi boni na nye boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatəre seeyi i maa lwohe, lire nye mē nūjirimpe, lire nye mē ɛɛzɛn sinmpe leni l'e ke.

maa wu, yalenk'a sì ñkèege. ³⁸ Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofonñkil'e.

³⁹ Lire ná li wuuni mú i, sùpya nyé a sìi na sinntanhaga byii maa núr'a yyaha yige sinmpurugo kurugo mɛ. Naha kurugo yé u maha jwo na nintanhage k'à táan.»

6

Nje Yesu à jwo canñonke kyaa na ke

(Macwo 12.1-8; Marika 2.23-28)

¹ Nyé canñka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canñke na mpyi canñonjo. Ka u cyelempyiibii si sùmancahayi yà kwòn a cwuugo pi cyeyi i mà kùn*.

² Farizheenbii pìl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Naha na yii nyé na canñonke kafuunñkii pyi yé†?» ³ Ka u u pi pyi: «Nde saanji Dawuda à pyi ke, yii nyé a lire kâla mà? Canñka mà u ná u fyèñwòhòshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruñi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèñwòhòshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruñi kyà.» ⁵ Ka Yesu si núr'a jwo pi á: «Supyañi Jyañi ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canñonke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mɛ.»

Yesu à cyenkwugofoo cùuñjo canñonke e

(Macwo 12.9-14; Marika 3.1-6)

⁶ Nyé Yahutuubiicanñonke kabɛr'e, Yesu à jyè Kile Jwumpe kàlambage k'e, maa li ñwò cù na Kile jwumpe yu. Nàñi wà na mpyi sùpyire shwòhòl'e, uru kàñiñe cyége mpyi a kwù. ⁷ Ka Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizheenbii si wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí jɛɛ sùpya cùuñjo canñonke e, si nta tigire cyán u na. ⁸ Ka Yesu si pi funzonñore cè, maa yi jwo cyenkwugefoon'á na u yîr'a yyére sùpyire shwòhòl'e, pi raa u jaa, ka nàñi si yîr'a yyére. ⁹ Mà u yaha tayyérege e, ka Yesu si jwo: «Mii sí yii yíbe, mà tàanna ná Kile Saliyañi i, kacenni mpyiñi l'à ñwò canñonke e laa, kapiini mpyiñi? Mà sùpya múnaa shwò laa, mà sùpya múnaa wwù?»

¹⁰ Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire puni wíi wíl'a mâha, maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyége sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jñcùuñjo.

¹¹ Nyé Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizheenbil'à lire nya ke, ka pi lùgigii si yîri. Ka pi i ñkàr'a sà piye taanna, nde pi sí n-jà n-pyi Yesu na ke, si lire cè.

* **6:1** Kile Jwumpe Semɛñi à li cyêe na wà katege wu ká a ntùuli kɛɛg'e, na u si n-jà sùmanji wà kwòn ná cyége e, si jyi wani kɛɛge e (Duterenomu 23.25). † **6:2** Mà tàanna ná Farizheenbii sònñonkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyége e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cêege na pi à báara pyi canñonke.

*Yesu tùntunmpii kɛ ná shuunninɔ ɲcwɔɔnrɔɲi kani
(Macwo 10.1-4; Marika 3.13-19)*

¹² Canɲka Yesu à dùg'a kàr'a sà Kile ɲáare ɲaɲke kà na. U à numpilage puni pyi Kileɲarege na wani. ¹³ ɲyèg'a pa múgo ke, ka u u u cyelempyiibii yyere, maa shiin kɛ ná shuunni cwɔɔnrɔ pi shwɔhɔl'e, mà pyi u tùntunmii. ¹⁴ Pire tùntunmpii kɛ ná shuunninɔ mɛyi yi ɲje: Simɔ, ná Yesu à u mɛge le Pyeri ke, ná Pyeri siɲɛɛɲi Andire ná Yakuba ná Yuhana ná Filipi ná Baritelemi ¹⁵ ná Macwo ná Tomasi ná Alife ɲyaɲi Yakuba ná Simɔ pi maha mpyi Zeloti[†] ke, ¹⁶ ná Yakuba ɲyaɲi Zhudasi ná Zhudasi Isikariyoti nge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Macwo 4.23-25)

¹⁷ ɲye ka Yesu si ntíge ná u tùntunmpil'e ɲaɲke ɲuɲ'i, maa mpa yyére tafage k'e. U cyelempyiibii ɲiɲyahamii ná supyiɲyahara mpyi wani. Tire sùpyire mpyi a yíri Zhude kùluni i, Zheruzalemu kàhe ná kùluni cyeyi saɲyi puni i, mà bàra Tiri ná Sidɔn kànyi na, yire kànyi ɲye suumpe lwɔhe ɲwɔge na. ¹⁸ Tire sùpyire mpyi a pa si mpa a Yesu jwumpe núru, si ticuumpe ta. Jínabii mpyi mpiimu i ke, pire mpyi na ɲcùuɲi mú. ¹⁹ Sùpyire puni mpyi na ɲcaa si bwɔn Yesu na, ɲaha na ye shin maha shin n'a mpyi a jà a bwɔn u na ke, fànha mpyi maha fworo u e, maa urufoo cùuɲɔ.

Jofoo wuu l'à ɲwɔ ye?

(Macwo 5.1-12)

²⁰ ɲye ka Yesu si yyahe yîrig'a le u cyelempyiibil'e, maa jwo «Yii pi ɲye fòɲke e ke, yii wuun'à ɲwɔ, ɲaha na ye Kile Saanre ɲye yii woro.

²¹ Katege ɲye yii mpiimu na numɛ ke, yii wuun'à ɲwɔ, ɲaha na ye yii sí n-pa n-tìn.

Yii pi ɲye na myahigii súu numɛ ke, yii wuun'à ɲwɔ, ɲaha na ye yii sí n-pa raa ɲcyàhali.

²² Sùpyir'à yii mpiimu kyaa pɛn piy'á, marii yii kòre na láre piye na, marii yii cyere, marii yii mɛpɛnge yu na yii à taha Supyaɲi ɲyaɲi fye e ke, yii wuun'à ɲwɔ.

²³ Lire ká mpyi yii na tɛni ndemu i ke, yii pyi funntange e, yii raa yini, ɲaha na ye Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mɛɛ na ɲiɲyiɲi na. Cyire karigii shiɲi pi tulyey'à pyi Kile tùntunmpii na mú.

²⁴ ɲka yii pi ɲye ná nàfuuɲi i numɛ ke, yii wuun'à kèege, ɲaha na ye yyenɲke e yii ɲye ke, kuru sí n-pa n-kwɔ.

²⁵ Yii pi à tìn numɛ ke, yii wuun'à kèege, ɲaha na ye katege sí n-pa n-cwo yii na.

[†] 6:15 Zeloti: kuru mɛge ɲwɔhe ku ɲye: «kìni kyal'à táan ɲgemu á sèl'e ke».

Yii pi nyε na ncyàhali numε ke, yii wuun'à kèεge, naha na yε yii yyahayi sí n-pa n-tanha, fo yii sí raa myahigii súu.

²⁶ Sùpyire puni na yii mpiimu kère kafinare jùŋɔ taan ke, yii wuun'à kèεge, naha na yε lire pyiŋkanni na, pi tulyey'à kafinivinibii kèe, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Kile tũntunmii ke.

*Yii yii zàmpeɛnbii kyaa táan yiy'á
(Macwo 5.38-48; 7.12)*

²⁷ Nyε mii lógofeebii, mii sí yi jwo yii á: yii yii zàmpeɛnbii kyaa táan yiy'á. Mpii pi nyε ná pege e mà yyaha tí ná yii e ke, yii a kacɛnɲii pyi pire na. ²⁸ Mpii pi nyε na jwumpimpe yu mà yyaha tí ná yii e ke, yii a jwó leni pir'á. Mpii pi à yii cùmu lemε pi ke, yii a Kile jáare pir'á. ²⁹ Wà ha kantawaa bwèn mu mùmpenge k'e, ku sanɲke kèɛnɲe urufol'á. Sùpya ká mu vāanntinmbwøhe cyán a shwɔ mu na, ma vāanntinmbileni yaha u cye e mú. ³⁰ Wà ha mu jáare, urufoo kan. Sùpya ká mu yaaga cyán a shwɔ, ma hà ku fwoo jáara u na mε.

³¹ Nde yii la nyε sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii a lire pyi pi á mú. ³² Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, tònɲi nɲi yii sí n-ta lire e yε? Mɛpɛnge shiinbii mú nyε na lire pyi mà? ³³ Mpii pi nyε na kacɛnɲkii pyi yii na ke, yii aha a cyi pyi pire kann'á, tònɲi nɲi yii sí n-ta lire e yε? Mɛpɛnge shiinbii mú nyε na lire pyi mà? ³⁴ Yii à cè a jwo na yii sí n-jà yaaga jáare n-ta mpiimu á ke, yii aha a pire kanni kaan, tònɲi nɲi yii sí n-ta lire e yε? Mɛpɛnge shiinbii mú na lire pyi. Pi à cè a jwo na mpii pi sí n-jà pire yaayi cyage núruŋɔ pire na ke, pire na pi maha yi fwøhigii leni mú. ³⁵ Nka yii pi ke, yii yii zàmpeɛnbii kyaa táan yiy'á, yii raa kacɛnɲkii pyi pi na. Yii aha fwoo le pi na, yii i yii sònɲɔre láha li zàraɲi na. Lire ká mpyi, Kile sí sàra nimbwo kan yii á, lire mú li sí li cyèe na yii na nyε Kileni nɲi wuɲi pyii, naha na yε u à jwɔ kacɛnnɛcembaabii ná shinpiibii na.

³⁶ Yii pyi jùnaarafee, bà yii Tuɲi Kile nyε jùnaarafoo mε.

*Yii àha raa pi sanmpii cêεge mε
(Macwo 7.1-5)*

³⁷ Yii àha raa pi sanmpii cêεge mε, lire ká mpyi Kile mú sì yii cêεge mε. Yii àha raa sùpyire sannte la wwû mε, lire e Kile mú sì yii la wwû mε. Wà ha kyaa pyi yii wà na, urufoo u lire yàfa. Lire ká mpyi, Kile mú sí yii kapegigii yàfa yii na. ³⁸ Yii a sùpyire sannte kaan, lire e Kile mú sí yii kan, yaage e yii à sumare pyi maa pi sanmpii kan ke, Kile sí kuru yaage jî sí ku cúnɲɔ cúnɲɔ si ku fíi si kà bâra ku na fo yaage si jî raa wuni.»

³⁹ Lire kàntugo ka Yesu sí tãanlini là jwo pi á na: «Fyinɲi wà sí n-jà u fyinɲε kábii cû la? Lire ká mpyi, pi mú shuunniɲi puni

sì n-tîge wyige k'e mà? ⁴⁰ Cyelempyaŋi tacenke sì n-jà n-pêe n-tòro u cyelentuŋi woge taan me, ŋka cyelempyaŋi cyege k'à le a jwɔ ke, uru u tacenke maha mpyi u cyelentuŋi woge fiige.

⁴¹ Naha na mu jye na jyèenni jaa ma cìmpworonji jyiini i, mà li ta bànnanji u jye mu wuuni i ke, mu jye na uru jaa mà ye?

⁴² Mà tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìmpworon'á na u yyére maa jyèenni wwú u jyiini i, mà li ta bànnanji u jye mu wuuni i ke, mu jyii jye uru na mà ye? Mu u à fyinme tò wwomɔ na ke, bànnanji wwú ma jyiini i fɔlɔ, lire ká mpyi, mu sí raa jaa raa jcwúu jyèenni tawwuge e ma cìmpworonji jyiini i.

Cige maha jɛ̀ ku yasere e

(Macwo 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Cige njicennke jye na yasere nimpere yaa me, cipege mú jye na jin'a yasere njicenne yaa me. ⁴⁴ Cire puni maha jɛ̀ni ti yasere cye kurugo, lire jwɔhɔ ku jye: wà sì n-jà fizhiye cige yasere kwòn ŋguro cige na me, wà mú sì n-jà erenzen cige yasere kwòn kilege taha na me. ⁴⁵ Ngemu u zò u à jwɔ ke, uru maha jwujɛnmpe yu. Ngemu u jye ná zòmpi i ke, uru maha jwumpimpe yu. Yii li cè, sùpyanji zòmbilin'à jɛ̀ ndemu na ke, lire u jwɔge maha yu.»

Yákilifoŋi ná funɔ baa shinɔ kani

(Macwo 7.24-27)

⁴⁶ Ka Yesu sì núr'a jwo: «Naha kurugo yii maha mii pyi “Kafoŋi, Kafoŋi” mà li ta yii sí jye na mii jwumpe kurigii jaare mà ye? ⁴⁷ Shin maha shin u à pa mii á, maa mii jwumpe lógo, maa pu kurigii jaare ke, urufol'à fworɔ yaage ŋkemu na ke, mii sí kuru cyêe yii na. ⁴⁸ Urufɔo na jye mu à jwo bafaanranji u à jɛ̀nke tũgo fo mà sà nɔ kafaage na, maa u bage nintaani cyán ku na ke. Bag'à faanra a kwɔ ke, ka zànbwɔhɔ si mpa, ka lwɔhe si wá na fwu na ma na ku kúuli, ŋka bage jye a cwo me, jaha na ye ku nintaan'à cyán a jwɔ. ⁴⁹ Ŋka shinɔ u jye na mii jwumpe núrɔ, maa mpyi u jye na pu kurigii jaare me, urufɔo na jye mu à jwo bafaanranji u à u bage nintaani cyán jɛ̀ntiige na ke. Zành'à pa, ka lwɔhe si wá na fwu na ma na ku kúuli ke, ka bage si ntíl'a pi a wu.»

7

Yesu à sòrolashiibii yyaha yyére shinɔ wà bilina cùuŋɔ

(Macwo 8.5-13; Yuhana 4.43-54)

¹ Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwɔ sùpyir'á ke, maa ŋkàre Kapere namu kàhe e. ² Jromu sòrolashiibii yyaha yyére shinɔ wà na mpyi wani kuru kàhe e ná biliwe e. Uru bilinanji kani mpyi a waha u na. Ka yampime si mpa uru bilinanji cù, fo u na ŋko s'a kuro caa.

³ Nyɛ uru jùṅufoon' à Yesu kyaa lógo ke, maa Yahutuubii kacwǎnribii pìi tun pi sà Yesu jáare u u mpa uru bilinaŋi cùuŋɔ. ⁴ Pi à nɔ Yesu yyére ke, maa u jáare fànha na, maa jwo: «Ŋge jùṅufoon' à yaa ná mpwǎh'e, mu à yaa mu u u pwǎho. ⁵ Naha kurugo yɛ wuu Yahutuubii kyal' à táan u á sèl'e. Uru mú sí u à wuu Kile Jwumpe kàlambage faanra.»

⁶ Nyɛ ka Yesu si jɛɛ maa ŋkàre ná pi e. Tèni i pi à sà byanhara sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi pyɛnge na ke, lir' à sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi ta u à u ceveebii pìi tun pi sà yi jwo Yesu á: «Kafoonj, ma hà maye kànha mpa mii pyɛnge e mɛ, naha na yɛ mii jùŋk' à cyére mu u jyè mii pyɛnge e. ⁷ Lire kurugo mii à li kàanmucya mà li ta na mii yabilinji nyɛ a yaa mii u shà mu fye e mɛ. Nka jwunŋanŋa ninŋin jwo, kuru sí mii bilinaŋi cùuŋɔ. ⁸ Mii wí ke, sòrolashiibii pìi na nyɛ mii jùŋɔ na, mii sí nyɛ pìi jùŋɔ na. Mii aha wà pyi “Ta si” u maha ŋkàre. Mii aha wabɛɛ pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na bilinji pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

⁹ Nyɛ Yesu à puru jwumpe lógo sòrolashiibii jùṅufoonji ceveebii jwɔ na ke, ka uru nàŋi kani si u kàkyanhala. Supyikurunŋe ku mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u yyaha kɛɛnŋ'a pi wíi wíi, maa jwo: «Mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntêl'a sùpya nya ná ŋge dáníyanji fiige e mɛ, ali Izirayeli shiinbii shwǎhǎl'e mii nyɛ a u fiige nya mɛ.»

¹⁰ Mà jwo tùntunmpii pi núr'a nɔ sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi pyɛnge e ke, pi à sà uru bilinaŋi ta u à cùuŋɔ.

Yesu à nàŋjiibili ninŋkwu jè

¹¹ Lire kántugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si yîri na ŋkɛɛge Nayimu kànhe e, shinnyahara mpyi a taha pi fye e.

¹² Pi à sà byanhara kànhe tajyijwɔge na ke, ka pi i jɛíri ná kànhe shiinbii pìl'e, pi i ŋkɛɛge ná nàŋjiibilini là ninŋkwul'e fanŋyi i. Lenŋkwucwonji wà u pyìninŋkinge ku mpyi ku ki. Kànha shiinbii ninnyahamii mpyi a taha lenŋkwucwonji na, pi i ŋkɛɛge uru bunji tatonŋe e. ¹³ Kafoonji Yesu à uru ceenji mɛɛsuwunji nya ke, ka u jùṅaare si jyè u e, ka u u u pyi: «Fyâha, ma hà raa mɛɛ súu mɛ!»

¹⁴ U à yire jwo ke, maa file bunji lwófeebii na, maa bwòn kariyi na, ka pi i yyére. Ka u u jwo bun'á: «Nàŋjiiwe, yîril!» ¹⁵ Ka nàŋjiinji si yîr'a tɛɛn, maa li jwɔ cú na yu, ka Yesu si u kan u nuŋ'á.

¹⁶ Shin maha shin u mpyi wani ke, ka li i pi puni bilibili, fo pi na Kile père marii ŋko: «Kile tùntunŋi nimbwonji wà u à uye cyêe wuu na! Kile à pa u shiinbii tɛgɛ!» ¹⁷ Nde Yesu à pyi ke, ka sùpyire si sà a lire yu Zhude kùluni ná li kwùumpe kùligii puni i.

Yuhana Batizelipyinji à tũntunmii tun Yesu á
(Macwo 11.2-19)

¹⁸ Nyɛ karigii Yesu à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si nkàr'a sà cyire puni yyaha jwo u á. Yuhana à yire lógo ke, maa u cyelempyiibii pìi shuunni yyér'a ¹⁹ tun pi sà Kafoonji Yesu yíbe na: «Y'à jwo na nge u sí n-pa ke, uru u nyɛ mu laa, wabere wuu à yaa wuu a sigili?» ²⁰ Pire cyelempyiibil'à kàr'a sà nɔ Yesu na ke, maa u pyi: «Yuhana Batizelipyinji à wuu tun na wuu pa mu yíbe na “Ngemu kyaa l'à jwo na u sí n-pa ke, mu u nyɛ u wi laa, wuu a wabere sigili?”»

²¹ Lire tɛni mpyi a Yesu ta u u yamii nijyahamii ná cwɔhɔmɔfee nijyahamii cùunji, maa jínabii kàre na yige pifeebil'e, maa fyinmii nijyahamii jyii múru. ²² Nyɛ ka Yesu si tũntunmpii pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na: fyinmpii naha na paa, tonkegyifeebii sí i jaare, tògofeebii sí i ncùunji, njuncunnibii sí i nùru, kwùubii sí i jɛni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fɔnɔfeebil'á. ²³ Nyɛ mii kapyiinkii ká mpyi cyi nyɛ a ngemu pyi u à cye láha mii na mɛ, urufoo wuun'à jwɔ.»

²⁴ Yuhana tũntunmpil'à nùr'a kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à pi pyi: «Canɛke yii ná nkàre síwage e ke, taha nyɛge yii mpyi a kàr'a sà wíi kafɛɛge sí i ku nyàha la? ²⁵ Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wíi yɛ? Vàansinayafoo la? Yii li cè na mpìi pi maha vāansinayi leni, maa pi jyii karigii pyi, maa pi jyii njyɛnji lyi ke, pire maha mpyi saanbii bayi i.

²⁶ Nyɛ lire sannii i ke, naha tawiige e yii mpyi a kàre yɛ? Kile tũntunɔ la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fàha tò Kile tũntunɔ na. ²⁷ Naha kurugo yɛ Kile Jwumpe Semɛnji à jwo ngemu kyaa na na
“Wii, mii sí na tũntunji tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*” ke,
uru tũntunji u nyɛ Yuhana.

²⁸ Mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha nkɔwɔ a si ngemu u à fàha tò Yuhana na mɛ, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'à fàha tò Yuhana na.

²⁹ Sùpyire ti mpyi na nùru Yuhana jwɔ na, mà bàra múnalwɔɔre shwofeebii na ke, pire puni mpyi a tɛɛn ná l'e na Kile à tíi, maa jɛɛ ka Yuhana si pi batize. ³⁰ Nka Kile mpyi a ndemu yaa mà yyaha tíi ná sùpyire e ke, Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyanji cyelentiibii nyɛ a jɛɛ lire na mɛ, maa jcyé pi nyɛ a jɛn'a batize mɛ.

³¹ Ná naha shi i, mii sí nte sùpyire shini tàanna yɛ? Ti ná naha shi k'à fworobɛ? ³² Ti na nyɛ mu à jwo nànkopyire, ntemu ti nyɛ na bàhare kàfuge na ke, tà na bàhare maa nkɔ ti shɛɛfeebil'á:

“Wuu à tiinmpini wyl̄ yii á, yii nyɛ a nyɛn'a kwôhɔ mɛ.

Wuu à jáhampe myahigii cêe yii á, yii nyɛ a nyɛn'a mɛɛ sú mɛ.”

³³ Yii li cè, Yuhana Batizelipyin̄i à pa ke, u mpyi na nyjyì tɔɔn wu lyî mɛ, u mú mpyi na sinmɛ byii mɛ, ka yii i jwo na jána u nyɛ u e. ³⁴ Supyan̄i Jyan̄i à pa, maa lyî maa byii, ka yii i jwo na u sɔnnɔre nyɛ a taha yaage kabɛɛ na mɛ, fo nyjyìn̄i ná sinmbyaani kanni, maa núr'a pyi mɛpɛngɛ shiinbii cevoo mu à jwo múnalwɔɔre shwofeebii.

³⁵ Nka yákilifente Kile maha nkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha jɛcè urufɔo kapyiin̄kil'e.»

Yesu à fwòrobacwɔn̄i wà kapegigii yàfa u na

³⁶ Nyɛ Farizhen̄ni wà na mpyi wani, uru mɛge na mpyi Simɔ. Cann̄ka uru nàñ' à Yesu yyere na u sà lyî ná ur'e, ka u u nyɛɛ maa nkàre, ka pi i sà nkɔwùlo na lyî.

³⁷ Mà pi yaha wani, ceen̄i wà na mpyi kuru kànhe e, kànhe sùpyire puni mpyi na uru ceen̄i cyère kampakii na, u kapegigii kurugo. Uru ceen̄' à pa jɛcè na Yesu na nyɛ uru Farizhen̄ni bage e ke, ka u u mpa ná longaracwol'e†, l' à jî sìnme nùguntanga wumɔ na. ³⁸ Maa ntòro Yesu kàntugo yyère mà sà yyère u tooyi taan, maa mɛɛ sú sèe sèl'e, fo nyii lwòh' à wu mà Yesu tooyi jín̄ɛ, maa u n̄n̄joore tɛg'a yi cwuugo, maa yi púr'a cù, maa puru sìnme nùguntanga wumpe tɛg'a yi tiri.

³⁹ Nyɛ Farizhen̄ni u mpyi a Yesu yyere ke, ur' à lire nya ke, maa jwo uye fun̄n̄'i: «Kampyi sèen̄i na n̄ge nàñi na nyɛ Kile t̄n̄ntun̄ɔ, u mpyi na sí li cè na ceen̄i shin̄i u nyɛ na bwùun uru na ke, na u nyɛ kapimpyin̄ɛ.» ⁴⁰ Ka Yesu si Farizhen̄ni funzɔnnɔre cè, maa u pyi: «Simɔ, jwumɔ na naha mii u jwo mu á.» Ka Simɔ si u pyi: «Ta yu, cyelentun̄i.»

⁴¹ Ka Yesu si jwo: «Nàñi wà fwòhii na mpyi shiin shuunni na, u kampwòhii nkɔwu kan̄kuro (500.000) na mpyi wà na, u san̄ni wun̄i sí nyɛ kampwòhii beeshuunni ná ke (50.000). ⁴² Ná li sín̄i sí nyɛ a pyi pi wà na mà jà a u fwooni tò mɛ, ka uru nàñi si cyire fwòhigii yàfa pi na. Nyɛ pire shiin shuunnin̄i i, uru nàñi kyaa sí n-táan pi jofol' á mà tòro u san̄ni na ye?»

⁴³ Ka Simɔ si u pyi: «Mii na s̄nn̄i n̄gemu u fwoo li mpyi a p̄e sèl'e ke, nàñi kyaa sí n-táan ur' á mà tòro u san̄ni na.» Ka Yesu si u pyi: «Mu à sèe jwo.»

⁴⁴ Maa yyaha k̄ɛnn̄ɛ ceen̄i yyère maa jwo Simɔ á: «Mu à n̄ge ceen̄i nya la? Mii à pa mu yyère, mu bá nyɛ a lwòhɔ kan mii i na tooyi jyé mɛ. Nka n̄ge ceen̄i wi ke, u à mii tooyi jyé ná u nyilwòhe e, maa yi cwuugo ná u n̄n̄joore e. ⁴⁵ Mu nyɛ a mii púr'a cù maa mii shéere mɛ, nka n̄ge ceen̄i wi ke, mà lwó u à jyé bage e ke, u à kwòro na mii tooyi shwɔnn̄re ná u jwòge e.

† 7:37 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mɛge nyɛ: «alibatiri».

⁴⁶ Mu nyɛ a mii nɔŋke tiri ná sɛnm'e mɛ, ŋka nge ceenji wi ke, u à mii tooyi tiri ná sɛnmɛ nɔguntanga wum'i. ⁴⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo mu á, kapegigii u à pyi ke, cyi ná cyi nyahanji mú i, cyi pun'à yàfa u na. Lire e u à mii kyaa táan uy'à sèe sèl'e. Kapegii nimpigir'à yàfa ngemu na ke, urufoo tàange nyɛ a pɛe mɛ.»

⁴⁸ Lire kàntugo ka Yesu si ceenji pyi: «Mu kapegigil'à yàfa mu na.» ⁴⁹ Mpii pi mpyi na lyi sɛncyan ná Yesu i ke, ka pire si wá na ŋko piye funɲ'i: «Naha supyifiwe u nyɛ nge nàŋi mà sà nɔ, fo u u sùpyire kapegigii yàfani ti na yɛ?» ⁵⁰ Ŋka Yesu nyɛ a puru jwumpe lwó a wíi mɛ, maa jwo ceenj'á: «Mu dáníyanj'à mu shwó, ta sì yyenɲe e.»

8

Cyeebii pi mpyi a taha Yesu ná u cyelempyiibii jwɔh'i ke

¹ Lire kàntugo ka Yesu si wá na jaare na ntùuli kànbwoyi ná kànpɛɛre na, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná Kile Saanre e. U cyelempyiibii ke ná shuunninji mpyi ná u e. ² Cyeebii u à cùuŋɔ, mà bàra mpiimu jínahii u à kòr'a yige pi e ke, pire pìi mú na mpyi ná u e. Wà mɛge na mpyi Mariyama, pi mpyi maha uru pyi Magidala Mariyama mú (uru nge ceenji i Yesu mpyi a jínabii baashuunninji kòr'a yige) ³ ná Cwuzza cwonji Zhanɛ (Cwuzza u mpyi na saannji Erɔdi karigii cwɔɔnre) ná Suzani ná cyeebii piiberii nɲyahamii. Pire cyeebii mpyi maha pi cyeyaayi yà kaan Yesu ná u cyelempyiibil'á, pi i piye tɛre.

Nɛɛnugunji bàtaage

(Macwo 13.1-23; Marika 4.1-20)

⁴ Nyɛ canŋka shinnyahara à pa bínni Yesu taan, tire sùpyire mpyi a yíri kànya nɲyahaya na, ka u u bàtaaga jwo pi á. U à jwo: ⁵ «Nɛɛnugunji wà u ná fwor'a kàre jɛɛmɛ tanuguge e. Mà u yaha u u sùmapyanji wàa fini fiige, wà à cwo kuni jwɔge na, ka kuntorobii si uru tánhana, ka saŋcyɛɛnre si mpa u jò. ⁶ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, maa fyín. U nyɛ a mɔ mɛ, maa waha, naha na yɛ mbyimɛ nyɛ a pyi kuru cyage e mɛ. ⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ngurotaha na, maa fyín, maa wá na lyɛge, ka ngure si u cù. ⁸ Ŋka wà tacwug'à pa bê ná nɲŋke tacɛnɲke e, maa fyín, maa lyɛ, maa se. Sùmacige maha sùmacig'à sùmapyanji se mà nɔ ŋkuu (100) na.»

Yesu à kuru bàtaage jwo ke, maa jwo fànha na: «Ŋgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u nɲgyigigii cyán sèl'e.»

⁹ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Kuru bàtaage jwɔhe ku nyɛ naha shi yɛ?» ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná cyi à jwɔhɔ ke, yíi á cyire jɛɛn'á kan, ŋka sùpyire sannt'á bàtaay'i cyi à jwo:

“bà pi si mpyi s'a pu wíi, pi àha raa pu jaa raa jcwúu mɛ,

s'a pu núru, pi àha raa pu yyaha cini mɛ*.”

¹¹ Kuru bàtaage jwòhò ku nyɛ: sùmashinɔ u nyɛ Kile jwumpe.

¹² Kuni jwòge na sùmashinɔ tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ka Sitaanninɔ si pu wwù pi funɔ'i, bà pi si mpyi pi àha ndá pu na, si shwò mɛ.

¹³ Kafaafoge junɔ'i sùmashinɔ tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa nyɛ pu na ná funntange e, nka pu nyɛ a já a ndìre le t'e mɛ. Pi maha mpyi Kile kuni i tère nimbilere e kanna, kawaa ká pi ta, pi maha fworo l'e.

¹⁴ Ngure shwòhòl'e sùmashinɔ tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, nka mà jwo tère nimbilere li nò ke, funmpɛnre karigii ná nàfuunɔ lage ná nge diɔnyɛnɔ múguronɔ karigii maha pu cwònrò, fo pu yasɛere sì n-jà nò mɛ.

¹⁵ Ninke ninɛnɔke na sùmashinɔ tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa nyɛ pu na ná funɔ ninɔkin i, maa nkòwòro pu junɔ'i ná jwòmɛɛ ninɔkin i ke, tire sùpyire ti maha tiye waha tɛrigii puni i, marii Kile nyii wuuni pyi.

Kile Jwumpe na nyɛ fùkina fiige

(Marika 4.21-25)

¹⁶ Wà nyɛ na fùkina mîni si u le jɔyígile yaaga jwòh'i mɛ. Nka u maha mîni maa u dùrugo yaage kà junɔ'i, bà u si mpyi s'a bɛɛnmpe yige bage jyifeebil'à mɛ. ¹⁷ Nyɛ kyaa maha kyaa li nyɛ numpini i ke, cyire puni sí n-pa n-yige bɛɛnmpe na, kyaa maha kyaa l'à jwòhò ke, lire là sì n-kwòro jɔcɛmbaa mɛ. ¹⁸ Lire kurugo jwumpe yii nyɛ na núru mii jwò na ke, yii yákili yaha pu na sèl'e, jaha na yɛ ngemu u à yaaga cè ke, kà sí n-bàra urufoo u tacɛnɔke na. Nka ngemu u nyɛ u nyɛ a yafyin cè mɛ, ali u na sònnɔ na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwò u na.»

Mpii pi nyɛ Yesu nunɔ ná Yesu cìnmpyiibii ke

(Macwo 12.46-50; Marika 3.31-35)

¹⁹ Nyɛ ka Yesu nunɔ ná u cìnmpyiibii si mpa u yyére. Nka sùpyire nyahanɔ kurugo, pi nyɛ a já a tabaraga ta u na mɛ. ²⁰ Ka wà si Yesu pyi: «Mu nunɔ ná mu cìnmpyiibii naha cyínɔnɔ na, pi naha na mu kyaa pyi.» ²¹ Ka Yesu si jwo: «Mpii pi nyɛ na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii jaare ke, pire pi nyɛ mii nunɔ ná mii cìnmpyiibii.»

Yesu à kafeebwòhe yyéɛnɛ banɔ junɔ'i

(Macwo 8.23-27; Marika 4.35-41)

²² Canɔnka Yesu à u cyelemnyiibii pyi: «Yii a wá, wuu u banɔ jyiil'a kɛɛnɔnɛ kùmpoge sanɔke na.» Ka pi i jyé bakwòge

* 8:10 Ezayi 6.9

e na baŋi jyiili. ²³ Mà pi yaha pi i ñkèege lwøhe ɲuŋ'i, ka Yesu si mpa ɲɔɔ, ka kafeebwøhɔ si wá na fwu na lwøhe lwúu na wàa bakwøoge funŋke e. Ku mpyi na ɲko si ɲí lwøhe na, fo na ɲko s'a ntíri lwøhe ɲwøh'i. ²⁴ Ka cyelempyiibii si Yesu ɲè, maa jwo: «Cyelentuŋi, cyelentuŋi, wuu sí n-kwú dɛ!» Ka Yesu si yíri maa fànha cyán kafeege na, maa lwøhe pyi: «Tèen tanuge e!» Ka kafeege si yyére, ka lwøhe si ntèen. ²⁵ Ka u u u cyelempyiibii yíbe maa jwo: «Taha yii bá ɲye a dá mii na me?» ɲka cyelempyiibii fyagara wuubii ná pí kakyanhala wuubii pi mpyi, ka pi i wá na piye yíbili: «Jofoo u ɲye ɲge nàŋi fo ka kafeege ná lwøhe si ntèen u wuuni taan ye?»

*Yesu à jínahii ɲiɲyahamii kàr'a yige nàŋi w'e
(Macwo 8.28-34; Marika 5.1-20)*

²⁶ ɲye ka Yesu ná u cyelempyiibii si baŋi jyiil'a sà nɔ Gadara shiibii kùluni i, lire kùluni na ɲye Galile wuuni yyetiimpe na baŋi kàntugo. ²⁷ Pi nivworobii bakwøoge e, ka kuru kànhe nàŋi wá si Yesu ɲùŋɔ bê, jínabii mpyi uru nàŋi i. Li mpyi a mɔ, u sàha mpyi na vāanɲi leni me, u sàha mpyi na shùun kànhe e me, fo fanɲi i†. ²⁸ Tèni i uru nàŋ'á Yesu ɲya ke, ka u u ɲkwúulo, maa ɲcwo Yesu fere e, maa jwo fànha na: «Yesu, Kilenɲi ɲiɲyi wuŋi Jyaŋi, ɲaha mu ɲye na ɲcaa mii á ye? Mii na mu ɲáare, ma hà kawaa pyi na na mà dɛ!»

²⁹ Nàŋ'á yire jwo, ɲaha na ye Yesu mpyi a jínani pyi na u fworo u e. Uru jínani mpyi maha u cyáan tèrii ɲiɲyahagil'e. Sùpyire mpyi maha uru nàŋi cwôre maa u cyeyi ná u tooyi pwu ná yôrɔy'e, bà u si mpyi si ntèen tanuge e me, ɲka u mpyi maha yire yapwoyi puni kwùun. Lire kàntugo jínani mpyi maha si ná u e síwage e.

³⁰ ɲye ka Yesu si nàŋi yíbe u mege na, ka u u jwo: «Mii mege ɲye Shinɲyahara.» U à yire jwo ɲaha na ye jínabii pi mpyi u e ke, pire mpyi a ɲyaha. ³¹ Ka pire jínabii si Yesu ɲáare na u àha pire kòrɔ ɲkàre kacyyewyicugunke e me.

³² ɲye lir'á caakurumbwøhɔ ta ku u lyí ɲanke kà numpenge na wani, ka jínabii si Yesu ɲáare sèl'e na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakurunke e, ka u u ɲɛɛ. ³³ ɲye ka jínabii si fworo nàŋi i maa sà jyè caabil'e. Ka kuru caakurunke puni si sùrug'a yíri ɲanke numpenge na mà cwo cwo baŋi i mà kwú.

³⁴ Cáanahabil'á lire ɲya ke, maa fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwønbugure puni i. ³⁵ Ka sùpyire si fwor'a kàre si sà cyire karigii ɲya. Nàŋi i jínabii mpyi ke, ka pi i sà u ta u à tèen Yesu fere e ná vāanɲi i tanuge e, ka pi i fyá. ³⁶ L'á pyi mpiimu ɲyii na ke, ka pire si nàŋi cuuŋɔŋkanni jwo pi sanmpil'á. ³⁷ ɲye

† 8:27 Yahutuubii maha pi fanɲi wwú kafaayi ɲuŋ'i. Pi maha ku ɲwøge yal'a yaa fo maha tateɲɲɔŋɔ yaa mú.

ka Gadara kùluni shiinbii puni si Yesu jáare na u fworo pire kùluni i, naha na ye pi mpyi a fyá u yyaha na sèl'e. Ka Yesu si jyè bakwɔɔge e s'a nkèege.

³⁸ Nàni i jinabil'à fworo ke, ka uru si Yesu jáare sèl'e, na uru na nkèege ná u e. Ka Yesu si u núrunɔ maa jwo: ³⁹ «Núru, ma a si pyenge, kabwooni Kile à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyenge shiinbil'á.» Ka nàni si nkàre kànhe funnke e, nde Yesu à pyi u á ke, maa sà a lire yu na ntùuli cyeyi puni i.

*Yesu à ceenji wà cùunɔ, maa Zharusi pworonji buwuɔni jè
(Macwo 9.18-26; Marika 5.21-43)*

⁴⁰ Nyɛ tɛni i Yesu à nùr'a baɔi jyiil'a kɛɛnnɛ kùnnke sannke na ke, ka shiɔnyahara si u nùnnɔ bɛ, naha na ye pi puni mpyi na u sigili. ⁴¹ Kile Jwumpe kàlambage kà nùnnufoo na mpyi wani, uru mege mpyi Zharusi, ka uru nàni si mpa ninjkure sín Yesu fere e maa u jáare fànha na na u shà uru pyenge e, ⁴² naha na ye pworonji ninjinji u mpyi u á, ná u mpyi a yyee kɛ ná shuunni kwɔ ke, uru mpyi na yà, fo u mpyi na nkɔ raa nkɔwù.

Nyɛ Yesu ninjkarenji Zharusi pyenge e, sùpyire mpyi a u kwùulo kàmpanji puni na, fo na u fɛnre piye shwɔhɔl'e.

⁴³ Ceenji wà na mpyi tire sùpyire shwɔhɔl'e, lùwulinkwombaayi mpyi u na yyee kɛ ná shuunni funn'i. Wempiiibii mpyi a kwɔ u cyeyaare puni na, nkɔ wà nyɛ a já a u cùunɔ mɛ.

⁴⁴ Nyɛ ka u u mpa Yesu kàntugo yyére maa bwɔn u vàanji zhwɔɔre na, ka yampe si ntíl'a kwɔ. ⁴⁵ Ka Yesu si sùpyire yíbe: «Jofoo u à bwɔn mii na ye?» Ka sùpyire puni si wá na nkɔ: «Mii bà mɛ.» Ka Pyɛri si jwo: «Cyelentuɔi, mu nyii nyɛ sùpyire na t'à mu fɛnre kàmpanji puni na mà?» ⁴⁶ Ka Yesu si jwo: «Wà kɔn'à bwɔn mii na, naha na ye mii à li kàanmucya mà li nya na fànhe kà a fworo mii i.»

⁴⁷ Nyɛ ceen'á li nya na nde ur'à pyi ke, na Yesu à li cè ke, ka u u fyá fo na jcyɛnni, maa mpa ninjkure sín Yesu fere e, nde l'à u pyi u à bwɔn Yesu na ke, ná pyin'kanni na u à uye nya u à cùunɔ tɛnuuni mujye e ke, u à yire yyaha jwo Yesu á sùpyire puni nyii na. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Na pworɔ, mu dáníyan'á mu cùunɔ. Kile u yyenin'ke kan ma á.»

⁴⁹ Mâ Yesu yaha puru jwumpe na, tũntun'á yíri nùnnufoonji Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nɔ mu pworonji na. Ma hà núru cyelentuɔi yaha u uye kànha u a ma mɛ.» ⁵⁰ Yesu à yire lógo ke, maa jwo Zharusi á: «Ma hà raa fyáge mɛ, dá mii na kanna, mu pworonji sí n-yíri.»

⁵¹ Nyɛ pi à sà nɔ Zharusi pyenge jwɔge na ke, Yesu nyɛ a jɛɛ sùpyanji wabere u jyè ná ur'e mɛ, fo Pyɛri ná Yuhana ná Yakuba ná pyànji tunji ná pyànji nunji. ⁵² Sùpyire puni ti mpyi pyenge e ke, pire puni mpyi na myahigii súu marii nkɔwùli pyànji nkɔwùli na. Ka Yesu si pi pyi: «Yii áha raa mɛɛ súu mɛ, pyànji nyɛ a kwù

mε, u na ηwúuni!» ⁵³ Ka pi i wá na ηcyàhali u na, jaha na ye pi à li cè na pyàñ'à kwû.

⁵⁴ Nyε ka Yesu si pyàñi buwuñi cû u cyεge na, maa jwo fànha na: «Pyà, yîri!» ⁵⁵ U à yîre jwo ke, ka pyàñi múnaani si núr'a jyè u e, lire tèenuuni mujye e, ka u u yîri, ka Yesu si pi pyi pi njyi kan u á. ⁵⁶ Ka lire kani si pyàñi sifeebii bilibili. Ka Yesu si yi jwo pi á na pi àha nde kani jwo sùpyanji wà tufiig'á mε.

9

*Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu
(Macwo 10.5-15; Marika 6.7-13)*

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniñi pyi pi à bínni u taan, maa síñi ná fànhe kan pi á, bà pi si mpyi s'a jínabii puni kòre s'a yige pifeebil'e, s'a yampii cùuñi mε. ² Lire ηwòhò na, u à pi tun pi sà a Kile Saanre kyaa yu sùpyir'á, pi raa yampii cùuñi. ³ U à pi pyi: «Yii àha ηkwò yaaga lwó yiye cye e lire kùsheeni na mε, mu à jwo kàbii, lire nyε mε boro ná bwúuru ná wyéε. Yii wà hà ηkwò vāanntinñke kabere lwó mbâra u yacige woge na mε. ⁴ Yii aha ηkàre kànha maha kànha na, ka wà si jεε yii sunmbage na, yii tēen wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ⁵ Nka kànhe ηkemu shiin kampyi pi nyε a jεε yii i yii sunmbage tîrige pire yyéε mε, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kànhe shiin na.»

⁶ Nyε ka pi i yîr'a kàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu na mâre kànyi puni i, maa yampii cùuñi.

*Saannji Erədi na uye yîbili na Yesu nyε jofoo ye
(Macwo 14.1-12; Marika 6.14-29)*

⁷ Nyε Yuhana bonkwooni kàntugo, saannji Erədi à pa Yesu kapyiñkii lógo, ka li i u yákiliñi wùrugo sèl'e, jaha na ye pìi mpyi na ηko na Yuhana Batizelipyiñi u à jè a fworò kwùñi i. ⁸ Pìi sí i ηko na Kile tūnntunñi Eli u à núr'a pa, pìi mú sí i ηko na tèecyiini Kile tūnntunñi wà u à jè a fworò kwùñi i. ⁹ Ka Erədi si jwo: «Mii à pi pyi pi à Yuhana ηùñke kwòn, jofoo shenre mii saha sí nyε na nùru amε ye?» Ka u u wá na Yesu caa si u jya.

*Yesu à shiin kampwəhii kanjkuro ηwə cya
(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Yuhana 6.1-14)*

¹⁰ Nyε Yesu tūnntunmpil'á núr'a pa ke, maa pi kapyiñkii puni jwo u á, ka u u yîri ná pi e sùpyire sannte taan mà kàre pi mεge cyage e Bētisayida kànhe kàmpañke na. ¹¹ Sùpyir'á pa pi saha cè ke, maa ηkàre wani pi fye e. Ka u u pi cùmu lemε ηwə, maa Kile Saanre kyaa jwo pi á. Mpii pi mpyi na yà pi e ke, maa pire cùuñi.

¹² Tèni i canŋk'à pa a ntîri ke, ka Yesu cyelempyiibii kɛ ná shuunniŋi si file u na maa yi jwo u á na u sùpyire cye yaha, bà pi si mpyi si sà njyi ná tashwɔnyɔ cya kànyi ná sishwɔnbugure e mɛ, jaha na yɛ sige funŋke e pire nyɛ. ¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpïi pi pi kan pi lyî.» Ka pi i u pyi: «Bwúuru jùnyɔ kanŋkuro ná fyapya shuunni cyi naha wuu á kanna, fo l'aha nta wuu yabilimpïi sí n-sà njyi cya mpa ŋkan nte supyiŋyahare pun'á.»

¹⁴ Tire sùpyire e, nàmbaabii kanni mpyi a shiin kampwɔhii kanŋkuro (5.000) kwɔ, ka Yesu si u cyelempyiibii pyi pi à sùpyire tɛŋe tɛŋe kuruyo kuruyo, yire kuruyi ninŋin ninŋinŋi puni mpyi a shiin beeshuunni ná kɛ kɛ kwɔ.

¹⁵ Nyɛ ka pi i sùpyire puni tɛŋe tɛŋe, bà Yesu mpyi a yi jwo mɛ. ¹⁶ Ka Yesu si yire bwúuru jùnyɔ kanŋkuro ná cyire fyapyaagii shuunniŋi lwɔ, maa yyahe yîrige nɛnyinŋi i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwɔn kwɔn a kan u cyelempyiibil'á, pi kan sùpyir'á. ¹⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani ke, tire pun'à lyî a tìn. Ka pi i shàhii kɛ ná shuunni jî njyipaanyi na.

*Pyeri à jwo na Kile Nɛncwɔnrɔŋi u nyɛ Yesu
(Macwo 16.13-21; Marika 8.27-31)*

¹⁸ Nyɛ lire kàntugo, mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha, u à yîri pi taan, maa sà Kile jáare. U à kwɔ ke, maa núr'a pa, maa pi yîbe: «Sùpyire na mii sônŋi jofoo yɛ?» ¹⁹ Ka pi i u pyi: «Pii wá na ŋko na Yuhana Batizelipyinŋi u nyɛ mu, pii sí i ŋko na Kile túnntunŋiEli u nyɛ mu, pii mú sí i ŋko na Kile túnntunmpii pi à tòro ke, na uru wà u à jè a fworokwùŋi i.» ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyɛ na mii sônŋi yɛ?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Nɛncwɔnrɔŋi u nyɛ mu.» ²¹ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi áha ŋkwɔ yire jwo sùpya á mɛ.

²² Maa núr'a jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyanŋi Jyanŋi u kyaala sèl'e. Yahutuubii kacwɔnrɔŋi ná Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyanŋi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí jè.»

*Pyinŋkanni na wuu à yaa wuu taha Supyanŋi Jyanŋi Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Marika 8.34-9.1)*

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo u lógofeebii pun'á: «Ŋgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinŋi nyii karigii na, u u ntɛɛn kyaage taan u u ntaha mii fye e canŋa maha canŋa, pi mɛɛ ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁴ Naha na yɛ ŋgemu la ká mpyi si u ninjaanŋi yaa jwɔ ke, urufoo sì nùmpañja ta mɛ, ŋka ŋgemu ká kàntugo wà u ninjaan'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta. ²⁵ Naha li sí jwɔ sùpyan'á mà ma nyii yaayi puni ta ŋge dɛnyɛŋi i ninjaa, mu nùmpañŋke si sà ŋkɛge yɛ?

kapyiin̄kii kwú naye e sà nɔ fo ɲaha tère na ye? Ta ma ná ma ɲaɲi i naha.»

⁴² Nye mà pi yaha pi i filili ná pyàɲi i Yesu na, ka jínani si pyàɲi cúnɲɔ cúnɲɔ fànha na maa u cyán ɲìɲke na. Nye ka Yesu si fànha cyán jínani na, maa u pyi u à fworɔ pyàɲi i, maa u kan u tun'á. ⁴³ Sùpyire ti mpyi wani ke, Kile sífente mpyi a pire puni kàkɲanhala.

Yesu à jwo u kwùɲi kyaa na sahan̄ki

(Macwo 17.22-23; Marika 9.30-32)

Karigii Yesu mpyi a pyi ke, cyire mpyi a sùpyire puni kàkɲanhala. Mà pi yaha pur'e, ka u u yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁴ «Yii mpe jwumpe lóg'a tàra, li saha si mɔ mɛ, pi sí Supyaɲi Jyaɲi le cye e, pi i pi ɲyii wuuni pyi u na.» ⁴⁵ Nka cyelempyiibii ɲye a mpyi a puru jwumpe yyaha cè mɛ, ɲaha na ye pu ɲwɔhe mpyi a ɲwɔhɔ pi na, pi mú sí mpyi na fyáge si u yíbe pu ɲwɔhe ná.

Sùpyaɲi u ɲye ɲùɲufɔo Kile yyére ke

(Macwo 18.1-5; Marika 9.33-37)

⁴⁶ Nye ka nákaana si mpa yíri cyelempyiibii ná piye shwɔhɔl'e, tire ɲùɲke ku mpyi na pire puni i jofoo u ɲye ɲùɲufɔon̄i ye. ⁴⁷ Yesu à pa tire nákaante ɲùɲke cè ke, maa pyàɲi wà lwó a yaha uye taan, ⁴⁸ maa jwo cyelempyiibil'á: «Shin maha shin u à ɲge pyàɲi cùmu lemɛ ɲwɔ mii kurugo ke, urufɔo mú à mii cùmu lemɛ ɲwɔ. Ngemu ká mii cùmu lemɛ ɲwɔ ke, urufɔo mú à mii tunvoon̄i cùmu lemɛ ɲwɔ. Nye ɲgemu u à uye pyi yii puni kàntugo yyére wun̄i ke, uru u ɲye yii puni ɲùɲufɔon̄i.»

Ngemu ká mpyi u ɲye wuu zàmpɛn mɛ, uru na ɲye ná wuu e

(Marika 9.38-40)

⁴⁹ Nye ka Yuhana si jwo Yesu á: «Cyelentun̄i, wuu à nàɲi wà ɲya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mɛge e, ka wuu u u sige li na, ɲaha na ye wuu wà bà mɛ.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mɛ, ɲaha na ye ɲgemu u ɲye u ɲye wuu zàmpɛn mɛ, urufɔo na ɲye ná wuu e.»

⁵¹ Nye tèn̄i i Yesu tèefworon'à pa byanhara ɲge diɲyɛɲi i, s'a ɲkèege ɲìɲyìɲi na ke, ka u u sàa li lwó uye fun̄ɲ'i si ɲkàre Zheruzalɛmu kànhe e, ⁵² maa tún̄ntun̄mii tùugo uye yyaha na, ka pire si ɲkàr'a sà nɔ Samari kànhe kà na, maa sunmbage tatirige cya Yesu mɛɛ na kuru kànhe shiinbil'á. ⁵³ Nka kuru kànhe shiinbii ɲye a ɲɛɛ mɛ, ɲaha na ye Zheruzalɛmu i u mpyi na ɲkèege.

⁵⁴ Tèn̄i i u cyelempyiibii pìi shuun̄ni Yakuba ná Yuhana à pa yire lógo ke, maa jwo: «Kafoon̄i, mu sí wuu yaha wuu nage yige ɲìɲyìɲi na wuu tìrige pi ɲun̄'i wuu u pi shi bò mà?» ⁵⁵ Ka Yesu

si yyaha kêenn'a le pi e maa pi faha sèl'e*. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i ntòr'a kàre kànhe kabere na.

*Mpii la ku nye si ntaha Yesu fye e ke
(Macwo 8.19-22)*

⁵⁷ Mà pi nin̄karibii yaha, ka nànjì wà si Yesu pyi: «Kafoonjì, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ⁵⁸ Ka u u u pyi: «Wyigii na nye sigepwuunbil'á, shèere mú sí nye saɲcyɛɛnr'á. Nka tashwɔngɔ nye Supyanjì Jyanjì á mɛ.» ⁵⁹ Maa wabere pyi: «Taha na fye e.» Ka uru si jwo: «Kafoonjì, yyére, mii aha na tunjì tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ⁶⁰ Ka Yesu si u pyi: «Kwùubii yaha pi a piye tùni, nka mu wi ke, ta sì maa sà a Kile Saanre kyaa yu.» ⁶¹ Ka wabere si jwo: «Kafoonjì, mii la nye si ntaha mu fye e, nka na yaha si sà yi jwo na pyenge shiinbil'á fɔlɔ.» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u à nùtuuge cù nùfaanjì na, maa wíi kàntugo ke, urufoo nye a yaa ná Kile Saanre e mɛ.»

10

Yesu à tùntunmii beetaanre ná ke ná shuunni tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

¹ Lire kàntugo Kafoonjì Yesu à núr'a shiin beetaanre ná ke ná shuunni cwɔɔnrɔ u fyɛɲwɔhɔshiinbil'e, mà tun shiin shuunni shuunni uye yyaha na, kànyi puni ná cyeyi puni i u mpyi a yaa u tòro ke.

² Maa yi jwo pi á: «Sùmakwɔg'á pèe, nka sùmakwɔɔnbil'à cyére. Lire e ke yii kerege foo jáare, u u pli bâra sùmakwɔɔnbii na. ³ Mii à yii tun, yii a sì. Yii sí n-pyi sùpyire shwɔhɔl'e, mu à jwo mpàa pi nye sige yaaya shwɔhɔl'e.

⁴ Yii àha wyére lwó nde yiye ɲun'i mɛ, yii àha boro lwó mɛ, yii àha tanhanyi yabere lwó mbàra yii tooyi wuyi na mɛ. Mà yii nin̄karibii yaha, yii àha raa yyérelì kuni na s'a fwù pyi mɛ.

⁵ Yii aha jyè pyenge maha pyeng'e ke, yii jwumpe nin̄cyiimpe pu pyi «Kile u yyeɲɲinke kan yii á.» ⁶ Nye sùpya ká nta kuru pyenge e, ɲgemu u nye na ɲcáa yyeɲɲinke na ke, urufoo sí kuru yyeɲɲinke dùbabii ta. Nka l'aha nta uru sùpya nye kuru pyenge e mɛ, pire dùbabii sí n-kwôro yii á. ⁷ Pyenge ɲkemu ká ɲɛɛ yii sunmbage na ke, yii tèɛn wani. Pi aha yalyire ná yabyere ntemu kan yii á ke, yii raa tire lyí, naha na ye báarapyiɲi sàran'á yaa u kan u á. Yii àha raa sunmbage kêennjì raa màre mɛ.

⁸ Yii aha ɲkàre kànha maha kànha na, ka pi i ɲɛɛ yii na, maa yalyire ntemu kan yii á ke, yii i tire lyí. ⁹ Yii i kuru kànhe

* 9:55 Sémebii pli maha jwo: «Ka Yesu si yyaha kêenn'a le pi e maa pi faha sèl'e. Sòɲɲɔpeere ti nye yii e ame ke, yii nye a ti shi cè mɛ. Supyanjì Jyanjì nye a pa si sùpyire shi bò mɛ, nka u à pa si pi múnahigii shwɔ.

yampii cùuŋɔ, yii i yi jwo kànhe shiinbil'á na Kile Saanre à byanhara pi na.

¹⁰ Nka yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka pi i yii sunm-bage cyé ke, yii jyè kuru kànhe pyenkuunji i, yii i yi jwo pi á ¹¹ “Ali yii kànhe bambanji u à ta wuu tooyi na ke, wuu sí uru kwòro kwòro n-yaha yii na* . Nka lire ná li wuuni mú i, yii li cè na Kile Saanre à byanhara yii na.”

¹² Mii sí yi jwo yii á, diŋyɛŋi canŋkwɔge, nde li sí kuru kànhe shiinbii ta ke, lire sí n-waha mà tòro nde li sí n-pyi Sɔdɔmu kànhe shiinbii na ke.»

Yesu à kànyi yà faha

(Macwo 11.20-24)

¹³ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii Korazɛn kànhe shiinbii, yii wuun'à kèɛge! Yii Bétisayida kànhe shiinbii, yii wuun'à kèɛge! Naha na yɛ kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidɔn kànhe e cyire mpyi a pyi, numɛ mpyi na sí pi ta pi à pi toronkanni kèɛnɲɛ maa láha kapegigii na fo tèmɔni i, maa cafubɔrigii le mà pyi pi vàanɲyi, maa cwɔɔnre wu piye na†. ¹⁴ Lire l'à li ta, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e ke, nde li sí yii ta ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidɔn kànyi‡ wuuni na.

¹⁵ Yii Kapɛɛnamu kànhe shiinbii pi ke, yii na sônɲi na yii sí n-kàre Kile yyére nɲɲiŋi na bɛ? Lire mpyi ɲyɛ mɛ, yii sí n-sii n-tûrige fo ɲiŋke ɲwɔhɔ shiinbii cyage e.»

¹⁶ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a jwo u tûnntunmpil'á: «Ŋgemu ká ɲɛn'a lógo yii ɲwɔ na ke, l'à pyi mu à jwo mii ɲwɔ na urufol'à lógo. Ŋgemu ká yii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii urufol'à cyé mú. Ŋgemu sí u à mii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii tunvoonji urufol'à cyé mú.»

¹⁷ ɲyɛ ka pire tûnntunmpii beetaanre ná ke ná shuunnɲi si ñkàre mà sà tère pyi, ka pi funntanga wuubii si núr'a pa, maa jwo: «Kafoonji, mu mɛge cye kurugo, ali jínabil'à kúu wuu á.»

¹⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à Sitaannɲi ɲya, u à yîri nɲɲiŋi na ɲyaa nɲiŋin, kileɲini fiige, mà pa ɲcwɔ ɲiŋke na. ¹⁹ ɲyɛ mii à li sɲiŋi kan yii á, yii a ɲaare wwɔɔbii ná nónɲyagihii ɲuŋ'i, yii i wuu zàmpɛnɲi fànhe fwɔɔŋɔ yiye tooy'e, yafyin sì n-jà kapii pyi yii na mɛ. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii àha funɲyi táan na jínabil'à kúu yii á mɛ, ɲka yii pyi funntange e, ɲaha kurugo yɛ yii mɛy'à sémɛ Arijinanji i.»

* **10:11** Mà ma tooyi bambanji kwòro kwòr'a yaha kànha na»: lire ɲwɔhe ku ɲyɛ, wuu nàzhan à fworɔ yii karigil'e, yii ɲuŋɔ tuguro ti. † **10:13** Nde mpyi kyaa ndemu l'à li cyé na pi a piye cèɛge pi kapegigii na ke. ‡ **10:14** Tiri ná Sidɔn na mpyi kànbwoyo shuunni ɲjemu y'à cè ná kapegigii mpyiŋi i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhouweli 3.4-8; Amosi 1.9-10).

*Sùpya nyɛ a Kile cɛ Jyafoonɔi Yesu baare e mɛ
(Macwo 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Lire tɛnuuni i, ka Kile Munaani si Yesu funɔke pyi k'à taaɔn sɛl'e, ka u u Kile kɛɛ maa jwo: «Tufoonɔi Kile, nɔnyɔni ná nɔnke Kafoonɔi, mii fwù nyɛ mu na, ɔaha na yɛ kani mu à ɔwɔhɔ yákilifeebii ná kaceempɔi na ke, mu à lire cyɛɛ nàɔkopyire na. Sɛɛ wi, Tufoonɔi, mu à lire pyi mà tàanna ná ma nyii wuuni i.»

²² Lire kàntugo ka u u jwo sùpyir'á: «Mii Tuɔni à karigii puni le mii cye e. Sùpya nyɛ a Jyafoonɔi cɛ Tufoonɔi baare e mɛ. Sùpya mú nyɛ a Tufoonɔi cɛ Jyafoonɔi baare e mɛ, fo Jyafoonɔi la ká mpyi si u cyɛɛ ɔgemu na ke.»

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yyaha kɛɛnɔɔ u cyelempyɔibii kann'á maa yi jwo pi á: «Karigii yii na ɔaa ke, mpɔi pi na cyire ɔaa ke, pire wuun'à ɔwɔ. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, nde yii à ɔya maa ndemu lógo ke, Kile tɔnntunmii nɔnyahamii ná saanlii nɔnyahamii la mpyi si lire ɔya, si li lógo. Nka pi nyɛ a ɔa a li ɔya maa li lógo mɛ.»

Bàtaage Yesu à jwo mà yyaha tíi ná Samari shinɔi nɔncɛnɔi i ke

²⁵ Cannka Kile Saliyanɔi cyelɛntuɔni wà à yír'a yyɛɛ si Yesu pɛɛɛ ɔcú maa jwo: «Wuu cyelɛntuɔni, ɔaha mii à yaa mii u pyi si shinɔi nɔɔkwombaanɔi ta yɛ?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Nde l'à sɛmɛ Kile Saliyanɔi Sɛmɛnɔi i ke, ɔaha mu à cɛ lire e yɛ?» ²⁷ Ka u u Yesu pyi: «Y'à sɛmɛ Saliyanɔi Sɛmɛnɔi i na “Ma Kafoonɔi Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma fàɔhe puni ná ma sòɔɔɔɔɔɔɔɔ puni i. Mà bàra lire na, ma supyɔɔɔɔɔɔɔɔ kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛS.”» ²⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu ɔwɔshwɔɔr'á ɔwɔ. Mu aha ɔa na lire pyi, mu sí shinɔi nɔɔkwombaanɔi ta.»

²⁹ Nka nàɔi la mpyi si tànga kan uy'á maa jwo: «Jofoo u nyɛ mii supyɔɔɔɔɔɔɔɔ yɛ?» ³⁰ Ka Yesu si u ɔwɔ shwɔ ná bàtaag'e na:

«Nàɔi wà u ná yíri Zheruzalɛmu kàɔhe e na ɔkɛɛge Zheriko kàɔhe e. Mà u yaha kuni na, ka kakuumpyɔibii pli si ɔcwo u na, maa u cyeyaayi puni cyán a shwɔ u na, maa u bwòɔn fo mà u bànnaga a yaha kwùubii ná nyii wuubii shwɔhɔl'e, maa yíri u taan.

³¹ Lir'à bê ná Kile sáragawwunɔi w'e u u ma lire kuni i, ur'à pa nɔ nàɔi nɔncwunɔi na ke, maa fɛnn'a tòro u taan. ³² Nyɛ ka Kile ɔaarebage báarapyɔni wà si mpa a ntùuli lire kuni ninuuni i, uru na mpyi Levi túluge shin, uru mú à pa nɔ nàɔi nɔncwunɔi na ke, maa fɛnn'a tòro u taan.

³³ Lire kàntugo ka Samari shinɔi wà kùshe wu si wá na ma lire kuni i mú. Ur'à pa nɔ nàɔi nɔncwunɔi na ke, ka u ɔɔnaare si u ta. ³⁴ Ka u u file u na, maa u nɔɔyi wyɛɛ yal'a pyi, maa u

lwó a dùrugo u dùfaan̄ke ɲun'i, maa ɲkàre ná u e nàmpwuunbii tatirige bage k'e, maa yaha u na. ³⁵ Kuru can̄a nùmpañ, maa bage sàrañi wwû uye ɲun'i mà kan bage fooñ'á, maa yi jwo u á “Yaha ɲge nàñi na, mu aha wyéɛ maha wyéɛ wwû u ɲùɲɔ taan ke, mii aha núr'a pa, mii sí uru puni núrɔ mu na.”» ³⁶ ɲye Yesu à puru jwo ke, maa uru Saliyañi cyelentun̄i pyi: «Mpii shiin taanren̄i i, mu á, ɲgi u à ɲge nàñi nimbannañi pyi u supyiɲɛɛñi ye?» ³⁷ Ka u u Yesu pyi: «Nàñi u à u ɲùñaara ta ke, uru u ɲye u supyiɲɛɛñi.» Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, maa sà lire fiige pyi.»

Karigii cyi à Marita yyaha ɲi ke, cyire ná Mariyama wuuni ɲye ɲiñkin mɛ

³⁸ Mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha ɲani na na ɲkège Zheruzalemu kànhe e, pi à sà nɔ kànhe kà na, maa sunmbage lèɲɛ ceen̄i wà yyéɛ. Uru ceen̄i mɛge na mpyi Marita. ³⁹ Marita kàntugo wun̄i wà na mpyi wani, uru mɛge mpyi Mariyama, ka uru si ntèen Kafoon̄i Yesu taan marii u jwumpe nùru. ⁴⁰ Lir'à Marita cyɛge ta k'à cwôn̄rɔ sushwòhòbaarañi na, ka u u file Yesu na maa jwo: «Kafoon̄i, taha mu bá u à mii cəon̄i ɲya u à tèn, maa mii kanni yaha mii i báarañi pyi mɛ? U pyi u yîr'a na tège kè!» ⁴¹ Ka Kafoon̄i si u pyi: «Marita, Marita, mu yyah'à wyéɛ ná kari ɲiɲyahagil'e maa cyi tég'a maye fun̄ɔ pɛn. ⁴² ɲka kyaa ɲiñkin kanna li ɲye tòon wuuni mà tòro cyi san̄kii puni taan, lire Mariyama à pyi. Sùpya sì n-jà u láha lire mpyiñi na mɛ.»

11

Yesu à u cyelempyiibii taanna Kileɲarege pyiñkanni na (Macwo 6.9-13; 7.7-11)

¹ Can̄ka Yesu mpyi na Kile ɲáare cyage k'e. U à kwò Kileɲarege na ke, ka u cyelempyañi wà si u pyi: «Kafoon̄i, wuu taanna Kileɲarege pyiñkanni na, bà Yuhana a u cyelempyiibii taanna ku na mɛ.» ² Ka Yesu si u pyi: «Yii aha a si raa Kile ɲáare, yii jwo:

“Tufoon̄i,

mu mɛge ku táan.

Ma pyi saanwa sùpyire puni ɲùɲɔ na.

³ Wuu can̄a maha can̄a ɲjyìñi kan wuu á.

⁴ Wuu kapegigii yàfa wuu na,

ɲaha na ye wuu maha wuu shin̄ɲɛɛbii wogigii puni yàfani pi na.

Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kèen̄ɲɛ kapegigil'á mɛ.”»

⁵ ɲye maa núr'a pi pyi: «L'aha mpyi mu à jwo cevoo na ɲye yii wà á, ka urufoo si yîr'a kàre ɲiñin̄ke na uru cevooñi yyéɛ, maa sà u bage kúu mà jwo “Na cevoo, bwúuru ɲùɲyi taanre kan na

á, ⁶ naha na ye mii à nàmpònṅò ta, yalyire sí naha mii u kan u á mɛ.” ⁷ Yii na sônṅi na uru cevoonṅi sí n-tɛɛn bage funṅke e si jwo “Ma hà zìi mpa na yyaha fwóhòrò mɛ. Mii à bage tò a kwò, mii ná na pyiibii naha a sínṅ'a kwò, mii saha naha na sì n-jà n-yîri bwúuru kan mu á mɛ” la? ⁸ Mii sí yi jwo yii á, u mée ká mpyi u nyɛ a yîr'a bwúurunṅi kan mu á yii cempe kurugo mɛ, u mekɛgere* yyaha na, yaaga maha yaaga mu nyɛ na ncaa ke, u sí n-yîri kuru kan mu á.

⁹ Mii sí yi jwo yii á, yii a Kile náare, u sí yii kan, yii a ncaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á.

¹⁰ Naha kurugo ye shin maha shin u nyɛ na Kile náare ke, Kile sí urufoo kan.

Ngemu u nyɛ na ncaa ke, urufoo sí n-ta.

Ngemu ká a bàrage kúuli ke, ku sí múgo urufol'á.

¹¹ Jofoo u nyɛ yii shwòhòl'e, ngemu u sí nyɛ wwò kan u pyàṅ'á mà li ta fya u à náare u á ye? ¹² Lire nyɛ mɛ, mà nónṅyaa lwó a kan u á, mà li ta ṅkúcere u à náare ye?

¹³ Nyɛ yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha já a yacɛnyɛ kan yii pyiibil'á ke, yii nyɛ a cè a jwo na yii Tunṅi u nyɛ nṅinyiṅi na ke, na ur'á bégel'a tòro yii taan si u Munaani le u náarafeebil'e mà?»

Pyiṅkanni na Yesu maha jínabii kòre ke

(Macwo 12.22-30; Marika 3.22-27)

¹⁴ Canṅka Yesu mpyi na jínanṅi wà kòre na yige nàṅi w'e, uru jínanṅi mpyi a nàṅi pyi búbu. Tèni i jínanṅi'á pa fworo u e ke, ka uru nàṅi si li jwò cù na yu. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka li i pi puni kàkyanhala.

¹⁵ Nka pìl'á jwo sùpyire shwòhòl'e, na jínabii nùṅufoonṅi Bèlizebuli† u à sṅi kan Yesu á, u u jínabii kòre na yige pifeebil'e.

¹⁶ Pìi la na mpyi si Yesu pɛɛ nɔcù, maa jwo na u kani là pyi ndemu li sí li cyêe pire na na u à fworo Kile e ke.

¹⁷ Nka Yesu mpyi a pi funzònṅòre cè maa yi jwo pi á: «Kìre maha kìre li nyɛ na liye tùnni ke, lire maha mpa jya. Pyɛngɛ maha pyɛngɛ shiin ká yîri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú.

¹⁸ Ná yii na sônṅi na jínabii nùṅufoonṅi Bèlizebuli fànhe cyɛ kurugo mii nyɛ na jínabii kòre na yige sùpyire e, nyɛ Sitaannṅi báarapyiibii ká ntáa maa piye tùnni, pi saanre sì n-kwò mà?

¹⁹ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Bèlizebuli fànhe e, lire sannii i ke, yii shiinbii pi nyɛ na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre ye? Yii shiinbii yabilimpìi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii nūṅ'i. ²⁰ Nka mii aha

* **11:8** Pìi maha jwo: «mu nyàhavyɛnre». † **11:15** Bèlizebuli: Sitaannṅi mege kà ku nyɛ ku ki.

a jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile fànhe e, lir'à li cyêe na Kile Saanre à nò yii na mà kwò.

²¹ Yii li cè na fànhajyahagafoo ká kàshikwònyaaya lwó a tèn u pyenge jwóge na marii ku sañcwónni sigili, sùpya si n-jà u yaage kà lwó mɛ. ²² Nka wabere ká mpa jcwó pyengefoo na, ngemu u à fànha tò u na, maa jà u na ke, pyengefoo cyege mpyi a taha kàshikwònyaayi njemu na ke, urufoo sí yire shwò u na, si u cyeyaayi cyán zhwò u na, si ntáa.

²³ Shinji u jye u jye ná mii i mɛ, urufoo jye mii zàmpɛn, ngemu u jye u jye na mii tère na sùpyire wàa tiye na mɛ, urufoo na ti jùŋɔ kyáŋge.

(Macwo 12.43-45)

²⁴ Jína ká fwordo sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo, maa tatɛnge cya. U aha mpyi u jye a kà ta mɛ, u maha jwó “Mii sí nùru raa wà na tayirige e.” ²⁵ Jye u aha nùr'a pa urufoo ta бага fiige nkemu k'à pwó maa ku funŋke bégel'a jwó ke, ²⁶ u maha nùr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bàra uye na, mpíi pí à pí mà tòro u yabílini na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyiŋkanni nivónn'a si nàara a pí mà tòro ninjyeeni na.»

Shinji wuuni l'à jwó ke

²⁷ Jye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka ceenji wà si jwumpe lwó sùpyire shwòhòl'e maa jwó u á: «Ceenji u à mu si maa mu byé ke, uru wuun'à jwó de!» ²⁸ Ka Yesu si ceenji pyi: «Ngemu u jye na Kile jwumpe nùru, marii pu kurigii jaare ke, urufoo wuun'à sàa jwó.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, ŋka sùpyire jye a u jwómɛɛni cù mɛ

(Macwo 12.38-42)

²⁹ Sùpyir'à pa bínni mà Yesu kwûulo ke, ka u u jwó: «Nte sùpyir'à pí. Ti la na jye mii u kakyanhala kani là pyi si jcyêe ti na ndemu l'à li cyêe na mii à fwordo Kile e ke. Nka nde l'à pyi Kile túnntunni Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha si n-pyi n-cyêe ti na mɛ. ³⁰ Nde l'à pyi Zhonasi na ke, lir'à li cyêe Ninive kànhe shiínbii na na Kile u mpyi a u tun. Lire pyiŋkanni na, nde li sí n-pa Supyanj jyanj ta ke, lire li sí li cyêe nte sùpyire na na Kile u à u tun.

³¹ Canŋke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e ke, saancwonj u mpyi Sheba kîni jùŋɔ na ke, uru sí n-pa n-yîri n-yyé, si nte sùpyire cêegɛ, jaha na ye uru saancwonj mpyi a yîri diŋyɛni jùŋke kà na, mà sà saanŋi Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na jye naha, ngemu u yákili u à pèe Solomani wuŋi na ke, ti sí jye a jɛn'a lógo uru jwó na mɛ.

³² Kuru canŋke, Ninive shiinbii mú sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêge, naha na ye Zhonasi mpyi a sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronkanni kêenŋe. Mà li ta wà na nŋe naha, ŋgemu u tayyérege k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, nte sùpyire sí nŋe a n'en'a ti toronkanni kêenŋe me.»

*Bêenmpe sêe wumpe kani
(Macwo 5.15; 6.22-23)*

³³ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Wà nŋe na fùkina mîni si u le ncyígile cere jwôh'i me. Nka u maha dũrugo yaage kà nŋi, bà u si mpyi s'a bêenmpe yige bage jyifeebil'á me. ³⁴ Sùpyanji nyiigii cyi nŋe u bêenmpe. Nŋemu u nyii cyi à jwô ke, urufoo puni maha mpyi bêenmpe e mú. Nŋemu wogigii sí cyi à kêge ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. ³⁵ Lire e ke yii yiye kàanmucya a wíi, yii bêenmpe kà bú ŋkwò nta numpire me. ³⁶ Yii nyiigii kà jwô sêe sèl'e, lâmpañi bêenmpe sí yii pyi yii a naa yii a ncwúu kuni i.»

*Yesu à Farizhêenbii ná Saliyanji cyelentiibii cêge
(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)*

³⁷ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Farizhennji wà si sà u yyere na u pa lyî uru yyére, ka u u nŋe. Tèni i pi à njyîni kwûulo si raa lyî ke, ³⁸ ka li i Farizhennji kàkyanhala, naha na ye u à li kàanmucya mà li nŋa na Yesu nŋe a u cyeyi jyè mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e, maa nta na lyî me.

³⁹ Kafoonji Yesu à li nŋa l'à Farizhennji kàkyanhala ke, maa pi pyi: «Yii Farizhêenbii pi ke, yii maha yii yajigiyyi kântuyi jyí na fíninji, mà li ta yii funŋy'a jî nàŋkaage ná pege karigii na. ⁴⁰ Yii na nŋe sijnconyo! Kilenji u à yaage kântuge yaa ke, uru mú bà u à ku funŋke yaa mà? ⁴¹ Yii nàŋkaage ná pege yaha, yii raa yii cyeyaayi kaan fõŋfeebil'á. Lire ká mpyi, yii sí n-pyi fyinme sùpyii.

⁴² Yii Farizhêenbii pi ke, yii wuun'à kêge! Naha na ye yii maha yii nànyenji ná kanyeyi yafwôhfwôhare sannte puni yáhanji wwû, yii sí nŋe na katiigii pyi, maa Kile kyaa táan yiy'á me. Mà li ta lire l'à yaa li pyi yii kapyiini njncyiini, yii i nta a cyi sanŋkii bâra lire na. ⁴³ Yii Farizhêenbii pi ke, yii wuun'à kêge! Naha na ye yii aha ŋkàre Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tatènyi yii maha ncaa. Sùpyire tabinniyyi i yii la maha mpyi sùpyire s'a yii pêre s'a yii shéere. ⁴⁴ Yii wuun'à kêge! Yii na nŋe mu à jwo fanŋjyeye, sùpyire maha nãare na ntũuli njemu nŋi' i piye pàama ke.»

⁴⁵ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Kile Saliyanji cyelentunji wà si jwo: «Cyelentunji, mpe jwumpe saha nŋe Farizhêenbii kanni wumò mà dè! Mu na wuu cyere mú dè!» ⁴⁶ Ka Yesu si u pyi: «Yii Kile Saliyanji cyelentiibii wuun'à kêge mú, naha na

yε yii à Kile Saliyaŋi pyi tuguro sùpyire ñuŋ'i, pi sî n-jà ntemu lwó mε. Yii yabilimpîi mú sí ñyε na ñεεg'a pi tège ti ñjwòŋi na, ali nimbilere mε. ⁴⁷ Yii wuun'à kèεge! Naha na yε yii tulyey'à Kile tũntunmpîi mpiimu bò tèecyîini i ke, yii à pire kwònhigîi yaa na faanre. ⁴⁸ Lire l'à li cyêe na kapegigîi yii tulyey'à pyi ke, na cyir'à bê yii á, ñaha na yε pir'à Kile tũntunmpîi bò. Nka yii pi ke, yii na pi kwònhigîi faanre. ⁴⁹ Kile à tēen u yákilifente e maa jwo “Mii sí raa na tũntunmpîi pîi tunni pi á, pi sí pîi bò si pi sanmpîi kyérege.” ⁵⁰ Lire kurugo Kile tũntunmpîi pîi à bò mà lwó fo tèecyîini i ke, Kile sí n-pa yii ná yii tulyeyi cêεge pire kyaa na, ⁵¹ mà lwó Abeli mbòŋi na, fo mà sà nò Kile tũntunŋi Zakari mbòŋi na, Zakari pi à bò Kile ñaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwòhòl'e ke. Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêεge tire boore puni kurugo.

⁵² Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii, yii wuun'à kèεge! Naha kurugo yε kuni li maha sùpyire pyi t'à Kile jwumpe cè ke, yii à para pi yaha lire kuni i. Yii yabilimpîi ñyε na lire kuni ñaare mε, mpîi la ku ñyε s'a li ñaare ke, maa pire tεgele kwòŋ.»

⁵³ Ñyε puru jwumpe puni kàntugo, ka Yesu si fwordo uru Farizhēŋi bage e na ñkèεge. Ka Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhēŋbii lùyiri wuubii sí yibi yi shiŋi puni taha u na. ⁵⁴ Pi mpyi na lire pyi si nta u pεre ñcû u ñwòshwòore cye kurugo.

12

Yesu à u cyelempyiibii yεε na pi àha fyìnme tò wwomò na mε (Macwo 10.26-27)

¹ Lire tēni i, ka supyikuruŋò nimbwòhò si mpa bínni Yesu taan fo na piye fwòŋi. Pi mpyi a shiin kampwòhii lada kwò. Ka Yesu si jwumpe sîi u cyelempyiibii na maa jwo: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha fyìnme tò wwomò na Farizhēŋbii fiige mε. Pi na ñyε bwúuruŋi yîrigeyirige yaani fiige lire ndemu li maha mbyimpe ñiŋcwònhòmpe yîrige sùpyaŋi pàama ke. ² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ñwòhò ke, cyire puni sí n-pa raa ñaa. Kyaa maha kyaa li ñyε numpini i ke, lire là mú sî n-kwòro ñcèmbaa mε. ³ Lire l'à li ta, yii aha jwumò maha jwumò ñwòh'a jwo numpini i ke, puru sí n-lógo canŋke e, yii aha jwumò maha jwumò jwo katilwòhòre e yii bayi kùruŋcwòngil'e ke, puru sí n-pa raa jáare katanŋi ñuŋ'i.»

Wuu a fyáge Kile na, wuu ñyε a yaa wuu kyaa tég'a wuye funŋò pēn mε

(Macwo 10.28-31)

⁴ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii pi ñyε mii ceveebii ke, mii sí yi jwo yii á, ñgemu u ñyε u sî n-jà yaage kabere pyi sùpyaŋi na u mbòŋi kàntugo mε, yii àha raa fyáge uru yyaha na mε. ⁵ Yii à yaa yii a fyáge ñgemu yyaha na ke, uru u ñyε Kile, ñaha na yε uru u

maha jà a sùpyani wà nafugombaage e u bonkwooni kàntugo. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii a fyáge Kile na.

⁶ Tá zíiziine kanjkuro maha mpére daashii shuunni kanna me? Nka Kile à yaha ti puni ninjin ninjinji na, marii ti sanjwónji sigili. ⁷ Yii pi ke, yii li cè na yii kan'à waha Kile na mà tòro tire zíiziine ninyahara na. Ali nùnjooore ti nye yii nùnyi i ke, Kile à tire puni pèrege cè. Lire kurugo yii àha nùru kyaa tège yiye funnjo pen me.»

*Mà nye Supyani Jyani Yesu na, lire nye me mà cyé u na
(Macwo 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nye Supyani Jyani wu ke, Supyani Jyani mú sí n-yyére li na Kile mèlekèebii nyii na na urufoo na nye uru wu. ⁹ Nka ngemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii mú sí urufoo cyé Kile mèlekèebii nyii na. ¹⁰ Sùpya ká jcyé Supyani Jyani jwumpe na, lire kapiini sí n-jà yàfa urufoo na. Nka ngemu ká Kile Munaani mege kèege ke, lire kapiini sí yàfa urufoo na me.

¹¹ Pi aha mpa a yii cyáan na jcwôre na nkèege Kile Jwumpe kàlambayi nùnjufèebii, lire nye me kinni yyaha yyére shiinbii ná yukyaabii yyére tènì ndemu i ke, jwumpe yii sí n-jwo pi i jcè na yii na nye sèenji nunji ke, yii àha puru kani tège yiye funnjo pen me, ¹² naha na ye lire tènì yabilinji i, jwumpe yii à yaa yii jwo ke, Kile Munaani sí puru tìrige yii funnji.»

*Nàfuunji sèe wunji kani ná karigii cyi nye cyi nye a yaa cyi sùpyani funnjo pen me
(Macwo 6.19-34)*

¹³ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka nànji wà si jwo u á sùpyire shwòhòl'e: «Wuu cyelentunji, mii la nye maa yi jwo mii yyahafoon'á na u wuu tunji kooge táa, u u na nàzhan woge kan na á.» ¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Ei! Nà wà we! Joofo u à mii tìye mà pyi yii kacwònròji, lire nye me yii tunji kooge táafoonji ye?»

¹⁵ Nye Yesu à uru nànji jwò shwò amuni ke, maa yi jwo u lógofeebii pun'á: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nàfuunji lage yaha ku tateenge fò yii na me. Naha kurugo ye sùpyani nàfuunji mée ká nyaha fo mà sà mpyi u tayahaga na jcaa na nkànre, yii li cè na uru nàfuunji sì n-jà urufoo sige kwùnji na me.»

¹⁶ Mà tàanna ná puru jwumpe e, ka Yesu sí bàtaaga jwo pi á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi ná kèrege e, kuru kèrege yafaayi mpyi na jwoge u á sèl'e. ¹⁷ Canjka ka u u ntèen maa funnke cya maa jwo uye funnji "Mii sàha naha na kapyii cè me, naha na ye tayahaga nye mii ninjyee sùmanji na me." ¹⁸ U à funnke kyáala a kwò ke, maa jwo "Nde mii sí n-pyi ke, lire li nye, mii sí na bwònhigii jya, si nùru nimbwòhii faanra, si na sùmanji ná na

yaayi sanɲɲi puni le cyire e. ¹⁹ Lire ká mpyi, mii sí n-jwo naye funɲ'i, na mii à yyee niɲyahagii ɲɲi bégel'a yaha naye mɛɛ na. Mii saha sì raa naye kànre mɛ, s'a lyî s'a byii si mpyi funntange e kannna.” ²⁰ ɲɛ uru nàfuufoon'á puru jwo uye funɲ'i mà kwò ke, ka Kile sí jwo u á “Mu funɲɔ baa shinɲi! ɲke numpilage yabilɲi i, mu sí n-kwû. Yaayi mu à bégel'a yaha maye mɛɛ na ke, jofoo u sí n-pyi ná yire e yɛ?”

²¹ ɲɛ amuni li mú ɲɛ, shin maha shin u ɲɛ na nàfuunɲi caa na bínnini ɲge diɲɲɛɲi i uye mɛɛ na, mà li ta nàfuu ɲɛ urufol'á Kile yyére mɛ, urufoo sí n-pa n-kwû n-yíri u taan ɲge nàfuufoonɲi fiige.»

²² ɲɛ ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyî ná vaaɲɲi yii sí raa leni ke, yire taɲkanni kà yii funɲɔ pɛn mɛ. ²³ ɲaha kurugo yɛ sùpyaɲi múnaani tayyéreg'á fànha tò yalyire na, ka u cyeere tayyérege mú si fànha tò vaaɲɲi na. ²⁴ Yii saɲcyɛɛnre kàanmucya ke! Ti ɲɛ na faa pyi mɛ, ti ɲɛ na sùma kwûun mɛ, sùma tabegege mú ɲɛ t'á mɛ. ɲka Kile maha ti ɲwɔ caa. Tá yii ɲɛ a pwóro saɲcyɛɛnre na sèl'e mɛ? ²⁵ Funmpɛɛnre sí n-jà yii jofoo pyi u já a nimbilere bâra u shɲi canmpyaagii na yɛ?

²⁶ ɲɛ kampyi funmpɛɛnre sì n-jà yafyin bâra yii shɲi canmpyaagii na mɛ, ɲaha na yii à yaayi sanɲɲi kani tég'a yiye funɲɔ pɛn yɛ? ²⁷ Yafwɔhɔfwɔhɔyi yi maha fyin sige e maa yafyɛɛnre nisinante yaa ke, yii sônɲɔ yire kyaa na ke! Yi ɲɛ na báara pyi mɛ, yi mú ɲɛ na kòonɔ pinni mɛ. ɲka saanɲi Solomani ná u nàfuufente puni i, u vaaɲndenke kà lemɛ ɲɛ a já a ɲwɔ mà ɲke yafwɔhɔfwɔhɔge kà ninɲin yafyɛɛnre kwò mɛ. ²⁸ Yafwɔhɔfwɔhɔyi yi ɲɛ sige e niɲjaa, ná nùmpaɲɲa yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemɛ pyi p'á ɲwɔ amuni, yii ɲɛ a li cè na nàkaana baa Kile sí vaaɲɲi kan yii á mà? Yii daniyan'á cyére dɛ!

²⁹ Yii yalyire ná yii yabyɛɛre taɲkanni ɲɛ a yaa li tatɛɛnge fô yii na mɛ. ³⁰ Mpai pi ɲɛ pi ɲɛ a dá Kile na mɛ, pire pi maha funɲi pɛn ná yire yaayi kani i tɛrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li ɲɛ yii na ke, yii Tuɲi Kile à yire puni cè. ³¹ Mà jwo yii kwôro yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage niɲcyiig'á yaa ku pyi Kile Saanre. Lire ká mpyi, u sí yire yaayi sanɲɲi kan yii á.»

³² Ka Yesu si núr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii na ɲɛ mu à jwo mpàkurunɔ nimbilere, ɲka yii àha raa fyáge mɛ, ɲaha na yɛ l'á táan yii Tuɲi Kile e mà yii le u Saanre e. ³³ Yii yii cyeyaayi pére, yii i uru wyéɛɲi tég'a fòɲfɛebii tège. Yii nàfuu tabegege niɲcɛɲɛ yaa yiye mɛɛ na niɲyiɲi na, ɲkemu ku ɲɛ ku nàfuunɲi sì n-kwò mɛ. Nàɲkaalii ná ntɔɔn ɲɛ kuru cyage e si ɲkwò u kègege

mε. ³⁴ Yii li cè, cyage e sùpyanji nàfuunji nyε ke, wani u sònnjore maha mpyi.»

*Báarapyinji nijɛɛnɛnɛ nà báarapyinji nimpinji kani
(Macwo 24.36-51)*

³⁵ Ka Yesu sí núr'a jwo u lógofeebil'á: «Yii yii báarapyi vàanɛyɛ le yii i bégele tɛrigii puni i. Yii i yii lampaabii mɛn'a yaha tɛrigii puni i. ³⁶ Yii pyi mu à jwo báarapyii mpiimu pi à bégel'a tɛɛn pyenge e, na pi jùɛfooni tɛepani sigili, u aha yíri cikwɔɔnre cyage e, mà pa tère o tère e, maa mpa pyenge jwɔge kúu ke, pi i yír'a ku múgo u á. ³⁷ Nyε jùɛfooni ká mpa báarapyiibii mpiimu ta ɛ́ɔmbaa ke, pire wuuni sí jwɔ. Sɛɛnɛ na mii sí yi jwo yii á, lire ká mpyi, jùɛfooni sí uye jwɔ si jɛyɛ yaa ɛkan báarapyiibii puni ninɛin ninɛin'á, pi lyí. ³⁸ Lire e ke jùɛfooni'á pa jùɛinɛ na yo, u à pa ɛkùpeɛyini na yo, u aha mpa báarapyiibii mpiimu ta ɛ́ɔmbaa ke, pire wuuni kɔni sí jwɔ.

³⁹ Yii li cè na kàmpyi bage fooni mpyi maha nàɛkaani tɛepani cè, u mpyi maha sí jɛε u yaha u kakyaaɛ pyi mε. ⁴⁰ Lire e ke yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, naha na yε tɛni i Supyanji Jyanji sí nùru n-pa ke, yii jɛε a lire cè mε.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u pyi: «Kafooni, mu à ɛke bàtaage jwo mà yyaha tí nà wuu kanni i laa, sùpyire puni kyaa li?»

⁴² Ka Yesu si u pyi: «Báarapyinji na, jùɛfooni'á dá pi sanmpii shwɔhɔl'e, u yákiliɛnɛ mú s'à pɛe ke, uru báarapyinji shini jùɛfooni maha yaha u u pyenge karigii cɔɔnre, maa jɛyɛni kaan báarapyiibii sanmpil'á u tɛekanl'e. ⁴³ Nyε báarapyi maha báarapyi jùɛfoo, u à pa u ta u u báaraɛnɛ nijɛɛnɛnɛ pyi amuni ke, uru wuuni sí jwɔ. ⁴⁴ Sɛɛnɛ na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyinji jùɛfooni sí u pyenge karigii puni jùɛfente le u cye e.

⁴⁵ Nka báarapyiibii kacɔɔnrɔnɛ ɛgemu ká a sònnɛ uye funɛ'i na uru jùɛfooni sí mɔ lire kùluni i, maa wá na u báarapyiɛɛbii bwùun, maa uye yaha jɛyɛni nà mbyanɛ laage e, maa sinmpe byii na jɛwo ke, ⁴⁶ canɛke ku jɛε uru báarapyinji jɛε a tɛɛn nà k'e nà tɛni li jɛε u jɛε a sònnɔ nà l'e mε, u jùɛfooni sí n-pâa n-pa. Kapii maha kapii u à pyi ke, jùɛfooni sí u kyéɛge cyire puni na, mpii pi jɛε pi jɛε Kile kuni i mε, si u nà pire sàranɛ pyi ninɛin.

⁴⁷ Báarapyinji u à jùɛfooni jɛyɛ wuuni cè maa mpyi u jɛε na li pyi mε, uru báarapyinji bwɔɔnre nizhwɔɛre sí jɛyaha dɛ! ⁴⁸ Nka báarapyinji u jɛε u jɛε a u jùɛfooni jɛyɛ karigii cè mε, maa ntòr'a wurug'a kapyimbaala pyi ndemu l'á yaa nà bwɔnr'e ke, urufoo si bwɔnrɔ nijyahara shwɔ mε.

Amuni li mú jɛε, Kile à yaaya nijyahaya kan ɛgemu á ke, u maha yaaya nijyahaya cya urufol'á. U aha kari

ninyahanyahagii le ngemu cye e ke, u sí urufoo yíbe karií ninyahanyahagii kyaa na mú.»

*Sùpyire sí n-láhala tiye na Yesu kurugo
(Macwo 10.34-36)*

⁴⁹ Ka Yesu sí núr'a jwo: «Mii à pa mpa nage le jìŋke na. Mii la mpyi numε si ku ta k'à mîn'a kwò. ⁵⁰ Nka mii à yaa mii u mbyîgime yyefuge e fòlò, mu à jwo bà sùpyanji ká a ŋko si batize pi maha u mbyîgime lwòhe e pyinŋkanni ndemu na mε. Mii funvwugo wunji u jye na cyire karigii canmpyige sigili.

⁵¹ Yii àha raa sônŋi na mii à pa si mpa jwumabenke le sùpyire ná tiye shwòhòl'e jìŋke na mà dε! Mii sí yi jwo yii á, mii à pa mpa mbèmbaanji le sùpyire ná tiye shwòhòl'e. ⁵² Lire kurugo mà lwó numε na, shiin kanŋkuro sí n-pyi pyenyi y'e, pi sì n-bê mε. Shiin taanre sí n-wwò s'a shiin shuunni tùnŋi, shiin shuunni sí n-wwò s'a shiin taanre tùnŋi. ⁵³ Pyenyi y'e, tufoonji sí n-yîri jyafoonji kurugo, jyafoonji mú sí n-yîri tufoonji kurugo. Nufoonji sí n-yîri pworofoonji kurugo, pworofoonji mú sí n-yîri nufoonji kurugo. Nacwonji sí n-yîri napworonji kurugo, napworonji mú sí n-yîri nacwonji kurugo.»

*Kacyeenŋkii ŋcèŋi
(Macwo 16.2-3)*

⁵⁴ Supyikurunŋke ku mpyi wani ke, ka Yesu si núr'a jwo kur'á: «Yii aha kilenji nja u à wwò canŋacwumpe* e, yii maha jwo na zànha sí n-pa, nàkaana baa ku mú maha mpa. ⁵⁵ Kafεεge ká a fwu na yîri wòro kùl'e, yii maha jwo na kafuge sí n-pêe nijnjaa dε! Amuni li mú maha mpyi. ⁵⁶ Yii pi à fyinmε tò wwomò na ke, yii à jà a cyire karigii puni tèepyiinŋkii cè, ka njaha si li ta ŋcyii cyi jye na mpyi yii shwòhòl'e numε ke, yii jye a jà a cyire cè mà yε?

(Macwo 5.25-26)

⁵⁷ Naha na kani yii à yaa yii pyi ke, yii jye a jà a lire cè yiy'á si li pyi pyinŋkanna njncenne na mà yε?

⁵⁸ Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na ŋkèεge wani, mu à yaa mu u jwumabenŋe cya fwòfwò ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanji cye e, uru si ma le u báarapyinji cye e, pi i ma le kàsunji i mε. ⁵⁹ Mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu jye a lire pyi mε, mu sì n-sii n-fworo wani ná mu jye a urufoo fwooni tò feeŋe mà yε!»

13

Yii à yaa yii toronŋkanni kèenŋe

¹ Jye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka sùpyire tà si mpa Galile kùluni shiinbii pii mbò jwo u á. Fànhafoonji Pilati u mpyi

* 12:54 Izirayeli kini i, canŋacwumpe e zànhe ninyahaga maha yîri.

a pìi tun pi à sà pire bò Kilejaarebage e mà pi yaha pi i sàrayi wwû. ² Ka Yesu si pi pyi: «Nte sùpyire ti nte pi à bò amε ke, yii na sônñi na pire kapegigii nimpyiinñkii cyi mpyi a nyaha mà tòro Galile kùluni shiimbii sanmpii wogigii na bε? ³ Lire bà mε, ñka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyε a yii toronñkanni kēenñe mε, yii puni mú sí n-kwû. ⁴ Silowe batōnge k'à keb'a cwo Zheruzalemu kànhe shiimbii ke ná baataanrenji mpiimu juy'i mà bò ke, yii na sônñi na pire kapegigii nimpyiinñkii cyi à nyaha mà tòro Zheruzalemu kànhe shiimbii sanmpii wogigii na bε? ⁵ Lire bà mε, ñka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyε a yii toronñkanni kēenñe mε, yii puni mú sí n-kwû.»

⁶ Nyε ka Yesu si bàtaaga jwo pi á na: «Nàñi wà na mpyi ná εzen cikōoge e. Ezen cire shwōhol'e fizhiye cige na mpyi wani. Cikōoge foo mpyi maha si na kuru cige kàanmucaa u aha ñkwō a yasere ta ku na. Nka u shēe maha shēe, u mpyi maha sà yafyin ta ku na mε. ⁷ Ka u u yi jwo u báarapyin'á “Wii, cyi yyee taanre cyi nyε jcyii, mii na ma na ñke cige kàanmucaa kampyi k'à yasere yaa, mii sí si tà ta ku na mε. Ku kwōn à wà, jaha na ye ku nyε cikōoge cire sannte shwōhol'e kajwō baa.” ⁸ Ka báarapyinji si u pyi “Mii jùñufoonji, mii na li caa mu á, maa ku yaha ku njnyee pyi, mii sí ku jùñke tūgo n-kwūulo si ñkyàra le ku taan. ⁹ Lire ká mpyi, ka ku u yasere pyi yyeeela, ku sí n-yaha wani. Nka k'aha mpyi ku nyε a yasere pyi mε, maa nta a ku kwōn.”»

Yesu à dàfoo cùñjo canñonñke e

¹⁰ Nyε Yahutuubiicanñonñke k'e, Yesu mpyi na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambage k'e. ¹¹ Sùpyire shwōhol'e ceenji wà na mpyi wani, jinanji wà mpyi u e, uru jinanji mpyi a yyee ke ná baataanre pyi u e, maa dāñi yampe yaha u na, fo mà u pyi u saha nyε na jà a tìl'a yyere mε. ¹² Nyε Yesu à u nya ke, maa u yyere maa jwo u á: «Ceewe, mu yamp'à láha mu na njjaa.» ¹³ U à puru jwo ke, maa u cyeyi taha u na, lire tèenuuni i, ka ceenji túbunji si ntíl'a sànhana, ka u u Kile kēe.

¹⁴ Nyε tēni i Kile Jwumpe kàlambage jùñufoon'á Yesu nya u à ceenji cùñjo canñonñke e ke, ka li i u lùuni yirige sèl'e, ka u u jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Cibilaage e, yii à yaa yii a báarañi pyi canmpyaa baani funñ'i, lire e ke yii a ma, yii a cicuumpe caa cyire canmpyaagil'e, ñka canñonñke e bà mε!»

¹⁵ Ka Kafoonji Yesu si u pyi: «Yii pi à fyinmε tò wwomō na ke, jofoo u nyε yii shwōhol'e ñgemu u nyε u nyε na u nñiyi, lire nyε mε u dūfaanñyi sàñre canñonñke e maa yi kan y'à bya mà ye? ¹⁶ Ná yii maha jà a lire pyi, ñge ceenji sí u nyε Ibirayima tùluge shin ke, ka Sitaanninji si u cù a pwō, fo yyee ke ná baataanre e, ka jaha si li ta tire pwōore kà jà zànha ndáha uru ceenji na canñonñke e mà ye?» ¹⁷ Nyε Yesu à puru jwo ke, ka u zàmpεenbii

puni si silege. Nka sùpyire sannte puni mpyi funntange e Yesu kabwòhigii nimpयीinjkii puni kurugo.

*Kile Saanre maha sì nimbilere maa mpêre
(Macwo 13.31-33; Marika 4.30-32)*

¹⁸ Nyé ka Yesu si núr'a kàlani sogo maa jwo: «Kile Saanre nyé mu à jwo naha bε? Ná naha shi i mii sí ti tàanna bε? ¹⁹ Ti na nyé mu à jwo mutaridi cige yasεε, nàni wà a sà ntemu nùgo u cikòoge e ke. Kuru cige pyàni maha yílege, nka u aha fyín, cige maha lyεge fo maha mpa mpyi cibwòhò, sàncyεεnr'a si wá na ti shéere yaa ku nkényi i.»

²⁰ «Ná naha shi i mii sí Kile Saanre tàanna sahanji yε? ²¹ Ti na nyé bwúuruji yîrigeyirige yaani fiige. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyîme ninyaham'i mà cwònhò, li maha puru mbyîmpe nijcwònhòmpe puni yîrige.»

*Nùmpañke tata kuni na nyé mu à jwo tajyijwò nimbilere
(Macwo 7.13-14, 21-23)*

²² Nyé lire kàntugo ka Yesu si ntòro ná pani i, na nkéεge Zheruzalemu kànhe kàmpañke na. U ninKarenji mpyi na Kile jwumpe yu sùpyir'a kànbwoyi ná kànpyéεre na. ²³ Ka nàni wà si u pyi: «Kafoonji, tá nùmpañja tafeebii sí nyaha bε?» Ka Yesu si pi pyi: ²⁴ «Yii fànha le yii i jyè tajyijwòge nimbileni i, naha na yε mii sí yi jwo yii á, tēni là na ma shinnyahara la sí n-pa n-pyi si jyè kuru tajyijwòge e, nka pi si n-pa ja mε. ²⁵ Tēni i bage foo sí n-pa n-yîri si bage tò si ku shwòhò ke, lire ká yii ta cyínni na, yii sí raa bage kúuli s'a nko “Kafoonji! Nwòge múgo wuu á.” Lire ká mpyi, Kafoonji sí n-jwo yii á na uru nyé a yii cε mε. ²⁶ Lire tēni i, yii sí raa nko “Ko wuu ná mu à tēl'a lyí maa bya sijcyan ke! Mu mú s'à Kile jwumpe jwo wuu á wuu kànhe pyenkuunji i, ka mu u núr'a jwo na mu nyé a wuu cε mà?” ²⁷ Yii aha puru jwo, u sí nùru yi taha yii á na uru nyé a yii cε mε, na yii yîri uru taan, yii kapimpyiibii.

²⁸ Nyé mà yii yaha cyínni na, yii aha mpa yii tulyeyi Ibiray-ima ná Ishaka ná Yakuba ná Kile túnntunmpii puni nya Kile Saanre e tēni ndemu i ke, yii nàvunhò wuubii sí raa myahigii súu s'a nkyànhighii kùru. ²⁹ Sùpyire tà mú sí raa yîri dijnyeni jùnyii sicyεεrenji na, si mpa jyè Kile Saanre e, si lyí. ³⁰ Lire tēni i, sùpyire ti nyé numε kàntugo yyére ke, tire tà sí n-pa n-pyi yyaha yyére. Mpii pi nyé numε yyaha yyére ke, pire pìi mú sí n-pa n-pyi kàntugo yyére.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kànhe kyaa na
(Macwo 23.37-39)*

³¹ Nyé lire tēni yabiliñi i, ka Farizhεεnbii pìi si file Yesu na, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u fworo nde kùluni i feefee, ma a si cyage kabεr'e, naha na yε saanji Eròdi wá na mu caa

raa bùu.» ³² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì, yii i sà yi jwo Erōdi cwofoon'á, na mii naha na jínabii kàre na yige pifeebil'e marii yampii cùuŋi jcyii canmpyaagii shuunnŋi i, cyire ká ntòro, canntanrewoge e mii báaraŋi sí n-kwò. ³³ Mii à yaa mii u cyire canmpyaagii taanrenŋi pyi si sà na báaraŋi fũnŋo Zheruzalemu kànhe e. Naha kurugo ye Kile tũntunŋi wà tufiige jye a yaa u bò cyage kabēr'e Zheruzalemu kántugo mē.»

³⁴ Ka Yesu sí núr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiimbii, yii Zheruzalemu kànhe shiimbii, yii pi maha Kile tũntunmpii wà ná kafaayi i maha bùu ke, y'à tooyo nipyahaya kwò, mii la mpyi si yii bínni yiye e, s'a yii kàanmucaa, bà nkũnuŋi maha u pyire bínni tiye e maa bùru ti juŋ'i mē. Nka yii jye a jēē lire e mē. ³⁵ Ku ke numē! Kile sí cye wwû yii kànhe taan si yii yaha yiye kanna na. Mii sí yi jwo yii á, yii jyiini saha sì n-tēge mii na mē, fo canŋke yii sí n-pa raa ŋko “Ngemu u jye na ma Kafoonŋi Kile mēge na ke, Kile u jwó le ur'á*.”»

14

Yesu à yaŋi wà cùuŋo canŋoŋke k'e sahaŋki

¹⁻² Jye Yahutuubiicanŋoŋke k'e, Farizhēnbii jũŋufoonŋi wà mpyi a Yesu yyere na u sà lyi uru yyere, ka Yesu si jēē. Sùpyire ti mpyi wani uru shinbwonŋi pyenge e ke, nàŋi wà yangwu na mpyi tire shwòhòl'e, puru yampe mpyi a u cyeere cyeyi yà pyi y'à fwò fwò. Ka pi i wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí jēē uru yaŋi cùuŋo canŋoŋke e.

³ Ka Yesu si jwumpe lwó maa Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhēnbii yíbe: «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, wà à yaa u jà a yaŋa cùuŋo canŋoŋke e la*?» ⁴ Ka pi i fyâha, pi wà jye a jēn'a u jwò shwò mē. Ka Yesu si u cyeyi taha yaŋi na maa u cùuŋo, maa u pyi u a sì pyenge.

⁵ Lire kántugo ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Jofoo u jye yii shwòhòl'e, ná urufoo jyaŋi, lire jye mē u nũŋi wà ká jcwò bēenŋ'i mà bē ná canŋoŋke e, urufoo sí jēē u yaha wwũmbaa ye?» ⁶ Pi jye a jēn'a u jwò shwò mē.

Nũnjirire ná jũzogore kani

⁷ Jye Yesu à pa li kàanmucya mà li jya na Farizhēnŋ'à sùpyire ntemu yyere ke, na bwompe tatēnyi kurugo pi puni jye na fi ke, ka u u ŋke bàtaage jwo pi á:

⁸ «Sùpya ká mu yyere cikwònrò na, ka mu u shà, ma hà zà ntēen yatēenŋyi puni yyaha yyere woge e mē. Naha kurugo ye u aha nta u à shinbwonŋi wà yyere ŋgemu u à fànha tò mu na ke, ⁹ uru ká mpa, ka yii yyerefoonŋi si mu pyi, na ma yiri

* **13:35** Zaburu 118.26 * **14:3** Farizhēnbii u sòŋŋoŋkanni i, shinŋi u jye na múnaa tawwugo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tēge canŋoŋke.

maa kuru yatεεnɲke kan uru shinbwoŋ'á, mu silege wuŋi u sí n-yíri n-sà n-téen fo kàntugo yyére yatεεnɲke e. ¹⁰ Lire e mii sí yi jwo yii á, pi aha yii wà yyere lire kataanni fiige na, mu aha shà, sà ntéen yatεεnɲyi puni kàntugo yyére woge e. Lire ká mpyi, mu yyerefoonji ká li ɲya na mu à yaa ná yatεεnɲke yyaha yyére woge e, maa sà mu pyi “Na cevoo, yíri ma a ma naha, yatεεnɲke yyaha yyére woge e.” Lire tène i, mu ɲùŋke sí n-yírige ma lyìɲεbii shwòhòl'e.

¹¹ Lire e yii li cè, shin maha shin u à uye dùrugo ke, Kile sí urufoo tîrige, ɲka shin maha shin u à uye tîrige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

¹² ɲye nàŋi u mpyi a Yesu yyere na u sà lyì uru yyére ke, ka Yesu si yi jwo ur'á: «Mu aha a ɲko si sùpyii yyere pi pa lyì mu yyére canɲke e, lire ɲye mε numpilage e, mu sùpyire nɲjyerere ɲye a yaa ti pyi mu ceveebii ná mu sìɲεbii ná mu cìnmppyiibii ná mu tεɲɲεbii nàfuufēebii mε. Naha kurugo ye pire mú sí n-jà mu yyere canɲka, nde mu à pyi pi á ke, si lire fwooni tò mu á. ¹³ ɲka mu aha sí raa kataan pyi, mu à yaa mu u fòɲɔfeebii ná cwòhómōfeebii ná dīshiyifeebii ná fyinmpii yyere. ¹⁴ Lire ká mpyi, mu wuuni sí ɲwò, mpīi pi à tīi ke, Kile ká pire ɲè a yige kwùŋi i canɲke ɲkemu i ke, kacenni mu à pyi tire sùpyire na ke, u sí lire fwooni tò mu á, ɲaha na ye pi ɲye a mpyi a jà a mu kacenni fwooni tò mu á mε.»

Lyimbwooni bàtaage

(Macwo 22.1-10)

¹⁵ ɲye Yesu lyìɲεbil'à puru jwumpe lógo ke, ka pi wà nɲŋin si jwumpe lwó maa jwo u á: «Mpii pi sí n-jyè Kile Saanre e si lyì ke, pire wuun'à ɲwò!» ¹⁶ Ka Yesu si uru nàŋi ɲwò shwò ná bàtaag'e na:

«Canɲka nàŋi wà u ná ɲjyì nɲyahawa shwòhò, maa shinɲyahara yyere pi sà lyì uru yyére. ¹⁷ Tèelyiin'à pa nò ke, ka u u u báarapyiŋi tun u sà sùpyire yyere pi pa lyì. ¹⁸ ɲka pi pun'à kariii mεge le maa ɲcyé karaga uru ɲjyìŋi talyige e. Shincyiŋi báarapyiŋ'á yyere ke, ka uru si yi jwo u á “Sà yi jwo ma ɲùŋufoon'á na u uye sanɲa yaha na á, mii à kεrege shwò, mii à yaa mii u sà ku kàanmucya.”

¹⁹ Ka báarapyiŋi si ɲkàr'a sà wabεε yyere, ka uru si u pyi “Sà yi jwo ma ɲùŋufoon'á na u uye sanɲa yaha na á, mii à nupyahii kε shwò, mii s'á yaa mii u sà cyi taanna faanji na.”

²⁰ Ka u u núr'a kàr'a sà wabεε yyere, ka uru mú si u pyi “Sà yi jwo ma ɲùŋufoon'á na mii à ceewe fúru numε. Lire kurugo mii sì n-jà n-shà mε.”

²¹ ɲye ka báarapyiŋi si núr'a pa puru jwumpe yyaha jwo u ɲùŋufoon'á. Ka u lùuni si yíri, maa jwo báarapyiŋ'á na u fyál'a

sà fòhɔfeebii ná cwòhómɔfeebii ná dīshiyifeebii ná fyinmpii yyere, sùpyire tabinni yi ná pyenkuuni i, u a ma.

²² Nye báarapyin'á sà pire yyere ke, maa jwo u nùñufoon'á “Mii nùñufoonji, mii à mu tūnture pyi nka tateenyē nīngaya saha na naha dē!” ²³ Ka nùñufoonji si u pyi “Sà ma a jaare ma a m̄are kumbwoyi ná k̄erekuubil'e, ma a fānha le ma a sùpyire k̄arama t'a ma, bà tateenyi sanjyi si mpyi si j̄i m̄e. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, sùpyire t'a yyere yyecyiige na, ka ti i j̄cyé paŋa ke, pire wà cye si n-jyè mii njȳiŋi i m̄e.”»

*Pyinjkanni na wà sí n-jà n-pyi Yesu cyelempya ke
(Macwo 10.37-38)*

²⁵ Canjka mà Yesu yaha jani na, supyikuruŋɔ nimbwòhɔ mpyi a taha u fye e. Ka u u yyaha k̄ēn̄n̄e pi á, maa jwo: ²⁶ «Shin maha shin la ku jye si mpyi mii cyelempya ke, ná urufoo jye a mii kyaa táan uy'á mà tòro u tuni ná u nunji ná u cwonji ná u pyilibii ná u sìñeɛbii na, maa mii kyaa táan uy'á, ali mà tòro u yabilinji na m̄e, urufoo jye a yaa ná mii cyelempyigire e m̄e. ²⁷ Shinji la ku jye si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi m̄éé mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo jye a yaa ná mii cyelempyigire e m̄e.

²⁸ Jofoo u jye yii shwòhòl'e, ná urufoo la jye si batòŋgo faanra, u sì n-tēn si funjke kyaala fòlò, si li k̄aanmucya kampyi u sí n-pa n-jà ku faanra n-kwò mà ye? ²⁹ Ná urufoo jye a lire pyi m̄e, maa ku jwò cū na faanre, k̄antugo ka bage sanjke si u jà faanraga, mp̄ii pi na ntùuli marii ku jaa ke, pire sí raa urufoo cyàhali, ³⁰ s'a ŋko: “Aa! Nge n̄àn'á u bage jwò cū na faanre, ka ku u mpa u jà faanraga.”

³¹ Amuni li mú jye, l'aha mpyi mu à jwo saanji wà na ŋko raa k̄ashi kwūun u saan̄jēn̄ji wà na ná u k̄ashikwòonbii kampwòhii k̄enji i (10.000). Tá u sí n-tēn si funjke kyaala si j̄cè kampyi u k̄ashikwòonbii sí n-jà u z̄amp̄en̄ji k̄ashikwòonbii kampwòhii bejjaaganji (20.000) tūn m̄e? ³² Nka u aha li k̄aanmucya mà li jya na u sì n-jà uru saanji na m̄e, u sí n-wyèr̄e sìsurufoo tūgo u sà jwumaben̄e cya u á.

³³ Nye amuni li mú jye, yii ŋgemu k̄a mpyi u jye a k̄antugo wà u cyeyaayi puni na m̄e, urufoo sì n-jà n-pyi mii cyelempya m̄e.

*Yesu wuubii jye suumɔ ná b̄ēnm̄e fiige
(Macwo 5.13; Marika 9.50)*

³⁴ Suumpe na jye yac̄en̄jē. Nka pu t̄ipoompe k̄a fworò p'e, jaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahan̄ki ye? ³⁵ Pu saha sì n-jà là jwò j̄n̄jke na m̄e, pu mú sì n-jà n-pyi ŋkyàra m̄e. Pu sí n-wà cȳiŋ̄ji na.

Nye shin maha shin la ku jye si kariii yyaha cè ke, urufoo u n̄iŋyigigii p̄er̄e, u raa n̄uru.»

15

Mpàŋi nimpinniŋi bàtaage
(Macwo 18.12-14)

¹ Nyɛ canŋka, mɛpɛngɛ shiimbii pìi nìnyahamii mu à jwo múnalwɔɔre shwofeebii mpyi a pa bínni Yesu taan s'a u jwumpe núru. ² Nyɛ Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyanj cyelentiibil'á lire nya ke, ka pi i wá na ŋkunni piye shwɔhɔl'e na: «Naha na ŋge nàŋ'á ŋɛn'a mɛpɛngɛ shiimbii yaha pi i bârali u na, fo maha bínnini na lyî ná pi e ye?»

³ Nyɛ Yesu à pi kununke lógo ke, maa ŋke bàtaage jwo pi á na:

⁴ «Jofoo u nyɛ yii shwɔhɔl'e, kampyi mpàa ŋkuu (100) pi nyɛ urufof'á, ka wà nìŋkin si mpìnni, tá urufoo maha pi sanmpii beecyɛere ná ke ná baacyɛɛrenj (99) yaha wabɛr'á sige e, maa sà a nimpinniŋi caa fo u aha nya mɛ? ⁵ U aha u cya a nya tɛni ndemu i ke, u funntanga wunji sí u lwó nde yacige e, ⁶ si mpa pyɛngɛ. U aha mpa ná u e, u sí u ceveebii ná u tɛɛŋɛɛbii yyere si jwo “Yii a ma, wuu u mpa múguro sijcyan. Mii mpàŋi u mpyi a pìnni ke, mii à u nya.”

⁷ Mii sí yi jwo yii á, amuni li mú nyɛ, kapimpyiŋɛ nìŋkin ká u toronkanni kɛɛnɛ, funntange ku maha mpyi nìnyinj na uru kanni kurugo ke, kur'à pɛɛ sɛl'e. Kuru funntange fiige nyɛ na mpyi nìnyinj na, shiim beecyɛere ná ke ná baacyɛɛre (99) kurugo mɛ, pire mpiimu pi nyɛ na sɔnni na pir'á tii na pire saha nyɛ a yaa pi pi toronkanni kɛɛnɛ mɛ.»

Wyérefyinŋi nimpinnini bàtaage

⁸ Ka Yesu si núr'a bàtaage kabɛɛ jwo na:

«Ceenj ŋgire u nyɛ, kampyi wyérefyinŋi daashii ke u nyɛ u á, ka nìŋkin si jcwɔ mà pìnni bage e, na u sì lùuni táan si lampa míni si bage kùruncwɔngii puni yaa mpwó, si u cya fo si u nya mà ye? ⁹ U aha u nya tɛni ndemu i ke, u sí u pucyaabii ná u cijɛɛbii yyere si yi jwo pi á “Yii a ma, wuu u mpa múguro sijcyan. Mii wyérenj u mpyi a pìnni ke, mii à u nya.” ¹⁰ Lire pyiŋkanni na, mii sí yi jwo yii á, kapimpyiŋɛ nìŋkin ká u toronkanni kɛɛnɛ, kuru maha mpyi funntanga nimbwɔhɔ Kile mèlɛkɛbil'á nìnyinj na.»

Jyafoonj nimpinniŋi bàtaage

¹¹ Nyɛ ka Yesu sí núr'a bàtaage kabɛɛ jwo pi á na: «Nàŋi wà u ná mpyi ná jyaa shuunni i. ¹² Canŋka ka jyafoonj nimbileni si jwo tufoonj'á “Baba, mii nàzhann'á yaa u pyi ŋgemu yii kɔɔge ke, yii ku táa yii i uru kan na á!” Nyɛ ka tufoonj si jɛɛ, maa u nàfuunji táa u jyaabii shuunniŋi shwɔhɔl'e. ¹³ Canmpyal'á tòro ke, ka jyafoonj nimbileni si u cyeyaayi puni pɛɛɛ, maa fwor'a kàr'a sà ntɛɛn kiritɔnni l'e ná u wyérenj i. Mà u yaha wani, ka

u u cye le jùṅṅ baa karigil'e na mpyi, fo mà pa ṅkwò u nàfuunji na.

¹⁴ Tèni i u à u nàfuunji kèeg'a kwò feefee ke, ka lire mú si bē ná katibwòh'e k'à cwo lire k̀ini na. Ka ṅgahanji si li jwò cù na u taa. ¹⁵ Y'à pa u yyaha jà ke, ka u u ṅkàr'a sà jyè báaranji i lire k̀ini shinji wà á, ka uru si ṅkàr'a sà u yaha sige e, u u caabii nàhe. ¹⁶ Katege kurugo, u la mpyi maha mpyi s'a caabii yalyire lyí. Nka wà mpyi maha tà kaan u á mē.

¹⁷ Nyē mà u yaha pur'e, ka u u mpa sòṅṅ uye funṅ'i canṅka maa jwo “Báarapyii ninyahamii na nyē mii tun'á wuu k̀ini i, pi puni na lyí na nt̀inni fo na cyeyi wwù jyiṅi i. Nka mii wi ke, katege ku ṅke ku u ṅko raa mii bùu naha. ¹⁸ Nde mii sí n-pyi numē ke, lire li nyē nde: mii sí núru raa wá na tunji yyére, sí sà yi jwo u á na mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi u na. ¹⁹ U saha nyē a yaa u mii cù u pyà fiige mē, ṅka u à yaa u mii cù mu à jwo u báarapyi.”

²⁰ Nyē u à funṅke kyaala a kwò ke, maa kuni lwó na ṅkèege u tunji yyére. Mà u yaha u sàha ṅkwò a nò pyenge na mē, ka tufoonji si u nimpanji nya tatəonge e, ka u jùṅṅaare si u ta, ka u u fē a jyafoonji jùṅṅ bē, maa sà u pùr'a cù mà ta uye na. ²¹ Ka jyafoonji si jwo u á “Baba, mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi mu na dē! Mu saha nyē a sàa yaa mu u mii cù ma pyà fiige mē.”

²² Ka tufoonji si u báarapyiibii yyere maa jwo “Yii fyál'a sà vāantninmbwoyi puni nisinanke lwó yii pa le u na, yii i kampefegenji wà le u na, yii i tanhanji yà le u na, ²³ yii i sà kàcwəge nùṅi njicənṅi cù, yii pa bò, wuu u lyí wuu u múguro sèl'e. ²⁴ Naha kurugo yē mii jyanji u ṅge ke, mii mpyi a li yaha na u à kwù, ṅka u jyiṅi wun'á pa, u mpyi a p̀inni, ṅka mii à u nya sahanji.” Ka múguroṅi si jwò cù pi á.

²⁵ Lir'à pyi mà uru nàṅi jyanji njinyenji ta sige e. Nyē tèni i u à yíri sige e na ma mà pa byanhara pyenge na, na yatire t̀unmpe núru, maa kwòhəkwòhəbii jaa ke, ²⁶ ka u u báarapyiṅi wà yyere mà yíbe, nde li nyē pyenge e ke, si lire cè. ²⁷ Ka báarapyiṅi si u pyi “Mu kàntugo wunji u à pa, lire e yii tun'á wuu pyi wuu à sà kàcwəge nùṅi njicənṅi cù mà pa bò, jaha na yē uru jyanji njicənṅe wu à nùr'a pa.”

²⁸ Yyaha wun'á puru lógo ke, ka u l̀uni si yíri, u nyē a jən'a jyè pyenge e mē. Ka tufoonji si fwor'a pa si mpa u fəṅṅ si ndèṅe pyenge e. ²⁹ Ka jyafoonji si jwumpe lwó maa jwo tufoon'á “Cyí yyee jùuli cyi nyē jcyii mii na báaranji pyi yii á biliwe fiige yē? Canṅa ninṅin, yii sàha mii tun, ka mii i jcyé mē. Nka ali sikabilini nintiini yii nyē a li kan mà nya mii ná na ceveebil'á wuu u múguro sɪncyan mē. ³⁰ Nka mu jyanji u à mu nàfuunji lwó a sà ṅkèege cibahani i ke, ur'á pa ke, ka mu u kàcwəge nùṅi njicənṅi cù mà bò u na.”

³¹ Ka tufoonji si jwumpe lwó maa jwo jyafoonji ninjyen'á “Mii jyanji, ma hà lire waha maye na mε, mii ná mu u nyε naha tɛrigii puni i ke, ko mii cyeyaayi puni nyε mu wuyo ke! ³² Wuu mpyi a li yaha na mu kàntugo wun'á kwû, nka u nyii wun'á núr'a pa. U mpyi a pînni nka wuu à núr'a u nya. Lire e ke wuu à yaa wuu pyi funntange ná múguronji i.”»

16

Báarapyiŋi sɛncyiime wunji bàtaage

¹ Nyε Yesu à núr'a bàtaage kà jwo u cyelempyiibil'á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi a báarapyi lwó a yaha u u u karigii cwɔɔnre. Kàntugo, ka nàfuufoonji si mpa a nùru sùpyire jwɔ na, na u báarapyiŋi wá na u cyeyaayi kèεge. ² Ka u u báarapyiŋi pyi “Mii à lógo na mu na mii cyeyaayi kèεge, naha k'á pa ná lire e bε? Nyε bégele ma a ma báaraŋi pyiŋkanni yyaha jwo na á, naha na yε mu báaraŋi sí n-kwò ninjaa.”

³ Ka báarapyiŋi si jwo uye funŋ'í “Mii jùŋufoon'á jwo na mii báaraŋi sí n-yyére ninjaa. Nyε naha mii sí raa n-pyi bε? Faapyi fàŋha nyε mii i mε. Na jáare na lyî, kuru silege mú sí nyε mii na. ⁴ Nyε nde mii sí n-pyi ke, mii naha a li cè numε. Mii aha lire pyi, mii jùŋufoonji ká mii yaha tɛni ndemu i ke, sùpyire sannte sí mii mára pi pyenyi i.”

⁵ U jùŋufoonji fwɔhigii mpyi mpiimu na ke, ka u u pire yyer'a yíbe ninjin ninjin maa shincyiiŋi pyi “Mii jùŋufoonji jùuli u nyε mu na yε?” ⁶ Ka u u jwo “U sɛŋcɛrii ŋkuu (100) fwoo li nyε mii na.” Ka báarapyiŋi si u pyi “Tɛɛn fwɔfwɔ, maa ma fwɔhigii sémɛŋi lwó, maa yi kɛɛŋŋ'a sémɛ na u sɛŋcɛrii beeshuunni ná kε fwoo li nyε mu na.”

⁷ Maa núr'a wabεε yíbe “Mu de? Mu fwooni nyε jùuli yε?” Ka uru si jwo “Sùmápyaŋi bɔrii ŋkuu (100).” Ka báarapyiŋi si u pyi “Tɛɛn, maa ma fwɔhigii sémɛŋi lwó, maa yi kɛɛŋŋ'a sémɛ na u sùmápyaŋi bɔrii beecyεεre (80) fwoo li nyε mu na.”

⁸ Uru báarapyiŋi mée nyε u à u jùŋufoonji nàfuunji kèεge ke, jùŋufoon'á u kée, naha na yε u à yákili ta maa u nùmpaŋjke yaa. Nyε mpii pi nyε numpini i ke, pire maha pi ná piye shwɔhɔŋi karigii cwɔɔnre ná yákilifente e pyiŋkanni ndemu na ke, mii à ŋke bàtaage jwo pire kyaa na si ntége yii yεε, yii mpiimu pi nyε bɛɛnmpe e ke, bà yii si mpyi si yii nùmpaŋjke bégele mε.»

Wà si n-jà raa báare jùŋufee shuunn'á mε

⁹ Nyε ka Yesu si núr'a jwo: «Yii àha nàfuunji yaha yii karigii puni yyaha yyére mε, lire nyε a tíi mε. Yii a cevee caa yiye na ná u e, lire ká mpyi, yii canmpyaagii ká ŋkwò ŋge dɛnyɛŋi i tɛni ndemu i ke, Kile sí yii lɛŋε u pyεnge e, yii sí n-pyi wani fo tɛekwombaa.

¹⁰ Shinŋi u maha kapyɛɛre pyi ná fyɛnm'i ke, urufoo mú maha kabwəhigii pyi ná fyɛnmpe e. Nka shinŋi u nyɛ u nyɛ na kapyɛɛre pyi ná fyɛnm'i mɛ, kabwəhii méɛ ká le urufoo cye e, u nyɛ na cyi pyi ná fyɛnmpe e mɛ.

¹¹ Yii aha mpyi yii nyɛ a ja a nge diɲyɛɲi nàfuuɲi báara ná fyɛnmpe e mɛ, nàkaana baa Kile mú si nyɛ sɛɛ nàfuu le yii cye e mɛ.

¹² Yaage ku nyɛ sùpyaɲi wabɛɛ wogo ke, yii aha mpyi yii nyɛ a kuru báara ná fyɛnmpe e mɛ, nke Kile à bégel'a yaha yii yabilimpɛii mɛɛ na ke, nàkaana baa, u mú si nyɛ kuru kan yii á mɛ.

¹³ Yii li cɛ na báarapyiɲi si n-sii n-ja raa báare nùɲufee shu-unn'á mɛ. Lire ká mpyi, u sí nùɲufooni wà kyaa táan uy'á, si u sanɲi kyaa pɛn uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sanɲi na. Nyɛ amuni li nyɛ, nàfuuɲi lag'à tatɛɛngɛ fô yii mpiimu na ke, yii si n-ja n-pyi Kile báarapyi mɛ.»

(Macwo 11.11-13; 5.31-32; Marika 10.11-12)

¹⁴ Nyɛ Farizhɛɛnbil'à puru jwumpe puni lógo ke, ka pi i wá na Yesu fwəhɔre, naha na yɛ nàfuuɲi kani mpyi a pɛɛ pi á. ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi ke, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tí sùpyire nyii na, mà li ta Kile à yii zòompɛii cɛ. Yii li cɛ, yaage k'à pɛɛ sùpyire nyii na ke, kur'à pɛn Kile á.

¹⁶ Nyɛ MusaSaliyaɲi ná Kile túnntunmpɛii sanmpɛii jwump'à kwôro tooy'e fo mà pa nɔ Yuhana Batizelipyiɲi tɛni na. Mà lwó Yuhana Batizelipyiɲi na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, puru na yu sùpyir'á. Sùpyire puni la mú si nyɛ si fànha le si jyɛ tire saanre e*. ¹⁷ Yii li cɛ na nɲk'à mpɛnni tàaɲa a tòro Kile Saliyaɲi jwumbilini là nɲkin mpɛnni na.

¹⁸ Shin maha shin ká u cwonɲi yaha maa ceenɲi wabɛɛ lɛɲɛ ke, urufol'à jacwəɔ pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lɛɲɛ ke, urufoo mú à jacwəɔ pyi.»

Kanhamafoonɲi Lazari ná nàfuufoonɲi bàtaage

¹⁹ Ka Yesu si núr'a bàtaage kà jwo sùpyir'á na: «Nàfuufoonɲi wà na mpyi wani, u mpyi maha vaaɲyi nisinanyi longara wuyi leni, maa u nyii karigii pyi, maa u nyii njyɲi lyi canɲa maha canɲa. ²⁰ Kanhamafoonɲi wà nizinniwe mpyi maha mpyi uru nàfuufoonɲi pyenge jwəge na. Uru nàɲi cyeere puni mpyi nɔɔyɔ, u mege mpyi Lazari†. ²¹ U la mpyi maha mpyi s'a uru nàfuufoonɲi njyipaanyi caa raa lyi, nka u mpyi maha yi taa mɛ. Mà bàra lire na, pwuunbii mpyi maha mpa a u nɔɔyi laali.

²² Ka kanhamafoonɲi si mpa nkwû, ka Kile mèlɛkɛɛbii si mpa u lwó a kàr'a sà yaha Ibirayima taan Ariɲinaɲi i. Lire kàntugo

* **16:16** Pli maha jwo: «Shin maha shin la ku nyɛ si jyɛ ke, urufol'à yaa u fànha le u u puru jwumpe cù ná cyeyi shuunnɲi i.» † **16:20** Lazari mege jwəhe ku nyɛ Kile u nyɛ tɛgɛfoonɲi.

ka nàfuufoonji mú si mpa ñkwû, ka pi i sà u tò. ²³ Maa nàfuufoonji yaha kyaage e jùñke jwòhò shiinbii cyage e, u à wíl'a Lazari nya Ibirayima taan tatònge e Arijananji i.

²⁴ Nyé ka nàfuufoonji si Ibirayima yyere fànha na “Mii tunji Ibirayima, jùñaara ta na na, maa Lazari pyi u sà u kampeeni fyinme lwohe e, u pa ntèg'a na ñkònge jùñe. Naha kurugo ye kyaage e mii naha naha ñke nage e ke, kur'à pèe sèl'e!” ²⁵ Ka Ibirayima si u pyi “Na pyà, mu à yaa mu u li cè na mu à ma tiñji puni pyi ntàanji kanni na. Nka Lazari sí wi ke, ur'à u tiñji puni pyi kanhare e. Numé, Lazari jye naha yyeññke e, mu sí jye yyefuge e. ²⁶ Maa bâra lire na, kacycwycugunò na jye wuu ná yii shwòhòl'e. Lire kurugo wà si n-jà n-yîri naha wuu yyére, si ñkàre yii yyére mé. Wà mù si n-jà n-yîri wani yii yyére, si mpa naha wuu yyére mé.”

²⁷ Nyé ka nàfuufoonji si jwo “Mii tunji Ibirayima, l'aha mpyi amuni, mii na mu jáare, ma a Lazari tun diñyeñi i, mii tunji pyenge e. ²⁸ Siñee kanjuro na jye wani mii kàntugo. Lazari yaha u sà pi yere, bà pi si mpyi pi àha ñkwò mpa ñke yyefuge e naha mé.” ²⁹ Ka Ibirayima si nàfuufoonji pyi “Kile tùnntunji Musa ná Kile tùnntunmpii sanmpii jwumpe na jye pi á, pi à yaa pi jee pire jwumpe na.” ³⁰ Ka nàfuufoonji si jwo “Mii tunji Ibirayima, lire kanni si n-jà pi pyi pi lógo mé, nka wà ha jè a fworò kwùñi i maa ñkàr'a sà jwo ná pi e, lire e pi sí pi toronkanni kèenñe.” ³¹ Ka Ibirayima sí núr'a u pyi “Pi aha mpyi pi jye a jee Kile tùnntunji Musa ná Kile tùnntunmpii sanmpii jwumpe na mé, ali wà mée ká jè, maa ñkàr'a sà jwo ná pi e, pi si jee urufoo jwumpe na mé.”»

17

*Wà jye a yaa u wà jùñò kyán Kile na mé
(Macwo 18.6-7, 21-22; Marika 9.42)*

¹ Canjka Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Karigii cyi maha sùpyanji jùñò kyán Kile na ke, cyire mpyimbaa jye a si mé. Nka ñgemu ká mpyi kanjuro maa sùpya jùñò kyán Kile na ke, urufoo wuun'à kèege! ² Li bá sí n-pwòrò urufol'á pi kafaabwòhò pwò u yacige e, pi i u wà banji i, mà tòro u nde nàñkobilini là ninjin jùñò kyán. ³ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa.

Mu cìmpworonji ká mu mùmpenme pyi, u yyere maa u yere. U aha mu yerege lógo, maa toronkanni kèenñe, mu à yaa mu u yàfa u na lire kani i. ⁴ Canjke ninjinji i, mu cìmpworonji ká mu mùmpenme pyi mà sà nta fo tooyo baashuunni, tógo maha tógo u a si mpa uye mpinni kan mu á, mu à yaa mu u yàfa u na cyire karigii puni i.»

⁵ Ka Yesu tùnntunmpii si u pyi: «Kafoonji, jye lire sannu i ke, là bâra wuu daniyanji na.» ⁶ Ka Kafoonji si pi pyi: «Sèenji na mii

sí yi jwo yii á, yii dáníyanj mée n'a mpyi a cyére mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà nke cibwøhe pyi ku kò kuy'á, ku u sà jncûru banj i, ku mú mpyi na sí lire pyi.»

Báarapyinj nyε a yaa ná nkèenj waber'e mε

⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «L'aha mpyi mu à jwo báarapyi na nyε yii wà á, ka u u yîri faa sige e, lire nyε mε yatøre tanahage e mà pa, tá urufoo sí jεε báarapyinj pyi u tíl'a tèn u u lyí la?

⁸ Tá urufoo sì báarapyinj pyi u vāanpwøhøyi wwû, u u shwøhø a kan uru u lyí si bya, lire kántugo báarapyinj si nta a lyí si bya mε? ⁹ Báarapyinj mée ká u tayyerege jî, u nyε a yaa ná nkèenj waber'e mε!

¹⁰ Amuni li mú nyε, báarañj Kile à kan yii á ke, yii aha uru pyi a kwø, yii li cè na yii nyε a yaa ná nkèenj waber'e mε. Naha kurugo yε nde yii mpyi a yaa yii pyi ke, lire yii à pyi.»

Yesu à tògofee kε cùuñj

¹¹ Nyε mà Yesu ninKarenj yaha Zheruzalemu kànhe e, u mpyi na nkèεge Samari kùluni ná Galile wuuni tεgenkuunji i. ¹² U à sà byanhara kànhe kà na, ka tògofee kε si wá na u jññj bēni, maa ntèn laage e, ¹³ maa jwo ná u e fànha na: «Yesu! Cyelentunji! Nñjaara ta wuu na!» ¹⁴ Yesu à pi nya ke, maa pi pyi: «Yii a sì, yii sà yiye cyêe Kile sáragawwuubii na.» Mà pi ninjaribii yaha, ka pi i jncùuñj.

¹⁵ Nyε pi wà ninjin a uye nya u à cùuñj ke, maa núru na Kile kêre fànha na, na ma. ¹⁶ U à pa nò Yesu na ke, maa ninjkure sín u taan maa yyahe cyígile jññke na maa fwù kan u á sèl'e. Uru nàñj na mpyi Samari shin. ¹⁷ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Tá shiin kε bà mii à cùuñj mε? Taa pi sanmpii baacyεεrenji nyε ke? ¹⁸ Nge nàñj u nyε u nyε Yahutu mε, uru kanni baare e, sùpya nyε a ta mpìi shiin kenji i, si núru n-pa fwù kan Kile á mà?» ¹⁹ Maa yi jwo nàñj'á: «Yîri ma a sì, mu dáníyanj'á mu cùuñj.»

Yii bégele yii a Yesu cannuruge sigili

(Macwo 24.23-28, 37-41)

²⁰ Nyε lire kántugo, ka Farizhεεnbii si Yesu yíbe Kile Saanre téesiini kyaa na, ka u u pi pyi: «Kile Saanre sí n-pyi, nka ti si n-pyi yawiige, ²¹ sùpyire sí raa nkemu cyêre piye na s'a nko “Yii wíi, ti te naha!” lire nyε mε “Ti te mēñj i!” mε. Yii li cè na Kile Saanre nyε yii shwøhøl'e.»

²² Maa jwo u cyelempyiibil'á: «Tèni là na ma, canñke Supyanj Jyanj à yaa u pa ke, yii la sí n-sì n-pyi kuru canñke ku wyēr'a nò, nka ku sì nò lire tēni i mε. ²³ Sùpyire sí n-pa raa nko “U naha naha!” lire nyε mε “U wá mε yyérel!” Nka yii àha ntaha pi jwøh'i, si nkàre wani mε. ²⁴ Bà sùpyire puni maha kilejini

nya l'à yîri diɲɲɛɲi ɲùŋke kà na, maha sà fworo ɲùŋke sannɲke na mɛ, amuni Supyaɲi Jyaɲi sí nya u cannuruge.

²⁵ Nka mà jwo kuru canɲke ku nɔ ke, u à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire nɲyahara sí u cyê.

²⁶ Nyɛ Supyaɲi Jyaɲi tɛenuruni ká byanhara, karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tiɲi i ke, cyire shɲi sí raa n-pyi. ²⁷ Nuhu tiɲi i, sùpyire mpyi na lyî, marii byii, maa cyeebii lèɲi, marii pi pyilibii kaan nàmbaya na, fo mà sà nɔ canɲke Nuhu a jyè bakwɔɔge e, ka lùbwooni si sùpyire sannte puni shi bò ke.

²⁸ Nyɛ amuni Loti tɛni i sùpyire mú mpyi. Pi mpyi na lyî, maa byii, marii zhwoɲi ná pɛɛmpe pyi, maa cire cɛnmi, maa bayi faandre. ²⁹ Nka canɲke Loti à fworo Sɔdɔmu kàhe e ke, ka nage ná ɲkìriginɲi si fworo nɲɲɲi na zànpya fiige, mà wu kàhe sùpyire na, maa pi shi bò, ³⁰ nyɛ canɲke Supyaɲi Jyaɲi sí nùru uye cyêe sùpyire na ke, amuni kuru canɲke sí n-pâa pi e.

³¹ Kuru canɲke ká nɔ, mà ɲgemu ta u bage kàtanɲke ɲuɲ'i ke, urufoo kà nùru ntige si yaaga lwó bage e mɛ, u tɪl'a tige u a fi. L'aha mpyi mà ɲgemu ta kɛɛge e ke, urufoo kà nùru raa ma pyɛngɛ mɛ. ³² Nde l'à Loti cwɔɲi ta ke, yii sônɲɔ lire na kɛ! ³³ Shinɲi u nyɛ na li caa u nɲjaanɲi si ɲwɔ ke, urufoo nùmpaɲke sí n-kèege. Nka shinɲi u à u nɲjaanɲi kèege mii kurugo ke, urufoo sí nùmpaɲa ta.

³⁴ Mii sí yi jwo yii á, lire tɛni ká bɛ ná numpilage e, mà shiin shuunni ta pi à sínɲi yasinnɲe nɲɲkin na, wà sí n-lwó si u sanɲi yaha. ³⁵ L'aha cyee shuunni ta pi i sùma súu sɲɲɲan, wà sí n-lwó si u sanɲi yaha. [³⁶ L'aha mpyi mà nàmbaa shuunni ta kɛɛge e, wà nɲɲkin sí n-lwó si u sanɲi yaha.]»

³⁷ Nyɛ ka cyelempyiibii si Yesu yíbe: «Kafoonɲi, taa lire sí n-pyi ke?» Ka u u pi pyi: «Cyage e yakwugo nyɛ ke, wani cinmpuɲɲi nyɛ na bínnini.»

18

Yukyaanɲi nintiimbaanɲi bàtaage

¹ Ka Yesu si bàtaaga jwo u cyelempyiibil'á maa li cyêe pi na na pi à yaa pi kwôro Kileɲarege na tɛrigii puni i, pi àha sàa le mɛ. ² U à jwo pi á: «Yukyaanɲi wà u mpyi kàhe kà na, u mpyi na fyáge Kile na mɛ, u kuro mú sí mpyi sùpya e mɛ. ³ Lenkwucwɔɲi wà mú na mpyi kuru kàhe e, sùpyaɲi wà mpyi a u mùmpɛnme pyi. Uru lenkwucwɔɲi mpyi maha sì uru yukyaanɲi yyére tɛrigii puni i, bà u si mpyi si u ná uru nàɲi láha piye na mɛ. ⁴ Ceen'á mà uru zhà maa nùruɲi i, ɲaha na ye yukyaanɲi la mpyi sì lire pyi mɛ. Ka ceenɲi si li wyɛɛɲe u ɲwɔh'i, fo u à pa jwo uye funɲ'i "Mii méɛ nyɛ mii nyɛ na fyáge Kile na mɛ, maa mpyi mii kuro nyɛ sùpya e mɛ, ⁵ ná ɲge lenkwucwɔɲi s'à mii yyaha fwóhɔɔ mà

nə ɲke cyage e, mii sí u ná uru nàɲi láha piye na. Ná lire ɲye a pyi mə, mii sì yyeɲiɲe ta u ɲyii na mə.”»

⁶ Puru jwuɲkwooni kàntugo, ka Kafoonji Yesu si u cyelempyi-ibii yíbe: «Yii à uru yukyaanji nintiimbaanji jwumpe lógo ke! ⁷ ɲye ná u s'à uru ceenji tanga kan, Kile ɲiɲcwɔnribii pi ɲye Kile ɲwɔh'i marii u ɲáare pilaga bâra canɲa na ke, Kile sí n-sii pire tanga kan. Yii li cè u à lùuni bò ná pi e. ⁸ Mii sí yi jwo yii á, Kile sí tanga kan pir'á wahawaha. ɲka lire ná li wuuni mú i, Supyanji Jyanji cannuruge ká nə ɲiɲke na, tá u ɲye a yaa u pa dánafee ta ku na mə?»

Farizhenji ná múnalwɔɔre shwofoonji bàtaage

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a bàtaage kabere jwo mà yyaha tii ná sùpyiibii píl'e, mpiimu pi ɲye na piye sônɲi na pir'à tii maa piye pwɔɔɲɔ sùpyire sannte na ke. U à jwo: ¹⁰ «Shiin shuunni pi ná ɲkàre Kileɲaarebage e zà Kile ɲáare. Wà na mpyi Farizhen, u sanɲi sí ɲye múnalwɔɔre shwofoo. ¹¹ Mà pi yaha Kileɲaarebage e, ka Farizhenji sí yîr'a yyére u məge cyage e, maa Kile ɲáare na “Kile, mii à fwù kan mu á, ɲaha na ye mii à pwɔɔɲɔ sùpyire sannte na, mpiimu pi ɲye na nàɲkaage pyi, marii jacwɔɔre pyi, mà bâra kapegigii sanɲkii shiɲi puni na ke. Mii à pwɔɔɲɔ ɲge múnalwɔɔre shwofoonji na mú. ¹² Cibilaaga maha cibilaaga, mii maha canmpyaa shuunni sún le. Yaaga maha yaaga mii à ta ke, mii maha yire puni yáhaɲi wwû.”

¹³ Múnalwɔɔre shwofoonji wi ke, ka uru si yîr'a yyére tatɔɔnge e Kileɲaarebage funɲke e, maa ɲiɲke sôgo, maa məjwuuni tîrige maa jwo “Kile, mii na mu ɲáare, maa lùɲiɲe wà ma lùuni na, ɲaha na ye mii ɲye kapimpyiɲe.”

¹⁴ ɲye mii sí yi jwo yii á, Kile à múnalwɔɔre shwofoonji kapegigii yàfa u na, ka u u núr'a kàre pyenge. ɲka Farizhenji wi ke, uru u kapegigii ɲye a yàfa u na mə. Yii li cè na shin maha shin u à uye pée ke, Kile sí urufoo tîrige. ɲgemu u à uye tîrige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

Yesu à jwó le nàɲkopyire tà á

(Macwo 19.13-15; Marika 10.13-16)

¹⁵ Lire kàntugo ka pi i mpa ná pyiibii píl'e Yesu yyére, bà u si mpyi si cyeyi taha pi na, si jwó le pi á mə. Cyelempyiibil'à lire ɲya ke, mpii pi à pa ná pyiibil'e ke, ka pi i pire faha. ¹⁶ Ka Yesu si pyiibii file uye na, maa jwo: «Yii àha pi sige na na mə. Yii li cè na sùpyiibii pi ɲye mpii pyiibii fiige ke, Kile Saanre ɲye pire woro. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ɲgemu ká mpyi u ɲye a ɲen'a uye tîrige pyà fiige mə, urufoo sì n-sii n-jà n-jyè Kile Saanre e mə.»

Nàfuufoonji kani

(Macwo 19.16-30; Marika 10.17-31)

¹⁸ Nyε canŋka, Yahutuubii yyaha yyére shinŋi wà à Yesu yíbe: «Cyelentuŋi niŋcɛnŋi, naha shi mii à yaa mii u pyi si shìŋi niŋkwombaani ta be?» ¹⁹ Ka Yesu si u pyi: «Naha na mu nyε na mii yiri niŋcɛnŋi yε? Kile kanni baare e, sùpya nyε a jwò mε. Mu à sônŋò lire na la? ²⁰ Mu à Kile Saliyaŋi kurigii cè mà kwò «Ma hà zínni ná waberε cwo e mε, ma hà sùpya bò mε, ma hà nàŋkaaga pyi mε, ma hà vini ntaha wà na mε, ma tuŋi ná ma nuŋi pèe*.» ²¹ Ka nàŋi si Yesu pyi: «Cyelentuŋi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàŋkocyεere e.»

²² Nyε uru nàŋ'à puru jwo ke, ka Yesu si u pyi: «Yaaga niŋkin saha à mu fô, ta sì ma a sà ma cyeyaayi puni péré, ma a yi wyéreni táa táa fòŋofeebii na. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Ma a nta a pa ntaha na fye e.»

²³ Tèni i uru nàŋ'à puru jwumpe lógo ke, ka li i mpɛn u e, naha na yε nàfuubwòhò foo u mpyi u wi. ²⁴ Yesu à u jya u à yyahe tanha ke, maa jwo u á: «Nàfuufeebii jyìm'a sàa pɛn Kile Saanre e. ²⁵ Nwòhòŋi jyìm'a táan músennɛni wyiini i mà tòro nàfuufooni u jyè Kile Saanre e.»

²⁶ Nyε mpíi pi à puru jwumpe lógo ke, ka pire si jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta be?» ²⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Kani l'à sùpyire jà ke, lire nyε na Kile jìni mε.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à jɛn'a kàntugo wà u pyenge, lire nyε mε u cwonji, lire nyε mε u cìmpyiibii, lire nyε mε u sifeebii, lire nyε mε u pyiibii na Kile Saanre kurugo ke, ³⁰ urufoo sí pire fiigii niŋyahamii ta mà u yaha naha diŋyɛni i, sí shìŋi niŋkwombaani ta diŋyɛni nimpañi i.»

Yesu à jwo u kwùŋi ná u jèŋi kyaa na sahanŋi

(Macwo 20.17-19; Marika 10.32-34)

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunninji yyére maa yi jwo pi á: «Wuu niŋkaribii pi mpíi Zheruzalemu kànhe e. Kyaa maha kyaa Kile tùnntunmpil'a sémε Supyaŋi Jyaŋi kyaa na ke, cyire puni sí n-tòro cyi jwuŋkanni na. ³² U sí n-le Kilecembaabii cye e, pire sí raa u fwóhore, s'a u cyere, s'a ntilwòhe wàa u na, ³³ si u bwòn ná kàsorigil'e, si u bò. Nka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí jè.»

³⁴ Cyelempyiibil' à puru jwumpe lógo, nka pi mpyi a jà a pu jwòhe cè mε, naha na yε pu jwòhe mpyi a njwòhò pi na.

Yesu à fyinnani wà nyii múgo

(Macwo 20.29-34; Marika 10.46-52)

³⁵ Nye Yesu ná u cyelempyiibii nin'karibii Zheruzalemu kàñhe e, pi à sà byanhara Zheriko kàñhe na ke, ka pi i fyinnan'ji wà ta u à tèen kuni jwøge na na sùpyire jàare.

³⁶ Sùpyire màhan'jà jyè u ningyigigil'e ke, ka u u yíbe: «Naha na sùpyire nye na nge màhan'ji pyi ame ye?» ³⁷ Ka pi i yi jwo u á na Nazareti kàñhe shin'ji Yesu u nye na ntùuli. ³⁸ Fyinnan'jà puru lógo ke, maa jwo fànha na: «Dawuda Tuluge Shin'ji Yesu, jùñaara ta na na!» ³⁹ Mpii pi mpyi yyaha yyére ke, ka pire si u faha na u fyâha. Nka u nye a jèn'a fyâha me, maa là bâra u jwun'kanni na: «Dawuda Tuluge Shin'ji, jùñaara ta na na!»

⁴⁰ Ka Yesu si yyére, maa pi pyi pi u cû a pa. Pi à pa ná u e ke, ka Yesu si u yíbe: ⁴¹ «Naha mu la nye mii u pyi mu á ye?» Ka fyin'ji si u pyi: «Kafoon'ji, mii la nye si nûru s'a jaa.» ⁴² Ka Yesu si u pyi: «Ta jaa, mu daniyan'jà mu cûun'jo.» ⁴³ Lire tèenuuni i, ka fyin'ji si ntíi na jaa, maa ntaha u fye e, maa Kile kêe. Sùpyir'jà lire nya ke, maa Kile kêe mú.

19

Yesu ná múnalwøore shwofoon'ji Zan'ke kani

¹ Nye mà Yesu yaha u u ntùuli Zheriko kàñhe e, ² nàñi wà na mpyi wani kuru kàñhe e, u mege mpyi Zan'ke. Múnalwøore shwofeebii jùñufoon'ji wà u mpyi u wi. Nàfuufu u mpyi u wi. ³ U la mpyi si Yesu nya, si jicè sùpyan'ji u nye u wi ke. Nka u mberen'ji ná sùpyire nyahan'ji kurugo, u nye a jà a Yesu nya me. ⁴ Ka u u fê a kàre yyaha yyére, maa sà dùgo sikomari cige e, kuni jwøge na, bà lí si mpyi Yesu ká mpa a ntùuli ku jwòh'i, si u ta nya me. ⁵ Yesu à pa nò kuru cyage e ke, maa jùñke yîrig'a wíi cige e, maa jwo: «Zan'ke, fyâl'a tige naha, jaha na ye mii à yaa mii u sunmbage lèñe mu pyenge e nin'jaa.»

⁶ Ka Zan'ke si fyâl'a tige maa Yesu jùñ'jo bê ná funntange e maa ñkàre ná u e pyenge e. ⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani maa lire nya ke, ka li i mpèn pi e, fo pi na ñkunni piye shwòh'ol'e, marii ñko: «Ñge nàñ'jà kàr'a sà sunmbage lèñe nge kapimpyin'ji pyenge e.»

⁸ Nka mà pi yaha tire jwoore na, Zan'ke nin'jyeren'jà kwôro Kafoon'ji Yesu taan, maa yi jwo u á: «Kafoon'ji, mii sí na cyeyaayi puni taaga nin'kin kan fòñ'feebil'á. Yaaga maha yaaga mii à cyán a shwò sùpyire na ke, mii sí yire yaayi puni fiigii sicyeere kan kan pi á.»

⁹ Ka Yesu si jwo: «Zhwoñ'jà nò ñke pyenge na nin'jaa, jaha na ye nge nàñi mú na nye Ibirayima tûluge shin. ¹⁰ Mii sí yi jwo yii á, mpii pi à pinni ke, Supyan'ji Jyan'ji à pa mpa pire cya si pi shwò.»

*Báarapyiibii bàtaage
(Macwo 25.14-30)*

11 Mà sùpyire yaha ti i nùru Yesu jwò na, pi à pa byanhara Zheruzalemu kàhe na ke, ka Yesu si li kàanmucya mà li jya na sùpyire sònjor'à taha li na na Kile Saanre sí n-sii lire tènì yabilinji i. Lire kurugo u à nke bàtaage jwo pi á 12 na:

«Fànhafoonji wà jya u ná mpyi na nkèege kiritònl'e, bà lire kìnì saanbwòhe si mpyi si u tìje mpyi saanwa, u u nùr'a pa ntèen u yabilinji kìnì shiinbii jùnjò na mε.

13 Mà jwo u lire kùluni tõege lwó ke, u à u báarapyii ke yyere, maa wyérefyinji tõeño ke kan pi puni ninjin ninjin á, maa pi pyi na pi à cwòhònte pyi ná u e, pi i tòn ta u na, mà jwo uru u nùr'a pa ke.

14 Nka uru nge nàñi kyaa mpyi a táan u kìnì shiinbil'á mε. U karenkwooni kántugo, ka pi i túnntunmii tun saanbwòh'á, maa yi jwo u á na pire la nye u u nge nàñi tìje pire jùnjò na mε.

15 Nka lire ná li wuuni mú i, saanbwòh'á u pyi saanwa, ka u u nùr'a pa u kìnì i. U à pa ke, maa u báarapyiibii yyere, mpiimu á u ninjkareñi mpyi a wyérenji kan ke, si jicè kampyi pi à tòn ta u na. 16 Ka báarapyinji njncyiinji si mpa maa jwo “Kafoonji, wyérenji mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwòhònte pyi ná u e, mà u fiigii ke tòn ta.” 17 Ka saanji si yi jwo uru báarapyin'á “Fwù faa na. Mu na nye báarapyi njncenñe. Ná mu s'à pyi dānasupya kapyεere e, mii sí mu tìje n-pyi jùnjufoo kànyi ke jùnjò na.”

18 Nye ka báarapyinji shònwunji si mpa maa jwo “Nùnjufoonji, wyérenji mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwòhònte pyi ná u e mà u fiigii kanjkuro ta.” 19 Ka saanji si yi jwo ur'á mú “Mii sí mu tìje kànyi kanjkuro jùnjò na.”

20-21 Ka báarapyinji wabere si mpa maa jwo “Nùnjufoonji, wyérenji mu mpyi a kan mii á ke, u we, mu yyahafyagar'à mii ta, ka mii i u le a pwò vāanñke k'e, mà bégele, jaha na ye mu à kyán, mu cyege nye a yaage nkemu yaha mε, mu maha kuru lwó, mu nye a kerege nkemu nùgo mε, mu maha kuru sùmanji kwòñ.” 22 Ka saanji si yi jwo u á “Mu nye báarapyi njncenñe mε. Jwumpe mu à jwo mii na ke, mà tàanna ná pur'e, mu ná ndemu l'à yaa ke, mii sí lire pyi mu na. Mu à cè na mii na nye supyikyanga, na mii nye a yaage nkemu yaha mε, mii maha kuru lwó, mii nye a kerege nkemu nùgo mε, mii maha kuru sùmanji kwòñ. 23 Nye mu à yire puni cè, jaha na mu sí nye a mpyi a jà a mii wyérenji yaha wyérenji bwùunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à nùr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tònñi ta.”

24 Mpii pi mpyi ná saanji i wani ke, ka saanji si yi jwo pir'á “Yii na wyérenji shwò nge báarapyinji na, yii kan báarapyinji njncyiin'á, ngemu u à cwòhònte pyi mà u wyérenñke fiigii ke ta ke.” 25 Ka pi i saanji pyi “Kafoonji, wyérenji u nye uru báarapyin'á ke, ur'à jyaha mà kwò.” 26 Ka saanji si pi pyi “Yii

lómo! Shin maha shin u nyε ná yaage e ke, kà sí n-bâra urufoo woge na. Nka shin maha shin cyengaya wu u nyε ke, yaaga si n-kan urufol'á mε. Nimbileni urufoo bá na sônji uye cye e ke, lire sí n-shwɔ u na. ²⁷ Nyε numε, mii zàmpeɛnbii pi mpyi na li kòre bà mii si mpyi mii àha bú mpyi saanwa pire jùhɔ na mε, yii pi cù a yige naha, yii i pi bò na nyii na.”»

Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 11.1-11; Yuhana 12.12-19)

²⁸ Nyε Yesu à puru jwumpe puni jwo ke, maa ntòro sùpyire yyaha na na nkèege Zheruzalemu kànhe e. ²⁹ Tèni i pi à sà byanhara Bètifajye ná Bètani kànyi na, Olivye cire jnanke taan ke, ka Yesu si u cyelempyiibii pìi shuunni tun, ³⁰ maa pi pyi: «Kànhe ku nyε yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii sí sà pi ta pi à dùfaanjiaga pwo wani, sùpya sàha nkwo à dùgo ku na mà nya mε. Yii i ku sàha, yii a ma yii pa nkan na á. ³¹ Wà ha yii yíbe na “Naha na yii nyε na ku sàre ye?” yii i urufoo pyi “Ku kyaa li nyε Kafoonji na.”»

³² Ka cyelempyiibii mú shuunni si nkàre. JwunKANJI na Yesu mpyi a yi jwo pi á ke, ka pi i sà yi ta amu. ³³ Tèni i pi à wá na dùfaanji ke sàre ke, ka ku feebii si jwo: «Hεn! Naha na yii nyε na ku sàre ye?» ³⁴ Ka pi i pi pyi: «Ku kyaa li nyε Kafoonji na.» Nyε pi à yire jwo ke, ka dùfaanji ke feebii si pi yaha pi à ku sàha a kàre.

³⁵ Ka pi i mpa ná kuru dùfaanji ke e Yesu yyére, maa pi vànnyi yà taha ku na, maa Yesu pyi u à dùgo ku na. ³⁶ Ka pi i wá na nkèege. Mà pi ninjaribii yaha, ka sùpyire si wá na ti vànntinnyi yà wwú na mpìli Yesu yyaha na kuni i*. ³⁷ Pi mpyi a byanhara Zheruzalemu kànhe na mà kwò. Pi à nò Olivye cire jnanke tatigige e ke, ka u fyèjwòhòshiinbii puni funntanga wuubii si li jwò cù na Kile kêre fànha na Yesu kakyanhala karigii kurugo, pi à cyire jcyiimu nya ke. ³⁸ Pi mpyi na yu fànha na:

«Saanji nimpani u nge Kafoonji Kile mεge na ke,

Kile u jwó le u á!

Kilenji u nyε ninyinji na ke,

uru u nyε yyeninkefool!

Kile mεge ku kêe ninyicyeyi puni i!†.»

³⁹ Nyε Farizheɛnbii pi mpyi sùpyire shwòhòl'e ke, ka pire pìi si Yesu pyi: «Cyelentuji, ma cyelempyiibii faha, bà pi si mpyi si fyàha mε.» ⁴⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Mii cyelempyiibii mée ká fyàha, nje kafaayi sí raa nkwúuli pi cyaga.»

Yesu à mεε sú Zheruzalemu kànhe shiinbii kurugo

* 19:36 Saanji pi nyε na mpère ke, pi maha nde kani pyi si u bε (2 Saanbii 9.13).

† 19:38 Zaburu 118.26

⁴¹ Nyɛ pi à sà byanhara Zheruzalemu kànhɛ ɲwɔge na, ka Yesu si kànhɛ ɲya ke, maa mɛɛ sú ku shiimbii kurugo maa jwo: ⁴² «Kuni i yyeɲɲɛke ɲyɛ na ntaa ke, kàmpyi yii mpyi a lire lwó a wíi, li mpyi na sí n-táan mii i ɲɲɲjaa dɛ! Nka lir'á ɲwɔhɔ yii na numɛ.

⁴³ Nyɛ canɲa na ma, yii zàmpeɛnbii sí n-pa n-cwo yii na, si yii kwûulo kaɲcinne fiige, si kàsɔɔgo le ntaha yii kwûulo, si yii fɛnrɛ kàmpaɲyi puni na. ⁴⁴ Pi sí yii kànhɛ ɲya si ku ɲkunɲyi puni waraga feefee, si yii puni bò, ɲaha na yɛ Kile à pa yii ntɛɛɲi mɛɛ na, ɲka yii ɲyɛ a li cè ná u e mɛ.»

*Yesu à cwɔhɔmpii kòr'a yige Kileɲaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-17; Marika 11.15-19; Yuhana 2.13-22)*

⁴⁵ Lire kàntugo ka Yesu si ɲkàre Kileɲaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi pɛrɛmpe na wani ke, maa pire kòrɔ†. ⁴⁶ Maa yi jwo pi á: «“Mii bage sí n-pyi Kileɲaarebage.” Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Sɛmɛɲi i. Nka yii pi ke, yii à ku kɛɛɲɲ'a pyi “nàɲkaalii tabinniga§.”» ⁴⁷ Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu Kileɲaarebage ntàani na canɲa maha canɲa. Ka Kile sáragawwuubii ɲɲɲufɛebii ná Kile Saliyaɲi cyelentiibii ná yyaha yyére shiimbii si wá na pyiɲkanna caa si u bò. ⁴⁸ Nka u cùɲkanni mpyi a pi funɲɔ wwɔɔɲɔ, ɲaha na yɛ u jwumpe mpyi a sùpyire puni ɲumbogigii shwɔ a ta.

20

*Pi à Yesu yíbe u fànhɛ tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Marika 11.27-33)*

¹ Canɲka mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali maa Jwumpe Nintanmpe yu t'á Kileɲaarebage ntàani na, ka Kile sáragawwuubii ɲɲɲufɛebii ná Kile Saliyaɲi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwɔnribii si shà u yyére, ² maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na ɲcyii karigii pyi yɛ? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi yɛ?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe, ⁴ jofoo u mpyi a Yuhana tun u pa a sùpyire batizeli yɛ? Kile laa sùpyire?» ⁵ Ka pi i ɲkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na ɲaha na wuu sí ɲyɛ a ɲɛn'a dá u na mà yɛ? ⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sí wuu wà n-bò ná kafaayi i, ɲaha na yɛ pi pun'à dá na Yuhana na mpyi Kile tũntunɲɔ.»

† 19:45 Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyéɛfaabii mpyi maha pire wyéɛɲɲi fare Kileɲaarebage wuɲi na. Lire pyiɲkanni na, wyéɛɲwɔge ku mpyi a yaa k'a sárali Kileɲaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sára, maa núr'a já a ntɛge pyi. Yatɔore ti maha yaa ti já a pyi sáraga ke, pɛrɛmppyiibii mpyi maha tire pɛrɛli pir'á. Pi mpyi maha ti lwɔɔre dũrugo. § 19:46 Ezayi 56.7, Zheremi 7.11

⁷ Pi à piye taanna a kwò ke, maa nùr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinji u mpyi a u tun ke, wuu nyε a cè mε.» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Nyε l'aha mpyi amuni, nge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mú si uru cyêe yii na mε.»

Ερεzen kooḡe faafeebii bàtaage

(Macwo 21.33-46; Marika 12.1-12)

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nànjì wà u ná ερεzen cikooḡo yaa, maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasεere táali piye na, maa nta a kàre kùlutòonl'e mà sà mō wani. ¹⁰ Nyε ερεzenji yasεere tèekwòonn'à pa nō ke, ka u u báarapyinji wà tun faafeebil'á u sà uru nàzhan ερεzenji shwò, u a ma. Nka uru tūntunŋ'á nō pi na ke, ka pi i u cū maa u bwòn, maa u cyengaya wunji kòr'a tūngo.

¹¹ Ka cikooḡe foo si nùr'a báarapyi shōnwu tun pi á, ka pi i uru bwòn maa u cyahala, maa uru cyengaya wunji kòr'a nùruŋo mú.

¹² Ka u u nùr'a shin tanrewu tun pi á. Ka pi i sà uru cū, maa u bwòn mà bànnaga, maa u yige cikooḡe kàntugo.

¹³ Nyε ka cikooḡe foo si nkànha a jwo “Naha mii sí n-pyi numε be? Jyanji ninŋinji u nyε mii á, ná u kyal'á táan mii á ke, mii sí uru tun pi á. Shwòhol'e, pi aha uru nya, pi sí n-sílege uru na.”

¹⁴ Nka faafeebil'á cikooḡe foo jyanji nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikooḡe foo koolyinjì u nyε nge. Yii a wá, wuu u bò, kooḡe sí n-ta n-pyi wuu wogo.” ¹⁵ Nyε u à pa nō pi na ke, ka pi i u cū a wà cikooḡe kàntugo maa u bò.»

Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Naha cikooḡe foo sí n-pyi yε? ¹⁶ Nàkaana baa, u aha mpa, u sí pi puni bò si cikooḡe kan piiberil'á.»

Nyε sùpyir'á puru lógo ke, maa jwo: «Ei! Kile u wuu shwò lire shinji na dε!»

¹⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Y'à séme Kile Jwumpe Semεji i na:

“Bafaanribil'á cyé kafaage nkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na*.”

Dì puru jwumpe njwòhe nyε yε?

¹⁸ Nyε shin maha shin u à cwo kuru kafaage njun'i ke, urufoo sí n-kyεεḡe n-kyεεḡe, kuru kafaage sí ká ncwo shin maha shin njun'i ke, ku sí urufoo cwònhòno.»

¹⁹ Nyε Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Kile sáragawwuubii jùnjufēebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si wá na ncāa si cye taha u na, si u cū lire tèenuuni i, naha na yε pi mpyi a cè a jwo na u à nke bàtaage jwo a wà pire na. Nka pi mpyi na fyáḡe sùpyire na. ²⁰ Nyε ka pi i wá na Yesu kàanmucāa, maa cwòfēebii pii yaha pi à kàr'a sà piye pyi sèeshiin si kànhanja cyán

* 20:17 Zaburu 118.22

u na, si nta u cû u jwɔjwumpe kurugo, si u le Ɔrɔmu shiinbii fànhafoonji u jɲɛ kuru cyage e ke, uru cye e.

Pi à Yesu yíbe múnalwɔɔre ŋkanŋi kyaa na
(Macwo 22.15-22; Marika 12.13-17)

²¹ Jɲɛ pire cwòfeebil'à sà nɔ Yesu yyére ke, maa jwo: «Wuu cyelentunji, wuu à li cè na mu jwumpe ná mu kàlan'à tii, mu jɲɛ na fyáge sùpya na ma kàlanji tapyige e mɛ. Jwumpe mu sí jɲɛ na yu mà yyaha tii ná Kile kuni i ke, puru na jɲɛ sèe. ²² Wuu sí mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwɔɔre kaan Ɔrɔmu Saanbwɔhe Sezari á la?»

²³ Ka Yesu si ntíl'a li cè pi e, na cwòfee pi jɲɛ pi pi, maa pi pyi: ²⁴ «Yii wyérébile cyêe na na wee.» Pi à là cyêe u na ke, ka u u pi pyi: «Jofoo nàŋja ná u mɛge ku jɲɛ ŋge wyérenji na ye?» Ka pi i jwo: «Saanbwɔhe Sezari.» ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Jɲɛ yii a Sezari wunji kaan Sezari á, yii raa Kile wunji kaan Kile á.»

²⁶ Jɲɛ pire cwòfeebii jɲɛ a já a jwumɔ ninŋin ta Yesu jwɔ na sùpyire jyii na, mpe pu sí n-pa ná l'e pi já a u cû mɛ. Yesu jwɔshwɔɔre mpyi a pi tɛgele ta fo pi à fyâha fyi.

Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jèŋi kyaa na
(Macwo 22.23-33; Marika 12.18-27)

²⁷ Jɲɛ Sadusiibii pi maha jwo na kwunɛnɛ jɲɛ nùmpañja mɛ, pire píl'à file Yesu na maa jwo: ²⁸ «Wuu cyelentunji, Kile túnntunjiMusa à mpe jwumpe sémɛ wuu Saliyanji i na “Nò ká ceewe lèŋɛ, maa ŋkwû, mà u ta u jɲɛ a pyà ta u na mɛ, u cɔɔŋŋ'à yaa u ceenji lèŋɛ zànbangara na, u u pyi si u na, u yyahafoonji ninŋwunji mɛge na.”

²⁹ Jɲɛ sɪjɛɛ baashuunni na mpyi wani, pi puni ninjyenji mpyi a ceewe lèŋɛ maa ŋkwû, u jɲɛ a pyà ta u na mɛ, ³⁰ ka sɪjɛɛŋi shɔnwunji si ceenji lwó maa ŋkwû mà u yaha pyátambaa. ³¹ Ka tanrewunji wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà ŋkwò pi baashuunniŋi na. Pire sɪjɛɛbii pun'à uru ceenji ninŋinŋi lèŋ'a círi, maa ŋkwû, pi wà jɲɛ a pyà ta u na mɛ. ³² Pire puni kàntugo, ka ceenji mú si mpa ŋkwû. ³³ Jɲɛ ná pire nàmbaa baashuunniŋi puni s'à uru ceenji lèŋ'a círi, kwùubii jèŋi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canŋke ŋkemu i ke, pi ŋgir'à ceenji sí n-kan ye?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Ŋge dinyenji i, nàmbaabii na cyeebii lèŋi, cyeebii sí i nàmbayi jyè, ³⁵ ŋka sùpyire t'à yaa ná dinyenji nimpanji i, ná Kile sí ti jè n-yige kwùŋi i ke, tire e, nàmbaabii si cyee lèŋɛ mɛ, cyeebii mú si nàmbaya jyè mɛ. ³⁶ Pi sí n-kwôro shi na fo tèekwombaa, si mpyi Kile mèlɛkɛɛbii fiige. Ná Kile s'à pi jè a yige kwùŋi i lir'à li cyêe na pi à pyi Kile pyi.

³⁷ Kile túnntunji Musa sémɛŋi mú à yi finin'a jwo wuu á na kwùubii maha jèni. Tèni i Kafoonji Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan ke, u à jwo “Mii u jɲɛ Ibirayima ná Ishaka ná

Yakuba u Kilenj†.” ³⁸ Nyε puru jwump'à li cyêe na pire mpïi nyii wuu pi nyε wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile pêre, kwùubii kyaa bà mε. Kile yyére, sùpyire puni nyii wuu pi nyε.»

³⁹ U à puru jwo ke, ka Kile Saliyanj cyelentiibii pìi si file u na, maa jwo: «Cyelentuji, mu naha a jwumpe cè dε!» ⁴⁰ Lire kàntugo wà saha nyε a jεn'a Yesu yíbe mε.

*Kile Nijcwənrənj nyε Dawuda Tuluge Shin kannna mε
(Macwo 22.41-46; Marika 12.35-37)*

⁴¹ Nyε ka Yesu si jwumpe lwó, maa jwo: «Mpii pi maha jwo na Kile Nijcwənrənj na nyε Dawuda Tuluge Shin ke, naha yii na sônji pur'e bε? ⁴² Jwumpe Dawuda à jwo Zaburu sémenji i ke, yii sônji puru na mú. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
‘Ta ma a pa ntéen na kàniņε cyεge na,

⁴³ fo mii aha mu zàmpeεnbii le

mu tooyi jwəh'í†.’ ”

⁴⁴ Ná Dawuda na Kile Nijcwənrənj yiri “Kafoonji” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà mε, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

*Yesu à Kile Saliyanj cyelentiibii faha
(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)*

⁴⁵ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu jwə na, u à yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁶ «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ηkwò mpyi Kile Saliyanj cyelentiibii fiige mε. Mà vāanntinmbwoyi le na jaare, lire l'à táan pi á. Sùpyire tabinni yi i, pi la maha mpyi pi a pire pêre pi raa pire shéere. Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire nyε mε wà ha pi yyere kataan njyi na, bwompe tatεenyi pi maha jcaa. ⁴⁷ Mà bâra lire na, pi maha lenkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi jwətanyi i. Pi maha Kile jáare na mōni, sùpyire nyiņyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

21

*Bùnyεnj lenkwucwənj'à pyi ke
(Marika 12.41-44)*

¹ Nyε Yesu à pa wíl'a nàfuufēebii pìi nja pi i ma na pi bùnyεnj leni u yalenke e. ² Lenkwucwənj kanhamafoonji wà mú mpyi a pa bùnyε pyi ná daashipyara shuunni i. ³ Ka Yesu si u lógofēebii pyi: «Sēenji na mii sí yi jwo yii á, ηge lenkwucwo fōnjōfoon'á bùnyεnj ηgemu pyi ke, ur'à fānha tò pi sanmpii puni wunji na. ⁴ Naha na yε pi sanmpii pun'á wwū pi cyeyaayi niņyahayi i, mà kan Kile á. Nka ηge lenkwucwənj kanhamafoonji wi ke, u jūnjō

wyérɛnɛɲi puni u à kan Kile á, canɲke yalyire lwɔɔre mú bá nyɛ u á mɛ.»

*Yesu à jwo na Kileɲaarebage sí n-jya
(Macwo 24.1-14; Marika 13.1-13)*

⁵ Lire kàntugo ka pìi sí jwo ná Yesu i Kileɲaarebage kyaa na na k'à faanra ná kafaayi nisinanyi i, maa sùpyire bɔnyɛ yaayi ninɲanyi tɛg'a ku wiimɛ táan. Ka Yesu si pi pyi: ⁶ «ŋke basinanɲke yii nyɛ na ɲan'amɛ ke, canɲa na ma, ku puni sí n-sii n-pwɔn n-cyán, si ku ɲkunɔnyɛ puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

⁷ Ka pi i Yesu pyi: «Wuu cyelentunɛ, ɲaha tère e cyire karigii sí n-pyi yɛ? Cyi tɛɛpyiini ká nɔ, ɲaha ku sí li cyêe wuu na yɛ?»

⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mɛ. Yii li cè na shinɲyahara sí mii mɛge le piye na, si mpa jwo na Kile Nɲɔwɔnrɔnɛ kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyɛ ure. Pi sí n-pa raa ɲko sùpyir'á na dɲyɛnɛ tɛekwoon'à byanhara. Nka yii àha ntaha pi fye e mɛ.

⁹ Yii sí n-pa raa kàshiyi ná ɲyàhanɲurugunɛ kyaa núru, lire kà yii funɲɔ pɛn mɛ. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyɛ mɛ, ɲka lire bà li nyɛ dɲyɛnɛ tɛekwooni mɛ.

¹⁰ Supyishinɛ wà sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo wà na, kîni là sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo là na. ¹¹ Nɲinke sí n-pa raa ɲcyêɛnni cyeyi y'e s'a kakyaare pyi sèl'e, yampimpe ná katege sí n-pyi cyeyi y'e, fyagara yaayi ná kakyanhala kacyeenɲkii yaayi mú sí n-pa raa ɲaa nɲɲɛnɛ i.

¹² Nka mà jwo cyire karigii cyi sîi cyi a mpyi ke, pi sí raa yii kyérege, s'a yii cwôre s'a ɲkêge Kile Jwumpe kàlambayi i, si nta raa yii cêge s'a yii tûni kàsunɛ i. Pi sí raa yii yiri saanbii ná fànhafeebii yyére. Pi sí raa cyire puni pyi yii na mii mɛge kurugo. ¹³ Lire sí n-pyi tère nɲɔcennɛ yii á yii já yii a mii kyaa yu pi á. ¹⁴ Lire e ke jwumpe yii sí n-jwo si ntêge pi ɲunɲɔ bê ke, yii àha puru kani tège yiye funɲɔ pɛn mɛ. ¹⁵ Naha kurugo yɛ mii yabilinɛ u sí puru tîrige yii funɲ'i, si yákili nɲɔcennɛ kan yii á, bà yii si mpyi si jwumpe ɲwɔge yaha yii zàmɛɛnbii na mɛ. ¹⁶ Yii sifeebii ná yii sɲɛɛbii ná yii cɛmɲyibii ná yii ceveebii sí raa yii leni cye e, pi i yii pìi bò. ¹⁷ Yii kyaa sí n-pɛn sùpyire pun'á mii mɛge kurugo. ¹⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, ali yii wà ɲunɲunɲɔ ninɲin sîi n-sii n-pînni mɛ. ¹⁹ Lire kurugo yii yiye waha yii i ntêen Kile kuni i. Lire ká mpyi, yii sí n-shwɔ.

²⁰ Nyɛ yii aha mpa zàmɛɛnbii ɲya pi à Zheruzalɛmu kànhe kwûulo ná pi kàshicyeyi i tènɛ ndemu i ke, yii i ntêen ná l'e ku tɛɛjyaan'à byanhara. ²¹ Lire tènɛ ká nɔ, mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pìrefee pi a fî, pi a wá ɲanyɛ kàmpanɲke na. L'aha mpiimu ta Zheruzalɛmu yabilinɛ i ke, pìrefee pi fê a fworo kànhe e. L'aha mpiimu ta sige e ke, pire kà núru piye

ta raa ma kàñhe e mε. ²² Naha kurugo yε cyire canmpyaagil'e, Kile sí Zheruzalemu shiimbii sâra si ntâanna ná pi kapyiĩkil'e. Lire mpyiĩ cye kurugo jwumpe Kile tũntunmpil'à sémε ke, puru sí n-fũññō. ²³ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiĩfee ná pyĩñebii na sèl'e. Yii li cè, Kile lùuni sí n-yĩri kĩni sũpyire taan sèl'e, yyefugo nimbwōhō ku sí n-pyi kĩni i. ²⁴ Pi zàmpεεnbii sí n-pa nĩnyahara bō pi e ná kàshikwōññwōyi i, si pi nĩnyahamii cū ñkàre bilere na dĩnyε yyaha kurugo. Supyishĩni sannji sí n-pa Zheruzalemu jya, si fànha cyán ku na, fo sí n-pa nō Kile nyii tēni na.

*Yesu sí nũru n-yĩri nĩnyĩni na si mpa
(Macwo 24.29-31; Marika 13.24-27)*

²⁵ Lire kàntugo kakyanhala kacyeen̄kii sí n-pa raa n-pyi can̄ña nyiini ná yĩñke ná wōrigil'e. Suumpe lùbwōhe sí n-pa raa fuuli raa yĩri s'a tũnmpe pyi sèl'e. Puru tũnmpe sí supyishĩni puni pyi u a fyáge sèl'e. ²⁶ Kawaani li sí n-pa dĩnyēni ná u fun̄ñyaayi ta ke, lire fun̄mpεεnre sí p̄i bō. Yii li cè nĩnyĩni yaayi sí n-pa n-cũññō n-cũññō n-yĩri yi tātēnyi i.

²⁷ Nyε lire tēni i, pi sí Supyañi Jyañi nimpani nya nahanyi i, ná sifente ná s̄inampe tēgele baa wumpe e.

²⁸ Yii aha cyire karigii nya cyi à sii na mpyi tēni ndemu i ke, yii i yii ñũnyi yĩrige, yii i yyahayi le nĩnyĩni i, naha na yε tēni i Kile sí yii shwō ke, lire tēn'à byanhara.»

*Yii a kacyeen̄kii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Marika 13.28-31)*

²⁹ Nyε ka Yesu si yyecyeenε pyi na: «Yii fizhiye cige ná cire sannte puni kàanmucya a w̄i ke! ³⁰ Yii aha mpa ti nya ti i fũnni, yii maha ntēen ná l'e na nũñgwōh'à byanhara. ³¹ Lire pyĩñkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i ntēen ná l'e na Kile Saanre tēn'à byanhara. ³² Sēenji na mii sí yi jwo yii á, mp̄ii pi à dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e* . ³³ Nĩnyĩni ná ñĩñke sí n-pa n-tōro, ñka mii jwumpe sí n-kwōro fo tēekwombaa.

³⁴ Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha yii sōññōre taha lyĩmbwooni ná sinmbyaani ná ñge dĩnyēni yaayi ñcyani na fo mii cannuruge ku pa n-pāa yii e mε. Bà fyani maha mp̄âl'a uye nya cwōñi i mε, ³⁵ amuni mii cannuruge sí n-pāa dĩnyēni sũpyire puni i. ³⁶ Lire e yii àha s̄aa le mε, yii kwōro Kileñarege na tērigii puni i, bà yii si mpyi si fànha ta, si shwō kawaagii nimp̄aankii na, si j̄a ñjyēre Supyañi Jyañi yyahe taan mε.»

³⁷ Can̄ñke e Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu sũpyir'á Kileñaarebage e, ñka numpilage e, ñañke pi maha mpyi Olivye cire ñañke ke, u mpyi maha ñk̄ar'a s̄a shwōñ wani. ³⁸ Nyēsōoge

* **21:32** P̄i maha jwo: «nde tēni shiimbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

na, sùpyire puni mpyi maha ñkàre Kileñaarebage e, maha sà a nùru u ñwò na.

22

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e

(Macwo 26.1-5, 14-16; Marika 14.1-2, 10-11; Yuhana 11.45-53)

¹ Nyé Yahutuubii mpyi maha kataanni là pyi, pi mpyi maha lire mege pyi bilereñkwonji kataanni, lire nyé me bwúurunji nijnirigembaanji kataanni. Lire kataann'à pa byanhara ke, ² ka Kile sáragawwuubii ñunufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si wá na pyinjkanna caa si Yesu ñwòhò mbò, ñaha na yé pi mpyi na fyáge sùpyire na.

³ Nyé Zhudasi pi maha mpyi: «Isikariyoti» ke, Sitaanninji mpyi a sònñopeere tà tîrige uru funñ'i. Yesu túnntunmpii ke ná shuunninji wà u mpyi u wi. ⁴ Nyé ka u u yîr'a kàr'a sà jwo a ñwò ná Kile sáragawwuubii ñunufeebii ná Kileñaarebage sañcwənsigibii ñunufeebil'e, bà u si mpyi si pyinjkanna ta si Yesu le cye e me. ⁵ Ka lire si ntáan pi e sèl'e, ka pi i wyére ñwò jya u á. ⁶ Nyé ka u u ñeé, maa li ñwò cù na pyinjkanna caa si Yesu le pi cye e, sùpyire pàama.

Kataanni njyìñi karigii ñcwənrəñi kani

(Macwo 26.17-25; Marika 14.12-21; Yuhana 13.21-30)

⁷ Nyé bwúurunji nijnirigembaanji kataanni tooy'e, canñke Yahutuubii mpyi a yaa pi yatəre tà pyi sáraga pi bilereñkwonji kurugo ke, ⁸ ka Yesu si Pyeri ná Yuhana tun maa yi jwo pi á: «Yii a sì, yii sà kataanni njyìñi karigii cwənrə.» ⁹ Ka pi i Yesu yíbe: «Taa mu la nyé wuu u sà li karigii cwənrə ke?» ¹⁰ Ka u u pi pyi: «Yii aha sà nò kànhe tajyijwəge na, yii sí n-bê ná nàñi w'e, u à lwəhə kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyé pyenge ñkemu i ke. ¹¹ Yii aha sà nò wani, yii i yi jwo pyengefoon'á, na yii cyelentun'á jwo yii sà u yíbe, na bage ñkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyìñi lyí yé. ¹² Yii aha kuru yibige pyi, uru nàñi sí batənge ninyibabilini là cyée yii na, l'à bégel'a jwə sèl'e. Kuru bage e, yii sí kataanni njyìñi karigii cwənrə.»

¹³ Nyé ka Pyeri ná Yuhana si ñkàr'a sà yi ta Yesu jwuñkanni na. Ka pi i kataanni njyìñi karigii cwənrə wani.

Wwoñege njyìñi

(Macwo 26.26-30; Marika 14.22-26; 1 Kərenti Shiinbii 11.23-25)

¹⁴ Nyé tèelyiin'à nò ke, ka Yesu ná u túnntunmpii ke ná shuunninji si njyìñi kwúulo na lyí. ¹⁵ Ka u u yi jwo pi á: «Mii à sàa li lwó naye funñ'i fo tèeməni i si zìi nde kataanni njyìñi lyí ná yii e, si nta ñkyaaala. ¹⁶ Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì n-sì ñge njyìñi fiige

lyî mε, fo canŋke Kile sí u kalyiini ñ̀n̄ŋke pyi ku fũ̀n̄ŋ u Saanre e ke.»

¹⁷ Lire kàntugo ka u u fũ̀n̄ŋcwokwu u lwó ná ερεzen sinm'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa jwo cyelempyiibil'á: «Yii ερεzen sinmε shwó a táa yiye na, yii bya. ¹⁸ Mii sí yi jwo yii á, mà láha ñ̀n̄jaa na, mii saha sì ερεzen sinmε bya mε, fo Kile Saanre tēni ká n̄.»

¹⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòñ kwòñ a kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Ŋge bwúuruŋi u ñ̀ye mii cyeere, t'à kan yii kurugo ke. Yii a nde pyi, yii raa yiye fun̄ŋ cwo na na.» ²⁰ Ñ̀ye pi á kwó ñ̀jyĩŋi na ke, ka Yesu si fũ̀n̄ŋcwokwu u lwó, ερεzen sinmε mpyi l'e, maa jwo cyelempyiibil'á: «Nde fũ̀n̄ŋcwokwu u li ñ̀ye Kile tunmbyaare niv̄n̄nte, t'à le ná yii e mii sìshange ñ̀n̄ŋŋke cye kurugo ke.

²¹ Ñ̀ka lire ná li wuuni mú i, yii li cè, ŋgemu u sí n-pa mii le cye e ke, urufoo cyege na naha ná mii woge e ñ̀jyĩŋi yaage e.

²² Sēen̄i na, Kile à li lwó Supyaŋi Jyaŋi u bò. Ñ̀ka ŋgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kēēge!»

²³ Ñ̀ye Yesu cyelempyiibil'à yire lógo ke, ka pi i wá na piye yĩbili na jofoo u ñ̀ye pire shwóh̄l'e, ŋgemu u sí ñ̀ye n-pa lire kapiini shiŋi pyi ye.

Jwuñyahama à yĩri cyelempyiibii shwóh̄l'e na jofoo u ñ̀ye pire shwóh̄l'e ñ̀n̄ufoon̄i ye

²⁴ Lire kàntugo ka jwuñyahama si mpa yĩri cyelempyiibii shwóh̄l'e. Puru jwuñyahampe ñ̀n̄ŋke ku mpyi na jofoo u ñ̀ye pire shwóh̄l'e ñ̀n̄ufoon̄i ye. ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii li cè, naha ñ̀n̄ŋke na, saanbii maha fànhe pyi k̄ini sũ̀pyire ñ̀n̄ŋ'i. Mpii ñ̀n̄ŋ'i pi sí ñ̀ye na kuru fànhe pyi ke, pi la maha mpyi pire s'a pi k̄ere s'a ŋko na pi na ñ̀ye sēeshiin. ²⁶ Ñ̀ka yii wuuni ñ̀ye a yaa li pyi amuni mε, yii puni yyaha yyére shin̄ŋ'à yaa u pyi yii puni kàntugo yyére shin̄ŋi. Ngemu la ku ñ̀ye si mpyi yii puni ñ̀n̄ufoon̄i ke, urufol'à yaa u uye pyi yii puni báarapyi.

²⁷ Báarapyĩŋi u maha ñ̀jyĩŋi sore u ñ̀n̄ufoon̄'a sì ntēen maa lyĩ kanna ke, pire shiin shuun̄niŋi i, ŋgire u ñ̀ye yyaha yyére shin̄ŋi ye? Tá ŋge u à tēen marii lyĩ kanna ke, uru bà mε? Ñ̀ka mii wi ke, mii ñ̀ye báarapyi yii shwóh̄l'e.

²⁸ Yii pi ke, yii à kwóro ná mii i na yyefuge t̄erigil'e. ²⁹ Lire kurugo bà mii Tun̄i à mii t̄iŋ'a pyi saanwa mε, amuni mii mú sí yii t̄iŋe n-pyi saanlii. ³⁰ Lire e yii sí n-pa lyĩ si bya ná mii i, mii Saanre e. Yii sí n-pa n-tēen saanre tatēenyi y'e, s'a Izirayeli t̄uluyi k̄e ná shuun̄niŋi shiĩnbii k̄ēēn̄ŋi.»

*Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u ñ̀ye a uru cè mε
(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Yuhana 13.36-38)*

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si jwo Simo Pyeri á: «Simo! Simo! Sitaannini à li cya si yii nyàha ngùrugo, bà sùmapyanji maha nyàha a wùrugo tafwòge e ntanh'e me. ³² Nka mii à Kile jáare mu kurugo, bà mu si mpyi si nkôro Kile kuni i me. Mu aha maye cêge ma kapyiini na, si nùru raa ma mii yyére tēni ndemu i ke, ma a maban le ma cìmpyiibii dānafeebil'e.» ³³ Ka Simo Pyeri si Yesu pyi: «Kafooni, l'à pyi kāsujyire yo, l'à pyi kwù yo, mii à bégele cyire puni mēē na ná mu i.» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Pyeri, mii sí yi jwo mu á, ninjaa nkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nye a mii cē me.»

³⁵ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Tēni i mii à yii tun, maa yii pyi na yii àha wyére ná boro ná tanhanyi yabere lwó mbàra yii tooyi wuyi na me, tá yaaga kul'à yii ta be?» Ka pi i u pyi: «Yaaga kuu nye a wuu ta me.» ³⁶ Ka Yesu si jwo: «Numē, wyére na nye yii ngemu á ke, urufoo u u lwó, yii ngemu u nye ná bor'e ke, urufoo u li lwó, ngemu u nye kàshikwónhwa baa ke, urufoo u u vāantinnke pér'a tēg'a là shwó. ³⁷ Naha kurugo ye mii sí yi jwo yii á, Kile tūntunmpil'à jwumpe mpemu sēme mii kyaa na ke, puru tēfunnōn'à byanhara. Y'à sēme na “Pi à u cū kapimpyiñe fiige*.” Nde l'à sēme mii kyaa na ke, lire tēepyiin'à byanhara.» ³⁸ Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafooni, kàshikwónhwhii shuunni cyi jcyii.» Ka Yesu si pi pyi: «Yi à ta†.»

*Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikòoge e
(Macwo 26.36-46; Marika 14.32-42)*

³⁹ Nye lire kàntugo, ka Yesu si yīri wani mà kàre Olivye cire nanke na, bà u mpyi maha ntēe na li pyi me. Ka u cyelempyiibii si nkàre u fye e. ⁴⁰ Pi à sà nò kuru cyage e ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii a Kile jáare bà yii si mpyi si fānha ta Sitaannini na, u àha nkòdè yii sòn ngà kapii na me.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, maa yīri cyelempyiibii taan, maa laaga nimbilere le u ná pi shwòhòl'e, maa ninjùre sín, maa Kile jáare. ⁴² U Kilejarege e, u à jwo: «Tufooni, kampyi mu sí jēē, na shwò nke kyaage lwòhe mbyani na. Nka ma hà na nyii wuuni pyi me, ma nyii wuuni pyi.» [⁴³ Nye lire tēni i, ka Kile mēlekeni wà si yīri ninyini na, maa maban le u e. ⁴⁴ Yesu yákiliñi mpyi a wùrugo sèl'e, ka u u núr'a là bàra Kilejarege na, fo u fūnmp'à kēēñ'a pyi sishan na jcwò jìñke na.]

⁴⁵ U à kwò Kilejarege na ke, maa yīr'a kàre u cyelempyiibii cyage e, mà sà pi nāvunhò wuubii ta pi à njó. ⁴⁶ Maa pi jè, maa jwo: «Di k'à ta a jwo, ka yii i njó ye? Yii yīri, yii i Kile jáare, bà li si mpyi Sitaannini kà nkòdè yii sòn ngà kapii na me.»

* **22:37** Ezayi 53.12 † **22:38** Pli maha jwo: «Ka Yesu si pi pyi “Cyire ká mpyi na sí n-jà yo!”»

Yesu ncùŋi kani

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Yuhana 18.3-11)

⁴⁷ Nyɛ mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka pi i wíl'a supyiku-runɔ nya ku u ma. Zhudasi u mpyi Yesu cyelempyiibii kɛ ná shuunninɔ wà ke, uru u mpyi a ku yyaha cù. Pi à pa nɔ Yesu na ke, ka Zhudasi si file u na, maa u púr'a cù, maa u shéere. ⁴⁸ Ka Yesu si jwo: «Zhudasi, uru fwùŋi mu à pyi si Supyanɔ Jyanɔ le cye e kɛ!»

⁴⁹ Nyɛ Yesu cyelempyiibil'à pa li nya ná Yesu tacunke e pi à pa ke, ka pi i Yesu yíbe: «Kafoonɔ, wuu kàshikwɔnɔŋwɔhigii lwó pi mɛɛ na la?» ⁵⁰ Ka pi wà ninɔin si ntíl'a u kàshikwɔnɔŋwɔɔge tɛg'a Kile sáragawwuubii jùŋufembwɔhe báarapyinɔ kàninɔ ninɔenke kwòn a cyán. ⁵¹ Ka Yesu si jwo: «Yii kakyaare jwɔ yaha!» U à yire jwo ke, maa nàŋi ninɔenke lwó a sogo.

⁵² Lire kàntugo Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kileŋaarebage saŋcwɔnsigibii jùŋufeebii ná Yahutuubii kacwɔnribii pi mpyi a pa Yesu tacunke e ke, ka u u yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwɔnɔŋwɔɔyi ná kàbiiyi i, si mpa jɔcù mu à jwo kakuumpyi u nyɛ mii, ⁵³ mà li ta, tɛni i mii mpyi maha mpyi ná yii e canɔa maha canɔa Kileŋaarebage e ke, yii nyɛ a yaaga pyi mii na mɛ. Nka nde tɛni na nyɛ yii ná numpinifoo† wuu.»

Pyɛri à jwo na uru nyɛ a Yesu cè mɛ

(Macwo 26.57-58, 69-75; Marika 14.53-54, 66-72; Yuhana 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Nyɛ ka pi i Yesu cù a kàre Kile sáragawwuubii jùŋufembwɔhe pyɛnge e. Mà pi ninɔaribii yaha, ka Pyɛri si ntɛn laage e, marii si pi fye e, fo mà sà jyè pyɛnge e. ⁵⁵ Pi mpyi a na le, na ware ntàani ninke e, ka Pyɛri si mpa ntɛn pi shwɔhɔl'e.

⁵⁶ Nyɛ báarapyicwɔnɔ wà à pa Pyɛri nintɛnnɔ nya nage taan ke, maa u yal'a wíi, maa jwo: «Nge nàŋi na nyɛ Yesu fyɛpɔwɔhɔshinbil'e.» ⁵⁷ Ka Pyɛri si yi kyáala: «Ceewe, mii nyɛ a u cè mɛ.»

⁵⁸ Lire kàntugo ka nàŋi wà si Pyɛri wíi maa jwo: «Mu mú na nyɛ Yesu fyɛpɔwɔhɔshinɔ wà.» Ka Pyɛri si jwo: «Sèe bà mɛ!»

⁵⁹ Nyɛ tɛr'à pyi ke, ka wabɛɛ si núr'a yi jwo a waha na: «Nàkaana baa, nge nàŋi na mpyi ná Yesu i, jaha na yɛ Galile kùluni shin u nyɛ u wí.» ⁶⁰ Ka Pyɛri si u pyi: «Mii nàha a mu jwumpe yyeshage cè mà dɛ!»

Nyɛ mà Pyɛri yaha puru na, ka nkùpoonɔ si ntíl'a mɛɛ sú. ⁶¹ Ka Kafoonɔ Yesu si yyaha kɛnnɔ maa Pyɛri wíi. Ka u funɔke si jɔcwo Kafoonɔ jwumpe ninɔjwumpe na na: «Mà jwo nkùpecyiini li mɛɛ sú ninɔaa ke, lire sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyɛ a mii cè mɛ.»

† 22:53 Sitaanninɔ u nyɛ numpinifoo.

⁶² Nye ka Pyeri si fworo pyenge e, maa sà mεε sú sèe sèl'e.

Pi à kàre ná Yesu i Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbii yyére

(Macwo 26.59-68; Marika 14.55-65; Yuhana 18.19-24)

⁶³ Nye mpíi pi mpyi na Yesu kàanmucaa ke, ka pire si wá na u fwóhore, maa u bwúun. ⁶⁴ Maa u yyahe pwò, maa u yíbe: «Mu nyε a jwo na mu na nyε Kile túnntunṅò mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mεge yyere wuu á!» ⁶⁵ Maa jwuṅjwumbaampe pabεε ninyahama jwo u na.

⁶⁶ Nye nyεg'à pa múgo ke, ka Yahutuubii kacwónribii ná Kile sáragawwuubii jùṅufēebii ná Kile Saliyaṅi cyelentiibii si piye bínni, maa ṅkàre ná Yesu i pi yukyaala kurunke yyére. ⁶⁷ Maa u yíbe: «Kile Njncwónrōṅi u nyε mu la? Yí yyaha jwo wuu á.» Ka u u pi pyi: «Mii mée ká yi jwo yii á, yii si n-dá yi na mε. ⁶⁸ Mii sí ká yii yíbe, yii si jεε mii jwò shwò mε. ⁶⁹ Nka mà lwó nume na Supyaṅi Jyaṅi sí n-sà n-tēn Kile Sinjifoo kàniṅe cyεge na.»

⁷⁰ Nye Yesu à yire jwo ke, ka pi puni si u pyi: «Lire sannì i ke, Kile Jyaṅi u nyε mu la?» Ka u u pi pyi: «Nje yii à jwo ke, yire yi nyε yí yí.» ⁷¹ Ka pi i jwo: «Wuu saha nyε a tige wà jwòjwumò kurugo mε, jahà na yε wuu yabilimpil'à lógo u jwò na mà kwò.»

23

Pi à kàre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére

(Macwo 27.1-2, 11-14; Marika 15.1-5; Yuhana 18.28-38)

¹ Nye ka pi puni si yíri sijcyan, maa ṅkàre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére*. ² Pi à sà nò wani ke, maa fin'a taha Yesu na Pilati á na: «Wuu à sà ṅge nàṅi ta u u sùpyire jùṅò kyáṅge, na pi nyε a yaa pi a múnalwòore kaan saanbwòhe Sezari á mε. U à jwo na uru u nyε Kile Njncwónrōṅi, na uru na nyε saanwa.» ³ Ka Pilati si Yesu yíbe: «Yahutuubii saanṅi u nyε mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.» ⁴ Ka Pilati si jwo Kile sáragawwuubii jùṅufēebii ná sùpyire sannt'á: «Mii nàha tigare cyaga ta ṅge nàṅi na, ṅkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mε.» ⁵ Ka pi i núr'a yi jwo a waha Pilati á: «U wá na sùpyire jùṅò kyáṅge ná u jwumpe e Yahutuubii kùluni puni i, mà lwó Galile kùluni na, fo mà pa nò naha wuu na.»

Pi à kàre ná Yesu i saanṅi Eròdi yyére

⁶ Tèni i Pilati à yire lógo ke, maa pi yíbe na Galile kùluni shin u nyε ṅge nàṅi la. ⁷ Ka pi i u pyi: «ጋጋጋ.» Ka Pilati si pi pyi: «Yii a sí ná u e, saanṅi Eròdi yyére, jahà na yε uru u nyε Galile kùluni jùṅò na, ṅka u nyε Zheruzalemu kànhe e jcyii canmpyaagil'e.»

* **23:1** Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyinjì wà bò.

⁸ Nyɛ pi à sà nɔ ná Yesu i saannɔi Erɔdi yyére ke, ka li i ntáan Erɔdi i sɛl'e, naha na yɛ u mpyi a Yesu kyaa lógo tɛmɔni i, u la mpyi Yesu si kakyanhala kani là pyi uru nyii na. ⁹ Lire kurugo Erɔdi à yibi yi ninyahaya pyi u na. Nka u nyɛ a yafyin jwo mɛ. ¹⁰ Nyɛ lir'à Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyanɔi cyelentiibii mú ta pi à kàre wani Erɔdi yyére. Ka pire si wá na sɛre Yesu na, maa kafinare shɔɔi puni fini u na. ¹¹ Ka Erɔdi ná u sòrolashiibii si Yesu fwóhɔrɔ maa u faha sɛl'e. Maa vaañntinɔe nisinana le u na, maa pi pyi pi à núr'a kàre ná u e Pilati yyére.

¹² Pilati ná Erɔdi mpyi a bɛni mɛ. Nka mà lwó kuru canɔke na, pi à pyi cevee.

Yesu kataanmp'à cwɔɔnr'a yaha u mbòni na

(Macwo 27.15-26; Marika 15.6-15; Yuhana 18.39--19.16)

¹³ Pi à núr'a sà nɔ ná Yesu i Pilati yyére ke, ka Pilati si bínn'a tɛn ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbii ná Yahutuubii sanmpil'e, ¹⁴ maa jwo: «Yii à pa ná nge nàni i naha mii yyére, maa jwo na u wá na sùpyire jùñɔ kyáŋge. Nka mii à u yíbe yii puni nyii na, yaaga maha yaaga yii à jwo a taha u na ke, mii nyɛ a kuru kà zò ta u na mɛ. ¹⁵ Erɔdi mú sí nyɛ a tìgire cyaga ta u na mɛ, lire kurugo u à u núr'u'a tùugo naha wuu á. Mii á, nge nàni kɔni nyɛ a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò mɛ. ¹⁶ Lire kurugo mii sí na sòrolashiibii pyi, pi u bwòn si u cye yaha.»

[¹⁷ Nyɛ yye maha yye, Yahutuubii bilerenkwonɔi kataanni i, Pilati mpyi maha kàsujyɔi wà cye yaha, lire na mpyi ka-lyee.] ¹⁸ Ka sùpyire puni si bínn'a jwo fàha na: «Nge nàni bò, maa Barabasi cye yaha!» ¹⁹ Mà li ta, Barabasi mpyi a nyàhanɔgurugunɔi wà pyi kànhe e, maa booro pyi, lire kurugo pi mpyi a u cù a tò kàsunɔi i.

²⁰ Pilati la mpyi si Yesu cye yaha, lire e u à núr'a pi yíbe. ²¹ Ka pi i sɛe maa jwo: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!»

²² Ka Pilati si núr'a jwumpe lwó tontanrewogo maa jwo: «Kapiini ndire nge nàni'à sàa pyi bɛ? Mii nàha à jùñɔ ta nkemu ku sí u pyi u bò mɛ. Lire e ke mii sí sòrolashiibii pyi pi u bwòn si u cye yaha.»

²³ Ka pi i núr'a sɛe fàha na: «U kwòro cige na!» Nyɛ pi màhan'a pa Pilati yyaha jà ke, ²⁴ ka u u jɛɛ maa pi nyii wuuni pyi.

²⁵ Pi mpyi a Pilati jáare na u nàni ngemu cye yaha, mà li ta uru nàni mpyi a nyàhanɔgurugunɔi ná boore pyi ke, ka Pilati sí uru cye yaha. Nde pi à cya u á Yesu kyaa na ke, maa lire pyi pi á.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-56; Marika 15.21-41; Yuhana 19.17-30)

²⁶ Mà sòrolashiibii yaha pi i ñkèege ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná nàñi w'e u à yíri sige e, u mege mpyi Simo, Sirèni kàñhe shin u mpyi u wi. Ka pi i Yesu kworokworocige kárama a tège u ñun'i, maa u pyi u à taha Yesu fye e.

²⁷ Supyikuruño nimbwòhò mpyi a taha pi fye e na ñkèege mú. Cyeebii pii na mpyi pi e, nàvunke mpyi a pire pyi pi i myahii súu Yesu kurugo. ²⁸ Ka Yesu si yyaha kèenñe maa pire cyeebii wíi maa jwo: «Zheruzalemu kàñhe cyeebii, yii àha raa mée súu mii kurugo mē. Yii a mē súu yii ná yii pyiibii kurugo. ²⁹ Naha kurugo ye cijirinyi yi ñye yi sàha pyi si mà ñya nta raa ñko mà pyi kan pi à ñwòr'a ñya mē, tēni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ñko, pire wuun'à ñwò. ³⁰ Lire tēni i, sùpyire sí raa ñko ñany'á “Yii cwo wuu ñun'i!” s'a ñko mpògogill'á “Yii cēg'á wuu ñwò tò†!” ³¹ Naha kurugo ye pi aha ñcyii karigii shiñi pyi cipuruge na, ñaha pi sí n-pyi cíwage na ye†?»

³² Pi mpyi na ñkèege ná kapimpyimii shuunni i si zà bò ná Yesu i mú.

³³ Ñye pi à sà nò cyage k'e, pi maha kuru cyage mege pyi: «Ñunkwòge Cyage» maa Yesu ná pire kapimpyiibii shuunniñi kwòro ciyi na wani. Wà mpyi u kàññke na, u sanñi sí ñye u kàmení na.

³⁴ Ka Yesu si jwo: «Tufooni, yàfa pi na, ñaha na ye nde pi à pyi ke, pi ñye a li kapii cè mē.»

Lire kàntugo ka sòrolashiibii si ñkyaanlwooni tég'a u vàanpyi taa piye na. ³⁵ Shinnyahara mpyi a yyére wani marii wíi. Ka Yahutuubii yyaha yyére shiinbii si wá na Yesu fwóhòre na: «U à sùpyire tà shwò, u uye shwò numē ke! Lire e wuu sí n-sii n-cè na uru u ñye Kile Nijcwònròñi.» ³⁶ Ka sòrolashiibii mú si file u na ná lùtanhage e maa u fwóhòrò ³⁷ maa jwo: «Kampyi mu u ñye Yahutuubii saanñi, maye shwò.» ³⁸ Pi mpyi a yi sém'a tàra Yesu kworokworocige ñnyinji na na «YAHUTUUBII SAANNI U ÑYE ÑGE.»

³⁹ Ñye kapimpyiibii pi mpyi a kwòro ná Yesu i ke, ka uru wà si u faha maa jwo: «Mu ñye a jwo na mu u ñye Kile Nijcwònròñi mà? Maye shwò, maa wuu shwò mú!» ⁴⁰ Ka kapimpyinji sanñi si u shèrfooni cēge maa jwo: «Mu ñye na fyáge Kile na mà? Ko kuru yyefuge ninuge e mu ná uru ñye! ⁴¹ Wuu pi ke, ñke yyefuge ñye wuu ñjcyaga, ñaha na ye kapiini wuu à pyi ke, lire l'á ku nò wuu na. Nka ñge nàñi wi ke, u ñye a kapii pyi mē.»

⁴² U à puru jwo ke, maa Yesu jáare na: «Yesu, mu aha mpa ntēen ma saanre tatēenge e tēni ndemu i ke, ma a yákili yaha na na.» ⁴³ Ka Yesu si u pyi: «Sēenji na mii sí yi jwo mu á, ñijnjaa mu sí n-pyi ná mii i Arijinani i.»

† 23:30 Oze 10.8 † 23:31 Naha ñke cyage e, Yesu a uye tàanna ná cipuruge e maa Yahutuubii tàanna ná cíwage e.

Yesu kwùŋi

(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Yuhana 19.28-30)

⁴⁴ Canŋke mpyi a nɔ jùŋɔ niŋi i, ka numpini si mpâ'l'a jyè kîni cyeyi puni i, mà tèrè pyi fo mà nɔ canvyinge na. ⁴⁵ Vaaŋŋke k'à tɛg'a Kileŋaarebage táa mà pyi shuunni ke, ka kuru si jcwɔn niŋke e.

⁴⁶ Ka Yesu si jwo fàŋha na: «Tufoonji, mii sí na múnaani yaha mu cye e!» U à yire jwo ke, ka u múnaani si fworo u e.

⁴⁷ Ɔrɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi u mpyi wani tayyérege e ke, ur'à lire nya ke, ka u u Kile pɛe maa jwo: «Sèenji na, ŋge nàŋi mpyi a tí!»

⁴⁸ Sùpyire ti mpyi a pa cyire karigii tawiige e ke, ka pire puni nàvunŋɔ wuubii si nùru na ŋkèege pi pyɛnyi i maa myahigii súu. ⁴⁹ Yesu ceveebii ná cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà yîri Galile kùluni i ke, pire puni mpyi a yyére tatɔnge e, maa jcyii karigii wíi tapyige e.

Yesu ntòŋi kani

(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Yuhana 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yahutuubii kàŋhe mɛge pi maha mpyi Arimati ke, nàŋi wà na mpyi na yîri kuru kàŋhe na, u mɛge na mpyi Yusufu. U mpyi Yahutuubii yukyaala kurunke e. Uru nàŋi na mpyi sùpya niŋcɛnŋe, maa ntíi. U sònŋɔre mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Yukyaala kurunke shiinbii sanmpii mpyi a jwo a bê kani ndemu na Yesu kyaa na maa li pyi ke, u jye a jɛn'a jyè lire e mɛ. ⁵² Maa ŋkàr'a sà Yesu buwuŋi jáare Pilati á, si sà ntò. ⁵³ Pilati à jɛe ke, ka Yusufu si ŋkàr'a sà Yesu buwuŋi tîrige kworokworocige na, maa u pwɔ vaaŋntonji w'e, mà sà ntò. Fanŋke e u à sà Yesu tò ke, kuru mpyi a tùgo kafaaga jun'i, bu mpyi na sàha ŋkwò a tò kur'e mà nya mɛ. ⁵⁴ Kuru canŋa nùmpaŋa mpyi na sí n-pyi canŋonke.

⁵⁵ Cyeebii pi mpyi a Yesu tùg'a yîri fo Galile kùluni i mà pa ke, ka pire si ŋkàre ná Yusufu e fanŋke na si sà Yesu buwuŋi sínŋiŋkanni nya fanŋke funŋke e. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i nùr'a kàre pyɛnge, maa sà sìnme nùguntanga wumɔ ná wusuna yaa mà yaha. Canŋonk'à nɔ ke, mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, ka pi i ŋò.

24

Yesu à jɛ a fworo kwùŋi i

(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Yuhana 20.1-10)

¹ Cibilaage canjcyiige* jyeŋkwonge na, sìnŋpe nùguntanga wumpe ná wusunani pire cyeebii mpyi a yal'a yaha ke, ka pi i yire lwó na ŋkèege fanŋke na. ² Kafaage ku mpyi a tɛg'a fanŋke

* **24:1** Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku jye káŋiŋi.

jwɔ tò ke, pi à sà nɔ wani ke, ka pi i sà kuru ta k'à kùun̄kul'a láha fann̄ke jwɔge na. ³ Ka pi i jyè fann̄ke e maa wíi, n̄ka pi jyè a Kafoon̄i Yesu buwuñi n̄ya mɛ. ⁴ Ka li i pi bilibili. Mà pi yaha pur'e, ka pi i mpâl'a nàmii shuunni n̄ya pi à v̄aanvyinweeweere le mà yyére.

⁵ Ka pire cyeebii fyagara wuubii si nin̄kure sín maa yyahayi cyígile nin̄ke na. Ka pire n̄ampii shuunniñi si jwo pi á: «Naha na yii jyè na nyii shin̄i caa kwùubii shwòhòl'e yɛ? ⁶ U jyè naha mɛ. U à jè a fworò kwùñi i. Jwumpe u mpyi a jwo yii á mà u yaha ná yii e Galile kùluni i ke, yii fun̄ɔ cwo puru na. ⁷ U mpyi a jwo na “Fànha ki, Supyan̄i Jyan̄i u le kapimpyiibii cye e, pi i u kwòrò cige na. U kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí jè n-fworò kwùñi i.”»

⁸ Pi à puru jwo a kwò ke, ka cyeebii fun̄nyi si jcwò Yesu jwumpe nin̄jwumpe na. ⁹ Ka pi i yíri fann̄ke na maa n̄kàr'a sà yi puni yyaha jwo cyelem̄pyiibii kɛ ná nin̄kin̄i ná pi sh̄ɛfeebii san̄mpii pun'á. ¹⁰ Cyeebii pi mpyi a kàrè fann̄ke na ke, pire pi mpyi: Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, uru ná Zhan̄e ná Yakuba nuñi Mariyama mà bàra cyeebii piiberii na. Pire cyeebii pun'à yíri fann̄ke na, maa mpa jwumpe ninumpe jwo Yesu t̄un̄ntun̄mpil'á. ¹¹ N̄ka pi mpyi na sòn̄i na jùñɔ baa jwum̄ cyeebil'à jwo. Pi jyè a dá pu na mɛ. ¹² Lire ná li wuuni mú i, ka Pyeri si yíri maa fê a kàrè fann̄ke na, maa sà jàara a wíi ku fun̄ke e. Lempe kanni baare e, u jyè a yafyin n̄ya mɛ. Ka li i u bilibili, ka u u núr'a kàrè pyɛngɛ.

Yesu à uye cyêe u fyèjwòhòshiin̄bii p̄i shuunni na, pi i n̄kèege Emayusi kànhe e
(Marika 16.12-13)

¹³ Kuru can̄ke ninuge e, Yesu fyèjwòhòshiin̄bii p̄i shuunni mpyi na n̄kèege kànhe kà na, kuru kànhe mɛge na mpyi Emayusi. Ku ná Zheruzalemu kànhe laage mpyi a tòrò culum̄etirii kɛ ná shuunni na mɛ. ¹⁴ Karigii cyi mpyi a pyi lire t̄eni i ke, pi mpyi na cyire puni yu piy'á, na n̄kèege. ¹⁵ Mà pi yaha jwumpe na piye shwòhòl'e, ka Yesu yabiliñi si file pi na, maa kuni bínni ná pi e. ¹⁶ Pi mpyi na Yesu jaa, n̄ka l'à pyi mu à jwo yaage kà k'à para pi yyaha na, mà pi pyi pi jyè a jà a u cè mɛ.

¹⁷ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha shi yii na yu, na n̄kèege amɛ yɛ?» Ka pi yyetan̄ha wuubii si yyére. ¹⁸ Nge mɛge ku mpyi pi e Kilopasi ke, ka uru si jwo: «Karigii cyi à pyi num̄e Zheruzalemu i ke, mu kanni baare e, s̄upya jyè a s̄ii Zheruzalemu i cyi cèmbaa mɛ.»

¹⁹ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha shi k'à pyi yɛ?» Ka pi i u pyi: «Kile t̄un̄ntun̄ñi Yesu u mpyi a yíri Nazareti kànhe e, ná Kile mpyi a fànha le u jwumpe ná u kapyiin̄kil'e s̄upyre nyii na ke, nde l'à

u ta ke, lire ke! ²⁰ Wuu Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná wuu yyaha yyére shiinbil'à u le cye e, pi à u kwòro cige na a bò. ²¹ Wuu mpyi na sônñi na uru u sí n-pa Izirayeli shiinbii jùñgò wwû bilere e. Nka u à kwû ke, cyi canmpyaa taanre u jye ñge. ²² Wuu kurunke e, cyeebii píl'à pa jwumpe pà jwo wuu á, mpemu p'à sàa wuu bilibili sèe sèl'e ke. Nyège na, pi à sòl'a kàre u fannke na, ²³ maa mpa wuu pyi na pire jye a sà u buwunji ta wani mɛ, na pir'à Kile mèlekɛɛbii pìi jya, ka pire mèlekɛɛbii si yi jwo pir'á na Yesu à jè a fworò kwùñi i. ²⁴ Bà cyeebil'à yi jwo wuu á mɛ, wuu shèrɛfeebii pìi mú à shà fannke na, mà sà yi ta amuni, ñka pire mú jye a u jya mɛ.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yákili baafeebii, yii dama jye a táan Kile túnntunmpii jwumpe na mà dɛ! ²⁶ Lire kyaalanjanni na, bà Kile Nijcwônronji mpyi a yaa u kyaala u u nta a jyè Kile sɪnampe e mà?»

²⁷ Lire kàntugo mà lwó Kile túnntunñi Musa sémɛbii na, mà sà nò fo Kile túnntunmpii sanmpii puni sémɛbii na, jwumpe p'à sémɛ u kyaa na pire sémɛbil'e ke, ka u u puru yyaha jwo pi á.

²⁸ Kànhe na pi mpyi na ñkèege ke, pi à sà nò kuru na ke, ka Yesu si uye pyi mu à jwo u ko raa ntùuli s'a ñkèege yyaha yyére.

²⁹ Ka pi i u jáare na u àha ñkàre mɛ, na numpilage na ñko raa wwùu. Ka u u jyè pyenge e maa ntèen wani ná pi e. ³⁰ Tèni i pi à pa ñkwùulo s'a lyí ke, ka u u bwúurunji lwó, maa fwù kan Kile á, maa u kwòn kwòn a kan pi á. ³¹ Lir'à pyi ke, ka pi yákilibii si múgo, ka pi i jncè na Yesu wí. Lire kàntugo ka u u mpâl'a pínni pi na.

³² Ka pi i wá na yi yu piy'á na: «Tèni i u mpyi na Kile Jwumpe Semɛñi yyaha yu wuu á kuni na ke, wuu funjyi mpyi a táan sèe sèl'e dɛ!» ³³ Ka pi i ntíl'a yîri, maa núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, mà sà cyelemphyiibii sanmpii ke ná ninjkinji ná pi shèrɛfeebii ta pi à bínni. ³⁴ Ka pire cyelemphyiibii si jwo pi á na Kafoonji Yesu à jè nàkaana baa, na Simo yabilin'à u jya!

³⁵ Nyè nde l'à mpìi shiin shuunninji ta mà pi ninjaribii yaha ke, ná pyinjanni na pi à Yesu cè, tèni i u à bwúurunji kwòn kwòn mà kan pi á ke, ka pi i yire puni yyaha jwo.

Yesu à uye cyêe u cyelemphyiibii na

(Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Kapyiñkii 1.6-8)

³⁶ Mà cyelemphyiibii yaha puru jwumpe na, ka pi i mpâl'a Yesu nijjyerenji jya piye shwòhol'e. Ka u u jwo: «Kile u yyenjinke kan yii á.» ³⁷ Ka pi i fyá fo mà tatɛnge fô piye na, jaha na ye pi mpyi na sônñi na bunji wà fwòngò pir'à jya. ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii jye na fyáge bɛ? Naha k'à nte sònñore shinji tîrige yii funñ'i ye? ³⁹ Yii na kantahigii ná na tooyi wíi, yii i jncè na mii wí. Yii bwòn na na a wíi, bufwòngò

nyε na mpyi ná cyere ná kaciyy'i mii fiige mε.» ⁴⁰ Mà u yaha puru jwumpe na, u à u kantahigii ná u tooyi cyêe pi na.

⁴¹ Pi mpyi a dá Yesu jèñi na mε, jaha na yε u jèñi mpyi a pi funnyi táan fo mà pi bilibili. Ka Yesu si pi yíbe: «Yalyige na wá naha yii á la?» ⁴² Ka pi i fyafwəgo kan u á. ⁴³ Ka u u ku shwə a kyà pi jyii na. ⁴⁴ Maa jwo: «Tèni i mii mpyi ná yii e ke, mii à yi jwo yii á na yaaga maha yaaga k'à sémε mii kyaa na MusaSaliyañi ná Kile tũntunmpii sanmpii sémεbii ná Zaburu sémεñi i ke, cyire pun'à yaa cyi tòro cyi jwuñkanni na.»

⁴⁵ Nyε u à yire jwo ke, maa pi yákilibii múgo, bà pi si mpyi si Kile Jwumpe Semεñi jwəhe cè mε. ⁴⁶ Maa núr'à jwo pi á: «L'à sémε amuni na Kile Nijcwənrəñi sí n-kyérege n-bò, ñka u kwùñi canntanrawoge u sí jè. ⁴⁷ Na mà lwó Zheruzalēmu kànhe na, Jwumpe Nintanmpe sí n-jwo u mεge na supyishinji pun'à, na pi pi toronkanni kēēññe pi i láha kapegigii na, bà Kile si mpyi si cyi yàfa pi na mε. ⁴⁸ Nyε kyaa maha kyaa mii à pyi ke, yii à cyire puni jya tapyige e, yii a cyi yu yii a mâre. ⁴⁹ Yii tēn Zheruzalēmu i, mii Tuñi Kile à sífente ntemu jwəmmε lwó ke, fo mii aha tire tîrige yii juñ'i tēni ndemu i ke.»

Yesu à kò a dùgo ñiñyiñi na

(Marika 16.19-20; Kapyiñkii 1.9-11)

⁵⁰ Lire kàntugo ka Yesu si ñkàre ná u cyelempyiibil'e Betani kànhe taan. Pi à sà nɔ wani ke, ka u u u cyeyi yîrige, maa jwó le pi á. ⁵¹ Mà u yaha u u dùbabii leni pi á, u à kò a yîri pi shwəhəl'e mà kàre ñiñyiñi na. ⁵² Ka cyelempyiibii si wá na u kêre. Pi à kwò ke, ka pi funntanga wuubii si núr'a kàre Zheruzalēmu kànhe e.

⁵³ Canja maha canja pi mpyi maha piye bínnini Kileñaarebage e, marii Kile kêre.

Yuhana Jwumpe Nintanmpe

Jwun^{kanni}

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenⁱ fun^o jwumpe e ke

Yuhana à mpe jwumpe séme, bà pu lógofeebii si mpyi si dá li na na Yesu u jye Kile Nijcwónróni ná Kile Jyani me (20.30-31). Yesu jwójwumpe ná u kapyiinkii jwòhe k'à njwòhò ke, Yuhana à cyaga yaha sèl'e kur'á.

Sémenⁱ à táa tatéenyé shuunni. Tateenge nijcyiige na Yesu kakyanhala karigii cyi baashuunni kyaa yu (1--12). Cyi na yiri kacyeenkii, naha kurugo ye cyi à li cyêe na Kile Jyani u jye Yesu. Yesu ná mpíi pí à bínn'a tèn jwumò na ke, ñke cyage na yu lire kyaa na mú, mu à jwo u ná Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shinⁱ (3) u ná Samari shiinbii cwonⁱ (4) u ná yampii (5--9).

Kàlanⁱ Yesu jye na ñkaan ke, ur'à li cyêe na uru u jye:

Njyìⁱ u à yíri nìnyìⁱ i ke

Mpànahani nijcenni

Dijyeⁱ bèn^{mpe}

Tajyijwòge

Kuni i wà sí n-jà nò Kile yyére ke

Sèenⁱ

Nge u maha kwùubii jèni ke

Nge u maha shìⁱ nijkwombaani kaan ke.

Lire cyèenkanni na, Yesu à uye cyêe dijyeⁱ puni na.

Sémenⁱ tatéenge shónwoge na yu Yesu vworonⁱ kyaa na dijyeⁱ i, s'a ñkèege Tufoonⁱ Kile yyére (13--21). Yesu na yu ná u cyelempyiibii ke ná shuunniⁱ i maa pi yerage mà yyaha tí ná u tèefworoni i pi shwòhòl'e (13--16). Yesu à u Tunⁱ Kile jáare u cyelempyiibii kyaa na, maa pi le u cye e (17).

Kàntugo yyére, Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbil'à u cù, ka pi i u bò kworokworocige na, maa u buwunⁱ tò (18--19). Lire jwòhe na, ka u u jè a fworò kwùⁱ i maa uye cyêe u cyelempyiibii na (20--21).

Yesu na mpyi Yahutu, u cyelempyiibii mú sí mpyi Yahutuu, ñka Yesu kyaa mpyi a pèn Yahutuubii jùñufeebil'à. Kile Saliyanⁱ cyelentiibii ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii pí mpyi Yesu zàmpeenbii.

Yuhana sémenⁱ jye na Yesu zini ná u nàñkocyèere kyaa yu me. Nka u à yì finin'a jwo na Kile Jwumpe pu jye Yesu, puru ná Kile u à wwò fo tasiige e. Yesu cye kurugo, Kile à pa ntèn sùpyire shwòhòl'e. Lire pyin^{kanni} na, ti sí n-jà n-pyi Kile pyi.

Mà Yesu yaha jìŋke na, u à sɛnmɛg'a wwò ná Tufoonji i maa u tũnture pyi. Shin maha shin u na Kile caa ke, urufoo sí n-jà u cè Yesu cye kurugo.

Kile Jwumpe à pyi sùpya

¹ Mà jwo dɛnyɛɛni u sìi ke, Jwumpe mpyi wani mà mɔ. Pu mpyi ná Kile e. Puru Jwumpe pu mpyi Kile yabilinji. ² Nge u jye puru Jwumpe ke, u mpyi wani ná Kile e, mà jwo dɛnyɛɛni u sìi ke. ³ Uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. Yaaga maha yaaga k'à dá ke, kuru kà jye a dá u baa mɛ. ⁴ Ur'e shìŋi nɛŋkwombaan' à fworɔ, uru u maha bènmpe kaan sùpyir'á. ⁵ Puru bènmpe na jɛ numpini i, ŋka numpini jye a jà pu na mɛ*. ⁶ Tèni là à pa nɔ, ka Kile si nàŋi wà pyi u tũntunŋɔ, u mɛge na mpyi Yuhana. ⁷ U à pa mpa a bènmpe kyaa yu, bà sùpyire puni si mpyi si dá pu na u jwumpe cye kurugo mɛ. ⁸ Uru yabilinji bà u mpyi puru bènmpe mɛ, u mpyi a pa si mpa pu kyaa jwo kannna. ⁹ Nge u mpyi bènmpe sèsee wumpe ke, ur' à pa dɛnyɛɛni i mpa bènmpe kan sùpyir'á.

¹⁰ U mpyi dɛnyɛɛni i, dɛnyɛɛni' à dá u cye kurugo, lire ná li wuuni mú i, dɛnyɛɛni sùpyir' à u cyé. ¹¹ U à pa u yabilinji shiinbii yyére, pi jye a jɛɛ u na mɛ. ¹² Ŋka mpɛ pi à jɛɛ u na maa dá u mɛge na ke, u à kuni kan pire pun'á pi pyi Kile pyi. ¹³ Pi jye a Kile pyifente ta sùpyire woore tanjanni na mɛ. Pi jye a ta nɔ ná u cwo pyi tanjanni na mɛ. Sùpya jyii kyaa bà l' à pi pyi amuni mɛ. Ŋka Kile yabilinji u à jɛɛ maa pi pyi u pyi.

¹⁴ Jye puru Jwumpe à pa mpyi sùpya, maa ntèen wuu shwɔhɔl'e mà tère pyi. Wuu à u pèente nya. Uru u jye Jyafoonji nɛŋkinji mà fworɔ Tufoonji Kile e ke, ur'e tire pèente jye. Uru u à jwɔ wuu na sèl'e, maa sèenji cyêe wuu na.

¹⁵ Jye Yuhana à Yesu kyaa jwo. U à jwo fàŋha na: «Ŋge kyaa mii mpyi a jwo na u sí n-kwò n-pa mii kàntugo ke, ur' à fàŋha tò mii na, jaha na ye mà jwo mii u si ke, u mpyi wani mà kwò.»

¹⁶ U à jwɔ wuu na sèl'e maa kacɛnni là tèg'a kacɛnni là fũnŋɔ wuu á†. ¹⁷ Yii li cè, Kile mpyi a u Saliyanji kan Musa cye kurugo, numɛ u à jwɔ wuu na maa sèenji cyêe wuu na Yesu Kirisita cye kurugo. ¹⁸ Sùpya sàha ŋkwò a Kile nya a nya mɛ. Ŋka Jyafoonji nɛŋkinji u jye Kile yabilinji, maa mpyi Tufoonji Kile taan ke, uru u à Kile pyinjanni cyêe wuu na.

Pi na Yuhana yĩbili uye kyaa na

(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Luka 3.1-18)

¹⁹ Jye Yahutuubii jũŋufeebil' à sáragawwuubii pìi ná Levi tũluge shiinbii pìi yĩrige Zheruzalemu kànhe e mà tun Yuhana

* **1:5** Pii maha jwo: «Puru bènmpe na jɛ numpini i, ŋka numpini jye a jɛɛ pu na mɛ.» † **1:16** Pii maha jwo: «Wuu à kacɛnni là ta là kàntugo.»

á, pi sà u yíbe na jofoo u nyε u wi ye? ²⁰ Pi à u yíbe ke, u nyε a yaaga ηwəhə pi na mε, u à tíl'a jwo pi á: «Mii bà u nyε Kile Nijcwənrəŋi mε.» ²¹ Ka pi i u yíbe: «Jofoo sí u nyε mu ye? Mu u nyε Kile túnntunŋi Eli la?» Ka Yuhana si pi pyi: «Ŋnhə, uru bà u nyε mii mε.» Ka pi i núr'a u pyi: «Kile túnntunŋi wuu na sigili ke, uru u nyε mu la†?» Ka u u núr'a jwo: «Ŋnhə.» ²² Ka pi i ηkànha a jwo: «Jofoo sí u nyε mu ye? Yà jwo wuu á, wuu sà jwo wuu tunveebil'á. Jofoo mu yabilinŋi na maye sônŋi ye?» ²³ Ka Yuhana si pi jwə shwə ná Kile túnntunŋi Ezayi jwəjwumpe e na:

«Mejwul'à fworó síwage e fànha na

“Yii kuro nintiile yal'a yaha Kafoonŋi mεε na.”

Nyε mii Yuhana u nyε ná lire mejwuuni i\$.»

²⁴ Sùpyire ti mpyi a tun Yuhana yyére ke, Farizheebii pìi na mpyi ná pi e. ²⁵ Ka pire si núr'a u yíbe: «Mu bà u nyε Kile Nijcwənrəŋi mε, mu nyε Eli mε, mu sí nyε Kile túnntunŋi niziginŋi mε, ka jaha si mu ta mu u sùpyire batizeli ye?» ²⁶ Ka Yuhana si pi pyi: «Mii na sùpyire batizeli lwəhe e kanna. Yii shwəhol'e, nàŋi wà na nyε wani, yii nyε a u cè mε, ²⁷ uru sí n-pa mii kàntugo, ηka mii jùŋk'à cyére u tanhanyi mεere zànhanŋi i u tooyi na*.»

²⁸ Cyire karigil'à pyi Bətani kànhe e, Zhurudən baŋi kàntugo. Kuru cyage e, Yuhana mpyi na sùpyire batizeli.

Yesu u nyε Kile Mpabilini

²⁹ Kuru canŋa nùmpaŋa, Yuhana à Yesu nya u u sì u yyére ke, maa jwo sùpyir'á: «Yii wii, Kile Mpabilini li nyε nde, lire li sí n-pa diŋyε sùpyire kapegigii yàfa ti na. ³⁰ Uru kyaa mii mpyi a fyànha a jwo yii á, tènì i mii à jwo “Nàŋi wà na ma mii kàntugo, ηka u à pèe mii na, maa mpyi mii yyaha na, jaha na ye mii à si mà u ta.” ³¹ Mii yabilinŋi mpyi a cè na uru wi mε. Nka mii à pa mpa a sùpyire batizeli lwəhe e, bà Izirayeli shiinbii si mpyi si u cè mε.»

³² Puru kàntugo, mpe Yuhana à jwo: «Mii à Kile Munaani nya l'à yîri nìnyinŋi na mpánmpəɔgə fiige, mà pa ntèen Yesu na.

³³ Mii yabilinŋi mpyi a u cè mε. Nka ηge u à mii tun mii u pa a sùpyire batizeli lwəhe e ke, uru u à yi jwo mii á na mii aha bú Kile Munaani nya l'à tîg'a pa ntèen ηgemu na ke, uru u sí raa sùpyire batizeli ná Kile Munaani i. ³⁴ Mii à li nya li jwuŋkanni na. Lire e mii à jwo sùpyir'á na “Nge nàŋi u nyε Kile Jyanŋi†.”»

† **1:21** Yahutuubii mpyi na Kile túnntunŋə sigili ηgemu u nyε Musa fiige ná u mpyi na sí n-pa tɛrigii nizanŋkil'e ke. Pli mpyi na sônŋi na uru Kile túnntunŋi u sí n-pyi Kile Nijcwənrəŋi (Duterenəmu 18.15-18; Kapyiinŋkii 3.22). **§ 1:23** Ezayi 40.3

* **1:27** Yahutuubii mpyi maha pi nàmpwuunbii tanhanyi mεere sàŋha, maa pi tooyi jyé. Pi bilibii pi mpyi maha lire pyi. Pi nàmpwuunbii sunmage shwəŋkanni li mpyi lire. † **1:34** Sémebii pìi maha jwo: «Kile Nijcwənrəŋi».

Yesu cyelempyiibii niŋcyiibii

³⁵ Kuru canŋa nùmpaŋŋa, Yuhana mpyi a yyére wani ná u cyelempyiibii pi shuunni i. ³⁶ Ka u u Yesu nintoronji wíi, maa jwo: «Yii wíi, Kile Mpabilini li nyε nde!»

³⁷ Yuhana cyelempyiibii mpíi shuunniŋ'a puru jwumpe lógo ke, maa ntaha Yesu fye e. ³⁸ Yesu à yyahe kēēnŋ'a wíl'a pi nya pi à taha uru fye e ke, maa pi yíbe: «Naha yii na ŋcaa yε?» Ka pi i u pyi: «Arabi (lire ŋwōhe ku nyε cyelentuŋi) taa mu à tîrige ke?» ³⁹ Ka u u pi pyi: «Yii a ma, yii sí ku nya.» Ka pi i ŋkàre ná u e, maa sà pyenge nya, maa ntēen wani. Canvyinge tēni li mpyi li li, ka pi i canmpaange pyi ná u e.

⁴⁰ Mpíi nàmbaabii shuunniŋi pi mpyi a Yuhana jwumpe lógo, maa ntaha Yesu fye e ke, pire wà mēge na mpyi Andire, Simō Pyeri sīŋēŋi. ⁴¹ Ka Andire si ntíl'a kār'a sà u sīŋēŋi Simō cya a nya, maa yi jwo u á: «Wuu à Masiyaŋi nya.» (Lire ŋwōhe ku nyε Kile Nīŋcwōnrōŋi.) ⁴² Maa ntíl'a tōro Simō yyaha na mà kàre Yesu yyére. Pi à sà nō u na ke, ka Yesu si wá na Simō wíi maa ŋkwō a jwo: «Mu u nyε Simō, Yuhana jyaŋi, pi sí n-pa a mu yiri Sefasi.» (Girekiibii shēēnre e, pi maha jwo: «Pyeri».)

Filipi ná Natanayeli à taha Yesu fye e

⁴³ Kuru canŋa nùmpaŋŋa, ka Yesu si yíri na ŋkēge Galile kùluni i, mà bē ná Filipi i, maa u pyi: «Taha na fye e!» ⁴⁴ Filipi na mpyi Bētisayida kànhe shin. Andire ná Pyeri kànhe ku nyε kuru mú. ⁴⁵ Filipi à sà Natanayeli nya ke, maa u pyi: «Nàŋi kyaa Kile tūntunŋi Musa à jwo u Saliyaŋi sémeŋi i, ná Kile tūntunmpíi sanmpíi mú à u kyaa jwo ke, wuu à u nya. U à yíri Nazarēti kànhe e, u mēge nyε Yesu, Yusuŋu jyaŋi.» ⁴⁶ Ka Natanayeli si jwo: «Yacēnŋe sí n-sii n-jà n-fworo Nazarēti† i la?» Ka Filipi si u pyi: «Ta ma wuu u shà, mu yabiliŋi sí n-sà nya.»

⁴⁷ Yesu à Natanayeli nya u u sì u á ke, maa jwo: «Ŋge à sī Izirayeli shinŋi yabiliŋi, ŋaha na yε u funŋk'a sàa fīniŋe.» ⁴⁸ Ka Natanayeli si jwo: «Taa mu à mii cē ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mii mpyi a mu nya fizhiye cigeŋ ŋwōh'i, maa mu cē, ka Filipi si nta a mu yyere.» ⁴⁹ Ka Natanayeli si jwo: «Cyelentuŋi, Kile Jyaŋi u nyε mu, Izirayeli Saanŋi.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à mu pyi na mii à mu nya fizhiye cige ŋwōh'i mē, lire kanni kurugo mu à dá mii na la? Mu sí n-pa karigii cyiiberε nya ŋcyiimu cyi à pēe nintoroni na ke!» ⁵¹ Maa nūr'a jwo: «Sēenŋi na mii sí n-sii

† **1:46** Nazarēti na nyε kànbilere ndemu li nyε wà mpyi a li le ŋjire e mē. Wà mpyi na sí Yesu le ŋjire e u tasege e mē. **§ 1:48** Fizhiye cige»: kuru cige ŋkényi mpyi a lyéele na ŋko raa bwūun ŋiŋke na. Kuru cige ŋwōh'i Yahutuubii mpyi maha si na pi funŋyi caa Kile jwumpe na, maa Kile ŋáare, maa Kile Jwumpe Semēŋi kálali.

yi jwo yii á, canŋka yii sí n-kwò ñiñyiñi nya u à múgo, si Kile mèlɛkɛɛbii nya pi i dùru na ntíri Supyani Jyani ñuñ'i*.»

2

Yesu à lwòhò kɛɛnɲ'a pyi ɛɛɛɛn sinmɛ

¹ Nyɛ canmpyaa shuunn'à tòro, ka pi i wá na cikwónrɔ pyi Kana kànhe e, Galile kùluni i. Yesu ñuñi na mpyi wani tire cikwónre cyage e. ² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi a yyere wani. ³ Nyɛ mà pi yaha cikwónre múguroñi na, ka ɛɛɛɛn sinmpe si mpa ñkùuñɔ. Ka Yesu ñuñi si yi jwo u á: «Pi sinmp'à kwò.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nufoonji, mii à mu ñáare, ma hà ma ñwòge le na karigil'e mɛ. Tèni sàha ñkwò a nò mii á mɛ.»

⁵ Nyɛ ka u ñuñi si yi jwo báarapyiibil'á: «U aha mpa kyaa maha kyaa jwo yii á ke, yii i lire pyi.»

⁶ Lir'à cwoyo baani ta wani. Yahutuubii mpyi maha piye jyí na fíniñe ná yire cwoyi lwòhe e, mà tàanna ná pi Kile kuni i. Lwòhe litirii ñkuu (100) fiige mpyi maha jyè yire cwoyi ñiñkin ñiñkinji i. ⁷ Ka Yesu si báarapyiibii pyi: «Yii ñje cwoyi ñiñiñi lwòhe na.» Ka pi i yi ñiñi fo mà nò yi ñwòyi na.

⁸ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Yii kà kwó numɛ, yii sà ñkan cikwónre ñjiñi táafoon'á.» Ka pi i sà kà kan u á. ⁹ Ka ñjiñi táafoonji si lwòhe bya a wíi, mà ku ta ɛɛɛɛn sinmɛ, u sí ñye a pu tayirige cè mɛ. Nka báarapyiibii pi mpyi a lwòhe kwó ke, pire mpyi a pu tayirige cè. Ka u u ntíl'a cífonñi poonji yyere, ¹⁰ maa yi jwo u á: «Sùpyire puni maha fyânha a ɛɛɛɛn sinmpe nintanmpe kan pu byafeebil'á, pi aha ñiñyahama bya, mpe pu ñye pu ñye a táan amuni mɛ, puru maha nta a kan pi á. Nka mu wi ke, ɛɛɛɛn sinmpe nintanmpe mu à yaha kàntugo!»

¹¹ Nyɛ lire l'à pyi kyaa ñiñciile, mà li cyêe na Yesu na ñye kakyanhala sùpya. Lir'à pyi Kana kànhe e, Galile kùluni i. Lire pyiñkanni na, Yesu à u sífente cyêe sùpyire na, ka u cyelempyiibii si dá u na. ¹² Lire kàntugo Yesu ná u ñuñi ná u cìmpyiibii ná u cyelempyiibil'à kàre Kapɛɛnamu kànhe e. Pi ñye a mɔ wani mɛ.

*Yesu à cwòhòmpii kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-13; Marika 11.15-17; Luka 19.45-46)*

¹³ Nyɛ Yahutuubii bilereñkwonji kataanni mpyi a byanhara. Ka Yesu si ñkàre Zheruzalemu kànhe e, ¹⁴ mà sà sùpyire ta ti

* **1:51** Yesu cye kurugo, u cyelempyiibii sí Kile sìnampe nya, bà Yakuba à pu nya ñwòge e, tèni i u à katanñacyiinni nya l'à sín ñiñke na maa sà sín kilenji na mɛ (Zhenɛzi 28.12).

i nìiyε ná mpàa ná kùmpanhii péréli Kileñaarebage ntàani na, wyérefaabii ninteenbii na mpyi wani mú*.

¹⁵ Ka u u mæεε pyi kàsoro mà tég'a pi puni kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na, maa pi mpàabii ná pi nìiyi kòrò, maa wyérefaabii wyérenji lwó a wu, maa pi tàbalibii ηóonja cyán cyán. ¹⁶ Maa jwo sanmpanmpεεbil'á: «Yii nje yaayi lwó a yige naha, yii àha na Tunji bage kéenηε mpyi yaperembaga mε.» ¹⁷ Yesu à lire pyi ke, ka u cyelemphyiibii funnjo si ncwo li na na l'à séme Kile Jwumpe Semεnji i na: «Mu bage kani na mii súuge nanhyaan fiige†.» ¹⁸ Ka Yahutuubii nñufeebii si Yesu yíbe: «Kakyanhala kani ndi mu sí n-pyi n-cyêe wuu na, wuu u ncè na ncyii karigii puni mpyinji kun'à kan mu á ye?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii ηke Kileñaarebage jya, mii sí ku nùrunjo n-faanra canmpyaa taanre funn'!» ²⁰ Ka pi i jwo: «Ei! Pi à yyee beeshuunni ná baani pyi ηke Kileñaarebage vaanranji na. Jofoo ninjin u nyε mu, si ηkwò mpa ku faanra ηkwò canmpyaa taanre funn'i ye?»

²¹ Nka Kileñaarebage kani Yesu à jwo ke, u yabilinji cyeere kyaa u mpyi na yu. ²² Nyε Yesu à pa nε a fworò kwùni i ke, ka li i ntíge u cyelemphyiibii funn'i na Yesu mpyi a ηke cyage jwo. Ka pi i dá Kile Jwumpe Semεnji ná Yesu ncwójwumpe na.

²³ Tèni i Yesu mpyi Zheruzalemu i Yahutuubii bilerenkwonji kataanni na ke, shinnyahara à u kakyanhala karigii nya, ka cyire si pi pyi pi à dá u na. ²⁴ Yesu mpyi a pi puni zòompìi cè, lire kurugo u mpyi a dá pi na mε. ²⁵ U à shin maha shin funnjo kani cè, lire kurugo nñunjo sàha mpyi sùpya u à u supyijnεenji yu u á mε.

3

Kile Munaani maha shìnji ninkwombaaji kaan

¹ Farizhenji wà na mpyi wani, u mεge na mpyi Nikodemu, maa mpyi Yahutuubii nñufufoo. ² Cannka numpilage e, u à kàre Yesu á maa sà yi jwo u á: «Cyelentuji, wuu à li cè na Kile à mu yaha a pa, mu u mpa a wuu kálali, naha na ye kakyanhala karigii mu na mpyi ke, wà sì n-jà cyire pyi ná Kile nyε a sìi ná urufol'e mε.» ³ Ka Yesu si u pyi: «Séenji na mii sí n-sii yi jwo mu á, sùpya sì n-jà n-yyε Kile Saanre e, ná u nyε a nùr'a si nñyninji na mε.» ⁴ Ka Nikodemu si jwo: «Sùpya ká lyε a kwò, di u sí nùru n-si sahanji ye? Wà sí n-jà nùru u nunji funnke e si si la?»

* **2:14** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wunji na. Lire pyinkanni na, wyérenjwoge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sàra, maa nùr'a já a ntége pyi. Yatòore ti maha yaa ti já a pyi sàraga ke, péremphyiibii mpyi maha tire péreli pir'á. Pi mpyi maha ti lwòore dùrugo. † **2:17** Zaburu 69.10

⁵ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo mu á, shin maha shin ká mpyi u jye a si lwòhe ná Kile Munaani fànhe e me, uru sì n-sìi n-jà n-jyè Kile Saanre e me. ⁶ Ngemu ká si sùpyii sinkanna na ke, urufoo na jye shintiiwe, nka ngemu ká si Kile Munaani síngi i ke, Kile Munaani na jye urufol'e. ⁷ Mii à jwo na yii núr'a si nìnyinji na ke, lire ká ma kàkyanhala me. ⁸ Cyage k'à táan kafεεg'á ke, wani ku maha fwu na nkεεge, mu maha ku fwɔfwɔ tùmpe nùru. Nka mu sì ku tayirige cè me, mu mú sì ku takarege cè me. Amuni Kile Munaani maha mpyi sùpyanji i.»

⁹ Ka Nikodemu si jwo: «Di cyire karigii sí n-jà n-pyi n-jwo ye?» ¹⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mu u jye Izirayeli shiinbii cyelentu ke, mu yabilinji saha jye cyire karigii ncembaa la? ¹¹ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo mu á, nje wuu à cè ke, yire wuu na yu. Nje wuu à nya ke, yire wuu na yu mú. Nka yii la jye sì jεε wuu nìnjwumpe na me. ¹² Mii na nìjke karigii kyaa yu yii á, yii sí jye a dá me, mii aha bú mpa a nìnyinji wogigii kyaa yu yii á, di yii sí n-jà n-dá n-jwo ye? ¹³ Mà li ta wà jye a dùgo nìnyinji na me, fo nge u à yíri wani mà tíge naha nìjke na ke, uru u jye Supyanji Jyanji.

¹⁴ Bà Kile tùnntunjiMusa à dànyenji yal'a pyi wwò fiige, maa cyiin cùru, maa u dùrugo sùpyire shwòhol'e me, amuni Supyanji Jyanji sí n-sìi n-dùrugo, ¹⁵ bà li si mpyi ngemu ká dá u na ke, uru si shìngi nìjkwombaanji ta me.»

¹⁶ Kile à sàa dìjye sùpyire kyaa táan uy'á fo u à u Jyanji nìjkinji kan sàraga, ngemu ká dá u na ke, urufoo nùmpanjke kà nkεεge me, nka u shìngi nìjkwombaanji ta. ¹⁷ Kile jye a u Jyanji tun dìjyenji i u pa yoge kwòñ sùpyire na me. Nka u à u tun, bà sùpyire si mpyi si shwò u cye kurugo me. ¹⁸ Ngemu ká dá u na ke, uru nàzhan jye Kile yoge e me. Ngemu sí u jye u jye a dá u na me, yog'à kwòñ urufoo na mà kwò, naha na ye u jye a dá Kile Jyanji nìjkinji mege na me. ¹⁹ Kile yoge nìjke ku jye: bènmp'á pa dìjyenji i, ka sùpyire si jcyé pu na, maa ntaha numpini fye e, naha na ye pi kapyiinkii jye a jwò me. ²⁰ Shin maha shin u na kapegigii pyi ke, bènmpε jye a táan urufol'á me. U jye na jεεg'a fworò bènmpε na, sùpyire s'a u kapyiinkii jaa me. ²¹ Nka ngemu ká mpyi sèenji juy'i ke, uru maha fworò bènmpε na, bà sùpyire si mpyi s'a u kapyiinkii jaa, si jncè na u na jye Kile kuni i me.

Nje Yuhana à jwo Yesu kyaa na ke

²² Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si nkàre Zhude kùluni i. U à tèn wani ná pi e mà canmpyaa pyi, marii sùpyire batizeli. ²³ Yuhana mú mpyi na sùpyire batizeli cyage k'e, naha na ye lwòhe mpyi a nyaha wani. Kuru cyage mege mpyi Enòni,

maa mpyi Salemi taan. Ka sùpyire si wá na sì u yyére, u sí i ti batizeli. ²⁴ Lir'à pyi a Yuhana ta u sàha jyè kàsuni i mε.

²⁵ Canŋka Yuhana cyelempyiibii pii ná Yahutuŋi wà à nàkaana ta. Tire mpyi a lwó a pwó Yahutuubii Kile kuni njyiviniŋi kyaa na. ²⁶ Tire nàkaante jùŋo taan, Yuhana cyelempyiibil'à kàr'a sà yi jwo u á: «Wuu cyelentuŋi, mu ná nàŋi u mpyi siŋcyan Zhuruden baŋi kùŋke na ke, mu à ŋgemu kyaa jwo ke, u we, u u sùpyire batizeli numε. Sùpyire puni mú si wá na ŋkèege u yyére.»

²⁷ Ka Yuhana si pi pyi: «Kile ká mpyi u jye a ndemu le sùpyaŋi i mε, u jye na lire taa mε. ²⁸ Yii yabilimpai na jye mii shérii, mii à yi jwo yii á na mii bà u jye Kile Niŋcwónrōŋi mε, ŋka Kile à mii yaha a pa u yyaha na. ²⁹ Cikwōnre tēpyiini i, cipoonŋi ká jwo na uru ná u cifōŋŋ'à bē, u cevoonŋi funŋke maha ntáan sèl'e. Amuni, mii funŋke puni mú maha ntáan, tēre o tēre e mii à lógo na sùpyire niŋyahara wá a taha Yesu fye e ke.

³⁰ Numε, là à yaa l'a bârali Yesu tayyérege na, là s'a fwore mii woge e, ³¹ jaha na ye ŋge u à yîri niŋyiŋi na mà pa ke, uru u jye sùpyire puni jùŋo na. Ŋge u à ta naha jùŋke na ke, uru na jye jùŋke wu, jùŋke karigii uru mú sí raa yu. Ŋka ŋge u à yîri niŋyiŋi na ke, uru u jye diŋyeŋi puni jùŋo na. ³² Nde u à nya, ná nde u à lógo ke, lire u na yu, shiŋyahara sí jye a jεε u jwumpe na mε. ³³ Ŋka ŋgemu ká jεε u jwumpe na ke, urufol'à li fiŋiŋ'a cyēe na ur'à dá li na na Kile na sēŋi yu. ³⁴ Ŋge Kile à tun ke, Kile Munaani à kan ur'à tegele baa, lire e u à jà na Kile jwumpe yu sùpyir'á. ³⁵ Jyafoonŋi kyal'à táan Tufoonŋi á, fo ka u u yaayi puni le u cye e. ³⁶ Ŋgemu ká dá Jyafoonŋi na ke, urufol'à shiŋi niŋkwombaani ta. Ŋgemu ká jcyé u na ke, urufoo si uru shiŋi niŋkwombaani ta mε, ŋka Kile lūuni sí n-yîri n-yaha urufoo taan.»

4

Yesu na yu ná Samari kùluni cwoŋi i

¹ Yesu à pa jçè na Farizhēenbil'à pa lógo na uru na cyelempyiibii pii taa na batizeli, pi mú s'à jyahā Yuhana wuubii na. ² Mà sēŋi jwo, Yesu yabiliŋi bà u mpyi na sùpyire batizeli mε, u cyelempyiibii pi mpyi na li pyi. ³ Yesu à pa pi jwumpe niŋjwumpe lógo ke, maa fworo Zhude kùluni i maa núru na ŋkèege Galile wuuni i. ⁴ U niŋkareŋi mpyi a yaa u Samari kùluni jyiile, u u nta a nō Galile wuuni na. ⁵ Ka u u sà nō Samari kànhe kà na, kuru mεge mpyi Sikari. Tēecyiini i, Yahutuubii tulyage Yakuba mpyi a kεrege ŋkemu kan u jyaŋi Yusufu á ke, Sikari na jye kuru taan. ⁶ Yakuba bēenŋke na mpyi wani. Yesu à jaara a kànha ke, maa sà ntēen kuru bēenŋke taan. Canŋke mpyi a nō jùŋo niŋi i.

⁷ Ka Samari shiinbii cwoŋi wà si mpa mpa lwəhə kwó. Ka Yesu si jwo u á: «Lwəhe kà kan na á, si bya.» ⁸ Lir'à u cyelempyiibii ta pi à jyè kànhe e si njyì cya zhwə. ⁹ Ka ceenji si u pyi: «Na naha? Mu na nyɛ Yahutu, mii sí nyɛ Samari shin, naha na mu na ma lùbyage jáare mii á yɛ?» (Lire kajwuuni jùŋke ku nyɛ Yahutuubii ná Samari shiinbii nyɛ a mpyi na wwùu kyaa na mɛ.) ¹⁰ Ka Yesu si ceenji pyi: «Yaage Kile maha nkāan mana ke, kàmpyi mu mpyi a kuru cè, sùpyanji u na mu jáare lùbyage na ke, kàmpyi mu mpyi a uru cè, mu u mpyi na sí u jáare, u mpyi na sí lwəhə kan mu á, nkemu ku maha shìŋi sèe wuŋi kan sùpyan'á ke.»

¹¹ Ka ceenji si jwo Yesu á: «Nùŋufoonji, bɛɛnɲɛ nyɛ mu á mɛ, ŋke bɛɛnɲke s'à cūgo sèl'e, taa mu sí kuru lwəhe ta si nkan mii á ke? ¹² Wuu tulyage Yakuba u à ŋke bɛɛnɲke kan wuu á ke, mu à pɛe uru na la? U ná u pylibii ná u yatɔɔre mpyi na ŋke bɛɛnɲke lwəhe byii.»

¹³ Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u nyɛ na ŋke bɛɛnɲke lwəhe byii ke, byage saha sí urufoo ta. ¹⁴ Nka ngemu ká mii lùkange bya ke, byage saha sì n-sii urufoo ta mɛ. Naha na yɛ lwəhe mii sí n-kan u á ke, kuru sí n-pyi u funŋke e lùbili. Uru lùbiliŋi sí u pyi u shìŋi nɲŋkwombaanji ta.»

¹⁵ Ka ceenji si jwo: «Nùŋufoonji, kuru lwəhe kà kan na á, byage kà n-sii núru na ta mɛ, mii sàha kà núru mpa lwəhə kwó naha mɛ.»

¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Sà ma poonji yyere, ma a ma.» ¹⁷ Ka ceenji si u pyi: «Nò nyɛ mii á mɛ.» Ka Yesu si u pyi: «Mu u jwo na nò nyɛ mu á mɛ, mu à sèe jwo. ¹⁸ Mu à nàmbaya kanjkuro jyé mà kwò, ŋge á mu nyɛ numɛ ke, uru mú bá nyɛ mu poo mɛ. Sèe mu à jwo.»

¹⁹ Ka ceenji si u pyi: «Nùŋufoonji, mii naha li nja, Kile tūntunŋo u nyɛ mu. ²⁰ Wuu tulyey'à Kile pɛe ŋke njanke na, nka yii Yahutuubii, yii maha jwo na Zheruzalemu kanni i Kile tapeenke nyɛ.» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Ceewe, nje mii sí n-jwo mu á ke, mu à yaa mu u dá yire na, tɛni là sí n-kwò nɔ, yii saha sì raa sì ŋke njanke na, lire nyɛ mɛ Zheruzalemu kànhe e si nta raa Tufoonji pɛre mɛ. ²² Yii Samari shiinbii na ngemu pɛre ke, yii nyɛ a uru cè mɛ, wuu Yahutuubii, wuu sí na ngemu pɛre ke, wuu à uru cè, naha na yɛ Shwofoonji à fworɔ Yahutuubil'e. ²³ Tɛni sí n-pa nɔ, li bá à nɔ a kwò, mpìi pi nyɛ Tufoonji pɛeveebii sèe wuubii ke, Kile Munaani li sí raa sɛenji cyêre Kile karigii kyaa na pir'á. Tire sùpyire shìŋi Tufoonji Kile na ncaa t'a uru pɛre. ²⁴ Kile na nyɛ Munaa, wà nyɛ na u naa mɛ. Sùpyire sí n-jà raa u pɛre kanna tɛni i Kile Munaani sí sɛenji cyêe ti na ke.»

²⁵ Ka ceenji si u pyi: «Mii à cè na Masiyanji sí bá n-pa (ŋge pi na yiri Kile Nɲcwənrəŋji ke). U aha mpa, u sí yaayi puni yyaha

jwo wuu á.» ²⁶ Ka Yesu si ceenji pyi: «Mii u na yu ná mu i ke, mii u nyε ure.»

²⁷ Mâ Yesu ná ceenji yaha puru jwumpe na, ka cyelempyiibii si ntíl'a nɔ wani. Ka li i pi kàkɔanhala*. Li mpyi pi funŋ'i mà u yíbe ɲaha kurugo u na yu ná ŋge ceenji i yε, lire nyε mε ɲaha u na ɲcaa u á yε, ŋka pi wà nyε a já a u yíbe mε. ²⁸ Ka ceenji si u kucwooni yaha bèɛɛŋke taan, maa jyè kàñhe e, maa yi jwo sùpyir'á: ²⁹ «Yii a ma yii pa wíi. Nàŋi wà u ŋge u à mii kapyiĩkii puni cè a jwo mii á. Kile Nĩɲcwɔnrɔŋi kyaa li na yu ke, u sí n-jà n-pyi ure.» ³⁰ Ka sùpyire si fworò kàñhe e, na ŋkèege Yesu yyére.

³¹ Mâ ceenji yaha kàñhe e, ka Yesu cyelempyiibii si yi jwo u á: «Wuu cyelentuŋi, mu à yaa mu u mpa lyí amuni.» ³² Ka u u pi pyi: «Yalyige na nyε mii á, mii u lyí, yii nyε a ŋkemu cè mε.»

³³ Ka u cyelempyiibii si wá na yi yu piye shwɔhɔl'e na wà u à pa yalyire kan u á bε? ³⁴ Ka Yesu si jwo: «ŋge u à mii tun ke, mii u uru ɲyii wuuni pyi, tũntũture u à kan mii á ke, mii u tire pyi fo ti tɛgɛni, mii yalyire ti nyε tire. ³⁵ Yii maha jwo yĩnyε sicyɛere yi nyε nũgunte ná sũmakwɔnni shwɔhɔl'e. Ŋka mii sí yi jwo yii á, yii yyahayi yĩrige, yii i sùpyire nimpante wíi. Ti na nyε bà sũma maha nɔ a tɛɛn kɛrege e, na ŋkwɔnni sigili mε. ³⁶ Ŋge u na sũmaŋi kwũun ke, uru na u sàraŋi tal'a kwɔ. Uru sàraŋi u nyε: sùpyire u na ntaa ke, tir'á shĩŋi nĩŋkwombaani ta. Lire pyĩŋkanni na, ɲɛɛnugunji ná sũmakwɔnni na múgure siŋcyan. ³⁷ Tàanlini l'á jwo na “Wà na núru, wabɛɛ sí i ŋkwũun” ke, l'á sèe jwo. ³⁸ Mii à yii tũugo yii sà kɛrege ŋkemu sũma kwɔn ke, yii nyε a ku fàa mε. Mpii pi à báaraŋi pyi ke, ka yii i pire kanhare tɔɔnni ta.»

³⁹ Ka Samari kàñhe sùpyire nĩnyahara si dá Yesu na, ceenji jwumpe cye kurugo, u mpyi a yi jwo pi á na Yesu à uru kapyiĩkii puni cè a jwo ur'á. ⁴⁰ Tire sùpyir'á nɔ Yesu taan ke, maa u ɲáare na u tɛɛn wani pire yyére, ka u u ntɛɛn wani mà canmpyaa shuunni pyi, ⁴¹ maa jwo ná pi e, ka Samari shiinbii nĩnyahamii si dá Yesu na sahaŋki, ɲaha na yε u yabilĩŋi u à jwo ná pi e. ⁴² Ka pi i yi jwo ceenji'á: «Numε wuu saha nyε a dá Yesu na mu ɲwɔjwumpe kanni kurugo mε, wuu à lógo u yabilĩŋi ɲwɔ na, wuu à li cè na uru u nyε diŋyeŋi Shwofoonji, sèenji na.»

Yesu à shinbwonji wà jya cùunɔ
(Macwo 8.5-13; Luka 7.1-10)

⁴³ Cyire canmpyaagii shuunniŋ'á tòro ke, ka Yesu si yĩri wani mà kàre Galile kùluni i ná u cyelempyiibil'e. ⁴⁴⁻⁴⁵ U à nɔ wani ke, sùpyire ti mpyi a kàre Zheruzalemu kàñhe e Yahutuubii kataaanni cyage e, maa núr'a pa ke, pir'á u bē ná funntange e, ŋka lir'á ta pi à Yesu kapyiĩkii puni ɲya a kwɔ

* **4:27** Li mpyi a cyelempyiibii kàkɔanhala, ɲaha na yε Yahutuubii cyelentu nyε a mpyi a yaa u jwo ná ceewe e mε, mà bàra lire na, Samari shiinbii ná Yahutuubii mpyi a táan mε.

wani. Yesu yabilingi mpyi a jwo: «Kile tũntunŋo maha le njire e u tukanhe e mε.»

⁴⁶ Yesu à núr'a pa Kana kànhe e, Galile kùluni i. Wani u mpyi a lwøhe kēenŋ'a pyi εεzen sinmε. Fànhafebwøhe kà na mpyi Kaperenamumu kànhe e, u jyanŋi mpyi na yà sèl'e. ⁴⁷ Kuru fànhafebwøh'à lógo na Yesu à fworro Zhude kùluni i, mà kàre Galile wuuni i ke, maa ŋkàr'a sà u jáare na u shà ná ur'e Kaperenamumu kànhe e u sà uru jyanŋi cùuŋo, jaha na ye u à yà fo sí raa ŋkwũu. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Yii aha mpyi yii nyε a kacyeenŋi ná kabwøhii nya mε, yii si n-si n-dá mε.» ⁴⁹ Ka shinbwonŋi si Yesu pyi: «Nũufoonŋi, ta ma, wuu a si fwøfwø, fo lire bà mε, mii pyànŋi sí n-kwũ.» ⁵⁰ Ka Yesu si yi jwo u á: «Ta si, mu jyanŋi na nyε nyii na.»

Ka u dá Yesu jwumpe na, maa ntíl'a yîr'a kàre. ⁵¹ Mà u yaha u u ŋkēge pyenge, u bilibil'à u jũŋo bē, maa yi jwo u á: «Mu pyànŋi na wá nyii na!» ⁵² Ka u u pi yíbe: «Tèni ndire e u à pwøro ye?» Ka pi i u pyi: «Cifwur'à u yaha, tanjaa mà canŋke yaha jũŋo niŋi i.»

⁵³ Ka tufoonŋi funŋo si jcwø na tèni i Yesu mpyi a u pyi: «Mu jyanŋi na nyε nyii na» ke, lire tènuuni i pyànŋi cùuŋo. Ka u ná u pyenge shiinbii puni si dá Yesu na.

⁵⁴ Lire l'à pyi kacyeeni kakyanhala wuuni shønwuuni nde Yesu à pyi ke, u à li pyi mà u ta u à yîri Zhude kùluni i na ŋkēge Galile wuuni i.

5

Yesu à faanwa cùuŋo Betisayida kànhe e

¹ Puru jwøho na, Yahutuubii kataanni là mpyi na mpyi Zheruzalemu kànhe e, ka Yesu si núr'a kàre wani. ² Ncwøgo na mpyi wani, mpàabii tajyige taan, pi mpyi maha kuru jcwøge mege yiri Eburubii shεenre e: «Betizata». Nkubaya kanŋkuro na mpyi wani kuru cyage e. ³ Yamii niŋyahamii mpyi maha sɨnnini yire ŋkubayi jwøh'i. Pii na mpyi fyinmii, pii sí nyε dɨshiyifee, pii sí nyε faanlii. [Pi puni mpyi maha sɨnnini wani na jcwøge lwøhe tènyahani sigili, ⁴ jaha na ye Kile mèlekenŋi wà mpyi maha yîri niŋyini i maha mpa kuru lwøhe nyàha tèrigii cyil'e. Lwøhe ká nyàha tèni ndemu i ke, yamafoo maha yamafoo ká fyànha a jyè k'e ke, uru wumpe mpyi maha láha u na.]

⁵ Nànŋi wà na mpyi pi shwøhøl'e, u yamp'à u ta fo mà nɔ yyee beŋjaaga ná kε ná baataanre na. ⁶ Yesu à nànŋi nizininiŋi nya, maa jce na u à mɔ yampe na mà tòro ke, maa u yíbe: «Mu la nyε si jcwøgo la?» ⁷ Ka nànŋi si u pyi: «Na cevoo, sùpya nyε mii á ŋge u sí n-jà mii lèŋε jcwøge e mε. Ku lwøhe ká nyàha tèni ndemu i ke, mii la ká mpyi si jyè, wà maha mii caanra.» ⁸ Ka Yesu si

u pyi: «Yîri, ma a ma yasinnin̄ke lwó, ma a jaare.» ⁹ Ka nàñi si ntíl'a cùun̄o maa ku lwó na jaare.

Nye kuru can̄n̄ke sí mpyi Yahutuubii can̄n̄o, ¹⁰ ka Yahutuubii jùñufeebii p̄li si jwo nàñi nin̄cuun̄'á: «Nin̄jaa nye can̄n̄o, mu nye a yaa mu u ma yasinnin̄ke tũgo ma a jaare m̄e*.» ¹¹ Ka nàñi si pi pyi: «N̄ge u à mii cùun̄o ke, ur'à jwo “Ma yasinnin̄ke lwó, ma a jaare!”» ¹² Ka pi i núr'a u yíbe: «Jofoo u à mu pyi “Ma yasinnin̄ke lwó ma a jaare” ye?» ¹³ N̄ka n̄ge u à u cùun̄o ke, u sàha mpyi a uru c̄e m̄e, sùpyire mpyi a nyaha kuru cyage e, ka Yesu si mp̄inni ti shwòhòl'e.

¹⁴ Lire kàntugo Yesu à sà u nya Kilejaarebage ntàani na, maa u pyi: «Lógo, mu à cùun̄'a kwò. Ma hà nùru cye le kapiini lab̄e'e nde li sí mu pyi mu u kyaa ta nde l'à waha nin̄cyiini na m̄e.» ¹⁵ Ka nàñi si n̄kàr'a sà yi jwo Yahutuubii jùñufeebil'á na Yesu u à uru cùun̄o. ¹⁶ Ka pi i wá na pyin̄kanna caa si kapii pyi Yesu na, jaaha na ye u à wà cùun̄o can̄n̄o ke e. ¹⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Mii Tun̄i na báarañi pyi t̄erigii puni i, lire kurugo mii mú à yaa mii a báare†.» ¹⁸ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùñufeebii si nàara na u caa raa bùu, jaaha na ye u kuro nye can̄n̄o ke e m̄e, maa núr'a jwo na uru Tun̄i u nye Kile, maa uye tàanna ná Kile e.

Kile à kuni kan Yesu á u sùpyire sàra

¹⁹ Ka Yesu si núr'a jwumpe lwó maa jwo: «S̄eñi na mii sí n-sii yi jwo yii á, Jyafoon̄i si n-jà yaaga pyi uy'á m̄e, u aha ndemu nya u Tun̄i u u mpyi ke, lire u maha mpyi. Karigii puni Tufoon̄i maha mpyi ke, cyire Jyafoon̄i maha mpyi mú, ²⁰ jaaha na ye Jyafoon̄i kyal'à táan Tufoon̄i á. Lire e u maha u karigii nimpyiin̄kii puni cyêre u na. Karigii cyi à p̄e yii nin̄yan̄kwògigii na ke, u sí cyire cyêe u na u pyi, bà li si mpyi si yii kàkyanhala m̄e. ²¹ Bà Tufoon̄i na sùpyire j̄èni na yige kwùn̄i i, marii sh̄in̄i kaan t'á m̄e, amuni Jyafoon̄i maha sh̄in̄i kaan u nyii wuubil'á. ²² Tufoon̄i bà u sí sùpyire sàra si ntàanna ná pi kapyiin̄kil'e m̄e, u à kuni kan Jyafoon̄i á u a lire pyi, ²³ bà sùpyire puni si mpyi s'a Jyafoon̄i p̄ere, Tufoon̄i p̄eñkanni na m̄e. Ngemu ká mpyi u nye na Jyafoon̄i p̄ere m̄e, Tufoon̄i u à u tun ke, u mú nye na uru p̄ere m̄e.

²⁴ S̄eñi na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa dá mii tunvoon̄i na ke, urufol'à sh̄in̄i nin̄kwombaan̄i ta. U

* **5:10** Musa Saliyan̄i mpyi a li cyêe na báara kà raa mpyi can̄n̄o ke e m̄e. Kile Saliyan̄i cyelentiibil'à là bàra u na na wà m̄eé ká tuguro lwó kuru can̄n̄ke, urufol'à báara pyi. † **5:17** Y'à jwo Zhen̄zi 2.2-3 i na Kile à n̄ò u báarañi na can̄n̄o ke. Yahutuubil'à dá yire na maa j̄eé li na piye fun̄i na Kile na n̄inyin̄i ná j̄in̄ke k̄eñni can̄n̄o ke e mú. Ná li sí nye amuni, pi nye a yaa pi Yesu c̄eé m̄e.

nàzhan saha nyε Kile yoge e mε, u à fworò kwùñi i mà jyè shìñi nìñkwombaanji i mà kwò.

²⁵ Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á sahanji, tèni là na ma, li bá à nò a kwò, kwùubii sí raa Kile Jyanji mejwuuni núru, mpiimu ká u jwumpe lógo maa jεε pu na ke, pire sí shìñi nìñkwombaanji ta. ²⁶ Bà Tufoonji nyε shìñi nìñkwombaanjifoo mε, amuni u à Jyafoonji pyi uru shìñi kanfoo mú, ²⁷ maa kuni kan u á u sùpyire sâra u tàanna ná pi kapyiñkil'e, ñaha na yε uru u nyε Supyanji Jyanji. ²⁸ Jwumpe puni mii à jwo a kwò ke, puru kà yii kàkyaanhala mε, tèni là na ma, kwùubii puni sí raa Supyanji Jyanji mejwuuni núru. ²⁹ Kwùubii puni sí jε n-fworò pi fanji i. Mpii pi à kacennji pyi ke, pire sí shìñi nìñkwombaanji ta, kapimpyiibii nàntanji u nyε kwùñi. ³⁰ Mii sì n-jà kyaa pyi naye e mε, nde mii Tunji à jwo ke, ná lire e mii sí sùpyire sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e. Mii sùpyire sàranñkann'a tii, ñaha na yε mii nyε na li pyi na jyii wuuni mε, fo na tunvoonji jyii wuuni.

Yesu à jwo na uru jwumpe na nyε sèe

³¹ Kàmpyi mii yabilinji u mpyi na yu naye kyaa na, mii jwumpe mpyi na sì n-jà n-pyi sèe mε. ³² Wabεε u à mii kyaa jwo, mii à cè u jwumpe nyε sèe. ³³ Nyε yii à pii tun Yuhana á, ka u u sèenji kanni jwo pi á mii kyaa na. ³⁴ Mii wi ke, mii nyε a naye tiiñe sùpya ñwòmuguro na mε, ñka mii na ñcyii karigii yu yii á, bà yii si mpyi si shwò mε. ³⁵ Yuhana à pyi bà fùkina nyε na ñi yii shwòhòl'e mε. Puru bèenmpe kurugo yii à tère nimbilere pyi funntange e. ³⁶ Kani là à mii kyaa jwo, lire fành'à ñyaha mà tòro Yuhana jwumpe na. Karigii Tufoonji à kan mii á maa jwo na mii u cyi pyi a fùññò ke, cyire kyaa na mii nyε. Sèenji na, ñcyii karigil'à li cyêe na Tufoonji u à mii tun. ³⁷ Tufoonji u à mii tun ke, uru u maha mii kyaa yu. Ñka yii sàha u mejwuuni lógo mà ñya mε, yii sàha u ñya mà ñya mε. ³⁸ U jwumpe nyε a tatεenge ta yii e mε, ñaha na yε yii nyε a dá u tùnntunñi na mε. ³⁹ Yii na Kile Jwumpe Semenji kálali ná funñinñe e, ñaha na yε yii na sônñi na yii sí shìñi nìñkwombaanji ta u e, uru sí u nyε na mii kyaa yu. ⁴⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii nyε a ñen'a pa mii á bà yii si mpyi si uru shìñi ta mε.

⁴¹ Sùpyire t'a mii pêre, lire bà mii nyε na ñcaa mε. ⁴² Mii à li cè mú na tàange nyε yii zòompji na mà yyaha tii ná Kile e mε. ⁴³ Mii à pa na Tunji mege na, ka yii i mii cyé, ñka kàmpyi sùpyanji wabεε u mpyi a pa uye mege na, yii mpyi na sí jεε uru na. ⁴⁴ Yii shinñεebii pi a yii pêre, lire l'à táan yii á. Mà li ta ñge u à sì Kile ke, pèente uru maha ñkaan ke, yii nyε na tire caa mε. Nyε di yii sí n-jà n-dá mii na n-jwo yε? ⁴⁵ Yii àha raa sônñi na mii u sí na Tunji sôn yii na mε. Kile tùnntunñiMusa na yii sônñor'a taha ke, uru u sí u sôn yii na. ⁴⁶ Kàmpyi sèenji na yii mpyi a dá Musa

na, yii mpyi na sí n-dá mii na mú, naha na ye u à mii kyaa jwo u sémenji i. ⁴⁷ Nye yii aha mpyi yii nye a dá uru sémenji jwumpe na me, di yii sí n-jà n-dá n-jwo mii jwójwumpe na ye?»

6

Yesu à shiin kampwəhii kan̄kuro jwə cya

(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Lire kàntugo Yesu à kàre Galile baŋi kùŋke na, uru baŋi mege mú na nye Tiberiyadi. ² Shin̄nyahara mpyi a taha u jwəh'i, naha na ye u mpyi na kakyanhala karigii n̄cyiimu pyi na yampii cùuŋi ke, pi nyii mpyi cyire na. ³ Pi à nɔ baŋi kùŋke na ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà dùgo naŋke kà na, maa ntèen wani. ⁴ Yahutuubiibileren̄kwoŋi kataanni sí mpyi a nɔ a kwɔ. ⁵ Mà pi yaha wani, Yesu à wíl'a sùpyire n̄nyahara nya ti i si u yyére, ka u u jwo Filipi á: «Taa wuu sí bwúuru ta n-shwɔ n-kan nte sùpyire puni ti lyí ke?» ⁶ Yesu à puru jwo si Filipi zò shwɔ. Sèenji na, u mpyi a u nimp̄yiini cè a kwɔ. ⁷ Ka Filipi si u pyi: «Wuu méé ká sà shin n̄nkin canmpyaa ŋkwuu shuunni (200) báara sàra tég'a bwúuru shwɔ mà pa ntáa nte sùpyire na, ti puni si bwúuru kwɔnrɔ ta me.» ⁸ Mà pi yaha puru jwumpe na, Yesu cyelempyanyi pi maha mpyi Andire, Simɔ Pyeri s̄n̄en̄ji ke, ka uru si jwo Yesu á: ⁹ «Mii à bwúuru* jùnyo kan̄kuro ná fyapyaa shuunni nya n̄n̄jiibilini là á naha. N̄ka naha yire sí n-jà jwə nte sùpyire puni na ye?»

¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii sùpyire pyi ti tèn.» Ka ti i ntèn nyege na, naha na ye kuru cyage nyege mpyi a nyaha. Nàmbaabii mpyi a kampwəhii kan̄kuro (5.000) kwɔ. ¹¹ Ka Yesu si bwúuru jùnyi lwɔ maa fwù kan Kile á, maa yi kan pi à táa sùpyire nintèenre na, maa fyaabii kan pi à táa ti na mú. Ka ti puni si lyí a tìn.

¹² Ti pun'à lyí a tìn ke, ka u u jwo u cyelempyiibil'á: «Paanyi y'à kwôro ke, yii yire kuu, bà yi si mpyi y'àha ŋkèege me.» ¹³ Ka pi i yire kul'a tég'a shàhii ke ná shuunni jî.

¹⁴ Lire kakyanhala kani Yesu à pyi ke, sùpyir'à lire nya, maa jwo: «Sèenji na, ŋge u nye Kile t̄n̄ntun̄ji, ŋge kyaa l'à jwo na u sí n-pa d̄nyen̄ji i ke†.»

¹⁵ Yesu à li nya na sùpyire la nye si uru cù fànhe e si mpyi saannji ke, ka u u yîri ti taan, maa núr'a dùgo naŋke j̄uŋ'i uye n̄nkin.

Yesu à jaara lwəhe j̄uŋ'i

(Macwo 14.22-33; Marika 6.45-52)

* **6:9** Bwúuruŋ'a yaa ná s̄umashin̄ji ŋgemu i ke, uru mege nye orizhi. † **6:14** Yahutuubii mpyi na Kile t̄n̄ntun̄ji wà sigili, Musa fiige (Duteren̄omu 18.15). Pil'à kàlaŋi wà kan na uru sí bwúuruŋi pyi u yîri n̄nyin̄ji i, u t̄ige j̄n̄ke na, bà Musa à li pyi me.

16 Yàkɔŋwɔɔr'à nɔ ke, ka Yesu cyelempyiibii si ŋkàre baŋi jwɔge na. 17 Numpilag'à wwɔ a Yesu yaha u sàha ŋkwɔ a nɔ pi yyére mɛ. Ka pi i bakwɔɔge kà lwɔ si jyiile s'a ŋkèege Kapɛrenamu kàhe e. 18 Mà pi yaha bakwɔɔge e ka kafeebwɔhɔ si yîri na lwɔhe jɔyàha sèl'e. 19 Pi à culumɛtirii kaŋkuro pyi na si baan'á lwɔhe jɔŋ'i ke, ka pi i Yesu jya u u jaare lwɔhe jɔŋ'i, na si pi á, ka fyagare si pi cù sèl'e. 20 Ka Yesu si pi pyi: «Yii àha vyá mɛ, mii wi.» 21 Lire tɛni i, l'à táan pi á Yesu u jyè ná pire e bakwɔɔge e, ka pi i ntíl'a nɔ pi tashage e.

Sùpyire na Yesu caa

22 Kuru canja nùmpañja, sùpyire ti mpyi a kwôro wani baŋi kùŋke na ke, ka tire si jɛcɛ na bakwɔɔgo nɔŋkin ku mpyi wani, maa jɛcɛ na Yesu jye a jyè kur'e ná u cyelempyiibil'e mɛ, jaha na ye pire kanni pi à jyè a kàre. 23 Nka bakwooyi yabɛɛ mpyi a yîri Tiberiyadi kàhe e. Kafoonji Yesu à fwù kan Kile á, maa bwúuruŋi táa táa sùpyire na cyage ŋkemu i ke, yi mpyi a yyére kuru cyage taan. 24 Jye sùpyir'a pa li jya na Yesu jye wani mɛ, u cyelempyiibii mú sí jye wani mɛ, maa jyè yire bakwooyi i mà kàre Kapɛrenamu kàhe e Yesu tacyage e.

Yalyire ti maha shìŋi nɔŋkwombaaŋi kaan ke

25 Pi à sà Yesu jya baŋi kùŋke sanŋke na ke, maa jwo: «Cyelentuŋi, tɛni ndire e mu à pa naha ye?» 26 Ka Yesu si pi pyi: «Sèeŋi na mii sí n-sii yi jwo yii á, kakyanhala karigii yii à jya mii u mpyi ke, cyire kurugo bà yii na mii caa mɛ, ŋka yalyire yii à lyí fo mà tìn ke, tire kurugo yii na mii caa. 27 Yalyire ti na fwónre ke, yii àha raa báare tire kurugo mɛ, nte ti jye ti jye na fwónre mɛ, ná ti maha shìŋi nɔŋkwombaaŋi kaan ke, yii a báare tire kurugo. Supyaŋi Jyaŋi u jye tire yalyire kanvoonji, jaha na ye Tufoonji à uru cwɔɔnr'a yaha lire mɛɛ na.»

28 Ka pi i Yesu yíbe: «Naha wuu à yaa wuu a mpyi Kile jyii kani ye?» 29 Ka Yesu si pi pyi: «Kile jyii kani li jye yii dá u túnntunŋi na.»

30 Ka pi i núr'a u pyi: «Kakyanhala kani ndire mu sí n-pyi n-cyêe wuu na, wuu u já a dá mu na ye? Jaha mu sí n-pyi ye? 31 Mà wuu tulyeyi yaha síwage e, pi à maniŋi lyí bà l'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i “U mpyi maha yalyire kaan pi i lyí ntemu t'à yîri nɔŋyiŋi i ke†.”» 32 Ka Yesu si núr'a pi pyi: «Sèeŋi na mii sí n-sii yi jwo yii á, yalyire t'à yîri nɔŋyiŋi i ke, Kile túnntunŋiMusa bà u à tire kan mɛ. Nka mii Tuŋi kanni u maha sèe yalyire kaan, ntemu t'à yîri nɔŋyiŋi i ke. 33 Jaha na ye yalyire Kile maha ŋkaan ke, tire ti jye nte t'à yîri nɔŋyiŋi i ke, tire ti maha shìŋi nɔŋkwombaaŋi kaan diŋye sùpyir'á.» 34 Ka pi

† 6:31 Ekizodi 16.4; Nɛɛmi 9.15; Zaburu 78.24, 25

i u pyi: «Kafoonji, mu à yaa mu a tire yalyire kaan wuu á tèrigii puni i.»

³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii u nyε yalyire nte ti maha shɛ̃ɛɛ ninƙwombaanji kaan sùpyir'á ke. Ngemu ká mpa mii á ke, katege saha si n-sii urufoo ta mε; ngemu ká dá mii na ke, byaga saha si n-sii urufoo ta mε. ³⁶ Bà mii à yi jwo yii á mà kwò mε, yii à mii nya, yii sí sàha jɛn'a dá mii na mε. ³⁷ Mpii mii Tunji na nƙaan mii á ke, pire puni sí raa ma mii á. Ngemu ká mpa mii á ke, mii si n-sii uru kòrò n-yige cyínnji na mε. ³⁸ Mii nyε a yîri nɛ̃nyɛ̃ɛɛ na mà pa jɛ̃nke na si mpa a na nyii wuuni pyi mε, mii à pa mpa a na tunvoonji nyii wuuni pyi. ³⁹ Mii tunvoonji nyii wuuni li nyε, mpii puni u à kan mii á ke, mii àha zìi nƙwò pi wà ninƙin yaha u pínni mε, nƙa mii u pi puni jè a yige kwù̃nji i dɛ̃nyε canƙkwòge. ⁴⁰ Nde li nyε mii Tunji nyii wuuni ke, lire li nyε shin maha shin ká Jyafoonji nya, maa dá u na ke, urufoo sí shɛ̃ɛɛ ninƙwombaanji ta, mii mú sí urufoo jè n-yige kwù̃nji i dɛ̃nyε canƙkwòge.»

⁴¹ Yesu à jwo na uru u nyε yalyire t'à yîri nɛ̃nyɛ̃ɛɛ i ke, ka puru jwumpe si mpɛn Yahutuubii jù̃ɛufeebil'e, ka pi i wá na nƙunni piye shwòhòl'e. ⁴² Maa jwo: «Yusufu jyanji Yesu bàl'à? Wuu à u tunji cè mà u nunji cè, ka u u mpa a nƙo na ur'à yîri Kile yyére la?»

⁴³ Ka Yesu si jwo: «Yii kununƙe jwò yaha. ⁴⁴ Sùpya si n-pa mii á, Tufoonji u à mii tun ke, ná uru bà u à pa ná u e mε. Urufoo ká mpa mii á, mii sí u jè n-yige kwù̃nji i dɛ̃nyε canƙkwòge. ⁴⁵ Kile túnntunmpii sémɛbil'e, yii sí mpe jwumpe ta wani “Kile yabilinji sí pi puni kálaŦ.” Shin maha shin ká Tufoonji jwumpe lógo, maa jɛɛ pu na ke, uru sí n-pa mii á. ⁴⁶ Nƙa lire nyε a li cyèe na wà a Tufoonji nya mε, fo nge u à yîri Kile yyére ke. Uru u à Tufoonji nya. ⁴⁷ Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu u à dá mii na ke, shɛ̃ɛɛ ninƙwombaanji na nyε urufol'á. ⁴⁸ Yalyire ti maha shɛ̃ɛɛ ninƙwombaanji kaan sùpyir'á ke, mii u nyε tire. ⁴⁹ Mà yii tulyeyi yaha síwage e, pi à maninji lyí. Lire ná li wuuni mú i, pi à kwú. ⁵⁰ Nƙa nte t'à yîri nɛ̃nyɛ̃ɛɛ na mà tige jɛ̃nke na ke, ngemu ká tire lyí ke, u saha si n-kwú mε. ⁵¹ Mii u nyε tire yalyire shɛ̃ɛɛ woore mà yîri nɛ̃nyɛ̃ɛɛ na. Shin maha shin u à tire yalyire tà lyí ke, urufoo sí shɛ̃ɛɛ ninƙwombaanji ta. Yalyire mii sí n-kan dɛ̃nyɛ̃ɛɛ si shɛ̃ɛɛ ninƙwombaanji ta ke, mii cyeere ti nyε tire.»

⁵² Yesu à yire jwo ke, ka nàkaante si yîri Yahutuubii shwòhòl'e na: «Di nge nà̃nji sí n-jà u cyeere kan wuu lyí yε?»

⁵³ Ka Yesu si núr'a yi jwo pi á: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, yii aha mpyi nyε a Supyanji Jyanji kyaare kyà, maa u sìshange bya mε, yii sì shɛ̃ɛɛ ninƙwombaanji ta mε. ⁵⁴ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya mú ke, shɛ̃ɛɛ ninƙwombaanji na nyε urufol'á. Mii sí urufoo jè n-yige kwù̃nji i dɛ̃nyε canƙkwòge,

⁵⁵ naha na ye mii cyeere ti nye yalyire sèe woore, mii sìshange mú sí nye lùbyage sèe woge. ⁵⁶ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya ke, urufoo sí n-kwôro mii wwɔnɛɛge e, mii mú sí n-kwôro urufoo woge e. ⁵⁷ Tufoonji u nye shɛ̃ɛ̃ifoo ke, ur'à mii tun, ur'e mii à shɛ̃ɛ̃i ta, lire pyɛ̃nkanni na, ngemu ká mii cyeere kyà ke, urufoo sí shɛ̃ɛ̃i sèe wunji ta mii cye kurugo. ⁵⁸ Yalyire t'à yiri nɛ̃ɛ̃ɛ̃i na ke, tire ti nye nte. Yii tulyey'à ntemu lyi maa nkɔ̃wú ke, ti nye tire fiige mɛ. Ngemu ká tire yalyire lyi ke, urufoo sí shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwombaanji ta.»

⁵⁹ Nye Yesu à sùpyire kâla ná mpe jwumpe e Kapɛɛnamu kànhe Kile Jwumpe kàlambage e.

Yesu jwumpe maha shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwombaanji kaan

⁶⁰ Nye Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka u cyelempyiibii nɛ̃ɛ̃yahamii si jwo: «Sèɛ̃ɛ̃i na, mpe jwump'à waha a tòro. Jo u sí nɛ̃ɛ̃ mpe e ye?»

⁶¹ Yesu à cè na nje ur'à jwo ke, na yir'à waha u cyelempyiibii na, lire e pi na nkunni, ka u u yi jwo pi á: «Mpe jwump'à yii yà mú la? ⁶² Yii aha bá Supyanji Jyanji nya u u dùru u tayirige e nɛ̃ɛ̃ɛ̃i na de? Naha yii sí n-jwo ye? ⁶³ Kile Munaani li maha shɛ̃ɛ̃i sèe wunji kaan sùpyan'á, ná lire bà mɛ, sùpyanji yabilinji fànhe sì n-jà yaaga pyi mɛ. Jwumpe mii à jwo yii á ke, p'à fwororo Kile Munaani i, pu sí maha uru shɛ̃ɛ̃i kaan. ⁶⁴ Nka pìi na nye yii e, pi nye a dá mɛ.»

Nye mà lwó fo tasiige e, mpìi pi nye pi nye a dá mɛ, ná nge u sí Yesu le cye e ke, u mpyi a pire cè. ⁶⁵ Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Lire kurugo mii à yi jwo yii á na sùpya sì n-jà n-pa mii á ná Tufoonji Kile nye a li fànhe kan urufol'á mà ye.»

⁶⁶ Mà lwó kuru canɛ̃ke na, u cyelempyiibii nɛ̃ɛ̃yahamil'à nùru u fye e, pi saha nye a nɛ̃n'a taha u nɔ̃wɔ̃h'i mɛ. ⁶⁷ Ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunninji pyi: «Yii sí de, yii sí nɛ̃ɛ̃ n-kàre mú la?» ⁶⁸ Ka Simo Pyɛ̃ri si u pyi: «Kafoonji, jofoo yyére wuu sí raa nkɛ̃ɛ̃ge, shɛ̃ɛ̃i nɛ̃ɛ̃kwombaanji jwumpe sí nye mu á ye? ⁶⁹ Wuu à li cè maa dá li na na nge u à fwororo Kile e ke, uru u nye mu.»

⁷⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Tá mii bà u à yii ke ná shuunninji cwɔ̃nɔ̃rɔ̃ mɛ? Nka yii wà nɛ̃nkin na naha zàmpɛ̃n.» ⁷¹ Simo Isikariyoti jyanji Zhudasi kyaa Yesu mpyi a jwo ke, uru u sí n-pa u le cye e, maa li ta u na nye cyelempyiibii ke ná shuunninji nɛ̃ɛ̃cwɔ̃nɔ̃bil'e.

7

Yesu cɛ̃nmpyiibii nye a dá u na mɛ

¹ Lire kàntugo Yesu à tòro ná pani i Galile kùluni i, u nye a nɛ̃n'a jyè Zhude kùluni i mɛ, naha na ye Yahutuubii nɔ̃ɛ̃fueebii mpyi na u caa si mbò. ² Yahutuubii vùnnɛ̃yi kataanni mpyi a

byanhara a kwò. ³ Ka Yesu cìnmpyiibii si mpa u fye e, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u yîri naha numε mà kàre Zhude kùluni i, bà mu cyelempyiibii pi nyε kuru cyage e ke, pire si mpyi si mu kakyanhala karigii nya mε. ⁴ Ngemu la ká mpyi sùpyire si u cè ke, uru nyε a yaa u a karigii pyi ηwòhòre e mε. Ncyii kakyanhala karigii mu na mpyi amε ke, li pyi bà dijnyenji puni si mpyi si cyi nya mε.»

⁵ Yesu cìnmpyiibii mpyi na puru puni yu, naha na yε pi nyε a dá u na mε. ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Lire tèepyiiini sàha ηkwò a nò mii á mε. Tère o tère l'à táan yii á ke, yii maha yii nyii wuuni pyi. ⁷ Yii kyaa si n-jà n-pen dijnyε sùpyir'á mε, ηka mii kyal'à pen t'á, naha na yε mii na li yu t'á na ti kapyiinjkii nyε a ηwò mε. ⁸ Yii pi ke, yii a si kataann'á. Nka mii wi ke, mii kèεge numε mε, naha na yε tēni sàha nò mii á mε.» ⁹ U à yire jwo pi á ke, maa ntēen wani Galile kùluni i.

Yesu à kàre vùnnyi kataanni cyage e

¹⁰ Nyε Yesu cìnmpyiibil'à kàr'a kwò kataann'á ke, ka Yesu si ηwòh'a kàre uye ninjin. ¹¹ Lir'à ta Yahutuubii jùñufeebii mpyi na u caa sùpyire shwòhòl'e, fo na yíbili: «Taa u nyε ke?»

¹² Sùpyire shwòhòl'e, jwumò ninyahama mpyi na ηkunni Yesu kyaa na. Pii mpyi na ηko: «Nge nàni nyε sùpya ninçennε» pìi sí i ηko: «Sèe bà mε, u na sùpyire leni kuni nimpini i.»

¹³ Mpe jwumpe puni mpyi na ηwòhòni na yu, naha na yε pi mpyi na fyáge Yahutuubii jùñufeebii na.

Yahutuubii pìl'à nàkaana pyi ná Yesu i

¹⁴ Tēni i kataann'à nò ninke e ke, ka Yesu si ηkàre Kileñaarebage ntàani na, maa cye le na sùpyire kálali. ¹⁵ Ka Yahutuubii jùñufeebii si wá na ηkyáali marii ηko: «Di nge nàñ'à pyi maa Kile Jwumpe Semenji cè na yu amε, wà sí nyε a u kàla pu na mà yε?»

¹⁶ Ka Yesu si jwo pi á: «Jwumpe na mii na sùpyire kálali ke, mii wumò bà mε, mii tunvoonji wumò pi. ¹⁷ Ngemu la ká mpyi s'a Kile nyii wuuni pyi ke, urufoo sí n-pa n-cè kampyi mii kàlan'á fworò Kile e, lire nyε mε mii yabilinji i u à fworò. ¹⁸ Ngemu ká a yu u yabilinji mεge na ke, uye pèente urufoo maha jcaa. Nka ηgemu la ká mpyi u tunvoonji s'a mpêre ke, urufoo cye e sèenji nyε. Kafinara nyε urufoo karigil'e mε. ¹⁹ Kile tūntunni Musa bà u à Saliyanji kan yii á mà? Yii wà sí nyε na cyire karigii kuni naare mε. Nyε naha na yii sí na mii caa raa bùu yε?» ²⁰ Ka pìi si jwo sùpyire shwòhòl'e: «Jínacyan u nyε mu, sùpya nyε na mu caa raa bùu mà dε!»

²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à sàa ta naha kabwoo ninjin pyi canñonke e ke, ka lire si yii kàkyahanla la? ²² Yii maha pùnampyire kwùn canñonke e, maa jwo na Musa u à lire kuni

kan yii á (mà li ta Musa bà u à ñkwònni sìi mɛ, ñka yii tulyeyi yi.)
²³ Ná yii maha pùnampyire kwùun canñòñke e, si nta raa Musa Saliyanj kuni jaare, ñye ñaha na yii na ntîri mii na na mii à sùpya nimpunjo cùunjo canñòñke e yɛ? ²⁴ Yii àha raa sùpyire la wwû kanyaaani kanni na mɛ, ñka yii fyâha a sèenji cya yii cè, yii i nta a pà jwo.»

²⁵ Mà Yesu yaha jwumpe na, Zheruzalemu kàhe shiinbii pìi mpyi na ñko: «Tá nàñi pì na ñcaa si mbò ke, uru bà u ñye ñge mɛ? ²⁶ Ñka u we, u u yu sùpyire shwòhòl'e, pi s'à fyâha maa u yaha wani. Kampyi wuu ñùñufeebil'à tɛɛn li taan na Kile Nijcwònròñi kyaa l'à jwo ke, na uru wi de? ²⁷ Wuu s'à ñge nàñi tayirige cè, mà li ta Kile Nijcwònròñi ká mpa, sùpya ñinjin si u tayirige cè mɛ.»

²⁸ Ñye mà Yesu yaha kàlanj na Kileñaarebage e, u à jwo fàha na: «Yii à mii cè, maa mii tayirige cè mú la? Ñka mii ñye a pa nay'á mɛ, sèenji na wà u à mii tun, yii ñye a u cè mɛ. ²⁹ Mii s'à u cè, ñaha na yɛ mii à yîri u yyére, uru mú sí u à mii tun.» ³⁰ Yesu à yire jwo ke, pi la mpyi si u cù. Ñka sùpya ñye a jà mɛ, ñaha na yɛ u tɛecûni mpyi na sàha ñkwò a nɔ mɛ. ³¹ Lire ná li wuuni mú i, sùpyire shwòhòl'e shinnyahara à dá Yesu na, tire sùpyire mpyi na ñko: «Kile Nijcwònròñi ká bú mpa, kakyanhala kani ndire u sí n-pa n-pyi mà nùr'a tòro ñge nàñi wuuni taan yɛ?»

Yahutuubii ñùñufeebil'à pìi tun pi sà Yesu cù

³² Mpe sùpyire mpyi na ñkunni Yesu kyaa na ke, p'à jyè Farizhɛɛnbii ñingyigigil'e. Ñye ka Kile sàragawwuubii ñùñufeebii ná Farizhɛɛnbii si Kileñaarebage sañcwònsigibii pìi tun pi sà Yesu cù. ³³ Ka Yesu si jwo: «Mii saha sí tère nimbilere pyi yii shwòhòl'e, lire ká ntòro, mii sí nùru na tunvoonji yyére. ³⁴ Yii sí raa mii caa, yii si mii ñya mɛ, ñaha na yɛ cyage e mii sí n-pyi ke, yii si n-jà nɔ wani mɛ.» ³⁵ Ka Yahutuubii ñùñufeebii si wá na ñko piy'á: «Lire tɛni i ke, taa ñge nàñi la ñye s'a ñkèege, marii ñko na wuu si n-jà uru ñya mà yɛ? Yahutuubii pi à caala a kàr'a sà ntɛɛn Girɛkiibii shwòhòl'e ke, kampyi pire yyére u la ñye s'a ñkèege, si sà a pi kálali de? ³⁶ Di mpe jwumpe ñwòhe ñye yɛ “Yii sí raa mii caa, yii si mii ñya mɛ, ñaha na yɛ cyage e mii sí n-pyi ke, yii si n-jà nɔ wani mɛ?”»

Yesu à jwo uru sí Kile Munaani kan dánafeebil'á

³⁷ Ñye kataanni canzanñk'à nɔ ke, kuru sí k'à pyi canmbwòhe, ka Yesu si yîr'a yyere sùpyire yyaha na, maa jwo fàha na: «Byaga ká wà ta, urufoo u a ma mii yyére, u u mpa bya. ³⁸ Ngemu ká dá mii na ke, lwòhe ku maha shìñi kaan ke, kuru sí raa fwu raa fwore urufoo funñke e ba fiige, bà l'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛñi i mɛ.» ³⁹ Kile Munaani li mpyi na sí n-pa n-kan dánafeebil'á ke, lire kyaa Yesu mpyi na yu amɛ. Lire tɛni

i Kile Munaani mpyi na sàha ñkan mε, ñaha na yε Yesu mpyi na sàha dùgo ñìnyìjì na u pèente e mε.

Sùpyire ñwəjwump'à táa Yesu kyaa na

⁴⁰ Sùpyire shwəhol'e, shinnyahara à Yesu jwumpe lógo ke, ka pìi sì wá na ñko: «Nàkaana ñyε mε, Kile túnntunñi wuu na sigili ke, uru u ñyε ñge nàñi.» ⁴¹ Pii bá mpyi na ñko na Kile Nijcwənrəñi wí. Ka pìi sì jwo: «Di Kile Nijcwənrəñi sí n-jà n-yîri Galile kùluni i n-jwo yε? ⁴² Li ñyε a sémε Kile Jwumpe Seməñi i na Kile Nijcwənrəñi sí n-fworo saanñi Dawuda tùluge e mà? Maa nùr'a sémε “U sí n-yîri Dawuda kànsege na, Bətiləhemu kànhe e.” ⁴³ Ka sùpyire funzəñjore si ntáa Yesu kyaa na. ⁴⁴ Pii mpyi wani sùpyire shwəhol'e, pire la mpyi si u cù, ñka pi wà ñyε a cye taha u na mε.

⁴⁵ Ka Kileñaarebage sañcwənsigibii si nùr'a kàre Kile sàragawwuubii ñunufəebii ná Farizhəenbii yyére. Ka pire si pi yíbe: «Di k'à ta a jwo, ka yii i mpa maa u yaha yε?» ⁴⁶ Ka pi i pi pyi: «Wuu sàha ñkwə a ñge nàñi jwumpe fiige lógo wuu ñinɣyigigil'e mε!» ⁴⁷ Ka Farizhəenbii si pi pyi: «Yii mú à yiye yaha u à wurugo la? ⁴⁸ Tá yii sàha ñkwə a lógo na wuu ñunufoonji wà ñinɣin, lire ñyε mε Farizhəenñi wà ñinɣin à dá u na? ⁴⁹ Mpii pi à dá u na ke, pire wà ñyε a yaage cè MusaSaliyañi i mε, pi pun'à lánja.»

⁵⁰ Pi wà na mpyi wani, uru mεge mpyi Nikodəmu. Uru u mpyi a shà Yesu yyére canñka numpilage e. Ka uru si jwumpe lwó, maa jwo Farizhəenbil'á: ⁵¹ «Mà tàanna ná wuu Saliyañi i, wuu sì n-sii n-jà yoge kwəñ shin na, mà li ta wuu ñyε a fyánha a lógo u ñwə na, lire ñyε mε wuu ñyε a u kapyiini cè mε.» ⁵² Ka pi i u pyi: «Lire e ke Galile kùluni shin mú u ñyε mu la? Sà Kile Jwumpe Seməñi wí, mu sì n-sii li ñya wani na Kile túnntunñi wà sí n-yîri Galile e mε.»

[⁵³ Pi à puru jwo ke, ka pi puni si yîr'a caala mà kàre pi pyenyi i.

8

Pi à ceewe cù ná nàñi w'e

¹ Ka Yesu si ñkàr'a sà dùgo Olivye cire ñanke na. ² Kuru canña nùmpañña ñyəsəge na, maa nùr'a pa Kileñaarebage ntàani na. Shinnyahara à pa bínni u taan, ka u u ntéen na pi kálali. ³ Mà u yaha u u sùpyire kálali, Kile Saliyañi cyelentiibii pìi ná Farizhəenbii pìl'à shà ná ceewe e u yyére, na u à ta a cù ná nàñi w'e jacwəro na. Pi à u yyéenε Yesu taan, sùpyire shwəhol'e, ⁴ maa jwo: «Wuu cyelentunji, ñge ceen'à ta a cù ná nàñi w'e u u jacwəre pyi. ⁵ Mà li ta Kile túnntunñiMusa s'à jwo Saliyañi i

na uru ceenji shin'a yal'a wà a bò ná kafaay'e. Naha mu s'à jwo ye?»

⁶ Kàanha pi à cyán Yesu na ná nke yibige e, bà pi si mpyi si u ta ncû u yabilinji nwajwumpe kurugo me. Nka Yesu à lyêele na sémèni jìnge na ná kampeeni i. ⁷ Ka pi i nkwooro na u yibili. Ka u u nkwo a yir'a yyere maa pi pyi: «Nge u nye yii shwòhòl'e kapii baa ke, uru u fyànha a kafaaga lwó a tég'a u wà.»

⁸ Yesu à puru jwo ke, maa núr'a lyêele na sémèni jìnge na. ⁹ Mpii pi à pa ná ceenji i ke, pir'à Yesu nwajwumpe lógo ke, ka pi i wá na fwore ninjin ninjin, mà lwó nànkolyeebii na fo mà pa nò kàntugo wuubii na. Yesu kanni u à kwôro wani ná ceenji i. ¹⁰ Yesu à pa jìnge yirig'a wíi, u nye a sùpya nya ná ceenji i me, maa jwo: «Ceewe, mpii pi à mu la wwú ke, taa pi nye ke? Wà nye a jwo mu à yaa mu u bò mà?» ¹¹ Ka ceenji si Yesu pyi: «Kafoonji, wà nye a yire jwo me.» Ka Yesu si jwo: «Nye mii mú si n-jwo mu à yaa mu u bò me. Ta sì, nka ma hà nùru lire kapiini fiige pyi me.»]

Yesu u nye Kile bènmpè, mpe p'à pa dinyenji i ke

¹² Lire kàntugo Yesu à núr'a jwumpe lwó maa jwo sùpyir'a: «Mii u nye dinyenji bènmpè. Ngemu ká ntaha mii fye e ke, urufoo saha sì n-sì jaare numpini i me, nka urufoo sí n-pyi bènmpè e mpe pu sí shìngi ninkwombaanji nò urufoo na ke.»

¹³ Ka Farizheenbii si u pyi: «Mu yabilinji kanni u nye na maye kyaa yu, mu jwump'à wuu pen.»

¹⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii yabilinji mée ká sí i na naye kyaa yu, sèenji mii na yu yii á, naha na ye mii à naye tayirige cè, maa na takarege cè. Yii sí pi ke, yii nye a mii tayirige cè me, yii mú nye a mii takarege cè me. ¹⁵ Yii na mii karigii wíi mà tàanna ná sùpyire sònnònkanni i. Mii wi ke, mii nye na sùpya kapyinjii wíi lire pyinkanni na me. ¹⁶ Mii aha a sùpyire karigii kataampe cwònnre tènì ndemu i ke, mii maha li pyi ná ntinji i, naha na ye mii kanni bà u maha mpyi me, Tufoonji u à mii tun ke, uru maha mpyi ná mii i. ¹⁷ L'à sème yii yabilimpìi Saliyanji i, na shiin shuunni nwajwumpe ká mpyi ninjin kyaa na, lire li nye sèenji. ¹⁸ Mii yabilinji na naye kyaa yu, Tufoonji u à mii tun ke, uru mú na mii kyaa yu.»

¹⁹ Ka pi i Yesu pyi: «Taa mu tunji nye ke?» Ka u u pi pyi: «Yii nye a mii yabilinji cè me, si nta njyere mii Tunji na la? Yii n'a mpyi a mii cè, yii mpyi na sí mii Tunji cè mú.»

²⁰ Yesu à mpe jwumpe puni jwo mà u yaha Kilejaarebage ntàani na u u kàlanji pyi Kile bùyèenji yaayi yalenke taan. Sùpya nye a jà a u cû me, naha na ye u tèecûni mpyi na saha nkwo a nò me.

Yesu à uye cyêe

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii sí n-pa n-kàre, mii sí ká bú n-kàre, yii sí n-pa a mii caa. Nka yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Cyage e mii kèege ke, yii sì n-jà nɔ wani mɛ.»

²² U à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùɔufeebii si wá na yu piy'á: «Taha u sí uye bò maa nko na cyage e uru sí n-kàre ke, na wuu sì n-jà nɔ wani mɛ?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ta naha nke jìnke na, mii s'à yîri nînyinji na. Naha nge dînyenji wuu pi nyɛ yii, nka mii nyɛ naha dînyenji wu mɛ. ²⁴ Lire na, mii à yi jwo yii á na yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Yii aha mpyi yii nyɛ a dá li na na “Mii u nyɛ nge u nyɛ ke”* mɛ, yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e.»

²⁵ Ka pi i Yesu pyi: «Jo u nyɛ mu lire sanni i yɛ?» Ka u u pi pyi: «Mii nyɛ ngemu ke, mii à fyânha a yire jwo yii á. ²⁶ Karii nînyahagii na nyɛ mii u jwo yii á si yii cêege yii kapyiinkii nînyahagil'e. Nje mii à lógo na tunvoon'á ke, yire mii na yu dînyɛ sùpyire pun'á. Mii tunvoonji u nyɛ sèenjifoo.»

²⁷ Pi nyɛ a mpyi a li cè na Yesu na yu Tufoonji Kile kyaa na mɛ. ²⁸ Lire kurugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii aha mpa Supyanji Jyanji yîrige nînyinji na tènì ndemu i ke, yii sí n-ta n-cè na “Mii u nyɛ nge u nyɛ ke†.” Yii sí n-ta n-cè na mii nyɛ a sìi na yaage pyi nay'á mɛ, nde na Tufoonji à mii kâla ke, lire kanni mii na mpyi. ²⁹ Sèe, mii tunvoonji nyɛ ná mii i, u nyɛ a mii yaha naye nîjkin mɛ, naha na yɛ nde l'à bɛ u á ke, lire mii maha mpyi tèrigii puni i.»

³⁰ Yesu à puru jwo ke, ka shinnyahara si dá u na.

Yesu à pêe Ibirayima na

³¹ Yahutuubii pi à dá Yesu na ke, ka u u jwo pir'á: «Yii aha mii jwɔjwumpe cû, sèenji na yii à pyi mii cyelempyii. ³² Lire tènì i, yii sí sèenji cè, sèenji mú sí yii yige bilere e.»

³³ Ka Yahutuubii jùɔufeebii si u pyi: «Wuu na nyɛ Ibirayima tûluge shiin. Wuu nyɛ a sâa pyi a nya wà biliwe mɛ, ka naha sí mu ta mu à jwo na wuu sí n-fworo bilere e yɛ?» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-si yi jwo yii á, ngemu ká nkwôro na kapegigii pyi ke, urufoo na nyɛ kapegigii biliwe. ³⁵ Mà li ta bilinji nyɛ pyenge nkemu i ke, u nyɛ a sìi na jìn'a pyi kuru pyenge shin mɛ, nka pyengefoo jyanji u à sìi pyenge shinji yabilinji. ³⁶ Jyafoonji ká yii shwɔ kapegigii bilere na, lire e yii sí n-si n-fworo t'e. ³⁷ Mii à li cè na yii na nyɛ Ibirayima tûluge shiin, lire ná li wuuni mú i, yii na ncaa si mii bò, naha na yɛ mii jwumpe nyɛ a tateenge wwû yii e mɛ. ³⁸ Mii wi ke, karigii mii à nya na Tunji á ke, cyire mii na yu. Ncyii yii mú à lógo yii tun'á ke, cyire yii na mpyi.»

* **8:24** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku nyɛ: «Mii u nyɛ nge u nyɛ ke.» † **8:28** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku nyɛ: «Mii u nyɛ nge u nyɛ ke.»

³⁹ Ka pi i u pyi: «Wuu tunji u nyε Ibirayima.» Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi sèenji na Ibirayima pyii, karigii u mpyi na mpyi ke, yii mú mpyi na sí raa cyire pyi. ⁴⁰ Mà jwo yii pi à lire pyi ke, ka yii i wá na mii caa raa bùu na mii na sèenji yu yii á, bà mii à u lógo Kile á mε. Ibirayima sí nyε a lire fiige pyi mà nya mε. ⁴¹ Yii tunji maha karigii ncyiimu pyi ke, cyire yii maha mpyi.» Ka pi i u pyi: «Wuu nyε kàsòògò kùñgò pyii mε. Wuu Tunji na nyε ninjin, Kile wi.» ⁴² Ka Yesu si pi pyi: «Kàmpyi sèe Kile u nyε yii Tunji, mii kyaa mpyi na sí n-táan yii á, ñaha na yε mii à fworò Kile e, uru u à mii yaha a pa naha. Mii nyε a pa nay'á mε, uru u à mii tun. ⁴³ Naha na yii nyε na mii jwumpe yyaha cìni mà yε? Mii à li ta, yii la nyε sì pu lógo mε. ⁴⁴ Sitaanninji u nyε yii tunji, lire e l'à táan yii á, yii pi a u nyii wogigii pyi. Supyibonjo u nyε u wi, fo mà lwó tasiige e, u sàha ntêl'a sèenji jwo a nya mε, ñaha na yε sèebili ninjin nyε u funñke e mε. U aha fini, u maha jwo a tàanna ná u funñgò sònñore e, ñaha na yε kafinare jwufoo wi, kafinare tunji mú wi. ⁴⁵ Nka mii wi ke, sèenji kanni mii na yu, lire kurugo yii nyε a dá mii na mε. ⁴⁶ Yii puni shwòhol'e, jofoo ninjin u sí n-jà li cyêe na mii à kapii pyi yε? Mii sí i sèenji yu yii á, ka yii i mpyi yii nyε a dá mii na ñaha na mà yε? ⁴⁷ Ngemu ká mpyi Kile wu ke, urufoo maha Kile jwumpe núru. Mu aha yii nya yii nyε na pu núru mε, yii nyε Kile wuu mε.»

⁴⁸ Ka Yahutuubii ñùñgufeebii si Yesu pyi: «Wuu tànga na nyε mà jwo mu na nyε Samari shin kanna, jína na nyε mu i.» ⁴⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Jína nyε mii i mε. Sèenji na, mii na na Tunji père, yii sí nyε na mii père mε. ⁵⁰ Mii nyε na na yabilinji mpèenji caa mε, ñka wà u nyε wani, uru u nyε na mii mpèenji caa, uru u sí n-pa tànge kan mii á. ⁵¹ Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa nyε pu na ke, urufoo sì n-sii n-kwû mε.»

⁵² Ka Yahutuubii ñùñgufeebii si Yesu pyi: «Nume wuu à li cè sèenji na na jína na nyε mu i. Ibirayima à kwû, Kile túnntunmpii puni mú à kwû, ka mu u ñen'a jwo na ngemu ká mu jwumpe lógo maa pu kurigii ñaare ke, urufoo saha sì n-kwû mε. ⁵³ Mu à pèe wuu tulyage Ibirayima na la? Ur'à kwû, Kile túnntunmpii mú à kwû. Jofoo mu na maye sônñi yε?» ⁵⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii n'a mpyi na naye père, mii mpèenji mpyi na sì là ñwò mε. Nka mii Tunji u na mii père. Yii à jwo na uru u nyε yii Kilenji, ⁵⁵ mà li ta, yii nyε a u cè mε, mii s'à u cè. Mii n'a mpyi a jwo na mii nyε a u cè mε, mii mpyi na sí n-pyi yii fiige kafiniviniwe. Nka mii à u cè, maa u jwumpe kurigii ñaare. ⁵⁶ L'à táan yii tulyage Ibirayima á mà mii canmpañke nya. U à ku nya ke, ka u funñke si ntáan sèl'e.» ⁵⁷ Ka Yahutuubii ñùñgufeebii si Yesu pyi: «Ei! mu sàha yyee beeshuunni ná ke ta mε, maa jwo mu à Ibirayima nya la?» ⁵⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi

jwo yii á, mà Ibirayima ta u sàha si me “Mii u nyε.”»

⁵⁹ Puru jwumpe kurugo, ka pi i kafaaya lwó si ntège Yesu wà†, nka u à n̄wòh'a fworò Kileñaarebage e mà kàre.

9

Yesu à fyin̄ni wà cùūn̄o

¹ Yesu nintoror̄n̄ à fyin̄ni wà n̄ya, uru nà̄ni fyin wūni u à si. ² Ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Wuu cyelentun̄i, naha k'à n̄ge nà̄ni fyin wūni pyi u à si yε? U kapegigii fyè wi laa, u sifeebii wogigii fyè?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «U fyinn̄te ná u kapegigii ná u sifeebii wogigii nyε cyiye kur'e mε, l'à pyi si Kile sífente cyêe. ⁴ Wuu à yaa wuu mii tunvoor̄ni tũnture pyi can̄ke e, lire tèn̄i ká ntòro wuu taan, numpilage sí n-wwò, báara saha si n-jà n-pyi mε. ⁵ Mà mii yaha naha d̄inyen̄i i, mii u nyε d̄inyen̄i b̄ēnmpe.» ⁶ Yesu à puru jwo ke, maa ntilwòhe cyán̄ n̄̄n̄ke na mà t̄eg'a pworò fàn̄hara, maa tire t̄eg'a fyinn̄n̄i nyiigii cwuugo, ⁷ maa yi jwo u á, na u sà u yyahe jyé Silowe n̄cwòge e (Silowe n̄wòhe ku nyε: «tũntun̄o»). Ka fyin̄ni si n̄kàr'a sà ku jyé, ka u nyiigii si múgo, ka u u n̄ru.

⁸ Nyε u t̄ēn̄n̄ebii ná mp̄ii pi mp̄yi maha u nint̄ēn̄ni n̄aa u u sùpyire n̄áare ke, ka pire si piye yíbe: «Ei! Tá n̄ge nà̄ni bà wuu mp̄yi maha n̄aa u à t̄ēn̄ na n̄áare mε?» ⁹ Ka p̄i si jwo: «Uru wi» ka p̄i si jwo: «Uru bà mε, u málwòrò ti kanna.» Ka nà̄ni yabilin̄i si mpa jwo: «Mii wi.» ¹⁰ Ka pi i u yíbe: «Di mu nyiigil'a pyi maa múgo yε?» ¹¹ Ka u u jwo pi á: «Nà̄ni pi maha mp̄yi Yesu ke, uru u à pworò fàn̄hara a t̄iri mii nyiigii na, maa jwo na mii i sà yyahe jyé Silowe n̄cwòge e. Ka mii i n̄kàr'a sà ku jyé. Mii à ku jyé ke, ka mii i nt̄i na n̄aa na n̄cwúu.» ¹² Ka pi i u yíbe: «Taa uru nà̄ni nyε ke?» Ka u u pi pyi: «Mii nyε a u takarega cè mε.»

¹³ Nyε nà̄ni nyiigii cyi à múgo ke, ka pi i n̄kàre ná u e Farizh̄ēnbii yyére. ¹⁴ Can̄ke Yesu à pwoore fàn̄hara a t̄eg'a u nyiigii t̄iri cyi i n̄ta a múgo ke, kuru na mp̄yi Yahutuubi-icann̄o*. ¹⁵ Lire kurugo Farizh̄ēnbii mú à u yíbe nyiigii múgun̄kanni na. Ka u u jwo pi á: «Pworò u à fàn̄hara a t̄iri mii nyiigii na, ka mii i sà yyahe jyé maa nt̄i na n̄aa.» ¹⁶ Ka Farizh̄ēnbii p̄i si jwo: «Nà̄ni u à fyin̄ni cùūn̄o ke, u si n-jà n-ȳri Kile yyére mε, naha na yε u nyε a can̄n̄ke le dá e mε.» N̄ka p̄il'a jwo: «Kàmp̄yi u mp̄yi kapim̄yi, u mp̄yi na si n-s̄i n-jà n̄cyii kakyanhala karigii pyi mε.» Lire pyin̄kanni na, pi nyε a já a b̄ē nin̄kin na mε.

† 8:59 Mà tàanna ná Yahutuubii Saliyan̄i i, wà ká Kile m̄ege k̄ēge, urufoo mp̄yi maha yaa u wà ná kafaay'e. *

9:14 Yahutuubii Saliyan̄i nyε a mp̄yi a n̄ē báarāni wà tufige u a mp̄yi can̄n̄ke e mε, lire mp̄yi na fún̄ pi á. Pi mp̄yi maha s̄ōn̄ni na mà yan̄a cùūn̄o, lire na nyε mu à jwo urufol'a báara pyi.

¹⁷ Ka pi i núr'a nàŋi yíbe: «Mu wi ke, ɲaha mu na sônŋi ma ɲyígii múgufoonj kyaa na ye?» Ka u u pi pyi: «Kile túnntunŋo wi.» ¹⁸ Nka Yahutuubii ɲùŋufeebii ɲye a ɲen'a dá li na na u à si fyin, kàntugo ka u ɲyígii si nta a múgo me. Lire e pi à u sifeebii yyere, ¹⁹ maa pi yíbe: «Sèe wi nge nàŋi ɲye yii jya la? Sèe u fyin wuŋi u à si la? U aha nta u à si fyin, di u à pyi marii ɲaa nume ye?» ²⁰ Ka u sifeebii si jwo: «Wuu à li cè na wuu pyà wi, maa li cè wuu à u si fyin. ²¹ Nka bà u à pyi marii ɲaa nume me, wuu ɲye a cè me. Wuu mú sí ɲye a u ɲyígii múgufoonj cè me. U saha ɲye pyà me, yii à yaa yii i u yíbe, u yabilinji sí yi jwo yii á.» ²² Nàŋi sifeebil'à yire jwo Yahutuubii ɲùŋufeebii yyaha fyagare na. Pi mpyi a jwo a bê li na na ngemu ká jwo na Yesu u ɲye Kile Nɲɛwɔnrɔŋi ke, pi sí urufoo kòrɔ n-yige Kile Jwumpe kàlambage e†. ²³ Lire na, u sifeebil'à jwo na u saha ɲye pyà me, pi u yíbe.

²⁴ Ka Farizhɛɛnbii si núr'a nàŋi yyere, maa u pyi: «Sèenji jwo Kile yyahe taan, nàŋi u à mu ɲyígii múgo ke, wuu à u cè kapimpyi.» ²⁵ Ka nàŋi si jwo: «U à pyi kapimpyi yo, u ɲye a pyi kapimpyi mà yo, mii ɲye a yire cè me, nka kani nɲɛkinji mii à cè ke, lire li ɲye mii mpyi fyin, nka nume mii na ɲaa na ɲcwúu.» ²⁶ Ka pi i núr'a u yíbe: «Naha u à pyi mu na ye? Di u à mu ɲyígii múg'a jwo ye?» ²⁷ Ka nàŋi si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwò, nka yii ɲye a lógo mii ɲwɔ na me, ɲaha yyaha yii la ɲye mii u núr'a jwo yii á ye? Taha yii la mú ɲye si mpyi u cyelempyii la?» ²⁸ Ka pi i u cyahala, maa jwo: «Mu u ɲye u cyelempyanji, wuu sí na ɲye Kile túnntunŋiMusa cyelempyii. ²⁹ Wuu à cè na Kile à jwo ná Musa e, nka nge nàŋi wi ke, wuu bá ɲye a u tayirige cè me.» ³⁰ Ka u u pi pyi: «Nde ɲye kakyanhala de! Yii à jwo na yii ɲye a u tayirige cè me, u s'à mii ɲyígii múgo. ³¹ Wuu pun'à cè na Kile ɲye na nùru kapimpyi á me. Nge u na u père marii u ɲyii wogigii pyi ke, uru ɲwɔ na u maha nùru. ³² Mà lwó diɲye tasiige e, wuu sàha sàa lógo na sùpyanji u à si fyin ke, na wà à jà a uru ɲyígii múgo me. ³³ Kàmpyi nge nàŋi mpyi a fworɔ Kile e me, u mpyi na si n-jà yaaga pyi me.» ³⁴ Ka Farizhɛɛnbii si jwo nàŋ'á: «Mu à si kapimpyi, tacenɲe ɲye mu i me! Ka mu u nkwò a pa a wuu leni kure e la?» Maa u kòrɔ.

³⁵ ɲye Yesu à pa lógo na pi à nàŋi kòrɔ ke, maa sà u yíbe: «Mu à dá Supyanji Jyanji na la?» ³⁶ Ka nàŋi si u yíbe: «Wuu cyelentunji, jofoo kyaa na mu ɲye ye? Mii la ɲye si u cè si dá u na.» ³⁷ Ka Yesu si u pyi: «Uru mu à ɲya amɛ, u u yu ná mu i.» ³⁸ Ka nàŋi si jwo: «Kafoonji, mii à dá mu na» maa nɲɛkure sín Yesu taan. ³⁹ Lire tɛni i, ka Yesu si jwo: «Mii à pa diɲyenji i si mpa

† 9:22 Pi aha wà kòrɔ Kile Jwumpe kàlambage e, sùpyire sannte mpyi maha urufoo wíi mu à jwo u à kwú, pi kuro sàha maha mpyi urufol'e me.

sùpyire kapyiin̄kii kataampe cwɔɔnrɔ, bà fyinmpii si mpyi s'a naa, nyafeebii si mpyi fyinmii mɛ.»

⁴⁰ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani maa puru lógo ke, ka pire si u pyi: «Mà tàanna ná mu jwuɔkanni i, wuu mú na nyɛ fyinmii bɛ?» ⁴¹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi fyinmii, yii kapegigii tugure mpyi na sí n-láha yii na, ɲka yii na sɔnni na yii nyiigil'a múgo ke, lire e yii kapegigii tugure sí n-kwôro yii na.»

10

Yesu u nyɛ mpànahani nɲɛnɲi

¹ Nyɛ ka Yesu si núr'a jwo: «Sèɛɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, ɲgemu ká a ɲcaa si jyè mpàbage e, u sí nyɛ a jyè mpàbage ɲwɔge e mɛ, maa dùgo kàsɔge na a jyè ke, urufoo na nyɛ nàɲkaawa, maa mpyi nàɲkalyɛga. ² ɲka ɲgemu ká jyè mpàbage ɲwɔge e ke, uru u nyɛ mpànahani yabilin̄i. ³ Mpàbage kàanmucyafooni maha yîr'a ku múgo u á. Mpàabii maha u meɲwuuni nûru, u maha u yabilin̄i mpàabii yiri nin̄kin nin̄kin pi mɛyi na, maha yige ntàani na. ⁴ U aha u wuubii nâha a yige ntàani na, u maha ɲaare pi yyaha na pi a sì ntaha u fye e, ɲaha na yɛ pi à tɛɛ u meɲwuuni na a kwɔ. ⁵ Pi sì n-sì n-taha nàmpɔɔɲɔ fye e mɛ, pi bá sí raa fî u yyaha na, ɲaha na yɛ pi nyɛ a u meɲwuuni cɛ mɛ.» ⁶ Yesu à ɲke bàtaage jwo pi á, ɲka pi nyɛ a ku ɲwɔhe cɛ mɛ.

⁷ Nyɛ ka Yesu si núr'a pi pyi: «Sèɛɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, mii u nyɛ mpàbage ɲwɔge. ⁸ Mp̄ii pi à pa mii yyaha na ke, pire puni na nyɛ nàɲkaalii, pi mú na nyɛ nàɲkalyɛye, ɲka mpàabii nyɛ a lógo pi á mɛ. ⁹ Mii sí u nyɛ mpàbage ɲwɔge. ɲgemu ká jyè mii i ke, urufoo sí n-shwɔ. Uru sí raa jyè, s'a fwore u ɲɛɛmpe. Mii sí raa yalyire kaan urufol'á mú. ¹⁰ Nàɲkaani kapani li nyɛ nàɲkaage ná boore ná kakyaare kanni. ɲka mii wi ke, mii à pa si sh̄ɲi nin̄kwombaani ná fɛɛmpe kan na mpàabil'a.

¹¹ Mii u nyɛ mpànahani nɲɛnɲi. Mpànahani nɲɛnɲi maha u múnaani kan bà u mpàabii si mpyi si shwɔ mɛ. ¹² Sàrampanahawa nyɛ mpàabii foo mɛ. U aha sige yaaga ɲya, u maha fê maa mpàabii yaha. Sige yaage maha p̄i cû, pi sanmpil'a sì ɲcaala. ¹³ Sàrampanahani sí n-fê, ɲaha na yɛ wyɛɛ u caa, u kuro nyɛ mpàabil'e mɛ.

¹⁴⁻¹⁵ Mii wi ke, mii u nyɛ mpànahani nɲɛnɲi. Bà Tufoon̄i Kile à mii cɛ, ka mii mú si u cɛ mɛ, amuni mii à na mpàabii cɛ, mii mpàabii s'à mii cɛ mú. Mii sí na múnaani kan na mpàabii kurugo. ¹⁶ Mpàabii p̄i na nyɛ mii á, pi nyɛ ɲke mpàbage e mɛ*. Mii à yaa mii i pi nâha a pa, pi i mpa mii meɲwuuni lógo. Lire e pi puni sí n-pa wà piye na mpyi mpàbaga nin̄kin, mpànahawa nin̄kin sí n-pyi pi ɲùɲɔ na. ¹⁷ Mu aha mii Tun̄i ɲya u à mii kyaa

* **10:16** Mp̄ii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, ná pi sí n-pa dá Yesu na ke, pire kyaa na Yesu nyɛ naha ɲke cyage e.

táan uy'á, lir'à ta mii sí na múnaani kan, si nùru li shwə. ¹⁸ Sùpya si n-jà mii múnaani wwû mii i fànhe e mε. Mii sí li kan nay'á. Síŋi jye mii á mà li kan, síŋi jye mii á mà li shwə sahaŋki. Yire mii Tunj à jwo mii u pyi.»

¹⁹ Yesu jwəjwumpe mpe kurugo, Yahutuubii jwəmyahigil'à táa sahaŋki. ²⁰ Ninyahara mpyi na ŋko: «Jína na jye u e, sìcyere mú na jye u e. Naha kurugo yii à yyére marii u jwumpe nùru ye?» ²¹ Ka pìi si jwo: «Ei! mpe jye jínacyan jwumə mε. Jínacyan sí n-jà fyinmii pyi pi a ja a la?»

Yesu à jwo uru u jye Kile Jyanj

²² Jye Yahutuubii Kilejaarebage kataanni li maha mpyi Zheruzalemu kànhe e yyee maha yyee ke, lir'à pa nə mà bê ná wyeere tēni i. ²³ Mà pi yaha lire kataanni na, ka Yesu si wá na jaare na màre Kilejaarebage ntàani na, saanŋi Solomani ŋkubabwəhe jwəh'i. ²⁴ Ka Yahutuubii jūŋufēebii pìi si mpa Yesu kwûulo maa u yìbe: «Naha tère e mu sí wuu yige numpini i ye? Kampyi mu u jye Kile Njɔcwənrəŋi, yire finj'a jwo wuu á.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwə, ŋka yii jye a dá mii na mε. Karigii mii na mpyi na Tunj mεge na ke, cyire maha mii kyaa yu. ²⁶ Ŋka lire ná li wuuni mú i, yii jye a dá mii na mε, naha na ye yii jye mii mpàabii pìi mε. ²⁷ Mii mpàabii na mii mējwuuni nùru, mii à pi cè, pi maha ntaha mii fye e mú. ²⁸ Mii sí shìŋi nìŋkwombaanj kan pi á, pi nùmpañke si n-kēge mε. Sùpya saha si n-jà pi òri n-shwə mii na mε. ²⁹ Mii Tunj u à pi kan mii á ke, ur'à pēe dījyēŋi yaayi puni na. Wà mú si n-jà pi òri n-shwə Tufoonj na mε. ³⁰ Mii ná Tufoonj na jye nìŋkin.»

³¹ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jūŋufēebii si nùr'a kafaaya bíle si ntēge u wà mbò. ³² Ka Yesu si pi pyi: «Kacēŋkii ninyahagii mii à ta Tufoonj á, maa cyire pyi yii jyi na ke, cyire shwəhə'le li ndi kurugo yii la jye si mii wà mbò ye?» ³³ Ka pi i u pyi: «Mu kacēnni là kurugo bà mε, ŋka mu Kile mēkēge jwumpe kurugo. Mu shintiwe, ka mu u wá na maye pyi Kile.»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Li jye a sémē yii yabilimpìi Saliyanj i na Kile à jwo “Yii na jye kileebii pìi†” mà? ³⁵ Wuu s'à li cè na Kile Jwumpe Semēŋi si n-jà n-kēēŋj mε, Kile s'à jwumpe kan mpiimu á ke, u na pire yire “kileebii” pìi. ³⁶ Mii wi ke, Tufoonj à mii cwənr'a tun naha dījyēŋi i. Mii à jwo na mii u jye Kile Jyanj ke, ka yii i mpyi di mà jwo na mii na Kile mεge kēge ye? ³⁷ Karigii mii à pyi ke, kampyi yii à li jya na cyire jye mii Tunj wogigii mε, yii àha ndá na jwumpe na mε. ³⁸ Ŋka yii aha nta yii à cè na mii à jcyii karigii pyi mà tàanna ná Kile jyi wuuni i, yii méε ká mpyi yii jye a dá mii na mε, yii dá li na na cyire karigil'à fworō Kile e. Lire tēni i yii sí li cè na sēēŋi na, mii

† 10:34 Zaburu 82.6

ná Tufooni à sàa wwò.» ³⁹ Lire tèni i, ka pi i nùr'a yîri s'a Yesu cwôre puru jwumpe kurugo, nka u à shwò pi na.

⁴⁰ Ka Yesu si nùr'a kàr'a sà ntèen Zhuruden banji kùŋke na, cyage e Yuhana mpyi a fyânha na sùpyire batizeli ke. ⁴¹ Ka sùpyire ninyahara si shà u yyére kuru cyage e. Marii nko tiy'á: «Yuhana nyɛ a kakyanhala kariii pyi wuu á mɛ, nka yaaga maha yaaga u à jwo nge nàŋi kyaa na ke, yire pun'à pyi sèe.» ⁴² Ka pi ninyahara si dá Yesu na wani.

11

Lazari kwùŋkanni

¹⁻² Betani kànhe e, sìŋɛɛ taanre na mpyi wani: Mariyama ná Marita ná Lazari. Mariyamaŋi u mpyi a sìnmpe nùguntanga wumpe wu Kafooni Yesu tooyi na, maa pu cwuugo ná u jùnjooore e ke, uru sìŋɛɛŋi Lazari mpyi na yà sèl'e. ³ Ka sìŋɛɛbii pùcɛribii si wà tun u sà yi jwo Yesu á: «Kafooni, mu cevooni naha a pyi yampi.» ⁴ Yesu à tire tũnture lógo ke, maa jwo: «Mpe yampe nyɛ a pa si Lazari bò mɛ. Nka p'à pa si pèene taha Kile mɛge na, bà pèene si mpyi si ntaha Kile Jyanji na mú mɛ.»

⁵ Marita ná Mariyama ná Lazari, pire shiin taanrenji kyaa mpyi a táan Yesu á. ⁶ U à Lazari yampe kyaa lógo ke, maa ntèen wani kuru cyage e, mà canmpyaa shuunni pyi. ⁷ Lire kàntugo maa jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a wá, wuu nùru wuu a sì Zhude kùluni i.» ⁸ Ka u cyelempyiibii si jwo: «Cyelentuŋi, li nyɛ a mɛ, Zhude shiinbii la mpyi si mu wà mbò ná kafaayi i, ka mu u nùr'a jwo wuu a sì wani la?» ⁹ Ka u u jwo: «Tá bèenmpe nyɛ canŋke e mà lwó nyège na fo yàkonke na mɛ? Nyɛ nge u na jaare canŋke e ke, u uye burugumɔ nyɛ a táan mɛ, naha na yɛ diŋyɛŋi bèenmpe na nyɛ wani. ¹⁰ Nka sùpya ká a jaare numpini i, u uye burugumɔ nyɛ a pɛn mɛ, naha na yɛ bèenmpe nyɛ wani mɛ.»

¹¹ Puru jwòho na, ka Yesu si pi pyi: «Wuu cevooni Lazari à nɔ́, mii sí n-sà u jè.» ¹² Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafooni, kampyi nɔ́mpe kanni pi, u sí n-yîri.» ¹³ Lazari kwùŋi kyaa Yesu mpyi na yu, nka u cyelempyiibii mpyi na sônŋi na nɔ́mpe yabilinji kyaa u na yu. ¹⁴ Ka Yesu si nùr'a yi fínin'a jwo pi á: «Lazari à kwû. ¹⁵ L'à pyi mii kàntugo na ke, l'à táan mii i, naha na yɛ nde sí yii pyi yii i dá mii na. Numɛ yii a wá, wuu a sì u taan.» ¹⁶ Cyelempyanji mɛge ku nyɛ Tomasi, ná pi maha u pyi: «Ŋaŋi» ke, ka uru si jwo u shèɛfeebil'á: «Yii a wá, wuu a sì ná wuu cyelentuŋi i, wuu u sà nkwû ná u e.»

Yesu à Lazari buwuŋi jè

¹⁷ Nyé Yesu à nɔ Betani kànhé e, mà pi ta pi à Lazari le fannke e, canŋke sicyɛɛre woge e u à nɔ wani*. ¹⁸ Betani ná Zheruzalɛmu kànhé laage nyé a mpyi a tɔɔn mɛ. Ku laage nyé a tɔɔr culumɛtirii taanre na mɛ. ¹⁹ Yahutuubii nɪnyahamii mpyi a shà Marita ná Mariyama yyére mà sà fwù pyi, pi sɪɲɛɛɲi ɲkwùɲi na.

²⁰ Marita à pa lógo na Yesu na ma, u s'à byanhara kànhé na ke, maa yîr'a sà u ɲùɲɔ bê, ka Mariyama si ntɛɛn bage e. ²¹ Marita à sà nɔ Yesu na ke, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi naha, mii sɪɲɛɛɲi mpyi na si n-kwù mɛ. ²² Nka mii à cè, cyage e wuu nyé amɛ ke, mu aha kyaa maha kyaa ɲáare Kile á ke, u sí lire pyi mu á.» ²³ Ka Yesu si jwo: «Marita, mu sɪɲɛɛɲi sí ɲè n-fworo kwùɲi i!» ²⁴ Ka Marita si jwo: «Mii à cè dɪnyé canŋkwoge kwùubii ká mpa a ɲèni, mii sɪɲɛɛɲi mú sí ɲè.» ²⁵ Ka Yesu si jwo: «Mii u nyé kwùubii ɲèfoonji maa mpyi shɪɲi nɪɲkwombaanjifoonji. Ngemu ká dá mii na ke, urufoo mɛɛ ká ɲkwù, u sí shɪɲi nɪɲkwombaanji ta. ²⁶ Ngemu ká uru shɪɲi ta maa dá mii na ke, urufoo saha si n-sii n-kwù mɛ. Marita, mu à dá lire na la?» ²⁷ Ka u u jwo: «Ɖɔn Kafoonji, mii à dá li na na mu u nyé Kile Nɪɲcwɔnrɔɲi, Kile Jyanji, ɲge u mpyi a yaa u pa dɪnyɛɲi i ke.»

²⁸ Nyé Marita à puru jwo ke, maa núr'a kàre pyenge e, maa sà u sɪɲɛɛɲi Mariyama ɲwɔh'a yyere maa yi jwo u á: «Wuu cyelentun'á pa, u à jwo mà shà.» ²⁹ Mariyama à yire lógo ke, maa yîri fwɔfwɔ mà kàre Yesu yyére. ³⁰ Lir'à Yesu ta u sàha jyè kànhé e mɛ. Cyage e Marita à u bê a ta ke, wani u saha mpyi. ³¹ Yahutuubii pi mpyi na Mariyama fɔɔnɲi bage e ke, pir'à u ɲya u à pâl'a fworo ke, maa yîr'a taha u fye e mú, pi mpyi na sɔɔnɲi na u à kàre fannke na zà a mɛɛ súu.

³² Mariyama à sà nɔ Yesu na ke, maa ɲcwɔ u fere e, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi naha, mii sɪɲɛɛɲi mpyi na si n-kwù mɛ.» ³³ Yesu à Mariyama ɲya u u mɛɛ súu, Yahutuubii pi mpyi wani kuru cyage e ke, maa pire ɲya pi i mɛɛ súu mú ke, ka u lùuni si yîri, ka u u yyahe tanha, ³⁴ maa pi yîbe: «Taa yii à Lazari buwuɲi yaha ke?» Ka pi i jwo: «Kafoonji, pa ku cyage wí.» ³⁵ Ka Yesu si mɛɛ sú. ³⁶ Yahutuubii pi à Yesu mɛɛsuwuɲi ɲya ke, ka pire si jwo: «Yii wí, ɲge nàɲi kyaa mpyi a táan u á dɛ!» ³⁷ Ka pìi si jwo: «Uru u à fyin nàɲi nyiigii múgo, u mpyi na si n-jà Lazari sige kwùɲi na mà?»

³⁸ Puru jwumpe saha à Yesu lùuni yîrige sèe sèl'e. Nyé pi à sà nɔ fannke na, kur'à pyi kafawyige, maa kafaaga tɛg'a ku tò. ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii kafaage láha fannke ɲwoge na.» Buɲi

* **11:17** Yahutuubii cyelentiibii mpyi maha sɔɔnɲi na sùpyanji ká ɲkwù, u múnaani maha ntɛɛn u taan maha canmpyaa taanre pyi; cyire kántugo urufoo nyé na jɪn'a yîri sahanjki mɛ.

sìŋɛɛŋi Marita mpyi wani, ka uru si Yesu pyi: «Kafoonji, mu sí u nùge ta ku u fwore, u canmpyaa sicyɛɛre cyi nyɛ ninjaa fannke e.» ⁴⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii nyɛ a yi jwo mu á na mu aha dá mii na na mu sí Kile sífente nya mà?» ⁴¹ Ka pi i kafaage láha fannke jwɔge na. Ka Yesu si jùŋke dùrugo nìnyìni i, maa jwo: «Tufoonji, mii fwù nyɛ mu na, naha na yɛ mu à mii jarege shwɔ. ⁴² Mii wi ke, mii à cè na mu maha jɛɛge mii jareyi puni i, nka mii na yu amɛ, bà sùpyire puni ti naha a mii kwùulo ke, tire si mpyi si dá li na na mu u à mii tun mɛ.» ⁴³ U à puru jwo ke, maa jwo fànha na: «Lazari, yîr'a fworo naha!» ⁴⁴ Ka u u ntîl'a fworo fannke e, u tooyi ná u cyeyi mpyi a pwɔ, u yyahe s'à tò ná vàanpyi i, ka Yesu si pi pyi pi yire puni sànhana a láha u na, pi i u yaha u a sì.

Pi à vùŋɔ pwɔ Yesu na, si u bò

(Macwo 26.1-5; Marika 14.1-2; Luka 22.1-2)

⁴⁵ Yahutuubii pi mpyi a kàre Mariyama yyére, maa Yesu kapyiinkii nya ke, pi ninyahara à dá u na. ⁴⁶ Nka pire pil'à kàr'a sà Yesu kapyiinkii kyaa jwo Farizhɛɛnbil'á.

⁴⁷ Nyɛ ka Kile sàragawwuubii jùŋufeebii ná Farizhɛɛnbii si piye nya, maa wwɔ a jwo ná yukyaala kurunke e Yesu kakyanhala karigii kyaa na. Pi mpyi na piye yíbili: «Ŋge nàŋ'a kakyanhala kariii ninyahagii pyi! Naha wuu sí n-pyi yɛ? ⁴⁸ Wuu aha u yaha u u jcyii karigii pyi, sùpyire puni sí n-dá u na. Lire e ke Ɔrɔmu shiinbii sí n-pa wuu Kilejaarebage jya, si wuu shiŋi puni bò.» ⁴⁹ Wà na mpyi pi e, pi maha uru pyi Kayifu. Uru u mpyi Kile sàragawwuubii jùŋufembwɔhe lire yyeeni. Ka uru si pi pyi: «Yii nyɛ a yaage cè mɛ! ⁵⁰ Yii nyɛ a cè shin ninŋin u kwù kîni puni kurugo, lir'à pwɔrɔ kîni sùpyire puni ti kɛɛge mà?» ⁵¹ Nyɛ Kayifu mpyi a puru jwumpe yige uye e mɛ. Bà u mpyi sàragawwuubii jùŋufembwɔhe lire yyeeni mɛ, lire kurugo Kile à puru jwumpe le u jwɔge e, u jwo na Yesu à yaa u kwù Izirayeli kîni sùpyire cyaga. ⁵² Nka Izirayeli sùpyire kanni kurugo bà u sí n-kwù mɛ. Kile pyiibii pi nyɛ dînyɛ yyaha kurugo ke, u à yaa u kwù si pire puni wà piye na, si mpyi ninŋin. ⁵³ Kuru canŋke, Yahutuubii jùŋufeebil'à bê li na na Yesu à yaa u bò. ⁵⁴ Ka Yesu si láha uye jcyèenji na sùpyir'á. Maa yîri wani mà kàre kànhe kà na síwage taan, kuru mɛge nyɛ Efrayimu, mà sà tère pyi wani ná u cyelempyiibil'e.

⁵⁵ Nyɛ Yahutuubii bilerenŋwonji kataanni mpyi a byanhara, ka shinnyahara si yîri cyeyi yabere e mà pa Zheruzalemu kànhe e mà kataanni ta li sàha nɔ mɛ, si mpa piye fíninɛ Kile yyahe taan. ⁵⁶ Pi mpyi na Yesu caa, maa nka Kilejaarebage ntàani na. Maa wá na piye yíbili: «Di ku nyɛ yɛ? Lire e ke u sì n-pa kataanni na mà?» ⁵⁷ Lir'à Kile sàragawwuubii jùŋufeebii ná Farizhɛɛnbii ta pi à yi jwo sùpyir'á mà kwɔ na shin maha shin

ká Yesu saha cè ke, urufoo u sà yi jwo pir'á, bà pire si mpyi si u ta jwô mɛ.

12

Mariyama à Yesu tooyi tiri ná sɪnmɛ nùguntan wum'i

¹ Yahutuubii bilerenkwonji kataanni mpyi a byanhara, ku sanja mpyi canmpyaa baani. Ka Yesu si núr'a kàre Betani kànhe e. Lazari u mpyi a jè a yige kwùni i ke, uru na mpyi kuru kànhe e. ² Ka pi i yal'a shwòhò Yesu á kuru kànhe na, Marita u mpyi na tire yalyire karigii cwònnre. Lazari mú na mpyi ná Yesu i talyige e. ³ Mà pi yaha pi i lyî, Mariyama à sɪnmɛ nùguntan wumò longara wumò* bwuu wu Yesu tooyi na, maa u jùnjooore tég'a yi cwuugo. Ka sɪnmpe nùge si bage funnke puni jî. ⁴ Yesu cyelempanyi mɛge ku jye Zhudasí Isikariyoti, nge u mpyi na sí n-pa Yesu le cye e ke, ka uru si jwo: ⁵ «Naha na mpe sɪnmpe jye a pére maa pu wyérenji kan fòñofeebil'á mà ye? Pu lwòore mpyi na sí n-jà shin ninjin yyee ninjin báara sàra kwò.» ⁶ Zhudasí mpyi a puru jwumpe jwo fòñofeebii kurugo mɛ, u na mpyi nàñkaawa, uru u mpyi na wyérenji bégeli, u mpyi maha wyérenji lwúu. ⁷ Ka Yesu si jwo: «Láha ceenji na! Mii canntonke kurugo u à nde pyi. ⁸ Fòñofeebii jye naha ná yii e tèrigii puni i, mii sí sì n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà dɛ!»

Sáragawwuubii jùñufeebil'à jwo pire sí Lazari bò

⁹ Jye Yahutuubil'à lógo na Yesu na jye Betani kànhe e ke, ka pi ninyahamii si nkàre wani. Pi jye a mpyi a kàre Yesu yabilinji kanni nyanji kurugo mɛ, nka Lazari u à jè a yige kwùni i ke, si uru nya mú. ¹⁰ Kile sáragawwuubii jùñufeebil'à puru lógo ke, maa jwo: «Kampyi lire li, wuu sí Lazari bò» ¹¹ naha na ye Lazari kurugo Yahutuubii ninyahamii mpyi na dáníyanji pyi Yesu na, marii fwoore pire jwòh'i.

Saanji Yesu à jye Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 1.1-11; Luka 19. 28-40)

¹² Jye kuru cannke nùmpañja na, shinnyahara na mpyi Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii bilerenkwonji kataann'á, pi à lógo na Yesu na wá kuro na. ¹³ Ka pi i sháhankeenyi kyéegɛ maa fwoore na Yesu bēni. Pi mpyi na nko fànha na:

«Yabwòhe!

Ngemu u jye na ma Kafoonji Kile mɛge na ke,

Kile u jwó le u á!

Izirayeli saanji wi†.»

¹⁴ Yesu à dùfaanpjaaga ta a dùg'a tēn, mu à jwo bà l'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛnji i na:

* 12:3 Puru sɪnmpe mpyi a ta cige ngemu i ke, kuru mɛge mpyi: «naridi». † 12:13 Zaburu 118.25, 26

¹⁵ «Siyon kàhe pyibii, yii àha raa fyáge mɛ!

Yii wíi, yii saanji na ma,

u à tɛn dùfaanjaaga† jun'iſ.»

¹⁶ Cyelempyibii nyɛ a mpyi a pu yyaha cɛ lire tɛni i mɛ, ŋka Yesu à pa jɛ a fworɔ kwɔ̀ni i, mà jyɛ Kile pɛnte e ke, lire kani li mpyi a sɛmɛ u kyaa na ke, ka pi funɔyi si nta a cwo lire na, maa li nya na l'à tòro li jwɔ̀nkanni na.

¹⁷ Nyɛ sùpyire ti mpyi ná Yesu i, Lazari buwɔ̀ni taɲɛŋke e fanɲke na ke, tire mpyi na lire kani yyaha yu. ¹⁸ Lire kakyanhane Yesu à pyi ke, lire kyaa sùpyir'à lógo maa fwor'a kàr'a sà u jùŋɔ̀ bɛ. ¹⁹ Farizhɛɛnbil'à lire nya ke, maa wá na yu piy'á: «Yii yabilimpíi nyii wà u na kɛ! Ali yafyin, wuu si n-jà li pyi ŋge nàni na mɛ, naha na yɛ diɲyɛ pun'à taha u fye e.»

Nùmpanɲke ná pɛnte taɲkanni

²⁰ Kataanni tɛni i, mpíi pi mpyi a pa Zheruzalemu i mpa Kile jáare ke, Girekiibii pìi na mpyi pire shwɔ̀hɔ̀l'e. ²¹ Ka pire Girekiibii pìi sí yîr'a nɔ̀ Filipi na, ŋge u mpyi na yîri Bɛtisayida kàhe e, Galile kùluni i ke, maa jwo: «Wuu na mu jáare, wuu la nyɛ si Yesu nya.» ²² Ka Filipi si ŋkàr'a sà yi jwo Andire á, ka pi mú shuunni si yîr'a kàre Yesu yyére, mà sà yi jwo. ²³ Ka Yesu si pi pyi: «Tɛn'à nɔ̀ numɛ, Supyanj Jyanj u jyɛ u pɛnte e.» ²⁴ Maa nùr'a jwo: «Sɛɛni na mii sí n-sìi yi jwo yii á, sùmabilini ká mpyi li nyɛ a jyɛ jɛnke e maa fwónhɔ̀ mɛ, li maha ŋkwôro liye nɛnkin, ŋka l'aha jyɛ jɛnke e maa fyîn a fworɔ, li maha yasɛɛ nɛnyahara pyi. ²⁵ Ngemu la ká mpyi si u nɛnjaanji yaa jwɔ̀ ke, urufoo si nùmpanɲa ta mɛ, ŋka ngemu ká kàntugo wà u nɛnjaan'á ke, urufoo sí nùmpanɲa ta. ²⁶ Shin maha shin la ká mpyi s'a báare mii á ke, u à yaa u taha mii fye e. Cyage e mii nyɛ ke, mii báarayɛni sí n-pyi wani mú. Ngemu ká a báare mii á ke, Tufooni sí urufoo pɛe.»

Yesu à u kwɔ̀ni kyaa jwo

²⁷ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Numɛ, mii funɲk'à pɛn, tá mii nyɛ a yaa mii u Tufooni jáare u na shwɔ̀ nde tɛni yyefuge na mɛ? Ŋka mii à pa diɲyɛni i nde tɛni yyefuge mɛɛ na. ²⁸ Tufooni, ma mɛge mpɛɛni cyêe.» Ka mɛjwuu si yîri nɛnyɛni na: «Mii à ku pɛe mà kwò, ŋka mii sí ku pɛe sahanji.»

²⁹ Sùpyire ti mpyi wani kuru cyage e, maa lire mɛjwuuni lógo ke, ka pìi si jwo: «Kilen'à tɛn.» Ka pìi si jwo: «Kile mɛlɛkɛni wà u à jwo ná u e.» ³⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Nde mɛjwuuni nyɛ a fworɔ nɛnyɛni na mii kurugo mɛ, yii kurugo l'à fworɔ. ³¹ Numɛ Kile sí yoge kwònd diɲyɛ sùpyire na, si ŋge diɲyɛni jùŋufoonji kòrɔ jɛrɛge u jùŋufente na. ³² Mii aha bú yîri jɛnke na mà

† 12:15 Saanwa ká dùgo dùfaanɲa na, lire li mpyi yyɛnɲke ná maye ntirigeni saɲcyɛnni. § 12:15 Zakari 9.9

dùgo nìnyinji na, mii sí sùpyire puni yyaha kêennɛ naye yyére.»
³³ Yesu mpyi na sí n-kwû pyinjanni ndemu na ke, lire u mpyi a jwo a cyêe sùpyire na amɛ. ³⁴ Ka sùpyire si u pyi: «L'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛnji i na “Kile Nijcwɔnrɔnji si n-sii n-kwû mɛ.” Nka mu à jwo na Supyani Jyani à yaa u lwó a yîrige nìnyinji na. Lire tɛni i ke, jo u nyɛ Supyani Jyani yɛ?» ³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Bɛɛnmpe saha nyɛ yii shwɔhɔl'e, pu si mɔ sahan'ki mɛ, yii a jaare pu na, bà numpini si mpyi l'àha bú mpâa yii e mɛ, numpini jaarafooni nyɛ a u tashage cɛ mɛ. ³⁶ Bɛɛnmpe na nyɛ yii shwɔhɔl'e numɛ, nge u à puru bɛɛnmpe kan ke, yii dá uru na, bà yii si mpyi si mpyi puru bɛɛnmpe e mɛ.»

Yesu à puru jwo ke, maa yîri pi taan ma kàre cyage kabɛr'e, maa sà nɔwɔhɔ wani.

Yahutuubii nùɔufɛebii nyɛ a dá Yesu na mɛ

³⁷ Yesu mɛn'à kakyanhala kariii nijnyahagii pyi sùpyire nyii na ke, lire nyɛ a pi pyi pi à dá u na mɛ. ³⁸ Lir'à pyi ke, Kile túnntunji Ezayi à jwumpe mpemu jwo tèecyiini i ke, pur'à fùnnɔ na:

«Kafooni Kile, jofoo u à dá wuu jwumpe na yɛ?

Jofoo na Kafooni Kile à u sífente cyêe yɛ*?»

³⁹ Nde li mpyi a pi pyi pi si n-jà n-dá mɛ, Ezayi à lire yyaha jwo. U à jwo:

⁴⁰ «Kile à pi pyi fyinmii,

maa pi funnyi tò,

naha na yɛ nde pi la nyɛ si zii vylinne ke,

lire li nyɛ nyinjaani

ná karigii yyahe ncɛnji

ná pi mpani mii Kile yyére si ticuumpe ta†.»

⁴¹ Ezayi mpyi a Yesu pèente nya, maa u kyaa jwo, lire kurugo u mpyi a puru jwumpe jwo.

⁴² Nka puru jwumpe ná pu wuuni mú i, Yahutuubii nùɔufɛebii nijnyahamil'à dá Yesu na, nka Farizhɛɛnbii yyaha fyagare kurugo, pi nyɛ a jɛn'a yi jwo a yige mɛ, pi àha bú nkɔwɔ pi kòre njige Kile Jwumpe kálambage e mɛ. ⁴³ Sùpyire t'a Yahutuubii nùɔufɛebii pèrɛ, lir'à táan pi á mà tòro Kile u a pi pèrɛ.

Yesu jwumpe ná Tufooni wumpe nyɛ ninjin

⁴⁴ Canjka Yesu à jwo fànha na: «Ngemu ká dá mii na ke, urufoo nyɛ a dá mii kanni na mɛ, urufoo mú à dá mii tunvooni na. ⁴⁵ Ngemu ká mii nya ke, urufoo mú à mii tunvooni nya.

⁴⁶ Mii wi ke, mii à pa nge diɔnyɛnji i si mpyi bɛɛnmɛ, bà shin maha shin u à dá mii na ke, urufoo kà núru jaare numpini

* 12:38 Ezayi 53.1 † 12:40 Ezayi 6.10

i mε. ⁴⁷ Ngemu ká mii jwumpe lógo, u sí nyε na pu kurigii naare mε, mii bà u sí yoge kwòn urufoo na mε. Mii nyε a pa si mpa yoge kwòn ñnyεñi na mε, mii à pa si mpa u shwò. ⁴⁸ Ngemu ká mii ná na jwumpe cyé ke, yoge sí n-kwòn urufoo na. Mii jwumpe ññjwumpe pu sí yoge kwòn urufoo na ñnyεñi canñkwøge. ⁴⁹ Mii nyε a jwo naye ñùñò kurugo mε, mii Tunj u à mii tun ke, uru u à mii jwumpe ññjwumpe puni cyêe mii na. ⁵⁰ Mii mú s'à cè na puru jwumpe pu maha shìñi ññkwombaanj kaan sùpyañ'á. Tufoonj à yi jwo mii á jwuñkanni ndemu na ke, amuni mii à yi taha yii á.»

13

Yesu à u cyelempyiibii tooyi jyé

¹ Yahutuubiibilereñkwonj kataanni mpyi a nò a kwò, Yesu mpyi a cè na uru tèefworon'à nò ñge ñnyεñi i s'a ñkèεge u Tunj Kile yyére. Nyε ka u u u tàange tεgεε baa woge cyêe u ñnyεñi tàanñεbii na.

² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na numpilaga lyìge lyî, lir'à Sitaanninj ta u à sòññore le Simò Isikariyoti jyanj Zhudasi i u u Yesu le cye e. ³ Yesu mpyi a cè na Tufoonj à sífente puni le uru cye e, maa ñcè mú na ur'à fworò Kile e, na uru sí núru n-kàre Kile yyére.

⁴ Ka u u yîri talyige e, maa u v àanñtinmbwøhe wwû mà yaha, maa v àanñke kà lwó mà tég'a uye bînni*. ⁵ Maa lwøhe kà le yaage k'e mà tégε na u cyelempyiibii puni ññkin ññkinj tooyi jyí, maa yi cwuuge ná v àanñke e.

⁶ U à pa nò Simò Pyeri na ke, ka uru la si mpyi si ñcyé, maa jwo: «Kafoonj, mu yabilinj u sí mii tooyi jyé la?» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Nde mii na mpyi ke, mu si n-jà lire ñwøhe cè numε mε, fo kàntugo yyére.» ⁸ Ka Pyeri si jwo: «Ñnhò! Mu si n-sìi mii tooyi jyé mε.» Ka Yesu si jwo: «Mii aha mpyi mii nyε a mu tooyi jyé mε, mii ná mu kawwoo saha nyε mε.» ⁹ Ka Simò Pyeri si jwo: «Kafoonj, l'aha mpyi amuni, ma hà na tooyi kanni jyé mε, mii cyeyi ná ñùñke mú jyé.» ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «Ngemu u à wùl'a cwó ke, urufoo tεgεni li nyε mà tooyi jyé. Nyε yii s'à fíñiñε, ñka yii puni bà mε.» ¹¹ Yesu mpyi a cè na wà sí uru le cye e, u bá mpyi a urufoo cè, lire na u à jwo pi puni nyε a fíñiñε mε.

¹² Yesu à pi tooyi jyé a kwò ke, maa u v àanñtinñke le maa ntèen talyige e maa pi yíbe: «Nde mii à pyi yii na numε ke, yii à lire ñwøhe cè la?» ¹³ Yii maha mii yiri “Cyelentunj” ná “Kafoonj.” Yii tànga na nyε, mii u nyε ure. ¹⁴ Nyε mii u nyε yii Kafoonj ná Cyelentunj ke, mii à yii tooyi jyé, kuru cyage

* **13:4** Yire v àanñyi ná yi lenkanni Yesu mpyi a le ke, bilibii pi mpyi maha mpyi amuni, bilibii báara u mpyi tooyi jyjñj mú.

e yii mú à yaa yii a yiye tooyi jyíi. ¹⁵ Mii à nde pyi a cyêe yii na, bà mii à li pyi mɛ, yii mú s'à li pyi ná yiye e. ¹⁶ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, báarapyinji sì n-jà n-pêe u nùñufoonji na mɛ, tùnntunñji mú sì n-jà n-pêe u tunvoonji na mɛ. ¹⁷ Numɛ, yii à jcyii karigii cè, yii aha jɛɛ na ntùuli cyi jwunjkanni na, yii wuuni sí jwɔ.

¹⁸ Yii puni kyaa na bà mii jye mɛ, mpíi mii à cwɔɔnrɔ ke, mii à pire cè. Nka Kile Jwumpe Semɛnji à mpemu jwo ke, p'à yaa pu fùnñɔ. L'à sémɛ

“Mii lyìjɛɛnj'à mii tɔɔge lwɔ†.”

¹⁹ Mii na puru yu yii á numɛ, si yaa ná li tèepyiini i l'à nɔ, l'aha bú nɔ, bà yii si mpyi si jɛcè na “Mii u jye nge u jye ke‡.” ²⁰ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, ngemu ká jɛɛ mii tùnntunñji na ke, urufol'à jɛɛ mii na, ngemu sí ká jɛɛ mii na ke, urufol'à jɛɛ mii tunvoonji na mú.»

Yesu à jwo na Zhudasi sí uru le cye e

(Macwo 26.20-25; Marika 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Nyɛ Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u funñke si mpɛn sèl'e. Ka u u pu fininj'a jwo pi á: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, shin ninjin na naha yii shwɔhɔl'e, nge u sí n-pa mii le cye e ke.»

²² U à puru jwo ke, ka cyelemphyiibii si wá na piye wíi, shinñji kyaa na Yesu jye ke, pi jye a cè mɛ. ²³ Yesu cyelemphyanji kyaa li mpyi a táan u á sèl'e ke, uru u mpyi a tɛɛn u taan talyige e.

²⁴ Ka Simɔ Pyɛri si cyɛge yîrige u á, na u Yesu yíbe shinñji kyaa na u jye ke. ²⁵ Ka uru cyelemphyanji si fɛɛn Yesu kâmpañke na, maa u yíbe: «Kafoonji, jofoo kyaa na mu jye ye?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii sí nke bwúurukwonge fyinmɛ. Mii aha ku kan ngemu á ke, urufoo kyaa li. Amuni u à bwúurunji lwɔ, maa u kan Simɔ Isikariyoti jyanji Zhudasi á.»

²⁷ Cyage e bwúurunj'à kan Zhudasi á ke, ka Sitaanninji si ntíl'a jyè u e. Ka Yesu si u pyi: «Nde mu la jye si mpyi ke, li pyi fwɔfwɔ.»

²⁸ Nka Yesu lyìjɛɛnji wà mpyi a mpe jwumpe jwɔhɔ cè mɛ.

²⁹ Zhudasi u mpyi na wyɛɛnji bégeli ke, ka pìi si wá na sânnji na Yesu à u tun u sà kataanni yaayi yà shwɔ, lire jye mɛ u sà fòñɔfeebii pìi kanŒ. ³⁰ Zhudasi à bwúurukwonge shwɔ a lyí cyage ñkemu i ke, maa ntíl'a funñke wyɛɛnj'a fworo. Numpilage mpyi a wwɔ a kwɔ.

Yesu à to nivɔnnɔ kan u cyelemphyiibil'á

³¹ Nyɛ Zhudasi Isikariyoti à fworo ke, ka Yesu si jwo u cyelemphyiibil'á: «Supyanji jyanji sí u pèente ta numɛ, Kile pèente

† 13:18 Zaburu 41.10 ‡ 13:19 Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge

ku jye: «Mii u jye nge u jye ke.» § 13:29 Bilerenkwonji kataanni i, Kilejaarebage jwɔyi mpyi maha múg'a yaha. Lire pyinjkanni na, fòñɔfeebii mpyi maha sa ntɛɛn wani, sùpyir'a sì wá na si na yaayi kaan pi á.

sí raa jaa u e. ³² Lire ká mpyi, li saha sì mō mē, Kile sí u sífente kan Supyaŋi Jyaŋi á pi ngwòŋi funŋke e. ³³ Mii pyìibii, mii saha sì mō ná yii e mē. Yii sí raa mii caa, jje mii à jwo Yahutuubii jùŋufeebil'á ke, mii sí yire jwo yii á numē mú, cyage e mii na ñkèege ke, yii sì n-jà nō wani mē. ³⁴ Lire kurugo mii sí to nivonŋo kan yii á. Yii yiye kyaa táan yiy'á. Bà yii kyal'à táan mii á mē, yii yiye kyaa táan yiy'á lire pyiŋkanni na. ³⁵ Tàange ká mpyi yii shwòhòl'e, lire e sùpyire puni sí n-cè na yii jye mii cyelempyii.»

*Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u jye a uru cè mē
(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Luka 22.31-34)*

³⁶ Ka Simo Pyeri si Yesu yíbe: «Kafoonji, lire tēni i ke, taa mu kèege ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mu si n-jà n-pa mii fye e numē mē, kàntugo yyére, mu sí n-ta n-pa mii fye e.» ³⁷ Ka Pyeri si núr'a u pyi: «Kafoonji, jaha kurugo mii sì n-jà n-pa mu fye e numē mà yē? Mii à tēn li tēnl'e si na múnaani kan mu kurugo.» ³⁸ Ka Yesu si u pyi: «Sèe la? Mu sí jēē ma múnaani kan mii kurugo la? Sēenji na mii sí n-sìi yi jwo mu á, ñkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nō tooyo taanre na na mu jye a mii cè mē.»

14

Yesu à jwo na uru u jye kuni l'à kàre Kile yyére ke

¹ Lire kàntugo Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Yii àha kyaa tège yiye funŋo pēn mē. Yii dá Kile na, yii dá mii na mú. ² Mii Tunji pyenge e, tatēenge na jye wani sèl'e, kàmpyi lire bà mē, mii mpyi na si jēē n-jwo na mii sí tatēenge bégele n-yaha yii yyaha na mē. ³ Mii aha cyage bégel'a kwò, mii sí nuru n-pa yii fye e, si yii lwó si ñkàre cyage e mii sí n-pyi ke. ⁴ Cyage e mii na ñkèege ke, yii à lire kuni cè a kwò.»

⁵ Ka Tomasi si Yesu pyi: «Kafoonji, wuu bá jye a mu tashage cè mē, di wuu sí n-pyi si kuni cè yē?» ⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii u jye kuni, mii u jye ná sēenji i, mii u jye shìŋi nìŋkwombaanjifoŋi. Sùpya sì n-jà nō Tufoonji yyére ná urufoo jye a tòro mii yyére mē. ⁷ Kàmpyi yii mpyi a mii cè, yii mpyi na sí mii Tunji cè mú. Numē yii à u cè, yii à u jya mú.»

⁸ Ka Filipi si jwo: «Kafoonji, Tufoonji cyēe wuu na, lire kanni sí wuu tìn.» ⁹ Ka Yesu si u pyi: «Filipi, nìnjaa kyaa bà l'à mii ná yii yaha sìjcyān mē, mu sí sàha ñkwò a mii cè mà? Shinji u à mii jya ke, urufol'à Tufoonji jya mú. Ka mu u núr'a jà a jwo na mii u Tufoonji cyēe yii na la? ¹⁰ Lire tēni i ke, mu jye a dá li na na mii ná Tufoonji à sàa wwò mà? Mpe mii na yu yii á ke, mii jye na pu yige naye e mē. Mii ná Tufoonji u à wwò, ka u u wá na u karigii pyi mii cye kurugo. ¹¹ Yii dá na jwumpe na na mii ná Tufoonji a sàa wwò. Mii jwumpe ká mpyi pu jye a yii tìn mē, yii

dá li na mii kapyiin̄kii kurugo. ¹² Mii kèege Tufooni yyére, lire kurugo sèen̄i na mii sí n-sì yi jwo yii á, ngemu ká dá mii na ke, karigii mii na mpyi ke, urufoo mú sí n-jà raa cyire pyi, urufoo sí n-pa raa cyi pyi n̄cyiimu cyi à pèe ndògogii na ke. ¹³ Yii aha kyaa maha kyaa jáare Tufooni á ná mii mege e ke, mii sí lire pyi, bà Jyafooni si mpyi si Tufooni pèente cyêe sùpyire na m̄e. ¹⁴ Yii aha kyaa maha kyaa jáare ná mii mege e ke, mii sí lire pyi.

Yesu à jwo na Kile Munaani sí n-pyi ná uru cyelempyiibil'e

¹⁵ Kampyi mii kyal'à táan yii á, yii sí raa mii toni kurigii jaare. ¹⁶ Mii sí Tufooni jáare u u Tègefooni wabere kan yii á, bà uru si mpyi si nkwōro ná yii e t̄erigii puni i m̄e. ¹⁷ Kile Munaani li nȳe uru Tègefooni. Lire maha sèen̄i yu, d̄inye sùpyire si n-jà li ta m̄e, jaha na ȳe pi nȳe na li jaa, nta njyére si li cè m̄e. Nka yii pi ke, yii à li cè, jaha na ȳe li nȳe yii taan maa mpyi yii e mú. ¹⁸ Mii sì yii yaha círimii fiige m̄e. Nka mii sí núru n-pa yii fye e. ¹⁹ Li saha sì m̄o m̄e, d̄inye sùpyire saha sì raa mii jaa m̄e, nka yii pi ke, yii sí raa mii jaa. Mii sí bá j̄è n-fworo kwùni i, lire kurugo yii mú sí sh̄īni n̄inkwombaan̄i ta. ²⁰ Kuru can̄ke ká n̄o, yii sí n-cè na mii à wwò ná Tufooni i, yii sí n-cè na yii à wwò ná mii i mú, mii mú s'à wwò ná yii e. ²¹ Ngemu ká mii toni karigii lógo, maa cyi kurigii jaare ke, urufol'à mii kyaa táan uy'á. Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, mii Tun̄i mú sí urufoo kyaa táan uy'á, mii mú sí urufoo kyaa táan nay'á, si naye cyêe urufoo na.»

²² Yesu cyelempyan̄i wà mege na mpyi Zhudasi, uru ná Zhudasi Isikariyoti nȳe shin̄nu m̄e, ur'à jwo: «Kafooni, jaha na mu sí maye cyêe wuu na, si mpyi mu sí maye cyêe d̄inye sùpyire na mà ȳe?» ²³ Ka Yesu si u pyi: «Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, urufoo sí raa mii jwumpe kurigii jaare. Mii Tun̄i mú sí urufoo kyaa táan uy'á. Wuu sí n-pa n-t̄èn urufoo yyére. ²⁴ Ngemu u nȳe u nȳe a mii kyaa táan uy'á m̄e, urufoo sì raa mii jwumpe kurigii jaare m̄e. Mpe yii na núru mii jwò na ke, mii nȳe a pu yige naye e m̄e, Tufooni u à mii tun ke, ur'e p'à fworo. ²⁵ Mii na n̄je puni yu yii á, mà mii yaha ná yii e sahan̄ki. ²⁶ Tufooni sí n-kwò Tègefooni ngemu tun yii á mii mege na, ná uru u nȳe Kile Munaani ke, karigii puni mii à jwo yii á ke, uru sí yii fun̄jo cwo cyire na.

²⁷ Mii kèege, nka mii sí yyēn̄ke kan yii á. Yyēn̄ke ku nȳe mii á ke, kuru ná d̄inyen̄i woge nȳe n̄in̄kin m̄e, lire e yii fun̄mp̄en̄re ná fyagare láha yiye na. ²⁸ Yii à yi lógo mii jwò na mà kwò na mii na nkèege, nka mii sí núru n-pa yii yyére. Kampyi yii à mii kyaa táan yiy'á, yii sí raa múgure na mii kèege Tufooni yyére, jaha na ȳe Tufoon̄'à pèe mii na. ²⁹ Mii à yii

sônɲ'a yaha numɛ, si yaa ná ɲcyii karigii tëɛpyiini i l'à nɔ, bà yii si mpyi si dá mii jwumpe na li tëɛpyiini i mɛ.

³⁰ Mii saha si n-jwo ná yii e si mɔ mɛ, ɲaha na yɛ nɲɛ dɲɲɛɲi ɲɲufoonɲ'a yîri mii fye e. Nka lire ɲyɛ a li cyêe na u à fànha ta mii na mɛ. ³¹ Nde Tufoonɲi à jwo mii á ke, lire mii maha mpyi, bà dɲyɛ sùpyire si mpyi si ɲcɛ na mii à Tufoonɲi kyaa táan nay'á mɛ.» Yesu à puru jwo ke, maa jwo: «Yii a wá, wuu yîri naha.»

15

Yesu à jwo na uru na ɲyɛ ɛɛɛɛɛ cige

¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii u ɲyɛ ɛɛɛɛɛ cige sɛɛ woge, mii Tunɲi u ɲyɛ ku faafoonɲi. ² Nkɛɲɛ maha nkɛɲɛ ku ɲyɛ mii na, ku sí ɲyɛ na yasɛɛ pyi mɛ, u sí kuru kwòn n-wà. Nka nkɛɲɛ maha nkɛɲɛ ku ɲyɛ mii na, marii seni ke, u sí kuru bînni, là s'a bârali ku zenɲi na. ³ Kàlanɲi mii à kan yii á ke, uru kurugo yii à ffinɲ'a kwò Kile yyahe taan. ⁴ Yii tɛɛn mii wwoɲɛɛge e, mii sí n-tɛɛn ná yii e mú. ɛɛɛɛɛɲi nkɛɲke si n-jà n-se ná ku ɲyɛ a ta cige na mà yɛ. Amuni yii ɲyɛ, ná yii ɲyɛ a tɛɛn mii wwoɲɛɛge e mɛ, yii si n-jà yafyɲi pyi Kile a mɛ. ⁵ Mii u ɲyɛ ɛɛɛɛɛ cige, yii pi ɲyɛ ku nkɛɲyi. Ngemu ká ntɛɛn mii wwoɲɛɛge e, ka mii i ntɛɛn urufoo woge e ke, urufoo sí raa kacɛɲɲi nɲyahaɲii pyi Kile á. Mii aha mpyi mii ɲyɛ ná yii e mɛ, yii si n-jà yafyɲi pyi Kile á mɛ.

⁶ Ngemu ká mpyi u ɲyɛ a ɲɛn'a tɛɛn mii wwoɲɛɛge e mɛ, urufoo sí n-wà cyiɲɲi na, bà ɛɛɛɛɛɲi nkɛɲyi maha nkɛwòn a wà mɛ. Yi sí n-waha, pi sí yi lwó n-wà nage e. ⁷ Yii aha ntɛɛn mii wwoɲɛɛge e, ka mii jwumpe si nkɛwôro yii funɲ'i, kyaa maha kyaa yii na ɲcaa ke, yii aha lire ɲáare, li sí n-pyi yii á. ⁸ Yii aha kacɛɲɲi nɲyahaɲii pyi Kile á, lire li sí li cyêe na yii ɲyɛ mii cyelempyii. Lire e mii Tunɲi mɛge sí n-pêe.

⁹ Bà mii kyal'à táan na Tunɲi á mɛ, amuni yii kyal'à táan mii á. Yii tɛɛn mii tàange e. ¹⁰ Yii aha a mii tonɲi kurigii ɲaare, yii sí n-kwôro mii tàange e, bà mii à na Tunɲi wunɲi kurigii ɲaara maa nkɛwôro u tàange e mɛ.

¹¹ Mii na mpe puni yu bà funntange ku ɲyɛ mii i ke, kuru si mpyi si yii ɲi mɛ. Lire e yii funntange sí n-fûnnɔ. ¹² Mii tonɲi u nɲɛ: yii yiye kyaa táan yi'y'á, bà yii kyal'à táan mii á mɛ. ¹³ Mà ma múnaani kan kwùɲ'á ma ceveebii kurugo, tàange si n-tôro kuru na mɛ. ¹⁴ Nde mii à jwo yii á ke, yii aha a lire pyi, lire e yii sí n-pyi mii cevee. ¹⁵ Mii saha si raa yii yiri na báarapyii mɛ, ɲaha na yɛ báarapyiɲi si n-jà u kàfoonɲi karigii puni cɛ mɛ. Nka mii à yii pyi na ceveebii, ɲaha na yɛ kyaa maha kyaa mii à ta na Tunɲi á ke, mii à yii kâla cyire puni na. ¹⁶ Yii bà pi à mii cwɔɔnrɔ mà dɛ! Nka mii u à yii cwɔɔnrɔ mà pyi tûnnunmii, yii raa báare Kile á, u u mpyi báara ngemu tɔɔnni u ɲyɛ u si n-kwò mɛ. Lire pyiɲkanni na, yii aha kyaa maha kyaa ɲáare mii Tunɲi

á ná mii mege e ke, u sí lire kan yii á. ¹⁷ Nde mii na jcaaa yii á ke, lire li jye yii yiye kyaa táan yiy'á.»

Dinye sùpyire sí n-pa dánafeebii tùn

¹⁸ «Yii kyaa ká mpén dinye sùpyir'á, yii li cè na mii kyal'à fyânha a pèn pi á. ¹⁹ Yii ná dinye sùpyire n'a mpyi ninjin, yii kyaa mpyi na sí n-táan pi á, naha na ye yii mpyi na sí n-pyi pi á. Nka yii saha jye pi á me, mii à yii cwónrò pi shwòhòl'e. Lire kurugo yii kyal'à pèn pi á.

²⁰ Jwumpe mii à fyânha a jwo yii á ke, yii funnke cwo puru na na báarapyiñi sì n-jà n-pêe n-tòro u jùñufooni na me. Ná pìl'à mii kyéregé, pìi sí yii kyéregé mú. Ná pìl'à jee mii jwumpe na, pìi sí jee yii wumpe na mú. ²¹ Jye cyire karigii puni sí n-pyi yii na mii mege kurugo, naha na ye nge u à mii tun ke, pi jye a uru cè me. ²² Mii n'a mpyi mii jye a pa maa jwo ná pi e me, làwwugo mpyi na sì n-jà n-cyán pi na me. Nka nume tashwògo jye pi na me. ²³ Mii kyal'à pèn ngemu á ke, mii Tunj kyaa mú à pèn urufol'á. ²⁴ Karigii cyi à sì sùpya sàha cyi pyi a nya me, kàmpyi mii mpyi a cyire pyi a cyêe pi na me, pi kapegigii yoge sàha mpyi na sì n-jà n-kwòn pi na me. Nka nume, pi mén'à cyi nya ke, lire ná li wuuni mú i, pi à mii ná Tufooni kyaa pèn piy'á. ²⁵ Lire pyiñkanni na, nje yi mpyi a sème pi Kile Jwumpe Semeni i na “Pi à mii kyaa pèn piy'á jùñò baa*” ke, yir'à fùñò.

²⁶ Jye Tègefooni mii sí n-tun yii á, si jñiri Tufooni yyére ke, uru u jye Kile Munaani, li maha sèñi yu. L'aha mpa, li sí raa mii kyaa yu sùpyir'á. ²⁷ Yii mú sí raa mii kyaa yu sùpyir'á, naha na ye mii ná yii na jye sìncyan fo mii karigii tasiige e.»

16

Kile Munaani kapyiñkii

¹ Ka Yesu si nùr'à jwo: «Mii à jcyii karigii puni jwo yii á, bà li si mpyi, tènì ká nò, yaaga kà njà yii kènnje njige Kile kuni i me. ² Pi sí n-pa raa yii kòre s'a yige Kile Jwumpe kàlambayi i. Tèni labere sí n-pa nò, ngemu ká jà a yii wà bò ke, urufoo sí raa sònñi na ur'à báara Kile á amuni. ³ Pi sí cye le cyire karigii puni i s'a mpyi yii na, naha na ye pi jye a Tufooni Kile cè me, pi jye a mii cè mú me. ⁴ Mii à jcyii karigii puni jwo yii á mà yaha, li jùñke ku jye cyi tèepyiini ká nò, yii i li cè na mii à cyi jwo yii á mà kwò.

Mii jye a cyi jwo yii á fo tasiige e me, naha na ye mii mpyi ná yii e. ⁵ Nume mii kèege na tunvooni yyére, sùpya jye a ta yii e mà mii takarege yìbe me. ⁶ Nka mii à jà a mpe jwumpe jwo ná yii e ke, ka yii yyahayi si ntanha. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sèñi mii na yu, mii nkàrèñ'à pwórò yii á, naha na ye ná mii jye

* 15:25 Zaburu 35.19; 69.5

a kàre mε, Tεgεfoonji sì n-pa yii á mε. Nka mii aha nkàre, mii sí u tùugo yii á. ⁸ U aha mpa, u sí dijyε sùpyire kapegigii cyêe pi na, si li cyêe pi na na pi jyε a tí Kile yyahe taan mε, pi karigii sònṅṅṅkanni sí jyε a jwɔ mε. ⁹ U sí pi kapiini cyêe pi na, jaha na yε pi jyε a dá mii na mε. ¹⁰ U sí li cyêe pi na na pi jyε a tí mε, jaha na yε mii sí núru n-kàre na Tunji yyére, yii saha sì mii nya mε. ¹¹ U sí li cyêe pi na na pi sònṅṅṅkanni jyε a jwɔ mε, jaha na yε yog'à kwòn a kwò nge dijyεni jùṅufoonji na.

¹² Karii ninyahagii na jyε mii u jwo yii á sahaṅki, nka cyi fành'à pêe yii na numε. ¹³ Lire e Kile Munaani li maha sèenji cyêre ke, lire ká mpa, li sí yii yyaha cû, si sèenji puni cyêe. Li jwumpe sì raa fwordo li yabilinji i mε. Mpe li sí n-lógo ke, puru li sí n-jwo yii á. Li sí raa karigii nimpaanṅkii yu yii á mú. ¹⁴ Li sí pèente taha mii na, jaha na yε mii jwumpe li sí raa yu yii á. ¹⁵ Yaaga maha yaaga ku jyε Tufoonji á ke, kuru na jyε mii á. Lire kurugo mii à jwo na Kile Munaani li sí mii jwumpe lwò s'a yu yii á.»

Yesu nkàrenji sí u cyelempyiibii yyahayi tanha

¹⁶ Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Ncyèrε, yii saha sì mii nya mε. Ncyèrε, yii sí mii nya sahaṅki.» ¹⁷ Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii pii sí wá na piye yíbili: «Nje u à jwo ke, yire jwɔhe ku jyε jaha yε? U à jwo “Ncyèrε yii saha sì mii nya mε, nka lire kántugo, ncyèrε yii sí mii nya.” U à jwo mú “Mii kèege Tufoonji yyére.” ¹⁸ Uru ncyèrenji jwɔhe ku jyε jaha yε? Wuu jyε a uru yyaha cè mε.» ¹⁹ Yesu à cè na pi sí raa uru yíbili ke, maa jwo: «Mii à jwo “Ncyèrε yii saha sì mii nya mε, maa núr'a jwo ncyèrε yii sí mii nya ke” lire na yii na yiye yíbili la? ²⁰ Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, yii sí mεε sú, yii sí n-paara, nka dijyε sùpyire sí múguro. Yii yyahayi sí n-tanha, nka yii yyetanhare sí n-kêenṅε mpyi funntanga. ²¹ Ceenji yaceni ká yîri, li zinj funmpεenre maha u pyi u a yyahe tanha, jaha na yε pyàni tèesini yyefug'à nɔ u na. Nka u aha si a kwò, kuru funntange cye e, u maha funṅɔ wwò yyefuge na. ²² Amuni yii wuuni sí n-pyi. Yii sí yyaha tanha numε, nka mii saha sí yii nya. Lire tènì i, yii ná funntange ku sí n-pyi, sùpya sì n-jà kuru shwò yii na mε.

²³ Kuru canṅke ká nɔ, yii saha sì yaaga yíbe mii á mε. Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, yii aha mii Tunji jáare kyaa maha kyaa na ná mii mεge e ke, u sí lire pyi yii á. ²⁴ Yii sàha nkwo a yaaga jáare Tufoonji á ná mii mεge e mε. Yii u jáare, u sí yii kan. Lire ká mpyi, yii funntange sí n-fùnṅɔ.

Yesu cyelempyiibii sí raa Kile jáare Yesu mεge na

²⁵ Jyε mii à jwo ná yii e tàanlinṅkil'e, nka tènì là sí n-pa nɔ, mii saha sì raa yu ná yii e amuni mε, mii sí raa fíniṅji raa yu yii

á Tufoonji kyaa na. ²⁶ Kuru canŋke ká nɔ, yii sí raa Tufoonji jáare ná mii mege e, li saha sì nɔ mii u a u jáare yii kyaa na me. ²⁷ Naha na ye Tufoonji yabilin'á yii kyaa táan uy'á, na yii á mii kyaa táan yiy'á, maa dá li na na mii à fworɔ ur'e. ²⁸ Sèe wi, mii à fworɔ Tufoonji i, maa mpa diɲyeɲi i, nume mii na yîri diɲyeɲi i s'a ŋkèege Tufoonji yyére.»

Yesu à fànha ta diɲyeɲi na mà kwò

²⁹ Yesu à puru jwo ke, ka cyelempyiibii si jwo: «Wíi, mu na fíniɲi na yu, mu saha ɲye na tàanliɲii yu me. ³⁰ Nume wuu à cè na mu à karigii puni cè a kwò, mu saha ɲye na ntèn pi i mu yíbe me, lire e wuu à dá na mu à fworɔ Kile e.»

³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèe yii à dá mii na nume la? ³² ɲye tènì là sí n-pa nɔ, li bá à nɔ a kwò, yii puni sí n-fê n-caala, shin maha shin sí n-kàre u pyenge e, si mii kanni yaha. ɲka sèeɲi na, mii kanni bà u si n-pyi me, Tufoonji ɲye ná mii i. ³³ Mii à mpe jwo, bà yii si mpyi si yyeɲiɲke ta mii ná yii wwoɲeege e me. Yii sí n-kyaalà naha diɲyeɲi i, ɲka yii màban le yiye e, mii à fànha ta diɲyeɲi na mà kwò.»

17

Yesu à Kile jáare uye kyaa na

¹ Yesu à puru jwo ke, maa u ɲyiigii yîrige nìɲyiɲi na, maa jwo: «Tufoonji, tèn'á nɔ nume, mu u pèene taha ma Jyanji na, bà u si mpyi si pèene taha mu na mú me. ² ɲye mu à fànhe kan u á sùpyire puni ɲùɲɔ na, mpii mu à kan u á ke, u u shìɲi nìɲkwombaanji kan pir'á. ³ Pi shìɲi nìɲkwombaanji sí u ɲye pi mu kanni cè Kilenji sèe wuɲi, pi i mu tùnntunɲi Yesu Kirisita cè mú. ⁴ Mii à mu pèe naha ɲìɲke na. Tùnnture mu mpyi a kan mii á ke, t'à fùɲɲɔ. ⁵ Tufoonji, na pèe maye yyére nume, bà mii mpyi a pèe mu taan mà diɲyeɲi ta u sàha sìi me.

Yesu à Kile jáare u cyelempyiibii kyaa na

⁶ Sùpyire mu à cwɔɔnrɔ diɲyeɲi i mà kan mii á ke, mii à mu mege cyêe ti na. Pi mpyi mu wuu, mu s'à pi kan mii á, pi mú s'à ɲee mà mu jwumpe yaha piye funɲ'i. ⁷ Nume, pi à cè na yaaga maha yaaga mu à kan mii á ke, na kur'á fworɔ mu i. ⁸ Jwumpe mu à jwo mii á ke, puru mii à jwo pi á mú, pi s'à ɲee pu na. Pi à tèn li taan sèeɲi na na mii à yîri mu yyére, maa dá li na na mu u à mii tun.

⁹ Mii ɲye na mu jáare diɲye sùpyire kyaa na mà dɛ. Mpii mu à kan mii á ke, pire kyaa na mii na mu jáare, ɲaha na ye pire pi ɲye mu wuubii. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku ɲye mii á ke, kuru na ɲye mu wogo, yaaga maha yaaga ku ɲye mu á ke, kuru mú na ɲye mii wogo. Mii cyelempyiibii pi sí mii pèente pyi ti cè. ¹¹ Mii sí n-fworɔ ɲge diɲyeɲi i, mii kèege mu yyére, pi

sí n-kwôro naha. Tufoonji ninjɛnni, pi mâra ma tàanna ná ma mege mpèenji i, mu a kuru nkemu kan mii á ke, bà pi si mpyi si mpyi ninjɛn mii ná mu fiige mɛ. ¹² Tèni i mii mpyi ná pi e ke, mii à pi mâra mà tàanna ná mu mege mpèenji i, mu à nkemu kan mii á ke. Mii à pi puni kàanmucya maa pi shwɔ, pi wà nyɛ a pínni mɛ, fo li mpyi a jwo a yaha nge u sí n-pínni ke, mpe pu mpyi a sémɛ Kile Jwumpe Semɛnji i ke, ka lire si puru pyi p'à fûnnɔ.

¹³ Nka numɛ mii kèege mu yyére, mii na njyii puni yu mà mii yaha naha dijyɛnji i, bà pi si mpyi si mii funntange puni ta mɛ. ¹⁴ Mii à pi kâla mu jwumpe na. Pi kyal'a pɛn dijyɛ sùpyir'a naha na yɛ pi nyɛ nge dijyɛnji wuu mɛ, bà mii nyɛ mii nyɛ nge dijyɛnji wu mɛ. ¹⁵ Mii nyɛ na mu jáare maa pi lwó a yige naha dijyɛnji i mà dɛ, mii na mu jáare ma raa pi kàanmucaa Sitaanninji na. ¹⁶ Pi nyɛ nge dijyɛnji wuu mɛ, bà mii mú nyɛ mii nyɛ nge dijyɛnji wu mɛ. ¹⁷ Sèenji cyêe pi na, bà pi si mpyi si piye puni kan mu á mɛ. Mu jwumpe pu nyɛ uru sèenji. ¹⁸ Bà mu à mii tun dijyɛnji i mɛ, amuni mii à pi tun wani mú. ¹⁹ Mii à naye puni kan mu á pi kurugo, bà pi mú si mpyi si piye puni kan mu á mɛ.

Yesu à Kile jáare dânafeebii sanmpii kyaa na

²⁰ Mii nyɛ na mu jáare pire kanni kyaa na mɛ, mpɛn pi sí n-dá mii na pi jwumpe kurugo ke, mii na mu jáare pire kyaa na mú, ²¹ bà pi puni si mpyi si mpyi ninjɛn mɛ. Tufoonji, mii ná mu à sàa wwɔ pyinkanni ndemu na ke, pi puni pi pyi ninjɛn ná wuu e amuni, lire e dijyɛ sùpyire sí n-dá li na na mu u à mii tun.

²² Pèente mu à kan mii á ke, tire mii à kan pi á, bà pi si mpyi si wwɔ si mpyi ninjɛn mii ná mu fiige mɛ. ²³ Pyinkanni na mii ná pir'a wwɔ mà pyi ninjɛn, ka mii ná mu si wwɔ mà pyi ninjɛn ke, pi wwɔ pi i mpyi ninjɛn amuni. Lire ká mpyi, dijyɛ sùpyire sí n-cè na mu u à mii tun, si njcè na mu à pi kyaa táan may'á, bà mu à mii kyaa táan may'á mɛ. ²⁴ Tufoonji, mii aha mpyi cyage nkemu i ke, sùpyire mu à kan mii á ke, mii la nyɛ tire ti tɛn, tir'a mii pèente wíi wani, mu à tire ntemu kan mii á ke, naha na yɛ mu à mii kyaa táan may'á, mà dijyɛnji ta u sàha sɛi mɛ. ²⁵ Tufoonji, mu u à tíi ke, dijyɛ sùpyire nyɛ a mu cè mɛ, nka mii wi ke, mii à mu cè, mii cyelempyiibii mú à cè na mu u à mii tun. ²⁶ Mii à pi pyi pi à mu cè, mii sí pi pyi pi mu cè sahanji. Bà mu à mii kyaa táan may'á mɛ, kuru tàange fiige ku pyi pi shwɔhɔl'e, mii ná pire si wwɔ wuu u mpyi ninjɛn.»

18

Pi à sà Yesu cú

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Luka 22.47-53)

¹ Nyε Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Sedərən dùge kàntugo. Cikəəgə na mpyi kuru cyage e, ka pi i jyè kuru funjke e. ² Yesu mpyi a tée na sì ná u cyelempyiibil'e kuru cyage e. Nyε Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi a kuru cyage saha cè. ³ Mà Yesu ná u cyelempyiibii sanmpii yaha kuru cyage e, ka Zhudasi si nɔ wani. Sòrolashikuruŋə ná Kilejaarebage saŋcwənsigibii pii na mpyi ná Zhudasi i. Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Farizheebii pi mpyi a pire tun ná Zhudasi i. Fùkinahii ná bɛɛnmɛ yaayi yabɛɛ ná kàshikwənyaaya na mpyi pi cye e. ⁴ Karigii cyi mpyi na sí Yesu ta ke, u mpyi a cyire cè a kwè. Ka u u file pi na, maa pi yíbe: «Jofoo yii na jcaa ye?» ⁵ Ka pi i u pyi: «Nazareti kàhe shinŋi Yesu.» Ka Yesu si pi pyi: «Mii u ŋgel!»

Lir'à ta Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi pi shwəhəle. ⁶ Tèni i Yesu à jwo: «Mii u ŋgel!» ke, ka pi i wá na núruli kàntugo fo mà sà jcwə jùŋke na. ⁷ Ka u u núr'a pi yíbe: «Jofoo yii na jcaa ye?» Ka pi i jwo: «Nazareti kàhe shinŋi Yesu.» ⁸ Ka u u núr'a pi pyi: «Mii jyε a jwo yii á mà kwè na mii u ŋge mà? Kampyi mii yii saha na jcaa, yii na fyəjwəhəshiinbii yaha pi a sì.» ⁹ Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu à jwo na: «Mii Tunj, shin maha shin mu à kan mii á ke, u wà jyε a pīnni mɛ*» ka puru si fūŋŋə.

¹⁰ Lir'à Simə Pyeri ta ná kàshikwəŋwəəg'e, ka u u ku dīr'a wwū mà tég'a Kile sáragawwuubii jùŋufembwəhe báarapyiŋi kàniŋe niŋgenjke kwəŋ a cyán. Uru báarapyiŋi mɛge na mpyi Malikusi. ¹¹ Ka Yesu si Pyeri pyi: «Ŋwəəni le li fwuuni i. Lire sanni i ke, kyaage lwəhe mii Tunj à yaha mii mɛɛ na ke, mu la jyε mii u ku bya mà?»

¹² Nyε Yesu à puru jwo ke, ka sòrolashiibii ná pi jùŋufooni ná Kilejaarebage saŋcwənsigibii si u cū maa u cyeyi pwə. ¹³ Maa fyānha a kàre ná u e Ana† yyé, Kayifu nafenani u jyε ure. Kayifu u mpyi sáragawwuubii jùŋufembwəhe lire yyeeni. ¹⁴ Uru u mpyi a Yahutuubii jùŋufeebii yɛɛ na: «L'à pwórə shin niŋkin kannu u kwū sùpyire puni cyaga.»

Pyeri à jwo na uru jyε a Yesu cè mɛ

(Macwo 26.69-70; Marika 14 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ Pi niŋkaribii ná Yesu i, Simə Pyeri ná cyelempyanj wabər'a taha pi fye e, màcɛŋe na mpyi uru cyelempyanj ná sáragawwuubii jùŋufembwəhe shwəhəle. Lire kurugo u mú à jyè ná pi e Kile sáragawwuubii jùŋufembwəhe pyenge e. ¹⁶ Pyeri mpyi a kwôro pyenge jwəge na, cyíŋŋi na. Nge cyelempyanj u mpyi sáragawwuubii jùŋufembwəhe shincenji ke, ka uru si fworo

* **18:9** Yuhana 6.39 † **18:13** Nge Anani na mpyi nɔ.

cyínnji na, bilicwonji u mpyi na pyenge jwoge kàanmucaa ke, maa jwo ná ur'e, maa Pyeri lèñe pyenge funñke e.

¹⁷ Nyé Pyeri nínjyíñji, ka uru bilicwonji si jwo u á: «Tá mu mú nyé nge nàñi cyelempyanji wà mɛ?» Ka Pyeri si jwo: «Ŋnhò, mii nyé u wà mɛ!» ¹⁸ L'à pyi wyeere tēni i, báarapyiibii ná Kileñaarebage sàncwənsigibii mpyi a yyére na kyànhigii nage ware, Pyeri mú mpyi a yyére na ku ware ná pi e.

Kile sáragawwuubii jùñufembwəh'à Yesu yíbe

(Macwo 26.59-66; Marika 14.55-64; Luka 22.66-71)

¹⁹ Nyé Kile sáragawwuubii jùñufembwəh'à Yesu yíbe u cyelempyiibii ná u kàlanji kyaa na. ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii nyé a kyaa jwo ñwəhəre e mɛ. Tère maha tère mii mpyi maha sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambayi ná Kileñaarebage e, cyeyi i Yahutuubii maha piye bínnini ke. Mii nyé a yafyin jwo ñwəhəre e mɛ. ²¹ Naha kurugo mu saha na mii yíbili yé? Mpii pi à ñen'a mii jwumpe lógo ke, sà pire yíbe nje mii à jwo pi á ke, pir'à yi lógo fo mà jwə.»

²² Yesu à puru jwo ke, Kileñaarebage kàanmucyafoonji u mpyi a yyére u taan ke, ka uru si kantawaa bwòn u e, maa u pyi: «Sáragawwuubii jùñufembwəhe jwə mu à shwə amɛ la?» ²³ Ka Yesu si nàñi pyi: «Kampyi jwumpime mii à jwo, cyage k'à pu pi ke, kuru jwo na á. Kampyi jwumpime bà mɛ, jaha na mu à mii bwòn yé?» ²⁴ Nyé ka Ana† si u cyempwə wunji tùugo sáragawwuubii jùñufembwəhe Kayifu yyére.

Pyeri saha à jwo na uru nyé Yesu cyelempya mɛ

(Macwo 26.71-75; Marika 14.69-72; Luka 22.58-62)

²⁵ Mà Simə Pyeri yaha u u nage ware, wà à u pyi: «Tá mu mú nyé nge nàñi cyelempyanji wà mɛ?» U nyé a tēen li taan mɛ, maa jwo: «Ŋnhò, mii nyé u wà mà dɛ!»

²⁶ Nyé nàñi ningenke Pyeri a kwòn ke, Kile sáragawwuubii jùñufembwəhe báarapyiñji wà na mpyi uru cìñmpworo. Ka uru báarapyiñji si Pyeri pyi: «Lire sanni i ke, mii yabilinji nyiigií nyé a kànha a mu ná uru nya cikəoge e mà?» ²⁷ Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Ka ñkùpoonji si ntíl'a mɛɛ sú.

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-31; Marika 15.1-20; Luka 23.1-5, 13-25)

²⁸ Lire kàntugo pi à yíri ná Yesu i Kayifu yyére maa ñkàre fànhafoonji pyenge§. L'à pyi nyèsəoge na. Nka Yahutuubii nyé a ñen'a jyè fànhafoonji pyenge e mɛ. Lir'à pyi bà pi fwənrə baa wuubii si mpyi si bilerenkwonji kataanni njyíñji lyí Kile yyahe

† 18:24 Nge Ananji na mpyi nò.
n-jà kuni kan pi kàsujyíñji wà bò.

§ 18:28 Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí

taan mε*. ²⁹ Lire kurugo fànhafoonji Pilati à fwororo pi fye e cyínnji na, maa pi yíbe: «Ngge nànji làwwuge jùñke ku jye ñkire yii á yε?» ³⁰ Ka pi i u pyi: «Ngge nànji n'a mpyi u jye a kapii pyi mε, wuu mpyi na sí u le mu cye e mε.» ³¹ Ka Pilati si pi pyi: «Yii yabilimpíi pi u cû yii i u kataanmpe cwɔɔnrɔ yii tàanna ná yii Saliyanji i.» Ka Yahutuubii jùñufeebii si u pyi: «Kuni jye a kan wuu á, wuu sùpya bò mε.»

³² Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu mpyi a jwo u mbònji kyaa na ke, ka puru si fùñjɔ. ³³ Lire tèni i, ka Pilati si núr'a jyè u bage e, maa Yesu yyere, maa u yíbe: «Yahutuubii Saanji u jye mu la?» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Mu à yi jwo maye e laa, pìi pi à yi jwo mu á mii kyaa na?» ³⁵ Ka Pilati si u pyi: «Mu à mii nya Yahutu la? Mu kini shiinbii ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii pi à mu le mii cye e. Naha mu à pyi yε?» ³⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii Saanre jye naha dipyenji woro mε. Kàmpyi ti mpyi naha woro, mii fyèñwɔhɔshiinbii mpyi na sí kàshige kwɔn, bà Yahutuubii jùñufeebii si mpyi pi àha njà mii cû mε, ñka sèenji na, mii Saanre jye naha woro mε.» ³⁷ Ka Pilati si u pyi: «Lire e ke saanwa u jye mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabilinji u à jwo na mii jye saanwa! Mii à pa si dipyenji i, si sèenji cyêe sùpyire na. Shin maha shin la ku jye s'a jaare sèenji fye e ke, urufoo sí jεε raa mii jwumpe nùru.» ³⁸ Ka Pilati si jwo: «Naha k'à sii sèenji yε?»

U à puru jwo ke, maa fwor'a kàre Yahutuubii yyére sahanji, maa sà yyére pi yyaha na, maa pi pyi: «Mii nàha sàa tìgìre cyage ta ñge nànji na mε! ³⁹ Jye ná lire na jye kalyee, yyee maha yyee bilereñkwonji kataanni ká nɔ, mii maha yii sùpya yige kàsuni i, li sí n-bê yii á mii u Yahutuubii Saanji yige la?» ⁴⁰ Ka Yahutuubii si jwo fànha na: «ɔnhɔ, uru yaha wani! Barabasi yige!» Mà li ta uru ñge na mpyi kapimpyi.

19

¹ Jye Pilati à yi nya amuni ke, maa jwo na pi Yesu cû, pi i u bwòn ná kàsor'e. ² Ka sòrolashiibii si nguro cîn mà pyi saanra jùntonjɔ mà tò u na, maa saanlii vâanntinmbwɔhɔ ñijyega le u na. ³ Maa file u na, marii ñko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» Maa wá na kantawahigii bwùun u e.

⁴ Ka Pilati si núr'a fwororo cyínnji na, maa sùpyire pyi: «Mii sí yii yaha yii fwororo ná u e tafage e, bà yii si mpyi si jicè na mii nàha a sàa tìgìre cyaga ta u na mε.» ⁵ Ka Yesu si fwororo tafage e, ñgure nìntonjke jye u jùñke na, saanbii vâanntinmbwɔhe sí jye u yacige e. Ka Pilati si jwo sùpyir'á: «Nànji u ñge.»

* **18:28** Mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, shinji u jye u jye Yahutu mε, Yahutu n'a mpyi a jyè uru wà pyenge e, li mpyi maha mpyi mu à jwo uru Yahutuñi à jwɔhɔ Kile á. Lire n'a mpyi a pyi, uru Yahutuñi mpyi na jà a lire yyeeni bilereñkwonji kataanni pyi sahanji mε.

⁶ Tèni i Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kileñaarebage sañcwənsigibii nyiigil'à tège Yesu na ke, ka pi i jwo fànhà na: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!» Ka Pilati si jwo: «Yii yabilimpìi pi u cù, yii sà ñkwòro cige na*, mii nàha a sàa tìgìre cyaga ta u na mε.» ⁷ Ka Yahutuubii jùñufeebii si Pilati pyi: «Saliyanjì wà na jye wuu á, mà tàanna ná ur'e, u à yaa u bò, ñaha na ye u à jwo uru u jye Kile Jyanjì.»

⁸ Pilati à puru lógo ke, ka là si bâra u fyagare na sahañki. ⁹ Ka u u nùr'a jyè ná Yesu i bage e, maa u yíbe: «Taa mu à yíri ke?» Ka Yesu si fyâha u na. ¹⁰ Ka Pilati si u pyi: «Mu à fyâha mii na la? Mu jye a cè na sìnjì jye mii á mà mu yaha, lire jye mε mà mu kwòro cige na mà?» ¹¹ Ka Yesu si u pyi: «Kile u à uru sìnjì kan mu á ñijnjaa. Ná lire bà mε, mu mpyi na sì n-jà kyaa pyi mii na mε. Lire e ñge u à mii cù mà le mu cye e ke, urufoo u kapiin'à pèe mu wuuni na.»

¹² Yesu à puru jwo ke, ka Pilati si wá na kapuñjò caa si Yesu ta ñjaha. Ñka Yahutuubii saha mpyi ñko fànhà na: «Mu aha ñge nàñjì yaha, mu saha sì n-pyi Ìròmú saanbwòhe Sezari cevoonjì mε. Shin maha shin u à uye pyi saanwa ke, urufoo sí n-pyi Sezari zàmpeñ.»

¹³⁻¹⁴ Kuru canñke nùmpañja na mpyi bilereñkwonjì kataanni. Canvwuge na, Pilati à puru jwumpe lógo ke, maa Yesu yige cyíinnjì na sahañki. Tafabwòhò na mpyi wani, k'à yaa ná kafaayi i, Eburubii shéenre e ku mεge jye: «Gabata». Ka Pilati si ntéen wani u yukyaala tatεenge e, maa jwo Yahutuubii jùñufeebil'á: «Yii saannjì u jye ñge!» ¹⁵ Ka pi i wá na ñko fànhà na: «Yii u bò! Yii u bò! Yii u kwòro cige na!» Ka Pilati si pi pyi: «Mà yii saannjì yabilinjì kwòro cige na la?» Ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii si u pyi: «Saanwa jye wuu á mà tòro Sezari na mε†!» ¹⁶ Kàntugo ka Pilati si Yesu yaha pi á pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Yesu à kwòro cige na

(Macwo 27.32-44; Marika 15.21-32; Luka 23.26-43)

Ka sòrolashiibii si Yesu cù a kàre. ¹⁷ Maa fwooró ná u e kàñhe kàntugo, maa u kworokworocige tège u yabilinjì ñuñ'i. Ka pi i ñkàre cyage k'e, pi maha kuru yiri: «Ñuñkwòge Cyage» Eburubii shéenre e pi maha ku yiri: «Gòlikota». ¹⁸ Kuru cyage e pi à Yesu kwòro cige na, maa shiin shuunni kwòro ciyi na u taan. Wà mpyi u kàññke na, u sanjì sí jye u kàmenì na. ¹⁹ Ka Pilati si pi pyi pi à sémerε pyi mà dùrugo Yesu

* **19:6** «Yii yabilimpìi pi u cù, yii sà ñkwòro cige na»: puru jwumpe e, Pilati mpyi na pi fwòhore; u mpyi a sàa li cè na Ìròmú shiinbii jye na jee'g'a kuni kan Yahutuubil'á pi sùpya bò mε. † **19:15** Shinjì u jye u jye a Kile cè mε, Yahutuubii mpyi na jeege urufoo u pyi pire saannjì mε. Lire e ke pi jye a sèenji jwo mpe jwumpe e mε.

kworokworocige na na: «YESU NAZARETI KANHE SHINNI, YAHUTUUBII SAANNI.» ²⁰ Yahutuu ni nyahara à tire sémère kâla, naha kurugo ye Yesu takworoge ná kânhe laage mpyi a tœn mɛ. Mà bâra lire na, tire sémère mpyi a sémɛ Eburubii ná Jromu shiinbii ná Girekiibii shɛnre e. ²¹ Ka Kile sâragawwuubii jûnufeebii si nkâr'a sâ yi jwo Pilati á na u mpyi a yaa u sémɛ: «Yahutuubii Saanni» mɛ, u mpyi a yaa u sémɛ na nge nân'á jwo na uru u nyɛ Yahutuubii Saanni. ²² Ka Pilati si pi pyi na nte t'á sémɛ a kwò ke, tire ti sí n-sì n-yaha wani.

²³ Nyɛ sòrolashiibil'á Yesu kwòr'a kwò cige na ke, maa u vâanpyi lwó a táa tataayi sicyɛɛre, pi shin maha shin à taaga lwó, ka pi i u vâanntinmbwòhe lwó mú, kuru na mpyi jwòonkuriibaa. ²⁴ Maa jwo piy'á na pi àha kuru vâanntinnyke táa mɛ, na pi nkyaanwooni pyi, nge u sí ku ta ke, urufoo sí n-cɛ. Jwumpe p'á sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i ke, lir'á pyi bà puru si mpyi si fûnnɔ mɛ. L'á sémɛ:

«Pi à mii vâanpyi táa piye na,

maa nkyaanwooni pyi mii vâanntinmbwòhe kurugo†.»

Lire nde sòrolashiibil'á pyi.

²⁵ Yesu nunji ná u nunji si nyɛni ná Kilopasi cwonji Mariyama ná Mariyama mà yíri Magidala kânhe e, pire mpyi a yyére Yesu kworokworocige taan. ²⁶ Yesu à u nunji nya, maa u nyii cyelempyanji nya u taan ke, maa jwo nufoon'á: «Nâa, mu jyanji u nyɛ nge.» ²⁷ Maa núr'a jwo u cyelempyan'á: «Mu nunji u nyɛ nge.» Mà lwó kuru cannyke na, ka cyelempyanji si u kɛnnɛ uye yyére.

Yesu kwùnji kani

(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Luka 23.44-49)

²⁸ Lire kântugo mà Yesu yaha u à cɛ na karigii pun'á fûnnɔ, u à jwo: «Byage naha mii na.» U à puru jwo bà Kile Jwumpe Semɛni si mpyi si fûnnɔ mɛ. ²⁹ Lir'á cwooni là ta wani, l'á jî lûtanhaga na. Ka sòrolashiibii si sicogo fyinmɛ kuru lwòhe e mà dùrugo kâbii na, mà yaha Yesu jwòge taan, lire kâbiini na mpyi izope cige. ³⁰ Yesu à kuru lûtanhage néenɛ ke, maa jwo: «Nume cyi pun'á fûnnɔ.» Lire kântugo u à jûnke sôgo maa u múnaani kan Kile á.

Sòrolashinji wà à Yesu buwuñji fûru

³¹ Nyɛ kuru cannyke nùmpañja mpyi Yahutuubiicanñɔ, kuru mpyi a pée canñanyi sanñyi na. Lire kurugo Yahutuubii jûnufeebii la nyɛ a mpyi pi kwòro ciyi na canñnyke e mɛ. Ka pi i nkàre Pilati á maa sà u jáare na u pire yaha pi sà pi tooyi bwòn a kyɛge, pi i wyèr'a kwù, pi i pi buwuubii tîrige ciyi na. ³² Ka sòrolashiibii si nkàre, mpii shuunninji pi mpyi a kwòro Yesu taan

ke, ka pi i niŋcyiini tooyi kyεεge, maa nta a shɔnwuŋi wuyi kyεεge. ³³ Pi à nɔ Yesu na ke, mà uru ta u à kwû a kwò. Lire kurugo pi saha nyε a uru u tooyi kyεεge mε. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, sòrolashiŋi wà à Yesu sú a fûru ŋkere na ná tàanbil'e. Ka sishange ná lwòhe si ntíi na fwore kuru tafuruge e.

³⁵ Sùpyanji u à ŋcyii karigii sémε ke, uru yabiliŋi u à cyi nya, u jwumpe mú na nyε sée. U à cε cεcε na sèenji uru na yu, bà yii si mpyi si dá mú mε. ³⁶ Nyε ŋcyii karigii mpyin' à Kile Jwumpe Semεŋi fûnŋɔ. L' à sémε:

«U kaciige kà si n-kebe mεS.»

³⁷ L' à sémε Kile Jwumpe Semεŋi cyage k'e mú na:

«Ŋge pi à sú a fûru ke, pi sí n-pa yyahayi le u e si raa wíi*.»

Yesu ntòŋi kani

(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Luka 23.50-56)

³⁸ Lire kàntugo Arimati kàhe shinŋi Yusufu à kàre Pilati yyére si Yesu buwuŋi jáare u á. Yesu cyelempyanji wà u mpyi u wi, ŋka u mpyi na uye ŋwòhɔni Yahutuubii nùŋufeebii yyaha fyagare na. Pilati à jεε ke, ka Yusufu si ŋkàr'a sà Yesu buwuŋi lwó. ³⁹ Nyε Nikodemu, ŋge u ná ntêl'a kàre Yesu fye e canŋka numpilage e ke, ka uru si mpa ná miri ná aloyesi sìnme lwòhe e, pu nùg' à táan, pu s' à wùrugo, pu s' à cúluyi benjaaga ná ke kwò. ⁴⁰ Ka pire shiin shuunniŋi si pi pyi pi à Yesu buwuŋi lwó, maa u le u tòto vaaŋnyi i, maa puru sìnmpε nùguntanga wumpe wu u na, bà Yahutuubii maha pi kwùubii bégeli mà jwo pi pi tò mε. ⁴¹ Cyage e Yesu à kwòro cige na ke, cikɔɔgɔ na mpyi wani, fanŋa nivɔnŋɔ na mpyi kuru cikɔɔge e, bu mpyi na sàha ŋkwò a tò kur'e mà nya mε. ⁴² Kuru yàkɔŋke ku mpyi Yahutuubii canŋɔŋke zòŋŋɔŋi. Kuru fanŋke laage mú sí nyε a mpyi a tɔɔn mε, lire kurugo ka pi i Yesu buwuŋi le wani.

20

Cyelempyiibil' à sà Yesu fanŋke niŋgaye ta

(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Luka 24.1-12)

¹ Cibilaage canŋcyiige* nyèssɔge na, nyεge mpyi na sàha já a cwó mε, Magidala Mariyama à kàre fanŋke na mà sà li ta kafaage pi mpyi a tég'a ku jwò tò ke, kur' à lwó wani. ² Nyε ka u u fê a kàre Simɔ Pyeri ná cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á sèl'e ke, pire yyére, maa pi pyi: «Pi à Kafoonji buwuŋi lwó a yige fanŋke e, wuu sí nyε a u tayahaga cè mε.»

§ 19:36 Ekizodi 12.46; Nɔmburu 9.12; Zaburu 34.21. Yyee maha yyee bilereŋkwoŋi kataanni ká nɔ, Izirayeli shiimbii mpyi maha mpàbili bò maha mpyi sàraga pi kapegiigii yàfanji kurugo. Lire mpàbili kaciige kà maha yaa ku kebe mε. Yesu u à lire mpàbilini fáa, lire e Kile nyε a jεε Yesu kaciige kà si ŋkebe mε. * 19:37 Zakari

12.10 * 20:1 Yahutibil' á cibilaage canŋcyiige ku nyε kárinji.

³ Ka Pyeri ná uru cyelempyanji si fworó na ñkèege fannke na. ⁴ Pi mú shuunni mpyi na fi, ñka cyelempyan' à Pyeri caanra fannke na. ⁵ U à lyêele ke, maa lempe nya ñnke na, ñka u ñye a jyè mē. ⁶ Li ñye a mō mē, ka Simō Pyeri si nō wani, maa ntíl'a jyè fannke e, maa lempe wíi. ⁷ Vāananyi yi mpyi a tēg'a Yesu ñnke tò ke, yire na mpyi a kúrul'a yaha yi mēge cyage e, yi ná lempe ñye a mpyi tanuge e fannke e mē.

⁸ Nyē cyelempyanji u mpyi a fyānha a nō ke, ka uru mú si jyè maa nya, maa dá. ⁹ Fo mà sà nō lire tēni na, cyelempyiibii ñye a mpyi a yi yyaha cē na Kile Jwumpe Semēni à jwo na Yesu mpyi na sí n-sii jē n-fworó kwūni i mē. ¹⁰ Puru ñwōhō na, cyelempyiibii mú shuunn' à nūr'a kàre pyēnge.

*Yesu à uye cyēe Magidala Mariyama na
(Macwo 28.9-10; Marika 16.9-11)*

¹¹ Nyē ka Mariyama si mpa yyēre fannke ñwōge na, maa mēe le na súu. Ka u mēesuwunji si ñkwō a lyēel'a wíi fannke e, ¹² mà Kile mēlekēebii pii shuunni nya ná vāanvyninnyi i, pi à tēen Yesu buwunji tasinnage e. Pi wā à tēen Yesu ñnke tayahage e, ka u sanji si ntēen Yesu tooyi woge e. ¹³ Ka pi i u yíbe: «Ceewe, ñaha na mu na mēe súu yē?» Ka u u pi pyi: «Pi à mii Kafoonji buwunji lwó a yige, mii si ñye a u tayahaga cē mē.» ¹⁴ U à ta u puru jwo a kwō ke, maa yyaha kēenji'a wíi mà Yesu ñya u à yyēre, ñka u ñye a mpyi a cē na uru wi mē. ¹⁵ Ka Yesu si jwo: «Ceewe, ñaha na mu na mēe súu yē? Jofoo mu na ñcaa yē?» Ka u u wá na sōnñi na cikōge faafoonji wi, ka u u pyi: «L'aha nta mu u à Yesu lwó, u saha cyēe na na si sà u lwó.» ¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Mariyama!» Ka u u yyaha kēenji Yesu yyēre maa jwo Eburubii shēenre e: «Araboni!» Lire ñwōhe ku ñye: «Cyelentunji!» ¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Ma hà na cū n-yaha mē, mii sàha ñkwō a dùgo Tufoonji yyēre mē, ñka sà yi jwo mii cìnmppyiibil' á na mii naha na dùru na Tunji yyēre, uru mú sí u ñye yii Tunji, na mii naha na dùru na Kilenji yyēre, uru mú sí u ñye yii Kilenji.» ¹⁸ Ka Mariyama si ñkàr'a sà a yi yu cyelempyiibil' á: «Mii à Kafoonji ñya!» Nje Yesu à jwo u á ke, maa wá na yire yu.

Yesu à uye cyēe u cyelempyiibii na

(Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Luka 24.36-49)

¹⁹ Kuru cannuge, cibilaage canñcyiige yàkonke, Yesu cyelempyiibii mpyi a bínni bag'e, maa ku shwōhō piye na Yahutuubii ñnufēebii yyaha fyagare na. Ka Yesu si mpa yyēre pi shwōhōl'e maa pi pyi: «Kile u yyenñke kan yii á.» ²⁰ Mà u yaha puru na, u à u kantahigii ná u kàmpañke cyēe pi na. Cyelempyiibil' à Kafoonji ñya ke, ka pi funñke si ntāan sèl'e. ²¹ Ka Yesu si nūr'a pi pyi: «Kile u yyenñke kan yii á! Bà Tufoonji à mii tun mē, amuni mii à yii tun.» ²² Yesu à puru jwo a kwō ke,

maa jwɔge kafɛɛge fwɔ pi na, maa pi pyi: «Yii Kile Munaani ta.» ²³ Yii aha mpiimu kapegigii yàfa pi na ke, pire wogigii sí n-yàfa pi na, yii aha jcyé mpiimu wogigii na ke, pire wogigii sí n-kwôro pi na.

Yesu à uye cyêe Tomasi na

²⁴ Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi na canŋke nkemu i ke, nge mege ku jye pi e Tomasi ná pi maha u pyi: «Ŋaŋi» ke, uru jye a mpyi ná pi e me. ²⁵ Ka cyelempyiibii sanmpii si u pyi: «Wuu à Kafoonjɔ nya!» Ka u u pi pyi: «Mii aha mpyi mii jye a sikanŋkii fyèŋi nya u cyeyi i me, mii sí jye a na kampeeni tɛge fyèŋi na, maa bwòn u nkèni tafuruge nɔɔpiige na me, mii sì n-dá me.»

²⁶ Cibilaaga ninŋin à tòro ke, ka cyelempyiibii si núr'a piye bínni bage e, maa ku shwôhɔ piye na, Tomasi na mpyi ná pi e lire tɛni i, ka Yesu sí mpa yyére pi shwôhɔl'e, maa jwo: «Kile u yyenŋke kan yii á.» ²⁷ Maa Tomasi yyere na u file uru na, maa jwo: «Kampeeni taha naha, na cyeyi wíi, ma cyege file, maa ku le na nkèni tafuruge e. Fworo dánabaare e, ma a dá.» ²⁸ Ka Tomasi si u pyi: «Mii Kafoonjɔ ná mii Kilenjɔ!» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Mu à mii nya ke, lire e mu à dá, mpíi pi à dá mii na, mà li ta pi jye a mii nya me, pire wuun'à jwɔ.»

Yuhana sémeŋi kasemeni

³⁰ Jye Yesu à kakyanhala kariii ninjahagii pyi u cyelempyiibii jyii na, cyire kyaa jye a jwo nge sémeŋi i me. ³¹ Nka jcyii cyi à séme ke, cyir'à séme bà yii si mpyi si dá li na na Yesu u jye Kile Njɔcwɔnrɔŋi ná Kile Jyanjɔ me. Yii aha dá u na, yii sí shìŋi ninkwombaanjɔ ta u mege kurugo.

21

Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii pìi baashuunni na

¹ Jye cyire karigii kàntugo, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na sahanŋi Tiberiyadi banjɔ jwɔge na. Amɛ u à uye cyêe pi na: ² kuru cyage e, Yesu cyelempyiibii pìi baashuunni na mpyi wani, pire e Simɔ Pyɛri, ná Tomasi pi maha mpyi: «Ŋaŋi» ke, ná Natanayɛli u à yíri Galile kùluni i Kana kànhe e ke, ná Zebede jyaabii mú shuunni. ³ Ka Simɔ Pyɛri si pi pyi: «Mii na nkɛge fyaa tacunji i.» Ka cyelempyiibii sanmpii si jwo: «Wuu mú na nkɛge ná mu i.» Ka pi i fworo lire e, mà sà jyè bakwɔge e na cwòobii wàa lwòhe e, nka kuru canŋke numpilage e, pi jye a fya ninŋin ta me.

⁴ Nyèg'à pa múgo ke, ka pi i Yesu ninjyerenjɔ nya banjɔ jwɔge na, nka pi jye a núr'a u cè me. ⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Na pyii, yii à fyaabii pìi ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu jye a yaaga ta me.» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii cwòŋi wà bakwɔge kàniŋke na, yii sí

pìi ta.» Pi à cwòñi wà ke, fyaabii nyahanji cye e pi nyɛ a já a cwòñi òr'a yige lwòhe e mɛ. ⁷ Cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, ka uru si jwo Pyɛri á: «Kafoonji wi!» Simɔ Pyɛri u mpyi a u vǎanpyi wwú marii fyaabii caa ke, tɛni i u à lógo: «Kafoonji wi!» ke, ka u u láha a yi le maa jyè lwòhe e. ⁸ Ka cyelempyiibii sanmpii si wá na ñkèɛge bakwɔɔge e kùmpoge yyére, cwòñi mpyi a jì fyaabii na, ka pi i wá na u òrili. Pi ná lwòhe jwɔge laage mpyi a tɔɔn mɛ, ku mpyi a kuye wwú metirii ñkul'e (100) mɛ.

⁹ Pi à nɔ kùmpoge na maa ntíge ke, ka pi i nanɱkyanhii nya, fyaa sí nyɛ cyi jɔn'i, bwúuru mú na mpyi wani. ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma ná yii fyaabii ñjɔcumpii pìl'e.» ¹¹ Ka Simɔ Pyɛri si dùgo kùmpoge na, maa cwòñi òr'a yige ná fyabwoyi i. Pi puni na mpyi ñkuu ná beeshuunni ná ke ná taanre (153) ñka fyaabii na pi nyahanji mú i, cwòñi nyɛ a cwɔn mɛ. ¹² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma, yii pa lyí.» Cyelempyanji wà nyɛ a jɛn'a u yíbe na: «Jo u nyɛ mu yɛ?» mɛ, ñaha na yɛ pi mpyi a cè na Kafoonji wi. ¹³ Ka Yesu si file, maa bwúurunji lwó, maa u táa pi na, maa fyaabii mú kan pi á.

¹⁴ Kuru k'à pyi Yesu tontanrawoge mà uye cyêe u cyelempyiibii na, mà lwó u à jɛnè a fworo kwùñi i ke.

Yesu à Pyɛri yíbe

¹⁵ Pi à lyí a kwò ke, ka Yesu si jwo Simɔ Pyɛri á: «Yuhana jyanji Simɔ, tàange ku nyɛ mu i mà yyaha tíi ná mii i ke, tá kur'à pèe mà tòro ñke ku nyɛ pi sanmpil'e mà yyaha tíi ná mii i bɛ?» Ka Pyɛri si u pyi: «Ɔɔn, Kafoonji! Mu yabilinji nyɛ a cè na mu kyal'à táan mii á mà?» Ka Yesu si jwo u á na u a uru mpàpyiyi jwɔ caa. ¹⁶ Maa núr'a jwo tozhɔnwogo: «Yuhana jyanji Simɔ, mii kyal'à táan mu á la?» Ka u u jwo: «Ɔɔn, Kafoonji! mu à cè na mu kyal'à táan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii kàanmucaa. ¹⁷ Ka Yesu si núr'a jwo tontanrewogo: «Yuhana jyanji Simɔ, mii kyal'à táan mu á la?» Ka Pyɛri si yyaha tanha na Yesu à uru yíbe a ta taanre na u kyal'à táan ur'à la, maa Yesu pyi: «Kafoonji, mu à karigii puni cè, mu à cè na mu kyal'à táan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii jwɔ caa.

¹⁸ Maa núr'a u pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo mu á, mu nàñjiwe wunji mpyi maha vǎanntinñke le, maa maye pwɔ, cyage k'à táan mu á ke, maa ñkàre wani. Ñka mu aha mpà lyɛ, mu sí cyeyi yírigɛ*, wabɛɛ sí mu vǎanntinñke le mu na, si mu pwɔ si ñkàre ná mu i cyage ku nyɛ ku nyɛ a táan mu á mɛ.»

¹⁹ Kwùñkanni na Pyɛri mpyi na sí n-kwú si pèenɛ taha Kile na ke, lire Yesu mpyi na yu ná mpe jwumpe e. Puru jwɔhɔ na, ka Yesu si Pyɛri pyi: «Taha na fye e.»

* **21:18** «Mu sí cyeyi yírigɛ»: lire na mpyi kyaa mà li cyêe na pi sí Pyɛri kwòro cige na, si mbò.

Cyelempyaŋi kyaa l'à táan Yesu á ke

²⁰ Cyelempyaŋi kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, Pyeri à yyaha kêenŋ'a wíi mà uru nya u u ma pi kàntugo. Canŋka mà pi yaha pi i numpilaga lyìge lyî, uru cyelempyaŋi u ná mpyi a téen maa fêen Yesu kàmpaŋŋke na, maa u yíbe: «Kafoonji, jofoo u sí mu le cye e ye?» ²¹ Nyé Pyeri à uru cyelempyaŋi nya ke, maa jwo Yesu á: «Kafoonji, nge de, naha ku sí uru ta ye?» ²² Ka Yesu si u pyi: «Mii la ká mpyi uru u kwôro kwùmbaa fo mii cannuruge, mu naha ku nyé lire e ye? Mu wi ke, taha mii fye e kannna.» ²³ Puru jwumpe cye kurugo, dánafeebil'à jwo cyeyi puni i na uru nge cyelempyaŋi sì n-kwû mɛ. Mà li ta Yesu nyé a jwo Pyeri á na u sì n-kwû mɛ. Mpe Yesu à jwo ke, puru p'à pyi: «Mii la ká mpyi u kwôro kwùmbaa fo zà nɔ mii cannuruge na, mu naha ku nyé lire e ye?»

²⁴ Uru cyelempyaŋi ninuŋi u à ncyii karigii puni jwo, uru mú sí u à cyi sémɛ. Wuu mú s'à cè na cyi na nyé sèe.

²⁵ Nyé Yesu à karigii cyiiberii niŋyahagii pyi. Li n'a mpyi a yaha na cyire karigii cyi le cyi mɛgɛ sémii niŋkin niŋkin i, mii na sônŋi pire sémɛbii tayahaga mpyi na sì n-ta diŋyeŋi i mɛ.

Yesu Tunntunmpii Kapyiin^{kii} Semeŋi Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeŋi funḡ jwumpe e ke

Karigii Yesu à pyi jìŋke na ke, Luka à cyire yyaha jwo u sémeŋi nĩncyiĩi i. Nge sémeŋi shɔnwuŋi i, pyĩŋkanni na Yesu à kàre nĩnyĩŋi na, ná pyĩŋkanni na u à Kile Munaani tun u fyèŋwɔhɔshiinbil'á ke, u na yire yyaha yu. Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tíi ná Yesu i ke, Kile Munaani à Yesu fyèŋwɔhɔshiinbii yyaha cù, ka pi i puru jwo dɪnyɛŋi cyeyi puni i.

Pi n'a mpyi na puru Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á, pi mpyi maha li cyêe pi na na Yesu u jye Kile Nĩŋcwɔnrɔŋi, ŋgemu jwɔmɛɛ Kile mpyi a lwó na u sí sùpyire shwɔ ke. Mpii pi jye pi jye Yahutuu mɛ, pi n'a mpyi na pu yu pir'á, pi mpyi maha li cyêe pi na na Kileni u à yaayi puni dá ke, na uru la jye si pi ná uye shwɔhɔŋi yaa. Pi mpyi maha yi yu sùpyire pun'á na li sínji jye Kile na mà yampii cùuḡ si pi shwɔ Sitaanniŋi na. Pi mpyi maha yi yu sùpyire pun'á mú na Yesu à kwû kworokworocige na, sùpyire kapegigii tugure yàfaŋi kurugo; na sùpyir'á yaa ti toronkanni kɛɛnɲɛ, ti i dá Yesu na, bà Kile Munaani si mpyi si ti yyaha cù mɛ.

Karigii tèesiini i, Yesu túnntunmpii mpyi na sɔnɲi na Yahutuubii làda karigii tayyérege na jye Yesu kuni jaaraŋi i. Ka Kile Munaani si yi fĩniŋ'a cyêe pi na na Jwumpe Nintanmpe na jye supyishiŋi puni wumɔ. Nde li jye na wíi ke, lire li jye mà toronkanni kɛɛnɲɛ maa dá Yesu na. Lire e ke mà maye kan pi à kwɔn si nta mpyi Yahutu mà tàanna ná pi làdaabil'e, mpii pi jye pi jye Yahutuu mɛ maa dá Yesu na ke, lire mpyiŋi fànha jye pire juŋ'i mɛ.

Jwumpe Nintanmpe à jwo cyaga maha cyag'e ke, pìl'à jɛɛ pu na, ka pìi si pu cyé. Cyeye nĩnyahay'e mpiimu pi à pu cyé ke, pir'á Yesu fyèŋwɔhɔshiinbii kyérege, maa pi le kàsũŋi i. Poli na mpyi pi kyérefeebil'e, ka Yesu si uye cyêe u na maa u pyi u túnntunḡ. Lire kántugo ka Poli si wá na jaare na màre kanyi na, maa Jwumpe Nintanmpe yu maa dánafeebii kuruyi tiŋi. U à ŋgaha nĩnyahawa ta uru báaraŋi i. Luka u à ŋge sémeŋi séme ke, uru na mpyi ná u e lire kùsheeni là na.

Yesu à jwo cyelempyiibil'á na pi sí Kile Munaani ta

1-2 Mii cĩmpworonji Tofili, mà lwó tɛni i Yesu à u karigii sìi na mpyi maa sùpyire yerege ná Kile jwumpe e, fo mà sà nɔ u tèekonjirini na mà kàre nĩnyĩŋi na ke, mii mpyi a cyire puni yyaha jwo mu á na sémeŋi nĩncyiĩi i. Nka mà jwo Yesu u

kàre nìnyini na ke, tùnntunmpii u mpyi a cwɔɔnrɔ ke, karigii pire mpyi a yaa pi a mpyi ke, Kile Munaani mpyi a u pyi u à cyire puni jwo pi á. ³ Yesu jɛɲkwooni kàntugo mà fworɔ kwùni i, u à uye cyêe pi na pyiɲkannigii nìnyahagii na. U à lire pyi canmpyaa beeshuunni funɲ'i bà pi si mpyi si jɛcè na, sèɛɲi na, uru na jye jyii na mɛ. U mpyi maha Kile Saanre kyaa yu pi á mú. ⁴ Canɲka mà u ná pi yaha pi i lyí siɲcyan, u à yi jwo pi á na pi àha laaga tɔɔn Zheruzalemu kàhe na mɛ, na yaage jɔwɔmɛni Tufooni à lwɔ́, ná uru mpyi a ku kyaa jwo pi á ke, pi kuru sige, ⁵ na Yuhana à pi batize ná lwɔhe e, ɲka mà jwo canmpyaa cyi tòro ke, pi sí batize ná Kile Munaani i.

Yesu à kò a dùgo nìnyini na

(Marika 16.19-20; Luka 24.50-53)

⁶ Jye mà tùnntunmpii nimbinnibii yaha Yesu taan, pi à u yíbe: «Kafooni, lire tɛni i mu sí Izirayeli shiinnibii saanre nùruɲɔ pi á la*?» ⁷ Ka u u pi pyi: «Mii Tunj à tɛni ná canmbilini ndemu bégele ná u yabilini sífente e ke, yii àha raa lire caa si jɛcè mɛ. ⁸ ɲka Kile Munaani sí n-tíge yii jɔɲ'i si fànha kan yii á, lire ká mpyi, yii sí raa mii kyaa yu Zheruzalemu kàhe ná Zhude kùluni sanni puni ná Samari kùluni i, fo mà sà nɔ dɲɲɛɲi cyeyi puni i.»

⁹ Jye u à puru jwo ke, mà u tùnntunmpii yaha pi i u wíi, u à kò a yíri pi shwɔhɔl'e mà kàre nìnyini na, ka jahanke kà si u ɲwɔhɔ pi na. ¹⁰ Mà pi yaha pi à yyahayi yírig'a le nìnyini i, na u niɲkarenj wíi, pi à pâl'a nàmbaa shuunni nya pi à vâanvɲɲɲɛ le a yyére pi taan. ¹¹ Ka pire shiinn shuunniɲi si jwo: «Galile kùluni shiinnibii, di k'à ta a jwo ka yii i yyére na nìnyini wíi ye? Yesu u à kò a yíri yii shwɔhɔl'e mà kàre nìnyini na ke, canɲka u sí nùru n-pa bà yii à u niɲkarenj nya nìnyini na mɛ.»

Macyasi à Zhudasi tayyérege lwɔ

¹² Jye ka Yesu tùnntunmpii si yíri Olivye cire ɲanke na, maa nùr'a kàre Zheruzalemu kàhe e. Kuru cyage ná Zheruzalemu mpyi a culumɛtiri niɲkin kwɔ. ¹³ Pi à nùr'a nɔ kàhe e ke, batɔnge nìnyibabilini i pi mpyi maha ntêe na piye bínnini ke, ka pi i dùg'a jyè lire e. Pyeri ná Yuhana ná Yakuba ná Andire ná Filipi ná Tomasi ná Baritelemi ná Macwo ná Alife jyanj Yakuba ná Simɔ pi maha mpyi Zeloti†, ná Yakuba jyanj Zhude, pire pi mpyi. ¹⁴ Pire puni mpyi maha piye bínnini tèrii nìnyahagil'e, marii Kile jáare ná funɲɔ niɲkin i. Cyeebii pìi ná

* **1:6** Yesu tùnntunmpii mpyi na Kile Niɲcwɔnrɔɲi mpanj sigili Yahutuubii sanmpii fiige, u u mpa pire yige Ɔrɔmu shiinnibii fàɲɲyage e, u u Izirayeli shiinnibii wà piye na, bà pi mpyi saanɲi Dawuda tìɲi ná saanɲi Solomani tìɲi i mɛ. † **1:13** Zeloti: kuru mɛge jɔwhe ku jye: «kìni kyal'à táan ɲgemu á sèl'e ke».

Yesu nunɔ Mariyama ná Yesu cìnmɔpyiibii mú mpyi maha mpyi ná pi e.

¹⁵ Nye pi canmbinniɔi canɔke kà, mà pi nimbinnibii yaha, pi mpyi a shiin ɔkuu ná beɔjaaga (120) kwò, ka Pyeri si yîr'a yyére pi shwòhòl'e maa jwo: ¹⁶ «Mii cìnmɔpyiibii, Kile Munaani mpyi a Dawuda yyaha cù, ka u u jwumpe mpemu jwo ná p'à sémé Kile Jwumpe Séméni i, na Zhudasi u sí n-tòro sùpyire yyaha na, si Yesu le cye e ke, fànha kyaa li mpyi li li, puru jwumpe pu fùɔɔ. ¹⁷ Zhudasi sí na mpyi wuu kurunke sùpya, wuu ná uru mpyi na báara ninɔkin pyi.»

¹⁸ (Nye pi à sàraɔi ɔgemu kan u á u kapiini nimpɔyiini ɔɔɔ taan ke, u à sà kéregé shwò ná ur'e. Lire kàntugo u à cwo a jya, ka u funɔ yaayi si ɔcéeg'a mâha. ¹⁹ L'à pyi kyaa Zheruzalemu kànhe shiibii puni mpyi a ndemu cè ke, fo ka pi i mpa kuru cyage mége le pi shéɔre e: «Akélidama» kuru ɔwòhò ku ɔye: «Sishange Kéregé».)

²⁰ Nye Pyeri à shà yyaha na ná jwumpe e sahaɔki maa jwo na: «Y'à sémé Zaburu séméni i na

“U pyéɔge ninɔge ku kwòro,

Sùpya kà ntéɔn k'e méɔ.”

“Wabéɔ u u báaraɔwòge lwóŝ.”

²¹⁻²² Lire kurugo mà Kafooni Yesu yaha u u ɔaare na ntùuli ná wuu e cyeyi yyaha kurugo, mpíi pi mpyi maha mpyi ná wuu e ke, wuu à yaa wuu shin ninɔkin cwòɔnrò ɔire e, wuu bàra wuye na, wuu raa yi yu sùpyir'á na Yesu à ɔè sèɔni na. Mà lwó canɔke Yuhana à Yesu batize ke, fo mà sà nò canɔke u à kò a yîri wuu shwòhòl'e mà kàre ninɔni na ke, mpíi pi à cyire karigii puni ɔya tapyige e ke, uru wà u à yaa u pyi urufoo.»

²³ Nye ka pi i shiin shuunni cyéé, Yusufu pi maha mpyi Barisabasi, lire ɔye mé Zhutusi ke, uru ná Macyasi. ²⁴ Lire kàntugo maa Kile ɔaare na: «Kafooni, mu u à sùpyire puni zòompíi cè ke, mpíi shiin shuunniɔi i, ɔge mu à cwòɔnrò ke, uru cyéé wuu na, ²⁵ bà u si mpyi si Zhudasi tayyérege lwó túnnture báaraɔi i, Zhudasi à kuru ɔkemu yaha maa ɔkàre u yabilini cyage e ke.»

²⁶ Nye ka pi i ɔkyaanlwooni pyi, ka ɔkyaanlwooni si Macyasi cyéé, ka uru si bàra Yesu túnntunmpíi ke ná ninɔkinɔi na.

2

Kile Munaani à tíge dánafeebii ɔun'i

¹ Pantekòtiɔi canɔke, dánafeebii puni mpyi a bínni cyaga ninɔkin i. ² Ka túnmbwòhò si mpàl'a fwoɔ ninɔni na, mu à jwo kafeebwòhò túnmò, bage e pi mpyi a bínni ke, mà kuru ɔl. ³ Ka

pi i njirii nya na fiige cyi à láha láha cyiye na mà pa ntèen ntèen pi puni ninƙin ninƙinƙi na. ⁴ Ka Kile Munaani si pi puni jî, maa pi shin maha shin pyi u u shéenre tabere yu mà tàanna ná Kile Munaani ti kanƙkanni i urufol'á.

⁵ Yahutuubii pi mpyi na fyáge Kile na diɲɲɛɲi puni yyaha kurugo ke, lir'à pire pii ta Zheruzalemu kàhe e. ⁶ Nyɛ puru tũmp'à fworó ke, ka pire si sà piye bínni wani, pi puni kakyanhala wuu pi mpyi, jaha na ye pi shin maha shin mpyi na u tateenge shéenre núru pi jwò na. ⁷ Li mpyi a pi puni bilibili fo mà pi yîrige pi yákilibii ɲuɲ'i. Ka pi i wá na piye yíbili maa ŋko: «Nte sùpyire ti nyɛ na yu ame ke, taha Galile kùluni i bà pi pun'à yîri me? ⁸ Di l'à pyi wuu shin maha shin sí i u tateenge shéenre núru pi jwò na ye? ⁹ Pariti kɪni ná Mɛdi kɪni ná Elamu kɪni shiɪn na nyɛ wuu e, pɪi na nyɛ wuu e pir'à yîri Mɛzopotami kɪni i, pɪi s'à yîri Zhude ná Kapadasi ná Pɔn wuuni ná Azi kùligil'e, ¹⁰ ná Firijyi wuuni ná Panfili wuuni ná Misira wuuni ná Libi kɪni cyage ku nyɛ Sireni kàhe taan ke, wuu pɪi s'à yîri Ɔrɛmu kànbwàhe e. ¹¹ Yahutuu na nyɛ wuu e, pɪi sí nyɛ Yahutuu me, ŋka pi à jyɛ Yahutuubii Kile kuni i. Pɪi na nyɛ wuu e, pir'à yîri Kɛreti kɪni ná Arabubii wuuni i. Di pi à pyi maa jìni na Kile kabwàhigii nimpɲiɲkii yu, wuu shin maha shin sí i cyi núru u tateenge shéenre e ye?»

¹² Nyɛ mà pi kakyanhala wuubii yaha fo pi nyɛ a pi nɪjɲwuyo cè me, ka pi i wá na piye yíbili: «Nde jwàhe k'à sà ŋki be?» ¹³ Ka pɪi si wá na pi fwàhore maa ŋko: «Sinmpe pu nyɛ pɪi na!»

Pyeri à jwo ná sùpyire e

¹⁴ Nyɛ ka Yesu tũntunmpii ke ná shuunniɲi si yîr'a yyére, ka Pyeri si jwo fàha na: «Yii pi à tɛɛn Zhude kùluni ná yii mpɪi puni pi naha naha Zheruzalemu kàhe e ke, yii nɪɲɪgɪgɪi múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cè. ¹⁵ Sinme bà pu nyɛ nte sùpyire na mà tàanna ná yii sòɲɲɔŋkanni i me, jaha na ye nyège tɛni baacyɛere wuuni li nyɛ numɛ, sinme tèebyaa sàha ŋkwà a nɔ, wà u kwà a bya a wùrugo me. ¹⁶ Kile tũntunɲi Zhoueli mpyi a ndemu jwo ke, lire li nyɛ na mpyi numɛ. ¹⁷ U mpyi a jwo na Kile à jwo:

“Diɲɲɛɲi canzanɲi ká nɔ,

mii sí na Munaani pyi li tîge sùpyire puni ɲuɲ'i.

Yii nàɲjiipyire ná yii pùcepyire sí raa Kile tũnture yu.

Mii sí naye cyêe yii nàɲjiibii na, si karigii yyaha cyêe pi na.

Yii nàɲkolyeebii sí raa mii karigii jaa ɲɔɔyi i.

¹⁸ Sèe wi, cyire canmpyaagil'e,

mii sí na Munaani pyi li tîge

mii bilinambaabii ná mii bilicyeebii ɲuɲ'i.

Pi sí n-pyi mii tũntunmii.

19 Mii sí kakyanhala yaayi yà pyi yi fworò n̄jyini na,
 si kakyanhala kacyeen̄kii cyi yaa n̄jke na,
 sìshange ná nage ná nguruge sí n-pyi.

20 Can̄janyiini sí n-k̄ēēn̄n̄ n-pyi numpire.

Yin̄ke sí n̄aana mu à jwo sìshan.

Cyire puni k̄antugo, Kafoon̄i canmbilini sí n̄.

Li sí n-pyi canmbw̄h̄, sí n-pyi canmbile ndemu sìnampe sí
 n-p̄ē ke.

21 Nȳe shin maha shin u nȳe na Kafoon̄i m̄ge yiri ke, urufoo sí
 n-shw̄*.”

22 Nȳe Pȳeri à kw̄ Zhowel̄i jwumpe n̄jwumpe na ke, maa
 n̄r'a jwo: «Yii, Izirayeli shiin̄bii, yii n̄ngyigigii p̄ē, yii raa
 n̄ru. Yii à li c̄e na Nazar̄eti k̄anhe shin̄i Yesu na mpyi s̄upa,
 ngemu cȳe kurugo Kile à u f̄anhe cȳēe yii na ná kabw̄h̄igii ná
 kakyanhala karigii ná kacyeen̄kii mpyini i yii shw̄h̄l'e ke.

23 N̄ka nde Kile mpyi a yaa mà yyaha t̄i ná u e, mà t̄aanna ná
 u karigii puni j̄c̄ēi i ke, lire yii à pyi. Yii à u le shin̄piibii cȳe
 e pi à kw̄ōrò cige na mà b̄ō. 24 N̄ka Kile à u j̄ūh̄ ww̄u kw̄ūni
 yapwoyi i, maa u j̄ē a yige kw̄ūni i. Naha kurugo ȳe li f̄anhe
 mpyi kw̄ūni na u j̄ā a u c̄u a yaha wani m̄. 25 Saan̄i Dawuda
 à fȳanha a jwo u kyaa na, u mpyi a jwo:

“Mii maha na Kafoon̄i j̄aa naye taan t̄erigii puni i,

j̄aha na ȳe u maha mpyi mii k̄an̄jke na,

b̄ā li si mpyi yaaga k̄ā n-j̄ā mii c̄ūn̄h̄ j̄j̄irige na tayȳērege e m̄.

26 Lire kurugo mii z̄ōmbilin' à j̄i funntange na,

mii jwumpe puni sí nȳe funntanga jwum̄.

Mii à t̄ēē ná l'e, ali mii kwun̄kwooni k̄antugo,

mii cȳeere sí j̄īh̄e mii na.

27 Naha kurugo ȳe Kafoon̄i, mu sì j̄ēē mii m̄naani yaha

li kw̄ōrò kw̄ūni numpini i m̄.

Mu m̄u sì j̄ēē ma b̄ārapyini n̄j̄c̄ēēni yaha u fw̄ōnh̄ f̄an̄jke e
 m̄.

28 Mu à n̄ūmp̄an̄jke tata kuni le mii taan

Mà mu yaha ná mii i, mu sí mii pyi mii i j̄i funntange na†.”

29 Nȳe Pȳeri à kw̄ Dawuda jwumpe n̄jwumpe na ke, maa
 n̄r'a jwo: «Mii c̄ūn̄pyiibii, yii na yaha si wuu tulyage Dawuda
 kani f̄in̄j̄e n̄jwo yii á. T̄ēni i u à mpe jwumpe jwo ke, u mpyi
 a pu jwo a w̄ā uye na m̄, j̄aha kurugo ȳe wuu à li c̄e na u à
 kw̄ū, u buwun̄' à t̄ō. Ali n̄nj̄aa u kw̄ūnni na nȳe naha wuu
 yȳē. 30 Dawuda na mpyi Kile t̄ūn̄ntun̄h̄, u m̄u mpyi a li
 c̄e na Kile à k̄ā ur'á na uru na sí n-pa u j̄ambilini l̄ā t̄īh̄e u
 f̄anhe t̄at̄ēnge e u k̄antugo. 31 Kile à wȳēr'a yi jwo Dawuda á
 na Kile N̄j̄c̄w̄nr̄n̄i sí n-pa j̄ē n-fworò kw̄ūni i. Lire kurugo
 Dawuda à jwo na “U sì n-kw̄ōrò kw̄ūni numpini i m̄, u cȳeere

* 2:21 Zhowel̄i 2.28-32 † 2:28 Zaburu 16.8-11

si n-fwónhō fan̄ke e me†.” 32 Yesu kyaa li, Kile à u jè a yige kwùni i. Lir'à pyi wuu mú puni jyi na. 33 U à dùg'a kàr'a sà ntèen Kile kànīe cyege na. Kile Munaani jwómeēni u mpyi a lwó wuu á ke, Tufooni Kile à lire kan u á, ka u u li yaha l'à tige wuu jūn'i. Lire yii jye na jaa amē, maa nūru li jwō na. 34 Yii li cè na Dawuda yabilīni jye a dùgo n̄jyini na mē, ŋka lire ná li wuuni mú i, u à jwo

“Kafooni Kile à jwo mii Kafooni á
‘Ta ma a pa ntèen na kànīe cyege na,

35 mii sí n-pa mu zàmpēenbii le mu tooyi jwōh'iŠ.’ ”

36 Jye Pyeri à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Lire e ke yii Izirayeli shīnbii pun'à yaa yii li cè na nàkaana baa na Yesu yii à kwòro cige na ke, Kile à uru pyi Kafooni ná uru Kile N̄jcwōnrō̄ji.»

37 Pi à puru lógo ke, ka pu u pi zòmpii cún̄hō sèl'e, ka pi i Pyeri ná tūntun̄mpii san̄mpii pyi: «Wuu c̄n̄mpyiibii, jaha wuu à yaa wuu pyi bē?» 38 Ka Pyeri si pi pyi: «Yii yii toron̄kanni kē̄en̄e, yii puni n̄jkin n̄jkin̄'a yaa yii batize Yesu Kirisita mēge na, bà yii kapegigii si mpyi si yàfa yii na mē. Lire ká mpyi, yii sí Kile Munaani ta. 39 Jaha kurugo yē Kile à u Munaani jwómeēni lwó yii ná yii t̄lug'á, mà bâra mp̄ii pi jye tatō̄nyi i ke. Mp̄ii wuu Kafooni Kile sí n-pa n-yyere si mpyi u pyi ke, l'à lwó pire pun'á.»

40 Pyeri à jwumō n̄jyahama jwo pi á sahan̄ki Yesu kyaa na, maa pi yere na pi nūru ŋge d̄jyeni s̄ūpyire nintiimbaare jwōh'i, bà Kile si mpyi si pi shwō mē. 41 S̄ūpyire t'à dá u jwumpe na ke, ka pire si batize. Mp̄ii pi à bâra dānafeebii kurun̄ke na kuru can̄ke ke, pire mpyi a shīn kampwōhii taanre (3.000) kwò.

Dānafeebii wwō̄̄ēge pyīkanni

42 Yesu tūntun̄mpii mpyi maha yereyi j̄jemu kaan ke, dānafeebii mpyi a piye waha maa yire nūru t̄erigii puni i, maa ŋkwōro wwō̄̄ēge e. Pi mpyi maha bwūurun̄i kwūun na ntáali piye na na lȳi, maa Kile jáare sīncyan. 43 S̄ūpyire puni mpyi ná fyagare e, jaha na yē kakyanhala karigii ná kacyeen̄kii mpyi na mpyi Yesu tūntun̄mpii cye kurugo. 44 Shin maha shin u mpyi a dá Yesu na ke, pire puni mpyi a wwò maa mpyi n̄jkin, pi cyeyaayi puni mpyi k̄ngwō̄ wuyo. 45 T̄erigii cȳl'e, pi mpyi maha pi taare tà ná pi cyeyaayi yà p̄ereli, maa yire wȳeren̄i t̄áli piye na mà tàanna ná shin maha shin j̄ū̄hō tugure e.

46 Pi mpyi maha piye b̄innini can̄ja maha can̄ja, ná s̄ō̄̄ō̄̄ n̄jkin i Kilejaarebage e, maa Kile p̄ere. Pi mpyi maha b̄innini pi pyenyi i, maa bwūurun̄i kwūun na ntáali piye na maa pi j̄jyini lȳi ná funntange ná fun̄c̄en̄ji i. 47 Pi mpyi maha Kile

kêre, pi kyaa mpyi a táan sùpyire pun'á. Mpii Kafoonji à shwò ke, u mpyi maha pire bârali pi kurunke na canja maha canja.

3

Pyeri à cwðhəmɔfoonji wà cùunɔ

¹ Canjka yàkonɔ, Kileɲarege tɛni i, Pyeri ná Yuhana à kàre Kileɲaarebage e. ² Lir'à pi ta pi à sà faanji wà yaha Kileɲaarebage tajjiɲwɔge kà na, pi maha ɲkemu pyi: «Tajjiɲwɔge Nisinanke» ke. Amuni u mpyi a si. Canja maha canja, pi mpyi maha mpa u yaha kuru cyage e, sùpyire ti ɲye na jyè Kileɲaarebage e ke, bà u si mpyi s'a pire ɲáare mɛ. ³ Uru faanɲ'à Pyeri ná Yuhana ɲya tajyige e maa pi ɲáare. ⁴ Ka pi i u yal'a wíi, ka Pyeri si jwo: «Wuu wíi.» ⁵ Ka nàɲi si yyahe yîrig'a le pi e. U mpyi na sônɲi na pi sí yaaga kan ur'á.

⁶ ɲye ka Pyeri si u pyi: «Wýéɛ, lire ɲye mɛ sɛɛn ɲye mii á mii u kan mu á mɛ, ɲka yaage ku ɲye mii á ke, mii sí kuru kan mu á. Nazarɛti kànhe shinɲi Yesu Kirisita mɛge na, yîri ma a ɲaare!» ⁷ U à yire jwo ke, maa nàɲi cù kàɲɲɛ cyage na mà yîrige. ɲye ka nàɲi tooyi ná u nintajjiigii si ntíi'a cyiye ta.

⁸ Ka u u yi a yîr'a yyére, maa li ɲwɔ cù na ɲaare, maa sà jyè Kileɲaarebage e* ná Pyeri ná Yuhana i, maa ɲaare, maa yini, maa Kile kêre. ⁹ Sùpyire pun'à u ɲya u u ɲaare marii Kile kêre. ¹⁰ Pi mpyi a li cè na nàɲi u mpyi maha ntèn Kileɲaarebage Tajjiɲwɔge Nisinanke na maa sùpyire ɲáare ke, uru wi. Pyiɲkanni na uru nàɲ'à pyi maa jà na ɲaare ke, ka lire si sùpyire bilibili.

¹¹ Nàɲi mpyi a taha a yaha Pyeri ná Yuhana fye e. Ka sùpyire kàkɲanhala wuubii si fê a kàr'a sà bínni pi taan, Kileɲaarebage ɲkubabwɔhe kà ɲwɔh'i, pi mpyi a Saanɲi Solomani mɛge le kuru ɲkubage na. ¹² Pyeri à sùpyire ɲya ke, maa jwo: «Wuu cìnmɲyibii, Izirayeli shiɲnbii, ɲaha na nde kan'à yii kàkɲanhala ye? ɲaha na yii na wuu wíl'ame mu à jwo wuu yabilimpíi sífente ná wuu Kile yyahafyagare t'à wuu pyi wuu à ɲge nàɲi pyi u à yîri na ɲaare ye? ¹³ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná wuu tulyeyi sanɲi u Kilenji, u à u báarapyiɲi Yesu ɲunke yîrige ná l'e. Yii à u le fànhafoonji Pilati cye e, ka uru si li ta na yaaga ɲye a yaa ku pyi u na mɛ, ka yii i ɲcyé u na Pilati ɲyii na. ¹⁴ ɲge u à ɲwɔ maa ntíi ke, yii à cyé uru na, ɲge u à boore pyi ke, maa Pilati ɲáare na u uru cye yaha. ¹⁵ ɲge u ɲye na shìɲi ɲiɲkwombaanji kaan ke, yii à uru bò, ɲka Kile à u ɲè a yige kwùɲi i. Wuu à u ɲya u ɲɛɲkwooni kàntugo. ¹⁶ ɲge nàɲi u ɲge yii i ɲaa, ná yii à u cè ke, wuu à dáníyanji pyi Yesu na, lire cye kurugo, u

* 3:8 Kuru k'à pyi urufoo canjcyiige mà jyè Kileɲaarebage kaanke funɲke e, ɲaha na ye Yahutuubii Saliyanji i, kafuun li mpyi li li cwðhəmɔfoo u jyè Kileɲaarebage kaanke funɲke e.

à jà a yîr'a yyére. Wuu à dáníyaŋi pyi Yesu mæge na, lire l'à nge nàŋi yampe kwò feefee bà yîi puni jyi wá u na mε.

¹⁷ Mii cìmpyiibii, mii à li cè na li j̄cèmbaan̄i u à yîi ná yîi j̄n̄ufeebii pyi yîi à lire kani pyi. ¹⁸ Lire e ke Kile à jwumpe mpemu jwo fo tèem̄oni i u t̄untun̄mpii cye kurugo ke, pur'à f̄un̄j̄. U mpyi a jwo na Kile N̄j̄cw̄nr̄ŋi à yaa u kyaala. ¹⁹ Lire e ke yîi yîi toron̄kanni k̄en̄ŋe, yîi i yiye kan Kile á, bà u si mpyi si yîi kapegigii yàfa yîi na mε. ²⁰ Lire ká mpyi, Kafoon̄i Kile sí tan̄j̄ŋo kan yîi á. Mà bâra lire na, nge u à yaha yîi yahare e ke, u sí uru t̄ugo yîi á, Yesu u j̄ye Kile N̄j̄cw̄nr̄ŋi ke, uru kyaa li. ²¹ N̄ka u à yaa u t̄en̄ n̄ȳiŋi na fo u aha yaayi puni pyi y'à n̄uru yi lyempe e, yire Kile à jwo fo tèem̄oni i u t̄untun̄mpii cye kurugo.

²² J̄ye Kile t̄untun̄ŋi Musa à jwo
 “Bà wuu Kafoon̄i Kile à mii tun mε, amuni u sí n-pa yîi c̄impwor̄ŋi wà pyi u t̄untun̄j̄ŋo mii fiige. U aha jwum̄o maha jwum̄o jwo yîi á ke, yîi i j̄εε puru na.

²³ Shin maha shin u j̄ye u j̄ye a j̄εε uru t̄untun̄ŋi jwumpe na mε, uruf̄oo sí n-bò n-yige s̄up̄yire shw̄h̄al'e†.”

²⁴ J̄ye mà lw̄ó Kile t̄untun̄ŋi Samuw̄eli na, Kile t̄untun̄mpii pun'à jwo nde t̄eni kyaa na mú, Musa fiige. ²⁵ Jwumpe Kile t̄untun̄mpil'à jwo ke, pur'à jwo yîi á mú. Tunmbyaare Kile à le ná yîi tulyeyi i, t̄eni i u à jwo Ibirayima á na uru sí jw̄ó le j̄n̄ke sup̄yish̄iŋi pun'à u t̄uluge cye kurugo ke, tire tunmbyaar'à le ná yîi e mú‡. ²⁶ Lire e Kile à u báarapyiŋi yaha a pa yîi Iziraȳeli shīin̄bii m̄εε na yyecȳiige na, u u jw̄ó le yîi á, yîi i láha pege karigii na.»

4

Pi à kàre ná Pyeri ná Yuhana i yukyaabii yyére

¹ J̄ye mà Pyeri ná Yuhana yaha jwumpe na, Kile s̄aragawwuubii ná Kilejaarebage san̄cw̄nsigibii j̄n̄uf̄oon̄i ná Sadusiibii p̄il'à n̄o wani. ² Li mpyi a s̄aa p̄en pi e mà Pyeri ná Yuhana j̄ya pi i s̄up̄yire ȳε̄ge ná Kile Jwumpe e na Yesu à j̄è a f̄woro kw̄ŋi i, na lir'à li cȳe na s̄up̄yire sí n-pa j̄è n-f̄woro kw̄ŋi i n̄umpan̄ja. ³ Ka pi i pi c̄u a le k̄as̄un̄i i fo mà s̄a n̄o kuru can̄ja n̄umpan̄ja na, j̄aha na ȳe numpilage mpyi a ww̄ò a kw̄ò. ⁴ N̄ka lire ná li wuuni mú i, mp̄ii pi mpyi na Pyeri ná Yuhana jwumpe n̄uru ke, pire n̄j̄yahamil'à dá Yesu na, ka lire si d̄anafeebii kurun̄ke shīin̄bii pyi pi à kampw̄h̄ii kan̄kuro (5.000) kw̄ò.

⁵ Kuru can̄ja n̄umpan̄ja, Yahutuubii j̄n̄ufeebii ná kacw̄nribii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibil'à pa piye bínni

Zheruzalemu kàñhe e. ⁶ Kile sáragawwuubii jùñufembwòhe Ana* mú mpyi wani, mà bâra Kayifu ná Yuhanañi wabere ná Alezandiri ná sáragawwuubii jùñufembwòhe pyenge shiinbii puni. ⁷ Ka pi i ñkàr'a sà Pyeri ná Yuhana yige kàsuni i mà pa yyéñe piye shwòhòl'e, maa pi yíbe: «Ná fànhe ñkire e, lire jye me ná mege ñkire e yii à nge nàñi cùuño ye?»

⁸ Jye mà Pyeri yaha u à jî Kile Munaani na u à jwo: «Yii pi jye wuu Yahutuubii jùñufeebii ná kacwónribii ke, ⁹ ná yii sí naha a wuu yíbe faanñi ná u cuuñoñkanni kyaa na ninjaa, ¹⁰ yii puni, mà bâra Izirayeli shiinbii sanmpii puni na, yii li cè na Nazareti kàñhe shinñi Yesu Kirisita mege na nge nàñ' à cùuño. Yesu yii à kwòro cige na mà bò, ka Kile si u jè a yige kwùñi i ke, uru mege na nge nàñi ninjyereni u nge yii yyaha na ke, u à cùuño. ¹¹ Yesu kyaa l'à jwo Kile Jwumpe Semeni i na

“Yii bafaanribil' à cyé kafaage ñkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbiini na†.”

¹² Jye shwofoonji wà saha jye uru baare e me. Mege cye kurugo wuu sí nùmpañja ta ke, kuru jye a le sùpyañi wà tufige na ñke jññke na Yesu baare e me.»

¹³ Yahutuubii jùñufeebii ná kacwónribil' à Pyeri ná Yuhana nya pi i yu fyagara baa ke, ka li i pi kàkyaanhala, naha na ye pi mpyi a li cè na Pyeri ná Yuhana jye a kâla sèl'e me, ka pi i li kàanmucya mà li nya na pi ná Yesu u mpyi. ¹⁴ Jye nàñi u à cùuño ke, pi à uru ninjyereni nya Pyeri ná Yuhana taan ke, pi jye a yà ta si njwo me.

¹⁵ Ka pi i Pyeri ná Yuhana pyi pi à fworo ntàani na, maa ñkwòro na piye yíbili: ¹⁶ «Naha wuu à yaa wuu pyi mpìi shiinbii na be? Kakyanhala kani pi à pyi ke, Zheruzalemu shiinbii pun'à li cè, wuu mú sì n-jà nàkaana pyi lire e me. ¹⁷ Nka nde kani jye a yaa li cèeg'a nò cyeyi puni i me, lire e ke wuu pi yyere, wuu u pi fùguro, bà li si mpyi pi àha núru kuru mege kyaa jwo sùpyañi wà tufig' à me.»

¹⁸ Ka pi i Pyeri ná Yuhana yyere maa yi jwo a waha pi á, na pi àha núru Yesu kyaa jwo sùpyañi wà tufig' à, lire jye me si sùpyañi wà kâla ná u kani i me. ¹⁹ Ka Pyeri ná Yuhana si pi pyi: «Ncyii kapyaaagii mú shuunnini i, li ndi l'à tii Kile á ye? Mà yii jwómèni cù laa, mà Kile jwómèni cù? Yii yabilimpìi pi yi kàanmucya de! ²⁰ Nde wuu kòn'à nya maa li lógo ke, wuu sì n-jà n-pyi ná wuu jye na lire yu me.»

²¹ Ka pi i pi fùguro sahanñi maa pi yaha. Pi jye a mpyi a cè yaage pi sí n-pyi pi na me, naha na ye kakyanhala kani li mpyi a pyi ke, sùpyire mpyi na Kile kêre lire kurugo. ²² Nàñi u mpyi

* 4:6 Nge Anani na mpyi nò. † 4:11 Zaburu 118.22

a cùũjɔ lire kakyanhala cuũjɔŋkanni na ke, uru shìŋi mpyi a nyaha yye beeshuunni na.

Dánafeebil'à Kile jáare

²³ Pi à Pyeri ná Yuhana cye yaha ke, ka pi i ñkàre Yesu tũntunmpii sanmpii cyage e. Nje Kile sáragawwuubii jũŋufeebii ná Yahutuubii kacwɔnribil'à jwo pi á ke, maa sà yire puni yyaha jwo pi á. ²⁴ Nyɛ pi à yire lógo ke, ka pi puni si wwò sòŋjɔɔ nĩŋkin na maa Kile jáare fãha na: «Kafoonji, mu u à nĩŋyĩŋi ná jĩŋke dá, maa suumpe lwɔhe ná ku funjɔ yaayi puni dá. ²⁵ Wuu tulyage Dawuda u nyɛ mu báarapyĩŋi ke, mu à ma Munaani pyi l'à u yyaha cũ, ka u u jwo

“Naha kurugo supyishĩŋ'à jũŋjɔ kyán yɛ?

Naha na kĩrigii sũpyire maha vũnmpwɔɔre pyi yɛ? Ti nyɛ jũŋjɔ baa.

²⁶ Saanbii pi nyɛ jĩŋke na ke, pir'à piye bégele kàshige mɛɛ na, ka jũŋufeebii si piye bégele Kafoonji Kile ná u Nĩŋcwɔnrɔŋi mɛɛ na†.”

²⁷ Sèe wi de! Nke kànhe e, saannji Erɔdi ná Pɔnse Pilati à wwò ná Izirayeli shiinbii ná supyishĩŋi sanŋi i, báarapyĩŋi mu à cwɔɔnr'a yaha maye mɛɛ na, ná uru u nyɛ Yesu ke, maa ntũŋke taha uru na. ²⁸ Lire mpyĩŋi cye kurugo, kyaa maha kyaa mu à kyaala a yaha fo tèemɔni i mà tàanna ná ma sífente ná ma nyii wuuni i ke, cyire pi à pyi. ²⁹ Nka Kafoonji, pi à wuu fũguro ná jwumpe mpemu i numɛ ke, mu à puru lógo. Wuu pi nyɛ mu báarapyii ke, wuu tègɛ, wuu raa mu jwumpe yu fyagara baa. ³⁰ Li síŋi yaha wuu na, wuu já wuu a yampii cùũŋi, wuu raa kacyeenŋkii ná kakyanhala karigii pyi mu báarapyĩŋi nĩŋcennji Yesu mɛge na.»

³¹ Pi à Kile jáar'a kwò ke, cyage e pi mpyi a bínni ke, ka kuru cyage jĩŋke si ŋcyɛenne, ka Kile Munaani si pi puni jĩ, ka pi i wá na Kile jwumpe yu fyagara baa.

Dánafeebii cyeyaayi pun'à pyi kàŋgwɔɔ wuyo

³² Dánafeebii kurũŋke mpyi a wwò maa pi zòompíi ná pi sòŋjɔre pyi nĩŋkin, fèrenje yaaga saha nyɛ a mpyi pi wà á mɛ, pi yaayi puni mpyi kàŋgwɔɔ wuyo. ³³ Sífente na mpyi Yesu tũntunmpil'á sèe sèl'e pi i yi yu sũpyir'á na Kafoonji Yesu à jè a fworo kwũŋi i. Kile mpyi a jwɔ pi puni na maa pi tègɛ sèl'e. ³⁴ Kanhamafoo nyɛ a mpyi pi e mɛ, jaha na yɛ mpíi pi mpyi ná taare e, lire nyɛ mɛ pyɛnyi i ke, pire mpyi maha yire pérelí, ³⁵ maa ma na uru wyérenji kaan Yesu tũntunmpil'á. Pi mpyi maha uru wyérenji táali piye na, maha ntàanna ná pi shin maha shin jũŋjɔ tugure e. ³⁶ Nyɛ nàŋi wà na mpyi wani, uru mɛge na mpyi Yusufu, Levi tũluge shin u mpyi u wi, u mpyi na yĩri

Sipiri k̀ini i. Yesu t̀untunmpii mpyi a u m̀ege le Barinabasi, kuru m̀ege n̄w̄he ku n̄ye: «Ngemu u maha m̀aban leni s̀upyre e ke.» ³⁷ Kerege na mpyi uru n̄n̄'á, ka u u ku p̀ere, maa mpa ná ku wyéren̄i i mà pa n̄kan Yesu t̀untunmpil'á.

5

Ananiyasi ná u cwoŋi Safira kani

¹ Nye nànjì wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Ananiyasi, u cwonje mege sí nye Safira, ka pire mú si taare tà pére. ² Ka pi mú shuunni si bê li na, ka u u taare wyérenji táa, maa taaga njwôhò, maa njàre ná ku sanjke e mà sà nkan Yesu túnntunmpil'á. ³ Ka Pyeri si u pyi: «Ananiyasi, di mu à pyi maa Sitaanninji yaha u à sònnjopeere tég'a mu zòmbilini jî fo mu à ma taare wyérenji wà njwôhò maa mpa finε Kile Munaani á ye? ⁴ Mà mu yaha mu sàha njkwò a taare pére mε, taha mu woro bà ti mpyi ti ti mε? Mu à ti pére ke, taha mu wu bà u mpyi ti wyérenji mε? Naha k'à nde kani mpyinji sònnjore tîrige mu funjke e ye? Sùpya á bà mu à finε mà dε! Kile á mu à finε.»

⁵ Ananiyasi à puru lógo ke, maa jwwo jìngke na mà kwû. Mpii pi à yire lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e. ⁶ Ka nànjiiibii si yîri maa u buwuji pwò a sà ntò. ⁷ Nyé tèr'a pyi ke, ka Ananiyasi cwoŋi si nò wani, nde l'à u poonji ta ke, u mpyi a lire cè mɛ. ⁸ Ka Pyeri si u pyi: «Sèenji jwo na á, kampyi nge dǎnji na taar'à péré.» Ka ceenji si jwo: «Ɖɔn, uru na t'à péré.» ⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Naha k'à pa ná l'e, ka yii i jwo a jwò si Kafoonji Munaani jwò cû yɛ? Nyé mpíi pi à sà mu poonji tò ke, pire pi mpíi cyínnji na, pi mú si n-kàre ná mu i.» ¹⁰ Ka ceenji si ntíl'a cwo jìngke na Pyeri fere e mà kwû. Ka nànjiiibii si jyè pyenge e, mà u ta u à kwû. Ka pi i u lwó a kàr'a sà ntò u poonji taan. ¹¹ Nyé dánafeebii kurunke ná sùpyire puni t'à puru jwumpe lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e.

Yesu tūntunmpil'à kakyanhala kariī nīnyahagii pyi

¹² Kacyeenjii ninjahagii ná kakyanhala kariii ninjahagii mpyi maha mpyi sùpyire shwàhàl'e Yesu tùntunmpii cye kurugo. Dánafeebii puni mpyi maha piye bínnini Kilejaarebage ntàani na, saannji Solomani nkubabwàhe jawàh'i. ¹³ Mpii pi nye pi nye a dá Yesu na me, pire wà nye a mpyi na jæg'a bàra pi na me. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha pi pèrè sèl'e. ¹⁴ Nàmbaabii ná cyeebii pi mpyi na ma na piye kaan Kafoonji á ke, là mpyi na bàrali pire na sèl'e. ¹⁵ Kakyanhala karigii nimpyiinkii kurugo, sùpyire mpyi maha ma na yampii síninji bàmbahanyi, lire nye me demebii na pyenkuubil'e, bà li si mpyi li méé ka bê shin ninjin na, Pyeri nintoronji nànjani ká ntò ngemu na ke, urufoo si ncùunò me. ¹⁶ Shinnyahara mú mpyi

maha yîri ná yampii ná jínacyaanbil'e Zheruzalemu kwùumpe kànyi na, na ma na jcyêre Yesu túnntunmpii na, pi puni mú sí mpyi maha jçùuñi.

Pi à Yesu túnntunmpii kyérege

¹⁷ Nyé ka yjncyége si jyè Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe ná u fyèñwøhøshiinbii Sadusiibil'e.

¹⁸ Ka pi i cye taha Yesu túnntunmpii na, maa pi cû a le kasubabwøhe e. ¹⁹ Nyé ka Kafoonji Kile mèlekenji wà si mpa kasubage jwø múgo numpilage e, maa pi yige, maa pi pyi: ²⁰ «Yii a si Kileñaarebage e, yii i sà a nge shìñji kani sènmæge yii a yu sùpyir'á.» ²¹ Nyé pi à yire lógo ke, kuru canña nùmpañña jyèsæge na, ka pi i ñkàre Kileñaarebage e, maa sà a sùpyire kâlali.

Tèr'à pyi ke, ka Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe ná u fyèñwøhøshiinbii si yukyaala kurunke ná Izirayeli shiinbii kacwønribii puni yyer'a bínni, maa sòrolashiibii pyi pi sà Yesu túnntunmpii yige kasubage e, pi a ma. ²² Ka pire si ñkàre, pi jye a sà túnntunmpii ta wani mæ, maa núr'a sà pi pyi: ²³ «Wuu à kàr'a sà kasubage ta k'à yal'a tò, ku sañcwønsigibii mú si wá a mpyi na ku sañcwønñi sigili. Nka wuu à ku múgo ke, wuu jye a sùpya ta wani k'e mæ.»

²⁴ Nyé Kileñaarebage sañcwønsigibii jùñufoonji ná sáragawwuubii jùñufeebil'à puru lógo ke, pi saha jye a pi nimpyii cè mæ, ka pi i wá na piye yíbili li pyin̄kanni na. ²⁵ Mà pi yaha puru na, ka wà si mpa pi pyi: «Nàmpii yii à cû a le kàsunji i ke, pi wá na sùpyire kâlali Kileñaarebage e.» ²⁶ Nyé ka Kileñaarebage sañcwønsigibii jùñufoonji ná u shiinbii pìi si yîr'a kàr'a sà pi yyer'a pa. Pi jye a jæn'a pi cû fànhe e mæ, jaha na ye pi mpyi na fyáge sùpyire kà ñkwø pire wà mbò ná kafaayi i mæ.

²⁷ Pi à nò ná pi e yukyaala kurunke yyére ke, ka sáragawwuubii jùñufembwøhe si pi pyi: ²⁸ «Taha wuu jye a mpyi a yi jwo a waha yii á na yii àha nùru raa sùpyire kâlali ná Yesu mæge e mæ? Ku ke, yii à Zheruzalemu kànhe puni shwø a ta ná yii kàlanji i, mà bàra lire na, yii sí nge nàñi mbòñi tugure pyi ti pyi wuu woro.» ²⁹ Ka Pyeri ná Yesu túnntunmpii sanmpii si pi pyi: «Wuu pi Kile jwømæni cû, wuu à lire funño cè mà tòro wuu yii jwømæni cû. ³⁰ Yesu yii à kwòro cige na mà bò ke, wuu tulyeyi u Kilenji à u jè a yige kwùñi i, ³¹ maa u pyi u à dùg'a kàr'a sà ntèen uru kàniñe cyége na, maa u pyi Nùñufoonji ná Shwofoonji, bà u si mpyi si Izirayeli shiinbii pyi pi pi toron̄kanni kèenñe pi i láha kapegigii na, Kile si cyi yáfa pi na mæ. ³² Wuu ná Kile Munaani na cyire karigii shæenre yu, Kile à lire ndemu kan u jwømæni cùveebil'á ke.» ³³ Yukyaala kurun̄k'à yire lógo ke, ka pi lùgigii si yîri fo pi la mpyi si Yesu túnntunmpii bò.

³⁴ Nyɛ Farizhɛnni wà na mpyi pi shwɔhɔl'e, uru mɛge na mpyi Gamaliyeli, Kile Saliyanɔ cyelentu u mpyi u wi, sùpyire puni mpyi na u pɛre, ka uru si yîr'a yyére yukyaala kurunke shwɔhɔl'e maa jwo na pi Yesu túnntunmpii yige ntàani na tère nimbilere funɔ'i. ³⁵ Pi à fworɔ ntàani na ke, ka u u jwumpe lwó maa jwo: «Mii cìnm̄pyiibii Izirayeli shiimbii, nde yii la nyɛ si mpyi mp̄ii shiimbii na ke, yii a yiye kàanmucaa dɛ! ³⁶ Naha kurugo yɛ li sàha mɔ mɛ, nàɔi wà mpyi a yîri naha, u mɛge mpyi Tedasi. U mpyi a uye pyi shinbwo fo shiin nk̄wu u sicyɛɛre (400) fiige mpyi a taha u fye e. Nka pi à pa u bò ke, ka u shiimbii puni si n̄caala, ka yire si yyére wani. ³⁷ Lire kàntugo Galile kùluni shinɔi wà à yîri sùpyire mɛsemɛni tɛni i, uru nàɔi mɛge mpyi Zhudasi, u mpyi a shinɔyahara yákilibii kɛɛnnɛ pi à taha u fye e. Nka uru m̄u à bò, ka u fyɛɔhɔshhiimbii puni si n̄caala.

³⁸ Lire kurugo numɛ, mii sí njemu jwo yii á ke, yire yi nyɛ, yii àha mp̄ii shiimbii kani pwɔ yii múnahigii na mɛ, yii pi yaha pi a sì. Kampyi pi funɔ kani, lire nyɛ mɛ pi kapyin'à fworɔ sùpyire e, li sí n-pa n-yyére. ³⁹ Nka kampyi Kile e l'à fworɔ, yii sì n-jà li kɛɛge mɛ. Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha nk̄wò nta yii i Kile tún̄ni mɛ.»

Nyɛ ka yukyaala kurunke si n̄ɛ Gamaliyeli jwumpe na, ⁴⁰ maa Yesu túnntunmpii yyer'a pa, maa pi bwòn, maa pi pyi na pi àha n̄uru Yesu mɛge kyaa jwo sùpya á mɛ, maa pi cyɛ yaha pi a sì. ⁴¹ Ka túnntunmpii funntanga wuubii si yîri yukyaala kurunke taan mà kàre naha kurugo yɛ Kile à li ta na pi à yaa pi kyaala Yesu mɛge kurugo, ka lire si mpyi pi á n̄n̄jirire kyaa. ⁴² Canɔa maha canɔa, pi mpyi maha sùpyire yɛɛge Kilenaarebage ná pyɛnyi i tèrigii puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu na Yesu u nyɛ Kile N̄ncwɔnrɔɔi.

6

Kacwɔnr̄ibii tɛgɛfɛebii kani

¹ Nyɛ cyire canmpyaagil'e là mpyi na b̄arali cyelempyiibii nyahanɔ na. Dánafeebii kurunke e, mp̄ii pi mpyi na Girekiibii shɛɛnre yu ke, ka pire si wá na Eburubii shɛɛnre jwufɛebii n̄n̄nyi tare, naha na yɛ pi mpyi a li kàanmucya mà li n̄ya na pire u kàmpañke lenkwucyeebii nyɛ a cû cùnkanna n̄ncɛnnɛ na yalyire kàmpañke na mɛ*. ² Nyɛ ka Yesu túnntunmpii kɛ ná

* **6:1** Yahutuubii mpyi a t̄aa mà pyi kuruyo shuunni: 1 mp̄ii pi nyɛ pi nyɛ Izirayeli taare e mɛ, maa Girekiibii shɛɛnre yu, ná tire ti nyɛ pi nusɛɛnre ke; 2 mp̄ii pi nyɛ Izirayeli taare e maa Eburubii shɛɛnre yu ke. Mp̄ii pi à t̄ɛn cyeyi yabere e n̄ampon̄te e ke, ngemu ká lyɛ ke, uru maha n̄ur'a kàre Izirayeli kini i, naha na yɛ Yahutuubii la mpyi pire puni si ntò Izirayeli taare e. Mp̄ii pi à kwù Zheruzalɛmu i maa pi cyeebii yaha ke, pire lenkwucyeebii mpyi maha nt̄ɛn wani. Lire kurugo lenkwucyeebii n̄nyahamii mpyi na Girekiibii shɛɛnre yu.

shuunniŋi si cyelempyiibii puni yyer'a bínni, maa yi jwo pi á: «Wuu aha Kile Jwumpe njwunŋi yaha maa wuye pwɔ njyŋi karigii kanni ɲcwɔɔnrɔŋi na, lire ɲye a tíi mɛ. ³ Lire e ke wuu cɪnmpyiibii, yíi nàmbaa baashuunni cwɔɔnrɔ yiye shwɔhɔl'e, mpiimu pi ɲye ná mɛtange e maa mpyi yákilifée, maa ɲí Kile Munaani na ke. Wuu sí njyŋi kataanmpe le pire cye e. ⁴ Wuu pi ke, wuu sí wuye pwɔ Kileɲarege ná Kile jwumpe njwunŋi na.» ⁵ Ka puru jwumpe si ntáan sùpyire puni i, ka pi i shiin baashuunni cwɔɔnrɔ. Pi nɲcyiŋi u à pyi Ecyeni, u mpyi a dá Kile na sèl'e, Kile Munaani mpyi a u ɲí, uru ná Filipi ná Porokori ná Nikanɔri ná Timɔ ná Parimɛnasi ná Antiyɔshi kàhe shinŋi Nikola u mpyi a fyànha a pyi Yahutuubii Kile kuni i ke. ⁶ Ka pi i mpa pire shiin baashuunniŋi cyêe Yesu tũntunmpii na, ka pire si Kile ɲáare pi na, maa cyeyi taha pi ɲũnyi na, maa jwó le pi á.

⁷ Kile Jwumpe mpyi na ɲcaali, cyelempyiibii sí i ɲyahage fwɔfwɔ Zheruzalemu kàhe e, Kile sáragawwuubii nɲyahamii sí i ɲɛɛge Yesu na.

Yahutuubil'à Ecyeni cù

⁸ Kile mpyi a ɲwɔ Ecyeni na sèl'e, maa síŋi kan u á. U mpyi maha kakyanhala karigii ná kacyeenꝲii pyi sùpyire shwɔhɔl'e. ⁹ ɲye Kile Jwumpe kàlambage pi maha mpyi: «Bilibii nɲjahabii kàlambage» ke, Sireni kàhe shiinbii ná Alɛzandire kàhe shiinbii pìi mpyi a yíri kuru kàlambage e, mà bàra Silisi kùluni shiinbii pìi ná Azi shiinbii pìi na, ka tire sùpyire si mpa nàkaana pyi ná Ecyeni i. ¹⁰ ɲka Kile Munaani mpyi a Ecyeni yyaha cù maa u pyi u u yákilifente jwumpe mpemu yu ke, pi ɲye a já a ɲwɔshwɔɔ ta puru na mɛ.

¹¹ ɲye lir'à pyi ke, ka pi i wyérenŋi tɛg'a sùpyire tà sòn a yaha Ecyeni na, ka pire si fin'a taha u na maa jwo: «Wuu à u jwumpe lógo, u à Kile tũntunŋiMusa ná Kile mɛge kɛɛge.» ¹² Lir'à pyi ke, ka sùpyire ná kacwɔɔnribii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii lùgigii si yíri Ecyeni taan, maa u cyán a cù fànhe e, maa ɲkàre ná u e yukyaala kurunke yyére. ¹³ Pi mpyi a kàre ná kafinivinibii pìl'e mú, ka pire si fini na: «ɲge nàŋi maha jwumpimpe yu Kileɲaarebage ná Musa Saliyaŋi na tɛrigii puni i. ¹⁴ Wuu à lógo u ɲwɔ na na Nazarɛti kàhe shinŋi Yesu na sí n-pa Kileɲaarebage jya, si Kile tũntunŋi Musa làdaabii kɛɛnɲɛ.»

¹⁵ Ka yukyaala kurunke shiinbii puni si yyahayi le Ecyeni i na wíi, mà u yyahe ɲya k'à pyi mu à jwo Kile mɛlɛkɛŋi wà wogo ki.

7

Ecyeni à Yahutuubii funɲɔ cwo Kile Jwumpe na

¹ Ka Kile sáragawwuubii jùṅufembwōhe si Ecyeni pyi: «Nje pi na yu mu na ke, sèe wi la?» ² Ka u u pi pyi: «Mii cìṅmpyiibii ná mii tiibii, yii lógo na jwō na. Mà wuu tulyage Ibirayima yaha Mezopotami kìni i, sìnampe foonji Kile à uye cyêe u na mà u ta u sàha ntèen Kyaran kànhe e mε. ³ Maa yi jwo u á na u fworu u tupyenge e, u fworu u kìni i, kìni uru sí n-cyêe u na ke, u raa sì lire e*.⁴ Nye ka Ibirayima si yîri Kalide shiimbii kùluni i, maa ṅkàr'a sà ntèen Kyaran kànhe e. U tunji kwùṅkwooni kàntugo, kìni i yii jye amε ke, ka Kile si u pyi u à nùr'a pa naha. ⁵ Kile jye a mpyi a u mεge cyaga kan u á kìni i mε, ali cyaga nimbilere jye a mpyi a kan u á mε. Nka Kile mpyi a jwōmεeni lwó u á na uru sí kìni kan u á, u kwùṅkwooni kàntugo, li mú sí n-pyi u tùluge wuu, mà li ta kuru canṅke na, pyà jye a mpyi Ibirayima á mε. ⁶ Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na u tùluge sí n-pa n-pyi nàmponnte e kìni laber'e, pi sí n-pyi bilii, pi sí pi kyérege yyee ṅkwuu sicyεere (400) funṅ'i. ⁷ Nka kìni shiimbil'á pi sí bilere pyi ke, uru Kile yabilinji u sí lire kìni shiimbii tùṅ†. Lire kàntugo pi sí n-yîri wani si mpa uru Kile pêe naha ṅke cyage e. ⁸ Lire kàntugo ka Kile si tunmbyara le ná Ibirayima e, maa ṅkwònnji pyi tire fyèṅi. Lire kurugo Ibirayima à u jyanji Ishaka kwòṅ u canzege canmpyibaatanrewuuni. Ishaka mú à pa Yakuba ta ke, maa uru kwòṅ, ka Yakuba mú si wuu tulyeyi ke ná shuunninji kwòṅ.

⁹ Wuu tulyeyi i, wà mεge na mpyi Yusufu, uru yìncyεge mpyi pi sanmpil'e, ka pi i u pére, u à kàr'a sà mpyi biliwe Misira kìni i. Nka Kile mpyi ná u e, ¹⁰ maa u shuu yyefuge karigii puni na. Kile mpyi a yákilifente kan u á, maa u kyaa pyi l'à táan Misira kìni saannji Farōn á, ka uru si u tìṅe Misira kìni ná u pyenge puni jùṅo na. ¹¹ Nye ka katibwōho si mpa jcwō Misira kìni puni ná Kana kìni puni na. Sùpyire mpyi na ṅkyaali sèl'e. Wuu tulyeyi mpyi na jjiyi taa na lyi mε. ¹² Yakuba à pa lógo na jjiyi na wá na ntaa Misira kìni i ke, maa wuu tulyeyi tun pi tozhonwoge na sùmanji tashwōge e ke, ka Yusufu si nta a uye cyêe u cìṅmpyiibii na. Lir'à pyi ke, ka Farōn si nta a Yusufu cìṅmpyiibii cè. ¹⁴ Lire kàntugo ka Yusufu si pi tun pi à kàr'a sà u tunji Yakuba ná u pyenge shiimbii lwó mà pa. Pi shiin beetaanre ná ke ná kanjkuro (75) pi mpyi. ¹⁵ Lire pyiṅkanni na, Yakuba à kàre Misira kìni i. Wani u à kwû, mà bâra wuu tulyeyi sanjyi na mú. ¹⁶ Ibirayima mpyi a fannṅke ṅkemu shwō Kyaməri jyaabil'á Sikemu kànhe e ke, ka pi i pi buwuubii tug'a kàr'a sà ntò wani kuru fannṅke e.

¹⁷ Nye jwōmεeni Kile mpyi a lwó Ibirayima á ke, lire

* 7:3 Zhenεzi 12.1 † 7:7 Zhenεzi 15.13, 14

tèefunn̄n'à pa na byanhare ke, ka wuu shiṇi si mpa nyaha maa mpêe Misira k̄ini i. ¹⁸ Pi à kwôro Misira k̄ini i fo mà sà nò saann̄i wà u t̄i na. Uru saann̄i nȳe a mpyi a yafyin cè Yusufu kataanmpe e m̄e. ¹⁹ Uru saann̄i' à wuu shiṇi sùpyire kyérege cwôore e. U mpyi maha pi pyi pi i pi pyilibii lwúu na wàa, bà pi si mpyi s'a ṇkwúu m̄e. ²⁰ Lire t̄eni i Kile túnntun̄ji Musa à si. U lem̄e mpyi a ṇwô, u kyaa mpyi a táan Kile á, ka u sifeebii si u ṇwôh̄o ȳjnȳe taanre fun̄j'i bage e maa u ṇwô caa. ²¹ U à pa ṇwôh̄o jà, ka pi i u yige bage e ke, ka saann̄i Far̄on pworon̄ji si u lwó na byíi mu à jwo u yabilin̄ji jya wi. ²² Lire pyin̄kanni na, yaaga maha yaaga na Misira k̄ini shīinbii mpyi a taanna ke, Musa mpyi a taanna yire puni na. Fànhe na mpyi u jwumpe ná u kapyiin̄kii puni i. ²³ Nȳe Musa sh̄in̄' à pa nò yyee beeshuunni na ke, u c̄inmpyiibii pi nȳe Izirayeli shīinbii ke, ka u u li lwó uye fun̄j'i si sà fworon̄ji pi na. ²⁴ U à sà nò wani mà sà Misira shin̄ji wà ta u u u c̄inmpworon̄ji wà bwùun, ka Musa si u c̄inmpworon̄ji shwô maa u ṇkoon̄ji wwû fo mà Misira shin̄ji bò. ²⁵ Musa mpyi na sôn̄ji na lire mpyin̄ji sí uru c̄inmpyiibii pyi pi li cè na Kile na sí pi yige bilere e uru cye kurugo, ṇka u c̄inmpyiibii nȳe a jà a yi yyaha cè m̄e. ²⁶ Kuru can̄ja n̄umpan̄ja, ka Musa si sà u c̄inmpyiibii p̄li shuunni ta pi i nt̄unni, ka u u wá na ṇcaa si pi jwo nde piye e maa jwo pi á “Yii na nȳe c̄inmpyii, ṇaha kurugo yii nȳe na nt̄unni ȳe?” ²⁷ Ṇge u mpyi na u shin̄j̄eṇ̄ji bwùun ke, ka uru si Musa ṇôṇ̄' a wà maa jwo: “Jofoo u à mu t̄iṇe mà pyi wuu ṇ̄ṇufoon̄ji ná wuu yukyaan̄ji ȳe? ²⁸ Bà mu à Misira shin̄ji bò tan̄jaa m̄e, taha amuni mu la nȳe si mii bò†?” ²⁹ Nàn̄' à puru jwo ke, ka Musa si fê a kàre Madiyani k̄ini i. Maa ceewe fúru wani maa p̄unampyire shuunni ta u na.

³⁰ Nȳe yyee beeshuunni k̄antugo, can̄ka mà Musa yaha Sinayi ṇan̄ke byanham̄'i, ka Kile m̄eleken̄ji wà si uye cyêe u na, nage mpyi na ṇî tahe ṇkemu na ke, kuru fun̄jke e. ³¹ Musa à lire ṇya ke, ka li i u kàkyanhala. Ka u u file ku na si ku yaa ṇgí, ka Kafoon̄ji Kile si u pyi ³² “Mii u nȳe mu tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kilen̄jiŠ.” Ka Musa si fyá fo na ṇcyêenni, u saha nȳe a ṇen̄' a ku wíi m̄e. ³³ Nȳe ka Kafoon̄ji si u pyi “Ma tan̄han̄yi wwû ma tooyi na, ṇaha na ȳe cyage e mu à yyére am̄e ke, kuru na nȳe Kile wogo. ³⁴ Yyefuge e mii shīinbii nȳe Misira k̄ini i ke, mii à kuru ṇya, mii à pi parage lógo mú. Mii à t̄ig'a pa si mpa pi ṇ̄ṇô wwû bilere e. Nȳe num̄e, mii sí mu tun Misira e*.”

³⁵ Nȳe Izirayeli shīinbii mpyi a cyé Musan̄ji ṇgemu na, maa u pyi “Jofoo u à mu t̄iṇe mà pyi wuu ṇ̄ṇufoon̄ji ná wuu yukyaan̄ji ȳe?” ke, uru Musan̄ji Kile à tun u à sà mpyi pi ṇ̄ṇufoon̄ji, si pi

yige bilere e, Kile mèlekɛɲi u à uye cyêe u na tahe nage woge e ke, uru mèlekɛɲi cye kurugo. ³⁶ Uru Musanji u à pi yige bilere e Misira e, maa kakyanhala karigii ná kacyeenꝲii pyi Misira kɪni ná Suumpe Lwəhe Nɪnyage ná síwage e yyee beeshuunni funɲ'i. ³⁷ Uru Musanji ninunji mú u à yi jwo Izirayeli shiinbil'á na, bà Kile à uru tun mɛ, amuni Kile sí n-pa túnntunɲo yige pi shinji i uru fiige†. ³⁸ Mà sùpyire yaha t'à bínni síwage funɲke e, Kile Mèlekɛɲi u mpyi na yu Sinayi ɲanꝲke ɲun'i ke, uru Musanji ninunji u mpyi uru Mèlekɛɲi ná wuu tulyeyi shwəhəl'e. U à jwumə báragə wumə jwo u á, ka u u pu jwo wuu á. ³⁹ Nka wuu tulyeyi ɲye a ɲɛɛ puru jwumpe na mɛ, pi à pu cyé maa sônɲi sí núru s'a wá Misira kɪni i. ⁴⁰ Ka pi i Arɔn pyi “Yasunɲyi yà yaa ɲjemu yi sí wuu yyaha cû ke, ɲaha na yɛ Musanji u à pyi kaɲunɲo mà wuu pyi wuu à fworɔ Misira e ke, yaage k'à u ta ke, wuu ɲye a cè mɛ‡.” ⁴¹ Nye cyire canmpyaagil'e, ka pi i nunaga yaa mà pyi kacyiin, maa kuru sunni. Kuru nunage pi à yaa ná pi yabilimpɪi cyeyi i ke, maa kuru kataanni pyi. ⁴² Nye ka Kile lùuni sí yíri, maa kàntugo wà pi á, maa pi yaha pi i nɪnyɪni yaayi pèrɛ mu à jwo bà Kile túnntunɲi wà mpyi a yi sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na

“Yii Izirayeli shiinbii, yatɔɔrɛ yii à pyi sárage, mà bâra sárayi yii à wwû yyeegii beeshuunniɲi funɲ'i

mà yii yaha síwage e ke, taha mii á yii à yire wwû la?

Mii á bà yii à yire wwû mà dɛ!

⁴³ Yii yasunɲke mɛge ku ɲye Mələki§ ke, kuru u vàanɲke bage yii à tug'a kàrɛ.

Mà bâra lire na, woni mɛge ku ɲye Erefan ke, lire shinji yii à yaa na mpèrɛ.

Lire e ke mii sí yii cû n-kàrɛ fo Babilɔn kàntugo*.”

⁴⁴ Nye Ecyɛni à puru jwumpe taha a kwɔ ke, maa jwo: «Mà wuu tulyeyi yaha ɲani na síwage e, tunmbyaare vàanɲke bage na mpyi pi á. Kuru bage mpyi maha li cyêe na Kile na ɲye ná pi e. Kile mpyi a yaanꝲkanni ndemu cyêe Musa na ke, lire yaanꝲkanni na u mpyi a ku yaa. ⁴⁵ Lire kàntugo lyeɲwəge ku mpyi a taha wuu tulyeyi woge na ke, ka u u kuru bage kan pír'á. Kɪni shiinbii Kile mpyi na sí n-kôrɔ n-yige si li kan Izirayeli shiinbil'á ke, ka Zhosuwe si pi yyaha cû mà kàrɛ lire kɪni i ná kuru bage e. Tunmbyaare vàanɲke bag'á kwôro wani pi á fo mà sà nɔ saanɲi Dawuda tɪni na.

† 7:37 Duterɛnɔmu 18.15, 18 ‡ 7:40 Ekizodi 32.1 § 7:43 Amɔriti shiinbii yasunɲke mɛge ku ɲye kure. Kuru yasunɲke kyal'à pɛn Kile á mà tòro yasunɲyi sanɲyi na. Ku tèesunni i, nàɲkopyire ku maha mpyi pi i ɲkaan k'á sárage. (Levitiki 18.21; 20.2-5; 1 Saanbii 11.7; 2 Saanbii 23.10; Zheremi 32.35). * 7:43 Amosi 5.25-27

⁴⁶ Dawuda kyaa mpyi a táan Kile á, ka u u li cya Kile á si бага faanra u á, uru ɲɛmu u ɲɛ Yakuba u Kilen̄i ke. ⁴⁷ Nka saan̄ni Solomani u mpyi Dawuda jyan̄i ke, uru u à pa mpyi kuru bage faanrafoon̄i.

⁴⁸ Nka wuu à yaa wuu li cè na n̄ɲɲɲɲi u Kilen̄i ɲɛ na ntèn s̄ɲɲɲɲi bafanrage e mɛ, bà Kafoon̄i Kile à yi jwo u t̄un̄ntun̄ni wà cye kurugo mɛ, na

⁴⁹ “N̄ɲɲɲɲi u ɲɛ mii saanre yatɛɛn̄n̄ke, j̄n̄n̄ke sí ɲɛ mii tooyi tayahage.

Bage ɲkire yii saha sí n-jà n-faanra mii á, kuru si mpyi mii tan̄n̄ke yɛ?

⁵⁰ Mii cyɛge bà k'à yire yaayi puni yaa mà†?”

⁵¹ ɲɛ Ecyɛni à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Yii à kwòn, ɲka yii à yii zòomp̄ii ná yii ɲɲɲɲigigii tò Kile yini yyaha na, maa ɲcyé Kile Munaani na. Yii à pyi yii tulyeyi fiige. ⁵² Yii tulyey'a Kile t̄un̄ntun̄mp̄ii puni kyérege. Nge u à sàa t̄ii ke, mp̄ii pi à uru mpan̄i kyaa jwo ke, pi à pire bò. Numɛ, ka yii i núr'a pa wwû uru s̄ɲɲɲɲi n̄intīni jwòh'i mà bò. ⁵³ Yii pi à Kile Saliyan̄i ta Kile m̄lɛkɛɛbii cye kurugo ke, yii ɲɛ a ɲɛ na uru Saliyan̄i kurigii ɲaare mɛ.»

Ecyɛni bon̄kanni

⁵⁴ Yukyaabil'a yire lógo ke, ka pi l̄ugigii si ȳiri fo mà tatɛɛnge fô pi na Ecyɛni kurugo. ⁵⁵ Nka mà Ecyɛni yaha u à j̄i Kile Munaani na, u à yyahe ȳirig'a le n̄ɲɲɲɲi i, mà Kile s̄ɲɲɲɲi ɲya, maa Yesu ɲya u à yyére Kile k̄an̄ɲɛ cyɛge na, ⁵⁶ ka u u pi pyi: «Yii lógo, mii naha n̄ɲɲɲɲi ɲya u à múgo, Supyan̄i Jyan̄i s'a yyére Kile k̄an̄ɲɛ cyɛge na.»

⁵⁷ ɲɛ Ecyɛni à puru jwo ke, ka pi i ɲkwúulo fànha na, maa pi ɲɲɲɲigigii tò, maa ɲkàr'a sà bôgoro u na, ⁵⁸ maa u cû a yige k̄an̄he k̄antugo yyére, maa sà u wà ná kafaayi i mà bò. Mp̄ii pi à fin'a taha u na ke, pire mpyi a pi v̄aan̄tin̄nyi wwû a kan n̄an̄jīni wà á, uru m̄ge na mpyi Soli.

⁵⁹ Mà pi yaha pi i Ecyɛni wàa ná kafaayi i, u à Kile ɲáare na: «Kafoon̄i Yesu, mii sí na múnaani kan mu á!» ⁶⁰ Maa ɲɲkure sín maa jwo fànha na: «Kafoon̄i, ma hà nde kapiini fwooni tò pi na mɛ!» U à puru jwo ke, ka u múnaani si fwordo u e.

8

Soli à d̄ánafeebii kyérege

¹ Soli mú mpyi a ɲɛ Ecyɛni mbòni i. Kuru can̄n̄ke, ka pi i li jwò cû na Zheruzalemu k̄an̄he d̄ánafeebii kyérege s̄è s̄èl'e. Kuru yyefuge mp̄èni kurugo, t̄un̄ntun̄mp̄ii baare e, d̄ánafeebii puni mpyi a caala mà k̄are Zhude k̄uluni ná Samari wuuni i.

† 7:50 Ezayi 66.1-2

² Mpii pi mpyi na fyáge Kile na ke, ka pire pìi si Ecyeni lwó a kàr'a sà ntò, maa u kwùñi yameeni sú sèl'e.

³ Soli sí wi ke, uru mpyi a sàa uye pwo si dánafeebii kurunke shi tò. U mpyi maha jyè pyenyi i, maa dánafeebii, nambaabii bâra cyeebii na, maa pire cwôre na si na leni kàsuni i.

Filipi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni i

⁴ Nyé dánafeebii pi mpyi a fê a yîri Zheruzalemu kànhe e ke, pire mpyi na jaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu. ⁵ Pire e, wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Filipi, ka uru si nkàre Samari kànhe e mà sà na Kile Njncwônroni kyaa yu sùpyir'á. ⁶ Kakyanhala karigii Filipi mpyi na mpyi kànhe shiimbii sí i cyi jaa marii cyi kyaa núru ke, cyire mpyi a pi puni pyi pi a ningyigigii péré sèl'e maa u jwumpe núru. ⁷ Filipi mpyi na jínacyaanbii njnyahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi maha nkúwuli fànha na maa fwore pifeebil'e. U mpyi na supyimuruyo njnyahaya ná dîshiyifee njnyahamii cùñi. ⁸ Lire mpyi a pyi kuru kànhe shiimbil'á funntanga nimbwôhó.

⁹ Nyé nàñi wà na mpyi wani kuru kànhe na, uru mege na mpyi Simó. U mpyi maha jinamahare pyi, u kapyiinkii mpyi maha Samari kùluni shiimbii puni kàkyanhala. U mpyi a uye pyi shinbwo. ¹⁰ Shinbwo bâra shinbilere na, sùpyire puni mpyi a jee u á. Pi mpyi maha nko na: «Kile sífente ti nyé sífente nimbwôore ke, tire ti nyé nge nàñ'á.» ¹¹ Pi puni mpyi a jee u á, jaha na ye mà lwó fo tèemóni i, u mpyi a pi tēgele ta ná u jinamahare karigil'e.

¹² Nyé Jwumpe Nintanmpe Filipi à jwo pi á Kile Saanre ná Yesu Kirisita kyaa na ke, ka pi i dá puru na, maa batize, nò bâra ceewe na. ¹³ Ka Simó mú si dá puru jwumpe na, maa batize, maa nkôro Filipi taan. Kakyanhala karigii ná kacyeenkii u mpyi na jaa cyi i mpyi ke, cyire mpyi a u bilibili.

¹⁴ Yesu túnntunmpii pi mpyi a kwôro Zheruzalemu kànhe e ke, pir'a lógo na Samari kànhe shiimbii pìi na wá a dá Kile jwumpe na ke, ka pi i Pyeri ná Yuhana tun pi á. ¹⁵ Pyeri ná Yuhana à nò Samari kànhe e ke, maa Kile jáare dánafeebil'á, bà pi si mpyi si Kile Munaani ta me. ¹⁶ Naha na ye Kile Munaani mpyi na sàha nkô a tige pi nuni i me, pi mpyi a batize kanna Kafoonj Yesu mege na. ¹⁷ Nyé ka Pyeri ná Yuhana si pi cyeyi taha pi nuni na, ka Kile Munaani si jyè pi e.

¹⁸ Nyé Simó à túnntunmpii nya pi à pi cyeyi taha dánafeebii na, ka Kile Munaani si jyè pi e ke, ka u u wýere jwo jya Pyeri ná Yuhana á, ¹⁹ maa pi pyi: «Yii kuru fànhe kà kan na á mú, bà li si mpyi mii aha na cyege taha shin maha shin jùñke na ke, Kile Munaani si jyè urufol'e me.»

²⁰ Ka Pyeri si u pyi: «Ná mu sí naha na sônꝲi na Kile màkange maha já a shwə wyéreni na, mu ná ma wyéreni puni u kèege siꝲcyan. ²¹ Mu nàzhan ꝲye a sì nde kani i mɛ, naha na ye mu zòꝲi ꝲye a ꝲwə Kile yyahe taan mɛ. ²² Ma toronꝲkanni kèenꝲe, ma a ma sònꝲonꝲkanni nimpini yaha, ma a li ꝲáare Kile á, kampyi li sí n-jà n-pyi, u u li yàfa ma na. ²³ Naha kurugo ye mii naha a li ꝲya mu i, na mu a ꝲi ꝲyipeenni na, maa mpyi biliwe kapegigii mpyiꝲi kàmpanꝲke na.»

²⁴ ꝲye ka Simə si Pyeri ná Yuhana pyi: «Yii yabilimpíi pi Kafoonꝲi ꝲáare na á, ꝲje yii à jwo ke, bà u si mpyi si mii shwə yire puni na mɛ.»

²⁵ Pyeri ná Yuhana à Kafoonꝲi kani ná u jwumpe jwo sùpyir'á mà kwə ke, maa núru na ꝲkèege Zheruzalemu kànhe e. Pi niꝲkaribii mpyi na jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni kànyi niꝲyahaya na, na ꝲkèege.

Filipi ná Ecwopi kìnì shinꝲi kani

²⁶ Ka Kafoonꝲi Kile mèlekɛꝲi wà si Filipi pyi: «Yíri maa sì wòro kùl'e yyére kàmpanꝲke na. Kuni l'à yíri Zheruzalemu kànhe e mà kàre Gaza kànhe e, ná wà saha ꝲye na ntùuli l'e mɛ, ma a lire lwó.» ²⁷ Ka Filipi si ntíl'a yír'a kàre. U niꝲkarenꝲi, ka u u bê ná Ecwopi kìnì shinꝲi w'e, u à yíri Kile tapeenꝲke e Zheruzalemu i. Uru nàꝲi na mpyi fànhafembwəhə. Saancwonꝲi u mpyi Ecwopi kìnì ꝲùꝲə na, ná u mɛge mpyi Kandasi ke, uru u mpyi uru saancwonꝲi nàfuunꝲi puni tabegege ꝲùꝲə na. ²⁸ U mpyi a núru na ꝲkèege pyenꝲe. U mpyi a tɛen u shənge wòtoronꝲi funꝲke e maa Kile túnntunꝲi Ezayi Semɛꝲi kálali.

²⁹ Ka Kile Munaani si Filipi pyi: «File nge wòtoronꝲi na.» ³⁰ Ka u u fê a file wòtoronꝲi na, mà sà Ecwopi shinꝲi ta u u cyage kà kálali Kile túnntunꝲi Ezayi sémenꝲi i. Ka u u pyi: «Cyage mu ꝲye na ꝲkálali amɛ ke, mu à ku yyaha cè la?» ³¹ Ka u u Filipi pyi: «Di mii sí ku yyaha cè, ná wà bà u a ku yyaha jwo mii á mà ye?» Maa li cya Filipi á na u dùg'a tɛen uru ꝲkere na wòtoronꝲi ꝲunꝲi. ³² Ka u u dùg'a tɛen u ꝲkere na. Cyage u mpyi na ꝲkálali ke, kuru ku ꝲye:

«U à pyi mu à jwo mpàꝲi pi à cù na ꝲkèege tabonꝲke e ke, mu à jwo mpàꝲi u ꝲye u ꝲye na yu u shire kwənfɛebii cye e mɛ. U ꝲye a yafyin jwo mɛ.

³³ U à uye tîrige, ꝲka pi ꝲye a tànga kan u á mɛ.

Ná pi à u shi tò ꝲke ꝲùꝲke na,

di wà sí n-jà u tùluge kyaa jwo n-jwo ye*?»

³⁴ Ka nàꝲi si Filipi pyi: «Jofoo kyaa Kile túnntunꝲi ꝲye na yu amɛ ye? U yabilinꝲi laa, wabere? Mii na mu ꝲáare, ma a yi yyaha jwo na á.» ³⁵ Ka Filipi si jwumpe lwó, maa uye tígile

* 8:33 Ezayi 53.7, 8

kuru takalage na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Yesu i ke, maa puru fíniŋ'a jwo u á. ³⁶ Mǎ pi nínkaribii yaha, pi à sà nǎ lwǎhe kǎ na, kǎ nǎŋi sǐ u pyi: «Lwǎhe ku ŋke dɛ, mii sǐ n-jǎ batize mǎ?» [³⁷ Ka u u jwo: «Mu aha dá Yesu na ná ma zǝmbilini puni i, mu sǐ n-jǎ batize.» Ka u u u pyi: «Mii à dá li na na Yesu Kirisita u nyɛ Kile Jyaji.»] ³⁸ Nyɛ ka u u wǝtoronji yyéɛŋɛ, kǎ pi i ntige lwǎhe e, kǎ Filipi sǐ u batize. ³⁹ Pi à fworǝ lwǎhe e ke, kǎ Kafoonji Kile Munaani sǐ Filipi lwǝ a yǝri nǎŋi taan, u saha nyɛ a u nya mɛ, kǎ u funntanga wunji sǐ kuni lwǝ na ŋkɛɛge.

⁴⁰ Filipi wi ke, kǎ uru sǐ sǎ uye ta Azoti kǎnhe e, maa yǝri wani mǎ kǎre Sezare kǎnhe e. U nínkareŋi Sezare e, kǎnha maha kǎnha na u à tòro ke, u à Jwumpe Nintanmpe jwo yire puni na.

9

Soli à dá Yesu na pyinꝲkanni ndemu na ke

¹ Nyɛ lire tɛni i Soli saha mpyi a uye pwǝ Kafoonji Yesu cyelempyiibii vǝguronji na. U mpyi maha ŋko na uru kǎ pi ŋgemu ta ke, na uru sǐ urufoo bǝ. Canꝲka kǎ u u ŋkǎre Kile sǎragawwuubii jǝnufembwǎhe pyɛnge e, ² maa sǎ yǝ jwo u á na u sémii yaa u kan ur'á. U la mpyi sǐ sǎ pire sémɛbii kan Kile Jwumpe kǎlambayi jǝnufeebil'á Damasi kǎnhe e, bǎ li sǐ mpyi, nǝ bǎra ceewe na, u aha shin maha shin ta u à jyɛ Yesu kuni i ke, sǐ urufoo pwǝ s'a ma Zheruzalɛmu kǎnhe e mɛ.

³ Mǎ u nínkareŋi yaha, u à sǎ byanhara Damasi kǎnhe na ke, kǎ bɛɛnmɛ sǐ mpǎl'a yǝri nǝnyinji na mǎ pa u kwǝulo. ⁴ Ka u u jcwǝ jǝŋke na, kǎ mɛjwu u sǐ fworǝ na: «Soli, Soli, jaha kurugo mu nyɛ na mii kyérege yɛ?» ⁵ Ka u u jwo: «Jofoo u nyɛ mu yɛ, jǝnufoonji?» Kǎ mɛjwuuni sǐ núr'a fworǝ maa jwo: «Mii u nyɛ Yesu, mii mu nyɛ na ŋkyérege. ⁶ Numɛ, yǝri ma a sǐ kǎnhe funꝲke e, nde mu à yaa mu u pyi ke, pi sǐ lire jwo mu á wani.»

⁷ U kǝsheꝲɛɛbii fyagara wuubii mpyi a yyére jwumǝ baa, pi mpyi na jwumpe núru, ŋka pi mpyi na sǝpya jaa mɛ. ⁸ Ka u u yǝr'a yyére, u nyiigii mpyi a múgo, ŋka u mpyi na jaa cyi e mɛ, kǎ pi i u cú cyɛge na mǎ kǎre Damasi kǎnhe e. ⁹ U à canmpyaa taanre pyi, u nyɛ na jaa mɛ, u nyɛ na lyǝ mɛ, u nyɛ na byii mɛ.

¹⁰ Nyɛ Yesu cyelempyanji wǎ na mpyi Damasi kǎnhe e, uru mɛge na mpyi Ananiyasi, kǎ Kafoonji sǐ uye cyéɛ uru na maa u pyi: «Ananiyasi!» kǎ u u jwo: «Mii u ŋge, Kafoonji.» ¹¹ Ka Kafoonji sǐ jwo: «Pyɛnkuunji pi maha mpyi kuntiige ke, yǝri ma a kuru lwǝ, ma a sǐ Zhuda pyɛnge e. Tarisi kǎnhe shinꝲi mɛge pi maha mpyi Soli ke, ma a sǎ uru yibige pyi. U numɛ wunji na nyɛ Kilejarege na. ¹² Mǎ u yaha Kilejarege na, u à mu Ananiyasi jya, mu à jyɛ bage e, ma a ma cyeyi taha u na, bǎ u sǐ mpyi sǐ núru s'a jaa mɛ.»

¹³ Ka Ananiyasi si jwo: «Ei Kafoonji! Mu wuubii pi nyɛ Zheruzalemu i ke, kyéregenƙanni na nge nàŋ'à pire kyérege ke, shinnyahara à lire jwo mii á. ¹⁴ Kile sáragawwuubii jùŋufeebil'à kuni kan u á naha wuu yyére, na u aha shin maha shin ta u u mu mege yiri ke, u u pirefee cû a pwɔ.»

¹⁵ Ka Kafoonji si Ananiyasi pyi: «Ta sì, ɲaha na yɛ mii à nge nàŋi cwoɔnrɔ, bà u si mpyi s'a báare mii á, si mii mege cyêe supyishinɲi sanɲi ná pi saanbii ná Izirayeli shiinbii na mɛ. ¹⁶ Yyefuge k'à yaa ku u ta mii mege kurugo ke, mii yabilinɲi sí kuru cyêe u na.»

¹⁷ Nyɛ ka Ananiyasi si yîr'a kàre, maa sà jyè bage e, maa u cyeyi taha Soli na, maa jwo: «Mii cɛnmpworonɲi Soli, Kafoonji Yesu u à uye cyêe mu na mà mu nimpanɲi yaha kuni na ke, uru u à mii tun mu á, bà mu si mpyi si núru s'a ɲaa, Kile Munaani si mu ɲi mɛ.»

¹⁸ Ka yaayi yà si ntíl'a fworo Soli ɲyiigil'e fyákwooyo fiige, mà cwo jɲɲke na. Ka u u núru na ɲaa, maa yîri, ka pi i u batize. ¹⁹ Lire kàntugo ka pi i ɲjyì kan u á, ka fànhe si jyè u e. Yesu cyelempyiibii pi mpyi Damasi kànhe e ke, ka u u canmpyaa pyi pire taan.

Soli à Jwumpe Nintanmpe sìi na yu

²⁰ Ka Soli si ntíl'a li ɲwɔ cû na yi yu Kile Jwumpe kàlambayi i, na Yesu u nyɛ Kile Jyanɲi. ²¹ Mpìi pi mpyi na u jwumpe núru ke, ka pire puni kakyanhala wuubii si wá na ŋko: «Taha nge nàŋi bà u mpyi maha Yesu mege yyerefeebii kyérege Zheruzalemu kànhe e mɛ? U kapani jùŋke bà ku mpyi naha, si mpa tire sùpyire shinɲi cû si pi pwɔ si raa sì Kile sáragawwuubii jùŋufeebii yyére Zheruzalemu i mà?»

²² Nyɛ Soli jwumpe mpyi a li ɲwɔ cû na sùpyire yákilibii kɛɛnɲi. Yahutuubii pi mpyi Damasi kànhe e ke, li mpyi a pire bilibili, fo pi sàha mpyi a nɲɲwuyo cè mɛ, u mpyi maha yi fɲinɲi na yu pi á na Yesu u nyɛ Kile Nɲɲcwoɔnrɔɲi.

²³ Nyɛ tèr'à pyi ke, ka pi i bê li na, maa li lwɔ piye funɲ'i si Soli bò. ²⁴ Nka kuru vùŋke pi à pwɔ Soli na ke, u à pa fworo kuru ɲwɔhɔ na. Pi mpyi na kànhe tajjɲɲwɔyi puni kàanmucaa pilaga bâra canɲa na, bà pi si mpyi si u ta mbò mɛ.

²⁵ Canɲka numpilage e, ka Soli cyelempyiibii si u le shàhala funɲ'i, maa mɛere pwɔ li na mà yige káanke kàntugo, bà u si mpyi si shwɔ mɛ.

²⁶ Ka Soli si ɲkàre Zheruzalemu i. U à nɔ wani ke, ka u la si mpyi si jyè Yesu cyelempyiibii kurunke e, ɲka pi puni mpyi na fyáge u na. Pi nyɛ a mpyi a dá li na na Soli na nyɛ sèenɲi na Yesu cyelempya mɛ. ²⁷ Barinabasi sí wi ke, ka uru si ɲkàre ná Soli i Yesu túnntunmpii yyére. Mà Soli nɲɲkarenɲi yaha Damasi

kàñhe e, nyaṅkanni na u à Kafoonɔ ɲya mà u yaha kuni na ke, ná jwuṅkanni na Kafoonɔ à jwo ná u e ke, ná pyiṅkanni na Soli à Yesu mege fíniṅ'a jwo fyagara baa Damasi kàñhe e ke, ka Barinabasi si yire puni yyaha jwo túnntunmpil'á. ²⁸ Mà lwó lire tɛni na, ka Yesu túnntunmpii si ɲɛ Soli na, ka u u wá na si na Jwumpe Nintanmpe yu Kafoonɔ Yesu mege na fyagara baa Zheruzalemu kàñhe e, marii ma. ²⁹ Yahutuubii pi mpyi na Girekiibii shɛɛnre yu ke, u ná pire mpyi maha Kafoonɔ kani nákaante pyi, ɲka pire mú mpyi na pyiṅkanna caa si u bò. ³⁰ Dánafeebii sanmpil'à yire lógo ke, maa u tùugo Sezare kàñhe e. Lire kàntugo maa u yaha u à kàre Tarisi kàñhe e.

³¹ ɲye mà lwó lire tɛni na, dánafeebii pi mpyi Zhude ná Galile ná Samari kùligil'e ke, ka pire puni si yyeɲiṅke ta. Pi mpyi maha piye tère, maa ɲaare Kafoonɔ yyahafyagare e. Kile Munaani mpyi a pi pyi pi i si yyaha na Kile kuni i, là sí i bârali pi ɲyahaṅi na.

Pyeri à Tabita buwuṅi ɲè

³² Pyeri mpyi maha ɲaare na màre kɔni yyaha kurugo, maa dánafeebii kàanmucaa. Canṅka dánafeebii pi mpyi Lida kàñhe e ke, ka Pyeri si ɲkàr'a sà fworo pire na, ³³ mà sà nàṅi wà ta u à yyee baataanre pyi yampe tasinnage e. Uru nàṅi mege mpyi ɛnɛ. U mpyi a múruṅɔ. ³⁴ Ka Pyeri si jwo: «ɛnɛ, Yesu Kirisita à mu cùuṅɔ, yíri ma a ma yasinɲiṅke yaa may'á.» U à yire jwo ke, ka ɛnɛ si ntíl'a yíri. ³⁵ Lida ná Sarɔn kànyi shiɲnbii pun'à lire ɲya ke, ka pi i piye kan Kafoonɔ á.

³⁶ ɲye ceenɔ wà na mpyi Zhope kàñhe e, cyelempya u mpyi u wí, u mege mpyi Tabita. Kuru mege ku ɲye Girekiibii shɛɛnre e: «Dorokasi» kuru ɲwòhe ku ɲye: «Ceṅke». Uru ceenɔ mpyi maha kacɛnṅkii pyi tɛrigii puni i, maa fòṅɔfeebii tère.

³⁷ Mà Pyeri yaha Lida kàñhe e, ka yama si Tabita ta cyire canmpyaagil'e, ka u u ɲkwû. Ka pi i u buwuṅi wíli, maa u lwó a sà yaha batɔnge nɲyibabilini l'e. ³⁸ Lida kàñhe ná Zhope kàñhe laage mpyi a tɔɔn mɛ. Cyelempyiibii pi mpyi Zhope kàñhe e ke, pir'à lógo na Pyeri na ɲye Lida kàñhe e ke, ka pi i shiɲn shuunni tun pi sà u ɲáare, na u pa numɛ sasa. ³⁹ ɲye pi à sà túnnture jwo ke, ka Pyeri si ntíl'a yír'a kàre ná pi e. U à nɔ wani ke, ka pi i dùgo ná u e batɔnge nɲyibabilini i. Lenkwucyeebii pi mpyi wani ke, ka pire puni mɛsuwuubii si file u na. Vàanntinmpyɛere ná v àanntinmbwoyi Tabita mpyi a yaa pi á mà u yaha shì na ke, maa yire cyêe Pyeri na. ⁴⁰ Ka u u sùpyire puni yige ntàani na, maa ɲiṅkure sín ɲiṅke na, maa Kile ɲáare. Lire kàntugo maa yyahe kɛɛnṅɛ buṅi yyére maa jwo: «Tabita, yíri!» Ka u u ɲyiigii múgo. U à Pyeri ɲya ke, maa yír'a tɛɛn. ⁴¹ Ka Pyeri si u cù cyege na, maa u tɛge, ka u u yíri. Lire kàntugo

ka Pyeri si lenkwucyeebii ná Kile wuubii sanmpii yyere, maa Tabita nyii wuñi cyêe pi na. ⁴² Zhope shiinbii pun'à lire kani lógo. Ka pi ninyahamii si mpa dá Kafoonji na. ⁴³ Ka Pyeri si ntèen mà tère nimbwoo pyi Zhope e, seefanhanji wà pyenge*.

10

Pyinkanni na Kile à Pyeri taanna Jwumpe Nintanmpe njwunji na supyishinji sanj'á ke

¹ Nàñi wà na mpyi Sezare kàñhe e, uru mege mpyi Kòrineyi. Orumu sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà u mpyi u wi. Sòrolashiibii kurunke nùñò na u mpyi ke, pi mpyi maha kuru mege pyi Itali sòrolashikurunke. ² U ná u pyenge shiinbii mpyi a piye pwò sèl'e Kile na, maa mpyi ná Kile yyaha fyagare e. U mpyi maha Yahutuubii fòñfeebii tère sèl'e, u mpyi maha Kile jáare tèrigii puni i.

³ Nyε canñka yàkonj*, mà u yaha u bage e, ka Kile mèlèkèñi wà si uye cyêe u na, maa u pyi: «Kòrineyi!» ⁴ Ka Kòrineyi fya-gara wuñi si yyahe yîrig'a le mèlèkèñi i, maa jwo: «Nùñufoonji, jaha shi ye?» Ka mèlèkèñi si u pyi: «Kilejareyi mu nyε na mpyi, maa fòñfeebii tère ke, yir'à pyi sàraga nùguntanga wugo fiige mà nò Kile na. ⁵ Numε, ma shiinbii pìi yaha pi shà Zhope kàñhe e, nàñi mege ku nyε Simò, ná pi maha u pyi Pyeri ke, pi i sà uru yyere. ⁶ U à tîrige seefanhanji wà yyére, uru mege mú na nyε Simò. U bage na nyε suumpe lwòhe jwòge na.»

⁷ Nyε mèlèkèñ'à puru jwumpe jwo a kwò maa ñkàre ke, ka Kòrineyi si u báarapyiibii pìi shuunni yyere, sòrolashinji u mpyi na fyáge Kile na u sòrolashikurunke e ke, mà bàra uru na. ⁸ Jwumpe mèlèkèñi à jwo u á ke, maa puru puni jwo pi á, maa pi tun Zhope kàñhe e.

⁹ Kuru canña nùmpañja, pire shiin taanrenj'à kàr'a sà byan-hara Zhope kàñhe na mà canñke yaha nùñò ninji i ke, ka Pyeri si dùgo bage kàtanñke na, maa Kile jáare. ¹⁰ Kateg'à pa u ta ke, ka u u jwo na uru sí n-lyí. Mà pi yaha pi i yalyire sore u á, ka Kile si kani là cyêe u na. ¹¹ Ka u u ninyiñi nya u à múgo, maa yaage kà nya vàanña nitabaaga fiige, ku mbliñkii sicyεerenji s'à pwò, k'à yîri ninyiñi na, na ntîri jìñke na. ¹² Sige yaare shinji puni ná jìñke yafiliyi shinji puni ná sanycyεenre shinji puni mpyi kuru vàanñke funñi†. ¹³ Ka mejwuu si fworò na: «Pyeri, yîri ma a bùu ma a ñkyàa.» ¹⁴ Ka Pyeri si jwo: «Lire sí n-jà n-pyi

* **9:43** Yahutuubil'á, shinji u nyε na yatòore seeyi báare ke, urufoo maha jwóho Kile á, u mú si n-jà n-file Kile na me. Puru funñke e, Pyeri u nyε Yahutu ke, mu aha uru nya u à ñen'a kàre seefanhanji Simò pyenge e, lir'à li cyêe na u sòññòñkanni na ñkèenji.

* **10:3** Yahutuubii yàkonje Kilejarege tēni li mpyi li li. † **10:12** Mà tàanna ná Yahutuubii Kile kuni i, Kile mpyi a pi pyi na pi àha raa kyaare shinji wà kyàa me.

la Kafoon̄i? Yaaga maha yaaga ku nyε ku nyε a yaa k'a lyî mε, lire nyε mε k'à jwóh̄o ke, mii sàha sàa kuru kà lyî mà nya mε.»
 15 Ka mejwuuni si núr'a fworó maa jwo: «Yaage Kile à pyi na k'à fínin̄ε ke, ma hà njwo na kur'a jwóh̄o mε.» 16 Lir'à pyi mà nò tooyo taanre na ke, ka vāann̄ke si ntíl'a núr'a dùgo n̄nyin̄i na.

17 Lire kani Pyeri à nya ke, mà u funmp̄en wun̄i yaha u u uye yíbili li jwóhe na, lire tēni mpyi a Kōrin̄eyi tūntun̄mp̄ii ta pi à nò Zhope kànhe e, maa seefan̄han̄i Sim̄o pyenge yibige pyi, ka pi i ku saha cyêe pi na, ka pi i nkàr'a sà yyére pyenge jwóge na, 18 maa yini pyi, maa jwo: «Sim̄o pi maha mpyi Pyeri ke, naha u sunmbage nyε la?» 19 Lire tēni saha mpyi a Pyeri ta u u uye yíbili lire kani jwóhe na. Ka Kile Munaani si jwo: «Pyeri, shiin taanre pi mp̄ii pi i mu kyaa pyi pyenge jwóge na. 20 Yíri numε sasa, ma a ntíge, ma a si ná pi e fyagara baa, nah̄a na yε mii u à pi tun mu á.» 21 Ka Pyeri si ntíg'a pa, maa jwo: «Sùpyan̄i yíi nyε na jcaa ke, mii wi, yíi kà kan!» 22 Ka pi i u pyi: «Sòrolashiibii yyaha yyére shin̄ji mεge ku nyε Kōrin̄eyi ke, uru u à wuu tun. U na nyε sùpya ngemu u à tíi, maa fyáge Kile na ke. Yahutuubii puni na u metange yíri. Kile mèl̄ek̄en̄i wà à uye cyêe u na, maa yi jwo u á na u mu yyer'a shà u pyenge e, na jwum̄o na nyε mu á, mu u jwo u á.» 23 Ka Pyeri si pi pyi pi à jyè pyenge e, maa tashwónḡo kan pi á. Nyèg'a múgo ke, ka u ná pire si nkàre, mà bàra Zhope kànhe c̄in̄mp̄yiibii dānaf̄eebii p̄ii na.

24 Kuru can̄ja nūmpan̄ja, pi à sà nò Sezare kànhe e, mà sà Kōrin̄eyi ta u u pi sigili. U mpyi a u c̄in̄mp̄yiibii ná u ceveebii sèe wuubii yyere uye yyére. 25 Nyε Pyeri à sà nò na nk̄o raa jyè pyenge e ke, ka Kōrin̄eyi si mpa u jūn̄o bē, maa n̄inkure sín̄ j̄n̄ke na u fere e, si u p̄e. 26 Ka Pyeri si u cū cyεge na mà yírige, maa jwo: «Mii mú na nyε sùpya mu fiige!» 27 Ka Pyeri ná Kōrin̄eyi si wá na yu na nk̄eεge mà sà jyè bage e, mà sà shin̄jyahara ta pi à bínni wani. 28 Ka Pyeri si pi pyi: «Yii à li cè na mà tàanna ná wuu Yahutuubii saliyan̄i i, wuu nyε a yaa wuu a b̄arali supyish̄in̄i san̄ji na mε, lire nyε mε mà jyè u wà pyenge e mε. Nka Kile à li cyêe mii na na mii nyε a yaa mii u sùpyan̄i wà tufiige pyi na u à jwóh̄o, lire nyε mε u nyε f̄in̄in̄imb̄aa Kile yyahe taan mε. 29 Lire l'à li ta, yíi à mii yyere, ka mii i ntíl'a pa jwun̄yahama baa. Nyε numε, yíi à mii yyere ndemu na ke, mii la na nyε si lire cè.»

30 Ka Kōrin̄eyi si Pyeri pyi: «Cyí can̄mp̄yaa sicyεere u nyε n̄in̄jaa, mà mii yaha Kilej̄arege na yàkon̄ke na pyenge e, mii à p̄âl'a n̄an̄i wà nya u à vāan̄vyin̄weeweere le mà yyére mii yyahe taan, maa jwo 31 «Kōrin̄eyi, Kile à mu j̄arege shw̄o, nt̄ēgen̄i mu à pyi f̄on̄j̄eebil'á ke, Kile fun̄j̄o nyε a ww̄o uru na mε. 32 Pii tun Zhope kànhe e, Sim̄o pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyere

pi a ma. U à tîrige seefanhan̄i wà yyére, pi maha uru m̄ge pyi Sim̄o mú. U pyenge na nȳe suumpe lw̄ohe jw̄oge na.”

³³ Lir' à pyi ke, ka mii i ntíl'a p̄li tun pi sà mu yyere. Mu pama lem'a jw̄o. Num̄e, wuu puni pi mp̄ii Kile yyahe taan, yaaga maha yaaga Kafoon̄i à pyi mu u jwo wuu á ke, wuu la nȳe si yire lógo.»

³⁴ Ka Pȳeri si jwumpe lw̄o maa jwo: «Num̄e mii à li cè s̄een̄i na, Kile nȳe a s̄ùpya pw̄óh̄o s̄ùpya na m̄e. ³⁵ Shin maha shin u nȳe na fyáge Kile na, maa jaare nt̄in̄i i ke, u m̄éé ká nta supyishi o shi ke, uru kyaa li maha nt̄aan Kile á. ³⁶ Kile à u jwumpe jwo Iziraȳeli shiinbil'á. Jwumpe Nintanmpe pu nȳe na yyej̄in̄ke kaan ke, maa puru jwo pi á Yesu Kirisita cye kurugo, uru ngemu u nȳe s̄ùpyire puni Kafoon̄i ke.

³⁷ Yuhana Kile jwumpe jwun̄kwooni k̄antugo maa batizelin̄i pyi, karigii cyi à pyi mà lw̄o Galile k̄uluni na, mà sà n̄o Zhude wuuni na ke, yii à cyire cè. ³⁸ Pȳin̄kanni na Kile à Nazareti k̄anhe shin̄i Yesu cw̄ónr̄o, maa u Munaani t̄ég'a u j̄l̄i, maa f̄anha kan u á ke, yii à lire cè. U mpyi na jaare na m̄are, maa kac̄en̄kii pyi s̄ùpyire na. Mp̄ii pi mpyi Sitaann̄i bilere e ke, maa pire puni yige tire bilere e, naha na ȳe Kile mpyi ná u e. ³⁹ Karigii puni u à pyi Zheruzalemu k̄anhe ná Yahutuubii k̄anyi san̄yi na ke, wuu na nȳe cyire sh̄erii. Pi à u kw̄oro cige na mà bò. ⁴⁰ U kw̄un̄i canmpyitanrewuuni, Kile à u j̄è a yige kw̄un̄i i, maa u pyi u à uye cȳe s̄ùpyire na. ⁴¹ S̄ùpyire puni bà t' à u jya m̄e. Kile mpyi a fȳanha a wuu mpiimu cw̄ónr̄o mà pyi u sh̄erii ke, wuu pi à u jya. U j̄en̄kwooni k̄antugo mà f̄wor̄o kw̄un̄i i, wuu pi à lȳi maa bya ná u e. ⁴² U à t̄un̄nture le wuu cye e, na wuu a Jwumpe Nintanmpe yu s̄ùpyir'á, wuu raa yi fin̄i wuu a yu pi á, na Kile à Yesu t̄in̄e u u kw̄ubii ná j̄yii wuubii s̄ara u t̄aanna ná pi kapyīin̄kil'e. ⁴³ Kile t̄un̄ntunmp̄ii puni mpyi a jwo u kyaa na na shin maha shin u à dá u na ke, u m̄ge f̄anha cye kurugo, uruf̄oo kapegigii sí ȳafa u na.»

⁴⁴ Mà Pȳeri yaha puru jwumpe na, mp̄ii pi mpyi na u jwumpe n̄uru ke, Kile Munaani à t̄ige pire puni j̄un̄'i. ⁴⁵ Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a sh̄à ná Pȳeri e ke, li mpyi a s̄aa pire k̄akyanhala mà Kile jya u à u Munaani s̄uguro supyishin̄i san̄i j̄un̄'i mú. ⁴⁶ Naha kurugo ȳe pi mpyi a tire s̄ùpyire jya ti i yu sh̄ēn̄re tab̄er'e, maa Kile m̄ge k̄ere Kile Munaani cye kurugo.

Nȳe ka Pȳeri si jwo: ⁴⁷ «Tá wuu saha sí n-jà nte s̄ùpyire sige t'aha batize lw̄ohe e m̄e? Bà wuu à Kile Munaani ta m̄e, amuni pi mú à li ta.»

⁴⁸ Nȳe u à puru jwo ke, maa pi pyi pi à pi batize Yesu Kirisita m̄ge na. Pi batizen̄kwooni k̄antugo, ka pi i li cya Pȳeri á na u canmpyaa pyi ná pire e.

11

Karigii cyi à pyi supyishin̄i san̄ji shwəhə'l'e ke, Pyeri à cyire jwo Zheruzalemu dānafeebil'á

¹ Yesu tūntun̄mpii ná dānafeebii pi mpyi Zhude kùluni i ke, pire mpyi a lógo na supyishin̄i san̄ji sūpyiibii p̄i mú na nȳe a nȳe Kile Jwumpe na.

² Nȳe Pyeri à núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e ke, Yahutuubii dānafeebii pi mpyi a ŋkwònn̄i le barag'e ke, ka pire si u faha, ³ maa jwo: «Naha na sūpyire ti nȳe ti nȳe a kwònn̄i m̄e, mu à nȳen'a sà wwò ná pire e, fo mà lȳi ná pi e ȳe?» ⁴ Nȳe karigii cyi à pyi ke, ka Pyeri si jȳe cyire yyahe e nin̄kin nin̄kin mà jwo pi á.

⁵ U à jwo: «Mà mii yaha Zhope kànhe e Kilej̄arege na can̄jka, Kile à kani là cȳe mii na, ka mii i yaage kà nȳa vāan̄ja nitabaaga fiige, ku mbl̄in̄kii sicȳeeren̄i s'à pwə, k'à ȳiri n̄jȳin̄i na na nt̄iri, mà pa yȳere mii taan. ⁶ Ka mii i ku yal'a wii. Yatəore ná sige yaare ná n̄in̄ke yafiliyi ná san̄cȳeen̄re, yire yi mpyi kuru vāan̄jke e. ⁷ Ka mii i mejwuu lógo na “Pyeri, ȳiri ma a bùu ma a ŋkyāa.” ⁸ Ka mii i jwo “Lire sí n-jà n-pyi la Kafoon̄i? Naha na ȳe yaaga maha yaaga ku nȳe ku nȳe a yaa k'a lȳi m̄e, lire nȳe m̄e mà jwóhə ke, mii sàha sàa kuru kà lȳi mà nȳa m̄e.” ⁹ Ka mejwuuni si núr'a fworō n̄jȳin̄i na “Yaage Kile à pyi na k'à fin̄in̄e ke, ma hà njwo na kur'à jwóhə m̄e.” ¹⁰ Lir'à pyi mà n̄o tooyo taanre na, ka vāan̄jke ná ku fun̄jə yaayi si nta a dùgo n̄jȳin̄i na. ¹¹ Pyenge e mii mpyi ke, lire tèn'a nāmbaa taanre ta pi à yȳere kuru pyenge jwəge na. Pi mpyi a pire tun mii á mà ȳiri Sezare kànhe e. ¹² Ka Kile Munaani si yi jwo mii á na mii u a sì ná pi e fyagara baa. C̄in̄mpyin̄ambaabii baan̄in̄i u ŋge ke, pire pi à mii tūugo mà kàre Sezare e, ka wuu u sà jȳe K̄orin̄eyi pyenge e. ¹³ Nyan̄kanni na u à Kile mèlek̄en̄i nin̄jȳeren̄i nȳa u bage e, ka mèlek̄en̄i si njemu jwo u á ke, ka u u jȳe yire yyahe e mà jwo wuu á, na mèlek̄en̄i'à jwo na uru u p̄i tun Zhope kànhe e, Sim̄o pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yȳere pi a ma. ¹⁴ Pyin̄kanni na u ná u pyenge shīin̄bii sí n-pa n-shwə ke, na mii Pyeri u sí n-pa lire jwo u á.

¹⁵ Nȳe mii à jwumpe s̄i ke, ka Kile Munaani si nt̄il'a t̄ige pi j̄un̄'i bà li mpyi a fyān̄ha a t̄ige wuu j̄un̄'i m̄e. ¹⁶ Lir'à pyi ke, jwumpe Kafoon̄i mpyi a jwo ke, ka mii fun̄jə si nt̄il'a cwo puru na. U mpyi a jwo na “Yuhana à sūpyire batize ná lwəhe e, ŋka yii pi ke, ná Kile Munaani i yii sí batize.” ¹⁷ Nȳe lire pyin̄kanni na, wuu pi à dá Kafoon̄i Yesu Kirisita na ke, Kile à jwə wuu na maa màkange ŋkemu kan wuu á ke, kuru ninuge u à kan pi á, lire e ke, di mii mpyi na sí n-jà Kile j̄yii wuuni fȳiinn̄e n-jwo ȳe?»

¹⁸ Mpii pi mpyi wani maa Pyeri jwumpe lógo ke, ka pire funɲyi si nta a ɲíŋe, ka pi i Kile kêe maa jwo: «Sêe wi, mpii pi ɲye pi ɲye Yahutuu mɛ, Kile à pyinƁanna kan pir'á bà pi si mpyi si pi toronƁanni kêenɲe, si nùmpañja ta mɛ.»

Antiyoshi kàñhe dánafeebii kurunƁe tasiige

¹⁹ Yyefuge ku mpyi a dánafeebii ta Ecyeni bonƁwooni kàntugo na ke, kuru mpyi a pi pyi pi à fê a caala. Ka pi pìi si ɲkàre fo Fenisi kùluni ná Sipiri kìni i, ka pìi si ɲkàre Antiyoshi kàñhe e. Yahutuubii baare e, pire ɲye a mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu waber'á mɛ. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, dánafeebii pìi mpyi a yîri Sipiri kìni ná Sirɛni kàñhe e mà pa Antiyoshi kàñhe e. Mpii pi ɲye pi ɲye Yahutuu mɛ, Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tíi ná Kafoonɲi Yesu i ke, ka pire si puru jwo pi á. ²¹ Kafoonɲi à pire dánafeebii tège sèl'e pi báaraɲi i, ka lire si shinɲyahara pyi t'á dá u na, maa tiye kan u á.

²² Zheruzalemu kàñhe dánafeebii kurunƁ'á yire lógo ke, ka pi i Barinabasi tun Antiyoshi kàñhe e. ²³ PyinƁanni na Kile mpyi a ɲwɔ Antiyoshi kàñhe dánafeebii na ke, Barinabasi à nɔ wani maa lire ɲya ke, ka u funƁke si ntáan, ka u u màban le pi e, maa pi pyi na pi piye waha pi i ɲkwôro Kafoonɲi kuni i. ²⁴ Yii li cè na Barinabasi na mpyi sùpya ɲinƁenɲe. Kile Munaani mpyi a u ɲí, u dáníyaɲi mpyi a pêe, ka shinɲyahara si ɲɛ Kafoonɲi na.

²⁵ Lire kàntugo ka Barinabasi si ɲkàre Tarisi kàñhe na mà sà a Soli caa. ²⁶ U à u cya a ɲya ke, maa núr'a kàre ná u e Antiyoshi e. Pi à yyee ɲinƁin pyi wani, pi mpyi maha sì na bínnini ná cyelempyiibil'e, maa shinɲyahara kála Kile kuni na. Antiyoshi kàñhe e, pi à cyelempyiibii mɛge le: «kercyɛnbii*». Lire l'à pyi ku toɲcyiige.

²⁷ Kile tũntunmpii pìi mpyi a yîri Zheruzalemu i cyire canmpyaagil'e mà pa Antiyoshi kàñhe e. ²⁸ Wà mɛge na mpyi pi e Agabusi. Mà Kile Munaani yaha l'à uru yyaha cû, ur'á jwo na katibwɔhɔ na sí n-pa n-pyi dɲyɛɲi cyeyi puni i. ɲye saanɲi Kolodi tɛni i, lir'á pa mpyi. ²⁹ Lir'á pyi ke, cyelempyiibii pi mpyi Antiyoshi e ke, ka pire si li lwó piye funƁ'i, cɪnmpyiibii dánafeebii pi ɲye Zhude kùluni i ke, si cyeyi wà yiye na mà tàanna ná pi shin maha shin pèrege e si ntège pire tège. ³⁰ Yaayi pi à wà yiye na mà ta ke, ka pi i yire kan Barinabasi ná Soli á pi sà ɲkan Zhude kùluni dánafeebii kacwɔnribil'á.

12

Yakuba mbòɲi ná Pyeri kàsujyiini kani

¹ Lire tɛni i, saanɲi Erɔdi mpyi na dánafeebii pìi kyérege. ² U à Yuhana cɪnmpworonɲi Yakuba bò ná kàshikwɔnɲwɔni i. ³ U

* 11:26 Kercyɛnbii ɲwɔhe ku ɲye: Yesu Kirisita fyɛɲwɔhɔshiinbii.

à lire nya l'à táan Yahutuubil'e ke, bwúuruŋi ninjirigembaan̄i kataanni i, ka u u pi pyi pi à Pyeri cû mú. ⁴ Pi à Pyeri cû ke, ka u u pi pyi pi à u le kàsuni i, maa sòrolashii ke ná baani pyi pi i u kàanmucaa. U la mpyi kataanni ká ntòro si nta u yíbe sùpyire nyii na. ⁵ Mà Pyeri yaha kàsuni i, dánafeebii mpyi a kwôro Kileŋarege na u á.

⁶ Canmbilini i Erôdi mpyi na sí Pyeri yíbe sùpyire nyii na ke, numpilage ku sí n-tòro lire canmbilini sí n-ta a nò ke, kuru numpilage e, mà Pyeri nimpwôŋi yaha ná yòrôyò shu-unni i sòrolashiibii pìi shuunni shwôhâl'e, u mpyi na ŋwúuni. Sòrolashiibii pìi mpyi a yyére kasubage ŋwôge na maa ku kàanmucaa. ⁷ Ka Kafoonj Kile mèlekēŋi wà si mpâl'a jyè kasubage e, ka ku puni si mpyi bēenmē, ka mèlekēŋi si Pyeri bwôn bwôn ŋkere na mà jē, maa jwo: «Yiri fwôfwô!» Ka yòrôyi si ntíl'a kwôn a láha u cyeyi na mà cwo, ka u u yiri. ⁸ Ka mèlekēŋi si jwo: «Seepwôge tēg'a maye bīnni, ma a ma tanhaŋyi pwô.» Ka u u li pyi amuni. Ka mèlekēŋi si nūr'a jwo: «Ma vāanntinmbwôhe le, ma a ma na fye e.» ⁹ Ka u u fwor'à taha u fye e. Nde mèlekēŋ'à pyi ke, u nyē a mpyi a cē na lire na nyē sēe mē. U mpyi na sōn̄ŋi na ŋôgô uru nyē na ŋwúuni. ¹⁰ Sòrolashiibii pi nyē na kasubage kàanmucaa ke, ka Pyeri ná mèlekēŋi si ŋkàr'a sà ntòro pire sòrolashikurun̄ke ninjyīige taan, maa ŋkàr'a sà ntòro kurun̄ke shōnwoge taan, tōnn̄te bārage ku mpyi a tēg'a tajyīŋwôge tō, ná ku ŋwôge mpyi a kan kànhe fun̄ŋke yyére ke, mà jwo pi nò kuru na ke, ka ku u múgo kuy'á, ka mèlekēŋi ná Pyeri si fworô na ŋkēēge. Mà pi nin̄karibii yaha, ka mèlekēŋi si mpâl'a pīnni u na.

¹¹ Lir'à pyi ke, ka Pyeri yákiŋi si nta a múgo, ka u u jwo: «Numē sēen̄i na, mii à dá li na na Kafoonj u à u mèlekēŋi wà tun u à pa mii shwô Erôdi na, Yahutuubii la mpyi si kapegigii njyīimu pyi mii na ke, si mii shwô cyire puni na mú.»

¹² Pyeri yákiŋi'à pa ntēen ke, Yuhana pi maha mpyi Marika ná u nun̄i mēge nyē Mariyama ke, ka u u ŋkàre uru Mariyaman̄i pyēnge e. Dánafee nin̄yahamii mpyi a bīnni wani, maa Kile jáare. ¹³ U à nò maa bage ŋwôge kúu ke, báarapyicwōŋi wà na mpyi wani na Ōrôda, ka uru si yīr'a pa si mpa ku múgo. ¹⁴ U à Pyeri mējwuuni lóg'a cē ke, funntange kurugo, mà jwo u pyēnge ŋwôge múgo ke, ka u u fē a kàr'a sà yi jwo pi sanmpil'á, na Pyeri nin̄jyeren̄i na wá pyēnge ŋwôge na. ¹⁵ Ka pi i jwo: «Taha mu jūmbwuuni bà nyē a ŋwô mē?» Ka Ōrôda si nūr'a jwo: «Sēe, uru u wá sīi u wī!» Ka pi i nūr'a jwo: «Mèlekēŋi u maha u kàanmucaa ke, uru u sí n-ta u à uye pyi u fiige mà pa.»

¹⁶ Mà pi yaha puru na, ka Pyeri si ŋkwôro na pyēnge ŋwôge kúuli. Pi à pa ŋwôge múgo mà u nya ke, ka li i pi bilibili. ¹⁷ Ka u u cyēge yīrige pi á, maa pi pyi pi à fyâha. Pyin̄kanni na Kafoonj à

u yige kàsunji i ke, ka u u yire puni yyaha jwo pi á. Maa yi jwo pi á na pi sà yi yyaha jwo Yakuba* ná cìmpyiibii sanmpil'á, maa yîri wani mà kàre cyage kabɛr'e.

¹⁸ Nyèg'à pa múgo ke, ka sòrolashiibii si wá na nyàha na wùruge piye e, maa piye yíbili: «Di Pyeri à pyi a jwo yɛ?» ¹⁹ Ka Eròdi si pi pyi pi à sà a u caa, nka pi nyɛ a u nya mɛ. Ka Eròdi si sòrolashiibii yyer'a yíbe, maa pi pyi pi à pi bò†. Lire kàntugo maa yîri Zhude kùluni i, mà kàre Sezare kànhe e mà sà tèrɛ pyi wani.

Eròdi kwùnkanni

²⁰ Lire mpyi a saannji Eròdi lùuni ta l'à yîri Tiri ná Sidon kànyi shiinbii taan sèe sèl'e. Ka pire si bê ninjin na, maa sà jwo a jwò ná saannji bage jùŋufooji i, uru mɛge na mpyi Bilasitusi. Lire kàntugo maa nkàr'a sà saannji jáare na u uye sanji yaha u u yoge kwò, naha na yɛ Eròdi kini i pire mpyi na pi njyɛi taa.

²¹ Canmbilini na pi mpyi a bê si cyire karigii yyaha cwɔɔnrɔ ke, lir'a pa nɔ ke, ka Eròdi si u fànhe vāanntinŋke le, maa mpa ntèen saanre yatɛɛnŋke e, jwumpe pu nyɛ u á ke, maa puru jwo sùpyir'á. ²² U à kwò u jwumpe na ke, ka sùpyire si jwo fànha na: «Kile u à mpe jwo lire baare e, sùpya bà mɛ!» ²³ Lire tèenuuni i, ka Kafooji Kile mɛlekenji wà si ntíl'a fyɛɛnre cyán Eròdi i mà bò, naha na yɛ pèente t'à yaa ti taha Kile na ke, u nyɛ a tire taha u na mɛ.

²⁴ Kile Jwumpe mpyi na jcaali, dānafeebii sí i nyahage. ²⁵ Barinabasi ná Soli à kwò pi báaraŋi na Zheruzalɛmu kànhe e ke, maa núr'a kàre Antiyoŋshi kànhe e. Pi ninkaribii, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, maa nkàre ná ur'e.

13

Kile Munaani à Barinabasi ná Soli cwɔɔnr'a yaha piye kanni na

¹ Kile túnntunmii ná cyelentii na mpyi Antiyoŋshi kànhe dānafeebii kurunŋke e. Pire mɛyi yi nyɛ: Barinabasi ná Simiyon pi maha mpyi: «Nizheri» ke, ná Lusisi uru mpyi a yîri Sireni kànhe e, ná Manayeni uru ná saannji Eròdi mpyi a lyɛ pyɛnnuge e, ná Soli. ² Canŋka mà dānafeebii yaha pi a súnŋi le maa Kile pèrɛ, ka Kile Munaani si jwo ná pi e na: «Yii Barinabasi ná Soli yaha piye kanni na mii á, báaraŋi mɛɛ na mii à pi yyere ke, bà pi si mpyi si uru pyi mɛ.» ³ Pi à súnŋi le maa Kile jáare a kwò ke, maa pi cyeyi taha Barinabasi ná Soli jùŋke na, maa pi yaha pi à kàre Kile báaraŋi na.

* 12:17 Yakubanji kyaa l'à jwo naha ke, Yesu cìmpworonji kyaa li. † 12:19 Ɔɔmu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u nyɛ na ku kàanmucaa na jwɔge mɛ, ka kàsujyɛi wà si fworo, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsujyɛi na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na.

Barinabasi ná Soli à kàre Sipiri k̀ini i

⁴ Nye lire pyin̄kanni na, Kile Munaani à Barinabasi ná Soli tun pi à kàre Selusi k̀anhe na. Pi à n̄o wani ke, ka pi i jyè bakw̄ooge k'e maa nkàre Sipiri k̀ini i, lire k̀ini na nye lw̄ohe nin̄ke e. ⁵ Pi à sà n̄o Salamisi k̀anhe e ke, ka pi i wá na jaare na Kile jwumpe yu Yahutuubii Kile Jwumpe k̀alambayi i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, uru mpyi a pi t̄eḡe pi báaran̄ji i.

⁶ Lire k̀antugo ka pi i k̀ini puni jyil'a sà n̄o Paf̄osi k̀anhe na. Yahutu n̄an̄ji wà na mpyi kuru k̀anhe na, uru mege na mpyi Bariyesu. Jinamaha u mpyi u wi. U mpyi maha fini na uru na nye Kile t̄un̄ntun̄n̄o. ⁷ Uru jinamahan̄ji mpyi ná Sipiri k̀ini n̄un̄ufoon̄ji Serijusi Polusi i. Serijusi Polusi yákilin̄ji mpyi a jw̄o, ka u u Barinabasi ná Soli yyere, jaha na ye u la mpyi si Kile jwumpe lógo. ⁸ Pi mpyi maha uru jinamahan̄ji pyi Girekiibii sh̄en̄re e: «Elimasi». Ka u u wá na Barinabasi ná Soli kyáali. U la mpyi si k̀ini n̄un̄ufoon̄ji n̄un̄o kyán bà u si mpyi u àha ndá Yesu na m̄e.

⁹ Soli pi maha mpyi: «Poli» ke, mà u yaha u a j̄i Kile Munaani na, u à jinamahan̄ji yal'a wíi, ¹⁰ maa jwo: «Mu fun̄nk'a j̄i cw̄ore ná kafinare na, Sitaannin̄ji s̄upya u nye mu, mu kafuun̄ni li nye mà katiile pyi. Kafoon̄ji Kile kurigii cyi à t̄fi ke, jaha t̄ere e mu sí cyire nk̄eegen̄ji jw̄o yaha ye? ¹¹ Yi lógo! Num̄e, Kafoon̄ji sí mu pyi fyin. Mu sí t̄ere pyi, mu sì can̄n̄anyiini b̄en̄mpe jya m̄e.»

Lire t̄enuuni i, ka Elimasi jyiigii si n̄til'a ww̄o, ka numpini si jyè u yyahe e, ka u u wá na cȳege fȳinge na m̄are na wà caa ngemu u si u cȳege c̄u, si u yyaha c̄u ke. ¹² K̄ini n̄un̄ufoon̄ji'à lire jya ke, maa dá Yesu na. Nde u mpyi a lógo Kafoon̄ji kyaa na ke, lire mpyi a u k̄akyanhala s̄ee s̄el'e.

Poli ná Barinabasi à kàre Antiȳoshi k̀anhe e

¹³ Lire k̀antugo ka Poli ná u sh̄erefeebii si ȳiri Paf̄osi k̀anhe e, maa jyè bakw̄ooge k'e mà kàre Periḡe k̀anhe e, kuru k̀anhe na mpyi Panfili k̀uluni i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, ka uru si láha pi na, maa n̄ur'a kàre Zheruzalemu k̀anhe e.

¹⁴ Lire k̀antugo ka Poli ná Barinabasi si ȳiri Periḡe k̀anhe e mà kàre Antiȳoshi k̀anhe e, kuru na nye Pisidi k̀uluni i. Yahutuubiican̄n̄on̄k'a pa n̄o ke, ka pi i nk̄ar'a sà jyè a t̄en̄ Kile Jwumpe k̀alambage e. ¹⁵ Nye cyag'a pa nk̄ala a kw̄o mà fworo MusaSalijan̄ji ná Kile t̄un̄ntun̄mpii san̄mpii s̄em̄bil'e ke, ka k̀alambage n̄un̄ufeebii si pi pyi pi à yi jwo Poli ná Barinabasi á: «C̄in̄mpyiibii, kam̄pyi yēege jwum̄o na wá yii á mà jwo s̄upyr'á, yii pu jwo.»

¹⁶ Nye ka Poli si ȳiri, maa cȳege ȳirige s̄upyr'á, maa pi pyi na pi fȳaha. Pi à fȳaha ke, ka u u jwo: «Yii Izirayeli shiin̄bii ná yii mp̄ii puni pi nye na fȳage Kile na ke, yii lógo na jw̄o na. ¹⁷ Wuu pi nye Izirayeli shin̄ji ke, wuu u Kilen̄ji à wuu tulyeyi cw̄on̄r̄o,

maa pi pyi pi à nyaha mà pi yaha bilere e Misira kìnì i. Lire kàntugo maa pi yige lire kìnì i ná u fànhe e. ¹⁸ U à kwôro ná pi e síwage funn̄ke e, maa pi karigii kwú uye e, mà sà nò yyee beeshuunni laage na.

¹⁹ Lire kàntugo u à supyishi kuuyo baashuunni shi bò a yige Kana kìnì i, maa pire u taare kan pi á. ²⁰ Pi à tire taare fente pyi mà sà nò yyee nk̄wuu sicyεere ná yyee beeshuunni ná k̄e (450) laage na. Lire kàntugo ka u u kacw̄nribii p̄i t̄iŋe wuu tulyeyi j̄un̄'i fo mà sà yaa ná Kile t̄un̄ntun̄ŋi Samuw̄eli u t̄iŋi i. ²¹ Puru funn̄ke e, ka wuu tulyeyi si li cya na u saann̄i wà kan pir'á. Nȳe Kisi u nȳe Benz̄hama u t̄uluge shin ke, ka Kile si uru j̄yan̄i Sawuli pyi u à pyi pi saann̄i yyee beeshuunni funn̄'i.

²² Nȳe ka Kile si mpa j̄cyé Sawuli na, maa Dawuda kan pi á, pi à pyi pi saann̄i. Uru kyaa na Kile à j̄wo na “S̄upyan̄i shin̄i mii nȳe na j̄caa, ná uru u nȳe mii nȳi wun̄i ke, uru u nȳe Zhese j̄yan̄i Dawuda. Uru u sí n-pa mii nȳi karigii puni pyi.” ²³ Bà Kile mpyi a li j̄w̄m̄εeni lw̄ó m̄ε, Dawuda t̄uluge shin u à pa mpyi Iziraȳeli shiin̄bii Shwofooŋi. Uru u nȳe Yesu.

²⁴ Mà j̄wo uru Shwofooŋi u pa ke, Yuhana mpyi a fyân̄ha a yi j̄wo Iziraȳeli shiin̄bii pun'á, na pi pi toron̄kanni k̄ēn̄ŋe pi i láha kapegigii na, pi i batize. ²⁵ Yuhana báaran̄i mpyi na byanhare u takw̄ore na ke, u mpyi maha nk̄o s̄upyr'á na “Yii na s̄on̄ŋi na jofoo u nȳe mii ȳe? Shwofooŋi yii nȳe na sigili ke, uru bà u nȳe mii mà de! Nka wà sí n-pa mii kàntugo, mii j̄un̄ke bá à cȳére u tanh̄an̄yi m̄εere z̄an̄han̄i i.”

²⁶ Mii c̄in̄mpyiibii, wuu pi nȳe Ibirayima t̄uluge shiin̄bii ke, mà bâra yii mp̄ii puni pi nȳe na fyáge Kile na ke, wuu á uru zhwon̄i j̄wump'à j̄wo. ²⁷ Yii li c̄e na Zheruzalemu k̄an̄he shiin̄bii ná pi j̄un̄ufeebii mpyi a c̄e na Yesu u nȳe uru Shwofooŋi m̄ε. Kile t̄un̄ntun̄mp̄ii j̄wumpe pi mpyi na nk̄âlali can̄ŋon̄ŋo maha can̄ŋon̄ŋo ke, pi mpyi a puru yyaha c̄e m̄ε. Nȳe pi Yesu nt̄un̄ŋi cye kurugo, Kile t̄un̄ntun̄mp̄ii j̄wump'à tòro pu j̄wun̄kanni na. ²⁸ Ali mà li ta pi nȳe a j̄un̄ŋo ta, nk̄emu ku sí n-pa ná l'e u bò m̄ε, lire ná li wuuni mú i, pi à f̄an̄hafooŋi Pilati jáare si u ta mbò kworokworocige na. ²⁹ Kile t̄un̄ntun̄mp̄ii mpyi a yaaga maha yaaga s̄ém̄ε Yesu kyaa na ke, t̄eni i cyire pun'à f̄un̄ŋo ke, ka pi i u t̄irige kworokworocige na mà sà nt̄o fann̄ke e.

³⁰ Nka Kile à u j̄n̄e a yige kw̄un̄i i. ³¹ Mp̄ii pi mpyi a taha u fye e mà ȳiri Galile k̄uluni i, mà k̄are Zheruzalemu i ke, u j̄en̄kwooni kàntugo, u à uye cȳêe pire na can̄mpyaa n̄j̄yahagii funn̄'i. Pire mú pi nȳe na u kyaa yu s̄upyr'á num̄ε.

³² Mii ná Barinabasi sí wi ke, J̄wumpe Nintanmpe j̄w̄m̄εeni Kile mpyi a lw̄ó wuu tulyey'á ke, puru wuu mú nȳe na yu yii á. ³³ Wuu pi nȳe pi t̄uluge shiin ke, Kile à lire j̄w̄m̄εeni f̄un̄ŋo

wuu á, Yesu n̄ɛɛi cye kurugo, bà l'à séme Zaburu sémeɛi kuni sh̄onwuuni i na

“Mu u nyɛ mii Jyan̄i,

Nin̄jaa mii à pyi mu Tun̄i*.”

³⁴ Kile à Yesu n̄ɛ a yiɛ kwùɛi i, lire e u saha sì n-fwónh̄o mɛ, yire y'à jwo

“Yaayi nin̄cɛn̄nyi n̄wómɛɛni mii à lwó Dawuda á ke,

mii sí yire kan yii á†.”

³⁵ Y'à séme Zaburu sémeɛi cyage kabɛr'e lire n̄wómɛɛni kyaa na na

“Mu sì nyɛ ma báarapyin̄i nin̄cɛn̄ni buwuɛi yaha u fwónh̄o fan̄ke e mɛ‡.”

³⁶ Dawuda sí wi ke, Kile mpyi a ndemu yaa ke, Dawuda à báaraɛi pyi mà tàanna ná lire e. U à báaraɛi pyi a kwò ke, u a kwù, maa sà bàra u tiibii na, maa fwónh̄o mú. ³⁷ N̄ka Kile à Yesu n̄ɛ a yiɛ kwùɛi i, u nyɛ a fwónh̄o mɛ.

³⁸ Mii c̄n̄mpyiibii, yii à yaa yii li cè na uru cye kurugo, yii kapegigii sí n-jà yàfa yii na. Kile t̄n̄ntun̄ni Musa Saliyan̄i mpyi na sì n-jà cyi yàfa yii na mɛ. ³⁹ N̄ka yii shin maha shin u à dá Yesu na ke, urufoo wogigii puni sí yàfa u na.

⁴⁰ Lire e ke nde Kile t̄n̄ntun̄mpil'à jwo ke, yii a yiye k̄an̄mucaa, bà li si mpyi lire kà n̄kwò n̄o yii na mɛ. Pire cye kurugo Kile à jwo

⁴¹ “Yii wíi, yii pi nyɛ yii nyɛ a Kile jwumpe yaha laage e mɛ, nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire sí yii k̄ākyanh̄ala, puru fun̄ke e yii sí n-kwù.

Yii t̄ɛɛn ná l'e, mii sí n-pa kani là pyi yii t̄in̄i i,

ndemu li nyɛ, wà méɛ n'a mpyi a li jwo yii á,

yii mpyi na sì n-dá li na mɛ§.”»

⁴² Nyɛ Poli ná Barinabasi mpyi na fwore Kile Jwumpe k̄alambage e ke, pi à li cya pi á, na pi pa yà jwo pir'á nde kani ninuuni kyaa na can̄n̄n̄ke nimpan̄ke na. ⁴³ S̄up̄yire mpyi na n̄caali ke, mp̄ii pi à jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka pire nin̄yahamii ná Yahutuu nin̄yahamii si ntaha Poli ná Barinabasi n̄wòh'i, ka pi i wá na màban leni pi e, maa pi pyi, na Kile à n̄wò pi na maa pi le kuni ndemu i ke, na pi kwôro lire e.

⁴⁴ Nyɛ can̄n̄n̄k' à n̄úr'a n̄o ke, ka k̄an̄he shiin̄bii f̄an̄ha si n̄kàr'a sà bínni, maa Kafoon̄i Jwumpe lógo Poli ná Barinabasi n̄wò na. ⁴⁵ Yahutuubii n̄un̄ufeebil'à tire sup̄yin̄yahare nya ke, ka yin̄cyɛge si jyè pi e, ka pi i wá na Poli ná Barinabasi jwumpe ndire páanni, maa pi cyere.

* 13:33 Zaburu 2.7 † 13:34 Ezayi 55.3 ‡ 13:35 Zaburu 16:10 § 13:41 Abakuki 1.5

⁴⁶ Nye ka Poli ná Barinabasi si yi fíniŋ'à jwo pi á: «Yii Yahutuubil'á, Kile Jwumpe mpyi a yaa pu fyânha a jwo. Nka ná yii s'à cyé pu na, maa li cyêe na yii nyé na jcaa shìŋi niŋkwombaanji na me, lire e ke mpíi pi nyé pi nyé Yahutuu me, wuu sí n-kàre pire yyére. ⁴⁷ Naha kurugo ye yire Kafoonji Kile à jwo wuu á u Jwumpe Semenji i na

“Mii à mu tiŋe, bà mu si mpyi si mpyi bènme supyishiŋi pun'á, si zhwoŋi jwumpe jwo diŋyenji cyeyi puni i me*.”»

⁴⁸ Mpíi pi nyé pi nyé Yahutuu me, pir'à puru jwumpe lógo ke, pi funntanga wuubil'à Kafoonji Jwumpe le barag'e. Mpíi pi mpyi shìŋi niŋkwombaanji ntaŋi laage e ke, ka pire puni si dá Yesu na.

⁴⁹ Lire pyiŋkanni na, Kafoonji Jwumpe mpyi na jcaali lire kùluni puni i. ⁵⁰ Cyeebii megefeebii pi mpyi a jyé Yahutuubii Kile kuni i ke, ka Yahutuubii jùŋufeebii si pire ná kànhe shinbwoobii sòn mà yaha Poli ná Barinabasi na, ka pi i pi kyérege, maa pi kòr'a yige pi kùluni i. ⁵¹ Poli ná Barinabasi nivworobil'à pi tooyi bambaŋi kwòro kwòr'a wu pi na†. Lire kàntugo maa ŋkàre Ikoni kànhe e. ⁵² Cyelempyiibii pi mpyi Antiyoshi kànhe e ke, pire mpyi a jî funntange ná Kile Munaani na.

14

Poli ná Barinabasi à Kile jwumpe jwo Ikoni kànhe e

¹ Nye nde l'à pyi Antiyoshi kànhe e ke, lire ninuuni l'à pyi Ikoni kànhe e. Poli ná Barinabasi à sà nò Ikoni i ke, maa ŋkàre Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e, maa Kile Jwumpe jwo fo ka Yahutuu niŋyahamii ná supyishiŋi sanŋi sùpyire tà niŋyahara si dá Yesu na. ² Nka Yahutuubii pi mpyi a cyé si piye kan Yesu á ke, ka pire si dánafeebii meyi kèege supyishiŋi sanŋ'á, ka pire si yîri dánafeebii kurugo. ³ Lire ná li wuuni mú i, Poli ná Barinabasi à kwòro wani mà tère nimbwoo pyi. Pi mpyi a pi cyege taha Kafoonji Yesu na maa u kyaa yu sùpyir'á fyagara baa. Kafoonji mpyi maha fànhe kaan pi á, pi i kakyanhala karigii ná kacyeenŋii pyi. Lire cye kurugo pi mpyi maha li cyêe na jwumpe pi nyé na yu na Kile à jwo ke, na puru na nyé sèe. ⁴ Nye lir'à pyi ke, ka kànhe shiinbii si ntáa, ka taage kà si mpyi ná Yahutuubii kàmpaŋke e, ka ku sanŋke si mpyi ná Yesu tùnntunmpil'e.

⁵ Yahutuubii ná supyishiŋi sanŋi ná pi jùŋufeebii mpyi a bē li na, si Poli ná Barinabasi kyérege, si pi wà mbò ná kafaayi i. ⁶ Poli ná Barinabasi à pa jcé na pi na pire taboŋ caa ke, maa fê a kàre Likayoni kùluni i, Lisitiri ná Deribe ná yi

* 13:47 Ezayi 49.6 † 13:51 Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wii.

kwùumpe kànyi na. ⁷ Mà pi yaha wani, pi mpyi maha Jwumpe Nintanmpe yu.

Pli mpyi na sôn̄ji na Poli ná Barinabasi na nyε yasunyɔ

⁸ Nàn̄ji wà na mpyi Lisitiri kànhe e, u tooyi mpyi a fàan. U mpyi a si cwòh̄m̄ɔfoo. ⁹ Can̄jka mà Poli ná Barinabasi yaha pi i yu ná sùpyire e, uru nàn̄ji nint̄ɛn̄ji na mpyi sùpyire shwòh̄ol'e. U mpyi na Poli jwumpe núru. Ka Poli si mpa u yal'a wíi mà li nȳa na dáníyan̄ji nyε u á, u jà a cùuɔ. ¹⁰ Ka u u jwo fànha na: «Yíri, ma a ntíl'a yyére ma tooyi na!» Ka nàn̄ji si yi a yír'a yyére, maa ntíi na jaare. ¹¹ Sùpyir'à lire nȳa ke, maa jwo fànha na pi sh̄ɛn̄re e: «Kakyanhala! Yasun̄ji yà à yiye k̄ɛn̄ɛn̄'a pyi sùpyii, mà tíg'a pa wuu yyére!» ¹² Ka pi i Barinabasi m̄ɛɛ le Zusi, pi yasunmbwòhe m̄ɛɛ ku mpyi kure. Yasun̄jke m̄ɛɛ ku mpyi ɛrim̄esi ke, kuru ku mpyi maha Zusi t̄un̄ture yu, ka pi i kuru m̄ɛɛ le Poli na, jaaha na yε uru mpyi maha jwumpe yu. ¹³ Yasun̄jke Zusi bage na mpyi kànhe tajj̄iɔw̄ɛge na. Nge u mpyi maha kuru sunni ke, ka uru si nupyahigii cyi cù, maa cire yafȳɛn̄re myígile cyi yacyi i, mà pa yyéɛn̄ɛ yyéɛn̄ɛ kànhe tajj̄iɔw̄ɛge na. U ná sùpyire la mpyi si yire n̄īyi bò si mpyi sáraḡa Poli ná Barinabasi á.

¹⁴ Poli ná Barinabasi à pa yire cè ke, ka pi n̄avun̄ɔ wuubii si pi v̄aan̄tin̄nȳi cw̄ɔn cw̄ɔn, maa fyâl'a pi j̄uɔ b̄ɛ, maa jwo fànha na: ¹⁵ «Wuu c̄in̄mpyiibii, jaaha kurugo yii nyε na nde pyi yε? Wuu na nyε sùpyii, yii fiige. Wuu à pa mpa Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, na yii k̄ant̄ugo wà j̄cyii laaga baa karigii na, Kilen̄ji nyii wun̄i u à n̄īnȳi n̄a j̄n̄jke ná suumpe lwòhe ná ku fun̄ɔ yaayi dá ke, yii i yyaha k̄ɛn̄ɛn̄ɛ uru Kilen̄ji á. ¹⁶ T̄eni là à tòro, Kile mpyi a supyish̄īni puni yaha pi i pi nyii kurigii jaare. ¹⁷ N̄jka lire ná li wuuni mú i, Kile maha u tàange cyère yii na ná kac̄ɛn̄jii n̄īnyahagil'e: u maha z̄an̄he kaan yii á na yír̄i n̄īnȳi na, maa yii s̄uman̄ji pyi u u j̄w̄ɛge u tèefaani i, maa j̄j̄ȳi kaan yii á fo maha yii fun̄ji t̄aan.»

¹⁸ Poli m̄ɛɛ nyε u à mpe jwumpe puni jwo ke, pi à kànha maa j̄a à sùpyire sige n̄īyi mbò̄ni na, si mpyi sáraḡa pi á.

¹⁹ Lire k̄ant̄ugo ka Yahutuubii p̄i si yír̄i Antiȳoshi kànhe ná Ikoni kànhe e, maa mpa sùpyire sòn a wà pi na, ka pi i Poli wà a cyán ná kafaayi i, maa u filil'a sà j̄cyán kànhe k̄ant̄ugo. Pi mpyi na sôn̄ji na u à kwû. ²⁰ N̄jka cyelempyiibil'à pa b̄inni u taan ke, ka u u yír̄i mà j̄yè kànhe e. Kuru can̄ja n̄umpan̄ja, ka u ná Barinabasi si yír̄i wani mà k̄àre Deribe kànhe na. ²¹ Nyε Poli ná Barinabasi à Jwumpe Nintanmpe jwo Deribe kànhe e, ka sh̄īnyahara si dá Yesu na, maa mpyi u cyelempyii.

Poli ná Barinabasi à núr'a k̄àre Antiȳoshi kànhe e

Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si núr'a kàre Lisitiri kànhe e, maa yîri wani mà kàre Ikoni kànhe e, maa núr'a yîri wani mà kàre Antiyoŝhi kànhe e, kuru na jye Pisidi kùluni i. ²² Pi nintorobii na yire kànyi na, pi mpyi maha màban leni cyelempyiibil'e, maa pi yerege bà pi si mpyi si nkwo Kile kuni i me. Pi mú mpyi maha yi yu pi á na: «Wuu à yaa wuu yefugo kariii niŋyahagii kwú wuye e si nta jye Kile Saanre e.»

²³ Dánafeebii kurun̄yi yi mpyi yire kànyi na ke, ka Poli ná Barinabasi si kacwónribii pìi cwónr'a yaha yire kurun̄yi puni niŋkin niŋkin̄i jùŋo na. Lire kàntugo maa sún̄i le, maa Kile jáare pi kyaa na. Kafoon̄i Yesu na pi à dá ke, maa pi kyaa le uru cye e.

²⁴ Lire kàntugo maa Pisidi kùluni jyiile maa nkàre Panfili wuuni i. ²⁵ Pi à Kile jwumpe jwo Perige kànhe e mà kwò ke, maa nkàre Atali kànhe e.

²⁶ Pi à nò wani ke, maa jye bakwooge e mà kàre Antiyoŝhi kànhe e. Báaraŋi u n̄ge Poli ná Barinabasi à pyi am̄ ke, wani kuru kànhe na dánafeebii mpyi a Kile jáare pi na maa pi le Kile cye e uru báaraŋi mpyiŋi m̄e na, bà Kile si mpyi si jwò pi na si pi tège me. ²⁷ Pi à nò wani ke, maa dánafeebii puni bínni. Kile mpyi a pi pyi pi à jà a yaaga maha yaaga pyi ke, mà bàra pyiŋkanni na Kile mpyi a daniyaŋi kuni cyêe supyishiŋi san̄i na ke, maa yire puni yyaha jwo dánafeebil'á. ²⁸ Maa ntènn'a tère nimbwoo pyi ná pi e wani.

15

Dánafeebil'à mpinni nimbwo pyi Zheruzalemu i

¹ Yahutuubii dánafeebii pìi mpyi a yîri Zhude kùluni i mà pa Antiyoŝhi kànhe e, cìmpyiibii dánafeebii pi mpyi pi jye Yahutuu me, maa mpa a pire kálali maa ŋko pir'á na: «Yii aha mpyi yii jye a kwòn mà tàanna ná Kile tún̄ntun̄i Musa Saliyaŋi i me, yii s̄i nùmpañ̄a ta me.» ² Poli ná Barinabasi jye a mpyi a j̄e puru jwumpe na me, ka ti i mpyi nàkaana pi shwòhòl'e fo mà ti jáaŋa. Li jye a pa jwò me fo ka li i yaa mà Poli ná Barinabasi ná piiberii tun Zheruzalemu kànhe e, pi sà mpe jwumpe cyêe Yesu tún̄ntun̄pii ná kacwónribii na.

³ Ka dánafeebii kurun̄ke si pi tũgo. Pi niŋkaribil'à tòro Fenisi kùluni ná Samari wuuni i. Mpii pi jye pi jye Yahutuu me, pyiŋkanni na pir'à piye kan Yesu á ke, ka pi i lire yyaha jwo cyire kùligii cìmpyiibil'á. Puru jwumpe mpyi a cìmpyiibii puni fun̄yi táan sèl'e. ⁴ Poli ná u shèfeebil'à sà nò Zheruzalemu i ke, ka dánafeebii kurun̄ke ná Yesu tún̄ntun̄pii ná kacwónribii si pi jùŋo b̄e a jwò. Yaaga maha yaaga pi à jà a pyi Kile fànhe cye kurugo ke, ka pi i yire puni yyaha jwo pi á. ⁵ Farizh̄ebii pi mpyi a dá Yesu na ke, ka pire pii si yîri maa

jwo: «Supyishin̄i san̄ŋi sùpyiibii pi à dá Yesu na ke, fànha kyaa li pire pi kwòn, mà bâra lire na, pi à yaa pi a Musa Saliyan̄i kurigii san̄ŋkii jaare.»

⁶ Lir'à pyi ke, ka tùnntunmpii ná kacwònribii si bínn'a tèn, maa piye nya puru jwumpe na. ⁷ Pi à puru jwumpe diri piye shwòhòl'e mà mɔ, ka Pyeri si mpa yiri maa jwo:

«Mii cìnmpyiibii, yii à li cè, mà lwó fo tèemòni i Kile à mii cwònro yii shwòhòl'e, bà mii si mpyi s'a Jwumpe Nintanmpe yu supyishin̄i san̄ŋ'á, pi i pu lógo, si dá Yesu na mɛ. ⁸ Kile sí u à sùpyire puni zòomp̄ii cè ke, ur'à li cyêe na ur'à jɛɛ supyishin̄i san̄ŋi na, lire kurugo u à u Munaani le pi e bà u à li le wuu e mɛ. ⁹ Kile jye a sìncwònrogo pyi wuu ná pire shwòhòl'e mɛ. U à pi zòomp̄ii fínin̄e, jaha na ye pi à dányan̄i pyi Yesu na.

¹⁰ Jye wuu Yahutuubii, tugure ti jye wuu ná wuu tulyeyi jye a já ti na mɛ, jaha na yii à cyé Kile nyii wuuni na si tire tɛge mp̄ii cyelem̄pyiibii j̄un̄'i ye? ¹¹ Yii àha fun̄ŋo wwò li na na bà wuu à dá li na mɛ, amuni pire mú à dá li na na Kafoon̄i Yesu à jwɔ wuu na maa wuu shwɔ.»

¹² Ka sùpyire puni si fyâha maa núru, kakyanhala karigii ná kacyeen̄kii Barinabasi ná Poli à pyi Kile fànhe cye kurugo supyishin̄i san̄ŋi shwòhòl'e ke, ka pi i cyire jwo pi á. ¹³ Pi à jwo a kwò ke, ka Yakuba* si jwumpe lwó maa jwo: «Mii cìnmpyiibii, yii lógo na jwɔ na. ¹⁴ Mà lwó fo ku tasiige e, Kile à yákili yaha supyishin̄i san̄ŋi na, maa p̄ii cwònro pi shwòhòl'e mà pyi uye wuu pyin̄kanni ndemu na ke, Simo Pyeri à yire jwo yii á. ¹⁵ Puru jwumpe ná Kile tùnntunmp̄ii jwump'à pa bê nin̄kin na, bà yi mpyi a sème Kile Jwumpe Semen̄i i na

¹⁶ «Lire kàntugo mii sí núru n-pa, Dawuda bage k'à cwo ke, mii sí kuru faanra sahan̄ki.

Mii sí n-pa ku nkun̄ŋyi yirige si ntii sahan̄ki,

¹⁷ Mp̄ii pi jye pi jye Yahutuu mɛ, bà pire puni si mpyi si mpa mii Kafoon̄i Kile á, s'a mii p̄ere mɛ.

Mii à supyishin̄i san̄ŋi yyer'a pyi naye wuu, pi raa mii p̄erét.

¹⁸ Cyire karigii mii Kafoon̄i Kile à cyêe fo tèemòni i.»

¹⁹ Lire kurugo mii Yakuba á, supyishin̄i san̄ŋi sùpyiibii pi à piye kan Kile á ke, wuu àha núru tuguro taha pire j̄un̄'i mɛ.

²⁰ Nka wuu lɛtɛɛ kan pi á, wuu u yi jwo pi á na pi àha raa yasun̄ŋyi kyaare kyàa mɛ, pi àha raa jacwòro pyi mɛ, yatòoge k'à kwú mà ta sìshan̄ jye a fworò k'e mɛ, pi àha kuru kyà mɛ, pi àha raa sìshange lyí mɛ. ²¹ Yii à li cè na mà lwó fo tèemòni i, can̄ŋòŋo maha can̄ŋòŋo, Musa Saliyan̄i jwumpe na nkâlali Kile Jwumpe kàlambayi i kanyi puni i.»

* **15:13** Yakuba na mpyi Yesu cìnmpworo maa mpyi Zheruzalem̄u dánafeebii kurun̄ke yyaha yyére shin̄ŋi. † **15:17** Amosi 9.11, 12

Yesu tũntunmpil'á lẹtẹtẹ tun supyishin̄i san̄i dánafeebil'á

²² Yakuba a jwo a kwò ke, ka tũntunmpii ná kacwónribii ná dánafeebii kurun̄ke shiinbii puni si bē li na na pi pìi cwōnro piye shwòhòl'e pi bàra Poli ná Barinabasi na, pi tun Antiyòshi kànhe e. Nyẹ Zhude pi maha mpyi Barisabasi ke, ka pi i uru ná Silasi cwōnro, pire shiin shuunnin̄i tayyérege mpyi a pēe cìnmpyibii dánafeebii shwòhòl'e. ²³ Lẹtẹtẹn̄i pi mpyi a sém'a kan pi á pi sà nkan ke, yi mpyi a sémẹ ur'e na:

«Wuu cìnmpyibii dánafeebii pi à fwororo supyishin̄i san̄i i ná pi nyẹ Antiyòshi kànhe ná Siri kini ná Silisi wuuni i ke, wuu fwù na nyẹ yii na. Wuu pi nyẹ Yesu tũntunmpii ke, wuu ná dánafeebii kurun̄ke kacwónribii pi à nge lẹtẹtẹn̄i tun yii á. ²⁴ Wuu à lógo na pìi na nyẹ a yĩri naha wuu yyére mà kàr'a sà yii yákilibii wùrugo ná jwumpe p'e fo mà yii fun̄nyi pyi y'à pèn, mà li ta wuu bà pi à pi tun mẹ.

²⁵ Lire kurugo wuu pun'à wwò a tēn maa bē li na, si pìi tun yii á, mà bàra wuu ntàannamacinmpyibii Barinabasi ná Poli na. ²⁶ Pire shiin shuunnin̄i'á piye kan wuu Kafoon̄i Yesu báaran'á fo na n̄ko si mpōn pi múnahigil'e. ²⁷ Wuu à Zhude ná Silasi tun mà bàra pi na, nje wuu à jwo sémẹn̄i i ke, pire yabilimp̄ii sí yire jwo yii á.

²⁸ Kile Munaani à ndemu cyēe wuu na, ka wuu u nyẹ li na ke, lire li nyẹ, wuu nyẹ a yaa wuu tugure tabẹtẹ tēge yii n̄un'i, ná n̄cyii kapyagii bà mẹ. Wuu sí yi jwo n-waha yii á, ²⁹ yii àha raa yasun̄nyi kyaare kyàa mẹ, yii àha raa sìshange lyi mẹ, yatōge k'à kwù mà ta sìshan nyẹ a fwororo k'e mẹ, yii àha kuru kyaare kyàa mẹ, yii láha jacwōore na. Yii aha láha cyire karigii mpyin̄i na, lir'á n̄wò. Wuu fwù nyẹ yii na.»

³⁰ Nyẹ ka pi i pi yaha pi à kàre. Pi à sà n̄o Antiyòshi kànhe e ke, maa dánafeebii binni, maa lẹtẹtẹn̄i kan pi á. ³¹ Ka pi i u kàla, yẹyẹi jwumpe pu mpyi u e ke, puru jwumpe mpyi a sàa pi fun̄nyi táan. ³² Zhude ná Silasi u nyẹ Kile tũntunmpii ke, ka pire si yẹyẹe n̄nyahaya kan cìnmpyibii dánafeebil'á, maa màban le pi e Kile kuni i, ³³ maa ntēn wani mà tère pyi ná pi e. Lire kàntugo ka dánafeebii si jwò le pi á, maa pi tũngo. Cyage e pi mpyi a yĩri ke, ka pi i núr'a kàre wani pi tunveebii yyére. [³⁴ Ka Silasi si li lwó uye fun̄n'i si ntēn Antiyòshi kànhe e.]

³⁵ Ka Poli ná Barinabasi si tère pyi Antiyòshi e. Sùpyire tabẹtẹ n̄nyahara mpyi a bàra pi na, pi i sùpyire kálali, maa Kafoon̄i jwumpe yu pi á, puru pu nyẹ jwumpe Nintanmpe.

Poli ná Barinabasi à láha piye na

³⁶ Lire kàntugo ka Poli si Barinabasi pyi: «Wuu à Kafoon̄i jwumpe jwo kanyi n̄jemu na ke, wuu núr'a shà wani, wuu sà dánafeebii kàanmucya kampyi pi wá na sì yyaha na Kile kuni i.»

³⁷ Mà pi yaha pi i ŋko raa núruli, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, Barinabasi la mpyi uru si ñkàre ná pire e. ³⁸ Ka Poli si jwo na u nyɛ a yaa u kàre ná pire e mɛ, ñaha na yɛ mà pire yaha Panfili kùluni i, u à nùru pire fye e, u saha nyɛ a pire tɛɛ pi báaraŋi na mɛ. ³⁹ Nyɛ ka li i mpyi jwuɲyahama pi shwɔhɔl'e fo ka pi i láha piye na. Ka Barinabasi si Marika bâra uye na, ka pi i jyɛ bakwɔɔge e, mà kàre Sipiri kɪni i. ⁴⁰ Poli wi ke, ka uru si Silasi bâra uye na. Ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi kyaa le Kile cye e, bà Kafoonji si mpyi si jwɔ pi na, si pi tɛɛ mɛ. ⁴¹ Lire kàntugo ka pi i ñkàre Siri kɪni i, maa yîri wani mà kàre Silisi kùluni i. Lire tooy'e, pi mpyi maha màban leni dánafeebil'e.

16

Timɔti à bâra Poli ná Silasi na

¹ Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si ñkàre Dɛribe kànhe e, maa yîri wani mà kàre Lisitiri kànhe e. Cyelempyanji wà na mpyi wani Lisitiri kànhe e, uru mege na mpyi Timɔti. U nuɲi na mpyi dánafoo, Yahutu u mpyi ure, ŋka u tuɲi na mpyi Girɛki. ² Cɪnmpyiibii dánafeebii pi mpyi Lisitiri kànhe e, mà bâra mpɪi pi mpyi Ikoni kànhe e ke, pire mpyi na u mɛtange yiri. ³ Lire kurugo Poli la mpyi si u pyi u báarapyiɲɛɛ. Nyɛ Yahutuubii pi mpyi wani ke, pire kurugo, ka Poli si u kwɔn, ñaha na yɛ sùpyire puni mpyi a cè na u tuɲi na nyɛ Girɛki*. ⁴ Pi nɪɲkaribii na, kànha maha kànha na pi à tòro ke, Yesu tùntunmpɪi ná Zheruzalemu kànhe dánafeebii kacwɔnribii mpyi a karigii ɲcyiimu jwo ke, ka pi i cyire jwo yire kànyi dánafeebil'á, maa li cya pi á, na pi a cyi kurigii ñaare. ⁵ Là mpyi na bârali dánafeebii kuruyi fànhe ɲyahaŋi na, pɪi sí i bârali pi na canɲa maha canɲa.

Kile kacyeeni l'à Poli pyi u à kàre Masedoni kùluni i ke

⁶ Nyɛ Poli ná u shɛɛfeebii la mpyi si sà Kile jwumpe jwo Azi kùluni i, ŋka Kile Munaani nyɛ a ɲɛɛ mɛ. Lire e ka pi i Firijyi kùluni jyiile mà kàre Galati kùluni i. ⁷ Pi à sà byanhara Misi kùluni na ke, ka pi la si mpyi si ñkàre Bitini wuuni i, ŋka Yesu Munaani † nyɛ a ɲɛɛ mɛ. ⁸ Nyɛ ka pi i Misi kùluni jyiile mà kàre Torasi kànhe na. ⁹ Mà Poli yaha wani, Kile à kani là cyêe u na. Canɲka numpilage e, u à Masedoni kùluni shinɲi wà nɪɲjyerewe ɲya, ka uru si jwo: «Poli, mii na mu ñáare, ta ma Masedoni i ma a wuu tɛɛ.»

* **16:3** Ná Timɔti nuɲi sí mpyi Yahutu, lire e pi mú mpyi maha u wíi Yahutu. Nka Yahutuubii pi já pi a u wíi Yahutu sèe wu, u mpyi a yaa u kwɔn mà tàanna ná pi saliyaŋi i. Poli à Timɔti pyi u à uye kan pi à kwɔn bà u si mpyi si mpyi Yesu Kirisita shɛnɛ jwufoo nɪɲcɛnɲɛ Yahutuubii shwɔhɔl'e mɛ. † **16:7** Yesu Munaani ná Kile Munaani nyɛ nɪɲkin.

¹⁰ Nye Poli à yire jwo wuu á ke, ka wuu[†] u ntíl'a li lwó wuye funñ'i si nkàre Masedoni i, naha na ye wuu à li nya na nàkaana baa, Kile à li cyêe wuu na na wuu sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani shiinbil'á.

Lidi à uye kan Kafoonji á Filipi kàhe na

¹¹ Ka wuu u yîri Torasi kàhe e, maa bakwóoge lwó maa ntíl'a kàre Samotirasi kàhe e. Kuru canña nùmpañña, maa nkàre Neyapolisi kàhe e. ¹² Maa yîri wani mà kàre Filipi kàhe na, kuru ku nye Masedoni kùluni kàhe nin̄cyiige, maa mpyi Jromu shiinbii màrampe e. Wuu à canmpyaa pyi kuru kàhe e. ¹³ Canñon̄k'à pa nò ke, ka wuu u nkàre kàhe kàntugo yyére dùge jwóge na, naha na ye wuu à li ta na wani pi maha Kileñarege pyi[§]. Wuu à sà cyeebii mpiimu ta pi à bínni wani ke, wuu à Kile jwumpe jwo pir'á. ¹⁴ Pire cyeebil'e, wà mege na mpyi Lidi, uru mpyi a yîri Cyatiri kàhe e, u mpyi na fyáge Kile na. Uru ceen̄i mpyi maha vàan̄nyi nin̄ye yi longara wuyi pérel̄i. Ka Kafoonji Kile si u zòmbilini múgo, maa u pyi u à jee Poli jwumpe na. ¹⁵ Ka u ná u pyenge shiinbii puni si batize. Lire kàntugo ka u u wuu pyi: «Ná yii s'à dá li na na sèen̄i na mii à naye kan Kafoonji á, yii a ma mii pyenge e.» U à wuu kárama fo wuu à jee.

Pi à Poli ná Silasi cù a tò kàsuni i

¹⁶ Canñka mà wuu nin̄karibii yaha Kileñarege cyage e, wuu à círi ná bilicwon̄i w'e. Jínan̄i wà na mpyi u e, uru jínan̄i mpyi maha u pyi u u ceere pyi. Uru ceen̄i mpyi maha wyéren̄yahaga taa lire céep̄yiini i na n̄kaan u nùñufeebil'á. ¹⁷ Ka uru ceen̄i si ntaha wuu ná Poli fye e, maa n̄ko fànha na: «Mpii shiinbii na nye Kilen̄i n̄nyi wun̄i báarapyii. Kuni i zhwon̄i nye na ntaa ke, lire pi nye na jcyêre yii na.»

¹⁸ Ceen̄'á lire pyi canmpyaa nin̄yahagii funñ'i, li nye a pa jwó me. Canñka ka Poli lùyiri wun̄i si yyaha kêenn̄e u á, maa jínan̄i pyi: «Yesu Kirisita mege na, fworó n̄ge ceen̄i i.» Ka jínan̄i si ntíl'a fworó u e. ¹⁹ Uru bilicwon̄i nùñufeebil'á li nya na wyéren̄i pire nye na ntaa u céep̄yiini cye kurugo ke, na lire kuni na n̄ko s'a ntùni ke, ka pi i Poli ná Silasi cù, cyage e sùpyire maha bínnini ke, maa nkàre wani ná pi e fànhafeebii yyére. ²⁰ Pi à nò wani ke, maa jwo yukyaabil'á: «Mpii shiinbii wá na wuu kàhe nyàha na wùruge. Yahutuu pi nye pi pi. ²¹ Pi wá na

[†] 16:10 Luka à jwo: «wuu»: lir'á li cyêe naha n̄ke cyage e u à bàra Poli na, pi i báare sijncyan. [§] 16:13 Filipi kàhe Yahutuubii nàmbaabii nye a mpyi a ke kwó me. Lire e kuni nye a mpyi a kan pi á pi Kile Jwumpe kàlambaga cyán wani me. Lire kurugo Yahutuubii mpyi maha piye bínnini lwóhe jwóge na kàhe kàntugo. Làdaabii pi mpyi maha mpyi tufeempe ntan̄i kurugo ke, kuru lwóhe pi mpyi maha ntêge na pire pyi.

karigii n̄cyiimu yu sùpyir'á ke, kapyimbaagii cyi n̄ye cyi cyi, wuu Ɔr̄omu shiimbii s̄i n̄e cyi na, si nta n̄jyere cyi mpyi na m̄e.»

²² Sùpyir'a yire lógo ke, ka pi lùgigii si ȳiri Poli ná Silasi taan. Ka yukyaabii si pi pyi pi à pi v̄aann̄yi diril'a ww̄u pi na, maa pi bw̄on ná kàs̄origil'e. ²³ Pi à pi bw̄on sèl'e mà kw̄ò ke, maa pi le kàs̄un̄i i, maa kasubage kàanmucyafoon̄i pyi u a pi kàanmucaa sèl'e. ²⁴ Pi à puru jwo kàanmucyafoon̄i'á ke, ka u u ntíl'a Poli ná Silasi l̄en̄e kasubage bap̄ȳeegii puni kàntugo ȳȳere wuuni i, maa pi tooyi le a shw̄òh̄o cinn̄ke kà na.

²⁵ N̄ye n̄j̄in̄ke byanhampe e, Poli ná Silasi mpyi na Kile n̄áare, maa Kile p̄eente myahigii c̄e, kàs̄uj̄iibii sanmpii s̄i i n̄uru. ²⁶ Mà pi yaha puru na, ka n̄j̄in̄ke si mp̄âl'a cȳēnn̄e, maa kasubage c̄unn̄o c̄unn̄o s̄e sèl'e, ka ku n̄w̄oyi puni si ntíl'a múgo, ka kàs̄uj̄iibii puni ȳòr̄oyi si n̄kw̄òn n̄kw̄òn a láha pi na. ²⁷ Ka kasubage kàanmucyafoon̄i si n̄e. U à kasubage n̄w̄oyi n̄ya y'á múgo ke, maa wá na s̄onn̄i na kàs̄uj̄iibil'á f̄e a f̄woro, maa u n̄w̄ot̄oonge dir'a ww̄u si nt̄ēge uye b̄ò*. ²⁸ Ka Poli si jwo f̄anha na: «Ma hà kapii pyi maye na m̄e! Wuu puni na naha naha!»

²⁹ N̄ye ka kasubage kàanmucyafoon̄i si b̄ēnn̄e cya. U fyagara wun̄i fo na n̄cȳēnn̄i, maa fȳâl'a jȳe babilini i, mà sà n̄cwo Poli ná Silasi fere e. ³⁰ U à ȳiri ke, maa pi yige nt̄aani na, maa jwo: «Na c̄inn̄mpȳii, naha mii à yaa mii u pyi si n̄umpan̄ja ta ye?» ³¹ Ka pi i u pyi: «Dá Kafoon̄i Yesu na, lire ká mpyi, mu ná ma pȳenge shiimbii s̄i n̄umpan̄ja ta.»

³² Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si Kafoon̄i jwumpe jwo u ná u pȳenge shiimbii pun'á. ³³ Kuru numpililyage e, ka kasubage kàanmucyafoon̄i si n̄k̄are ná Poli ná Silasi i, maa sà pi n̄ooyi wȳere pyi, maa ntíl'a batize mà bâra u pȳenge shiimbii puni na. ³⁴ Lire kàntugo maa Poli ná Silasi pyi pi à dùgo u bage n̄j̄ȳin̄i na, maa pi kan pi à lȳi. Uru n̄àn̄i ná u pȳenge shiimbii puni mpyi funntange e, naha na ye pi mpyi a piye kan Kile á.

³⁵ N̄ye n̄ȳèg'á pa múgo ke, ka yukyaabii kurun̄ke si p̄i tun pi sà yi jwo kasubage kàanmucyafoon̄i'á na u Poli ná Silasi cye yaha. ³⁶ Ka kasubage kàanmucyafoon̄i si sà Poli pyi: «F̄anh̄afeebii naha a t̄unn̄tun̄mii yaha pi à pa yi jwo mii á na mii u ȳii cye yaha. Ȳii s̄i n-j̄a n-f̄woro s'a s̄i ȳȳen̄in̄ke e.» ³⁷ Ka Poli si pi pyi: «Pi n̄ye a wuu yal'a ȳibe m̄e, maa wuu bw̄on, mà li ta wuu na n̄ye Ɔr̄omu shiinn̄. Lire kàntugo pi à wuu le kàs̄un̄i i.

* **16:27** Ɔr̄omu shiimbil'á, kasubage kàanmucyafoon̄i ká mpyi u n̄ye na ku kàanmucaa na n̄w̄oge m̄e, ka kàs̄uj̄ȳin̄i wà si f̄woro, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàs̄uj̄ȳin̄i na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoon̄i na. † **16:37** Mp̄ii pi n̄ye pi n̄ye Ɔr̄omu shiinn̄ m̄e, yukyaabii mpyi maha pi pyi pi à pire bw̄on maa nta a pi ȳibe. N̄ka li mpyi na f̄ún mà Ɔr̄omu shin̄ pyi amuni. Poli ná Silasi mpyi Ɔr̄omu shiinn̄, lire e ke pi mpyi a yaa pi bw̄on m̄e.

Numε, pi la na nyε si nūru wuu ɲwəhə ɲjige kàsɔɲi i la? Lire mpyi nyε mε, fo pire yabilimp̄ii pi pa wuu yige.»

³⁸ Ka tūnntunmp̄ii si nūr'a kār'a sà yire jwo yukyaabil'á. Pi à lógo na Poli ná Silasi na nyε Ɔrəmu shiin ke, ka pi i fyá, ³⁹ maa ɲkār'a sà piye mp̄inni kan Poli ná Silasi á, maa pi yige kàsɔɲi i, maa li ɲáare pi á na pi fworó kànhe e. ⁴⁰ Pi à fworó kàsɔɲi i ke, maa ɲkàre Lidi yyére, mà sà dánafeebii ta wani, maa pi yεε maa màban le pi e, maa nta a kàre.

17

Nyàhan̄gurugun̄i u à pyi Tesaloniki kànhe e ke

¹ Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si ntòro Anfipolisi kànhe e, maa yíri wani maa sà ntòro Apoloni kànhe e mà kàre Tesaloniki kànhe e. Kile Jwumpe kàlambage kà na mpyi wani Yahutuubil'á. ² Bà Poli mpyi maha ntée na li pyi mε, can̄ɲɔɲke ká nɔ, u mpyi maha ɲkàre Kile Jwumpe kàlambage e. Can̄ɲɔɲyi taanre fun̄ɲ'i, ɲje y'à sémε Kile Jwumpe Semεɲi i ke, ka u ná wani shiinbii si jwo yire kyaa na. ³ U mpyi maha yi fínin̄i na yu pi á, maa li cyére pi na na fànha ku mpyi ku ki Kile N̄ɲcwənr̄ɔɲi u kyéreg'a bò, u u ɲè a fworó kwùɲi i. U mpyi maha pi pyi: «Yesu kyaa mii nyε na yu yii á ke, uru u nyε Kile N̄ɲcwənr̄ɔɲi.» ⁴ Yahutuubii pii mpyi a ɲεε puru jwumpe na, maa bâra Poli ná Silasi na. Mp̄ii pi mpyi na fyáge Kile na Girekiibil'e ke, ka pire n̄ɲyahamii ná cyeebii mεgefeebii p̄ii n̄ɲyahamii mú si dá.

⁵ Ka lire ȳɲcyεge si jyè Yahutuubii ɲ̄ɲɲufeebil'e, ka pire si kànhe supyifahafahayi yà yyer'a wà yiye na, maa yi sòn mà wà Poli ná Silasi na. Ka yire si jwunyahama ȳrige sùpyire shwəhəl'e fo mà kànhe puni ɲyàha a wùrugo. Maa piye tug'a kàre Zhas̄on pyεnge e, mà sà a Poli ná Silasi caa si ɲcū raa ma sùpyire cyage e. ⁶ Pi nyε a sà Poli ná Silasi ta wani mε, maa Zhas̄on ná dánafeebii piiberii cū a kàre fànhafeebii cyage e maa jwo fànha na: «Nte sùpyire ti nyε na d̄ɲyεɲi puni ɲyàha na wùruge ke, numε pir'á nɔ naha wuu yyére! ⁷ Zhas̄on yyére pi à sunmbage l̄ɲε, mà li ta karigii cyi nyε cyi ná Ɔrəmu saanbwəhe saliyan̄i nyε a bê mε, cyire pi nyε na yu. Pi wá na ɲko na saan̄i wabεε na nyε, na uru mεge na nyε Yesu.»

⁸ Puru jwumpe ndògon̄i mpyi a sàa kànhe shiinbii ná fànhafeebii yákilibii wùrugo. ⁹ Mà tàanna ná saliyan̄i i, wyére Zhas̄on ná u pyεnge shiinbil'á kan a yaha fànhafeebil'á pi i nta a pi yaha.

Poli ná Silasi à Kile jwumpe jwo Bere kànhe e

¹⁰ Numpilag'á pa wwò ke, ka dánafeebii si ntíl'a Poli ná Silasi pyi pi à kàre Bere kànhe e. Pi à sà nɔ wani ke, maa ntíl'a jyè Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e. ¹¹ Yahutuubii pi mpyi

Bere kàñhe e ke, pire mpyi funɲɛɲɛfee mà tòro Tesaloniki kàñhe wuubii na. Kile jwumpe ndògoŋi mpyi a táan pir'á sèe sèl'e. Jwumpe Poli ná Silasi mpyi maha yu ke, pi mpyi maha puru kàanmucaa canɲa maha canɲa, si ɲɛ kàmpyi pu ná Kile Jwumpe Semɛɲi wumpe na ɲye niŋkin. ¹² Lir'á pyi ke, ka Yahutuubii niɲyahamii si dá Yesu na. Girekiibii shwəhəɭ'e, ka cyeebii meɣeebii niɲyahamii ná nàmbaabii niɲyahamii mú si dá Yesu na. ¹³ Nka Tesaloniki kàñhe Yahutuubii pìl'á lógo na Poli ná Silasi wá na Kile jwumpe yu Bere kàñhe e ke, ka pire si ɲkàr'a sà Bere kàñhe shiinbii sòn a wà pi na. ¹⁴ Nye ka cìmpyiibii dánafeebii si ntíl'a Poli pyi u à kàre suumpe lwəhe ɲwəge na, maa sà bakwəge kà lwó, ka Silasi ná Timəti si ntèen wani Bere kàñhe e. ¹⁵ Mpii pi mpyi a kàr'a sà Poli tùugo ke, pir'á kàr'a sà u yaha fo Atəni kàñhe e. Pi ninurubii na, ka Poli si yi jwo pi á na pi sà yi jwo Silasi ná Timəti á, na pi a fyāa, pi a si uru ɲwəh'i.

Poli à jwo ná Atəni kàñhe ɲɛfeebil'e

¹⁶ Mà Poli yaha u u Silasi ná Timəti sigili Atəni kàñhe e, u à li kàanmucya mà li ɲya na kàñh'á ɲi yasunɲyi na, ka lire si sàa pən u e. ¹⁷ Nye Yahutuubii ná supyishinɲi sanɲi u mpyi na fyáge Kile na ke, u mpyi maha si na yu ná pire e Kile Jwumpe kàlambage e. Canɲa maha canɲa, u mpyi maha si sùpyire tabinniɲi i, u aha sà mpiimu ta wani ke, u mpyi maha jwo ná pire e. ¹⁸ Ka Epikuri toŋkuni shiinbii pìi ná Sitoyiki toŋkuni shiinbii pìi si mpa na yu ná Poli i*. Pi pìl'á jwo: «Naha jwuɲyahama nge nàni ɲye na yu ye?» Ka pìi si jwo: «Yasunɲyi yi ɲye yi ɲye naha wuu yyère me, li naha kee yire kyaa u ɲye na yu.» Pi à yire jwo naha na ye Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo pi á Yesu ná kwuɲeni kyaa na†.

¹⁹ Ka pi i Poli yyer'a kàre kàñhe jwumpe tabinnige e, pi maha kuru cyage meɣe pyi: «Areyopazi». Pi à nɔ wani ná u e ke, maa jwo: «Ná kàlanɲi nìvəɲɲi i mu à pa ke, wuu la ɲye ma a yà jwo wuu á uru kàmpaɲke na. ²⁰ Naha kurugo ye jwumpe mu ɲye na yu ke, puru na ɲye jwumə nìvəɲmə wuu á, lire kurugo, wuu la na ɲye ma a pu yyaha yal'a jwo wuu á.»

* **17:18** Mà tàanna ná Epikuri toŋkuni shiinbil'e sùpyanɲi maha mpyi shì na ntàanɲi kanni mɛe na, na Kile kuro ɲye ɲiŋke e me, na karigii puni na ɲye ɲiŋgo kurugo wogii. Sitoyiki toŋkuni shiinbii ɲye a mpyi a ɲee sùpyire t'a ntàanɲi kanni caa me. Mà tàanna ná pire sòɲɲəŋkanni i, ɲiŋke kataanmp'à cwəɲrɔ mà tàanna ná saliya e, lire e ke, sùpyir'á yaa pi piye waha pi i uru saliyanɲi yaha ɲjire e. Pi mpyi a kariii soro, pi la mpyi si fànha ta pi funɲo karigii puni ná cyereyampe na ná pi yákiilibil'e. † **17:18** «Kwuɲeni»: Girekiibii shɛenre e, cyee meɣe ki. Poli mpyi na Yesu ná kwuɲeni kyaa yu ke, lire mpyi a pi pyi pi i sòɲɲi na yasunɲyi yà shuunni kyaa Poli ɲye na yu. Yasunmpɛge ku ɲye yesu ná yasunɲwəge ku ɲye kwuɲeni ke, pi mpyi na sòɲɲi na yire kyaa Poli ɲye na yu.

18

Poli à kàre Kòrenti kànhe e

¹Lire kàntugo Poli à yîri Ateni kànhe e, mà kàre Kòrenti kànhe e. ²U à sà Yahutu nàŋi wà ta wani, uru mēge na mpyi Akilasi. Pòn kùluni shin u mpyi u wi. U nimpavònŋi u mpyi mà yîri Itali kîni i ná u cwonji Pirisili i, ñaha na ye saanji Kolodi mpyi a jwo na Yahutuubii puni pi fworó Ɔrømu kànbwøhe e. Ka Poli si bâra pi na. ³Ná u ná pire sí mpyi na vâanji bayi báaranji ninunji pyi, ka u u ntèen pi yyére maa tère pyi ná pi e báaranji na. ⁴Canŋonji puni i, u mpyi maha sì na yu ná Yahutuubii ná Girēkiibil'e Kile Jwumpe kàlambage e, maa ñcaa pyin̄kannigii puni na, si pi pyi pi dá Yesu na. ⁵Mà lwó Silasi ná Timōti à yîri Masedoni kùluni i mà shà ke, Poli saha ñye a labere bâra Kile jwumpe ñjwunji na mē*. U mpyi maha yi fin̄i na yu Yahutuubil'á na Yesu u ñye Kile Nijcwørn̄ŋi. ⁶Ñka Yahutuubii ñye a ñee Poli jwumpe na mē, maa u cyere. Lir'à pyi ke, ka u u u vâanntin̄ke ñâhara mà wà pi na†, maa yi jwo pi á: «Yii mēē ká mpyi yii ñye a shwò nùmpañja yoge na mē, mii kuro saha ñye yire e mē. Mpii pi ñye pi ñye Yahutuu mē, numē mii sí raa wá pire yyére si sà Jwumpe Nintanmpe jwo pir'á.»

⁷Ñye ka Poli si yîri wani mà kàre nàŋi wà pyenge, uru mēge na ñye Titusi Zhutusi. Uru nàŋi mpyi na fyáge Kile na, u pyenge mpyi a tĩŋe Kile Jwumpe kàlambage na. ⁸Ka Kile Jwumpe kàlambage ñũŋufoonji Kirisipusi ná u pyenge shiinbii puni si mpa dá Kafoonji Yesu na. Kòrenti kànhe shiinbii pi mpyi na núru Poli ñwò na ke, ka pire ñijyahamii si mpa daniyanji pyi, maa batize.

⁹Canñka numpilage e, Kafoonji à kani là cyêe Poli na maa jwo: «Ma hà raa fyáge mē, ta yu, ma hà vyâha mē, ¹⁰mii na ñye ná mu i, wà mú si n-ja nò mu na si kapii pyi mu na mē, mii wuubil'à ñyaha naha ñke kànhe e.»

¹¹Ñye ka Poli si ntèen mà yyee nin̄kin ná yĩnye baani pyi wani kuru kànhe e na sùpyire kâlali Kile jwumpe na.

¹²Ñye mà Galiyøn yaha Akayi kùluni ñũŋufente na, canñka Yahutuubii pìl'à jwo a ñwò, maa ñkàr'a sà Poli cû a kàre u yyére, u u sà u yíbe. ¹³Pi à sà nò ná u e Galiyøn yyére ke, maa jwo: «Ñge nàŋi wá na sùpyire yákilibii kēen̄ji na pi a Kile père pyin̄kanni labere na, ndemu l'à kàntugo wà wuu Saliyanji á ke.»

¹⁴Ñye mà Poli yaha u u ñko raa yu, ka Galiyøn si jwumpe lwó maa jwo Yahutuubil'á: «Kampyi kapii, lire ñye mē kapyimbaala ñge nàŋi mpyi a pyi, mii mpyi na sí ñee yii Yahutuubii jwumpe

* **18:5** Filipi kànhe dānafeebil'à wyére kan Silasi ná Timōti á pi tũugo Poli á. Lire mpyi a Poli pyi u à yyepĩŋe ta u Kile báaranji i, ka lire si u pyi u saha ñye a uye yaha wyére cya báara na mē. Yii 2 Kòrenti Shiinbii 11.9 ná Filipi Shiinbii 4.14-15 ná Kapyiin̄kii 17.15 wíi. † **18:6** Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

lógó. ¹⁵ Nka ná li s'à pa nta na jwumpe pà ná m̄yi yà ná yii Saliyan̄i karigii cȳli nàkaana ti nȳe ti ti, yii yabilimp̄ii pi yi yyaha cw̄w̄n̄r̄o. Mii la nȳe si yogo kw̄n̄ wà ná mpe e m̄.» ¹⁶ Galiȳn̄ à puru jwo ke, maa pi pyi pi fworó yukyaala bage e. ¹⁷ Lir'a pyi ke, Kile Jwumpe kàlambage j̄n̄juf̄oonyi m̄ge ku nȳe S̄osit̄eni ke, ka pi i uru cȳán a cū, maa u yal'a jya yukyaala bage yyaha yȳere, ka Galiȳn̄ si uye pyi mu à jwo u nȳe na pi jaa m̄.

Poli à n̄r'a k̄are Antiȳoshi k̄anhe e

¹⁸ Cyire puni k̄antugo, Poli à m̄ K̄or̄enti k̄anhe e sahan̄ki maa nta a kuni cya d̄anafeeb̄il'á, ka u ná Pirisili ná Akilasi si jȳe bakw̄w̄ge e mà k̄are Siri k̄ini k̄ampan̄jke na. Lire mpyi a Poli ta u à jw̄ofaaga fáa Kile á, lir'a pyi ke, ka u u u j̄n̄jjoore kw̄n̄ Sann̄kere k̄anhe e maa nta a k̄are. ¹⁹⁻²¹ Pi à sà n̄ Efese k̄anhe e ke, ka Poli si nj̄k̄are Kile Jwumpe kàlambage e, maa sà jwo ná Yahutuub̄il'e. Ka pire si u j̄áare na u t̄ēn wani pire yȳere u t̄ere pyi, nj̄ka Poli nȳe a j̄ēē m̄, maa kuni cya pi á, maa jwo na l'aha nt̄aan Kile e, na uru na sí n̄uru n-pa pi yȳere. Lire k̄antugo maa ȳiri u sh̄ēēfeeb̄ii Pirisili ná Akilasi taan maa nj̄k̄ar'a sà jȳe bakw̄w̄ge e mà k̄are. ²² Pi à sà n̄ Sezare k̄anhe e ke, ka Poli si fwor'a k̄are Zheruzalemu k̄anhe e mà sà d̄anafeeb̄ii kurun̄jke sh̄ēēre, maa ȳiri wani mà k̄are Antiȳoshi k̄anhe e. ²³ U à t̄ere pyi wani maa nta a k̄are Galati k̄uluni i, maa ȳiri wani mà k̄are Firijyi wuuni i. Lire j̄ani tooy'e, u à màban le cyelempȳiib̄ii puni i, bà pi si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i m̄.

Apolosi à k̄ar'a sà a Kile jwumpe yu Efese ná K̄or̄enti k̄anyi na

²⁴ Lire t̄ēni i, Yahutun̄i wà na mpyi a ȳiri Al̄ezandire k̄anhe e mà pa Efese k̄anhe e, uru m̄ge mpyi Apolosi, u mpyi a jwumpe c̄ē, maa Kile Jwumpe Sem̄en̄i c̄ē s̄ē s̄el'e. ²⁵ Pi mpyi a u k̄ala Kafoon̄i Yesu kuni jaaran̄kanni na, nj̄ka nde li nȳe batizelin̄i kani ke, u tac̄en̄jke mpyi a láha Yuhana Batizelipyin̄i u k̄alan̄i na. Lire ná li wuuni m̄ú i, u mpyi maha Yesu kani f̄inin̄i na yu ná u z̄ombilini puni i s̄up̄yir'á. ²⁶ U mpyi maha yu s̄up̄yire yyaha yȳere fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. Pirisili ná Akilasi à u jwumpe lógó ke, maa u yyer'a k̄are, maa Kile kuni yal'a cȳēe u na.

²⁷ Akayi k̄uluni zh̄ēn̄i lage mpyi a pa mpyi Apolosi na, ka c̄in̄mpȳiib̄ii d̄anafeeb̄ii si màban le u e, maa l̄et̄er̄e s̄ém'a kan Akayi k̄uluni cyelempȳiib̄il'á, maa yi jwo pi á na u aha n̄o wani pi yȳere, pi i u c̄umu lem̄e jw̄o. U à pa sh̄à ke, ka Kile si jw̄o u na, ka u k̄alan̄i nin̄kan̄i si f̄anha kan d̄anafeeb̄il'á, maa pi pyi pi i si yyaha na Kile kuni i. ²⁸ U mpyi maha Yahutuub̄ii tawurugoyi cȳere pi na s̄up̄yire shw̄oh̄al'e. Wà mpyi na si n-jà u kȳáala m̄. U mpyi maha Kile Jwumpe Sem̄en̄i yyahe f̄inin̄i na yu pi á na Yesu u nȳe Kile N̄j̄cw̄n̄r̄on̄i.

19

Poli na Kile jwumpe yu Efese kàñhe e

¹ Mâ Apolosi yaha Kòrenti kàñhe e, Poli à Azi ɲaɲi jyiile mà kàre Efese kàñhe e, mà sà cyelempyiibii pìi ta wani, ² maa pi pyi: «Tèni i yii à dá Yesu na ke, yii à Kile Munaani ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu bá sàha ɲkwò a Kile Munaani kyaa lógo mà ɲya mɛ.» ³ Ka u u núr'a pi pyi: «Lire sannii i ke, batizeliɲi shinɲi ɲgire pi à pyi yii na yɛ?» Ka pi i u pyi: «Yuhana Batizelipyiɲi mpyi na ɲgemu pyi ke.» ⁴ Ka u u jwo: «Mpii pi mpyi maha pi toronƙanni kɛɛɲɲe ke, pire Yuhana mpyi maha batizeli lwòhe e. Ʋka u mpyi maha yi yu sùpyir'á na ɲgemu u sí n-pa uru kàntugo ke, na pi dá uru na, uru u ɲyɛ Yesu.» ⁵ Ʋyɛ pi à yire lógo ke, maa nta a batize Kafoonɲi Yesu mɛge na. ⁶ Ka Poli si u cyeyi taha pi ɲùɲyi na, maa Kile ɲáare pi na, ka Kile Munaani si ntúge pi ɲunɲ'i, ka pi i wá na yu shɛɛnre tabɛr'e, maa Kile tũnture yu. ⁷ Tire sùpyire mpyi a shiin kɛ ná shuunni kwò.

⁸ Mà Poli yaha kuru kàñhe e, u mpyi maha sì na Kile Saanre kani fíniɲi na yu sùpyir'á fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. U mpyi maha pyiɲkannigii puni pyi bà u lógofeebii si mpyi si ɲɛɛ puru jwumpe na mɛ. U à lire pyi fo mà sà nɔ yiyɛ taanre na. ⁹ Ʋka shinɲyahara mpyi a pi ɲiɲgyigigii waha, maa ɲcyé si ndá Poli jwumpe na, maa Kafoonɲi kuni fwòhore sùpyire ɲyii na. Ʋyɛ ka Poli si cyelempyiibii yyer'a yîri pi taan, maa ɲkàre ná pi e Tiranusi kàlambage e, maa sà a pi kâlali wani canɲa maha canɲa. ¹⁰ Poli à lire pyi mà nɔ yyee shuunni na. Lir'à pyi ke, Yahutuubii ná supyishi maha shi u mpyi Azi kùluni i ke, pire pun'à Kafoonɲi jwumpe lógo.

Yahutuubii pi mpyi na jínabii kòre na yige pifeebil'e ke, pire kani

¹¹ Kakyanhala karigii cyi à sìi sùpya sàha sàa cyi ɲya mɛ, Kile mpyi maha cyire pyi Poli cye kurugo. ¹² Vàanɲyi, lire ɲyɛ mɛ sìcuyi yi mpyi a bwòn Poli na ke, pi mpyi maha yire lwúu maha sì na ntare yampii ná jínacyaanbii na. Lire mpyi maha yampii pyi pi i ɲcùunɲi, maa jínacyaanbii jínabii pyi pi i fwoɛ pi e.

¹³ Yahutuubii pii na mpyi wani, pire mpyi maha ɲaare na màre, marii jínabii kòre na yige pifeebil'e. Ka pire la si mpyi s'a jínabii kòre s'a yige pifeebil'e ná Kafoonɲi Yesu mɛge e mú. Pi aha jínacyanɲi wà ɲya, pi mpyi maha jwo: «Yesunɲi kyaa Poli maha yu ke, uru mɛge na, yii fwoɛ!» ¹⁴ Yahutuubii sàragawwuubii ɲùɲufembwòhe kà mɛge na mpyi Sikeva. Uru pyiibii nàmbaa baashuunni mú mpyi maha uru ɲge báaraɲi pyi. ¹⁵ Ʋyɛ canɲka, pi à puru jwumpe jwo ná jínacyanɲi w'e, ka jínanɲi si jwo: «Mii à Yesu cè, Poli ɲyɛ sùpyanɲi ɲgemu ke, mii à uru cè mú, ɲka yii de? Mpire pi ɲyɛ yii yɛ?»

¹⁶ Nàṅi i jínabii nyɛ ke, ka uru si ɲɔwo pi na, maa pi kyérege sèe sèl'e fo mà pi bânnaga, ka pi cípyire wuubii si fê a fworu u bage e.

¹⁷ Yahutuu yo, supyishin̄i san̄i yo, shin maha shin u mpyi Efese kànhe e ke, pire pun'à nde kani lógo maa fyá. Ka Kafoon̄i Yesu mege sí n-pêe.

¹⁸ Mpii pi mpyi a dá Yesu na ke, pire niɲyahamii mpyi na ma na yyérel̄i sùpyire yyaha na, maa pi kapegigii nimp̄yĩn̄kii yu. ¹⁹ Mpii pi mpyi na s̄ɲkanmpe pyi ke, pire niɲyahamil'a pa ná pi s̄ɲkanmpe sém̄bil'e, ka pi i mpa pi bínni piye ɲun̄'i, maa pi súgo sùpyire nyii na, maa pire sém̄bii lw̄ore wà tiye na, ka pi lw̄ore sí mpa bē wyérefyin̄i kampw̄hii beeshuunni ná ke (50.000) na.

²⁰ Lire pyin̄kanni na, Kafoon̄i jwumpe mpyi na ɲcaali cyeyi yyaha kurugo fw̄fw̄ maa fànha taa.

Nyàhaṅgurugun̄i u à pyi Efese kànhe e ke

²¹ Cyire karigii toron̄kwooni kàntugo, mà Kile Munaani yaha l'à Poli yyaha cū, u à li lw̄ó uye fun̄'i si ntòro Masedoni ná Akayi kùligil'e si raa wá Zheruzalemu kànhe e. U mpyi maha yi yu na uru ká n̄o wani, na ur'à yaa u sà fworu Ɔr̄mu kànbw̄he e mú. ²² Nyɛ ka u u u ɲaaraɲɛebii p̄i shuunni yaha pi à kàre Masedoni i, pire pi mpyi Tim̄ti ná Erasiti. Ka u yabilin̄i si nt̄ɛn mà tère pyi sahan̄ki Azi kùluni i.

²³ Kafoon̄i Yesu kuni kani mpyi a nyàhaṅgurugo nimbwo ȳirige lire t̄eni i. ²⁴ S̄ɛnbun̄i wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Dem̄tirusi, wyérefyin̄i u mpyi na bùu. Yasun̄ke mege pi maha mpyi Arit̄emisi* ke, uru n̄an̄i mpyi maha kuru yasun̄ke bage shin̄i yaa ná wyérefyin̄i i na mp̄érel̄i. U ná u báarapyiibii mpyi maha wyéref̄nyahaga taa uru báaraɲi i. ²⁵ Nyɛ can̄ka, ka uru n̄an̄i si u báarapyiibii ná s̄ɛnbuubii puni yyer'a bínni maa jwo: «Mii c̄ɛnmp̄yiibii, yii à li c̄ɛ na n̄ge báaraɲi i wuu nyɛ na wuu ɲw̄alyin̄i taa. ²⁶ N̄ka nde n̄ge Polin̄i nyɛ na mpyi ke, yii na li núru maa li ɲaa. U à jwo na sùpyire maha kacyanhigii ɲcyiimu yaa ná pi cyeyi i ke, na cyire nyɛ yafyin̄ m̄ɛ. Nde kani nyɛ Efese kànhe kanni ɲun̄ɔ kyaa mà d̄ɛ, li na n̄ko si mpyi Azi kùluni puni ɲun̄ɔ kyaa. U s'à shin̄nyahara ɲumbogii k̄ɛnn̄ɛ ná puru jwumpe e mà kw̄ò. ²⁷ Ná wuu nyɛ a wuye waha m̄ɛ, wuu là nta kuni sí n-tò, mà bâra lire na, wuu yasun̄ɲcw̄age mege ku nyɛ Arit̄emisi ke, kuru yasun̄ke bage saha si n-pa n-pyi laage e m̄ɛ. Kuru yasun̄ke Azi kùluni shiin̄bii ná k̄ini shiin̄bii puni nyɛ na sunni ke, p̄ène saha si n-pa n-taha ku na m̄ɛ.»

* **19:24** Shin̄nyahara mpyi na s̄on̄i na kuru yasun̄ke na nyɛ ceewe ngemu u maha pȳlibii kaan sùpyir'á, maa s̄umaɲi pyi u u ɲw̄age ke. Efesi kànhe e kuru yasun̄ke tabw̄he mpyi.

²⁸ U à puru jwo ke, mpíi pí mpyi wani ke, ka píre lùyiri wuubii sí wá na yasunꝲke báami maa ŋko fànha na: «Wuu Efese kànhe shiimbii yasunꝲcwøge Aritemisi fiige ñye mɛ!»

²⁹ Ñye ka pí í kànhe puni ñyàha a wùrugo ná puru tùnmpɛ e. Lire mpyi a Polí ñaaraŋɛɛbii píi shuunni, Gayusi ná Asitariki ta wani. Masedoni kùluni shiín pí mpyi píre, ka sùpyire sí ntíl'a píre cyán a cú mà kàre tafage e. ³⁰ Polí yabilinꝲi la mpyi sí ŋkàre sùpyire tabinnige e, ŋka cyelempyiibii ñye a ñɛɛ mɛ. ³¹ Azi kùluni fànhafebwoyi yà mú na mpyi wani, yire na mpyi Polí cevee, ka píre sí tùnnturo tun u á, na u àha zhà sùpyire tabinnige e mɛ.

³² Lire tèni mpyi a jwumpe ta p'a ñyaha sùpyire shwòhòl'e, wà ná wà wumò ñye a mpyi ñinꝲin mɛ. Nde na pí mpyi a bínni ke, shinꝲyahara na mpyi wani, pí ñye a mpyi a lire cè mɛ.

³³ Yahutuñi wà na mpyi wani, uru mɛge na mpyi Alɛzandiri. Ka pí í uru ŋòñ'a kàr'a sà yyéenꝲe sùpyire yyaha yyére. Ka u u cyege tèg'a sùpyire pyi na tí fyàha. U la mpyi sí u Yahutuñɛɛbii túbile kòrò sùpyire shwòhòl'e. ³⁴ Ŋka sùpyir'á pa ñcè na Yahutu u ñye u wi ke, ka pí puni sí bínn'a jwo fànha na: «Wuu Efese kànha shiimbii yasunꝲcwøge Aritemisi fiige ñye mɛ!» Maa ŋkwôro lire na fo na ŋko sí nò lɛrii shuunni fiige na.

³⁵ Sémesemɛñi u mpyi kànhe e ke, uru u à pa jà a sùpyire pyi t'à fyàha, maa jwo: «Efese kànhe shiimbii, sùpyire pun'à lí cè na yasunꝲcwøge Aritemisi k'à yíri ñinꝲinꝲi na mà cwo ke, na Efese kànhe ku ñye kuru ná ku bage kàanmucyafoonꝲi. ³⁶ Sùpya sí n-jà yire kyáala mɛ. Lire e ke yíi yíi funꝲyi ñíñɛ, yíi àha raa karigii pyi ñùñò kurugo mɛ. ³⁷ Yíi à mpíi nàmpíi cú mà pa naha, mà lí ta pí ñye a yafyin yû yasunꝲke bage e mɛ, pí mú ñye a jwumpimɛ jwo mà yyaha tíi ná wuu yasunꝲke e mɛ. ³⁸ Demɛtirusi ná u báaraipyiñɛɛbii lá ká mpyi sí sùpyañi wà cêegɛ kani lá na, pí a sí yukyaala bage e yukyaabii yyére ná lire kani í. ³⁹ Kampyi pabɛɛ sí na wá yíi á, wuu mpínninꝲi canꝲke, wuu sí puru cwòñnrò. ⁴⁰ Lire baare e nde lí nde wuu à pyi amɛ ñinꝲjaa ke, wuu sí n-jà ñcèegɛ ta l'e, ñaha na yɛ pí aha wuu yíbe, wuu sí n-jà ñùñò ta sùpyire kabinnini na mɛ.» ⁴¹ U à puru jwo a kwò ke, maa sùpyire cye yaha.

20

Nde Polí à pyi Masedoni ná Gɛɛsi kùligil'e ke

¹ Ñye màhanꝲ'à pa fyàha ke, ka Polí sí cyelempyiibii yyer'a bínni maa pí yɛɛ, lire kàntugo maa kuni cya pí á maa ŋkàre Masedoni kùluni í. ² U à yɛɛyɛ ñinꝲyahaya kan lire kùluni dánafeebil'á maa nta a jyíil'a kàre Gíɛsi kùluni í. ³ U à yíñye taanre pyi wani. Tèni í u à uye bégele sí jyè bakwøge e raa ŋkèegɛ Sírí kìní í ke, ka u u lógo na Yahutuubii píi na wá a

vùnn̄o pwò u m̄e na. Nye lir'à pyi ke, ka u u li lwó uye fun̄n̄'i si nùru ntòro Masedoni i s'a wá. ⁴ Mpii pi mpyi a u tũgo ke, pire pi mpyi Bere kànhe shin̄i Pirusi jyan̄i Sopateri ná Asitariki ná Sekundusi, pire shiin̄ shuunn̄i mpyi a yĩri Tesaloniki kànhe e, mà bâra Gayusi na, uru mpyi a yĩri Deribe kànhe e, ná Timoti, ná Tisike ná Torofimu, pire shiin̄ shuunn̄i mpyi a yĩri Azi kùluni i. ⁵ Ka pire si nkàre wuu yyaha na maa sà wuu sige Torasi kànhe e. ⁶ Bwúurun̄i n̄ijn̄irigembaan̄i kataanni toron̄kwooni kàntugo, ka wuu u bakwòoge kà lwó Filipi kànhe e, maa canmpyaa kan̄kuro jara pyi maa nta a n̄o Torasi kànhe e, maa nt̄en wani mà cibilaaga pyi.

Poli à bu n̄è Torasi kànhe e

⁷ Cibilaage can̄ncyiige* ka wuu u wwò maa Kafoon̄i njȳn̄i lyí sin̄cyan. Poli la mpyi s'a nk̄ege kuru can̄na n̄umpan̄a na. Nye ka u u Kile Jwumpe jwo ná dánafeebil'e fo mà sà n̄n̄ke j̄i. ⁸ Wuu mpyi a binni bat̄onge n̄nyibabilini l'e, b̄en̄m̄e yaaya n̄nyahaya mpyi a m̄ini m̄in'a yaha lire babilini yyaha kurugo. ⁹ Nàn̄jiin̄i wà na mpyi ná wuu e, uru m̄e na mpyi Etikusi, uru mpyi a t̄en fin̄etirin̄i jwòge na. Poli à m̄o jwumpe na ke, ka uru si mpa n̄on'a fun̄n̄o wwò uye na. Pur'e u à kwòro mà bwòn a pól'a yĩri bat̄onge n̄nyibabilini tanrewuuni i mà pa j̄cwo. Pi à ta pi sà u yĩrige ke, mà u ta u à kwú. ¹⁰ Ka Poli si nt̄ig'a kàre maa sà lȳele u n̄un̄'i, maa u cù u cyeyi na maa jwo: «Yii àha raa fyáge m̄e, u na nȳe nyii na!»

¹¹ Lire kàntugo ka Poli si nùr'a dùgo maa sà bwúurun̄i lwó maa u kwòn kwòn a t̄aa pi à lyí, maa nk̄wò maa jwumpe sogo mà sà n̄o fo can̄n̄anyiini t̄eefworoni na, maa nta a kàre. ¹² Nye ka pi i n̄àn̄jiin̄i tũg'a kàre pyenge e, u mpyi nyii na, ka lire si màban̄ l̄en̄e dánafeebil'e.

Poli na Efese kànhe dánafeebii kacw̄nribii ȳēge

¹³ Lire kàntugo ka wuu u bakwòoge lwó a kàre Azosi kànhe e. Poli mpyi a jwo na uru sí raa jaare s'a wá t̄ore na kuru kànhe na. Wani u mpyi na sí sà bâra wuu na bakwòoge e. ¹⁴ U à sà wuu ta Azosi kànhe e ke, maa bâra wuu na, ka wuu u bakwòoge lwó mà kàre Mitileni kànhe e, ¹⁵ maa yĩri wani mà kàr'a sà n̄o kuru can̄na n̄umpan̄a na Kiyosi k̄ini sìcampe na. Kuru can̄na n̄umpan̄a, maa n̄o Samosi k̄ini i. Kuru can̄na n̄umpan̄a, maa n̄o Milet̄i kànhe e. ¹⁶ Yii li cè na Poli la mpyi si ntòro Efese kànhe taan̄ yȳemb̄aa. U la nȳe a mpyi si m̄o Azi kùluni i m̄e. U fun̄n̄ke mpyi a wȳè̄e, jaha na ȳe u la mpyi, ná lab̄ēe nȳe a pyi m̄e, si Pantek̄otin̄i kataanni n̄un̄o b̄e Zheruzalemu kànhe e.

¹⁷ Lire e ka u u nt̄en Milet̄i kànhe e maa tũnn̄turo tũgo Efese kànhe dánafeebii kurun̄ke kacw̄nribil'á, na pi pa.

*

20:7 Yahutibil'á cibilaage can̄ncyiige ku nȳe kárin̄i.

18 Pi à pa ke, ka u u pi pyi: «Mà lwó mii à pa naha Azi kùluni i ke, fo mà pa nò n̄njaa na, yii à mii toron̄kanni cè yiye shwòhòl'e. 19 Mii à naye t̄rige pyin̄kannigii puni na, maa báaraŋi pyi Kafoon̄i á, maa nkyaala fo mà nyilwòhe wu, naha na ye Yahutuubil'à vùn̄nyi pwò tooyo n̄nyahay'e mii na, maa yyefugo n̄nyahaga nò mii na. 20 Lire ná li wuuni mú i, yaaga maha yaag'e yii t̄d̄on̄ nȳe ke, mii nȳe a kuru kà n̄wòhò yii na m̄. Sùpyire shwòhòl'e yo, yii pȳenyi i yo, mii à yii kàla yire na.

21 Yahutuubii bâra supyishin̄i san̄i na, mii à yi jwo a waha pi á na pi pi toron̄kanni k̄ēn̄n̄e, pi i piye kan Kile á, pi i dá wuu Kafoon̄i Yesu na. 22 Nȳe num̄e, mii n̄n̄karen̄i u n̄ge Zheruzalemu i, nde li sí n-sà mii ta wani ke, mii nȳe a lire cè m̄. N̄ka Kile Munaani fàn̄he ku nȳe mii na. 23 Nde mii à cè ke, lire li nȳe: kàn̄ha maha kàn̄ha na mii na ntùuli ke, Kile Munaani maha li cȳe mii na na kàsujyiini ná yyefuge ku nȳe mii yyaha na wani. 24 N̄ka mii múnaani kani nȳe a mii fun̄n̄o p̄en̄ m̄. Nde l'à mii fun̄n̄o p̄en̄ ke, lire li nȳe: Kafoon̄i Yesu à báaraŋi n̄gemu le mii cye e ke, mii u jà a uru pyi a n̄wò si nò u t̄eḡeni na. Uru u nȳe, Kile à n̄wò wuu na maa kani ndemu pyi ke, mà lire jwumpe jwo sùpyir'á.

25 Nȳe yii mpiimu yȳere mii à tòro maa Kile Saanre jwumpe jwo ke, mà lwó num̄e na, yii saha sì mii n̄ya m̄. 26 Lire kurugo mii sí yi jwo yii á n̄njaa, yii n̄gemu ká kani là para ke, urufoo n̄n̄n̄o tuguro ti nȳe tire, ti saha nȳe mii woro m̄. 27 Naha kurugo ye yii zhwon̄i kàmpan̄ke na, kyaa maha kyaa li nȳe Kile nȳii wuuni ke, mii nȳe a lire là n̄wòhò yii na m̄. 28 Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, Kile Munaani à yii t̄in̄e yaton̄kurun̄ke nk̄emu n̄n̄n̄o na ke, yii raa kuru kàanmucaa. Kile Jyan̄i à u sìshange wu, ka Kile si d̄ánafeebii mpiimu cya mà wà piye na ke, yii yaha pire na, yii raa pi n̄wò caa. 29 Mii à li cè, mii karen̄kwooni k̄antugo, bà sigepwuun̄bii maha jȳe mp̄akurun̄ke shwòhòl'e maa ku bwòn̄ a caala m̄, amuni sùpyire tà sí n-pa jȳe yii shwòhòl'e si yii wurugo. 30 Ali yii shwòhòl'e, p̄i sí n-pa raa fin̄i si cyelempyiibii p̄i fáan̄ja si ngurugo pi i ntaha pire fye e. 31 Lire e ke yii yákili yaha yiye na, yii fun̄nyi cwo li na na mii à yyee taanre pyi na yii puni yēege p̄ilaga bâra can̄ja na, fo tooyi y'e mii mpyi maha nyilwòhe wuuni yii kurugo.

32 Nȳe num̄e, mii sí yii le Kile cye e. Jwumpe p'à li cȳe na Kile à n̄wò wuu na ke, puru pu sí n-jà fàn̄ha kan yii á si yii pyi yii a sì yyaha na Kile kuni i, yaayi n̄wòm̄ēni Kile à lwó ke, si yire kan yii á mà bâra u wuubii puni na. 33 Mii nȳe a nȳii yige sùpya wȳere, lire nȳe m̄ s̄ēn̄, lire nȳe m̄ u v̄àanya kurugo m̄. 34 Yii yabilimpil'à li cè na mii à báaraŋi pyi ná na cȳeyi i, bà mii si mpyi si jà n̄jȳere ná naye e, mà bâra na sh̄ē̄feebii na m̄. 35 Mii à li cȳe yii na pyin̄kannigii puni na, na amuni wuu

à yaa wuu a báaraŋi pyi, wuu raa fòŋɔfeebii tère, mà bâra lire na, wuu u funŋɔ cwo Kafoonɔ Yesu jwumpe na. U à jwo na “Jwóni na ntaa ŋkanɔi i mà tòro ntaŋi taan.”»

³⁶ Poli à puru jwumpe jwo a kwò ke, maa nin̄kure sín maa Kile jáare ná pi e. ³⁷ Lire kàntugo ka dánafeebii puni mesuwuubii si wá na Poli púruli na jcwôre maa pi fwùŋi nizanɔi kaan u á. ³⁸ Pi yyetanha wuubii pi mpyi, jáha na ye u mpyi a jwo na pi saha si uru nya me, ka pi i ŋkàr'a sà u tùug'a yaha bakwòoge talwòge e.

21

Poli à núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e

¹ Wuu à pishɛɛrenɔi kan a kwò ke, maa jyè bakwòoge e, maa ntíl'a kàre Kòsi kìnì i. Kuru canɔa nùmpañja, maa ŋkàre Ɔròdi i, maa yíri wani mà kàre Patara kànhe e. ² Wuu à sà bakwòoge kà ta wani ku u ŋko raa ŋkɛge Fenisi kùluni i, ka wuu u jyè kur'e mà kàre. ³ Wuu à kàr'a sà byanhara Sipiri kìnì na fo na li jáa ke, ka wuu u li kwòn a yaha wuu kàmɛnɛ cyɛge na, maa ŋkàre Siri kìnì i. Wuu à sà nɔ Tiri kànhe na ke, maa yyére wani, jáha na ye yaayi yi mpyi bakwòoge e ke, wani kuru kànhe na yire mpyi na sí n-tírige. ⁴ Ka wuu u jyè kànhe e mà sà cyelempyiibii pìi ta wani, maa ntènn'a canmpyaa baashuunni pyi ná pi e. Kani li mpyi na sí n-pa Poli ta Zheruzalemu kànhe e ke, ka Kile Munaani si lire cyêe pi na. Lir'à pyi ke, ka pi i yi jwo Poli á na u àha ŋkàre Zheruzalemu i me.

⁵ Cyire canmpyaaɔi baashuunniɔi à tòro ke, ka wuu u kuni cya. Ka cyelempyiibii puni si fworo ná pi cyeebii ná pi pyiibil'e, maa wuu tùug'a fworo kànhe e. Wuu à sà nɔ suumpe lwòhe jwòge na ke, ka wuu puni si nin̄kure sín lwòhe jwòge na, maa Kile jáare. ⁶ Wuu à pishɛɛrenɔi kan wuy'á mà kwò ke, ka wuu u bakwòoge lwó na ŋkɛge. Dánafeebii pi ke, ka pire si núr'a kàre kànhe e.

⁷ Nyɛ jani wuu à pyi suumpe lwòhe jwùŋ'i mà yíri Tiri kànhe e ke, Pitolemayisi kànhe e wuu à lire jùŋke kuu. Ka wuu u fworo bakwòoge e mà kàre kànhe e mà sà dánafeebii shéere, maa canmbile nin̄kin pyi ná pi e. ⁸ Kuru canɔa nùmpañja, ka wuu u ŋkàre Sezare kànhe e, maa sà sunmbage lɛŋɛ Filipi yyére. Jwumpe Nintanmpe jwufoonɔi wà u mpyi u wi. Nambaabii baashuunniɔi pi mpyi a cwòonrɔ pi a Yesu túnntunmpii tɛge Zheruzalemu kànhe e ke, pire wà u mpyi u wi mú. ⁹ Pùcepyilyeye sicyɛere na mpyi u á, yire mpyi maha Kile túnnture yu sùpyir'á.

¹⁰ Wuu à canmpyaa nin̄yahagii pyi Filipi pyenge e. Mà wuu yaha wani, ka Agabusi si yíri Zhude kùluni i mà pa. Kile túnntunɔ u mpyi u wi. ¹¹ U à pa wuu ta wani ke,

maa Poli seepwəge lwó, maa ku tég'a u yabiliŋi tooyi ná u cyeyi pwə maa jwo: «Kile Munaani à jwo na ŋgemu u jye ná ŋke seepwəge e ke, Yahutuubii jùŋufeebii sí n-pa urufoo cû Zheruzalemu kàŋhe e, si urufoo pwə amɛ si nde supyishiŋi sanŋi cye e.» ¹² Wuu à puru jwumpe lógo ke, ka wuu ná kuru cyage dánafeebii puni si wá na Poli jáare na u àha ŋkàre Zheruzalemu i mɛ. ¹³ Ka Poli si jwo: «Naha na yii jye na mɛɛ súu amɛ ye? Yii àha na yákiliŋi wùrugo mà dɛ! Mii à jɛɛ na mpwəŋi i fo mà sà nɔ na mbòŋi na Zheruzalemu i Kafoonji Yesu mege kurugo.» ¹⁴ Wuu à pa li jya na wuu si n-jà u zhèŋi fyìinne Zheruzalemu kàŋhe e mɛ, ka wuu u u yaha wani, maa jwo: «Kafoonji jyii wuuni li pyi.»

¹⁵ Canmpyal'à tòro ke, ka wuu u wuye bégele, maa yíri Sezare kàŋhe e mà kàre Zheruzalemu i. ¹⁶ Sezare kàŋhe cyelempyiibii pii mpyi a kàre ná wuu e. Pire pi à wuu yyaha cû a kàre, ka wuu u sà wuu sunmbage lèŋɛ Sipiri kìni shinŋi wà yyére, uru nàŋi mege mpyi Minasɔn. Cyelempyanji wà u mpyi u wi fo tèemɔni i.

Karigii cyi à pyi supyishiŋi sanŋi shwəhəl'e ke, Poli à cyire yyaha jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹⁷ Wuu à sà nɔ Zheruzalemu kàŋhe e ke, ka dánafeebii si wuu jùŋɔ bɛ ná funntange e. ¹⁸ Kuru canŋa nùmpaŋa, Poli à kàre ná wuu e Yakuba yyére. Dánafeebii kurunke kacwənrɔbii puni mpyi a piye bínni wani mú. ¹⁹ Fwùŋi pyin̄kwooni kàntugo, Poli à jwumpe lwó, karigii Kile à pyi mà u yaha supyishiŋi sanŋi shwəhəl'e ke, maa cyire puni yyaha jwo pi á nin̄kin nin̄kin. ²⁰ Pi à puru lógo ke, maa Kile kêe. Lire kàntugo maa jwo Poli á: «Wuu cìmpworonaji, mu jye a jya mà? Yahutuu kampwəhii nin̄yahamil'à dá Yesu na naha, ŋka ali numɛ, pi à piye pwə Kile tùnntun̄ŋi Musa Saliyanji kurigii jaaranji na. ²¹ Jye pìl'à pa yi jwo pi á na mu à jwo na Yahutuubii pi à tèen supyishiŋi sanŋi shwəhəl'e ke, na pire kà núru raa Musa Saliyanji kurigii jaare mɛ, na pi àha raa pi pyìbii kwùun sahan̄ki mɛ, na pi àha núru raa ladaabii karigii pyi mɛ. ²² Lire e ke jaha wuu à yaa wuu pyi bɛ? Naha kurugo ye pi sí mu mpanji cè. ²³ Jye wuu sí jjemu jwo mu á ke, yire mu à yaa mu u pyi. Nambaa sicyɛɛre na jye naha wuu shwəhəl'e, pire mpyi a jwə fáa Kile á. ²⁴ Jyè ná pi e Kilejaarebage e, maa maye fínin̄ɛ ná pi e, maa pi fínin̄ɛfínin̄ɛ yaare lwəɔre wwû, pi i pi jùnyi kûlu*. Lire ká mpyi, Yahutuubii sí n-cè na jwumə maha jwumə sùpyire jye na yu na ntare mu na ke, na puru pà jye sèe mɛ, ŋka na mu yabiliŋi na Musa Saliyanji kurigii jaare.

* **21:24** Nwəfaage mp̄ii Yahutuubii mpyi a fáa ke, ná kuru tɛni mpyi a fũn̄ɔ mɛ, pi jùnyi jye a mpyi a yaa yi kûlu mɛ.

²⁵ Nyɛ mpɛi pi à dá Yesu na supyishinɛi sannɛi i ke, nɛ wuu à jwo pir'á ke, yire yi nyɛ: pi àha raa yasunɛi kyaare kyàa mɛ, pi àha raa sìshange lyí mɛ, yatɔɔge k'à kwû mà ta sìshan nyɛ a fwoɔ k'e mɛ, pi àha kuru kyà mɛ, pi àha raa jacwɔɔre pyi mɛ.»

²⁶ Kuru canɛa nùmpanɛa, ka Poli si bàra pire nàmbaabii na, maa sà uye fininɛ ná pi e. Lire kàntugo ka u u nkàr'a sà jyè Kileɛaarebage e, canmpyaagii pi sí n-pyi si fininɛ ke, cyire canmpyaagii sí n-kwò canɛke nkemu i ke, maa kuru canɛke cyèe. Kuru canɛke ninuge e, pi shin maha shin sàrage mpyi a yaa ku wwû.

Pi à sà Poli cû Kileɛaarebage e

²⁷ Canmpyaagii baashuunninɛi sùpyanɛi mpyi maha mpyi si nta vɛninɛ ke, cyir'à pa byanhara cyi takwɔɔre na, lire mpyi a Azi kùluni Yahutuubii ta pi à Poli nya Kileɛaarebage funnɛke e, ka pire si jwunyahama pyi maa sùpyire yîrig'a yaha Poli fye e, pi à cû. ²⁸ Pi mpyi na màhanɛi jyii maa nkɔ: «Izirayeli shiinbii, yii pa wuu tɛge! Nge nàni u maha ɛaare cyeyi puni i maa nkɔ na wuu shinɛi nyɛ yafyin mɛ, na wuu Saliyanɛi nyɛ a jwɔ mɛ, na wuu maha wuu Kilenɛi père cyage nkemu i ke, na kuru nyɛ a jwɔ mɛ. Mà bàra lire na, u à pa ná supyishinɛi sannɛi sùpyire t'e wuu Kileɛaarebage funnɛke e mà pa kuru cyage nisinanɛke jwɔhɔ wuu á†.»

²⁹ Pi mpyi na puru yu, ɛaha na ye pi mpyi a Poli ná Efese kàhe shinɛi Torofimu nya sijcyan kàhe funnɛke e, ka pi i wá na sònɛi na Poli à kàre ná u e Kileɛaarebage funnɛke e. ³⁰ Li mpyi a kàhe puni nyàha a wùrugo, ka sùpyire si wá na fî na fwore kàmpanɛi puni na. Ka pi i sà Poli cyán a cû, maa u òr'a yige Kileɛaarebage e, maa ntíl'a ku jwɔyi tò. ³¹ Mà pi yaha pi i Poli bonkanna caa, ka pi si sà yi jwo sòrolashiibii jùnjufembwòh'á na: «Zheruzalemu kàhe puni na wá a nyàha a wùrugo!» ³² Ka uru si ntíl'a sòrolashiibii pìi ná pi yyaha yyére shiin yîrige pi a fê a kàre pi cyage e. Yahutuubil'á sòrolashiibii ná pi jùnjufembwòhe nya ke, maa Poli bwɔnre jwɔ yaha.

³³ Nyɛ ka sòrolashiibii jùnjufembwòhe si file, maa Poli cû, maa pi pyi pi à u pwɔ ná yòrɔyò shuunni i. Pi à u pwɔ ke, ka u u sùpyire yíbe: «Jofoo u nyɛ u wi ye? Naha shi u à pyi ye?» ³⁴ Sùpyire puni mpyi na màhanɛi jyii, wà ná wà wumɔ nyɛ a mpyi ninɛin mɛ. Màhanɛi nyahanɛi kurugo, sòrolashiibii jùnjufembwòhe nyɛ a já a yafyin yyaha cè pi jwumpe e mɛ, ka u u sòrolashiibii pyi pi à kàre ná Poli i pi káanɛke funnɛke e. ³⁵⁻³⁶ Pi à kàr'a sà nɔ tajyijwɔge na ke, ka supyinyahara si lwɔ a tò pi na ná kafuge e, maa nkɔ: «Yii u bò!» Li nyɛ a pa jwɔ mɛ, ka sòrolashiibii si Poli lwɔ.

† 21:28 Mpɛi pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, pire mpyi a yaa pi a jyè Kileɛaarebage kaanɛke funnɛke e mɛ (Ezekiyeli 44.7).

Poli à uye jwo a f̄iniŋe sùpyir'á

³⁷ Tèni i pi mpyi na ŋko raa jyè ná Poli i káan̄ke funŋke e ke, u à sòrolashiibii jùŋufembwòhe yibe: «Nùŋufoon̄ji, mii sí n-jà n-jwo ná mu i la?» Ka uru si jwo: «Taha mu à Girekiibii sh̄eēnre cè? ³⁸ Li sàha m̄o m̄e, Misira kini shin̄ji u mpyi a pa jùŋo kyán naha maa ŋkàre ná shiin kampwòhii sicyēere e (4.000) síwage funŋke e supyibuuni m̄e na ke, taha uru bà u naha mu mo!» ³⁹ Ka Poli si u pyi: «Mii na jye Yahutu, mii à ȳiri Tarisi kànhe e, Silisi kùluni i. Mii na ȳiri kànbwòh̄o na, ŋkemu m̄e ḡe k'à p̄e ke. Mii na mu jáare, ma a na yaha si njwo ná sùpyire e.» ⁴⁰ Ka sòrolashiibii jùŋufembwòhe si kuni kan Poli á, mpe pu jye u á ke, u u puru jwo. Jye mà u ninjyeren̄ji yaha babwòhe tajyijwòge na, ka u u cyēge ȳirige sùpyir'á. Pi pun'à pa fyàha ke, ka u u jwo ná pi e Eburubii sh̄eēnre e. U à jwo:

22

¹ «Mii c̀̀nmpyiibii ná mii tiibii, mii na li caa yii á, yii i lógo na jwò na. Mii sí jwum̄o jwo si nt̄e ḡe naye f̄iniŋe yii á.» ² Sùpyir'á u nya u u yu ná pi e pi yabilimp̄ii sh̄eēnre e ke, ka pi puni si fyàha fyii, ka Poli si jwo: ³ «Mii na jye Yahutu, mii à si Tarisi kànhe e, Silisi kùluni i, ŋka naha a Zheruzalemu kànhe e pi à mii byé. Mii cyelentun̄ji u mpyi Gamaliyeli. Uru u à mii yal'a kàla wuu tulyeyi Saliyan̄ji na. Mii mú mpyi a naye pwò sèl'e Kile na, bà yii naha yiye pwò u na ninjaa m̄e. ⁴ Mpii pi mpyi na Yesu kuni jaare ke, mii mpyi maha pire kyérege fo maha p̄i bùu. Mii mpyi maha lire kuni jaarafeebii cwòre, n̄ò bàra ceewe na, na mpwu na leni kàsun̄ji i. ⁵ Sáragawwuubii jùŋufembwòhe ná Yahutuubii kacwònribii puni pi jye mii sh̄eribii lire kani i. Pire pi mpyi a s̄e m̄e yal'a kan mii á mii u sà ŋkan Damasi kànhe Yahutuubil'á, maa li cyēe na mii aha sà lire Kile kuni jaarafoon̄ji shin maha shin ta ke, si u pwò s'a ma Zheruzalemu kànhe e, pi i mpa pi kyérege. ⁶ Mà mii ninj karen̄ji yaha Damasi kànhe e, canvwuge laage e mii à sà byanhara kànhe na ke, ka mii i bèenge nya k'à p̄al'a ȳiri n̄nyin̄ji i mà pa mii kwùlo. ⁷ Ka mii i wwùl'a cwo j̄n̄ke na, ka mejwu u si fworò na “Soli Soli, naha na mu jye na mii kyérege ye?”

⁸ Ka mii i jwo “Kafoon̄ji, jofoo u jye mu ye?” Ka mejwuuni si fworò “Mii u jye Nazareti kànhe shin̄ji Yesu, mii mu jye na ŋkyérege.” ⁹ Jye mpii pi mpyi ná mii i ke, pir'á bèenge nya, ŋka shin̄ji u mpyi na yu ná mii i ke, pi jye a mpyi a urufoo jwumpe lógo m̄e. ¹⁰ Ka mii i jwo “Kafoon̄ji, naha mii à yaa mii i mpyi ye?” Ka Kafoon̄ji si jwo “Ȳiri ma a si Damasi kànhe e, yaaga maha yaaga mu à yaa mu u pyi ke, pi sí sà yire puni jwo mu á.”

¹¹ Jye ná bèenge sí mpyi a mii jyiigii bya mà mii pyi mii saha jye na ja a m̄e, mpii pi mpyi ná mii i ke, ka pire si mii

cû na cyege na, mà kàre Damasi kànhe e. ¹² Nàñi wà na mpyi wani Damasi kànhe na, u mege mpyi Ananiyasi, u mpyi na fyáge Kile na, maa MusaSaliyani kurigii ñaare cyi ñaaraŋkanni na. Damasi kànhe Yahutuubii puni mpyi maha u metanga yiri. ¹³ Ka uru si mpa mii fye e, maa mpa yyére mii taan maa jwo “Mii cìmpworonji Soli, ma nyiigii múgo ma raa ñaa.” Ka mii nyiigii si ntíl'a múgo, ka mii i wíl'a u ñya. ¹⁴ Ka u u jwo “Mà ñiñjaa yaha u sàha nò mɛ, wuu tulyeyi u Kilenji à mu cwɔɔnrɔ, bà mu si mpyi si u nyii wuuni cè mɛ, ngemu u a sàa tíi ke, si uru ñya, si lógo u yabilinji ñwɔ na. ¹⁵ Naha kurugo ye mu sí n-pyi u shɛnrɛ jwufɔo, nde mu à ñya maa ndemu lógo ke, si cyire puni yyaha jwo sùpyire pun'á. ¹⁶ Lire e ke numɛ ma hà núru yi le shuunni i mɛ, yíri ma a batize, ma a Kafoonji Yesu mege yyere bà mu kapegigii si mpyi si jyé ndáha mu na mɛ.”

¹⁷ Nyɛ ka mii i mpa núr'a kàre Zheruzalemu i. Canŋka mà mii yaha Kileñarege na Kileñaarebage e, Kile à kani là cyêe mii na. ¹⁸ Ka mii i Kafoonji ñya. Ka u u jwo mii á “Fyál'a fworo Zheruzalemu i, ñaha na ye jwumpe mu sí n-jwo mii kyaa na ke, ñke kànhe shiimbii sɛ ñɛ pu na mɛ.” ¹⁹ Ka mii i u pyi “Kafoonji, mii mpyi maha jyé Kile Jwumpe kàlambayi i, maa dánafeebii cyán na ñcwôre, maa pi bwùun, maa pi leni kàsuni i pyiŋkanni ndemu na ke, pi à lire cè. ²⁰ Ecyɛni u mpyi maha mu kyaa yu ke, tɛni i pi à uru bò ke, mii yabilinji mpyi wani kuru cyage e. Mii mpyi a ñɛ u mbòñi i. Mpii pi à u wà a bò ke, mii bá u mpyi a pire vaaŋntinmbwoyi shwɔ a cû.” ²¹ Ka Kafoonji si jwo mii á “Fworo kànhe e, mii sí mu tun tatɔnge e supyishinji sanji sùpyir'á.”»

²² Nyɛ sùpyire puni mpyi a fyâha maa núru fo Poli à jwo mà pa nò ñke cyage na. Nka tɛni i u à mpe jwumpe jwo ke, ka pi puni si wá na màhanji jyii maa ñko: «Yii u bò, ñge sùpyanji shinji ñye a sàa yaa u yaha shi na mɛ!»

²³ Maa wá na màhanji jyii fànha na, maa pi vaaŋntinnyii wwù na fyíŋge, maa nticyɛnñi kure na wàa ñiñyiñi i.

²⁴ Nyɛ lir'à pyi ke, ka sòrolashiibii ñùñufembwɔhe si sòrolashiibii pyi na pi Poli lɛɛ babwɔhe e, pi i u bwòn ná tiripaanni i, nde u à pyi ka sùpyire si wá na màhanji jyii u kurugo ke, pi i u kárama u u li jwo. ²⁵ Mà pi yaha pi i u pwu ná yapwɔyi i s'a u bwùun, sòrolashiibii yyaha yyére shinji ngemu u mpyi wani u taan ke, ka u u uru pyi: «Mà tàanna ná saliyani i, yii à yaa yii i Ɔrɔmu shin bwòn u yíbembaa la?»

²⁶ Ur'à yire lógo ke, maa ñkàr'a sà ñùñufembwɔhe pyi: «Naha mu la ñye si mpyi ñge nàñi na amɛ ye? Ko Ɔrɔmu shin u wá u wí.» ²⁷ Ka ñùñufembwɔhe si sà Poli pyi: «Ɔrɔmu shin u ñye mu la? Yi yyaha jwo na á.» Ka Poli si jwo: «ɔɔn.» ²⁸ Ka u u jwo:

«Wyéɛnyahaga mii à sâra maa nta a pyi Ɔrɔmu shin dɛ!» Ka Poli si jwo: «Mii wi ke, mii à si Ɔrɔmu shin.»

²⁹ U à yire jwo ke, mpɛi pi mpyi na ŋko s'a u bwùun ke, ka pire si ntí'a yíri u taan. Sòrolashiibii jùɲufembwòhe yabilin' à ta u cè na Ɔrɔmu kɛni shin ur' à pyi pi pwò ke, ka fyagare si jyè u e.

Pi à kàre ná Poli i yukyaala kurunƙe yyére

³⁰ Jùɲke na Yahutuubii mpyi na Poli cêɛge ke, sòrolashiibii jùɲufembwòhe la mpyi a sìi si kure cè. Kuru canɲa nùmpaɲa, ka u u Kile sàragawwuubii jùɲufɛebii ná yukyaala kurunƙe yyer'a bínni, maa yòrɔyi wwù Poli na, maa ŋkàr'a sà u yyéɛɛe pi yyaha yyére.

23

¹ Ka Poli si yukyaala kurunƙe wíl'a mâha maa jwo: «Mii cɛnmpyibii, mii à sàa Kile jyii wuuni pyi fo mà pa nɔ nɛjaa na ná zòvɛinre e.» ² Mpɛi pi mpyi Poli taan ke, ka Kile sàragawwuubii jùɲufembwòhe Ananiyasi si pire pyi na pi u bwòn u jwòge na. ³ Ka Poli si jwo: «Mu à fyɛnmɛ tò wwomɔ na, Kile mú sí mu bwòn. Mu à tíg'a tɛɛn naha na mu na yogo kwùun mii na mà tàanna ná Saliyaɲi i, mà li ta mu yabilin' à Saliyaɲi kyáala. Mu à jwo na pi mii bwòn, mà tàanna ná Saliyaɲi i, lire sí jyɛ a yaa li pyi mɛ.» ⁴ Mpɛi pi mpyi u taan ke, ka pire si jwo: «Kile sàragawwuubii jùɲufembwòhe mu jyɛ na jcyere amɛ la?» ⁵ Ka u u pi pyi: «Mii cɛnmpyibii, mii jyɛ a mpyi a cè na Kile sàragawwuubii jùɲufembwòhe ki mɛ, lire baare e mii mpyi na sì jɛɛ yi jwo mɛ. Naha kurugo yɛ y' à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na “Ma hà jwumpimɛ jwo yii shɛɲi yyaha yyére shinɲi na mɛ*.”»

⁶ Poli mpyi a cè na yukyaala kurunƙe kàmpaɲke kà na mpyi Sadusii, ku sanƙe sí jyɛ Farizhɛɛn, ka u u jwo fàɲha na pi shwòhòl'e: «Mii cɛnmpyibii, mii na jyɛ Farizhɛɛn, mii sifeebii na jyɛ Farizhɛɛn! Mii à na sòɲjɔre taha li na na kwùubii sí jè nùmpaɲa ke, lire kurugo yoge jyɛ na ŋko raa ŋkwùun mii na amɛ!»

⁷ Jyɛ u à yire jwo ke, ka jwunyahama si yíri Farizhɛɛnbii ná Sadusiibii shwòhòl'e, ka sùpyire si ntáa. ⁸ Sadusiibii maha ŋko na kwunɛɛ jyɛ nùmpaɲa mɛ, na mèlɛkɛɛ jyɛ mɛ, na jɛnahii jyɛ mɛ, mà li ta Farizhɛɛnbil' à dá na yire puni na jyɛ. ⁹ Là mpyi na bàrali màhaɲi jyaɲaɲi na, ka Farizhɛɛnbii kàmpaɲke Saliyaɲi cyelentiibii pii si mpa yíri maa jcyere maa jwo: «Wuu nàha sàa tapege jya nge nàɲi na mɛ. Li sí n-jà n-ta mèlɛkɛɲi wà, lire jyɛ mɛ jɛnaɲi wà u à jwo ná u e.»

* 23:5 Ekizodi 22.28

¹⁰ Màhan'á pa nyaha fo sòrolashiibii jùṅufembwòhe mpyi na sôn̄ṅi na pi sí Poli òrì n-wáaga piye shwòhòl'e. Nyé ka u u sòrolashiibii pìi pyi na pi tíge, pi i sà u cyán a shwò sùpyire na pi a ma pi babwòhe e.

¹¹ Nyé kuru can̄ṅa nùmpañ̄ṅa numpilage e, ka Kafoon̄ṅi si uye cyêe Poli na maa jwo: «Maye waha, mu à mii kyaa jwo Zheruzalemu kànhe shiinbil'á pyin̄kanni ndemu na ke, amuni mu à yaa mu u sà mii kyaa jwo Ɔrømu kànbwòhe shiinbil'á mú.»

Yahutuubil'á vùnṅo pwò Poli na

¹² Kuru can̄ṅa nùmpañ̄ṅa nyège na, ka Yahutuubii pìi si vùnṅo pwò Poli mēē na, maa ṅkâa piy'á na pi wà si n-lyî, lire nyé mē si n-bya mē, fo pire ká bú Poli bò. ¹³ Mpii pi mpyi a kuru vùnṅke pwò ke, pire mpyi a nyaha shiin beeshuunni na. ¹⁴ Ka pire si ṅkàre Kile sàragawwuubii jùṅufeebii ná Yahutuubii kacwònribii yyére maa sà pi pyi: «Wuu à kâa wuy'á na wuu wà si n-lyî, lire nyé mē si n-bya mē, fo wuu aha Poli ta à bò tèni ndemu i ke. ¹⁵ Lire e ke yii ná yukyaala kurun̄k'á yaa yii bê li na, yii i pìi tun pi sà sòrolashiibii jùṅufembwòhe jáare, na u Poli yaha u pa, na yii sí n-pa u karigii kàanmucya si vyinnē. Wuu pi ke, wuu sí n-bégele si u sige, si u cya mbò mà u yaha kuni na.»

¹⁶ N̄ka kuru vùnṅke pi mpyi a pwò ke, Poli cìmpworocwon̄ṅi jyan̄ṅi mpyi a fworò ku jwòhò na. Babwòhe e Poli mpyi ke, maa ṅkàr'a sà jyè kuru bage e, maa yi yyaha jwo u á. ¹⁷ Nyé ka Poli si sòrolashiibii yyaha yyére shin̄ṅi wà yyere maa jwo: «Mii na mu jáare ma a shà ná ṅge nàñjiin̄ṅi i ma jùṅufembwòhe yyére, jwumò na nyé u á mà jwo u á.»

¹⁸ Ka uru yyaha yyére shin̄ṅi si ṅkàre ná u e u jùṅufembwòhe yyére maa sà jwo: «Nùṅufoon̄ṅi, Poli u nyé kàsun̄ṅi i ke, uru u à mii yyere maa jwo na mii u pa ná ṅge nàñjiin̄ṅi i mu yyére, na jwumò na nyé u á mà jwo mu á.» ¹⁹ Ka jùṅufembwòhe si nàñjiin̄ṅi cù cyage na, maa fēēn ná u e, maa u yíbe: «Naha shi ku nyé mu á mà jwo mii á yé?» ²⁰ Ka nàñjiin̄ṅi si u pyi: «Yahutuubii pìl'á bê li na na pire sí n-pa yi jwo mu á na ma Poli yaha u shà nùmpañ̄ṅa, na yukyaala kurun̄k'á jwo na kuru la na nyé si sà u karigii yaa vyinnē sahan̄ki. ²¹ N̄ka ma hà ndá pi jwumpe na mē, naha na yé pi pìi na wá a mà vùnṅo pwò u na si u bò mà u yaha kuni na. Mpii pi à kuru vùnṅke pwò ke, pir'á nyaha shiin beeshuunni na. Pi à kâa piy'á na pi si n-lyî, lire nyé mē si n-bya mē fo pire ká bú Poli bò tèni ndemu i ke. Pi à bégele li mēē na mà kwò, mu jwòshwòre kanni pi nyé na sigili.» ²² Ka jùṅufembwòhe si nàñjiin̄ṅi cye yaha maa u pyi: «Ma hà njwo sùpya á na mu à jcyii karigii yyaha jwo mii á mē.»

Pi à Poli tùugo fànhafoon̄ṅi Felisi yyére

²³ Lire kàntugo ka ñùñufembwòhe si sòrolashiibii yyaha yyére shiimbii pìi shuunni yyere maa pi pyi: «Yii sòrolashii ñkwuu shuunni (200) ná shònfemii beetaanre ná kε (70) mà bàra shiín ñkwuu shuunni (200) mpiimu pi à se tàanbii na ke, yii pire bégel'a yaha. Pi sí n-kàre numpilage tèni baacyerewuuni na Sezare kànhe na. ²⁴Yii shònyi yà bégele, bà Poli ñjncennε wu si mpyi si nò fànhafoonji Felisi yyére mε.»

²⁵ U à puru jwo ke, maa sémε sém'a kan Felisi á ñgemu funñ'i u à jwo:

²⁶ «Mii Kolodi Lisiyasi u à ñge sémεñi sémε si ñkan fànhafoonji ñjncennji Felisi á. Mii fwù na jyε mu na.

²⁷ Nàñi u ñge mii à tùugo wani mu yyére ke, Yahutuubii pìi mpyi a u cù raa bùu. Mii à lógo na Ìròmu shin u jyε u wi ke, ka mii i na sòrolashikurunke kà yaha k'à sà u shwò pi na.

²⁸ Nde u à pyi ka pi i u cêεge ke, mii la mpyi si lire cè, ka mii i pi pyi pi à kàre ná u e pi yukyaala kurunke yyére.

²⁹ Mii à pa li kàanmucya mà li jya na pi Saliyanji kurugo pi à u cêεge, lire baare e u jyε a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò, lire jyε mε mà u le kàsunji i mε.

³⁰ Numε, pi à pa yi jwo mii á na pi wá à vùnñò pwò u mεε na. Lire kurugo mii à tìl'a u tùugo wani mu yyére. Mpii pi jyε na u cêεge ke, ñùnke na pi jyε na u cêεge ke, mii à yi jwo pi á, pi a sì mu yyére pi i sà ku yyaha jwo mu á. Yire yi mpyi mii á mà jwo mu á.»

³¹ Ka sòrolashiibii si li pyi bà y'à jwo pi á mε maa ñkàre ná Poli i kuru numpilage e fo Antipatirisi kànhe na. ³² Kuru canja nùmpañja, sòrolashiibii pi mpyi tòore na ke, ka pire si shònyifeebii yaha pi i ñkèεge ná u e, maa núr'a kàre pi babwòhe e. ³³ Shònyifeebil'à sà nò Sezare kànhe e ke, maa sémεñi ná Poli kan fànhafoonji Felisi á. ³⁴ Fànhafoonj'à sémεñi kàla ke, maa Poli yíbe na kùluni ndire e u à yíri ye†. Ka u u jwo na ur'à yíri Silisi kùluni i. ³⁵ Ka u u Poli pyi: «Mpii pi à mu cêεge ke, pi aha nò naha, mii sí jwumpe kan mu á.» U à kwò ke, maa pi pyi pi Poli lèñε saanñi Eròdi saanre bage e, pi raa u kàanmucaa.

24

Pi à Poli cêεge fànhafoonji Felisi á

¹ Jyε canmpyaa kanjur'à tòro ke, Ananiyasi u jyε Kile sàragawwuubii ñùñufembwòhe ke, ka uru si mpa Sezare kànhe e ná Yahutuubii kacwòñribii pìl'e mà bàra Tèritulusi na, uru na mpyi yoge tùpyikòròwò. Karigii cyi à tòro pi ná Poli shwòhòl'e ke, ka pi i mpa cyire tigire cyán u na fànhafoonji Felisi á. ² Ka pi i Poli yyer'a pa. Nde na pi à u cêεge ke, ka Tèritulusi si

† **23:34** Felisi la mpyi si jncè kampyi kùrigii ñùñò na uru jyε ke, lire l'e Poli à yíri, puru funñke e si jncè kampyi uru si n-jà Poli yíbe.

jwumpe lwó si lire yyaha jwo Felisi á. U à jwo: «Fànhafoonji nijcenn̄i, mu u à wuu k̄ini pyi l'à t̄en yyen̄in̄ke e. Mu yákilifente kurugo, nk̄enn̄e nijyahawa à pyi k̄ini i, li yyaha yyére zhèni kurugo. ³ Cyire shini mu nȳe na mpyi wuu á cyeyi puni ná t̄erigii puni i ke, wuu fwù na nȳe mu na s̄e s̄e'l'e cyire kurugo. ⁴ Nka mii la nȳe si mu cū njaha m̄e, lire kurugo mii na li caa mu á ma a maye san̄ja yaha ma a lógo wuu njw̄o na t̄ere nimbilere fun̄'i. ⁵ Wuu à li k̄aanmucya mà li nȳa na n̄ge n̄an̄'à pyi yapege s̄up̄yire shw̄oh̄ol'e. U à Yahutuubii puni yákilibii nȳàha a w̄urugo d̄inȳen̄i cyeyi puni i. Uru u nȳe Nazareti shīin̄bii Kile kuni yyaha yyére shin̄ni. ⁶ U la bá mpyi si wuu Kileñaarebage pyi njirivaha yaaga, ka wuu u u cū. [Wuu la mpyi si yoge kw̄on u na, si nt̄aanna ná wuu Saliyan̄i i, ⁷ nka s̄orolashiibii nj̄ufembw̄ohe Lisiyasi à u cyán a shw̄o wuu na f̄an̄he e, maa jwo na wuu pa u kac̄egeni nj̄n̄ke jwo naha mu á.] ⁸ Wuu à u c̄ēge yaaga maha yaaga na ke, mu yabilin̄i ká u ȳibe, mu sí li c̄e na yire puni na nȳe s̄ēe.» ⁹ Yahutuubii san̄mpii pi mpyi wani ke, ka pire si sogo puru jwumpe na, maa jwo: «S̄ēe u à jwo!»

Poli à uye jwo a f̄in̄in̄e Felisi á

¹⁰ Nȳe ka f̄an̄hafoonji si kuni kan Poli á u jwumpe lwó. Ka u jwo: «Mii à li c̄e, cyi à yyee nijyahagii kw̄ò, mu u nȳe wuu shini yukyaalan̄i. Lire kurugo mii si n-fyá si naye t̄anga jwo mu á m̄e. ¹¹ Li s̄àha nk̄w̄ò a tòro can̄mpyaa k̄e ná shuunni na m̄e, mii à k̄ar'a s̄à Kile p̄e Zheruzalemu k̄an̄he e. Li m̄ēe ká b̄e mu á, mu sí n-jà puru jwumpe k̄aanmucya si pu s̄e ná pu kafinara c̄e. ¹² Can̄ja nin̄kin wà nȳe a mii nȳa mii i n̄akaana pyi ná s̄up̄ya e, lire nȳe m̄e na s̄up̄yire nj̄n̄o kȳange Kileñaarebage e, lire nȳe m̄e Kile Jwumpe k̄alambayi i, lire nȳe m̄e k̄an̄he yyaha kurugo m̄e. ¹³ Nte s̄up̄yire si yaf̄yin ta si njwo na lire li nȳe mii kac̄egeni nj̄n̄ke m̄e. ¹⁴ Mii sí yi jwo mu á, mii na báaran̄i pyi wuu tulyeyi u Kilen̄i á kuni lab̄er'e. Pi à jwo na lire Kile kuni nȳe s̄ēe m̄e. Yaaga maha yaaga sí k'à s̄ēm̄e Saliyan̄i s̄ēm̄en̄i ná Kile t̄un̄ntun̄mpii s̄ēm̄ebil'e ke, mii à dá yire puni na. ¹⁵ Mii à na s̄on̄j̄ore taha yaage nk̄emu na ke, kuru ninuge na pi à pi s̄on̄j̄ore taha, na shinc̄enn̄e bâra shin̄pi na, Kile sí s̄up̄yire puni nj̄e n̄umpan̄ja. ¹⁶ Lire kurugo mii à naye waha bà mii si mpyi si mpyi tigire cyaga baa Kile ná s̄up̄yir'á m̄e.

¹⁷ Yyee nijyahagii toron̄kwooni k̄ant̄ugo, mii à n̄ur'a k̄are Zheruzalemu i, mii shini s̄up̄yiibii pi nȳe wani ke, maa s̄à wȳé̄e kan f̄on̄j̄eebil'á, maa s̄araya ww̄u Kile á. ¹⁸ Nȳe yire na mii mpyi, ka pi i s̄à mii ta wani Kileñaarebage nt̄aani na. Karigii s̄up̄yan̄i maha mpyi si nta v̄in̄in̄e Kile yyahe taan ke, cyire nizann̄kii mii mpyi na mpyi. Shin̄nyahara nȳe a mpyi wani

mε, nyàhangurugo nyε a mpyi wani mε. ¹⁹ Mii ná Azi kùluni Yahutuubii pìi pi mpyi wani. Pire pi mpyi a yaa pi pyi naha, kampyi mii à kapyimbaala pyi, pire mpyi na sí mii cêεge mu á. ²⁰ Lire nyε mε, tēni i pi à mii yyéεε sùpyire yyaha yyére maa yoge kwòñ mii na ke, kampyi mii à kapyimbaala pyi, sùpyire ti naha naha ke, pi yi jwo. ²¹ Mà mii nijnjerenj yaha pi yyaha yyére, mii à jwo fànha na “Mii à tēen ná l'e na kwùubii sí jè n-fworo kwùñi i nùmpañja. Lire kurugo yoge nyε na ñkwùun mii na yii yyaha yyére nijnjaa.” Puru jwumpe mii à jwo ke, mii kacεgeni nùñke ku nyε kuru la?”

²² Nyε Felisi mpyi a Kafoonj Yesu kuni karigii yyaha cè sèl'e, lire e u à jwumpe núruñ'a yaha canñke kabεε na maa pi pyi: «Yii a sì, sòrolashiibii nùñufembwøhe Lisiyasi ká bú mpa, mii sí yii kataanmpe kàanmucya.»

²³ Lire kàntugo ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinñi wà pyi na u Poli lēε kasubage e u raa u kàanmucaa, na u àha u fēge n-tòro mε, na u shincenj wà la ká mpyi si mpa fworo u na, si yaage kà kan u á, u àha urufoo sige lire na mε.

²⁴ Canmpyal'à tòro ke, ka fànhafoonj Felisi si mpa ná u cwonj Durusili i. Yahutu u mpyi u cwonj, maa pi pyi pi a sà Poli yyere. Poli a pa ke, pyiñkanni na sùpyanj sí n-jà n-dá Yesu Kirisita na ke, maa yire yyaha jwo pi á. ²⁵ Pyiñkanni na sùpyanj'à yaa u a ñaare ntñiñi i, ná pyiñkanni na u à yaa u cù uye na ke, ná pyiñkanni na Kile sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e ke, mà Poli yaha u u yire yyaha yu, ka Felisi fyagara wuñj si u pyi: «Wuu nijnjaa wuyi yaha amε, mu sí n-jà raa sì, mii aha tēni labεε ta, mii sí núru mu yyere.» ²⁶ Felisi la mpyi Poli si wyéε kan ur'á, lire kurugo u mpyi maha u yîri tère maha tère maa yu ná u e. ²⁷ Pi a yyee shuunni pyi pur'e, lire kàntugo, ka Pòrisusi Fesitusi si mpa Felisi fáa kìni nùñufente na. Felisi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire kurugo u mpyi a Poli tò a yaha kàsuñi i.

25

Poli à jwo na uru karigii cyi sà ñcwðñrð saanbwøhe Sezare yyére

¹ Canñke Fesitusi à tēen kùluni nùñufente na ke, canmpyaa taanr'à tòro ke, u à yîri Sezare kànhe na mà kàre Zheruzalemu kànhe e. ² U à ño wani ke, nàvunñke ku nyε Kile sàragawwuubii nùñufēebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiñbil'e mà yyaha tíi ná Poli i ke, ka pire si sà kuru paara u á, ³ maa li ñáare u á na u Poli yaha u núru u a ma Zheruzalemu i. Yii li cè na pi mpyi a vùññø pwø Poli na si u cya mbò mà u yaha kuni na. ⁴ Ka Fesitusi si yi jwo pi á na Poli na nyε kàsuñi i Sezare kànhe e, na ñcyèε uru mú sí núru n-kàre wani. ⁵ Maa yi jwo pi á na:

«Kampyi yii la nyɛ si tìgìre cyán nge nàŋi na, yii yii yyaha yyére shiimbii yaha pi a ma Sezare kàñhe e. Pi aha nɔ wani, nde na pi nyɛ na tìgìre cyáan u na ke, pi i sà lire jwo.»

⁶ Fesitusi nyɛ a tòro canmpyaa baataanre, lire nyɛ mɛ canmpyaa kɛ na Zheruzalemu i mɛ, maa núr'a kàre Sezare kàñhe e. Canŋke u à shà ke, kuru canŋa nùmpaŋa, u à kàr'a sà ntɛɛn yukyaala bage e, maa pi pyi pi à sà Poli yyere. ⁷ Poli à pa ke, Yahutuubii pi mpyi a yíri Zheruzalemu i mà pa ke, ka pire si mpa yyér'a u kwúulo, karigii cyi à pi ke, maa u cêegɛ na u à cyire niŋyahagii pyi, mà li ta pi yabilimpíi mpyi na sà n-jà pi jwumpe pyàagii cyêe sùpya na mɛ. ⁸ Nyɛ ka Poli si jwumpe lwó si uye fínɛ maa jwo: «Mii nyɛ a yafyin pyi ndemu l'à para Yahutuubii Saliyaŋi i, lire nyɛ mɛ mà Kileŋaarebage kafuun pyi, lire nyɛ mɛ mà saanbwôhe Sezari mùmpeɛmɛ pyi mɛ.»

⁹ Nyɛ Fesitusi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire e u à Poli pyi: «Mu la nyɛ si ŋkàre Zheruzalemu i pi i sà mu karigii cwɔɔnrɔ mii nyii na la?» ¹⁰ Ka Poli si u pyi: «Cyage e saanbwôhe Sezari maha pi pyi pi i karigii cwɔɔnre ke, mii niŋjyereni u nge kuru cyage e mà kwò, naha mii karigil'à yaa cyi cwɔɔnrɔ. Mii nyɛ a yafyin pyi Yahutuubii na mɛ, mu yabilin'à lire cè. ¹¹ Mii n'a mpyi a ta mii à wurugo, lire nyɛ mɛ mà kapii pyi ndemu l'à mii kabonɔ kwò ke, mii mpyi na sà n-cyé na mbòŋi i mɛ. Nka pi na mii cêegɛ ndemu na ke, sèe ká mpyi u nyɛ a ta lire e mɛ, wà nyɛ a yaa u mii le pi cye e mɛ. Mii la na nyɛ saanbwôhe Sezari u mii karigii cwɔɔnrɔ.»

¹² Nyɛ ka Fesitusi ná u jwupɛebii si sà piye taanna. Pi à kwò ke, ka u u Poli pyi: «Ná mu s'à jwo na mu karigii cyi sà jcwɔɔnrɔ saanbwôhe yyére, mu sí sà yyéɛɛ saanbwôhe yyahe taan.»

Saanŋi Agiripa la nyɛ si lógo Poli jwɔ na

¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka saanŋi Agiripa ná u cɔɔnŋi Berenishi* si ŋkàre Sezare kàñhe e mà sà fworɔ Fesitusi na. ¹⁴ Nyɛ pi à canmpyaa niŋyahagii pyi Sezare kàñhe e ke, ka Fesitusi si Poli kyaa jwo saanŋ'á na: «Nàŋi wà na nyɛ Felisi u à le kàsɔŋi i naha. ¹⁵ Tèni i mii à shà Zheruzalemu kàñhe e ke, Kile sáragawwuubii jùɛfɛebii ná Yahutuubii kacwɔnribil'à nge nàŋi kyaa jwo mii á, maa li cya mii á na mii u tòn. ¹⁶ Ka mii i pi pyi na Ɔrɔmu fànhafɛebii nyɛ na jɛeg'a sùpya tòn, mà li ta mpii pi nyɛ na urufoo cêegɛ ke, u ná pìrefee nyɛ a tɛɛn maa jwo piye nyii na urufoo sí uye tanŋanna jwo mà ye.

¹⁷ Nyɛ ka pi pìi si mpa ná mii i naha. Wuu à nɔ naha ke, mii nyɛ a yi le shuunni i mɛ, kuru canŋa nùmpaŋa ka mii i ŋkàre yukyaala bage e maa ntíl'a pi pyi pi à u yyer'a pa. ¹⁸ Mpii pi

* 25:13 Ceewe mɛge ku nyɛ Berenishi.

mpyi na u cêege ke, ka pire si jwumpe lwó maa pi wumpe jwo. Nka kapii maha kapii mii mpyi na sônni u sí n-ta u à pyi ke, pi nyé a lire là jwo mē. ¹⁹ Pi Kile kuni karigii na pi mpyi na piye kyáali kanna. Tire nàkaante mpyi a yyaha tíi ná nàñi wà kyal'e, uru mege na nyé Yesu. Pi mpyi na ŋko na u à kwù, Poli sí i ŋko na u à jè. ²⁰ Mii wi ke, mii nyé a mpyi a cè nde mii sí n-pyi mpe kataanmpe e mē. Nyé ka mii i Poli yíbe kampyi u sí jēē n-kàre Zheruzalemu i, u kataanmpe si sà jcwōōnrō wani. ²¹ Nka Poli à jwo na mà uru karigii yaha saanbwōhe ku cwōōnrō, lire kurugo mii à pi pyi pi à u yaha kasubage e fo mii aha a si u tùugo saanbwōhe yyére tēni ndemu i ke.»

²² Ka Agiripa si Fesitusi pyi: «Mii yabilinji la na nyé si lógo uru nàñi jwō na.» Ka Fesitusi si jwo: «Nùmpañja mu sí n-lógo u jwō na.»

²³ Nyé kuru canja nùmpañja, ka Agiripa ná Berenishi si piye yal'a le vāanpyi i, ka shinjyahara si pi jùñjō bē mà lēñe bàanni i. Pi ná sòrolashiibii jùñjufembwoyi ná kànhe shinbwoobii pi mpyi. Ka Fesitusi si pi pyi pi à pa ná Poli i.

²⁴ U à pa ke, ka Fesitusi si jwumpe lwó maa jwo: «Saannji Agiripa ná yii mpii pi naha naha ná wuu e ke, yii jyii nyé ŋge nàñi na, mà lwó Zheruzalemu na, mà pa nō naha, Yahutuubii pun'à piye nāvunñjō jwo mii á u kyaa na, maa jwo na u saha nyé a sàa yaa u yaha shì na mē. ²⁵ Mii sí wi ke, mii u kàanmucyage e, mii nyé a yafyin jya u à pyi ndemu l'à u kabonō kwò mē. Ná u yabilinji s'à jwo na uru kataanmpe pu le saanbwōhe cye e, lire kurugo mii à li lwó si u tùugo wani. ²⁶ Mii nàha a jwumō ta si zémē u kyaa na si ŋkan saanbwōh'á mē, lire kurugo mii à pa u yyéñe yii yyahayi taan, mu saannji Agiripa kanyēē na, bà li si mpyi u aha bú yíbe, ka u u njemu jwo ke, si yire séme mē. ²⁷ Naha kurugo ye mà kàsujyi tùugo Jromu i, jùñjke na u à le kàsunji i ke, mà li ta kuru nyé a cè mē, jùñjō nyé lire na mii á mē.»

26

Saannji Agiripa à jwumpe kan Poli á

¹ Ka Agiripa si Poli pyi: «Jwump'a kan mu á, mpe pu nyé mu á ke, mu sí n-jà puru jwo.» Ka Poli si cyēge yîrige maa jwumpe lwó si uye fīniñe. ² U à jwo: «Saannji Agiripa, l'à táan mii i mà naye ta mu yyahe taan njijaa, si li cyēe mu na na Yahutuubil'á yaaga maha yaaga jwo a taha mii na ke, na kuru kà nyé sèe mē. ³ Mu yabilin'á Yahutuubii làdaabii karigii puni ná pi nàkaante pyiñkanni cè. Lire e ke mii na mu jàare ma a ma lùuni bò, ma a lógo na jwō na.

⁴ Pyiñkanni na mii à na nàñkocyēere pyi, ná jaaranjanni na mii mpyi na jaare mà lwó fo tasiige e na shiñi shwōhōl'e Zheruzalemu kànhe e ke, Yahutuubii pun'à lire cè. ⁵ Mà lwó

fo tèem̄oni i, pi pun'à li cè na Farizh̄enbii ton̄kuni i mii nȳe, Yahutuubii Kile kuni jaarafeebii'e, pire ton̄kuni karigii cyi à waha mà tòro pi san̄mpii wogigii na. Pi sí n-jà n-pyi mii sh̄erii, kampyi pi la na nȳe si s̄ēn̄ji jwo.

⁶ Nȳe jw̄om̄eni Kile à lw̄o wuu tulyey'á ke, mii à na s̄on̄jore taha lire na ke, lire l'à pi ta pi i yoge kw̄un̄ mii na num̄e. ⁷ Wuu sh̄in̄ji t̄uluyi ke ná shuunn̄in̄'á* pi s̄on̄jore taha li na na Kile sí lire jw̄om̄eni f̄un̄j̄o, lire kurugo pi na Kile p̄ere pilaga bâra can̄ja na. Saan̄ji Agiripa, mii mú à na s̄on̄jore taha lire na ke, lire kurugo Yahutuubii na mii c̄ēge ame! ⁸ Yii Yahutuubii, jaha k'à li ta yii nȳe a dá li na na Kile sí n-jà kw̄ubii j̄è n-yige kw̄un̄i i mà ȳe?

⁹ Mii mú mpyi na s̄on̄ji na f̄anha ki, mii i s̄aa Nazareti k̄an̄he shin̄ji Yesu m̄ēge t̄un̄. ¹⁰ Lire mii à pyi Zheruzalemu i. Kile s̄aragawwuubii j̄un̄jufeebii mpyi a kuni kan mii á, ka mii i Yesu fȳejw̄oh̄shiin̄bii n̄j̄yahamii le k̄asun̄i i. Pi aha ŋko si pi b̄o, mii mú mpyi maha jwo na mii à j̄ēe. ¹¹ T̄erii n̄j̄yahagil'e, mii mpyi maha jaare Kile Jwumpe k̄alambayi i, maa pi kȳerege. Mii la mpyi maha mpyi si pi k̄árama j̄jige pi Kile kuni i. Mii l̄uuni mpyi a s̄aa ȳiri pi taan fo mii mpyi maha jaare k̄ankwoore na, maa pi kȳerege.

¹² Lire pyin̄kanni na, s̄aragawwuubii j̄un̄jufeebii mpyi a kuni kan mii á báaran̄i ŋgemu m̄ēe na ke, can̄jka mii à ȳiri na ŋk̄ēge Damasi k̄an̄he d̄anafeebii m̄ēe na. ¹³ Saan̄ji Agiripa, mà mii n̄in̄karen̄i yaha, can̄j'á pa n̄o j̄un̄j̄o n̄in̄i i ke, ka mii i mp̄âl'a b̄ēnge j̄ya k'à ȳiri n̄in̄yin̄i na. Kuru b̄ēnge mpyi a p̄ēe can̄jke woge na, ka ku u mpa mii ná na sh̄èrefeebii kw̄ulo. ¹⁴ Ka wuu puni si ww̄ul'a cwo j̄in̄ke na. Ka mii i m̄ejwuu l̄ogo wuu Eburubii sh̄ēn̄re e na “Soli, Soli, jaha na mu na mii kȳerege ame ȳe? Mu à ma nt̄un̄ke taha mii na, lire e mu à maye b̄anni bà faapyinun̄i n̄in̄cyin̄i maha uye b̄anni t̄uge na m̄ē.” ¹⁵ Ka mii i ȳibe “Kafoon̄i, jofoo u nȳe mu ȳe?” Ka Kafoon̄i si mii jw̄o shw̄o “Mii u nȳe Yesu, mii mu nȳe na ŋkȳerege. ¹⁶ Nȳe ȳir'a yȳere num̄e. Mii à naye cȳēe mu na bà mu si mpyi s'a báare mii á m̄ē. Nȳan̄kanni na mu à mii j̄ya n̄in̄jaa ke, mu sí raa lire yu s̄up̄yir'á. Mii sí n-pa naye cȳēe mu na si karigii j̄ncyiimu jwo mu á ke, mu sí raa cȳire yu pi á mú. ¹⁷ Yahutuubii ná sup̄yish̄in̄i san̄j'á mii sí mu tun ke, mii sí n-pyi ná mu i, si mu shw̄o pi na. ¹⁸ Mii sí mu tun pi á, bà mu si mpyi si pi j̄nyiligii múgo, si pi yige numpini i si mpa b̄ēnmpe na, si pi yige Sitaann̄in̄i f̄an̄he jw̄oh̄'i, pi i piye kan Kile á, bà pi si mpyi pi aha dá mii na, pi kapegigii n̄impyiin̄kii si ȳafa pi na, pi ná Kile wuubii san̄mpii si mpyi koolȳin̄e m̄ē.”

* **26:7** Yakuba j̄yaabii ke ná shuunn̄in̄i i Yahutuubii t̄uluyi ke ná shuunn̄in̄'á f̄woro, pire pi nȳe Izirayeli sh̄iin̄bii.

¹⁹ Nye saannji Agiripa, mà láha lire tène na, nde Kile à cyêe mii na ke, lire kyaa mii nye na yu. ²⁰ Damasi kàhe shiimbil'á mii à fyànha a yi jwo, lire kàntugo maa yi jwo Zheruzalemu kàhe ná Zhude kùluni shiimbii sanmpii pun'á fo mà sà nɔ supyishinji sanji shiimbii na. Mii à yi jwo pi á pi pi toronkanni kênne, pi i núru Kile á, pi raa kariii pyi ncyimu cyi sí li cyêe na pi à pi toronkanni kênne sèenji na ke. ²¹ Lire kurugo Yahutuubil'á sà mii cù mà mii yaha Kilejaarebage e, maa nko raa mii bùu. ²² Nka Kile à kwôro ná mii i, maa mii tège fo mà pa nɔ nijjaa na. Kile tũntunji Musa ná Kile tũntunmpii sanmpii mpyi a fyànha a kani ndemu shenre jwo na li sí n-pa n-pyi ke, mii mú sí na nye naha si lire kyaa jwo sùpyire pun'á, shinbwoo bâra sùpyire sannte na. Mii mú sí nye na yaaga bârali lire na me. ²³ Pi mpyi maha yi yu na Kile Njɛwɔnrɔnji sí n-kyaa n-kwû, na uru mú u sí n-pyi shincyiwe si nɛ wɔro kwûni i, si bɛenmpe kyaa jwo wuu shini ná supyishinji sanj'á.»

²⁴ Mà Poli yaha puru jwumpe na u u uye tanga yu, ka Fesitusi si sêe u na: «Poli, sicyer'á jyè mu i! Mu à kàlanji pyi fo mà sà ma jũnke pyi k'á yîri!» ²⁵ Ka Poli si u pyi: «Mii jũnufoonji, sicyere nye mii i mà dɛ! Sèenji jwumpe kanni mii nye na yu, pu mú s'á finije. ²⁶ Saannji Agiripa yabilin'á ncyii karigii puni cè, lire l'á mii ta mii i cyi yu fyagara baa u yyahe taan. Mii à tɛen ná l'e na u à cyi puni cè, naha na ye li là nye a pyi njwɔhɔre e me. ²⁷ Saannji Agiripa, Kile tũntunmpil'á njemu jwo ke, mu nye a dá yire na mà? Mii à li cè na mu à dá yire na.» ²⁸ Ka Agiripa si u pyi: «Poli, mu naha na sɔnnji na mu sí n-jà mii kênne mpyi dánafoo dɛ!» ²⁹ Ka u u u pyi: «L'á pyi nume yo, l'á pyi canjke kabere yo, mii na Kile jaare l'áha ndá mu kanni na mà dɛ, nka li pyi yii puni pi naha na mii jwumpe núru nijjaa ke, yii puni pi pyi mii fiige, nka pi áha yɔrɔyɔ tège yii pɔwɔ mii fiige me.»

³⁰ Nye ka saannji ná fãhafoonji ná Berenishi, mà bâra mpai pi mpyi ná pi e ke, ka pire puni si yîri na fwore, ³¹ maa nko piy'á: «Nge nãji naha a kyaa pyi ndemu l'á u kabonɔ kwɔ, lire nye me mà u kalene kwɔ kàsuri i me.» ³² Nye ka Agiripa si yi jwo Fesitusi á: «Kàmpyi nge nãji naha mpyi a u kataanmpe le saanbwɔhe Sezari cye e me, u cye naha a mpyi sí n-jà n-yaha nume.»

27

Poli ná kafeebwɔhe kani suumpe lwɔhe jun'i

¹ Tèni i pi la mpyi si wuu lène bakwɔge e wuu a nkège Itali kɔni i ke, pi à Poli ná kàsujyibii pɔi kan sòrolashiibii yyaha yyère shinji wà á, uru mege na mpyi Zhuliyusi. Uru nãji na mpyi Ɔromu shiimbii sòrolashikurumbwɔhe kà jũnɔ na, pi mpyi maha kuru mege pyi: «Saanbwɔhe Sorolashikurunke.» ² Nye

ka wuu u jyè bakwɔɔge k'e, kuru mpyi a yîri Adaramiti i na nkèege Azi kùluni kàmpañke na. Asitariki na mpyi ná wuu e. Tesaloniki kànhe shin u mpyi u wi, Masedoni kùluni i. ³ Kuru canña nùmpañja, ka wuu u nɔ Sidɔn kànhe e. Zhuliyusi mpyi a Poli cùmu lemɛ jwɔ, maa kuni kan Poli á u sà fworɔ u ceveebii na, yaayi kyaa li jyɛ u na ke, bà u si mpyi si sà yire cya pi á mɛ. ⁴ Lire kàntugo wuu à yîri wani maa kuni lwɔ na nkèege mà sà ntòro Sipiri kìni nkere na, jaha na yɛ kafɛege mpyi na wuu jùŋɔ bēni. ⁵ Ka wuu u nkàre suumpe lwɔhe jùŋ'i mà sà ntòro Silisi kùluni ná Panfili wuuni taan, maa nkàre mà sà nɔ Mira kànhe na Lisi kùluni i. ⁶ Nyɛ ka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi si bakwɔɔge kà ta wani k'à yîri Alɛzandire kànhe e na nkèege Itali kìni i, maa wuu pyi wuu à fworɔ bakwɔɔge nijcyiige e mà jyè kur'e.

⁷ Wuu à canmpyaa nijyahagii pyi lwɔhe jùŋ'i. Bakwɔɔge jyɛ a mpyi a jà na nkèege fwɔfwɔ mɛ. Wuu à kànha sèl'e maa nta a jà a nɔ Kinidi kànhe sìcampe na. Nyɛ ná kafɛege mpyi a wuu kárama pɛn kuru kàmpañke na, ka wuu u ntòro Kɛrɛti kìni nkere na, mà kàre Salamɔni kàmpañke na. ⁸ Kuru kàmpañke shemɛ mpyi a pɛn, nkà wuu à wuye waha maa nkàre mà sà nɔ cyage k'e, pi maha kuru mɛge pyi: «Bakwooyi Tayyerege Nijcɛnŋke». Kuru cyage na jyɛ Lase kànhe nkere na.

⁹ Tère nimbwoo mpyi a tòro wuu na kuni na mà kwɔ. Bakwofeni mpyi a pa mpyi farati, jaha na yɛ wyeere tɛni mpyi a nɔ a kwɔ, Yahutuubii súŋŋi tɛni mpyi a tòr'a kwɔ. Nyɛ ka Poli si u tanyage jwo. ¹⁰ U à jwo: «Mii ceveebii, mii naha a li kàanmucya mà li jya na wuu kùsheeni sì jùŋɔ kuu ná kakyara nimbwɔɔ jyɛ a fworɔ l'e mɛ. Yaayi wuu à le bakwɔɔge e ke, ti sì n-dá yire ná bakwɔɔge na mà dɛ! Wuu yabilimpìi pi jyɛ k'e ke, wuu múnahigii na jyɛ ku jwɔge e mú.»

¹¹ Nkà sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi mpyi a dá bakwɔɔge fèvoonji ná ku jùŋufoonji wumpe na mà tòro Poli wumpe táan. ¹² Kuru cyage bakwooyi tayyérege mú jyɛ a mpyi a jwɔ wyeere tɛni i mɛ. Lire kurugo mpìi pi mpyi bakwɔɔge e ke, pire nijyahara mpyi a li ta na pi pyiŋkanna cya pi i yîri wani kuru cyage e, pi a sì Fenikisi kànhe bakwooyi tayyérege e Kɛrɛti kìni i, pi i sà wyeere tɛni pyi wani. Kuru cyag'à yyaha kan canŋacwumpe e. Kafeebwoyi jyɛ na nɔni kuru cyage na mɛ.

¹³ Nyɛ kafɛege nimbiler'à pa na fwu na yîri wòro kùl'e ke, ka pi i wá na sòŋŋi na pire sí n-jà n-kàre. Tɔɔnmpirige pi maha ntèg'a bakwɔɔge yyéɛŋe ke, maa kuru wwû wani, ka bakwɔɔge si wá na nkèege Kɛrɛti kìni nkere na. ¹⁴ Li jyɛ a mɔ mɛ, ka kafeebwɔhɔ sì yîri na fwu na yîri suumɔ kùl'e na nkèege canŋafyinmpe e na jcwûunni wuu jùŋ'i. Pi maha kuru kafeebwɔhɔ mɛge pyi: «Erakìlɔn». ¹⁵ Ka kuru kafeebwɔhe si

mpa bakwɔɔge lwɔ́. Wuu nyɛ a jà a ku kɛ́nnɛ mɛ, ka wuu u wuye yaha ku cye e. ¹⁶ Kafɛɛg'à kàre ná wuu e, ka wuu u sà ntòro kìre nimbilere nkere na, suumpe lwɔh'à li kwùulo, li mɛge nyɛ Koda. Kuru cyag'à pa jyè wuu ná kafɛɛge shwɔhɔl'e maa ku tɛgɛ kwɔn wuu na dooni ke, bakwobileni* li mpyi wuu á ke, ka wuu u wuye waha maa lire njáhana a yige lwɔhe e, nka báara u mpyi lire tayigege e dɛ!

¹⁷ Nyɛ wuu à núr'a pa bakwobileni lèɛ ke, maa mɛɛɛ tɛg'a bakwobwɔhe yal'a pwɔ. Vàan̄ke ku maha bakwɔɔge pyi ku u nkɛɛge ke, maa kuru tìrige, njaha na yɛ wuu mpyi na fyáge kafɛɛge kà nkɔ́ bakwɔɔge lwɔ́ si nkàre zà yaha nticyɛnni njun'i Libi kini kàmpan̄ke na mɛ, maa wuye yaha kafɛɛge cye e ku u nkɛ́nni. ¹⁸ Kafɛebwɔhe fànha mpyi na mpère fo li nyɛ a pa njwɔ mɛ, kuru can̄ja nùmpan̄ja, ka pi i wá na bakwɔɔge fun̄jo yaayi yà wwù na wàa lwɔhe e. ¹⁹ Ku can̄tanrewoge, ka bakwɔɔge feveebii yabilimp̄ii si pi báarapyi yaayi yà wwùl'a wà lwɔhe e. ²⁰ Wuu à can̄mpyaa n̄nyahagii pyi, can̄jan̄yiini bàra w̄origii na, wuu nyɛ a kuru kà nya mɛ. Kafɛebwɔhe fànhe mpyi na njahage na wá, fo wuu puni mpyi a li yaha na wuu wà saha si n-shwɔ mɛ.

²¹ Wuu mpyi a mɔ maa yalyige lyî. Ka Poli si mpa yîr'a yyére sùpyire yyaha na, maa jwo: «Mii ceveebii, yii mpyi a yaa yii i mii jwumpe lógo, wuu u ntɛ́n Kɛrɛti kini i. Lire n'a mpyi a pyi, nke kafɛebwɔhe ku nke k'à wuu ta, ka wuu u mpɔ́n yaayi njemu i ke, lire là mpyi na si n-pyi mɛ. ²² Nka numɛ, mii sí yi jwo yii á, yii àha vyá mɛ, yafyin si yii wà ta mɛ. Bakwɔɔge kanni i wuu sí n-pɔ́n. ²³ Kilen̄i ngemu wu u nyɛ mii, mii sí i báare u á ke, yii li cè na uru mèlɛkɛni wà à uye cyêe mii na pilaga, ²⁴ maa yi jwo mii á na mii àha raa fyáge mɛ, na mii à sàa yaa mii yyéɛɛ saanmbwɔhe Sezari yyahe taan. Kile à njwɔ mii na maa mii njareyi lógo. Shin maha shin u nyɛ ná mii i bakwɔɔge e ke, u sí wuu puni shwɔ. ²⁵ Lire e ke mii ceveebii, yii àha raa fyáge mɛ. Mii à dá Kile na. Nje y'à jwo mii á ke, yire puni sí n-tòro yi jwun̄kanni na. ²⁶ Nka bakwɔɔge sí n-kɛɛge ná wuu e lwɔhe nin̄ke kini l'e.»

²⁷ Kuru ku mpyi wuu numpili kɛ ná sicyɛrewoge suumpe lwɔhe njun'i, kafɛebwɔhe sí i wuu lwúu na nkɛɛge ku nyii cyeyi i. Suumpe lwɔhe njun'i wuu mpyi ke, kuru mɛge na mpyi Adiriyatiki. N̄nj̄k'à pa nj̄ ke, ka bakwɔɔge feveebii si wá na s̄on̄ni na wuu à byanhara kùmpoge na. ²⁸ Ka pi i mɛɛɛ le a tìrige lwɔhe e maa ku súma mà ku cùgumpe ta m̄tirii bejaaga ná kɛ ná baashuunni. Ka pi i file yyaha na, maa núr'a ku súma mà ku ta m̄tirii bejaaga ná baataanre. ²⁹ Pi mpyi na fyáge

* **27:16** Bakwobileni maha mpyi nimbwɔhe fun̄jke e. Nimbwɔhe ká nkɛɛge, sùpyire maha jyiile ná nimbileni i.

bakwɔɔge kà ɲkwò zà ɲkúu kafaage kà na lwòhe e mɛ. Nye tɔɔnmpiriyi pi maha ntèg'a bakwɔɔge yyéɲɛ ke, ka pi i yire sicyɛɛre tîrige lwòhe e bakwɔɔge kàntugo yyére, maa ntèɛn pi funvwugo wuubii na ɲyège sigili. ³⁰ Nye mà pi yaha pur'e, mpìi pi mpyi na bakwɔɔge fì ke, pir'à bakwobileni yig'a tîrige lwòhe e, maa piye pyi mu à jwo tɔɔnmpirige kà pire la ɲyɛ si ntîrige bakwɔɔge yyaha yyére, mà li ta tafɛɲɛ pi mpyi na ɲcaa bakwobileni cye kurugo. ³¹ Ka Poli si sòrolashiibii ná pi yyaha yyére shinɲi pyi: «Ná bakwɔɔge feveebii ɲyɛ a tɛɛn bakwɔɔge funɲke e mɛ, yii sì n-sii n-shwɔ mɛ.» ³² Nye mɛɛre ti mpyi a tɛg'a bakwobileni pwɔ ke, ka sòrolashiibii si tire kwòɛn, maa li yaha l'à kàre lwòhe ɲun'ì.

³³ Nye ɲyèg'à pa byanhara ke, ka Poli si li cya pi pun'à na pi ɲjyì cya pi lyì. U à jwo: «Canmpyaa ke ná sicyɛɛre cyi ɲyɛ ɲcyii, yii funmpɛn wuubii pi ɲyɛ, yii sàha ɲjyì sèe wu lyì mɛ. ³⁴ Lire e mii na li caa yii á, yii ɲjyì cya yii lyì. Lire li sí yii pyi yii fànha ta yii i shwɔ. Mii sí yi jwo yii á, yii wà ɲùnɲunɔ nɲɲkin sì n-sii n-pìnni mɛ.»

³⁵ Poli à yire jwo ke, maa bwúurunɲi lwó maa fwù kan Kile á pi puni ɲyii na, maa u kwòɛn kwòɛn, maa wà lwó na lyì. ³⁶ Pi sanmpil'à lire ɲya ke, ka pi puni yákilibii si ntèɛn, ka pi i wá na lyì mú. ³⁷ Wu shiin ɲkwuu shuunni ná shiin beetaanre ná ke ná baani (276) pi mpyi bakwɔɔge e. ³⁸ Wu pun'à lyì a tîn ke, sùmapyanɲi u mpyi bakwɔɔge e ke, ka pi i uru wu lwòhe e, bà bakwɔɔge si mpyi si faha mɛ.

³⁹ ɲyèg'à pa múgo mà wuu ta wuu à nɔ cyage ɲkemu i ke, bakwɔɔge feveebii ɲyɛ a mpyi a kuru cyage cè mɛ. Ka pi i lùɲkuunɲi wà ɲya, ɲɲɲke mpyi a fworò wani, ka pi la si mpyi s'a ɲkèɛge wani kuru cyage e. ⁴⁰ Nye tɔɔnmpirige ku maha ntèg'a bakwɔɔge yyéɲɛ ke, pi à kuru sàɲha mà tîrige lwòhe e, mɛɛre ti maha ntèg'a bakwɔɔge yafɛɲke pwɔ ke, maa tire sàɲha mú, maa vaaɲɲa nitabaaga pìli bakwɔɔge yyaha yyére, bà kafɛɛge si mpyi s'a ɲkèɛge ná k'e suumpe lwòhe ɲwɔge na mɛ. ⁴¹ Pur'e pi ɲyɛ, ka bakwɔɔge si ɲkàr'a sà dùgo nticyɛn ɲanɲke kà ɲun'ì, lùɲkuubii pìli shuunni shwòhòl'e. Bakwɔɔge munag'à kàr'a sà ɲcûru nticyɛnɲi i, ku ɲyɛ a jà a fworò mɛ. Lir'à lwòhe ta ku u fuuli na yìri na ma na bakwɔɔge kàntugo yyéɲɛ ɲwùun, fo mà sà kuru kèɛge.

⁴² Sòrolashiibii la mpyi si kàsujyibii bò, bà li si mpyi pi wà kà ɲkwò lwòhe ɲà vworo si shwɔ mɛ. ⁴³ ɲka sòrolashiibii yyaha yyére shinɲi la mpyi Poli sì bò mɛ. Lire kurugo nde sòrolashiibii la mpyi si mpyi ke, ka u u pi sige lire na. Mpìi pi na ɲìni lùɲani na ke, ka u u jwo na pire pi fyànha a cwo lwòhe e, pi i ku ɲà pi sà fworò kùmpoge na. ⁴⁴ Maa yi jwo pi sanmpil'à na pi cikwooyi yà, lire ɲyɛ mɛ bakwɔɔge jyayi yà lwó pi i dùgo yire ɲun'ì pi i

fànhà le, pi i lwòhe jyiile yire ɲuŋ'i. Amuni l'à pyi, ka pi puni si jyiil'a kàre kùŋke na, yaaga ɲye a pi wà ta me.

28

Karigii cyi à pyi mà Poli yaha Maliti kɪni i ke

¹ ɲye wuu shwonkwooni kàntugo, ka pi i yi jwo wuu á na kuru cyage mege na ɲye Maliti. ² Lire kɪni shiinbil'à wuu cùmu leme ɲwò sèl'e. Ná zàŋhe sí mpyi na ɲcwo wyeere sí ɲye, ka pi i nabwòhò le, maa wuu puni pyi wuu à pa ntènn'a kuru kwùulo na ware. ³ Poli à pa yîri si kàŋkyaanyi yà fâara si mpa le nage e, lir'à màcwònŋi wà ta wani yire kàŋkyaanyi i. Yi talenke e, nage kafug'à jyè uru màcwònŋi i ke, ka u u yîr'a kwòro Poli cyege na. ⁴ Kàŋhe shiinbil'à wwòŋi ɲya u u fánŋi Poli cyege na ke, ka pi i wá na yu piy'á na: «Nàkaana baa, nge nàŋi sí n-ta shinbu. U méé ɲye u à shwò lwòhe na ke, wuu yasunŋke “Seenifoo” ɲye na ŋko si u yaha u shì shà me.»

⁵ ɲye ka Poli si wwòŋi ɲàhara a cyán nage e. Wwòŋi tanòŋke ɲye a mpyi a yafyin pyi u na me. ⁶ Sùpyire mpyi na sônŋi na kuru cyege sí n-fwò, na u sí n-cwo n-kwù lire tènuuni i. Pi à u ɲyii cyán mà mò, pi ɲye a yafyin ɲya k'à u ta me, ka pi funzòŋŋore si ɲkèenŋe, maa jwo na yasunŋke kà ku ɲye Poli.

⁷ Cyage e wuu mpyi ke, kɪnifooni cyage kà na mpyi kuru ɲkere na, uru nàŋi mege na mpyi Pubilusi. U mpyi a wuu ɲùŋò bê a ɲwò, maa wuu pyi wuu à wuu sunmbage lèŋe u pyenge e canmpyaa taanre funŋ'i. ⁸ U tuni mpyi tasinage e cifwure ná tògòtògòniŋi cye e. Ka Poli si ɲkàr'a sà fworò u na, maa u cyege taha u na, maa Kile ɲàare u á, ka u u ɲcùuŋò. ⁹ Lir'à pyi ke, ka kuru cyage yampii puni si wá na sì Poli yyére, ka u u wá na pi cùuŋi. ¹⁰ Kuru cyage shiinbil'à pèente shiŋi puni taha wuu na. Wuu tèekaren'à pa nò, ka wuu u wá na ŋko raa jyè bakwòoge e ke, yaayi kani li mpyi wuu na ke, pi à yire puni kan wuu á.

Poli à nò Ɔròmu kànbwòhe e

¹¹ Yîɲye taanre wuu à pyi kuru cyage e. Bakwòoge k'à yîri Alɛzandire kàŋhe e ná pi maha ku pyi: «ɲampii*» ná ku mpyi a yyér'a kafeebwoyi tènì pyi wani ke, wuu tèekaren'à pa nò ke, ka wuu u jyè kur'e na ɲkèege. ¹² Wuu à sà nò Sirakusi kàŋhe na ke, maa canmpyaa taanre pyi wani. ¹³ Wuu à yîri wani ke, maa ɲkèege suumpe lwòhe ɲwò kurugo mà sà nò Erezho kàŋhe na, maa shwòn wani. Kuru canŋa nùmpaŋa, mà wuu nɲkaribii yaha, ka kafeebwòhò si yîri na fwu wuu kàmene yyére. Canmpyaa shuunni wuu à pyi kuni na, maa nta a nò Puzòli kàŋhe na. ¹⁴ Wuu à sà dānafeebii pìi ta wani kuru kàŋhe na, ka pire si li cya wuu á na wuu cibilaaga nɲkin pyi wani

* **28:11** Bakwofempii mpyi maha pire ɲampii sunni bà pi si mpyi s'a pire kàanmucaa lwòhe ɲuŋ'i me.

ná pire e. Puru fun̄ŋke e wuu à pa yîri wani mà kàre Ɔr̄omu kànbw̄ohe e.

¹⁵ Nȳe Ɔr̄omu dánafeebil' à wuu kyaa lógo na wuu wá na si wani pi yyére ke, ka pi p̄i si mpa wuu j̄ūŋo b̄e fo Apwusi caange na. Cyage m̄ege pi maha mpyi: «Nampwuunbii Tatiriyi Taanren̄i» ke, ka p̄i si mpa wuu j̄ūŋo b̄e wani. Poli à pi nya ke, maa ntíl'a fwù kan Kile á, ka màban si jȳe u e. ¹⁶ Wuu à sà n̄o Ɔr̄omu kànbw̄ohe e ke, ka pi i ŋkàr'a sà Poli yaha u m̄ege cyage e, maa sòrolashin̄i wà yaha u u u kàanmucaa.

Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Ɔr̄omu kànbw̄ohe e

¹⁷ Nȳe canmpyaa taanr' à pa ntòro ke, ka Poli si Yahutuubii j̄ūŋufeebii yyere uye yyére. Pi à pa b̄inni ke, ka u u jwo: «Mii c̄inmpyibii, pi à mii c̄u Zheruzalemu kành̄e e, maa mii le Ɔr̄omu fànhafeebii cye e mà li ta mii nȳe a yafyin pyi wuu shin̄i s̄up̄yire na m̄e, mii mú nȳe a yafyin pyi ndemu l' à para ná wuu tulyeyi làdaabil'e m̄e. ¹⁸ Pir' à mii yíb'a kw̄ò ke, pi la mpyi si mii yaha, nah̄a na ȳe pi nȳe a yafyin ta mii à pyi ndemu li sí n-pa ná l'e pi mii b̄ò m̄e. ¹⁹ N̄ka Yahutuubii nȳe a mpyi a j̄e pi mii yaha m̄e, lire kurugo, li mpyi a pyi fànha kyaa mii na, mii i na kataanmpe le saanbw̄ohe Sezari cye e. N̄ka wuu shin̄i s̄up̄yire j̄c̄ège fun̄ŋo nȳe a mpyi mii á mà d̄e! ²⁰ Lire na mii à li cya si yii nya si jwo ná yii e. Iziraȳeli shiin̄bii s̄on̄ŋor' à taha Shwofoon̄i ŋgemu na ke, yii li c̄e na uru kurugo pi à mii pw̄ò ná j̄e ȳòroyi i.»

²¹ Ka pi i Poli pyi: «Zhude k̄uluni shin̄i sàha s̄ém̄e kan naha wuu á mu kyaa na m̄e, wuu c̄inmpworon̄i wà mú sàha ŋkw̄ò a yîri wani mà pa yafyin jwo, lire nȳe m̄e mà mu m̄ep̄enge jwo wuu á m̄e. ²² N̄ka j̄e yi nȳe mu á ke, wuu la nȳe ma a yire jwo wuu á, nah̄a na ȳe wuu à li c̄e na Kile kuni i mu nȳe ke, s̄up̄yir' à nt̄ūŋke taha lire na cyeyi puni i.»

²³ Nȳe ka pi i can̄ŋke kab̄er̄e t̄eg'a kan piy' á. Kur' à pa n̄o ke, ka shin̄iyahara si bâra s̄up̄yire na mà piye ta Poli cyage e. Mà lw̄ó jȳege na fo mà sà n̄o yàkon̄ke na, ka Poli si wá na Kile Saanre kyaa yu pi á, maa pyin̄kannigii puni cya ná MusaSaliiyan̄i ná Kile t̄un̄ntun̄pii san̄mpii s̄ém̄ebii jwumpe e, bà pi si mpyi si dá Yesu na m̄e. ²⁴ Ka p̄i si dá Poli jwumpe na, ŋka p̄i nȳe a dá pu na m̄e. ²⁵ Tire s̄up̄yire nȳe a b̄e nin̄kin na m̄e. N̄ka mà jwo pi caala ke, ka Poli si kyaa nin̄kin jwo pi á, u à jwo: «Kile t̄un̄ntun̄ŋi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii tulyeyi na, Kile Munaani fànhe cye kurugo ke, puru mpyi a s̄i s̄e. ²⁶ Kile mpyi a u pyi

“Sà yi jwo ŋge sup̄yishin̄' á na:

‘Yii sí n-s̄i raa núru, ŋka yii sí raa yafyin yyaha c̄ini m̄e.

Yii sí n-s̄i raa wíi, ŋka yii sí raa yafyin j̄aa m̄e.’

²⁷ Naha kurugo ȳe ŋge sup̄yishin̄' à cȳe si pi z̄omp̄ii k̄ènn̄e,

maa pi nɪŋgyigigii tò,
 maa pi ɲyɪigii tò,
 bà pi ɲyɪigii si mpyi cyi àha raa ɲaa mɛ,
 pi nɪŋgyigigii kà hà raa núru mɛ,
 pi zòmɲyaagii kà hà ɲkêɛɲɲɛ mɛ.
 Lire l'à pi ta pi ɲyɛ a ɲɛn'a yyaha kêɛɲɲɛ mii yyére, si shwɔ
 mɛ†.»»

²⁸ Ka Poli si núr'a pi pyi: «Supyishinɲi sannɲi u ɲyɛ u ɲyɛ Yahutuu mɛ, yii li cè na Jwumpe Nintanmpe pu ɲyɛ na sùpyire zhwonɲi kyaa yu ke, Kile à puru tun pir'á. Pire pi ke, pire sí pu lógo.»

[²⁹ Poli à puru jwo ke, ka Yahutuubii si yîri na ɲkêɛge, maa piye kyáali sèl'e na wá.]

³⁰ Poli à yyee nimpunɲii shuunni pyi bage k'e Ɔɔmu kànbwəhe e. U mpyi maha kuru bage sârani. Sùpyire ti mpyi maha sì u yyére ke, u mpyi maha tire puni cwôre na ɲwəge. ³¹U mpyi maha sùpyire kâlali Kile Saanre kyaa na, maa Kafoonɲi Yesu Kirisita kyaa yu pi á fyagara baa, wà mú mpyi maha u sige uru báaranɲi mpyinɲi na mɛ.

† 28:27 Ezayi 6.9, 10

Leterengi Poli à tun Ɔrɔmu dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funɔ jwumpe e ke

Poli na mpyi Yahutu, u à si Siri kɔni i, Tarisi kànhɛ e. Nka Zheruzalɛmu kànhɛ e u à lyɛ, wani u à Kile Jwumpe taanna mú. Poli mpyi a uye pwɔ Yahutuubii làda karigii na sèl'e. U mpyi maha dánafeebii kyérege sèl'e. Nka Kafoonji Yesu à uye cyêe u na, maa u yyer'a pyi u tũntunɔ supyishinji sanɔj'á.

Poli la mpyi si nkàre Ɔrɔmu kànbwɔhe e si Jwumpe Nintanmpe jwo, si yĩri wani si nkàre Ɛsipaji kɔni i si sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, nka u jyɛ a jà a li pyinɔkanni ta mɛ.

Dánafeebii kurunke ku mpyi Ɔrɔmu kànbwɔhe e ke, kuru shiinbii mpyi Yahutuubii ná supyishinji sanɔj.

Nyɛ ka Poli si mpa lógo na dánafeebii pi mpyi a fworɔ Yahutuubii shinji i, ná mpɔii pi mpyi a fworɔ supyishinji sanɔj i ke, na ngaha na wá uru supyishinji kuuyi shuunninji shwɔhɔl'e: Yahutuubii mpyi a supyishinji sanɔj le barag'e mɛ, ɔaha kurugo yɛ pi mpyi a li ta na supyishinji sanɔj jyɛ na Kile tũntunɔ Musa Saliyanji kurigii ɔaare mɛ. Supyishinji sanɔj mpyi na sɔnni na pir'à pwɔrɔ, ɔaha kurugo yɛ pire jyɛ a pwɔ uru Saliyanji na mɛ.

Ka Poli si li cyêe pi kuuyi shuunninji na na Kile jyɛ a sùpya pwɔɔɔ sùpya na mɛ, Jwumpe Nintanmpe na jyɛ sùpyire puni wumɔ, Yahutuubii bâra supyishinji sanɔj na.

Sùpyire pun'à Kile ɔwɔmɛɛni yaha, Yahutuubii bâra supyishinji sanɔj na. Kile lùun'à yĩri sùpyire puni taan (1.18--3.20). Nka Yesu u jyɛ u jyɛ a kapɔii pyi mɛ, ur'à kwũ sùpyire puni cyaga. U kwũn'à sùpyire kapegigii yàfa ti na. Lire e shin maha shin u à dá u na ke, Kile maha pire tɔre shintiibil'e (3.21--5.21). Pyinɔkanni na Kile maha sùpyanji pyi na u à tíi ur'á ke, Jwumpe Nintanmpe na lire cyêre. Dániyanji kanni kurugo lire maha jà a pyi, mà lwɔ tasiige na, mà sà nɔ takwɔge na (1.17).

Poli à li cyêe na Kile Saliyanji na jyɛ yacɛnnɛ, nka li fànhɛ jyɛ sùpyanji i, u jà u a u kurigii ɔaare mɛ. Nka Kile à ɔũɔaara ta wuu na, maa u Munaani tun l'á wuu tɛge (6--8).

Nyɛ Poli à jwo mà yyaha tíi ná Yahutuubil'e, u a jwo: Yahutuubii pii mén'à Kile Nɔɔwɔnrɔnji cyé ke, Kile jyɛ a u shiinbii cyé mɛ. U à ɔwɔ pi na maa pi cwɔɔnrɔ. Canɔka Izirayɛli shiinbii sí shɔnji ninɔkwombaanji ta Yesu Kirisita cye kurugo (9--11).

Mà tàanna ná Kirisita kacenni nimpyiini i wuu mú pun'á, pyinkanni na dánafeebil'à yaa pi piye pwɔ u na, pi i piye kyaa táan piy'á ná pi zòmpyaagii puni i ke, Poli à lire cyêe pi na (12--16).

Leterɛɛɛi tasiige

¹ Mii Poli na nyɛ Yesu Kirisita báarapyi. Kile à mii cwɔɔnrɔ maa mii yyere mà pyi Yesu túnntunɔ, bà mii si mpyi s'a u Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á mɛ. ² Kile mpyi a puru Jwumpe Nintanmpe ɲwɔmɛɛni lwɔ fo tèemɔni i u Jwumpe Semɛɛi i u túnntunmpii cye kurugo. ³ Puru Jwumpe Nintanmpe na u Jyanɛ shɛnrɛ yu, uru ɲgemu u à pa mpyi sùpya maa mpyi saanɛi Dawuda tɔluge shin ke. ⁴ U à ɲɛ a fworɔ kwùɛi i, Kile Munaani à li cyêe na Kile Jyanɛ wi, uru u nyɛ wuu Kafoonɛi Yesu Kirisita, uru u nyɛ sɛɲifoo. ⁵ Uru cye kurugo Kile à ɲwɔ mii na, maa mii pyi túnntunɔ Kafoonɛi metange kurugo, bà supyishɛɛi puni si mpyi si dá u na s'a u pɛre mɛ. ⁶ Yii mú na nyɛ tire sùpyire e, yii Kile à yyere yii pyi Yesu Kirisita wuu ke. ⁷ Yii pi nyɛ Ɔrɔmu kànbwɔhe e ke, yii pun'á mii à ɲge lɛtɛɛɛi kan. Kile à yii kyaa táan uy'á, maa yii yyer'a pyi u wuu. Wuu Tunɛi Kile ná wuu Kafoonɛi Yesu Kirisita pi ɲwɔ yii na, pi i yyɛɲɛɲke kan yii á.

Poli la nyɛ si sà fworɔ Yesu dánafeebii na Ɔrɔmu kànbwɔhe e

⁸ Yyɛcyiige na, mii à fwù kan na Kilenɛi á, Yesu Kirisita mɛge na yii puni kurugo, ɲaha na yɛ yii dániyanɛi kyaa na yu diɲyɛɛi cyeyi puni i. ⁹ Mii na báare Kile á ná na zòmbilini puni i, u Jyanɛ Jwumpe Nintanmpe ɲjwuɛi cye kurugo. Kile à li cɛ na mii na sòɲɛi yii kyaa na, na Kileɲareyi puni i. ¹⁰ Tère o tère e mii nyɛ na Kile ɲáare ke, mii maha li cya u á, kampyi u ɲyii wuuni li nyɛ li li, u na yaha si tère ta sà fworɔ yii na. ¹¹ Yii li cɛ na mii la à sɛi si yii ɲya, Kile Munaani à kàlanɛi ɲgemu kan mii á ke, bà mii si mpyi si sà yii taanna uru na, yii i fàɲha ta mɛ. ¹² Mii la nyɛ si maban le yii e bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i mɛ. Mà bàra lire na, mii la nyɛ yii Kile kuni yyaha yyére zhɛɛi si maban le mii i.

¹³ Mii cɛnmpyiibii, mii la na nyɛ yii li cɛ, na mii mpyi a li lwɔ tooyo ɲɲyahay'e naye funɲ'i, si sà fworɔ yii na, bà mii si mpyi si báara pyi yii yyére si u fyè ɲya yii shwɔhɔl'e, bà mii à u ɲya supyishɛɛi sanɛi shwɔhɔl'e mɛ. Nka ali numɛ, mii sàha jà a shà mɛ. ¹⁴ Kànbwɔhɔshiin bàra ɲyɛgɛɲwɔhɔshiin na, mpɛi pi à kàla ke, mà bàra mpɛi pi nyɛ pi nyɛ a kàla mɛ, sùpyire puni fwoo na nyɛ mii na Jwumpe Nintanmpe ɲjwuɛi kàmpaɲɛke na. ¹⁵ Lire kurugo l'à sàa táan mii á, mà sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii Ɔrɔmu shiinbil'á mú.

16 Mii nyɛ na sílege si Jwumpe Nintanmpe jwo mɛ, ɲaha kurugo yɛ mpiimu ká dá pu na ke, Kile sífenɛ ti nyɛ pu pi mà pire shwɔ, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nɔ supyishinɔi sanɔi na. 17 Yii li cɛ, pyinɔkanni na Kile maha sùpyanɔi pyi u à tíi u yyaha taan ke, Jwumpe Nintanmpe maha lire cyɛre. Dániyanɔi kanni cye kurugo lire maha já a pyi, mà lwó tasiige e, mà sà nɔ takwɔge e. Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛnɔi i na: «Sùpyanɔi u à tíi ke, dániyanɔi cye kurugo uru maha mpyi nyii na*.»

Mpii pi nyɛ pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ

18 Mpii pi nyɛ pi nyɛ na fyáge Kile na, maa mpyi pi nyɛ a tíi mɛ, Kile lùyirini na liye cyɛre mà yíri nɔnyinɔi i pire mɛɛ na, ɲaha na yɛ pi ntiimbaanɔi kurugo, pi à cyé sɛɛnɔi na. 19 Mà li ta, nde wá sí n-já n-cɛ Kile kyaa na ke, lir'à fininɛ pi á. Kile yabilin'a lire finin'a cyɛɛ pi na. 20 Kile sífente tɛgɛɛ baa woore ná u yabilinɔi nyɛ yaage ɲkemu ke, yire na nyɛ yaaya nɔnyambaaya. Nka mà lwó dɔnyɛn'a dá ke, yaayi Kile à dá ke, u sífente tɛgɛɛ baa woore ná u kileere na ɲaa na ɲcwúu yire cye kurugo. Lire e ke tanga tataga nyɛ sùpya á mɛ. 21 Ali mà li ta pi à Kile cɛ, u ná pɛɛnte t'à yaa ke, pi nyɛ a tire taha u na mɛ, pi nyɛ na fwù kaan u á mú mɛ. Pi sònɔɔre na nyɛ laaga baa, pi yákilibii puni sí nyɛ numpire. 22 Pi à piye yaha yákilifee, mà li ta sɔɲcomii pi.

23 Kile u nyɛ u nyɛ na ɲkwúu mɛ, pi à uru sɔnampe fáa ná yaayi yà malwɔɔre e, ɲjɛmu yi nyɛ na ɲkwúu ke, mu à jwo: sùpyanɔi ná saɲcɛɛnre ná tooyo sicyɛɛre yaayi ná ɲinɔke yafiliyi.

24 Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i katupwɔhɔyi pyi mà tàanna ná pi nyii wuuni i, fo ka pi ɲjini si láha pi na. 25 Pi à Kile sɛɛnɔi fáa kafinare na, maa u yadayi pɛre maa yi kɛre, maa ɲcyé yi Davoonɔi na, uru sí u à yaa ná ɲkɛɛnɔi i fo tɛekwombaa. Amiina. 26 Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i pi nyii karigii sílege baa wogigii pyi. Tasinnage k'à yaa k'a mpyi nɔnɔi ná ceɛnɔi shwɔhɔl'e ke, pi cyeebil'à kuru kɛɛnɔi na mpyi ná piye e. 27 Lire pyinɔkanni na, nambaabii mú à cyeebii yaha wani, ka pi nambaɲɛbii lage si shwɔ pi e. Nyɛ nambaabil'à sílegebaare pyi ná pi nambaɲɛbil'e, maa pi kapiini sàranɔi ta. 28 Nyɛ ná pi sí nyɛ a li ta kacɛnnɛ si Kile cɛ mɛ, lire e Kile à pi yaha piy'á ná pi sònɔɔnɔkanni nimpini i, ka pi i wá na kapyimbaagii pyi. 29 Pi zòompil'à ɲí ntiimbaanɔi karigii shinɔi puni ná pege na, pi nyɛ na ntinni mɛ, maa mpyi nyipɛɛnfee. Pi zòompil'à ɲí yɔɲcyɛge ná boore ná yoge ná nàɲwɔhɔre ná zòɲkuuyi ná jwoore na. 30 Mɛkɛɛgɛfee pi, maa mpyi Kile zàmpɛnmii. Pi nyɛ na sílege mɛ, yàmpeɛnɛ ná funmbwɔhɔ sùpyii pi. Tèrigii puni i, kapegii nɔvɔnɔnɔi yyaha pi na ɲcaa. Pi nyɛ a pi sífeebii ɲwɔmɛɛni cù mɛ. 31 Yákili baafɛe pi, ɲwɔmɛɛfee bà mɛ, sùpyigire nyɛ pi e mɛ,

* 1:17 Abakuki 2.4

Ɔ̀n̄jaara Ɔ̀ye pi e m̄e. ³² Ali mà li ta pi à Kile SaliyaƆi c̄e, na cyire Ɔ̀cyii karigii pyifeebil' à yaa ná kw̄̀ni i, pi Ɔ̀ye a li d̄a cyi mpyiƆi kanni na mà d̄e! N̄ka mp̄ii pi Ɔ̀ye na cyi pyi ke, pi maha màban leni pire e.

2

Shin̄ji u Ɔ̀ye na sùpyire sannte c̄ege ke, urufoo maha Ɔ̀c̄egeƆi n̄o uye na

¹ Ɔ̀ye mu shin maha shin u maha sùpyire sannte c̄ege ke, t̄anga Ɔ̀ye a sìi mu á m̄e. Mu aha a sùpyire sannte c̄ege, mu maha Ɔ̀c̄egeƆi cyán maye na, Ɔ̀aha na ye karigii na mu na sùpyire sannte c̄ege ke, mu mú na cyire pyi. ² Wuu à li c̄e na mp̄ii pi Ɔ̀ye na cyire karigii pyi ke, Kile sí pire s̄ara si nt̄aanna ná pi kapyiĩkil'e nt̄iƆi fun̄ke e. ³ Mu u Ɔ̀ye na cyire karigii pyifeebii c̄ege mà li ta cyire mu mú Ɔ̀ye na mpyi ke, mu na s̄on̄ji mu sí n-shw̄o Kile yibige na b̄e? ⁴ Lire e ke Kile u à kariii kw̄́ ke, mu na uru t̄ic̄enmpe ná u l̄utaanni t̄egele baa wuuni Ɔ̀jini fare la? Mu Ɔ̀ye a c̄e na Kile t̄ic̄enmp' à yaa pu mu pyi mu u ma toron̄kanni k̄ēn̄ne mà? ⁵ Mu n̄ingyiwaani ná mu toron̄kanni Ɔ̀k̄ēn̄nembaan̄ji kurugo, mu na n̄avun̄ke b̄inn̄ini maye yyaha na can̄ka m̄e na, kuru Ɔ̀kemu i Kile sí u l̄uyirini ná u yukyaani cȳe sùpyire na nt̄iƆi fun̄ke e ke. ⁶ U sí sùpyire puni s̄ara si nt̄aanna ná ti kapyiĩkil'e*. ⁷ Mp̄ii pi à piye waha maa kac̄en̄kii pyi bà pi si mpyi si mpyi shinbwoo Kile yyahe taan, u u pi k̄e, pi i mpyi ná u e t̄erigii puni i m̄e, u sí sh̄iƆi n̄iƆkwombaan̄ji kan pir'á. ⁸ N̄ka mp̄ii pi Ɔ̀ye na n̄akaante pyi, maa Ɔ̀cyé s̄ēn̄ji na, maa Ɔ̀ēe n̄tiimbaan̄ji na ke, n̄avun̄ke ná l̄uyirini sí n̄o pire na. ⁹ Shin maha shin u Ɔ̀ye na kapegigii pyi ke, mà lw̄o Yahutuubii na yyecyiige na, mà s̄a n̄o supyish̄iƆi san̄ji na, kyaage ná yyefuge sí pire puni ta. ¹⁰ N̄ka shin maha shin u Ɔ̀ye na kac̄en̄kii pyi ke, mà lw̄o Yahutuubii na, mà s̄a n̄o supyish̄iƆi san̄ji na, Ɔ̀k̄ēn̄ji ná p̄ēnte ná yyen̄jke sí n-kan pire pun'á. ¹¹ N̄aha na ye Kile Ɔ̀ye a sùpya pw̄oƆo sùpya na m̄e.

¹² Mp̄ii pi à kapegigii pyi mà pi ta pi Ɔ̀ye a Musa SaliyaƆi c̄e m̄e, yoge sí n-kw̄̀n pire na u baa. N̄ka mp̄ii pi à kapegigii pyi mà pi ta pi à Musa SaliyaƆi c̄e ke, yoge sí n-kw̄̀n pire na si nt̄aanna ná u e. ¹³ Mp̄ii pi Ɔ̀ye na Musa SaliyaƆi jwumpe n̄uru kanna ke, pire bà pi à t̄i Kile á m̄e. N̄ka mp̄ii pi Ɔ̀ye na u kurigii Ɔ̀aare ke, pire Kile sí n-pyi na pi à t̄i. ¹⁴ Supyish̄iƆi san̄ji u Ɔ̀ye u Ɔ̀ye a Musa SaliyaƆi c̄e m̄e, pire ká a Ɔ̀aare na nt̄aanna ná u e piy'á, pi m̄e Ɔ̀ye SaliyaƆi c̄embaa ke, pi maha li cȳe pi Ɔ̀aaran̄kanni cye kurugo, na pir'á pi n̄impyiini c̄e. ¹⁵ Pi maha li cȳe na Ɔ̀je SaliyaƆi Ɔ̀ye na yu ke, yir'á t̄ēn̄ pire fun̄ji. Pi z̄ompyaagii maha lire cȳe. T̄erigii cȳl'e, pi s̄on̄jore maha pi

* 2:6 Zaburu 62.13; TaanliƆkii 24.12

cêegɛ; tɛrigii cɔl'e ti maha pi tanga kaan. ¹⁶ Nyɛ bà mii à li jwo Jwumpe Nintanmpe e mɛ, canɲke Kile sí shin maha shin sâra si ntàanna ná u kapyiɲkil'e Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru canɲke, sùpyire numpire karigii puni jwɔhɔ sí múgo.

Kile à Yahutuubii cêegɛ mú

¹⁷ Nyɛ mu u à maye pyi Yahutu, ma a ma sɔnɲɔre taha MusaSaliyaɲi na, ma a maye pɛe na mu na nyɛ Kile wu ke, ¹⁸ mu à Kile nyii wuuni cɛ, mu s'à taanna Musa Saliyaɲi karigii na, ka mu u kacɛnni cɛ. ¹⁹ Mu à maye pyi fyinmpii kàbicɔɲi, mpai pi nyɛ numpini i ke, ma a maye pyi pire bèɛnmpe. ²⁰ Mpii pi nyɛ pi nyɛ a kyaa cɛ mɛ, maa mpyi nàɲkopyire fiige ke, mu à jwo na mu u nyɛ pire cyelentɔɲi, mà li nɔɲke pyi na mu à sɛɛɲi kuni ɲcɛɲi puni ta Saliyaɲi i.

²¹ Nyɛ mu u nyɛ na sùpyire sannte kâlili ke, maye kâla kɛ! Mu u nyɛ na ɲko na nàɲkaage nyɛ a jwɔ mɛ, mu sí i ku pyi mà de? ²² Mu u nyɛ na ɲko na jacwɔrɔ kà raa mpyi mɛ, mu sí i ti pyi mà de? Mu u nyɛ na ɲko na kacɔɲzunn'à pɛn mu á, mu sí maha kacɔɲmbayi yaayi nàɲkaage mà de? ²³ Mu u à maye pɛe na mu à Musa Saliyaɲi karigii cɛ, mu sí nyɛ na u kurigii ɲaare mɛ. Lire e mu à Kile ɲjini faha! ²⁴ Yii li cɛ na y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Yii Yahutuubii kurugo, supyishɲi sanɲ'à Kile mɛge kɛegɛ†.»

²⁵ Sɛe wi, mu aha a Musa Saliyaɲi kurigii ɲaare, kaɲwɔɔ maha mpyi ɲkwɔɲɲi na, ɲka ná mu nyɛ na Saliyaɲi kurigii ɲaare mɛ, mu ɲkwɔɲɲi maha mpyi laaga baa. ²⁶ L'aha mpyi mu à jwo shinɲi u nyɛ u nyɛ a kwɔɲ mɛ, ɲka u na Saliyaɲi kurigii ɲaare, tá li sí n-pyi Kile á mu à jwo u à kwɔɲ mɛ? ²⁷ Uru nàɲi nyɛ a kwɔɲ u cyeere e mɛ, ɲka u na Saliyaɲi kurigii ɲaare. Nyɛ mu u nyɛ mu nyɛ na Saliyaɲi kurigii ɲaare mɛ, uru nàɲi u sí mu cêegɛ. Mà li ta, Saliyaɲi à sém'a kan mu á, mu mú s'à kwɔɲ. ²⁸⁻²⁹ Mà si Yahutu cye kurugo, lire kanni nyɛ na wà pyi Yahutu sɛe wuu mɛ. Fyɛɲi mú sí u à bwɔɲ cyeere na mà tàanna ná Yahutuubii karigil'e ke, uru bà u nyɛ ɲkwɔɲɲi sɛe wuɲi mɛ. Yahutɔɲi sɛe wuɲi u nyɛ shinɲi u nyɛ u wi funɲɔ karigil'e ke, Kile Munaani maha ɲkwɔɲɲi ɲgemu pyi zɔmbilini i ke, uru u nyɛ ɲkwɔɲɲi sɛe wuɲi. Sùpyir'á bà Yahutɔɲi sɛe wuɲi maha u ɲkɛɲi taa mɛ; Kile á u maha u taa.

3

Sùpyaɲi wà tufiige nyɛ à tíi mɛ

¹ Nyɛ l'aha nta amuni, ɲaha k'à Yahutɔɲi wwû supyishɲi sanɲi i yɛ? Kaɲwɔɔ na nyɛ ɲkwɔɲɲi na bɛ? ² Kaɲwɔɔ nimbwoo na nyɛ u na kàmpaɲpyi puni na! Yahutuubil'á Kile à fyànha a

† 2:24 Ezayi 52.5; Ezekiyeli 36.22-23

u Jwumpe kan. ³ Nye ná Yahutuubii pìi sí nye a pyi jwɔmɛɛ nin̄kinfee mɛ, lire sí Kile pyi u yîri u jwɔmɛɛni juŋ'i la? ⁴ Sɛɛni na, lire sî n-pyi mɛ. Wuu à yaa wuu li cè na Kile na sɛɛni yu, sùpyire puni sí nye kafinivinimii bà y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i mɛ, na:

«Kile, sùpyir'a yaa ti li cè na mu jwump'à tíi.

Pi aha mu cêɛge, mu à yaa mu u ta tangafoo*.»

⁵ Nka kapegigii wuu nye na mpyi ke, cyire ká li cyêe na Kile à tíi, naha saha ye? Kile lùuni ká yîri wuu taan, tá wuu à yaa wuu jwo na u nye a tíi mɛ? (Naha mii na yu funɲɔ baa shin fiige.) ⁶ Kaɲɛɛ bà mɛ! Kampyi Kile mpyi a tíi mɛ, di u mpyi na sí diɲɛɲi sùpyire kapegigii fwooni tò pi na n-jwo ye?

⁷ Nye pìi mú sí n-jà n-jwo: «Mii kafinare cye kurugo, Kile sɛɛni ká fwor'a yyére u pèente kurugo, lire e, ta mii saha à yaa mii i jɔcû mu à jwo kapimpyiɲɛ?» ⁸ Nye pìi ká a puru yu, naha na wuu àha n-jwo na: «Wuu à kapegigii pyi, kacɛɲɲkii si nta a fworɔ cyi e mà ye»? Pii na mii cêɛge na mii à yire jwo. Pire sî n-sîi n-shwɔ Kile yoge na mɛ.

⁹ Di yi nye ye? Wuu Yahutuubil'à pwórɔ sùpyire sannte na la? Mà byanhara bá la! Mii à fyânha a li cyêe, Yahutuubii bâra supyishin̄i san̄i na, pi puni na nye kapegigii tugure jwɔh'i, ¹⁰ bà y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Sùpyan̄i wà tufiige nye a tíi mɛ, ali shin nin̄kin!

¹¹ Wà nye a sîi yákilifoo mɛ,

wà nye na Kile caa mɛ!

¹² Pi pun'à kuni niɲɛɛni yaha,

pi pun'à pyi kaɲwɔɔ baa.

Wà nye na kacɛɲɲ pyi mɛ,

ali shin nin̄kin†!

¹³ Pi ɲkðɔnyi na nye mu à jwo fanmugon̄ahaga.

Pi maha pi njirigii tɛge na pi sanmpii wuruge‡.

Pi jwɔshɛɛnr'à pi mu à jwo màcwɔn shɔnrɔ§.

¹⁴ Lan̄an̄ke jwumpe ná jwumpimpe kanni pu maha fwore pi jwɔyi i*.

¹⁵ Pi supyibo ton'à wyère.

¹⁶ Pi maha ɲkɛɛɛɲi ná yyefuge yare pi tatoroyi puni i.

¹⁷ Pi nye a yyɛɲin̄ke kuni cè mɛ†.

¹⁸ Pi nye a sîi na fyáge Kile na mɛ‡.»

¹⁹ Nye yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i Saliyan̄i kyaa na. Wuu s'à cè na wuu Yahutuubil'à y'à sém'a kan, bà li si mpyi sùpya kà tanga ta mɛ, sùpyire puni si ɲcêɛge Kile yyahe taan.

* 3:4 Zaburu 51.6 † 3:12 Zaburu 14.1-3; 53.2-4; Ekileziyasi 7.20 ‡ 3:13

Zaburu 5.10 § 3:13 Zaburu 140.4 * 3:14 Zaburu 10.7 † 3:17 Ezayi 59.8

‡ 3:18 Zaburu 36.2

²⁰ Lire kurugo Kile yyahe taan, sùpyanji wà tufiige sì n-jà n-tíi Saliyanji kurigii naaranji cye kurugo mɛ. Nde kanni Saliyanji maha já a pyi ke, lire li jnyɛ, u maha sùpyanji pyi u à kapiini cè.

Sùpyanji ká dá Kile na, Kile maha jwo na u à tíi

²¹ Nka numɛ, pyinƙanni na wuu si n-jà n-tíi Kile yyahe taan ke, Kile à lire cyêe wuu na. Lire jnyɛ a lwó a pwɔ Saliyanji kurigii naaranji na mɛ. Yire Kile túnntunji Musa ná Kile túnntunmpii sanmpil'à jwo. ²² Kile maha sùpyire pyi shintiilii dáníyanji cye kurugo Yesu Kirisita na, wà jnyɛ a wwû w'e mɛ. ²³ Sùpyire pun'à kapegigii pyi, lire l'à pi nàzhan yige Kile sɪnampe e. ²⁴ Nka Kile à jwɔ pi na maa pi pyi pi à tíi mana, Yesu Kirisita à pi jùhɔ wwû pi kapegigil'e ke, lire cye kurugo. ²⁵⁻²⁶ Kile à Yesu yaha a pa, pi i u kwɔro cige na, bà u si mpyi si Kile lùuni tɪɲɛ, si wuu kapegigii yàfa wuu na, u sishange ɲgunji cye kurugo mɛ. Mà ta lire sàha mpyi mɛ, Kile lùtaanni kurugo, u jnyɛ a mpyi a sùpyire cù a tàanna ná ti kapyiɲkil'e mɛ. Numɛ, Yesu à pa, mpíi pi à dá u na ke, ali mà ta pi à kapegigii pyi, Kile à jwo na pi à tíi. Lire Kile à pyi ke, ntiimbàa bà mɛ, jaha na yɛ Yesu à pi kapegigii tugure lwó.

²⁷ Nyɛ tá tanga saha na jnyɛ wà a u uye pèe? Ɔnhɔ! Naha kurugo yɛ nde li jnyɛ na wíi ke, Saliyanji kurigii naaranji bà mɛ, ɲka dáníyanji. ²⁸ Sèe wi, wuu à li cè na sùpyire ntíiɲi na ntaa dáníyanji cye kurugo, ɲka Musa Saliyanji kurigii naaranji i bà mɛ. ²⁹ Taha Yahutuubii kanni wu u jnyɛ Kile? Supyishinji sanji wu mú bàl'à? Ɔɔn ke! Supyishinji sanji wu wi mú dɛ! ³⁰ Naha kurugo yɛ Kile nɪɲkin u jnyɛ. Uru u sí Yahutuubii pyi na pi à tíi pi dáníyanji kurugo, si supyishinji sanji mú pyi na pi à tíi pi dáníyanji kurugo.

³¹ Nyɛ wuu aha dáníyanji ƙaɲwɔɔni jwo amuni, lir'à li cyêe na Musa Saliyanji na jnyɛ ƙaɲwɔɔ baa la? Mà byanhara bá la! Wuu bá maha u ƙaɲwɔɔni yal'a cyêe.

4

Pyinƙanni na Kile à Ibirayima pyi na u à tíi ke

¹ Nyɛ Ibirayima u mpyi wuu Yahutuubii tùluge siifoɔni ke, jaha wuu sí n-jwo uru kyaa na yɛ? ² Kampyi yi mpyi a jwo na Ibirayima à tíi u kapyiɲkii kurugo, u mpyi na sí n-jà uye pèe, ɲka ná yire sí bà y'à jwo mɛ, u sì n-jà uye pèe Kile yyahe taan mɛ. ³ Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Ibirayima à dá Kile na, u dáníyanji kurugo, Kile à jwo na u à tíi*.» ⁴ Shin ká báara pyi, u sàraɲ'à yaa u kan u á. Uru sàraɲi jnyɛ a kan mana mɛ, ɲka u ná ur'à yaa. ⁵ Shinji u jnyɛ u jnyɛ a u sɔɲhɔre taha u katiigii nimpyiɲkii na mɛ, maa dá li na na Kile maha

* 4:3 Zhenɛzi 15.6

kapegigii pyifeebii kapegigii yàfani pi na ke, Kile maha urufoo le shintiibil'e u dáníyaŋi kurugo.

⁶ Lire pyiŋkanni na, sùpyaŋi Kile à pyi u à tíi mà ta u kapyiŋkii fye bà mɛ, saanŋi Dawuda mú à mɛɛ cêe urufoo wuuni jwɔŋi kyaa na:

⁷ «Mpiimu u ntiimbaa kariii cyi à yàfa pi na, ka toro si ntaha pi kapegigii na ke, pire wuun'à jwɔ.

⁸ Kafoonŋi Kile jɲɛ a shinŋi ŋgemu cû a tàanna ná u kapegigil'e mɛ,

urufoo wuun'à jwɔ†.»

⁹ Jɲɛ mpíi pi à kwòn ke, pire kanni wuuni l'à jwɔ laa, niŋkwɔnmabaabii wuuni mú à jwɔ? Wuu à yi jwo a kwò na: «Ibirayima à dá Kile na, u dáníyaŋi kurugo, Kile à jwo na u à tíi». ¹⁰ Tèni i Kile à u cè shintiawe ke, u mpyi a kwòn laa, u mpyi na sàha ŋkwòn mɛ? U niŋkwɔnŋi bà mɛ, ŋka u niŋkwɔnmabaanŋi. ¹¹ Lire kàntugo ka u u ŋkwònŋi fyèŋi ta, ŋgemu u à li cyêe na Kile mpyi a u cè shintiawe u dáníyaŋi kurugo mà u ta kwònmaba ke. Lire pyiŋkanni na, mpíi pi jɲɛ pi jɲɛ a kwòn mɛ, ŋka pi à dá Kile na, ka Kile si jwo na pi à tíi ke, Ibirayima à pyi pire puni tunŋi dáníyaŋi kuni i, ali pi mɛɛ nta pi jɲɛ a kwòn mɛ. Kile à pire cè shintiilii. ¹² Mpíi pi à kwòn ke, Ibirayima mú u jɲɛ pire tunŋi. Mpíi pi jɲɛ pi jɲɛ a kwòn cyeere e kanna mɛ, ŋka pi na dáníyaŋi kuni jaare wuu tunŋi Ibirayima fiige ke, pire kyaa mii jɲɛ na yu. Ur'à dá Kile na mà ta u sàha ŋkwòn mɛ.

¹³ Jwɔmɛɛni Kile à lwó Ibirayima ná u tùlug'a na pi sí dɲyɛŋi ta kɔɔgo ke, li jɲɛ a lwó mà li jùŋke pyi na Ibirayima na Saliyaŋi kurigii jaare mɛ, u à dá Kile na ka Kile si jwo u à tíi ke, lire kurugo l'à lwó. ¹⁴ Lire jwɔmɛɛni n'a mpyi a lwó a pwɔ Saliyaŋi kurigii naaranŋi na, dáníyaŋi kaŋwɔɔ mpyi na si n-pyi mɛ, Kile jwɔmɛɛni mpyi na si n-pyi laage e mú mɛ. ¹⁵ Yii li cè na Kile lùyirini jùŋke ku jɲɛ Saliyaŋi, ŋka ná Saliya jɲɛ mɛ, wà mpyi na si u kafuun pyi mɛ.

¹⁶ Lire pyiŋkanni na, yaayi jwɔmɛɛni Kile à lwó ke, dáníyaŋi kurugo l'à lwó, bà yi si mpyi s'a ntaa mana mɛ. Wuu pi jɲɛ Ibirayima tùluge shiinbii ke, wuu à tèen ná l'e, wuu sí yire ta dáníyaŋi cye kurugo, ali wuu mɛɛ ká mpyi wuu jɲɛ na Yahutuubii làda karigii pyi mɛ. Mpíi pi à dá Kile na Ibirayima fiige ke, pire puni mú sí yire ta. Uru u jɲɛ wuu puni tunŋi Kile kuni i. ¹⁷ Amuni y'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Mii à mu pyi supyishi niŋyahawa tu‡.» Kile u maha kwùubii jèni, yaayi yi jɲɛ yi mpyi mɛ, maa yire dá ke, uru u à mpe jwo. Ibirayima à dá Kile na maa mpyi wuu tunŋi Kile yyahe taan.

† 4:8 Zaburu 32.1-2 ‡ 4:17 Zhenɛzi 17.5

¹⁸ Sònnɔrɔ mpyi na sì n-jà n-taha kani ndemu na mɛ, Ibirayima à dá maa u sònnɔre taha lire na. Lire e u à pa mpyi supyishi ninyahawa tu bà y'à jwo Kile Jwumpe Semɛni i mɛ na: «Mu tùluge shiinbii sí nyaha wɔrigii fiigeŋ.» ¹⁹ Ibirayima mpyi a byanhara yyee nkɔu (100) na mà kwɔ. Ali mà u yaha u u sònnɔni na ur'à lyɛ pyita na, u cwonji Sara sí nyɛ cijirinɛ, u nyɛ a u sònnɔre láha Kile na mɛ. ²⁰ Nwɔmɛɛni Kile à lwɔ ke, u sònnɔre nyɛ a láha lire na mà nya mɛ. Lire bá mpyi a u pyi u à dá Kile na sɛl'e, maa u pɛre. ²¹ Ibirayima mpyi a sàa dá li na na nwɔmɛɛni Kile à lwɔ ke, u sí n-jà li fũnnɔ. ²² Lire e u daniyani kurugo, Kile à jwo na u à tí. ²³ «Kile à jwo na u à tí» puru jwumpe nyɛ a sɛmɛ uru kanni kurugo mɛ. ²⁴ Kile u à wuu Kafoonji Yesu jɛ a yige kwùni i ke, wuu mpiimu pi à dá uru na ke, p'à sɛmɛ wuu kurugo mú, naha kurugo yɛ wuu mú sí n-pyi na wuu à tí. ²⁵ Kile à u kan kwùni á wuu kapegigii kurugo, maa u jɛ a yige u e, bà wuu si mpyi si ntii uru yyahe taan mɛ.

5

Wuu ná Kile shwàhɔni à yaa

¹ Lire pyin kanni na, wuu à pyi shintiilii Kile yyahe taan, wuu daniyani kurugo, lire e wuu nyɛ yyepinke e ná Kile e numɛ, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ² Yesu barag'e, wuu daniyani kurugo, wuu à Kile ticɛnmpe cɛ, maa pu taa numɛ canja maha canja. Wuu funny'a sàa táan, naha na yɛ wuu à dá li na na Kile sí wuu pyi shinbwoo uye yyɛre. ³ Mà bàra lire na, wuu à kwɔro funntange e yyefuge tɛni i, naha na yɛ wuu à li cɛ na yyefuge maha ma ná mayezhiilini i. ⁴ Mayezhiilini maha ma ná sítare e zòzhwɔre na. Síni ká nta, sònnɔre tatahage mú maha nta. ⁵ Tire sònnɔre tatahage sì wuu nwɔhɔ yaha mɛ, naha na yɛ Kile à wuu zòmpyaagii nɛ u tàange na u Munaani cye kurugo, u à lire ndemu kan wuu á ke.

⁶ Mà wuu yaha wuu fànhancyɛrɛre e, Kile nyii tɛn'à nɔ ke, ka Kirisita si nkɔwɔ maa wuu nimpibii shwɔ. ⁷ Shinɔni u à tí ke, li sí n-waha sùpya u jɛɛ si nkɔwɔ uru kurugo; nka shinɔni u nyɛ na nkanɔni pyi sɛl'e ke, wà bá kú n-jà nũnnɔ waha si jɛɛ nkɔwɔ uru kurugo. ⁸ Nka Kile à li cyɛɛ wuu na na ur'à sàa wuu kyaa táan uy'á. Mà wuu yaha kapegigii mpyini i sahanɔni, Kirisita à kwɔ wuu kurugo. ⁹ U à u sishange wu mà pyi sárage maa wuu pyi shintiilii numɛ Kile yyahe taan. Ná lire s'à pyi, wuu à sàa tɛɛn ná l'e na Yesu Kirisita sí wuu shwɔ Kile lùyirini na. ¹⁰ Mà wuu yaha Kile zàmpɛnmii, Kile à wuu ná uru shwàhɔni yaa u Jyani nkɔwɔni cye kurugo. Mà wuu ná u shwàhɔni yaha u à yaa, nàkaana baa, wuu sí n-shwɔ u Jyani jɛni cye kurugo. ¹¹ Lire kanni bà mɛ, wuu funntanga wuu pi nyɛ Kile wwojɛɛge e wuu

Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo, uru u à wuu ná Kile pyi wuu à wwò.

Kapegigii sìɲkanni ná cyi láhaɲkanni

¹² Kapegigil'à jyè dɲɲɛɲi i shin nɲɲkin cye kurugo, uru u ɲɲɛ Adama, ka kapegigii si mpa ná kwùɲi i. Lire pyɲɲkanni na, kwùɲ'à nɔ sùpyire puni na, ɲaha na yɛ pi pun'à kapegigii pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè, mà lwó Adama tɛni na mà pa nɔ Kile tũntunɲiMusa wuuni na, sùpyire mú mpyi na kapegigii pyi. Lire tɛni i, Kile mpyi na sì n-jà yoge kwòn pi na na pi à Musa Saliyaɲi kuni yaha mɛ, ɲaha na yɛ uru Saliyaɲi mpyi na sàha ɲkwò à kan pi á mɛ. Pi mú ɲɲɛ a mpyi a Adama kapiini nimpɲiini shi pyi mɛ. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha ɲkwùu. ɲɲɛ nde Adama mpyi a pyi ke, lire mpyi a kyaa nɔ sùpyire na. Amuni li mú ɲɲɛ, Yesu Kirisita u mpyi na sí n-pa ke, nde ur'à pa mpyi ke, lɪr'à kyaa nɔ sùpyire na.

¹⁵ ɲka Kile à kani ndemu pyi mana ke, lire tayyérege ná Adama kapiini nimpɲiini woge ɲɲɛ sumara mɛ. Shin nɲɲkin kapii ká mpyi kaɲuɲɔ mà kwùɲi nɔ shinɲyahara na, yii li cè na kacɛnni Kile à sàa pyi shinɲyahara á shin nɲɲkin cye kurugo, ná uru u ɲɲɛ Yesu Kirisita ke, lire sì n-jà n-jwo si nɔ li tɛɲɛni na mɛ. ¹⁶ Mà bàra lire na, Kile kacɛnni tayyérege ná shin nɲɲkinɲi kapiini tayyérege ɲɲɛ nɲɲkin mɛ, ɲaha na yɛ shin nɲɲkin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cêɛɛɛ. ɲka kapegii nɲyahagii pyɲɲkwooni kàntugo, Kile kacɛnni nimpɲiini kurugo, pi sí n-jà n-tíi Kile yyahe taan. ¹⁷ Shin nɲɲkin kanna u à kapiini pyi, ka lire si sùpyire pyi ti i ɲkwùu. Ná lire s'à pyi, nàkaana baa, shin nɲɲkin cye kurugo mú, mpiimu ká ɲɛɛ Kile ticɛnmpe na, ka u u pi pyi na pi à tíi ke, pire sí sí ta, mà lwó numɛ na, fo tèekwombaa. Uru shinɲi nɲɲkinɲi u ɲɲɛ Yesu Kirisita.

¹⁸ ɲɲɛ shin nɲɲkin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cêɛɛɛ, lire pyɲɲkanni na mú, shin nɲɲkin kacɛnnɛ kurugo, sùpyire pun'à pyi shintiilii maa shɲɲi nɲɲkwombaaɲi ta. ¹⁹ Shin nɲɲkin Kile ɲwɔmɛɛyahani kurugo, shinɲyahara à pyi kapimpyimii. Lire pyɲɲkanni na mú, shin nɲɲkin Kile ɲwɔmɛɛcunte kurugo, shinɲyahara sí n-pyi shinziilii Kile yyahe taan.

²⁰ Kile à Saliyaɲi kan, bà sùpyire si mpyi si ɲcè na pir'à kapegii nɲyahagii pyi mɛ. ɲka cyage e kapegigil'à ɲyaha ke, Kile kacɛnɲkii maha núr'a ɲyaha sèl'e cyi na. ²¹ Tɛni l'e, sùpyire mpyi na sì n-jà n-pyi ná ti ɲɲɛ na kapegigii pyi mɛ; lire na kwùɲ'à nɔ ti na. ɲka Kile à ɲwɔ wuu na maa jwo na wuu à tíi, lire e, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo, wuu sí shɲɲi nɲɲkwombaaɲi ta.

6

Wuu à kwû kapegigii kàmpañke na, maa mpyi nyii na, ná Kirisita e

¹ Nyɛ wuu naha jwo bɛ? Wuu à yaa wuu kwôro kapegigii mpyiɲi i, Kile ticɛnmpe si mpêe la? ² Mà byanhara bá la! Wuu pi nyɛ mu à jwo kwûu, kapegigii kàmpañke na ke, naha na wuu saha sí n-kwôro kapegigil'e yɛ? ³ Wuu mpɛi pi à batize Yesu Kirisita mɛge na ke, yii nyɛ a cè na l'à pyi mu à jwo wuu à kwû ná u e mà? ⁴ Uru batizeliɲi kurugo, l'à pyi mu à jwo wuu à le fanɲke e ná u e, bà Kirisita à jɛ a fwororo kwûɲi i Tufooni sifente cye kurugo mɛ, amuni wuu sí shɲi nivɔɲɲi ta.

⁵ Sɛɛɲi na, ná wuu s'à wwò ná u e u kwûɲi shɲi i, wuu mú sí n-wwò ná u e u jɛɲi shɲi i. ⁶ Wuu li cè na wuu à wuu pyiɲkanni niɲjyeeni kwôro cige na ná Kirisita e, kapegigii mpyiɲi lage ku mpyi maha mpyi wuu na ke, bà kuru si mpyi si ɲkwò mɛ. Wuu saha nyɛ ku bilere e mɛ. ⁷ Naha na yɛ shɲɲi u à kwû ke, uru saha nyɛ kapegigii fànhe jwɔh'i mɛ.

⁸ Ná wuu à kwû ná Kirisita e, wuu à dá li na mú na wuu sí n-kwôro ná u e nyii na. ⁹ Naha na yɛ wuu à li cè na Kirisita à jɛ, u saha sì n-kwû mɛ, kwûɲi saha sì n-jà u na mɛ. ¹⁰ U niɲkwuɲi, u à kwû tɔɔgo niɲkin si kapegigii fànhe kwò. Numɛ, mà u yaha nyii na, u na karigii puni pyi si Kile pɛe. ¹¹ Lire pyiɲkanni na mú, yii a yiye tòre kwûubil'e kapegigii kàmpañke na. Yesu Kirisita wwɔɲɛge kurugo, yii a yiye tòre nyii wuubil'e, yii raa yii karigii puni pyi Kile mɛge mpɛɛɲi kurugo. ¹² Lire e yii àha núru kapegigii mpyiɲi lage yaha ku fànha ta yii na mɛ. Mà yii yaha yii sí n-pa n-kwû n-fwororo nge dɲyɛɲi i, yii àha núru jɛɛ u nyii karigii na mɛ. ¹³ Yii àha núru yii cyeere yatanɲyi yaha ntiimbaanɲi karigii lage e mɛ. Ná yii s'à jɛ mà fwororo kwûɲi i, yii yiye puni kan Kile á. Yii yii yatanɲyi yaha katiigii mpyiɲi laage e. ¹⁴ Yii li cè na kapiini fànhe saha nyɛ yii na mɛ, naha na yɛ yii saha nyɛ Musa Saliyanɲi fànhe jwɔh'i mɛ, ɲka Kile ticɛnmpe funɲke e yii nyɛ.

¹⁵ Nyɛ ná wuu sí nyɛ Musa Saliyanɲi fànhe jwɔh'i mɛ, fo Kile ticɛnmpe funɲke e, tá lir'à li cyɛe na wuu à yaa wuu a kapegigii pyi? Mà byanhara bá la! ¹⁶ Yii à li cè na yii aha yiye kan shin á s'a u pɛre, yii maha mpyi urufoo biliwe. Lire e yii aha a kapegigii pyi, yii maha mpyi cyire bilii, cyire sí cyi maha ma ná kwûɲi i, ɲka yii aha a Kile pɛre, yii maha mpyi u bilii, lire sí li maha ma ná ntiɲi i. ¹⁷ Wuu fwù kan Kile á, naha na yɛ yii pi mpyi kapegigii bilii ke, numɛ, kàlanɲi u à kan yii á ke, yii à jɛɛ uru na ná yii zòmɲyaagii puni i. ¹⁸ Yii à fwororo ntiimbaanɲi bilere e mà jyɛ ntiɲi bilere e. ¹⁹ Kilenɲi ná sùpyire karigii jcyii yyaha cɛmɛ sì n-táan mɛ, lire kurugo, mi à nde táanlini jwo yii á mà yyaha tíi ná bilere kani i. Yii mpyi a fyànha a yiye puni

yaha ƚwəhəmpe ná ntiimbaani bilere e, tire ntemu ti maha ma ná ƚŋkyaanre e Kile na ke. Lire pyinƚkanni na, yii yiye puni kan bilii fiige ntiŋi karigii mpyiŋi mɛ na, bà yii si mpyi si fiiŋi mɛ. ²⁰ Tèni i yii mpyi kapegigii bilere e ke, yii kuro ƚye a mpyi ntiŋi karigil'e mɛ. ²¹ Yii na silege karigii ƚcyiimu tapyige e numɛ ke, tɔŋŋi ŋgire yii mpyi maha ntaa cyi mpyiŋi i ye? Cyire karigii maha ma ná kwùŋi i. ²² Nka numɛ, yii à fworokapegigii bilere e mà pyi Kile bilii. Lire e yii maha si yyaha na Kile ƚyii karigii mpyiŋi i. Tɔŋŋi yii sí n-ta lire e ke, uru u ƚye shiŋi ninƚwombaanji.

²³ ƚye yii li cè na kapiini fwotonte ti ƚye kwùŋi. Nka Kile maha yaage ŋkemu kaan mana wuu ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwoŋɛɛge kurugo ke, kuru ku ƚye shiŋi ninƚwombaanji.

7

¹ Mii cìnmɔyibii, mii à li cè na ƚje mii na yu yii á ke, yii à yi cè a kwò, ƚaha na ye yii à saliyaŋi karigii cè. Yii à li cè na sùpyaŋi ká mpyi shi na, lire e saliyaŋi fàŋhe maha mpyi u na. ² Yyecyeenɛ na, ceenji u ƚye nàmbage e ke, mà u poonji yaha shi na, saliyaŋi maha pi pwò piye na. Nka nòŋi ká ŋkwù, saliyaŋi fàŋhe saha ƚye ceenji na nòŋi kàmpanŋa na mɛ*. ³ ƚye mà u poonji yaha shi na, u aha ŋkàre nòŋi waber'á, u à jacwɔrɔ pyi. Nka u poonji ká ŋkwù, saliyaŋi saha ƚye u ƚun'ɪ mɛ, u aha ŋkàre nòŋi waber'á, u ƚye a jacwɔrɔ pyi mɛ.

⁴ Mii cìnmɔyibii, amuni yii wuuni mú ƚye. Li mpyi mu à jwo MusaSaliyaŋi u mpyi yii poonji. Nka numɛ, l'à pyi mu à jwo yii à kwù ná Kirisita e. Lire e ke yii poonji fàŋhe saha ƚye yii na mɛ. Yii na ƚye nòŋi waber'á ŋgemu u à jè a fworokwùŋi i ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi s'a kacɛŋŋii pyi s'a Kile père mɛ. ⁵ Yii li cè na tèni i wuu mpyi na wuu ƚyii karigii pyi ke, Musa Saliyaŋi mpyi a wuu ƚyii karigii nimpegigii lage pyi k'à wuu yaha kapegigii na, ƚcyiimu ná Saliyaŋi mpyi a kàntugo wà yiy'á ke. Lire mpyi a wuu le kwùŋi kuni i. ⁶ Numɛ wuu à fworokwùŋi i bilere e, ƚaha kurugo ye wuu mpyi uru ŋgemu cye e kasujyii fiige ke, wuu à kwù uru kàmpanŋke na. Saliyaŋi nizemɛŋi u ƚye ke, wuu mpyi maha ƚcaa s'a ƚaare s'a ntàanni ná ur'e, ŋka numɛ, Kile Munaani à fàŋhe kan wuu á, wuu u ƚaare ƚaaranƚkanna nivɔnnɔ na.

Musa Saliyaŋi maha kapegigii cyêre

⁷ ƚye mpe funŋke e, ƚaha mii la ƚye si jwo ye? MusaSaliyaŋi na ƚye kapii la? Mà byanhara bá la! Saliyaŋi u à mii pyi mii à kapiini cè. Uru baare e, mii mpyi na si n-cè na ƚyipeɛnni na

* 7:2 Ɔrɔmu shiinbii yyêre, wà fàŋha mpyi lenƚkwucyeebii na mɛ. U poonji kwunƚwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèŋe wani.

nyɛ kapii mɛ. Njɛ y'à jwo Saliyanɔ i na: «Ma hà ma supyiɲɛɲɛi cyeyaage nyipɛɛn pyi mɛ» yire y'à mii pyi mii à li cè kapii†. ⁸Nyɛ Saliyanɔ à pyi kaɲuɲɔ mà kapegigii mpyiɲi lage tîrige mii funɲ'i pyiɲkannigii niɲyahagii na. Naha na yɛ Saliyanɔ kàmpyi u nyɛ mɛ, wuu mpyi na sí wuu kapegigii cè mɛ. ⁹Tèni l'e, mii mpyi a Saliyanɔ cè mɛ, ɲka tèni i u à cyêe mii na ke, ka mii i nta a cè na mii na kapegigii pyi, ¹⁰na mii laage mpyi a tɔɔn Kile na. Lire e Saliyanɔ u mpyi a yaa u shɛɲi niɲkwombaani kuni le mii taan ke, u à kwùɲi kuni le mii taan. ¹¹Kapegigii mpyiɲi lage ku nyɛ mii i ke, kur'à mii wurugo, maa mii pyi mii à kwû Saliyanɔ cye kurugo.

¹²Nyɛ Saliyanɔ à fworo Kile e, njɛ y'à jwo u e ke, yire mú à tíi, maa ɲwɔ. ¹³Lire e ke yaage k'à ɲwɔ ke, kuru k'à pyi kaɲuɲɔ si mii bô la? Mà byanhara bá la! Nka kuru yaag'à pyi kaɲuɲɔ mà kapegigii mpyiɲi lage pêe mii funɲ'i, ka lire si mii pyi mii à kwû. Lir'à pyi mii si li cè na mii kapyiɲkii nyɛ a tíi mɛ. Mii aha ɲcè na mii à Kile Saliyanɔ kuni yaha, mii maha ɲcè na mii sòɲɲɔre nyɛ a sàa ɲwɔ mɛ.

¹⁴Sèɛɲi na, wuu à li cè na Saliyanɔ à yîri Kile yyére, ɲka mii na nyɛ sùpya, ɲgemu fàɲha k'à cyére ke. Mii na nyɛ mu à jwo biliwe kapegigii mpyiɲi kàmpaɲɲke na. ¹⁵Naha na yɛ nde mii na mpyi ke, mii nyɛ na lire yyaha cini mɛ. Nde l'à táan mii á ke, mii nyɛ na lire pyi mɛ, nde l'à pɛn mii á ke, lire mii maha mpyi.

¹⁶Nyɛ nde l'à pɛn mii á ke, ná lire mii maha mpyi, lire e ke, mii à li cè na Saliyanɔ à ɲwɔ. ¹⁷Nka mii fàɲha nyɛ naye na mɛ, ɲaha na yɛ kapegigii mpyiɲi lage ku nyɛ mii i ke, kuru ku maha mii yaha li na. ¹⁸Mii à li cè na kacɛɲɲkii mpyiɲi fàɲha nyɛ mii i mɛ. Sèɛɲi na, mii la maha mpyi s'a katiigii pyi, ɲka mii maha já mɛ. ¹⁹Kacɛɲɲkii mii la maha mpyi s'a mpyi ke, mii nyɛ na jini na cyire pyi mɛ fo kapegigii, cyire lage sí nyɛ mii na mɛ. ²⁰Nde l'à pɛn mii á ke, mii aha a lire pyi, lir'à li cyêe na mii fàɲha nyɛ naye na mɛ, ɲka kapegigii mpyiɲi sòɲɲɔre ti nyɛ mii i ke, tire fàɲhe ku nyɛ mii na.

²¹Mii à nde kani kàanmucya naye e, tère o tère e mii la nyɛ s'a kacɛɲɲi pyi ke, kapiiɲi mpyiɲi lage ku maha mii ta. ²²Kile Saliyanɔ kyal'à sàa táan mii á. ²³Nka mii maha kani labɛɛ fàɲha ɲya naye na, ndemu li nyɛ li nyɛ mii ɲyii wuuni mɛ. Lire li maha mii yaha kapegigii mpyiɲi na, mii a sì mpyi cyi biliwe. ²⁴Ei! Mii wuun'à kèege dɛ! Mii sòɲɲɔpeere ti sí kwùɲi nɔ mii na ke, jofoo u sí mii shwɔ tire na yɛ? ²⁵Wuu Kile kêe, ɲaha na yɛ wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita à wuu shwɔ.

Nyɛ mii la na nyɛ s'a Kile Saliyanɔ kurigii ɲaare, ɲka kapegigii mpyiɲi lage kurugo, mii nyɛ a já a li pyi mɛ.

† 7:7 Ekizodi 20.17; Duterenɔmu 5.21

8

Naaraŋkanni l'à táan Kile Munaani á ke

¹ Nye numε, mpíi pí nye Yesu Kirisita wwoŋεεge e ke, Kile saha sì tìgìre cyán píre na mε. ² Kile Munaani maha shìŋi ŋgemu kaan Yesu Kirisita wwoŋεεge e ke, lire fành'à mii jùŋɔ wwû kapegigii ná kwùŋi fành'e e. ³ Sùpyaŋi fành'à cyéε, lire kurugo wuu nye a jà na MusaSaliyaŋi kurigii jaare si ntíi mε. Lire e Kile à u yabiliní Jyaŋi tun, u à pa sùpya wuu kapimpyiibii fiige, maa u pyi kapegigii yàfaŋi sàrage. ⁴ U à lire pyi, bà wuu si mpyi s'a jaare ntíiŋi i Kile Saliyaŋi yi jwuŋkanni na mε. Numε, wuu saha nye na jaare wuu nyii wuuni i mε, ŋka wuu na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i.

⁵ Yii lí cè, shinŋi u na jaare na ntàanni ná u nyii wuuni i ke, u nyii karigii kanni na urufoo maha sòŋŋi. Ŋka shinŋi u na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, lire nyii karigii na urufoo maha sòŋŋi. ⁶ Na sòŋŋi ma nyii karigii na, lire maha kwùŋi nɔ mu na, ŋka na sòŋŋi Kile Munaani nyii karigii na, lire maha shìŋi ná yyeŋŋke kaan. ⁷ Mpíi pí maha sòŋŋi pí nyii karigii kanni na ke, píre na nye Kile zàmpeŋmii. Naha na ye pí nye na jεεge na Kile Saliyaŋi kurigii jaare mε, pí bá jìni mε. ⁸ Lire l'à lí ta, mpíi pí na sòŋŋi pí nyii karigii kanni mpyiŋi na ke, píre sì n-jà Kile nyii kariii pyi mε. ⁹ Yii pí ke, yii nye na jaare na ntàanni ná yii nyii wuuni i sahaŋki mε, Kile Munaani nyii wuuni yii nye na mpyi, naha na ye Kile Munaani na nye yii e.

Ná Kirisita Munaani* nye ŋgemu i mε, urufoo nye Kirisita wu mε. ¹⁰ Yii mée nye yii sí n-kwû yii kapegigii kurugo ke, ná Kirisita sí na nye yii zòmpyaagil'e, Kile Munaani sí shìŋi nìŋkwombaaŋi kan yii á, naha na ye Kile à jwo na yii à tíi. ¹¹ Ná Kile s'à Yesu jè a yige kwùŋi i u Munaani cye kurugo, Kile Munaani sí nye yii e, yii aha ŋkwû, Kile sí yii jè u Munaani cye kurugo mú.

¹² Lire e ke cìnmppyiibii, wuu à yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i, ŋka wuu nye a yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná wuu nyii wuuni i mε. ¹³ Yii aha a jaare na ntàanni ná yii nyii wuuni i, yii sí n-kwû, ŋka yii aha yii nyii karigii nimpegigii bò Kile Munaani barag'e, yii sí shìŋi nìŋkwombaaŋi ta.

¹⁴ Nye mpíi pí na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, píre puni na nye Kile pyii. ¹⁵ Naha na ye Kile Munaani lí nye yii e ke, lire kurugo, yii saha sì n-pyi bilii mε, yii mú saha sì raa fyáge mε. Lí sí yii pyi Kile pyii, si yii pyi yii jà yii a ŋko fành'a na Kile á: «Baba, Tufoonj!» ¹⁶ Lire Kile Munaani lí maha wuu pyi wuu à tèɛn ná l'e wuye funŋ'i na wuu na nye

* 8:9 Kirisita Munaani ná Kile Munaani nye nìŋkin.

sèenji na Kile pyii. ¹⁷ Nyε ná wuu sí nyε u pyii, wuu à pyi u koolyii mú, maa mpyi Kirisita koolyiñεε. Ná wuu s'à pyi ná u e u yyefuge e, wuu mú sí n-pyi ná u e u sìnampe e.

Sìnampe nimpampe kani

¹⁸ Mii à li cè na yyefuge e wuu nyε amε numε ke, kuru nyε yafyin mε, sìnampe nimpampe Kile sí n-kan wuu á ke, ku bá sì n-jà n-tàanna ná pur'e mε. ¹⁹ Yii li cè na canñke Kile sí u pyiibii sìnampe cyêe ke, Kile yadayi puni funvwugo wuyi yi nyε na kuru canñke sigili. ²⁰ Yaayi Kile à dá ke, yire pun'à pa mpyi kanwɔɔ baa. Lire nyε a pyi yire yaayi nyii kyaa mà dε! Kile u à li pyi l'à pyi amuni. Lire ná li wuuni mú i, sònñɔɔ tatahaga saha na nyε. ²¹ Bà biliñi maha fworɔ bilere e mε, amuni yaayi Kile à dá ke, yire sí n-pa n-fworɔ vwònñɔñi i. Lire pyiñkanni na, Kile pyiibii na nyε sìnampe mpemu i ke, yire yaayi sí n-pyi pur'e. ²² Wuu à li cè, ali niñjaa, yaayi puni na ñkyèn yyefuge cyε e, layirilifoo fiige. ²³ Lire kanni bà mε, wuu mú na ñkyèn. Yaayi Kile sí n-pa n-kan wuu á ke, Kile Munaani à kan wuu á mà pyi yire niñcyiige. Kile sí n-pa yaayi puni kan u pyiibil'á mà bàra cyeere nivɔnnte na canñke ñkemu i ke, mà jwo kuru canñke ku nɔ ke, wuu mú na ñkyèn. ²⁴ Kile à wuu shwɔ, ñka wuu sàha ñkwɔ a yire yaayi puni ta mε. Wuu à wuu sònñɔre taha yire na. Yii li cè na mu aha yaage ñkemu ta a kwɔ ke, mu sàha maha kuru nta sònñi mε. ²⁵ Nyε yaage na wuu na sònñi ke, ná wuu sàha ku ta mε, wuu wuu funñyi jíñje wuu raa ku sigili.

²⁶ Kile Munaani maha wuu tère wuu fànhañcyerεε karigil'e mú. Naha na yε wuu à yaa wuu Kile jáare kani ndemu na ke, wuu maha lire cè mε. Kile Munaani maha Kile jáare wuu kurugo fo maha kyènñkanni là pyi, wuu nyε a ndemu yyaha cè mε. ²⁷ Kile u maha sùpyañi zòmbilini karigii yyaha caa ke, nde u Munaani nyε na ñcaa ke, uru u à lire cè. Yii li cè na mpii pi nyε Kile wuubii ke, Kile Munaani maha u jáare pire kurugo maha ntàanna ná Kile nyii wuuni i. ²⁸ Mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, wuu à li cè na yaayi puni maha báarañi pyi siñcyan pire ntègeni kurugo, u à pire mpiimu yyere mà tàanna ná u kayaañjahani i ke. ²⁹ Kile à fyânha a mpiimu cwɔɔnrɔ ke, u à wyèr'a li lwó uye funñ'i, si pire pyi u Jyañi fiige, bà u Jyañi si mpyi si mpyi shinñyahara yyaha wu mε. ³⁰ Mpiimu u kariii Kile à fyânha a cwɔɔnrɔ ke, u à pire yyere. U à pi yyere ke, maa pi pyi na pi à tii. Nàkaana baa, u mú sí pi pyi shinbwoo uye yyéere.

Tàange ku nyε Yesu Kirisita e ke, yafyin sì n-jà wuu láha kuru na mε

³¹ Nye naha wuu saha sí raa yu ye? Ná Kile sí nye ná wuu e, naha wà sí n-jà n-pyi wuu na ye? ³² Kile nye a ñen'a u yabilinji Jyanji shwò kyaage na me, nka u à u yaha u à kwû mà pyi sàraga wuu puni kurugo, naha ku sí li ta na u àha yaayi puni kan wuu á u Jyanji cye kurugo mà ye? ³³ Mpii Kile à cwònrò ke, jofoo u sí n-jà tìgìre cyán pìre na ye? Wà sì n-jà me, naha na ye Kile u à pi pyi pi à tíi. ³⁴ Jofoo u sí n-jà pi cêege ye? Wà sì n-jà me, naha na ye Yesu Kirisita à kwû wuu cyaga, lire kanni bà me, u à ñè a fworò kwùnjì i, u à sà ntèn Kile kàniñe cyege na, maa Kile ñáare wuu á. ³⁵ Tàange ku nye Kirisita e mà yyaha tíi ná wuu e ke, naha ku sí n-jà wuu láha kuru na ye? Yyefuge sí n-jà la? Lire nye me fyagare, lire nye me wuu ñkyèregenji, lire nye me katege, lire nye me fòñke, lire nye me kawaa, lire nye me boore la? ³⁶ Yire y'à sème Kile Jwumpe Semenji i na:

«Mu kurugo, wuu maha mpyi kwùnjì laage e canmpuni, pi maha wuu pyi mu à jwo mpàa, pi na ñkèege ná mpiimu i tabonji' i ke†.»

³⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, nge u à wuu kyaa táan uy'á ke, uru fànhe cye kurugo, wuu à sí ta yire yyefuyi puni na. ³⁸ Sèenji na, mii à sàa dá li na na kwùnjì yo, shìnjì yo, mèlèkèebii yo, jìnabii yo, nume yaayi yo, yaayi nimpayi yo, ³⁹ ñijnyinji fànhe yaayi yo, ñinñke ñùñò wuyi yo, yaaga maha yaaga k'à dá ke, tàange ku nye Kile á mà yyaha tíi ná wuu e, u à kuru ñkemu cyêe wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru kà sì n-jà wuu láha kuru na me.

9

Kile à Izirayeli shiimbii cwònrò

¹ Sèenji mii nye na yu yii á, kafinara bà me, naha kurugo ye mii nye Kirisita wu, mii zòmbilini yyaha Kile Munaani à cù ke, lir'à li cyêe mii na na sèenji mii nye na yu na: ² mii yyetanha wu ná mii nàvunñò wu u nye mii shinji shiimbii taan. ³ Lanjanke mée n'a mpyi a cwo mii na pi cyaga, maa mii yige Kirisita wwoñeège e bà pi si mpyi si jyè kuru wwoñeège e me, lire mpyi na sí n-táan mii i. ⁴ Pire pi nye Izirayeli shiimbii, Kile à pi pyi u pyenge shiin. U à sìnampe kan pi á, maa tunmbyaare le ná pi e, maa Saliyanji kan pi á, pyinñkanni na pi à yaa pi a uru père ke, maa lire cyêe pi na, maa yaayi ñwomyahigii lwó pi á. ⁵ Pi à fworò tiibii ñincyibil'e. Pire cye na Kirisita à pa, uru u nye yaayi puni ñùñò na, uru u nye Kile. U à yaa u a mpère tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina.

⁶ Izirayeli shiimbii ñijyahamii mén'à Kile cyé ke, lire nye a li cyêe na yaayi ñwomyahigii Kile à lwó ke, na cyir'à pyi kanñwò baa mà de! Yii li cè na Izirayeli shiimbii puni nye Izirayeli tùluge

shiin mɛ. ⁷ Ibirayima tɔluge shiimbii puni nyɛ Ibirayima pyɛi mɛ. Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na: «Ishaka pyɛibii pi sí n-pyi mu tɔluge shiimbii*.» ⁸ Lire jwɔhe ku nyɛ, pyɛibii pi à ta mà tàanna ná sùpyire nyii wuuni i kanna ke, pire nyɛ Kile pyɛi mɛ. Mpii pi à ta mà tàanna ná Kile jwɔmɛɛni i ke, pire pi nyɛ Ibirayima tɔluge shiimbii. ⁹ Kile jwɔmɛɛni jwumpe pu nyɛ mpe: «Yyeela numɛcyiin, mii sí núru n-pa, lire sí pyà ta Sara á†.» ¹⁰ Lire kanni bà mɛ. Wuu sɔnhɔ Erebeka na mú! Ur'à u ɲampii laani lwó wuu tulyɛge Ishaka á. ¹¹⁻¹³ Mà pyɛibii yaha pi sàha si, si ɲkwò kacɛnnɛ, lire nyɛ mɛ kapii pyi mɛ, Kile mpyi a yi jwo Erebeka á na yyahafoonji Ezawu sí n-pyi kàntugo wuɲi Yakuba báarapyi‡. Kile à jwo u Jwumpe Semɛɲi i na: «Mii à Yakuba funɲɔ lwó mà tòro Ezawu na§.» Kile à yire jwo mà pi ta pi sàha si mɛ. Lir'à li cyêe na kani Kile à bégel'a yaha ke, u na u báaraɲi pyi na ntàanni ná lire e, u nyɛ na u pyi mà tàanna ná sùpyaɲi kapyiɲkil'e mɛ.

Kile maha sùpyire cwɔɔnre maha ntàanna ná u nyii wuuni i

¹⁴ Nyɛ jaha wuu sí n-jwo yɛ? Lire e ke Kile nyɛ a tɛl'à bɛ? Ɔnhɔ! Lire bà mɛ! ¹⁵ Sɛɛɲi na, u à yi jwo Musa á na: «Shinɲi na mii la nyɛ si jùɲaara ta ke, mii sí ti ta uru na, shinɲi i mii la nyɛ si jùɲke pi ke, mii sí ku pi ná ur'e*.» ¹⁶ Lire e ke sùpya nyii wuu, lire nyɛ mɛ u kapyiɲii sì n-jà lire pyi li pyi mɛ, fo Kile ká jùɲaara ta ɲgemu na ke. ¹⁷ Kile Jwumpe Semɛɲi i, Kile à jwo Farɔn á na: «Mii à mu tɛɲɛ saanre tatɛɲge e bà mii fànhe ná mii mɛge si mpyi si nɔ jùɲke cyeyi puni i mu cye kurugo mɛ†.» ¹⁸ Lire e ke shinɲi na Kile la nyɛ si jùɲaara ta ke, u maha ti ta urufoo na, u la ká mpyi si ɲgemu ɲɲgyii waha ke, u maha li waha. ¹⁹ Wà sí n-jà mii yíbe na «Naha na Kile maha núru na wuu cêɛge yɛ? Jofoo u sí n-jà n-cyé u nyii wuuni i yɛ?» ²⁰ Mu u nyɛ sùpya kanna ke, jaha ku nyɛ mu, ka mu u wá na Kile kyáli yɛ? Pwoore cwooni sí n-jà li yaafoonji pyi na jaha na u à lire yal'amɛ yɛ la‡? ²¹ Pwoore cwɔnhɔfoonji bà u maha ti pyi u ɲɛɛmpe mà? L'aha u táan, ná pwoore ninure e, u sí n-jà longara cwoo, lire nyɛ mɛ cwotiile yaa. ²² Kile la mpyi si li cyêe na uru lùun'à yíri, si u sífente cyêe mú. Ʋka cyire cwɔhigii cyi mpyi a yaa cyi kèɛge ná Kile lùuni mpyi a yíri cyi taan ke, Kile à li kwú uye e, maa ɲcú uye na cyi taan. ²³ Mpii na u à jùɲaara ta maa pi bégel'a yaha pi i jyè ɲɲyiɲi i ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire puni na na u pèente na nyɛ tɛgele baa. ²⁴ Wu u à yyere ke, Yahutuubii kanni shwɔhɔl'e bà u à wuu yyere mɛ, u à wuu

* 9:7 Zhenɛzi 21.12 † 9:9 Zhenɛzi 18.10, 14 ‡ 9:11-13 Zhenɛzi 25.23

§ 9:11-13 Malaki 1.2,3 * 9:15 Ekizodi 33.19 † 9:17 Ekizodi 9.16 ‡ 9:20 Ezayi 29.16; 45.9; Zheremi 18.6

pìi yyere mà fworo supyishinɔi sannɔi shwəhəl'e mú. ²⁵ Yire y'à jwo Kile tūntunɔi Oze sémɛɔi i na:

«Mpii pi nyɛ pi mpyi mii shiin mɛ,
mii sí pire pyi na shiin.

Supyishinɔi u nyɛ mii mpyi a u kyaa táan nay'á mɛ,
mii sí uru kyaa táan nay'á sèl'eŠ.

²⁶ Cyage e yi mpyi a jwo pi á na

“Yii nyɛ mii shiimbii mɛ” ke,

kuru cyage ninuge e pi sí raa yiri Kile nyii wunɔi pyilibii*.»

Nje Kile à jwo Izirayeli shiimbii kyaa na ke

²⁷ Kile tūntunɔi Ezayi mú mpyi a jwo Izirayeli shiimbii kyaa na na:

«Izirayeli shiimbii méɛ ká sàa nyaha suumpe lwəhe jwəge
nticɛnɔi fige,

pi shin paanra kanna ti sí n-shwə.

²⁸ Yii li cè na jwumpe Kafoonɔi Kile à jwo ke,

u sí pu fūnɔi feefee jɔŋke na fwəfwə†.»

²⁹ Kile tūntunɔi Ezayi mú mpyi a fyānha a jwo na:

«Kàmpyi Sɔɔi Punifoo Kile nyɛ a mpyi a shinpaanra yaha t'à
kwôro wuu shinɔi i mɛ,

wuu shinɔi mpyi na sí n-tò Sədomu fige,

wuu shinɔi mpyi na sí n-tò Gəməri fige‡.»

Mpii pi à dá Kirisita na ke, Kile à jwo na pire pun'à tíi

³⁰ Nyɛ supyishinɔi sannɔi shiimbii pi mpyi pi mpyi na ntɔinɔi
caa mɛ, pir'à ntɔinɔi ta pi daniyanɔi kurugo; ³¹ mà li ta, Izirayeli
shiimbii pi mpyi na sɔnnɔi si ntɔinɔi ta MusaSaliyanɔi kurigii
jaaranɔi kurugo ke, pire nyɛ a u ta mɛ. ³² Naha na lir'à pyi yɛ?
Pire pi ke, mà jwo pi daniyanɔi pyi si u ta ke, pi mpyi na u caa
ná pi kapyiɔnkil'e. Nyɛ l'à pyi mu à jwo pi à búruge kafaage na
mà cwo. ³³ Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Sémɛɔi i na:

«Yii wíi, kafaage na sùpyire sí raa búruge ke, mii à kuru yaha
Siyon kàhe e.

Kafaage ku sí raa sùpyire cyáan ke, mii à kuru yaha wani.

Nka ŋgemu u à dá ku na ke, urufoo si n-sílege mɛŠ.»

10

¹ Nyɛ mii cɛnmpyiibii, nde mii na jcaa ná na zòmbilini puni i,
maa Kile jáare li na na shinɔi Izirayeli shiimbii kurugo ke, lire
li nyɛ, pi nùmpañja ta. ² Sèɛnɔi na, mii à li jya na pi à piye
pwə sèl'e Kile kuni jaaranɔi na, ŋka pi nyɛ a li yyaha cè mɛ.
³ Pyiɔnkanni na Kile maha sùpyanɔi pyi na u à tíi ke, pi nyɛ a lire
yyaha cè mɛ, maa ntɔinɔi caa ná pi yabilimpíi kapyiɔnkil'e. Lire

§ 9:25 Oze 2.22 * 9:26 Oze 1.10 † 9:28 Ezayi 10.22, 23 ‡ 9:29 Ezayi 1.9

§ 9:33 Ezayi 8.14; 28.16

pyiŋkanni na, kuni i Kile maha sùpyaŋi pyi u à tíi ke, pi à cyé lire na. ⁴ Kirisita u ɲyɛ Saliyaŋi tɛgɛni, bà li si mpyi, shin maha shin u à dá u na ke, Kile sí urufoo le shintiibil'e mɛ.

⁵ Ntìiŋi u maha ntaa Saliyaŋi cye kurugo ke, Kile túnntunŋi Musa à jwo uru kyaa na na: «Ŋgemu ká já na Saliyaŋi kurigii puni ɲaare ke, urufoo sí shì ta lire cye kurugo*.»

⁶ Ntìiŋi u maha ntaa dányiŋi kuni i ke, shinŋi u ɲyɛ na ɲáare lire kuni i ke, urufoo sí n-jà n-jwo Kile túnntunŋi Musa fiige na: «Li ɲyɛ a nɔ yii pi dùgo nɲyɛŋi i† (yii sà Kirisita cya yii tɪrige mɛ.) ⁷ Li mú ɲyɛ a nɔ yii tige kacɛwɛyicugunke e (yii i Kirisita pyi u ɲɛ a fɔworo kwùŋi i mɛ.)» ⁸ Nka ɲaha Kile Jwumpe Semɛŋi à jwo yɛ? U à jwo: «Jwumpe na ɲyɛ mu taan, mu ɲwɔge e ná mu zòmbilini i‡.»

Puru jwumpe pu ɲyɛ dányiŋi jwumpe, wuu na puru mpemu yu sùpyir'a ke. ⁹ Mu aha ɲɛn'a yyére li na ma ɲwɔge e na Yesu u ɲyɛ Kafoonji, maa dá li na ná ma zòmbilini puni i na Kile à u ɲɛ a yige kwùŋi i, mu sí nùmpaŋa ta. ¹⁰ Wà ha dá Kirisita na u zòŋi na, Kile maha jwo na urufol'à tíi. Wà ha yyére li na u ɲwɔge e sùpyire ɲyii na na Yesu u ɲyɛ Kafoonji, urufoo sí nùmpaŋa ta. ¹¹ Yii li cè na y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Shin maha shin u à dá u na ke, urufoo sì n-sílege mɛ§.» ¹² Lire e ke Yahutuubii bâra supyishiŋi sanŋi na, wà ɲyɛ a wwû w'e mɛ. Kafoonji ninunŋi u ɲyɛ pi puni ɲùŋo na. Mpiimu ká u ɲáare ke, u maha pire kan fo maha pi funɲyi ɲíŋɛ. ¹³ Naha na yɛ yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Shin maha shin ká Kafoonji Kile mɛge yyere ke, urufoo sí n-shwɔ*.»

Yahutuubil'à cyé Jwumpe Nintanmpe na

¹⁴ ɲyɛ wà sí n-jà n-jwo, ná pi ɲyɛ a dá u na mɛ, di pi sí n-jà u yyere n-jwo yɛ? Ná pi ɲyɛ a u kyaa lógo mɛ, di pi sí n-jà n-dá u na n-jwo yɛ? Ná wà ɲyɛ na u kyaa yu mɛ, di pi sí u kyaa lógo n-jwo yɛ? ¹⁵ Ná pìi ɲyɛ a tun u shɛɛnre ɲjwunŋi mɛɛ na mɛ, di u shɛnre sí raa yu s'a ŋko yɛ? Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Mpii pi na ma ná Jwumpe Nintanmpe e ke, pire pama lem'à ɲwɔ cyeyi puni i‡.» ¹⁶ Nka sùpyire puni ɲyɛ a dá Jwumpe Nintanmpe na mɛ. ɲyɛ yire Kile túnntunŋi Ezayi à jwo na: «Kafoonji Kile, Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo ke, jofoo u à dá pu na yɛ‡?» ¹⁷ Dányiŋi maha ntaa Jwumpe Nintanmpe ndògoŋi cye kurugo, puru Jwumpe Nintanmpe à fɔworo Kirisita e. ¹⁸ Yíbigɛ wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku ɲyɛ: «Taha Yahutuubii ɲyɛ a pu ta a lógo mɛ?» Pi à pu lógo kɛ! Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛŋi i na:

* **10:5** Levitike 18.5 † **10:6** Duterenɔmu 30.12 ‡ **10:8** Duterenɔmu 30.14
§ **10:11** Ezayi 28.16 * **10:13** Zhouwɛli 2.32 † **10:15** Ezayi 52.7 ‡ **10:16** Ezayi 53.1

«Pi à yi\$ jwumpe lógo nìŋke cyeyi puni i,
yi jwump'à nò diŋyɛŋi nùnyi puni na*.»

¹⁹ Yíbigé wà saha sí n-jà n-pyi ke, kuru ku ŋyɛ: «Taha Izirayeli shiinbii ŋyɛ a mpe jwumpe yyaha cè mɛ?» Kile tùnntunŋi Musa mpyi a jwo na Kile à jwo:

«Supyishinɔ u ŋyɛ yii ŋyɛ a u le dá e mɛ, mii sí uru yinɔyɛge lèŋɛ
yii e,

yii na supyishinɔ ŋgemu sônŋi yákili baafée ke, mii sí uru
nàvunŋke pyi ku yii ta†.»

²⁰ Ezayi mú à jwo fyagara baa na Kile à jwo:

«Mpii pi mpyi pi mpyi na mii caa mɛ, pir'à mii ŋya,
mpii pi mpyi pi mpyi na mii yíbili mɛ, mii à naye cyêe pire
na‡.»

²¹ Nka nde li ŋyɛ Izirayeli shiinbii kàmpañke ke, Kile à jwo:

«Mii à canmpuni pyi na na cyɛge kaan sùpyire t'á,
ntemu ti ŋyɛ ti ŋyɛ ná pèen'i mɛ, maa nùŋo kyán ke\$.»

11

Kile ŋyɛ a cyé Izirayeli shiinbii na mɛ

¹ ŋyɛ yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku ŋyɛ: «Lire e ke Kile à u shiinbii, Izirayeli shiinbii cyé bɛ?» Mà byanhara bá la! Naha na yɛ mii yabilinɔ na ŋyɛ Izirayeli shin, maa mpyi Ibirayima tùluge shin, mà fworó Benzhamá bage e. ² Sùpyire Kile à cwɔɔnrɔ mà lwɔ fo ku tasiige e ke, u ŋyɛ a pi cyé mɛ. Nje Kile tùnntunŋi Eli à jwo Kile á Izirayeli shiinbii kyaa na ke, Kile Jwumpe Semɛŋi à ŋjemu jwo mà yyaha tí ná yire e ke, yii ŋyɛ a yire cè mà? ³ U à jwo: «Kafoonɔ, pi à mu tùnntunmpii bò, maa mu sárayi tawwuyi jya. Mii kanni u à kwôro, pi la na ŋyɛ si mii mú bò*.» ⁴ Nka di Kile à u ŋwɔ shwɔ a jwo yɛ? U à jwo: «Mii à shiin kampwɔhii baashuunni (7.000) bégel'a yaha naye mɛɛ na, pire wà ŋyɛ a u nɔŋkure sín Baali† taan mɛ.» ⁵ Lire pyinɔkanni na mú, ninjaa Izirayeli shiinbii paanra na ŋyɛ wani, Kile à ŋwɔ pire na, maa pi cwɔɔnrɔ. ⁶ Ná u s'à ŋwɔ pi na maa pi cwɔɔnrɔ, pi kapyiinɔkii bà cyi à lire pyi l'à pyi mɛ. Kampyi pi kapyiinɔkii fyè u mpyi u wi, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo fwotonɔ na Kile ŋyɛ, ná lire bà mɛ, u ŋyɛ a ŋwɔ pi na mɛ.

⁷ ŋyɛ nje mii sí n-jwo ke, yire yi ŋyɛ: nde Izirayeli shiinbii mpyi na ŋcaa ke, pi ŋyɛ a lire ta mɛ. Mpii Kile à cwɔɔnrɔ ke,

§ 10:18 Canŋanyiini ná yinɔ ná worigii, cyire kyaa li ŋyɛ naha ŋke cyage e.

* 10:18 Zaburu 19.5 † 10:19 Duterɛnɔmu 32.21 ‡ 10:20 Ezayi 65.1 § 10:21

Ezayi 65.2 * 11:3 1 Saanbii 19.10, 14 † 11:4 Baali»: Sùpyire ti mpyi a tɛɛn Izirayeli shiinbii ŋkere na ke, pire yasunmbwɔhe kà mɛge ki. Izirayeli shiinbii ninɔyahamii mú mpyi a li ŋwɔ cú na ku pɛre (1 Saanbii 19.18).

pire pi à lire ta. Pi sanmpil'à pi ningyigigii waha. ⁸ Yire y'à jwo Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Kile à pi yákilibii tò,
maa pi nyiigii pyi cyi nyɛ na naa mɛ,
maa pi ningyigigii pyi cyi nyɛ na núru mɛ,
fo mà pa nɔ nɛjaa na†.»

⁹ Saannɛ Dawuda mú à jwo:

«Njyɛɲi pi à wwò a lyi ke,
Kile à uru pyi pi á kànhaɲa k'a pi cwôre,
maa u pyi pi á kaɲuɲɔ sí raa pi cyáan,
lire si mpyi pi kapyiini sàraɲi.

¹⁰ Na pi nyiigii cyi wwò, pi àha raa naa mɛ,
pi tùbuubii pi kûr'a yaha tèrigii puni i§.»

Izirayeli shiimbii nùmpaɲke kani

¹¹ Nyɛ yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyɛ: «Taha Izirayeli shiimbii sí n-kwôro pi taburuguɲcwoge e?» Mà byanhara bá la! Pi ɲcwun'à pyi kaɲuɲɔ, ka supyishɛɲi sannɛ si nùmpaɲa ta. Lir'à pyi bà yɛɲcyɛge si mpyi si jyɛ Izirayeli shiimbil'e mɛ.

¹² Nyɛ Izirayeli shiimbii ngurugonɛ ká mpyi kaɲuɲɔ mà kacɛɲɛɲii nimbwòhii pyi ɲɛɲke na, ka pi ɲcwunɛ si mpyi kaɲuɲɔ mà supyishɛɲi sannɛ pyi u à tòɔn nimbwo ta, lire e ke pi puni ká nûr'a pa Kile á tɛni ndemu i ke, nàkaana baa, là sí n-bâra kacɛɲɛɲkii nyahaɲi na. ¹³ Yii pi nyɛ supyishɛɲi sannɛ wuubii Yahutuubii shwòhòl'e ke, ná yii e mii nyɛ na yu. Mii na nyɛ Yesu tùntunɲɔ ngemu u à tun supyishɛɲi sannɛ á ke. Mii à uru báaraɲi cû ná na cyeyi shuunnɛɲi i, ¹⁴ bà yɛɲcyɛge si mpyi si mpêe mii cìnmɲyibii Izirayeli shiimbil'e, lire si pi pii pyi pi shwò mɛ. ¹⁵ Kampyi Kile à pi yaha ɲkɛre na ke, lir'à pyi kaɲuɲɔ mà Kile ná diɲyɛ sùpyire shwòhòɲi yaa, Kile ká nûr'a pi bâra uye na tɛni ndemu i ke, karigii ɲɲcɛɲɛɲkii cyi sí n-pyi ke, yii sòɲɲɔ cyire na kɛ. Li sí n-pyi mu à jwo mpɛii pi mpyi a kwû ke, pir'à nûr'a ɲɛ.

¹⁶ Sùmaɲi ɲɲcyiɲi u à nɔ pi à kwòɲ ke, uru ká yaha Kile mɛɛ na, u mbyimpe ká ntèg'a bwúuru yaa, uru mú na nyɛ Kile wu. Cige ndìre ká yaha Kile mɛɛ na, ku ɲkɛɲyi mú maha mpyi u wuyo. ¹⁷ Izirayeli shiimbii na nyɛ mu à jwo olivyɛ cige, ɲkemu k'à cɛnmɛ kɛɛge e ke, yii supyishɛɲi sannɛ sí nyɛ mu à jwo nyɛge funɲɔ woge. Pi à kɛɛge woge ɲkɛɲyi yà kwòɲ, maa nyɛge funɲɔ woge ɲkɛɲyi yà kwòɲ a pwò yire takwònyi i, bà yii si mpyi si ku tunmpe pà ta mɛ. ¹⁸ Lire e ke ma hà raa ɲkɛɲyi ɲɲkwòɲyi fwòhòre si maye pêe mɛ. Mu aha maye pêe, li cè na mu bà u à ndìre yyéɛɲɛ mɛ, ɲka ndìre t'à mu yyéɛɲɛ. ¹⁹ Mu sí n-jà n-jwo na yire ɲkɛɲy'à kwòɲ, si mu pwò yi takwònyi i.

²⁰ Sèe mu à jwo. Yi dánabaare kurugo y'à kwòn, maa mu pwɔ yi takwɔnyi i mu dányani kurugo. Nka ma hà maye pèe ná lire e me! Fyá Kile na! ²¹ Kile ká mpyi u nyɛ a nùñaara ta cige yabilini nkényi na mɛ, mu nyɛ a cè na u sí n-jà mu mú pyi amuni mà? ²² Kile kacenni ná u kawaani nimpyiini wíi kɛ! Mpii pi à cwo ke, u à kawaa pyi pire na, maa kacennɛ pyi mu na. Maye waha maa nkwoɔ puru ticɛnmpe e dɛ, lire baare e mu mú sí n-kwòn. ²³ Izirayeli shiinbii mú ká fwoɔ pi dánabaare e, Kile sí núru pi pwɔ pi talyɛge e, naha na yɛ sí na nyɛ Kile na mà pi pwɔ sahan̄ki. ²⁴ Mu u à kwòn nyɛge olivye cige na mà pa mpwɔ kɛɛge olivye cige nkényi takwonge e mà ta yii nyɛ nin̄kin mɛ, mu nyɛ a cè a jwo na yire pwɔhɔmɔ sí n-táan yi nùŋke na mà tòro mu taan mà?

²⁵ Mii cìmpyiibii, kani l'à n̄wɔhɔ ke, mii la nyɛ yii i lire cè, bà li si mpyi, yii pi nyɛ supyishini sann̄i shiinbii ke, yii àha nkwo yiye pyi yákilifee mɛ. Supyishini sann̄i shiinbii pi sí n-shwɔ ke, Izirayeli shiinbii pìi sí pi n̄nyigigii waha fo sà yaa ná pire e pi à fũn̄ɔ. ²⁶ Lire ká mpyi, Izirayeli puni sí n-shwɔ bà y'à sémɛ Kile Jwumpe Sem̄ni i na:

«Shwofoon̄i sí n-yíri Siyɔn kànhe e,

U sí n-pa Yakuba tũluge shiinbii pyi pi pi toron̄kanni kɛɛn̄nɛ, pi raa fyáge Kile na.»

²⁷ Yire Kile mpyi a jwo u Jwumpe Sem̄ni i na: «Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e ke, tire ti nyɛ nte: mii sí pi kapegigii yáfa pi na*»

²⁸ Jwumpe Nintanmpe kàmpan̄ke na, pi à cyé puru na ke, pi à pyi Kile zàmpɛnmii, ka lire si yii pyi yii à tòn ta. Kile pi ncwɔnr̄ni kàmpan̄ke na, pi kyaa saha à táan u á pi tulyeyi kurugo. ²⁹ Naha na yɛ Kile ká yaage nkemu kan ke, u saha nyɛ na kuru shuu mɛ, u à ngemu yyere ke, u nyɛ na urufoo cyíge sahan̄ki mɛ. ³⁰ Tèni l'e, yii nyɛ a mpyi a Kile n̄wɔmɛɛni cù mɛ, nka numɛ, Izirayeli shiinbil' à cyé Kile na ke, lir' à Kile pyi u à nùñaara ta yii na. ³¹ Lire pyin̄kanni ninuuni na, Izirayeli shiinbil' à Kile n̄wɔmɛɛni yaha, bà li si mpyi, Kile à nùñaara ta yii na pyin̄kanni ndemu na ke, u u nùñaara ta pi na numɛ mú. ³² Yii li cè na Kile à sùpyire puni yaha ti n̄wɔmɛɛ yahare e, si nkwo mpa nùñaara ta ti puni na.

Kile yákilifente kani

³³ Ei! Tɛgɛɛ nyɛ Kile nàfuufente ná u yákilifente ná u ncèni na mɛ!

Karigii u à bégel' a yaha ke, wà sì n-jà cyire yyaha cè mɛ.

Wà nyɛ a u kurigii cè mɛ.

³⁴ Y'à sémɛ Kile Jwumpe Sem̄ni i na:

«Jofoo u à Kafoon̄i Kile sòn̄n̄ɔre cè yɛ?

* 11:27 Ezayi 59.20, 21; 27.9; Zheremi 31.33, 34

Jofoo u nyɛ u yɛɛfoonɔi yɛ†?

³⁵ Jofoo u à fyâha a yaaga fwoole u na,

u u mpa urufoo fwooni tò yɛ‡?»

³⁶ Yii li cè na yaayi pun'à fworɔ Kile e,

maa mpyi u mɛɛ na,

maa mpyi u wuyo.

Pèente ti taha u na fo tèekwombaa.

Amiina.

12

Naaraŋkanni nivɔnni kani

¹ Nyɛ mii cɛnmpyiibii, ná Kile s'a jùñaara ta wuu na, lire e ke, mii na li caa yii á, yii yiye puni kan u á sáraga nɔncɛnnɛ* fiige, ŋkemu ku nyɛ Kile yahare e, maa ntáan u á ke. Kile pɛɛŋkanni nɔncɛnni li nyɛ lire. ² Yii àha raa yii karigii pyi diɲyɛ sùpyire wogigii fiige mɛ, ŋka yii Kile yaha u a yii kɛɛnnɔi, u u yákilii nivɔnmii kan yii á. Lire ká mpyi, nde li nyɛ Kile nyii wuuni, maa jwɔ, maa ntáan ná cyaga nyɛ a li fô mɛ, yii sí lire cè.

³ Kile à jwɔ mii na maa sífente ntemu kan mii á ke, mà tàanna ná tire e, mii sí yi jwo yii pun'á, yii àha yiye pɛɛ si ntòro mɛ. Yii yiye tírige, fànhe Kile à kan yii á yii dáníyaŋi kurugo ke, yii a yii karigii pyi yii a ntàanni ná kur'e. ⁴ Wuu cyeere na nyɛ ninŋin, ŋka ti yatanɲy'à nyaha, yi puni ná yi báara sí u nyɛ.

⁵ Lire pyiŋkanni na, wuu dánafeebil'à nyaha, ŋka wuu na nyɛ cyere ninŋin Kirisita wwoɲɛɛge e. Wuu pun'à pwɔ pwɔ wuye na. ⁶ Kile à jwɔ wuu na, maa màkanyi njemu kan wuu á wuu a báare ke, yir'à nyaha. Kile túnnture njwunɔi màkange nyɛ ŋgemu á ke, urufoo u a ti yu u tàanna ná u dáníyaŋi i. ⁷ Dánafeebii ntɛgeɲi màkang'à kan ŋgemu á ke, urufoo u a pi tère. Ŋgemu wogo ku nyɛ na kàlaɲi kaan sùpyir'á ke, urufoo u a lire pyi. ⁸ Yɛɛge màkang'à kan ŋgemu á ke, urufoo u a sùpyire yɛɛge. Sùpyire ŋkanɲi màkange nyɛ ŋgemu á ke, urufoo u a sùpyire kaan sèl'e. Yyahe yyére shingire màkang'à kan ŋgemu á ke, urufoo u a ti pyi ná sèl'e. Kanhamafeebii ntɛgeɲi màkang'à kan ŋgemu á ke, urufoo u a li pyi ná funntange e.

⁹ Tàange sèe woge ku pyi yii ná yiye shwɔhɔl'e, yii a kapegigii fún, yii i ŋkwôro yii a kacɛnnkii pyi. ¹⁰ Tàange ku maha mpyi cɛnmpyiibii ná piye shwɔhɔl'e ke, kuru ku pyi yii shwɔhɔl'e. Shin maha shin u a li caa si mpyi shincyiiɲi sí raa pi sanmpii pɛɛ. ¹¹ Yii àha mpyi sàafee mɛ, yii pyi màbanfee. Yii a báare Kafoonɔi á ná yii zòmɲyaagii puni i. ¹² Sònnjɔre tatahage ku nyɛ yii á ke, yii pyi funntange e kuru kurugo. Yii funɲyi jɲɲɛ yyefuge tɛni i, yii yiye waha Kileɲarege na. ¹³ Yaayi kuunɔi

† 11:34 Ezayi 40.13 ‡ 11:35 Zhobu 41.2 * 12:1 Pii maha jwo: «sáraga nyii wogo».

u nyɛ yii cɛnmpyibii dánafeebii na ke, yii yire kan pi á, yii raa nãmpwuunbii cwôre yii a jwôge yii pyɛnyi i.

¹⁴ Mpɛɛ pi na yii kyéregɛ ke, yii a jwó leni pir'á. Yii àha pi láŋa mɛ, yii a jwó leni pi á. ¹⁵ Mpɛɛ pi nyɛ funntange e ke, yii pyi funntange e ná pire e; mpɛɛ pi na mɛɛ súu ke, yii a mɛɛ súu ná pire e. ¹⁶ Yii yii sònŋɔre pyi nɛŋkin, yàmpeɛnɛ kà mpyi yii e mɛ, yii yiye tîrige, yii àha yiye yaha yákilifee mɛ.

¹⁷ Yii àha kapii fwoo tò ná kapil'e mɛ, yii yiye waha yii raa kacɛnɛɛ pyi sùpyire puni na. ¹⁸ Yii fàŋha le bà yyeɛɛnɛke si mpyi si ŋkwôro yii ná pi sanmpɛɛ shwôhɔl'e, kãmpyɛ lire sí n-jà n-pyi mɛ. ¹⁹ Mii ntàannamacinmpyibii, wà ká yii mùmpeɛnɛ pyi, yii àha yii wuuni ŋkooni láha mɛ, yii li yaha Kile á. Yii li cɛ na y'a sémɛ Kile Jwumpe Semɛɛ i na: «Mii u sí yii túbileni kòrɔ, mii u sí yii ŋkooni wwû†.» Kafoonɛ Kile u à jwo amuni. ²⁰ Y'a jwo mú na: «Katege ká mpyi mu zàmpɛnɛ na, ɲɲyɛ kan u á. Byage ká mpyi u na, lwôhɔ kan u á. Mu aha lire pyi, li maha mpyi mu à jwo nãŋkɛyãhii mu à wwû u ɲùŋke e‡.» ²¹ Ma hà kapegigii mpyiŋi lage yaha ku fàŋha ta ma na mɛ, maye waha ma a kacɛnɛkii pyi, ma a fàŋha ta kapegigii mpyiŋi na.

13

Dánafeebii'à yaa pi piye tîrige fàŋh'á

¹ Sùpyire pun'à yaa ti tiye tîrige fàŋh'á, ɲaha na yɛ fàŋha nyɛ wani, ŋkemɛ k'à tɛɛ Kile pàama mɛ, fàŋhãfeebii pi nyɛ ke, Kile u à pi tɛɛ. ² Lire e ke ŋgemɛ u à cyé fàŋhãfeebii wuyi na ke, urufol'à cyé Kile wuyi na mú. Mpɛɛ pi à cyé amuni ke, pire maha ɲcɛɛɛɛ pyi u à nɔ piye na. ³ Mpɛɛ pi na kacɛnɛkii pyi ke, pire nyɛ na fyáge fàŋhe yyaha na mɛ, mpɛɛ pi nyɛ pi nyɛ na kacɛnɛkii pyi mɛ, pire pi maha fyáge ku yyaha na. Kãmpyɛ mu la nyɛ s'a fyáge ku yyaha na mɛ, ta kacɛnɛkii pyi. Lire ká mpyi, mu sí ŋkèe ta. ⁴ Fàŋhãfeebii na nyɛ Kile báarapyi yii tònŋi kurugo. Ná mu nyɛ na kacɛnɛkii pyi mɛ, mu sí raa fyáge pi na, ɲaha na yɛ kàshikwɔnyaage nyɛ pi cye e tawage e mɛ. Kile báaraŋi na pi nyɛ s'a kapegigii pyifeebii kãpyiŋkii ŋkooni wwû pi na. ⁵ Lire e ke sùpyir'á yaa ti tiye tîrige fàŋh'á. Yyefuge pi maha ntɛge sùpyire na ke, pi àha li pyi kuru yyaha na kanna mà dɛ, ŋka pi li pyi, ɲaha na yɛ li kun'à tii.

⁶ Lire na yii na múnalwɔɔre sàrali mú. Mpɛɛ pi maha ti shuu ke, Kile u à pire yaha uru báaraŋi na, pi raa u pyi pi a jwôge. ⁷ Shin maha shin à yaa ná ndemu i ke, yii lire kan u á. Shinŋ'á yii à yaa yii a múnalwɔɔre kaan ke, yii a ti kaan ur'á. Cùuy'à yaa y'a ŋkaan ŋgemɛ á ke, yii a yi kaan ur'á. Shinŋi na yii à yaa

yii a fyáge ke, yii a fyáge uru na. Shinŋi yii à yaa yii a mpêre ke, yii a uru pêre.

⁸ Tàange baare e, yafyin kà zìi mpyi yii ná yii supyiŋɛɛbii shwɔhɔl'e mɛ. Ngemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo na Kile Saliyaŋi kurigii puni jáare. ⁹ Yii li cè na nje y'à jwo Kile Saliyaŋi i na: «Ma hà zínni ná wabere cwo e mɛ, ma hà sùpya bò mɛ, ma hà nàŋkaaga pyi mɛ, ma hà ma supyiŋɛɛŋi cyeyaage nyipɛɛn pyi mɛ*» ke, yire ná Saliyaŋi kapyaaagii sanŋkil'à lwó a pwɔ nde kabilini na: «Ma shinŋɛɛŋi kyaa táan may'á ma yabiliŋi fiige†.» ¹⁰ Tàange ká mpyi ngemu i ke, urufoo nyɛ na kawaa pyi u shinŋɛɛŋi na mɛ. Nyɛ mu aha sùpyire sannte kyaa táan may'á, mu à Kile Saliyaŋi kurigii puni naara.

Wuu bégele, wuu a wuu Kafoonjɛ cannuruge sigili

¹¹ Yii mpe lóg'a tara, tɛni i wuu nyɛ numɛ ke, yii à lire cè. Tɛn'à nɔ wuu nɛ a yîri ŋɔmpe na, naha na yɛ tɛni i wuu à jyɛ Kile kuni i ke, wuu à zhwoŋi byanhara numɛ mà tòro lire tɛni na. ¹² Numpilag'à nɔ cyage e, nyɛge na ŋko raa múru. Lire e ke wuu numpire karigii nɔwɔ yaha, wuu bɛɛnmpe kàshikwɔnyaayi le wuye na. ¹³ Wu a jaare ntìŋi i, bà sùpyaŋi maha jaare canŋke e mɛ. Wu láha njiyintorɔŋi ná sinmbyaani ná jacwɔɔre ná silegebaare ná yukwɔɔnni ná yĩncyɛge na. ¹⁴ Yii Kafoonjɛ Yesu Kirisita pyĩkanni lwó yii karigii puni i, yii àha raa yii cyeere nyii karigii pyi mɛ.

14

Dánafeebii nyɛ a yaa pi a piye cêge mɛ

¹ Mpii pi nyɛ pi sàha fànha ta Kile kuni i mɛ, yii pire cùmu lemɛ nɔwɔ, yii àha raa pi jwumpe cyíge mɛ. ² Wà na nyɛ wani, ur'à cè a jwo na uru sí n-jà raa yalyire puni lyî, wà sí nyɛ wani ngemu u nyɛ u sàha fànha ta Kile kuni i mɛ, faayaayi kanni uru na lyî. ³ Nge u nyɛ na yi puni lyî ke, uru kà raa yi puni lyimbaafoonjɛ fare mɛ, yi puni lyimbaafoonjɛ mú kà raa yi puni lyifoonjɛ fwóhɔre mɛ, naha na yɛ Kile à jɛɛ uru na mú. ⁴ Di mu nyɛ na maye sônŋi maa wabere báarapyi cêge yɛ? U à báaracɛnŋe pyi yo, u nyɛ a báaracɛnŋe pyi mà yo, mu kuro nyɛ yire e mɛ, u ná u nũufoonjɛ shwɔhɔl'e yire nyɛ. U mú sí báaracɛnŋe pyi, naha na yɛ síŋi na nyɛ Kafoonjɛ na mà lire pyi. ⁵ Wà maha canmpyaagii cyii sônŋi na cyir'à nɔwɔ mà tòro cyi sanŋkii na, wabere sí i sônŋi na canmpyaagii pun'à tàanna. Shin maha shin u u sônŋɔŋkanni yaha li pyi sèe. ⁶ Shinŋi u à canŋke kà pwɔɔŋɔ cannyi sannyi na ke, urufoo maha lire pyi Kafoonjɛ pèente kurugo. Shinŋi u nyɛ na yalyire puni lyî ke, uru

* 13:9 Ekizodi 20.13-15, 17; Duterenɔmu 5.17-19, 21 † 13:9 Levitike 19.18

mú na lire pyi Kafoonji pèente kurugo, ɲaha na yɛ u maha fwù kaan Kile á ti kyaa na. Shinɲi u ɲyɛ u ɲyɛ na yalyire puni lyí mɛ, uru mú maha lire pyi Kafoonji pèente kurugo, ɲaha na yɛ uru mú maha fwù kaan Kile á. ⁷ Sèɲi na, wuu wà tufiige ɲyɛ na u shìɲi pyi uye kurugo mɛ, wuu wà mú sí ɲyɛ na ɲkwùu uye kurugo mɛ. ⁸ Mà wuu yaha shì na, wuu ɲyɛ Kafoonji wuu, wuu mú sí ká ɲkwù, wuu na ɲyɛ Kafoonji wuu. Lire e ke wuu ɲyɛ shì na yo, wuu à kwù yo, wuu na ɲyɛ Kafoonji wuu. ⁹ Lire kurugo Kirisita à kwù maa ɲè si mpyi kwùubii ná ɲyii wuubii Kafoonji.

¹⁰ ɲyɛ mu wi ke, ɲaha na mu ɲyɛ na ma cìmpworonji cêɛge yɛ? Mu sí wi ke, ɲaha na mu ɲyɛ na ma cìmpworonji fare yɛ? Wuu shin maha shin sí Kile yibige ɲwɔ shwɔ canɲka.

¹¹ Kafoonji Kile à jwo u Jwumpe Semɛɲi i na:

«Mii ɲyii wunji u ɲyɛ,
sùpyire puni sí raa ɲɲkure sínni mii yyahe taan,
pi puni sí raa mii pèrɛ*.»

¹² Lire pyiɲkanni na, wuu shin maha shin sí u kapyiɲii yyaha jwo Kile á.

Yii àha raa yii cìmpyiibii ɲùɲɔ kyáɲge mɛ

¹³ ɲyɛ wuu wuye ɲcêɛɛɲi ɲwɔ yaha, yii àha yaaga yaha yii cìmpworonji yyaha na si u yyaha kwòɲ, lire ɲyɛ mɛ sí u pyi u cwo mɛ. ¹⁴ Mii à li cè maa dá li na, na Kafoonji Yesu barag'e, yaage kà tufiige ɲyɛ a ɲwóhɔ mɛ. ɲka wà ha ɲkemu pyi na k'à ɲwóhɔ ke, kuru maha ɲwóhɔ urufol'á. ¹⁵ Mu aha ɲcè na mu shinɲɛɲi sí ɲiɲge mu yalyige na, ma hà ku lyí u ɲyii na mɛ, ná lire bà mɛ, mu sí tàange kuni yaha u kàmpaɲke na. Mu cìmpworonji kurugo Kirisita à kwù ke, ma hà mpyi kaɲuɲɔ si u ɲùɲɔ kyán yalyire kurugo mɛ. ¹⁶ Ma hà ma mɛge yaha ku kèɛge yaaga kurugo, na k'à táan mu á mɛ. ¹⁷ Yii li cè na Kile Saanre kani ɲyɛ a yyaha tíi ná ɲjyìɲi ná yabyɛɛɛ e mɛ, ɲka Kile Munaani maha ntiiɲi ná yyɛɲɲke ná funntange ɲkemu kaan ke, ná yire e t'à yyaha tíi. ¹⁸ Shinɲi u ɲyɛ na báare Kirisita á lire pyiɲkanni na ke, urufoo kyaa li maha ntáan Kile á, sùpyire mú maha urufoo kêrɛ.

¹⁹ ɲyɛ nde li sí yyɛɲɲke kan wuu á, si wuu pyi wuu fàɲha ta wuu ná wuye shwòhol'e Kirisita kuni i ke, wuu wuye waha lire na. ²⁰ Ma hà Kile báaraɲi kèɛge yalyire ɲùɲɔ taan mɛ. Sèe wi, yalyire pun'à ɲwɔ, ɲka ntemu ɲjyì sí n-jà n-pyi kaɲuɲɔ si mu cìmpworonji ɲùɲɔ kyán ke, tire ɲjyìɲi ɲyɛ a ɲwɔ mɛ. ²¹ Kyara yo, sinmbyaa yo, yaaga maha yaaga ku sí n-jà n-pyi kaɲuɲɔ si mu cìmpworonji ɲùɲɔ kyán ke, kuru yaha wani, lire l'à pwóɔ. ²² Nde mu ɲyɛ na sòɲɲi mà yyaha tíi ná ɲke cyage e ke, lire yaha mu ná Kile shwòhol'e. Shinɲi u ɲyɛ u funɲke ɲyɛ a cɛɛnnɛ ná u

kapyiin kil'e mɛ, uru wuun'à ɲwɔ. ²³ Ɗka mu funɲke ká ɲcɛɛnne yalyige kà ɲji na, maa núr'a ku lyí, Kile sí mu cêɛge, ɲaha na ye mu ɲye a li pyi ná dáníya e mɛ. Kani sí li ɲye li ɲye a pyi ná dáníya e mɛ, lire maha mpyi kapii.

15

Dánafeebil'à yaa pi piye cùmɔ leme ɲwɔ

¹ Wuu mpiimu pi à fànha ta Kile kuni i ke, mpíi pi ɲye pi sàha fànha ta l'e mɛ, wuu pi fànhaɲcyɛrɛrɛ karigii kwú wuye e. Wuu àha raa wuu ɲyii karigii kanni caa raa mpyi mɛ. ² Shin maha shin à yaa u a u shinɲɛɛɲi ɲyii kariii pyi ɲcyiimu cyi sí là ɲwɔ u na, si u pyi u a si yyaha na Kile kuni i ke. ³ Yii li cè na ali Kirisita ɲye a u yabiliɲi ɲyii wuuni pyi mɛ, mà tàanna ná yi jwuɲkanni i Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Mpii pi à mu faha ke, mii pirefel'à faha*.» ⁴ Yaaga maha yaaga ku mpyi a sémɛ fo tèemɔni i Kile Jwumpe Semɛɲi i ke, yire pun'à sémɛ si wuu kâla, bà wuu zòompíi si mpyi si ntàra, wuu u wuye waha, wuu u sòɲɲɔɔ tatahaga ta mɛ. ⁵ Kile u maha wuu pyi wuu a wuye waha, maa wuu zòompíi taali ke, uru u yii sòɲɲɔɔre pyi ɲɲkin, bà Yesu Kirisita ɲye na li caa mɛ, ⁶ bà wuu puni si mpyi si wuu Kafoonji Yesu Tuɲi Kile pèe ná yákili ɲɲkin ná mɛɛ ɲɲkin i mɛ. ⁷ Bà Kirisita à yii cùmu leme ɲwɔ mɛ, yii a yiye cùmu leme ɲwɔge amuni, lire sí pèenɛ taha Kile mɛge na. ⁸ Sèɛɲi na mii sí yi jwo yii á, Kirisita à pyi Yahutuubii báarapyi, ɲwɔmyahigii Kile à lwó pi tulyey'á ke, bà cyire si mpyi si fûɲɲɔ mɛ. Lir'à li cyêe na Kile ká ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ⁹ U kapani ɲùɲke ku ɲye mú, bà supyishinji sanɲi si mpyi s'a Kile père u kacɛɲɲkii kurugo bà y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Lire kurugo mii sí mu pèe supyishinji sanɲi shwòhòl'e, mii sí mɛɛ cêe si mu kêe†.»

¹⁰ Y'à sémɛ mú na:

«Supyishinji sanɲi puni, yii pyi funntange e ná Kile shiinbil'e siɲcyan†.»

¹¹ Y'à núr'a sémɛ mú na:

«Supyishinji puni, yii a Kafoonji kêre.

Sùpyire puni, yii a u père§.»

¹² Kile tũntunɲi Ezayi mú à jwo na:

«Sùpya sí n-pa n-fworo Zhese tũluge e,
u sí n-pa n-yíri si mpyi supyishinji sanɲi ɲùɲufoonji,
pi mú sí pi sòɲɲɔɔre taha u na*.»

¹³ Kilenji u maha sòɲɲɔɔre tatahage kaan ke, uru u funntanga nimbwòhò ná yyɛɲɲke kan yii á, yii dáníyanji kurugo, bà li si

* 15:3 Zaburu 69.10 † 15:9 2 Samuwɛli 22.50; Zaburu 18.50 ‡ 15:10

Duterenɔmu 32.43 § 15:11 Zaburu 117.1 * 15:12 Ezayi 11.10

mpyi ƚwɔmɛɛni u à lwɔ wuu á ke, Kile Munaani fàñhe si yii pyi yii sònɔɔre taha lire na sèl'e mɛ.

Poli báaraŋi pyiŋkanni

¹⁴ Mii cìnmɔyibii, nde li ɔye yii kàmpaŋke ke, mii à sàa li cè na yii à sàa yiye yaha cènmpe mpyiŋi laage e, ɔcèŋi sèe wuŋi mú sí na ɔye yii e, na yii sí n-jà raa yiye yeɛge. ¹⁵ Nka ŋge lɛɛɛŋi i, mii à naye waha maa karigii cyi sémɛ si yii funɔyi cwo cyi na. Mii à lire pyi, ɔaha na ye Kile à ɔwɔ mii na, ¹⁶ maa mii pyi Yesu Kirisita báaraɔyi supyishinɔi sanni shwɔhɔl'e. Jwumpe Nintanmpe ɔjwuŋi báaraŋi mii ɔye na mpyi ke, uru na ɔye mu à jwo sáragawwu báara, mpíi pi ɔye pi ɔye Yahutuu mɛ, bà ɔire si mpyi si mpyi sáraga fiige ɔkemu k'à táan Kile á, ka Kile Munaani si ku yaha kuye kannna na, uye mɛɛ na ke. ¹⁷ Lire e ke Yesu Kirisita wwoŋɛɛge kurugo, mii sí n-jà raa ɔkwɔhɔli ná na báaraŋi nimpɔyiŋi i Kile á. ¹⁸ Sèeŋi na, mii aha a si yaaga jwo, nde Kirisita à pyi mii cye kurugo ke, lire kanni mii maha jwo. Mpíi pi ɔye pi ɔye Yahutuu mɛ, u à mii tɛge, maa ɔire pyi pi à ɔɛn'a Kile ɔwɔmɛɛni cù mii jwumpe ná mii kapyiŋkii cye kurugo. ¹⁹ Lir'à pyi kacyeenɔkii ná kakyanhala karigii cye kurugo, Kile Munaani sífente funɔke e. Lire pyiŋkanni na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Kirisita kani i ke, puru kàmpaŋke na, mii à sàa báaraŋi pyi mà nɔ u tɛɛni na mà lwɔ Zheruzalemu kàñhe e mà sà nɔ Iliri kùluni puni i. ²⁰ Kirisita kyaa sàha jwo a ɔya cyeyi ɔjemu i mɛ, mii à naye waha maa Jwumpe Nintanmpe jwo yire cyeyi i, bà li si mpyi, mii àha ɔkwɔ raa wà fyè tare mɛ. ²¹ Nka l'à pyi mu à jwo bà y'à sémɛ Kile Jwumpe Semeŋi i na:

«U kyaa ɔye a jwo mpiimu á mɛ, ɔire sí u ɔya,

Mpíi pi ɔye pi ɔye a u kyaa lógo mɛ, ɔire sí u cè†.»

²² ɔye lire l'à sàa mii tɛgele kwòn fo tooyo nɔɔyahay'e yii yyére zhèŋi na.

²³ ɔye numɛ, mii báaraŋ'à kwɔ naha ɔcyii kùligil'e. Ná cyi naha a yyee lada kwɔ, mii la mpyi si sà fworo yii na, ²⁴ mii nɔkareŋi ɛsipani kɔni i, mii sí n-yyére si tère pyi yii yyére. Mii aha a ɔkɛɛge, yii i na tɛge bà mii si mpyi si nɔ wani mɛ. ²⁵ Nka mii sí n-fyànha n-shà Zheruzalemu i, Kile wuubii pi ɔye wani ke, mii sí n-sà ntɛge kan ɔir'á. ²⁶ Yii li cè na dánafeebii pi ɔye Masedoni ná Akayi kùligil'e ke, ɔir'à cyeyi wà yiye na si ntɛge Zheruzalemu dánafeebii fòɔfeebii tɛge. ²⁷ Pi à li lwɔ ɔiye e si pi tɛge, ɔka sèeŋi na, pi ná li mpyiŋ'à yaa, ɔaha na ye pi ɔye Yahutuu mɛ, ɔka Jwumpe Nintanmpe pu ɔye nàfuu fiige Kile maha ɔgemu kaan ke, Zheruzalemu Yahutuubii dánafeebil'á pi à puru ta. Lire e ke pi aha pi tɛge ná pi cyeyaayi i, lire na ɔye pi

nimpyii. ²⁸ Nye mii aha cyire karigii cwɔɔnrɔ, maa uru wyɛɛɛni kan, mii sí n-tòro yii yyére s'a wá Ɛsipaɲi k̀ni i. ²⁹ Mii mú s'à li cè na mii aha nɔ wani yii yyére, Kirisita sí jwóni lwó wuu na sèè sèl'e.

³⁰ Nye mii c̀nmpyiibii, ná wuu sí nye Kafoonɲi Yesu Kirisita wuu, Kile Munaani s'à wuu pyi wuu u wuye kyaa táan wuy'á, mii na li caa yii á, yii raa Kile jáare mii á na zhileni na, ³¹ Zhude k̀luni shiimbii pi nye pi nye Kile kuni i mɛ, bà mii si mpyi si shwɔ́ pire na, ntɛɛɛni mii sí sà n-kan Kile wuubil'á Zheruzalemu i ke, pi i jɛɛ uru na ná funntange e mɛ. ³² Lire ká mpyi, Kile ká jɛɛ, mii funntanga wuɲi sí nɔ yii yyére, mà bâra lire na, yii sí màban le mii i. ³³ Yyeɲɲɛkefoo Kile u pyi ná yii puni i. Amiina.

16

Poli à u ceveebii shéere

¹ Mii sí wuu c̀nmpworocwɔɲi Febe kyaa jwo yii á, metangafoo u nye u wi, Sannkere dánafeebii kurunke tegefoonɲi wà wi. ² U aha nɔ yii yyére, yii i u c̀mu leme jwɔ́ Kafoonɲi mege kurugo, mu à jwo bà l'à yaa l'a mpyi Kile wuubii shwɔ́hɔ́l'e mɛ. U aha ntɛɛɛ cya yii á kyaa maha kyal'e ke, yii u tɛɛɛ. U yabilɲi'à shɲɲyahara tɛɛɛ mà cye cyán mii yabilɲi na.

³ Yii Pirisili ná Akilasi shéere. Pire na nye mii báarapyɲɛɛ Yesu Kirisita báaraɲi i. ⁴ Pire mpyi na ɲko si mpɔ́ɔn pi múnahigil'e mii wuuni zhwonɲi kurugo. Mii kanni bà u nye na pi k̀ere mɛ, supyishɲi sannɲi dánafeebii kurunɲi puni mú na pi k̀ere. ⁵ Dánafeebii pi maha piye bínnini pi pyɛnge e ke, yii pire shéere mú. Yii mii ntàannamacinmpworonɲi Epayinɛti shéere. Uru u à pyi shincyiɲi mà dá Kirisita na Azi k̀luni i. ⁶ Mariyama u à báaraɲyahage pyi yii á ke, yii uru shéere. ⁷ Yii Andoronikusi ná Zhuniyasi shéere. Mii ná pire nye supyishi nɲɲin, wuu à pyi k̀asunɲi i sɲɲɲan. Pi mey'á fworɔ́ sèl'e Yesu t̀nntunmpii shwɔ́hɔ́l'e, pi mú à jyè Kirisita kuni i mii yyaha na.

⁸ Yii Anpiliyasi shéere, mii ntàannamacinmpworo wi Kafoonɲi wwonɲɛge e. ⁹ Yii Uruben shéere, wuu báarapyɲɛɛ u nye ure Kirisita báaraɲi i, yii i mii ntàannamacinmpworonɲi Sitasisi shéere. ¹⁰ Yii Apelesi shéere, ur'á jɛɛ yyefuge na Kirisita mege kurugo. Yii Arisitobuli pyɛnge shiimbii shéere. ¹¹ Yii mii c̀nmpworonɲi Erɔ́diyɔn shéere. Narisisi pyɛnge shiimbii pi à dá Kafoonɲi na ke, yii pire shéere. ¹² Yii Tirifeni ná Tirifosi shéere, pire cyeebii shuunnɲi na báaraɲi pyi Kafoonɲi á. Yii mii ntàannamacinmpworocwɔɲi Perisidi shéere, ur'á uye kan Kafoonɲi báaraɲ'á sèl'e. ¹³ Yii Kafoonɲi nɲɲcwɔ́nrɔɲi Urufusi ná u nunɲi shéere, mii nu mú u nye ure. ¹⁴ Yii Asɛnkiriti ná

Filegɔn ná Ɛrimesi ná Patorobasi ná Ɛrimasi shéere, cɛnmpyiibii sanmpii pi nyɛ ná pi e ke, yii pire puni shéere mú. ¹⁵ Yii Filologi ná Zhuli ná Nɛɛ ná u cɛnmpworocwɔŋi shéere mà bâra Olɛnpi na. Dánafeebii sanmpii pi nyɛ ná pi e ke, yii pire puni shéere. ¹⁶ Yii a cɛnmpworogo fwɔŋi kaan yiy'á ná funɔcɛnɔŋi i, Kirisita dánafeebii kurɔŋi pun'à yii shéere.

Yɛɛyi nizanɔŋi

¹⁷ Mii cɛnmpyiibii, mpaii pi maha ma ná ndàhalanɔŋi i dánafeebii shwɔhɔl'e, maa pi wuruge, maa ntɔŋke taha wuu kàlanɔŋi na ke, mii na li caa yii á, yii a yiye kàanmucaa pire na. ¹⁸ Wuu Kafoonɔŋi Kirisita á bà tire sùpyire nyɛ na báare mɛ, pi fucɛrigil'á pi maha báare. Mpii pi nyɛ pi sàha ŋkwɔ a fàha ta Kile kuni i mɛ, pi maha pire wuruge ná jwuntanmpe ná kàyituwɔgɔre e. ¹⁹ Yii pi ke, yii à Kafoonɔŋi jwɔmɛɛni cù pyinɔkanni ndemu na ke, sùpyire pun'à lire cè. Lire e ke mii funntanga wunɔŋi u à sii yii kurugo. Mii na li caa yii á, yii pyi yákilifee, yii raa kacɛnɔŋi pyi, yii i láha kapegigii na feefee. ²⁰ Nyɛ li saha si mɔ mɛ, yyɛnɔŋke kanvoonɔŋi Kile sí Sitaannɔŋi tɔrige n-cyán yii a fwɔonɔŋi ná yii tooy'e. Wuu Kafoonɔŋi Yesu Kirisita u jwɔ yii na, u u yyɛnɔŋke kan yii á. ²¹ Mii báarapyinɛɛnɔŋi Timɔti à yii shéere. Lusisi ná Zhasɔn ná Sosipateri à yii shéere, mii ná pire mpaii na nyɛ shinnuu. ²² Nyɛ mii Tɛritusi u à Poli tɛg'a ŋge lɛtɛɛnɔŋi sémɛ ke, mii mú à yii shéere Kafoonɔŋi wwɔnɛɛge e. ²³ Gayusi yyéɛ mii nyɛ nàmpɔnnte na ke, ur'à yii shéere. Uru yyéɛ dánafeebii maha piye bínnini mú. Kàhe wyéɛmaranɔŋi Erasiti ná wuu cɛnmpworonɔŋi Karitusi à yii shéere.

[²⁴ Wuu Kafoonɔŋi Yesu Kirisita u jwɔ yii na, u u yyɛnɔŋke kan yii á. Amiina.]

²⁵ Wuu pèɛnɛ taha Kile na. Jwumpe Nintanmpe mii nyɛ na yu Yesu Kirisita kyaa na yii á ke, sí na nyɛ Kile á mà puru pyi pu fàha kan yii á. Puru cye kurugo, Kile à u kanwɔhɔni cyêe, u mpyi a lire ŋwɔhɔ mà lwɔ fo diɔnyɛnɔŋi tɛsiini i. ²⁶ Numɛ, l'à yige bɛɛnmpe na. Nyɛ Kile tɔnntunmpaii sémɛbii cye kurugo, mpaii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, pire pun'à lire kanwɔhɔni cè. Kilenɔŋi u nyɛ wani fo tɛkwombaa ke, uru u à li kuni kan, bà sùpyire puni si mpyi si dá uru na s'a uru pèɛ mɛ.

²⁷ Kile kanni u nyɛ yákilifoonɔŋi ke, pèɛnɛ ti taha u na tɛrigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo fo tɛkwombaa. Amiina.

Poli à lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi ŋgemu kan **Kɔrenti kàŋhe dánafeebii'á ke** **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi** **funɔ jwumpe e ke**

Kɔrenti kàŋhe na mpyi kànbwɔhɔ, yasunɔyi mpyi a nyaha k'e sèl'e. Cikwunɔ ná nàŋkwunɔ mpyi na mpyi pyinɔkannigii puni na kuru kàŋhe e.

Yesu túnntunɔi Poli à yye ninɔkin ná paanga pyi Kɔrenti kàŋhe e. Lire tɛni i, u à Jwumpe Nintanmpe jwo wani, ka pìi si piye kan Yesu á (Kapyiinɔkii 18.1-18). Poli karenɔkwooni kàntugo, nyahanɔgurug'à jyè dánafeebii ná piye shwɔhɔl'e. Poli à yire lógo maa nge lɛtɛɛŋi tun si pi yeɛ, maa li cyêe pi na, na dánafeebii wwoɔɛge na nyɛ mu à jwo cyere, ti jùŋke ku nyɛ Yesu Kirisita kanni. Tire cyeeɛ yatanɔyi pun'à yaa yi yiye kyaa táan yiy'á, yi raa yiye tère (13).

Dánafeebii kurunɔke e, pìi mpyi a lɛtɛɛ tũugo u á, maa yibiyi yà pyi u na. Poli à nge lɛtɛɛŋi sɛmɛ maa jwɔshwɔɔ kan yire yibiyi na, yire yi mpyi:

Dánafeebii sí n-jà fúru pyi la? (7)

Mpii pi nyɛ na zunɔi pyi ke, dánafeebii sí n-jà n-lyí pire yyére la? (8--10)

Di dánafeebii'á yaa pi a báare ná Kile Munaani màkanyi i ye? (12--14)

Dánafoonɔi kwunɔi kàntuge nyɛ jaha shi ye? (15)

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u à yyer'a pyi Yesu Kirisita túnntunɔi mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, mii ná wuu cɔmpworonɔi Sositeni u à nge lɛtɛɛŋi sɛmɛ si nkan ² yii dánafeebii kurunɔk'á, Kɔrenti kàŋhe e, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu Yesu Kirisita cye kurugo ke, u à yii yyer'a pyi u wuu, mà bàra mpii puni pi nyɛ na wuu Kafoonɔi Yesu Kirisita mɛge yiri cyeyi puni i, maa u pyi pi Kafoonɔi wuu fiige ke, ³ wuu Tunɔi Kile ná wuu Kafoonɔi Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyeɔinɔke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kɔrenti dánafeebii kurugo

⁴ Mii fwù nyɛ Kile na tɛrigii puni i, jaha na ye u à jwɔ yii na, yii ná Yesu Kirisita wwoɔɛge kurugo. ⁵ Mà yii yaha kuru wwoɔɛge e, yii à Kile màkanyi shinɔi puni ta, mà cye cyán jwumpe ná jɔcɛni na. ⁶ Jaha kurugo ye jwumpe pu nyɛ na Kirisita kyaa yu ke, pur'à tatɛɛnge wwú yii e. ⁷ Lire e canɔke wuu Kafoonɔi Yesu Kirisita sí uye cyêe ke, mà yii yaha yii i kuru canɔke sigili, Kile màkange kà tufiige kuu nyɛ yii na mɛ.

⁸ Uru Kile mú u sí yii tège si fànha kan yii á, bà yii si mpyi si ñkwôro u kuni i fo sà nɔ li tɛgeni na, si mpyi tɛgire cyaga baa Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge mɛ. ⁹ Kile na nyɛ jwɔmɛɛ niñkinfoo, uru u à yii yyere bà yii si mpyi si mpyi u jyanji, wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge e mɛ.

Poli à li cya Kɔrenti dánafeebil'á na pi bê

¹⁰ Mii cɛnmpyibii, mii na li náare yii á, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mɛge na, yii i bê niñkin na, yii àha n-láha yiye na mɛ. Yii bê, yii i mpyi ná sɔnɲɔrɔ niñkin i, yii i yii karigii kapyiini jɲɲke yaha ku pyi niñkin. ¹¹ Naha kurugo yɛ mii cɛnmpyibii, mii à lógo Kilowe pyɛnge shiinbii pɛi jwɔ na, na mbɛmbaanji na wá yii shwɔhɔl'e, ¹² na pɛi na wá na ñko yii shwɔhɔl'e na pire na nyɛ mii Poli wuu, pɛi sí i ñko na pire na nyɛ Apolosi wuu, pɛi sí i ñko na pire na nyɛ Pyɛri wuu, pi sanmpii sí i ñko na pire na nyɛ Kirisita wuu. ¹³ Mii sí yii yíbe, Kirisita à táa la? Taha Poli u à kwôro kworokworocige na yii kurugo, lire nyɛ mɛ taha Poli mɛge na yii à batize? ¹⁴ Mii Poli à Kile shéere, naha na yɛ Kirisipusi ná Gayusi baare e, mii nyɛ a yii wà tufige batize wani mɛ. ¹⁵ Lire e yii wà sì n-sì n-jà n-jwo na ur'à batize mii mɛge na mɛ. ¹⁶ Mii funɲɔ naha mpyi a wwɔ, mii mú u à Sitefanasi pyɛnge shiinbii batize, pire baare e, mii naha a dá na mii sàha à sùpya batize wani yii yyére mɛ.

Sùpyire yákilifente nyɛ Kile nyii na sɛncomɔ

¹⁷ Yii li cè na báaraɲi niñcyiɲi mɛɛ na Kirisita à mii tun ke, uru bà u nyɛ batizeliɲi mɛ, jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo u à mii tun. Mii mú sí nyɛ na tire tũnture pyi mà tàanna ná sùpyire yákilifente e mɛ, bà li si mpyi sùpyire kà raa ñirili mii jwunɲkanni kurugo mɛ, ñka pi a ñirili Kirisita kwunji kurugo kworokworocige na. ¹⁸ Mpii pi nyɛ kuni nimpini i, ná Kile sí n-pa pi shi bò ke, jwumpe pu nyɛ na yu mà yyaha tí ná Kirisita kwunji i kworokworocige na ke, puru na nyɛ sɛncomɔ pire mpil'á. Ñka wuu mpai pi nyɛ kuni niñcɛnni i, ná Kile sí n-pa wuu shwɔ ke, Kile sífente ti nyɛ ti ti wuu á.

¹⁹ Nyɛ y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Mpii pi na piye sɔnɲi yákilifee ke, mii sí pire sɛncompe cyêe. Mpii pi na piye sɔnɲi na pir'a kyaa cè ke, mii sí li cyêe na pire nyɛ a yafyin cè mɛ*.»

²⁰ Mà tàanna ná lire e, taa yákilifeebii nyɛ ke? Mpii pi na piye sɔnɲi na pir'a Kile Saliyaɲi cè ke, taa pire nyɛ ke? Taa nge ñɲyɛɲi jwunɲceempai nyɛ ke? Kile à li cyêe na nge ñɲyɛɲi yákilifente na nyɛ sɛncomɔ. ²¹ Mà tàanna ná Kile yákilifente e, u à li lwɔ nge ñɲyɛɲi yákilifeebii kà n-jà uru cè ná pi yabilimpai yákilifente e mɛ. Lire kurugo jwumpe wuu nyɛ na yu, ná

* 1:19 Ezayi 29.14

dɪnyɛɲi sùpyire na pu sônɲi sɪɲcomɔ ke, Kile à li lwó sùpyire t'à dá puru jwumpe na ke, si pire shwɔ.

²² Nyɛ Yahutuubii la maha mpyi s'a kakyanhala karigii naa tapyige e si nta ndá puru jwumpe na. Girekiibii sí na ɲcaa pire yákilibii si múgo si nta ndá pu na. ²³ Wuu pi ke, Kirisita kani wuu ɲyɛ na yu na u à kwú kworokworocige na ke, puru na ɲyɛ jwujwumbaama Yahutuubil'á, maa mpyi sɪɲcomɔ supyishinɲi sanɲ'á. ²⁴ Nka Kile à mpiimu yyer'a pyi u wuu ke, pi à pyi Yahutuu yo, pi à pyi Girekii yo, pir'á Kirisita na Kile sífente ná u yákilifente cyêre. ²⁵ Naha kurugo yɛ kani Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sônɲi sɪɲcomɔ ke, lir'à fànha tò pi yákilifente na. Nde Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sônɲi na fànhaɲcyɛrɛrɛ ti ɲyɛ ti ti ke, lir'à fànha tò sùpyire na.

²⁶ Mii cɪɲmpyiibii, yyerɛɲkanni na Kile à yii yyer'a pyi uye wuu ke, yii lire kàanmucya a wíi kɛ! Mà tàanna ná sùpyire kàanmucyage pyiɲkanni i, yákilifeɛ niɲyahamii ɲyɛ yii e mɛ, sífee niɲyahamii ɲyɛ yii e mɛ, yii niɲyahamii mú sí ɲyɛ a si shinbwoo pyɛnyi i mɛ. ²⁷ Nyɛ karigii dɪnyɛɲi sùpyire na sônɲi sɪɲcomɔ ke, cyire Kile à cwɔɔnr'a tɛg'a dɪnyɛɲi yákilifeebii sílege. Ncyii pi ɲyɛ na sônɲi fànhaɲcyɛrɛrɛ wogigii ke, maa cyire cwɔɔnr'a tɛg'a fànhafeebii sílege. ²⁸ Karigii cyi ɲyɛ ɲùɲɔ baa dɪnyɛ sùpyire ɲyii na, ná pi kuro ɲyɛ cyi e mɛ, cyire karigii Kile à cwɔɔnrɔ, pi na ɲcyiimu sônɲi sèe wogii ke, mà tɛg'a cyire kèege. ²⁹ U à lire pyi, bà li si mpyi sùpyanɲi wà tufiige kà ɲkwò uye pèe uru Kile yyahe taan mɛ.

³⁰ Uru u à wuu le Yesu Kirisita wwoɲɛɛge e. Kile à pyi kaɲuɲɔ, ka Yesu Kirisita si wuu pyi yákilifeɛ, maa jwo na wuu à tíi, maa wuu pyi Kile wuu, maa wuu ɲùɲɔ wwû kapegigii bilere e. ³¹ Nyɛ bà l'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i mɛ: «Ŋgemu la ká mpyi si pèene taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonɲi Kile na†.»

2

Poli ɲyɛ a Kile jwumpe jwo ná sùpyire yákilifente e mɛ

¹ Mii cɪɲmpyiibii, tɛni i mii à sà Kile jwumpe jwo yii yyére ke, mii ɲyɛ a naye pèe na mii à jwumpe cè, lire ɲyɛ mɛ na mii yákilin'á pèe mà tòro pi sanmpii wuɲi na mɛ. ² Naha kurugo yɛ mii ɲyɛ a li lwó naye funɲ'i, si yaage kabɛrɛ kyaa jwo yii á, Yesu Kirisita kàntugo na mɛ, si u kwùɲi kyaa jwo yii á kworokworocige na. ³ Mii fànhe mpyi a cyéɛ wani yii shwɔhɔl'e, fyagare mpyi maha mpyi mii na fo mii mpyi maha ɲcyɛɛnni sèl'e. ⁴ Tère o tère e mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, ná sùpyire yákilifente e bà mii mpyi maha pu yu si nta yii ɲùmbogigii kèɛnɲɛ ná p'e mɛ. Nka ná Kile Munaani sífente e mii

† 1:31 Zheremi 9.24

mpyi maha pu yu, ⁵ bà li si mpyi yii dáníyaŋi kà ntaha sùpyire yákilifente na mɛ, fo Kile sífente.

Kile maha u yákilifente kaan wuu á, u Munaani cye kurugo

⁶ Kile jwump'à tateɛnge wwû mpiimu zòmpyaagil'e ke, pire maha yákilifente taa wuu jwumpe e. Nka Kile sí n-pa nge diɲɛɲi sùpyire ná u jùɲufeebii mpiimu shi bò ke, yákilifente ti ɲɛ pir'á ke, tire shiɲi bà mɛ. ⁷ Kile yákilifente shɛnɛ wuu ɲɛ na yu ke, sùpya mpyi a ti shi cè mɛ, ɲaha na yɛ Kile mpyi a ti ɲwɔhɔ. Mà jwo diɲɛɲi u dá ke, Kile mpyi a lire kanwɔhɔni yaa, bà wuu si mpyi si mpyi shinbwoo si ntɛen ná u e u cyage nisanɲke e mɛ. ⁸ Nge diɲɛɲi jùɲufooni wà ɲɛ a tire yákilifente cè mɛ. Ná lire bà mɛ, pi mpyi na si ɲɛ Kafooni Peentefoo kwòro kworokworocige na mɛ. ⁹ Bà l'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Sùpya ɲyii sàha ɲkwò a ndemu ɲya mɛ,
ná ɲiɲgyii sàha ɲkwò a li lóg'a ɲya mɛ,
ná li sàha ɲkwò a tige sùpya funɲ'i mà ɲya mɛ,
mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, lire u à bégel'a yaha pire mɛɛ
na*.»

¹⁰ Wuu pi ke, Kile à lire kani cyêe wuu na, u Munaani cye kurugo. Lire li maha karigii puni yyaha caa, ali karigii Kile à ɲwɔhɔ ke, li maha cyire puni yyaha caa, si cyi cè, ¹¹ bà li ɲɛ sùpya si n-jà u supyiɲɛɲi funzɔɲɔre cè ná u yabiliɲi bà mɛ, amuni li mú ɲɛ sùpya si n-jà Kile funɲɔ karigii cè mɛ, Kile Munaani kanni l'à cyi cè. ¹² Wuu sí pi ke, Kile à u Munaani le wuu e, lire l'à wuu ná sùpyire sannte sɔɲɲɔɲkanni pyi l'à wwû liye e. U à lire pyi bà li si mpyi, u à ɲwɔ wuu na maa yaayi ɲjemu kan wuu á ke, wuu u yire cè mɛ. ¹³ Ná sùpyire yákilifente e bà wuu ɲɛ na yire yaayi kyaa yu mɛ. Nka Kile Munaani à ndemu cyêe wuu na ke, lire wuu ɲɛ na yu sùpyir'á, wuu na li yu bà Kile Munaani à li jwo mɛ. ¹⁴ Nka Kile Munaani ká mpyi li ɲɛ a tɛen sùpyaɲi ɲgemu i mɛ, urufoo ɲɛ na ɲɛɛge Kile Munaani karigii na mɛ, ɲaha na yɛ u maha cyire karigii sɔɲɲi sɲcomɔ. U si n-jà cyi yyaha cè mɛ, ɲaha na yɛ Kile Munaani kanni cye kurugo sùpyaɲi maha jà a cyi yyaha cè. ¹⁵ Kile Munaani ɲɛ sùpyaɲi ɲgemu i ke, uru u maha yaayi puni cè a wwû yiye e. Shintiíwe mú sí ɲɛ na n-jà a urufoo kapyiɲkii cè a wwû cyiye e mɛ. ¹⁶ Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Sùpya ɲɛ a sɪi ɲgemu u à Kafooni funzɔɲɔre cè mɛ?

Sùpya mú ɲɛ a sɪi ɲgemu u sí n-jà u yɛɛ mɛ†.»

Nka wuu pi ke, Kile Munaani ɲɛ wuu mpiimu i ke, wuu à Kirisita funzɔɲɔre cè.

* 2:9 Ezayi 64.4 † 2:16 Ezayi 40.13

3

Kile báarapyiibii puni tayyérege nyε nin̄kin

¹ Mii cìnmpyiibii, mà sèen̄ji jwo, mp̄ii pi à Kile Munaani yaha l'à pi yyaha cû ke, jwun̄kanni na mii maha yu ná pire e ke, mii nyε a já a jwo ná yii e lire jwun̄kanni na mε. N̄ka mp̄ii pi nyε na pi nyii karigii kanni pyi ke, mii à jwo ná yii e mu à jwo ná pire e mii nyε na yu. Mii na yii sôn̄nji mu à jwo p̄l̄n̄mp̄in̄nyεya mà yyaha tíi ná Kirisita kuni i. ² Jwumpe mii à jwo yii á ke, pur'à pyi mu à jwo jirime mii à kan yii á. Mii nyε a j̄en'a yawaya kan yii a lyî mε, jaha na yε yii mpyi na si n-jà yawaya lyî mε. Ali numε yii si n-jà yawaya lyî mε, ³ jaha na yε yii saha na yii nyii karigii pyi. Sèe wi dε! Ná ȳin̄cyεge ná mbēm̄baan̄ji sí nyε yii shwōhōl'e, lire l'à li cyēe na yii ná sūpyire sannte nyε a wwû yiye e mε. Yii ná pi kapyīn̄kii pun'à pyi nin̄kin. ⁴ Nyε ná yii p̄li s'à jwo na yii na nyε Poli wuu, ka p̄li si jwo na pire na nyε Apolosi wuu, mà tàanna ná lire e, tá yii ná sūpyire sannte sōn̄n̄ōn̄kann'à wwû liye e bε?

⁵ Yii li cè na Apolosi wi yo, mii Poli wi yo, Kile báarapyii pi nyε wuu kann̄a. Wuu à Jwumpe Nintan̄mpe jwo yii á, ka lire si mpyi kañuñō mà yii lèn̄je Kile kuni i, wuu mú pun'à wuu báarañi pyi mà tàanna ná Kafoon̄ji u kan̄nkanni i wuu shin maha shin á. ⁶ L'à pyi mu à jwo mii à cige c̄en̄mε, ka Apolosi si ku lwō, n̄ka Kile u à cige pyi k'à ȳiri. ⁷ Lire e ke l'à pyi cige c̄en̄mεfoon̄ji yo, l'à pyi ku lwōfoon̄ji yo, pi wà tayyérege nyε a p̄ēe mε. Kile kanni u tayyérege k'à p̄ēe, jaha na yε uru u maha cige pyi ku u lyεge. ⁸ Cige c̄en̄mεfoon̄ji ná ku lwōfoon̄ji mú à tàanna. Kile sí pi shin maha shin s̄ara si ntàanna ná pi báarañi n̄impyiñi i. ⁹ Mà tàanna ná lire e, wuu na nyε báarapyīn̄ε Kile báarañi i, yii pi nyε Kile cikōoge.

Yesu u nyε Kile bage nintaani

Yii mú pi nyε Kile bage. ¹⁰ Mà tàanna ná Kile màkange e mii á, mii à kuru bage jwōhō cyán bafaanrawa n̄j̄c̄en̄n̄je fiige, ka piib̄ere si mpa ku faanra a d̄urugo. N̄ka shin maha shin la ku nyε si vaanra pyi kuru bage nintaani j̄un̄'i ke, uruf̄oo u u báarañi pyime cè dε! ¹¹ Jaha kurugo yε bage nintaani l'à cyán ke, lire li nyε Yesu Kirisita. Sūpya saha si n-jà nintaani lab̄ere cyán lire k̄antugo na mε. ¹² Bafaanribii p̄li sí báara n̄j̄c̄en̄n̄je pyi, si pi vaanrañi pyi kuru bage nintaani na ná s̄een̄nji i, lire nyε mε ná wȳé̄ef̄ȳin̄ji i, lire nyε mε ná kafaayi lonḡara wuyi i. N̄ka p̄li sí báarāpege pyi si vaanrañi pyi ná cire e, lire nyε mε ná j̄ȳès̄igire e, lire nyε mε ná k̄acyeere e. ¹³ N̄ka yii li cè, can̄n̄ke Kile sí sūpyire puni s̄ara si ntàanna ná pi kapyīn̄kil'e ke, shin maha shin à báarañi n̄gemu pyi ke, uru shi sí n-cyēe kuru can̄n̄ke. Nage cye kurugo shin maha shin u báara shi sí n-cè.

¹⁴ Nage ká mpyi ku nyɛ a ngemu u tafaanraga súugo mɛ, urufɔo sí tòn ta. ¹⁵ Nka nage ká ngemu u tafaanraga súugo ke, urufɔo sí tòn ta mɛ. Urufɔo kɔni sí n-shwɔ sa! Nka li sí n-pyi mu à jwo nage e urufol'à jyè a fworɔ.

¹⁶ Yii nyɛ a li cè na Kileɲaarebage ku nyɛ yii, Kile Munaani à tèen kuru nkemu i mà? ¹⁷ Shin maha shin ká kuru bage jya, Kile sí urufɔo shi bò, ɲaha na yɛ Kile wogo ki, yii sí pi nyɛ kuru bage.

¹⁸ Wà ha uye ɲwɔ fáanɲa mà dɛ! Yii wà ha nta u u sɔnni na uru na nyɛ yákilifoo mà tàanna ná sùpyire sɔnnɔŋkanni i, urufɔo u uye pyi sɔnɔŋɔ. Lire ká mpyi, urufɔo sí yákilifente sèe woore ta. ¹⁹ Naha kurugo yɛ karigii dɔnyɛɲi sùpyire nyɛ na sɔnni yákilifene ke, cyire na nyɛ sɔnɔmɔ Kile nyii na. Y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Kànhanyɲi nge dɔnyɛɲi yákilifeebii maha ɲcyáan ke, Kile maha pi pyi pi i ɲcwôre yire na*.»

²⁰ Y'à sémɛ mú na:

«Mpii pi nyɛ na piye sɔnni yákilifee ke, Kafoonɲi à pire funzɔnnɔre cè.

Pi funzɔnnɔre nyɛ u á laaga baa†.»

²¹ Lire kurugo wà nyɛ a yaa u a ɲkwôhɔli na uru na nyɛ mucyiin wu mɛ, ɲaha na yɛ yaayi puni nyɛ yii wuyo. ²² L'à pyi mii Poli yo, l'à pyi Apolosi yo, l'à pyi Pyɛri yo, l'à pyi dɔnyɛɲi yo, l'à pyi shɛɲi yo, l'à pyi kwùɲi yo, l'à pyi numɛ yaayi yo, l'à pyi yaayi nimpayi yo, yire puni na nyɛ yii wuyo. ²³ Yii yabilimpiai pi ke, yii na nyɛ Kirisita wuu, Kirisita sí nyɛ Kile wu.

4

Yesu tũntunmpii báaraɲi ná pi yyefuge kani

¹ Lire kurugo yii li cè na wuu na nyɛ Kirisita báarapyii kanna, maa mpyi kacwɔnrɲi fiige. Karigii Kile mpyi a ɲwôhɔ sùpyire na tèecyiini i ke, Kile à cyire cyêe wuu na, bà wuu si mpyi s'a cyi yyaha yu sùpyir'á mɛ. ² Nde sí li nyɛ na ɲcaa báarapyiibil'á ke, lire li nyɛ pi pyi sèeshiin pi raa pi báaraɲi pyi pi a ɲwɔge. ³ Mii wi ke, l'à pyi yii jworo yo, l'à pyi sùpyire sannte jworo yo, mii kuro nyɛ tire e mɛ. Mii mú sí nyɛ a naye cêɛge na báaraɲi nimpɲiɲi na mɛ, ⁴ ɲaha na yɛ mii nyɛ a naye pɛn na báaraɲi wà tufiige e mɛ. Nka lire nyɛ a li cyêe na mii báaraɲi puni pyiɲkann'à ɲwɔ mà dɛ! Kafoonɲi kanni u sí n-jà u ɲwɔ ná u ɲwɔmbaa jwo.

⁵ Lire kurugo yii àha tànga kan sùpya á, lire nyɛ mɛ si u cêɛge mà li tèni ta li sàha nɔ mɛ. Yii Kafoonɲi cannuruge sige. U aha mpa, karigii cyi à ɲwôhɔ numpini i numɛ ke, u sí n-pa cyire yige bèenmpe na, si sùpyire funzɔnnɔre yige cyiɲɲi na. Nyɛ kuru canɲke, shin maha shin à yaa ná ɲkèɲi ngemu i mà

* 3:19 Zhobu 5.13 † 3:20 Zaburu 94.11

tàanna ná u báaraŋi nimp̄ȳiŋi i ke, Kile sí uru kan urufol'á. ⁶ Mii c̄nmp̄ȳiibii, mii à mii ná Apolosi kani lwó a pyi yyecyeen̄e mà t̄eg'a yii le kur'e, si li cyêe yii na, na yii ñaaraŋkann' à yaa li tàanna ná Kile Jwumpe Sem̄eŋi yi jwun̄kanni i. Lire e yii wà ñȳe a yaa u kàsimeŋii yogolo na uru na ñȳe wà wu, s'a u shin̄eŋeŋi fwóh̄ore m̄e. ⁷ Mu u ñȳe na s̄on̄ni na mu à pwór̄o pi sanmp̄ii na ke, di mu ñȳe na maye s̄on̄ni b̄e? Naha ku ñȳe mu á mà ta Kile bà u à ku kan mu á mà ȳe? Ñȳe ná Kile sí u à yi kan mu á, mu kàsimeŋnkii kayogoni li ñȳe ndire, kee mu yabilin̄i u à yi ta may'á ȳe?

⁸ Yii pi ke, yii na s̄on̄ni na yii à yaayi puni ta mà kwò, na yii fun̄y'á ñ̄iŋ'a kwò, yii na s̄on̄ni na ñ̄un̄ufent' à le yii cye e mà kwò, maa wuu yaha. Nka mii la ñȳe yii i mpyi ñ̄un̄ufee s̄eŋi na, bà wuu mú si mpyi si nt̄eŋ ná yii e ñ̄un̄ufente e m̄e. ⁹ Yii li c̄e, wuu pi ñȳe Yesu t̄un̄ntun̄mp̄ii ke, li ñȳe mu à jwo Kile à wuu yaha s̄up̄yire puni k̄antugo. L' à pyi mu à jwo kwùŋi laage e wuu ñȳe. Wuu à pyi yawiye diñȳe ñwòh̄oyaayi pun'á, s̄up̄yire bàra m̄el̄ek̄ebii na. ¹⁰ Wuu à pyi sìcyerefee fiige Kirisita m̄ege kurugo, nka yii pi ke, yii na s̄on̄ni na yii à Kirisita yákilifente puni ta a kwò. Yii à jwo na wuu pi ñȳe f̄an̄h̄an̄cȳer̄e s̄up̄ȳiibii, maa yiye s̄on̄ni na yii pi ñȳe f̄an̄h̄an̄yahaga wuubii. S̄up̄yire ñȳe a wuu le dá e m̄e, nka yii pi ke, pi à yii p̄e. ¹¹ Ali num̄e, wuu na ñkyaali katege ná byage cye e, maa mpyi v̄aan̄kuun̄i i. S̄up̄yire maha wuu bwùun, wuu na ñaare na m̄are cyeyi yyaha kurugo. ¹² Wuu na báaraŋi ñiŋaŋi pyi, bà wuu si mpyi s'a wuu ñ̄un̄o karigii yaa m̄e. Mp̄ii pi maha wuu cyere ke, wuu maha jwó leni pir'á. Pi maha wuu kyérege, nka wuu maha li kwú wuye e. ¹³ S̄up̄yire m̄eé ká a jwumpimpe yu wuu na, wuu maha jwun̄cen̄mpe t̄eg'a pi ñ̄un̄o b̄e. Ali num̄e wuu na ñȳe mu à jwo yakuuyo ná k̄akyaya s̄up̄yire nyii na.

¹⁴ Mii ñȳe a mpe jwumpe s̄eme si yii sílege m̄e, nka mii à yii ȳere ná p'e, naha na ȳe yii pi ñȳe mu à jwo mii pȳiibii, yii kyal' à táan mii á s̄el'e. ¹⁵ Ali li m̄eé nta cyelentii ñiñyah̄an̄yahamii pi ñȳe na Kirisita kyaa yu yii á, yii li c̄e na yii tun̄i na ñȳe ñiñkin. Mii wi, naha na ȳe mii u à Jwumpe Nintan̄mpe jwo yii á, ka yii i dá Yesu Kirisita na. ¹⁶ Mà tàanna ná lire e, mii na li caa yii á, yii raa yii karigii pyi mii wogigii fiige. ¹⁷ Lire e Tim̄oti u ñȳe mii jyan̄i mà tàanna ná Kafoon̄i wwon̄eŋe e ke, mii sí uru tun̄ yii á. U kyal' à táan mii á, ñwóm̄e ñiñkin̄foo u ñȳe u wi Kafoon̄i báaraŋi i. U aha n̄o yii na t̄eni ndemu i ke, mii karigii pyiŋkanni li ñȳe ndemu Kirisita wwon̄eŋe e ke, u sí yii fun̄o cwo lire na, bà mii ñȳe na li yu na m̄are cyeyi puni i d̄anafeebii kurun̄y'á m̄e.

¹⁸ Pli na ñȳe yii shwòh̄ol'e, mpiimu pi na s̄on̄ni na mii saha sì n-shà wani yii yyére m̄e, maa li ñwò cū na piye yare tabwoyi i. ¹⁹ Nka Kafoon̄i ká j̄eé, li saha sì m̄o m̄e, mii sí n̄uru n-k̄are

wani yii yyére, mpíi pí nyé ná tire yàmpeente e ke, kámpyí jwumbwompe kanni pí na yu, lire nyé mē kámpyí Kile sífente nyé pí á sèènjí na, si lire cè. ²⁰ Naha kurugo yé Kile Saanre nyé jwumbwónjwuú mē, Kile sífente tí nyé tí tí. ²¹ Nyé dí yíi kó numé bē? Yíi lá nyé mii u shà yíi yyére ná kasor'e láa, ná ntàannamagare ná jùmpínjke e?

5

Silegebaare kani l'à pyi Kòrenti dánafeebii shwòhòl'e ke

¹ Mii cìnmppyíibii, wuu à lógo na silegebaara kani là à pyi yíi shwòhòl'e, alí Kilecembaabii mú bà sí jéé ndemu pyi mē. Pí à jwo na yíi wà na wá a u tunj cwonj lènjé. ² Lire ná lí wuuni mú í, yíi à yiye pèe, mà lí ta lire mpyi a yaa lí pyi yyetanháa kyaa yíi á, bà yíi sí mpyi sí lire kapiini pyífoonj yige yiye shwòhòl'e mē.

³ Mii laage kón'à tóon yíi na, njka mii nyé yíi shwòhòl'e Kile Munaani cye kurugo. Nde l'à yaa lí pyi nje kapimpyínj na ke, wuu Kafoonj Yesu Kirisita mége na, mii à lire lwó naye funnj'í mà kwò. ⁴ Lire pyínj kanni na, mii ná yíi ká bínn'a tēén, Kafoonj Yesu fánhe cye kurugo, ⁵ urufol'à yaa u le Sitaannínj cye e, u u njkyaala, bà lí sí mpyi kapegigii mpyínj lage ká wwú u na, ka u u cyi jwò yaha tēni ndemu í ke, Kile sí u shwò Kafoonj Yesu cannuruge mē.

⁶ Yíi na yiye pèe tawage e, yíi nyé a cè a jwo na: «bwúuru nj yírigeyirige yaani nimbileni maha ntég'a farani mbyímpe njncwónhómpe puni yírigé» mà? ⁷ Lire kurugo yíi kapimpyínj yige yiye shwòhòl'e, bwúuru nj yírigeyirige yaani l'à lyé ke, u na nyé lire fiige, bà yíi sí mpyi sí ntēén fwónró baa mbyívónmò njncwónhómò fiige mē. Yíi lí cè na yatòoge Yahutuubii mpyi maha bò pí bilerenkwónj kataanni í ke, Yesu à bò kuru yatòoge fiige, maa wuu kapegigii yàfa wuu na. Lire e wuu nyé numé mu à jwo mbyívónmò njncwónhómò, bwúuru nj yírigeyirige yaani nyé a le mpemu í mē. ⁸ Lire kurugo bwúuru nj u à yaa ná yírigeyirige yaani njnjyēēni í ke, wuu àha kataanni pyi ná ur'e mē, uru u nyé katupwòhòyi ná pege. Bwúuru nj u à yaa yírigeyirige yaani baa ke, wuu wuu kataanni pyi ná ur'e, uru u nyé zòvyinre ná sèejwuuni.

⁹ Lèterénj mii à fyánha a kan yíi á ke, ur'e mii mpyi a yí jwo yíi á na yíi àha jacwoobii pyi yíi kapyínjé mē. ¹⁰ Njka mii nyé a jwo yíi á na mpíi pí nyé pí nyé Kile kuni í ná yíi e mē, ná pí na jacwòore pyi, lire nyé mē na nànpwòhòró pyi, lire nyé mē na nànjkaage pyi, lire nyé mē na kacyanhigii sunni ke, na yíi àha píre pyi yíi kapyínjé mà dè! Lire baare e lí sí n-pyi kee yíi sí n-fworo dínyénj í dè! ¹¹ Pu kajwuuni jùnjke ku mpyi njke: shin maha shin u à uye pyi na uru na nyé Kile kuni í, maa

ɲkwôro na jacwôre pyi, lire ɲye me na nàɲwôhore pyi, lire ɲye me na kacyanhigii sunni, lire ɲye me na jwumpimpe yu, lire ɲye me mà uye yaha sinmbyaani kanni laage e, lire ɲye me na nàɲkaage pyi ke, yii àha cyire karigii pyifeebii pyi yii kapyiɲee me, yii bá kà ɲee pi a lyí ná yii e me.

12-13 Yii li cè, mpìi pi ɲye pi ɲye Kile kuni i me, mii kuro ɲye pire wogigil'e me, Kile u sí pire wogigii cwôonrɔ. Nka yii ná mpìi pi ɲye wwoɲee Kile kuni i ke, yii pi à yaa yii a pire karigii cwôonre. Y'à séme na: «Yii kapimpyiɲi kòr'a yiye yiye shwôhol'e*».

6

Dánafeebii ɲye a yaa pi a piye yiri fànhe e me

¹Yii Kile wuubii kurunke e, kyaa ká jyè wà ná u cìmpworonji wà shwôhol'e, ɲaha na urufoo maha u cìmpworonji yyere fànhe e yukyaabii Kilecembaabii yyére, mà li ta yii Kile wuubii pi à yaa yii a yii karigii cwôonre ye? ²Mpii pi ɲye pi ɲye Kile kuni i ná yii e me, yii ɲye a cè a jwo na yii Kile wuubii pi sí n-pa pire u karigii cwôonrɔ mà? Nye ná yii sí pi sí n-pa pire u karigii cwôonrɔ, ɲaha na yii ɲye na yii ná yiye shwôhɔɲi kapyeere cwôonre mà ye? ³Yii ɲye a li cè na ali wuu sí n-pa raa mèlekɛebii ɲùɲɔ karigii cwôonre mà? Ná wuu sí n-pa raa pire ɲùɲɔ wogigii cwôonre, tá jwumɔ saha na ɲye yii á, yii ná yiye shwôhɔɲi wogigii ɲcwôonrɔɲi na? ⁴Kyaa sí ká jyè yii wà ná u shinɲee shwôhol'e, mpìi pi ɲye pi ɲye na sônɲi dánafeebii sônɲɔɲkanni na me, ɲaha kurugo yii maha ɲkàr'a sà lire cwôonrɔ pire yyére ye?

⁵Puru kajwuuni li ɲye yii i li cè na silege ku ɲye ku ki yii á. Safe, yákilifoo ɲye yii e, ɲgemu u sí n-jà kyaa cwôonrɔ yii wà ná u cìmpworonji wà shwôhol'e mà kɛ? ⁶Tá kacenne li ɲye li li, cìmpyiibii pi à piye yiri fànhafeebii yyére, mpiimu bá pi ɲye pi ɲye a dá Yesu na me?

⁷Mbèmbaanji u pyi yii shwôhol'e, fo ku sà nɔ yii à yiye yiri fànhe e, lire kann'à yii kacɛgele kwò. Naha na wà ká yii mùmpɛnme kyaa pyi, yii ɲye na jìn'a li kwú yiye e mà ye? Naha na wà ká yii nàɲwôhɔrɔ, yii maha lire kwú yiye e mà ye? ⁸Yii ɲye na lire pyi mo! Marii pi sanmpii mùmpɛnme karigii pyi, maa pi nàɲwôhore, yii sí na ɲye cìmpyii mà tàanna ná Kile kuni i.

⁹Mpii pi ɲye na kapegigii pyi ke, yii ɲye a cè a jwo na pire nàzhan à fworo Kile Saanre e mà? Yii àha raa yiye ɲwô fáanɲi mà dɛ! L'à pyi jacwoo yo, l'à pyi kacyzunmii yo, l'à pyi mpìi pi ɲye pi ɲye a kúu pi fúrupyiɲeebii na mà yo, nàmbaabii pi maha wwúu ná piye e nò ná ceewe wwoɲkanni na ke, l'à pyi pire yo,

* 5:12-13 Duterenomu 17.7; 19.19; 21.21; 22.21,24; 24.7

¹⁰ L'à pyi nàṅkaabii yo, l'à pyi nàṅwòhòre pyifeebii yo, mpìi pì à piye yaha sinmbyaani kanni laage e ke, l'à pyi pire yo, l'à pyi jwumpimpe jwufeebii yo, mpìi pì maha sùpyire yaayi cyáan na shuu pì na ke, l'à pyi pire yo, yìi lì cè na pire wà tufiige nàzhan jye Kile Saanre e mε. ¹¹ Mà lì ta yìi pìi mpyi na cyire karigii pyi. Nka wuu Kileni Munaani cye kurugo, yìi à jyé a ffiniṅε, maa yìi yaha yiye kanni na, mà pyi Kile wuu, maa yìi pyi yìi à tíi Kile yyahe taan Kafoonji Yesu Kirisita mεge na.

Wuu cyeer'à dá Kafoonji Yesu jyi wuuni mpyiṅi mε na

¹² Yìi à jwo na karigii puni mpyiṅi kun'à kan yìi á, nka mii sí yì jwo yìi á, tòn jye karigii puni i mε. Mii mú sí n-jà n-jwo na karigii puni mpyiṅi kun'à kan mii á, nka mii kòni sì naye pyi biliwe fiige kani là tufiige e mε. ¹³ Yìi mú à jwo na yalyire maha shwòhò fuceni mε na, na fuceni mú à dá yalyire mε na, na canṅka Kile sí yì mú shuunniṅi shi bò, nka mii sí yì jwo yìi á, sùpyaṅi cyeere jye a dá jacwòore mpyiṅi mε na mε. T'à dá Kafoonji Yesu jyi wuuni mpyiṅi mε na, Kafoonji mú u jye ti foo. ¹⁴ Kile à Kafoonji jè mà yige kwùṅi i. Kile sí n-pa wuu mú jè n-yige kwùṅi i ná u sifente e. ¹⁵ Yìi jye a li cè na yìi pì jye Kirisita cyeere yatanji mà? Mà Kirisita yatanji lwó a bâra fwòrobacwoṅi wuyi na, lire jye a sìi kacennε mε. ¹⁶ Taha yìi bà jye a cè na shinṅi u à wwò ná fwòrobacwo e ke, na urufoo ná fwòrobacwoṅi maha mpyi shin niṅkin mε? Y'à sémε Kile Jwumpe Semṅi i na: «Pi mú shuunniṅi sí n-pyi shin niṅkin*.» ¹⁷ Nka yìi lì cè na shinṅi u à uye pwò Kafoonji na ke, urufoo ná Kafoonji maha mpyi sònṅòrò niṅkin.

¹⁸ Lire kurugo yìi àha zìi jεε jacwòore mpyiṅi i mε. Kapegigii sanṅkii puni sùpyaṅi maha mpyi ke, cyire jye na jyè u cyeere e mε. Nka shinṅi u jye na jacwòore pyi ke, urufoo maha u cyeere yake lwó. ¹⁹ Yìi jye a li cè na yìi shin maha shin cyeere ti jye Kilejaarebage, Kile Munaani à tèn kuru ṅkemu i mà? Kile à u Munaani pyi l'à tèn yìi e, lire e yìi jye yiye wuu mε. ²⁰ Naha kurugo yε Kile à yìi jùṅṅò wwù ná longare e. Lire kurugo yìi à Kile pèrε ná yìi cyeere yatanji puni i.

7

Fúruṅi karigii cùṅkanni

¹ Leterṅi yìi mpyi a tùugo mii á ke, u jwòshwòore ti jye nte. Yìi à jwo na kacenni li jye li li, nòṅi u kwòro ceewe baa. ² Yire na jye sèe, nka jacwòore mpyiṅi yyaha na, nambaabii pun'à yaa pì cyee lèṅε, cyeebii puni mú à yaa pì pyi nàmbay'e. ³ Nòṅi jye a yaa u tasinnage kwòṅ u cwòṅi na mε. Ceenji mú jye a yaa u tasinnage kwòṅ u poonji na mε. ⁴ Naha kurugo yε ceenji jye

* 6:16 Zhenzi 2:24

uye wu mɛ, nɔ̃ɔ̃ɔ̃ u ɲɛ u foonɔ̃. Nɔ̃ɔ̃ɔ̃ mú ɲɛ uye wu mɛ, ceenɔ̃ u ɲɛ u foonɔ̃. ⁵ Nɔ̃ɔ̃ɔ̃ ná u cwonɔ̃ ɲɛ a yaa pi a tasinnage kwúun piye na mɛ, fo pi mú shuunni ká bê li na si tère yaha piye na Kileɲarege mɛ na. Nka lire tɛni ká ntòro, pi à yaa pi núru piy'á, bà Sitaannɔ̃ si mpyi u àha ɲà pi sòn ngà jacwɔ̃re na mɛ. ⁶ Mii à puru jwo si ntègɛ yii yere, fànha bà mii ɲɛ na ɲcyáan yii na mɛ.

⁷ Mu aha li yaha mii na, sùpyire puni mpyi a yaa pi kwôro mii fiige. Nka shin maha shin ná u Kile màkanga ku ɲɛ, Kile maha kani là pyipyi fànha kan wà á, maa labere pyipyi fànha kan waber'á.

⁸ Lenkwunambaabii* ná lenkwucyeebii pi ke, mii sí yi jwo pir'á na pi aha já a kwôro amuni mii fiige, lir'à ɲwɔ. ⁹ Nka pi aha li ɲya na pi si n-jà cù piye na mɛ, pi fúru pyi†, lir'à pwóro tasinnage kani li tateɛge fô pi na.

¹⁰ Mpii pi à fúru pyi ke, mii sí yi jwo pir'á, mii yabilinɔ̃ ɲwɔmuguro bà mɛ, Kafoonɔ̃ Yesu ɲwɔmuguro ti, na fúrucwo ɲɛ a yaa u nàmbaga fworɔ mɛ. ¹¹ Nka là ká mpa ná l'e u à nàmbaga fworɔ, u ɲɛ a yaa u kabere jyè mɛ, u à yaa u kwôro amuni, lire ɲɛ mɛ nɔ̃ɔ̃ɔ̃ ɲun'i u à fworɔ ke, u núr'a sà uye kan u á. Nɔ̃ɔ̃ɔ̃ mú sí ɲɛ a yaa u u cwonɔ̃ nàmbage kwò mɛ.

¹² Nje mii sí n-jwo mà yyaha tí ná pi sanmpil'e ke, Kafoonɔ̃ i bà yir'à fworɔ mɛ, mii yabilinɔ̃ ɲwɔmuguro ti ɲɛ tire. L'aha nta ceewe na ɲɛ dánafoonɔ̃ wà á, ngemu u ɲɛ u ɲɛ Kile kuni i mɛ, ka ceenɔ̃ si ɲen'a tɛen urufol'á nàmbage e, urufoo ɲɛ a yaa u u nàmbage kwò mɛ. ¹³ L'aha nta mú na nò na ɲɛ dánafeenɔ̃ cwonɔ̃ wà á, ngemu u ɲɛ u ɲɛ Kile kuni i mɛ, nɔ̃ɔ̃ɔ̃ ká ɲen'a u màra, u ɲɛ a yaa u nàmbaga fworɔ mɛ. ¹⁴ Naha kurugo ye ceenɔ̃ kurugo, Kile maha jwó le nɔ̃ɔ̃ɔ̃'á mà li ta nɔ̃ɔ̃ɔ̃ ɲɛ Kile kuni i mɛ. Amuni li mú ɲɛ, nɔ̃ɔ̃ɔ̃ kurugo, Kile maha jwó le ceenɔ̃'á mà li ta ceenɔ̃ ɲɛ Kile kuni i mɛ. Lire baare e pi pyiibii mpyi na si n-fíniɲɛ Kile yyahe taan mɛ, mà li ta Kile à jwó le pi á. ¹⁵ Nka nge u ɲɛ u ɲɛ Kile kuni i mɛ, uru ká ndàhanɔ̃ cya, mu u ɲɛ dánafoonɔ̃ ke, ma hà u sige mɛ. Li saha si n-pyi fànha mu ná uru u kwôro yiye ɲun'i mɛ. Nka mu à yaa mu u maye waha yii i bê. Naha kurugo ye Kile à wuu yyere bà wuu si mpyi si ntèen yyenɔ̃ke e mɛ. ¹⁶ Mu u ɲɛ Kile kuni i maa mpyi fúrucwonɔ̃ ke, shwɔ̃hɔ̃l'e mu sí n-jà n-pa ma poonɔ̃ lèɲɛ Kile kuni i. Mu u ɲɛ Kile kuni i maa mpyi cipoonɔ̃ ke, shwɔ̃hɔ̃l'e mu sí n-jà n-pa ma cwonɔ̃ lèɲɛ Kile kuni i.

¹⁷ Nka nde Kafoonɔ̃ Yesu à pyi shin maha shin á, ka Kile si urufoo yyere mà pyi uye wu mà u ta pyinɔ̃kanni ndemu na

* 7:8 Pli maha jwo: «Mpii pi ɲɛ pi sàha a fúru pyi mɛ, pire». † 7:9 Kɔrenti shiinbii yyère, wà à fànha pyi lenkwucyeebii na mɛ. U poonɔ̃ kwunkwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage leni wani.

ke, urufol'à yaa u kwôro amuni. Yire ninuyi mii nyɛ na yu dānafēebii kurunyi pun'á. ¹⁸ L'aha nta Kile à ngemu yyere mà u ta u à kwòn a kwò ke, urufoo u kwôro amuni. Li sí ká nta Kile à ngemu yyere mà u ta kwònm̄baa ke, urufoo kà nūru uye kan pi kwòn m̄ɛ†. ¹⁹ Wà à kwòn yo, wà nyɛ kwònm̄baa yo, lire là nyɛ na wíi m̄ɛ. Nde li nyɛ na wíi ke, lire li nyɛ na Kile Saliyan̄i kurigii jaare. ²⁰ Kile à shin maha shin yyere mà u ta pyin̄kanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro amuni. ²¹ L'aha nta Kile yin'à nō mu na mà mu ta bilere e, ma hà lire tègɛ maye fun̄ɔ p̄ɛn m̄ɛ. Nka mu aha pyin̄kanna ta si njà vworō t'e, lire pyi. ²² Naha kurugo yɛ Kafoon̄i ká ngemu yyere mà u ta bilere e ke, urufoo maha fworō bilere e Kafoon̄i cye kurugo. Amuni li mú nyɛ, Kafoon̄i ká ngemu yyere mà urufoo ta u nyɛ bilere e m̄ɛ, urufoo maha mpyi Kirisita biliwe. ²³ Kile à yii n̄ɔ wwū ná longare e, lire e yii àha nūru nyɛ sūpyire t'a yii k̄ɛnn̄i ná pi sònn̄ɔkanni i m̄ɛ. ²⁴ Mii c̄nmpyiibii, Kile à yii shin maha shin yyere mà u ta pyin̄kanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro lire pyin̄kanni na Kile yyahe taan.

Mpii pi nyɛ pi nyɛ a fúru pyi m̄ɛ

²⁵ Nyɛ nàmbaabii ná cyeebii pi nyɛ pi sàha fúru pyi m̄ɛ, nde li nyɛ pire u kàmp̄an̄ke ke, mii nyɛ a Kafoon̄i Yesu jwómuguro ta mà yyaha tíi ná pire e m̄ɛ. Nka mii yabilin̄i sí na tanyage jwo, yii mú s'a yaa yii dá mii jwumpe na, naha na yɛ Kile à n̄ɔnaara ta mii na, maa mii pyi dānasupya. ²⁶ Mà tàanna ná num̄ɛ t̄in̄i yyefuge karigil'e, mii tanyage ku nyɛ n̄ke: pi shin maha shin à yaa u kwôro bà u nyɛ m̄ɛ. ²⁷ Ngemu u nyɛ ná ceewe e ke, urufoo kà u nàmbage kwò m̄ɛ. Ngemu u nyɛ ceewe baa ke, urufoo u kwôro ceewe baa. ²⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, n̄n̄i ngemu ká uye nya u sí n-jà ceewe l̄ɛɛ ke, lire nyɛ kapii m̄ɛ. P̄ucwōn̄i ngemu ká li nya na uru sí nàmbaga jyè ke, lire nyɛ kapii m̄ɛ. Nka kyaage ku sí n-pa fúrūpyiibii ta ke, mii la nyɛ yii i shwò kuru na.

²⁹ Nyɛ mii c̄nmpyiibii, nje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nyɛ nje, diɲyɛn̄i tèekwoon'à byanhara, lire e mà lwó num̄ɛ na, fúru na nyɛ mpiimu shwòhòl'e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, fúrūn̄i nyɛ a yaa u pi sige Kile báaran̄i na m̄ɛ. ³⁰ Mpii pi nyɛ na myahigii súu ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, m̄ɛsuuni nyɛ a yaa li pi sige Kile báaran̄i na m̄ɛ. Mpii pi nyɛ funntange e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, funntange nyɛ a yaa ku pi sige Kile báaran̄i na m̄ɛ. Mpii pi nyɛ na zhwon̄i pyi ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, zhwon̄i nyɛ a yaa u pi sige Kile báaran̄i na m̄ɛ. ³¹ Mpii pi nyɛ na là taa n̄ge diɲyɛn̄i i ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, n̄ge diɲyɛn̄i lantan̄i nyɛ a yaa u pi sige Kile báaran̄i na m̄ɛ. Naha kurugo yɛ diɲyɛn̄i sí n-pa n-kwò.

† 7:18 Lire t̄eni i Yahutuubii kanni pi mpyi na nk̄wūn. Supyishin̄i sann̄i mpyi na nk̄wūn m̄ɛ.

³² Mii la nyɛ yii i mpyi funmpɛɛnre e mɛ. Nɔ̃ɲi u nyɛ ceewe baa ke, uru maha já a uye pwɔ Kafoonɲi báaraɲi na bà u kyaa si mpyi si ntáan Kafoonɲi á mɛ. ³³ Nɔ̃ɲi sí u à ceewe lɛ̃ɲɛ ke, fúruɲi karigii maha uru yyaha ɲí, u maha li kòre si ntáan u cwɔɲ'á. ³⁴ Nyɛ lire pyɲkanni na, u yákiliɲi maha ntáa u cwɔɲi kàmpaɲɲke ná Kile kàmpaɲɲke shwɔhɔl'e. Amuni li mú nyɛ, Kafoonɲi báaraɲi maha ceɛɲi nò baa wuɲi ná pùceebilini yyaha ɲí. Pi maha u pyi bà pi si mpyi si piye puni kan Kafoonɲi á mɛ. Nka ceɛɲi u nyɛ nàmbag'e ke, nàmbage karigii maha uru yyaha ɲí. U maha li kòre si ntáan u poonɲ'á.

³⁵ Mii nyɛ na mpe yu si yii kárama ɲjaha kani là na mà de! Yii nàfannɲi kurugo mii nyɛ na pu yu. Kuni i yii nàfannɲi nyɛ ke, lire mii la nyɛ yii lwó, yii i yiye puni kan Kafoonɲi báaraɲi mɛɛ na.

³⁶ Nyɛ wà ha nta u à cyé u tàcwɔɲi lwɔgɔ, ka li i mpa ntíge urufoo funɲ'i na ur'à u yake lwó, u ndɛ̃ɲɛɲi lage ká nta k'à tatɛɛngɛ fô urufoo na, u u lɛ̃ɲɛ, lire nyɛ kapii mɛ. ³⁷ Nka cilenɛmbaani fànha ká mpyi ku nyɛ a cyán tànwɔɲi na mɛ, fo u à li lwó uye funɲ'i na uru si ceewe lɛ̃ɲɛ mɛ, u aha já a cù uye na, maa li lwó uye funɲ'i na uru si nɔ u tàcwɔɲi na mɛ, lir'à ɲwɔ.

³⁸ Lire e tànwɔɲi ɲgemu ká u tàcwɔɲi lwó ke, lir'à ɲwɔ, ɲka ɲgemu ká u tàcwɔɲi yaha lwómbaa ke, lir'à ɲwɔ sèl'e.

³⁹ Nwɔɲyɛga ɲɲkin na, ceewe maha ceewe poo u nyɛ shì na ke, nàmbage maha u pwɔ u poonɲi na. Nka nɔ̃ɲi ká mpyi u saha nyɛ shì na mɛ, cyage k'à ceɛɲi táan ke, u sí n-jà n-sà nàmbage kabɛɛ jyè wani, li tɛ̃ɛni li nyɛ, nɔ̃ɲ'á u sí n-shà ku jyè ke, uru u pyi dánafoo. ⁴⁰ Nka mii na sɔ̃ɲɲi na li sí n-pwɔrɔ uru ceɛɲ'á u kwôro lenkwucwɔgɔre e. Mii à tɛ̃ɛn ná l'e na mpe jwump'à bê Kile Munaani ɲyii wuuni na.

8

Poli à jwo yasunɲyi kyaare kyaa na

¹ Nde li nyɛ yasunɲyi kyaare kàmpaɲɲke ke, bà yii à yi jwo na wuu mú pun'à kyaa cè mɛ, yire na nyɛ sèe. Nka mà li yaha maye funɲ'i na mu à kyaa cè, lire maha sùpyaɲi pyi u à uye pèe. Mà li ta ntàannamagare maha pi sanmpii tɛ̃ɛ sèl'e pi i sì yyaha na Kile kuni i. ² Wà ha nta u u sɔ̃ɲɲi na ur'à kyaa cè, urufoo u li cè na yaaga saha a urufoo fô. ³ Nka ɲgemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi Kile cevoo*.

* 8:3 Pii maha jwo: «Ijka ɲgemu u à Kile kyaa táan uy'á ke, Kile maha urufoo cè.»

⁴ Yibige yii à pyi na: «wuu sí n-jà raa yasunnyi kyaare kyàa laa, wuu sì n-jà raa ti kyàa mɛ†?» ke, mii sí yii n-wɔ shwɔ numɛ. Wuu à li cè na sùpyire maha sônɔi na yasunnyi yi nyɛ pire u kileebii mà li ta yire yasunnyi nyɛ Kile mɛ, Kile na nyɛ ninɔin. ⁵ Li mɛɛ ká nta sùpyire na nɔinyi yaayi yà ná nɔinke wuyi yà sônɔi kileebii pìi, maa sônɔi na kafeebil'à nyaha pir'á, ⁶ wuu kɔn'á, Kile na nyɛ ninɔin, uru u nyɛ wuu Tunɔi, maa mpyi yaayi puni Davoonɔi, uru mɛɛ na wuu nyɛ shì na. Kafoo ninɔin mú sí u nyɛ, uru u nyɛ Yesu Kirisita. Uru cye kurugo, Kile à yaayi puni dá maa shɔi kan wuu á mú.

⁷ Nka dánafeebii puni nyɛ a uru sèenɔi cè mɛ. Pii na nyɛ pi e, zunɔi mpyi a tateɛnge wwû pi e, ali ninjaa pi aha ntòr'a yasunɔi kyara kyà, pi maha sônɔi na pire saha na zunɔi pyi. Pi nyɛ a sèenɔi cè sèl'e mɛ, lire e pi maha sônɔi na yasunnyi kyaare maha pire ná Kile shwòhɔi kèege. ⁸ Li nyɛ mu à jwo yalyige ku maha wuu kyaa táan Kile á mà de! Wuu à lyí yo, lire sì yafyin bàra wuu ná Kile shwòhɔi na mɛ. Wuu nyɛ a lyí mà yo, lire sì yafyin yige wuu ná Kile shwòhɔi i mɛ. ⁹ Ti nyiɔi ná ti nyimbaani i, nde l'à táan yii á ke, yii sí n-jà lire pyi. Nka yii a yiye kàanmucaa, mpìi pi nyɛ pi sàha nkwo a Kile kuni karigii yyaha cè sèl'e mɛ, bà li si mpyi yii àha mpyi kaɔnɔi si pire wurugo mɛ.

¹⁰ Mu u nyɛ na maye sônɔi na mu à kyaa cè ke, mpìi pi nyɛ pi nyɛ a sèenɔi cè sèl'e mɛ, uru wà ká mu nya mu à tɛn yasunɔi kà tasunɔi na lyí, tá lire sì maban lɛɛ urufol'e yasunnyi kyaare nyàni na mɛ? ¹¹ Lire ká mpyi, uru cɔnmpworonɔi kurugo Kirisita à kwû mú ke, tá mu u ncɛni shini sì n-pyi kaɔnɔi si uru wuuni pyi li kèege mɛ? ¹² Mu aha lire pyi, mu maha uru cɔnmpworonɔi yake lwó, jaha na ye kani u nyɛ na sônɔi kapyimbaala ke, li maha mpyi kee mu à u sòn a wà lire na. Lire mpyini tooy'e, Kirisita na mu maha lire kapiini pyi.

¹³ Lire kurugo kampyi yalyige kà ku sí n-pyi kaɔnɔi mii i na cɔnmpworonɔi wà yaha u kapii pyi, mii sí raa kuru yalyige fún, bà li si mpyi mii àha nkwo na cɔnmpworonɔi nɔnɔ kyàn mɛ.

9

Yesu túnntunmpii tayyérege

† 8:4 Mpìi pi maha zunɔi pyi ke, pi aha yatɔɔgɔ tɛg'a zun pyi, ku kyaare ntemu ká nkwo ke, pi maha tire pɛre caange na. Dánafeebii mpyi maha sônɔi na pire ká tire kyaare tà kyà, tá li sí n-pyi mu à jwo pire na nyɛ kuru yasunɔi wwoɛge e mɛ? Sùpyire t'à kariii yyaha cè sèl'e Kile kuni i ke, pire maha ncɛ na tapege nyɛ tire kyaare shini nyàni i mɛ. Nka mpìi pi nyɛ pi sàha mɔ Kile kuni i si kariii yyaha cè sèl'e l'e mɛ, mu aha tire kyaare kyà pire wà nyii na, lire maha jà a urufoo yákiliɔi kànha. Yii Ɔromu shiinbii 14 wíi mú.

¹ Taha yii na sɔnni na mii si n-jà raa na nyii karigii pyi me? Taha Yesu tɔnnɔnɔnɔ bà u nyɛ mii me? Taha yii na sɔnni na mii nyɛ a wuu Kafoonɔi Yesu nya me? Báaraɔi mii à pyi Kafoonɔi á ke, taha yii bà pi nyɛ uru yasɛɛre me? ² Nyɛ sùpyire sannte méɛ ká a sɔnni na mii nyɛ Yesu tɔnnɔnɔnɔ me, yii kɔn'a yaa yii li cè na mii na nyɛ Yesu tɔnnɔnɔnɔ. Naha kurugo yɛ Kafoonɔi Yesu tɔnnɔnɔnɔ mii à pyi yii á, ka yii i jyè u wwɔnyɛɛge e ke, lire l'à li cyèe nákaana baa na mii na nyɛ u tɔnnɔnɔnɔ.

³ Mpɔi pi nyɛ na mii nɔŋke tare na mii nyɛ Yesu tɔnnɔnɔnɔ me, nde mii maha ntɛg'a jwumpe cyán pire na ke, lire li nyɛ nde: ⁴ tá mii nyɛ a yaa mii a lyí s'a byii Yesu tɔnnɔnɔnɔ báaraɔi i me? ⁵ Taha yii bà na sɔnni na mii mú sí n-jà dánafoonɔi wà lɛɛ n-pyi na cwo, mii ná uru s'a jaare na báaraɔi tooy'e, bà Yesu tɔnnɔnɔnɔnɔ mii sanmpɔi ná Kafoonɔi cɔnmpɔiibii ná Pyɛri à li pyi me? ⁶ Taha yii na sɔnni na mii ná Barinabasi kanni u à yaa wuu a báaraɔi pyi wuu raa wuyɛ jwɔ caa la? ⁷ Jofoo yii à tɛl'a nya u à kàre sòrolashigire e, maa yyére ná uye e sàra baa yɛ? Lire nyɛ me, cikɔge foonɔi ngire u nyɛ u nyɛ na u cire yasɛɛre lyí mà yɛ? Lire nyɛ me, jofoo u maha nɔiye náha, u àha nkwɔ nùjirimpe pà lyí mà yɛ?

⁸ Yyɛcyɛente mii à pyi ke, sùpyire kanni bà pi nyɛ na sɔnni amuni me, yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Sɛmɛni i mú. ⁹ Kile tɔnnɔnɔnɔnɔ Musa à jwo Kile Jwumpe Sɛmɛni i na: «Mu aha a sùmaɔi bwùun ná nɔiye i, si u pyàɔi wwù, ma hà yi jwɔyi pwo me*.» Yii na sɔnni na puru jwump'a li cyèe na Kile na sɔnni nɔiye kanni na la? ¹⁰ Wuu pi nyɛ Kile báaraɔiibii ke, tá wuu kurugo bà u à yi sémɛ me? Sɛɛni na, wuu kurugo u à yi sémɛ, naha na yɛ shinɔi u nyɛ na faaɔi pyi ke, u maha u pyi ná lantaɔi funɔke e. Nge u maha sùmaɔi bwùun si u pyàɔi wwù ke, u maha u bwùun ná lantaɔi funɔke e mú.

¹¹ Wuu à Kile jwumpe jwo yii á ke, l'à pyi mu à jwo nùgunɔ wuu à pyi. Nyɛ numɛ tá wuu aha yii cyɛyaayi yà ta mà tɛg'a wuyɛ tɛɛ, lir'à para bɛ? ¹² Ná pɔi sí na yii cyɛyaayi yà taa na mpyi pi jɛɛmpe, tá wuu wuuni bà l'à lyɛ me?

Nka wuu nyɛ a tige lire kurugo me. Wuu à karigii puni kwú wuyɛ e, bà li si mpyi Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ na Kirisita kyaa yu ke, wuu àha mpyi kaɔnɔ si puru yyaha yyére zhɛni fyilinni me. ¹³ Yii à li cè cɛcɛ na mpɔi pi nyɛ na báaraɔi pyi Kilejaarebage e ke, na wani pire jwɔcyɛɛre maha fwore. Mpɔi pi nyɛ na sárayi wwù wani sárayi tawwuge na ke, pire nàzhan maha mpyi yire sárayi yaayi i. ¹⁴ Amuni li mú nyɛ, mpɔi pi nyɛ na Jwumpe Nintanmpe yu ke, Kafoonɔi à jwo na pire u jwɔcyɛɛre t'a fwore uru báaraɔi i.

* **9:9** Duterɛnɔmu 25.4 Lire tɛni i Yahutuubii tɛnni i, nɔiye pi mpyi maha ntɛg'a sùmaɔi fwɔnɔnɔ maa u pyàɔi wwù.

¹⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, mii nyε a yafyin cya yii á mε. Mii mú sí nyε a mpe sémε si yaaga cya yii á mε, naha na yε mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana ke, lir'á mii nùŋke yîrige. Mii à na kwùŋi funŋo lwó mà tòro mii u pòon tire nùnjirire e. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe njwuŋi nyε mii á yàmpeene kyaa mε, naha na yε kyaa li ndemu mpyinji fànha ku nyε mii juŋ'i ke, lire kurugo, ná mii nyε na pu yu mε, mii pòon u nyε lire e. ¹⁷ Kampyi mii mpyi a li lwó naye e s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, mii mpyi na sí raa sàra shuu li nùŋo taan, nka ná li fànha s'a cyán mii na, pu njwuŋi u nyε mii nàzhan. ¹⁸ Lire e ke mii sàranji u nyε naha shi bε? Nùnjirire mii nyε na ntaa Jwumpe Nintanmpe njwuŋi i sùpyir'á mana, yaaga shwombaa ke, tire ti nyε mii sàranji.

¹⁹ Sùpyanji wà tufiige sì n-jà fànha cyán mii na, mà lire nùŋke pyi na u na mii sàrali mε. Nka lire ná li wuuni mú i, mii à naye tîrige mu à jwo biliwe sùpyire pun'á, bà shinjyahara si mpyi si dá Yesu na mε. ²⁰ Mii aha mpyi Yahutuubii shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Musa Saliyanji fànha nyε mii na mε, nka mpii pi à piye pwò uru Saliyanji kurigii jaaranji na sèl'e ke, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. ²¹ Musa Saliyanji fànha nyε mpiimu na mε, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii maha lire pyi, mà li ta mii na Kile Saliyanji kurigii jaare, naha na yε mii nyε Kirisita Saliyanji kuni i. ²² Mpii pi nyε sùpyire nyε a pi le dá e mε, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii à naye pyi sùpyire shiŋi puni fiige, bà li si mpyi pyiŋkannigii puni na, pi pìi si dá Yesu na si shwò mε. ²³ Mii na cyire karigii puni pyi, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi s'a si yyaha na, mii yabilinji sí na nàzhan ta p'e mε.

²⁴ Yii à li cè cècè na mpii pi maha kajatafèere fî ke, pi maha nyaha tafenke e, nka shin ninŋin u maha ti nàfannji ta. Nyε yii yiye waha amuni Kile kuni i, bà yii si mpyi si li nàfannji ta mε. ²⁵ Mpii pi maha kajatafèere fî ke, pi maha piye fége pyiŋkannigii puni na, maa ncû piye na karigii cyi tapyige e. Nka yaage pire maha nta tire tafèere e ke, kuru na nyε yakwògo. Wuu sí pi ke, wuu na wuu woore fî yaage nkemu kurugo ke, kuru na nyε yakwombaaga. ²⁶ Lire kurugo mii na na tafèere fî maa yákili yaha ti kafeni na. Mii nyε mu à jwo kanŋkuruwanji u maha kanŋkurubogigii wàa tawage e mε. ²⁷ Nka mii na naye kyérege sèl'e, ndel'á táan mii cyeer'á ke, lire bà mii nyε na mpyi mà dε! Mii na Kile nyii wuuni caa raa mpyi, bà li si mpyi Kile Jwumpe jwuŋkwooni kántugo sùpyir'á, mii àha nkwo na tafèere kuzheeni bwònmpoo mε.

10

Karigii cyi à nɔ Izirayeli shiinbii na ná cyi na dánafeebii yerege ke, cyire kani

¹ Mii cìnmpyiibii, nde l'à wuu tulyeyi ta mà pi yaha ná Kile túnntunŋiMusa e síwage funŋke e ke, mii la nyɛ yii i sônŋɔ lire na. Pi pun'à jaara jahanke jwɔh'i, maa suumpe lwɔhe jyiile mú. ² L'à pyi mu à jwo pi à batize kuru jahanke ná suumpe lwɔhe e maa shwɔ Misira shiinbii na Musa cye kurugo. ³ Yalyire ti mpyi na yiri ninyiŋi na ke, pi puni pi mpyi na tire lyí. ⁴ Lwɔhe Kile à kan pi á ke, pi puni pi á kuru bya. Kile mpyi a kafaage kà pyi k'à taha pi fye e, kuru mpyi maha lwɔhe kaan pi á. Kirisita u mpyi kuru kafaage*. ⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, pi ninyahanyahara à Kile mumpɛnmpe pyi. Lire kurugo pi à kwú síwage yyaha kurugo.

⁶ Ncyii karigii cyi à pi ta ke, cyir'à wuu yere, bà wuu si mpyi wuu àha ŋkwɔ nyii yige karigii nimpegigii kurugo pi fiige mɛ. ⁷ Yii àha jɛɛ kacyinzunni i, bà pi pii mpyi maha li pyi mɛ. Y'à séme pi kyaa na Kile Jwumpe Semɛŋi i: «Sùpyir'à tɛɛn maa lyí maa bya, lire kàntugo maa yîri na bâhare pi kacyiinni taan†.»

⁸ Wuu àha wuye yaha jacwɔɔre laage e bà pi píl'à li pyi, ka Kile si shiin kampwɔhii bejaaga ná taanre (23.000) bò pi e canŋa ninŋin mɛ. ⁹ Wuu àha raa Kafoonj jwɔ cwôre, bà pi píl'à li pyi, ka wwɔbii si pire nɔ a bò mɛ. ¹⁰ Yii àha raa Kile jùŋke tahare bà pi píl'à li pyi mɛ. Nyɛ mpíi pi à lire pyi ke, Kile mèlɛkɛŋi u maha kakyaare pyi ke, ka Kile si uru yaha u à pa pire bò.

¹¹ Cyire karigil'à nɔ pi na, maa mpyi yyecyeeɛ wuu á. Wuu mpíi pi nyɛ dɪnyɛŋi tɛekwooni byanhampe e ke, cyi à séme si wuu yere bà wuu si mpyi s'a wuye kàanmucaa mɛ. ¹² Lire kurugo shinŋi u nyɛ na sônŋi na ur'à fànha ta Kile kuni i ke, urufoo u a uye kàanmucaa, u àha ŋkwɔ jɛwo mɛ. ¹³ Pyiŋkanni na Sitaanniŋi nyɛ na yii sônŋi na wàa kapegigii na ke, amuni u nyɛ na li pyi sùpyire sannte na. Nka Kile na nyɛ jwɔmɛɛ ninŋinfoo, u sì jɛɛ Sitaanniŋi u yii tɛgɛle ta fo si ntòro yii pèrege taan mɛ. Kawaa méɛ ká yii ta, Kile sí fànha kan yii á, bà yii si mpyi si li kwú yiye e fo si sà nɔ li tɛɛni na mɛ.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii láha kacyinzunni na feefee. ¹⁵ Yii na nyɛ yákilifee. Kampyi sèe mii à jwo, yii à yaa yii li cè. ¹⁶ Wuu aha a Kafoonj njyìŋi lyí, wuu maha fwù kan Kile á yabyɛere ntemu kurugo maa ti bya ke, tá tire

* **10:4** Yahutuubii cyelentiibii kàlaŋi funŋke e, pi mpyi a jwo na kafaage e lwɔhe mpyi maha fwore ke, na kuru ku mpyi a taha Izirayeli shiinbii fye e síwage funŋke e. Nɔmburu 20.8-11 na yu kuru kafaage kyaa na. † **10:7** Ekizodi 32.6

maha li cyêe na wuu ná Kirisita na jye wwojɛɛ u sìshange cye kurugo mɛ? Bwúurunji wuu maha ɲkwòn ɲkwòn a táa wuye na ke, tá uru maha li cyêe na wuu ná Kirisita na jye wwojɛɛ u cyeere cye kurugo mɛ? ¹⁷ Bwúuru nínkin u jye, uru u jye Yesu cyeere. Wuu mɛɛ jye wuu à nyaha ke, wuu mú pun'à wà wuye na mà pyi cyere nínkin. Naha kurugo ye wuu mú pun'à wà ta uru bwúurunji nínkinji iɛ.

¹⁸ Amuni li mú jye Yahutuubii pi maha sárayi kyaare kyàa ke, Kilenji á tire kyaar'à pyi sáraga ke, pi ná uru Kilenji maha mpyi wwojɛɛ. ¹⁹ Yii na sônji na jwumpe mii à jwo amɛ ke, na pur'à li cyêe na kacyyiinni na jye yaaga la? Lire jye mɛ, li maha sun ná kyaare ntemu i ke, na tire na jye ná tayyérege e la? Yire bà mɛ! ²⁰ Mpe mii la jye si jwo ke, puru pu jye: sùpyire ti jye na kacyanhigii sunni ke, Kilenji sèe wunji bà pi jye na mpêre mɛ. Jínabii pi maha sunni. Mii la sí jye yii ná jínabii pi pyi wwojɛɛ mɛ. ²¹ Yii sì n-jà raa byii Kafoonji fùɲɲcwokwuuni i, s'a byii jínabii wuuni i mɛ. Yii sì n-jà raa Kafoonji njyɲi lyi s'a jínabii wunji lyi mɛ. ²² Taha yii la jye si Kafoonji lùuni yîrige la? Yii na sônji na yii aha lire pyi, ku jwɔge sí n-táan yii na la?

Kacyinzunkyaare ɲkyaɲi ná ti ɲkyambaanji kani

²³ Yii píl'à jwo na karigii puni kun'à kan yii á, ɲka tòon jye karigii puni mpyiɲi i mɛ. Karigii puni kun'à kan yii á, ɲka karigii puni si n-jà sùpyire sannte tɛge pi a sì yyaha na Kile kuni i mɛ. ²⁴ Yii wà jye a yaa u a u yabilinji kanni tòonji caa mɛ, shin maha shin à yaa u a pi sanmpii tòonji caa.

²⁵ Kyara maha kyara ti jye na mpérɛli caange na ke, yii aha ti ta, yii ti kyà yibige baa. ²⁶ Naha kurugo ye y'à sémɛ Kile Jwumpe Semenji na: «Nɲke ná ku nùɲɔ yaayi puni jye Kafoonji wuyoŋ.»

²⁷ Shinji u jye u jye Kile kuni i mɛ, uru wà ká yii yyere yii sà lyi uru yyére, ka yii i jɛɛ maa ɲkàre, u aha yalyige maha yalyige kan yii á ke, yii ku lyi, yibige baa. ²⁸ Nka u aha jwo yii á na: «Nke yatɔɔg'à bò kacyyiin na» u jwumpe kurugo, yii àha tire kyaare kyà mɛ, bà urufu yákiliɲi si mpyi u àha ɲkwò ɲgùrugo mɛ. ²⁹⁻³⁰ Ti ɲkyàɲi si yaaga kèege yii á mɛ. Nka urufol'á, li sí n-jà yaaga kèege, naha na ye u sí n-jà raa sônji na yii na jye kacyyinzunmii.

Lire nde baare e, mii sì n-cyé yalyige kà tufiige na sùpyire yyaha fyagare na mɛ. Yalyige kurugo, mii à fwù kan Kile á maa ku lyi ke, naha na sùpyanji wabere sí mii cêege kuru njyi na ye?

³¹ Mii sí yi jwo yii á, jwɔjyega nínkin na, l'à pyi njyi yo, l'à pyi yabyara yo, l'à pyi yii kapyii yo, cyire karigii pun'à yaa cyi

pèene taha Kile mege na. ³² L'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girekii yo, l'à pyi dānafee yo, yii àha sūpyanji wà tufiige mūmpenme pyi me. ³³ Yii na pyinjanni lwó. Mii à naye waha, bà mii kyaa si mpyi si ntāan sūpyire pun'á karigii puni i me. Mii nye na nkòre naye kurugo me, nka pi sanmpii kurugo mii nye na nkòre, bà shinnyahara si mpyi si dá Yesu na, si shwó me.

11

¹ Yii a mii pyimpe taanni, bà mii yabilingi nye na Kirisita pyimpe taanni me.

Kilenarege tapyiyi i, ceen'á yaa u u nūnke tò

² Mii à yii kēe, naha na ye yii à yákili yaha mii na karigii puni i, yerēyi mii à kan yii á ke, marii yire kurigii naare. ³ Lire ná li wuuni mú i, mii la nye yii i li cè, bà Kirisita nye nambaabii puni nūnke, Kile sí nye Kirisita nūnke me, amuni nōn̄i mú nye ceen̄i nūnke*.

⁴ Nye mà tàanna ná lire e, nò ká a Kile náare, lire nye me na Kile tūnnture tà yu dānafeebil'á mà nūnton̄o ta u nūnke na, urufoo maha u nūnke† faha. ⁵ Ceewe mú ká a Kile náare, lire nye me na Kile tūnnture tà yu dānafeebil'á, mà li ta u nye a u nūnke tò me, u maha u nūnke‡ faha, li maha mpyi mu à jwo ceen̄i u à u nūnke§ kúlu ke. ⁶ Ceen̄i ngemu ká mpyi u nye na u nūnke tūni Kilenarege tēni i me, u ku kúlu ke! Kampyi ceen̄i nūnjooore nk̄wōnn̄i, lire nye me u nūnke nk̄lun̄i na nye silege kyaa, lire e ke, u a ku tūni. ⁷ Nōn̄i kōni nye a yaa u a nūnton̄o tūni Kilenarege tēni i me, naha na ye nōn̄i u nye Kile malwōore, u sīnampe mú maha pēene taha Kile na. Ceen̄i sí wi ke, uru sīnampe maha pēene taha nōn̄i na. ⁸ Yii li cè, tēni i Kile à dīnyen̄i dá ke, nōn̄i bà u à fworo ceen̄i i me, nka ceen̄i u à fworo nōn̄i i. ⁹ Nōn̄i mú sí nye a dá ceen̄i mēē na me. Nka ceen̄i u à dá nōn̄i mēē na. ¹⁰ Lire kurugo cyeebil'á yaa pi a pi nūnyi tūni Kilenarege tapyige e, lire sí n-pyi kyaa ndemu li sí li cyēe na pi sí n-jà raa Kile pēre, bà Kile mēlēkēebii lūgigii si mpyi cyi àha nj̄iri pi taan me*. ¹¹ Nka lire ná li wuuni mú i, mà wuu yaha Kafoon̄i wwōn̄eēge e, ceen̄i sì n-jà n-kāre nōn̄i yaha me, nōn̄i mú sì n-jà n-kāre ceen̄i yaha me. ¹² Naha kurugo ye dīnyen̄i tēsiini i, ceen̄i'á fworo nōn̄i i. Nka nume nambaabii maha fwore cyeebil'e. Kile u nye cyire karigii puni nūnke.

* **11:3** Pii maha jwo: «bà Kirisita nye nambaabii puni nūn̄o na, Kile sí nye Kirisita nūn̄o na me, amuni nōn̄i mú nye ceen̄i nūn̄o na.» † **11:4** Pii maha jwo: «nūnjufoon̄i».

‡ **11:5** Pii maha jwo: «nūnjufoon̄i». § **11:5** Lire tēni i, ceen̄i nūnjwoore ti mpyi u njire cyage (11.15 wí). Lire e ceen̄i nūnjwoore nk̄wōnn̄i, lire nye me u nūnke nk̄lun̄i mpyi a sī silege. * **11:10** Pii maha jwo: «Lire kurugo dānafeebii tabinniyyi i, ceen̄i'á yaa u u nūnke tò, lire li maha li cyēe na u à uye tīrige nōn̄i'á, bà Kile mēlēkēebii lūgigii si mpyi cyi àha nj̄iri u taan me.»

¹³ Yii na nye yákilifee. Kampyi kacenne li nye li li, ceenji u u nùŋke múg'a yaha Kilejarege tēni i, yii à yaa yii li cè. ¹⁴ Mà tàanna ná sùpyigire yyeshage e, silege ku nye ku ki, nòŋi u pyi ná nùnjunyahare e. ¹⁵ Mà li ta nùnjunyahare na nye pèene kuro ceen'á. Yii li cè na Kile à nùnjunyahare kan ceen'á ti i mpyi u nùntonɔ. ¹⁶ Wà ha mpe jwumpe cyé, urufoo u li cè na wuu nye a tēe li na cyeebii pi a Kile jáare pi nùnyi ntombaa dánafeebii tabinniyyi i mɛ.

Kafoonji Yesu njyɛŋi lyɛŋkanni

(Macwo 26.26-29; Marika 14.22-25; Luka 22.15-20)

¹⁷ Nde mii sí n-jwo yii á numɛ ke, mii nye a yii kēe lire e mɛ, jaha na ye yii mpinnini na ndemu kēege yii á ke, u nye na lire jwoge yii na mɛ. ¹⁸ Li nɛcyiini li nye, y'à jwo mii á na yii mpinnini cyeyi i, na yii nye na jwomɛɛ nɛŋkin yu mɛ, mii s'à dá li na, na sēe sí n-ta puru jwumpe e. ¹⁹ (Mbɛmbaan'á yaa u pyi yii shwɔhɔl'e, lire ká mpyi mpii pi à dá Kile na sēenji na ke, pire sí n-cè.) ²⁰ Yii maha yiye bínnini Kafoonji Yesu njyɛŋi mɛɛ na, ŋka lyɛŋkanni nimpini na yii maha u lyi ke, lire maha li cyēe na Kafoonji njyɛŋi bà yii na lyi mɛ. ²¹ Naha kurugo ye yii aha ŋkwũulo uru njyɛŋi mɛɛ na, yii shin maha shin funvwugo wunji maha jcaa si uru njyɛŋi lyi si njaha u zànnɛege laage e. Li maha mpa mpyi fo pi katege wuu maha mpyi, mà li ta pìl'à lyi a tìn maa bya fo mà wùrugo. ²² Lire sanni i ke, taha pyenyɛ nye yii á mɛ? Yii sì n-jà raa lyi s'a byii yii pyenyi i mà? Taha yii la nye si nùzogoro nɔ fòŋafeebii na si dánafeebii kurunke njini faha? Lire sanni i ke, yii la nye mii u jaha jwo ye? Yii la nye mii u yii kēe la? Sēenji na, mii sì n-sì n-jà yii kēe mpe nùŋɔ taan mɛ!

²³ Jwumpe Kafoonji à jwo mii á ke, puru mii à taha yii á, mii sí nùru pu kurugo sahanji: canŋke numpilage e Kafoonji Yesu à le cye e ke, u à bwúuruŋi lwó, ²⁴ maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwɔn kwɔn a kan u cyelempyiibil'á maa jwo: «Ŋge bwúuruŋi u nye mii cyeere t'à kan yii kurugo ke, yii a nde pyi yii raa yiye funŋɔ cwo na na.» ²⁵ Lire pyɛŋkanni na mú, pi à kwɔ njyɛŋi na ke, u à fùŋcwokwuuni lwó, ɛɛɛɛ sinmɛ mpyi l'e, maa jwo: «Nde fùŋcwokwuuni li nye Kile tunmbyaare nivɔnnte, ntemu t'à le ná mii sishange e ke. Yii a byii nde fùŋcwokwuuni i, yii raa yiye funŋɔ cwo na na.» ²⁶ Nye fo mà sà yaa ná Kafoonji tēenuruni i, yii aha uru bwúuruŋi kyà maa bya lire fùŋcwokwuuni i tère o tère e ke, Kafoonji kwùŋi shɛnrɛ yii maha jwo amuni.

²⁷ Lire kurugo ŋgemu ká mpyi u nye na Kafoonji bwúuruŋi lyi u lyɛŋkanna na maa byii u fùŋcwokwuuni i li byanŋkanna na mɛ, urufol'à kapii pyi Kafoonji na, bà Kafoonji bofeebil'á kapii pyi u na mɛ. ²⁸ Lire kurugo yii shin maha shin à yaa u

uye kàanmucya, u u nta u a uru bwúurunji lyî, u raa byii lire fùnjɔwɔkwuuni i. ²⁹ Naha kurugo yɛ wà ha uru bwúurunji kyà maa bya lire fùnjɔwɔkwuuni i, maa mpyi u nyɛ a li lwó a wíi na dánafeebii pi nyɛ Kirisita cyeere mɛ, urufoo na li caa Kile sí urufoo tùn. ³⁰ Lire kurugo yii ninyahara à pyi yamii, ka pii si nkɔwú yii e. ³¹ Wuu aha wuye kàanmucya maa nta a uru bwúurunji kyà, maa bya lire fùnjɔwɔkwuuni i, Kile saha si wuu tùn mɛ. ³² Nka Kafoonji à wuu sâra numɛ mà tàanna ná wuu kapyiinkil'e, maa wuu le kur'e, bà li si mpyi u àha bú nkɔwú wuu tùn ná Kilecembaabil'e mɛ.

³³ Lire kurugo mii cìnmɔpyiibii, yii aha bínni tère o tère e Kafoonji njyɛni mɛɛ na ke, yii pyi ná sùpyigire e pi sanmpii kàmpañke na, yii raa wwùu yii a u lyî. ³⁴ Katege ká mpyi ngemu na ke, urufoo u lyî u pyenge e, u u nta u a ma Kafoonji njyɛni talyige e, bà li si mpyi yii àha nkɔwú kapyimbaala pyi uru njyɛni talyige e, Kile si yii sâra a tàanna ná lire e mɛ.

Mii aha nɔ wani yii yyére tɛni ndemu i ke, karigii sanɔkii cyi à yáañja a yaha ke, mii sí cyire cwɔɔnrɔ.

12

Kile Munaani màkanyi kani

¹ Nyɛ mii cìnmɔpyiibii, nde li nyɛ Kile Munaani màkanyi kani ke, mii la nyɛ yii i nkɔwóro numpini i yire kàmpañke na mɛ.

² Pyiɔkanni na yii mpyi mà yii yaha yii sàha Kile cè mɛ, yii sônɔɔ lire na ke! Yii mpyi a yiye pwɔ kacinnkwunji na sèl'e, mà li ta cyire kacyanhigii nyɛ na jà a jwo mɛ. ³ Lire kurugo mii sí yi fininɛ n-jwo yii á, Kile Munaani à sùpyañi ngemu yyaha cù ke, urufoo si n-jà jwumpime jwo Yesu na mɛ. Sùpya mú si n-jà n-jwo na: «Yesu u nyɛ Kafoonji» ná Kile Munaani bà l'à urufoo yyaha cù mɛ.

⁴ Kile Munaani màkanyi shin'à nyaha, nka Kile Munaani ninuuni li maha yi puni kaan. ⁵ Báaraɔi Kile Munaani maha nkaan ke, u shin'à nyaha. Nka Kafoonji ninun'á uru báaraɔi puni maha mpyi. ⁶ Karigii pyiɔkannigil'à nyaha. Nka Kilenji ninunji u maha cyire karigii pyipyi fànha kaan cyi pyifeebii pun'á. ⁷ Kile Munaani à báaraɔi wà kan dánafeebii puni ninjin ninjin'á pi kurunke ntɛgeni mɛɛ na.

⁸ Yii li cè na Kile Munaani à yákilifente jwumpe njwunji kan pil'á. Lire Kile Munaani ninuun'à jɔcɛni jwumpe njwunji kan piiberil'á. ⁹ Lire Kile Munaani ninuun'à dányañi shini wà kan pil'á, maa pyiɔkanna kan piiberil'á pi i yampii cùunji. ¹⁰ Li maha pii pyi pi i jini na kacyanhala karigii pyi, maa Kile túnnture pyipyi fànhe kan pil'á, li maha pii pyi pi i jini na Kile karigii ná Sitaannini wogigii cini na wwù cyiye e, li maha pii pyi pi i jini na shɛɛnre tabɛɛ yu, maa pii pyi pi i jini na tire

shɛɛnre kɛɛnɲi. ¹¹ Kile Munaani ninuuni li maha cyire karigii puni pyipyi fàñhe kaan cyi pyifeebil'á. Mà tàanna ná li nyii wuuni i, l'à kani là pyipyi fàñha kan pìl'á, maa labɛɛ pyipyi fàñha kan piiberil'á.

¹² Sùpyaɲi cyeere na nyɛ ninɲin, ɲka u yatanɲyi maha nyaha. U yatanɲyi ná yi nyahaɲi mú i, yi puni maha wà yiye na maha mpyi cyere ninɲin. Yii li cè na wuu mpìi pi nyɛ Kirisita wwoɲɛɛge e ke, amuni wuu mú nyɛ. ¹³ Naha kurugo yɛ wuu mú puni à batize Kile Munaani ninɲinɲi cye kurugo, maa wwò maa mpyi cyere ninɲin, lire Munaani ninɲinɲi cye kurugo, l'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girɛkii yo, l'à pyi bilii yo, li nyɛ a pyi bilii mà yo, Kile Munaani ninɲinɲi l'à tîg'a tɛɛn wuu mú puni i.

¹⁴ Sùpyaɲi cyeere nyɛ yatanɲa ninɲin kanna mɛ, ɲka yi maha nyaha. ¹⁵ Tòoge ká jwo na kuru nàzhan nyɛ cyeere e mɛ, mà lire ɲùɲke pyi na kuru nyɛ cyɛge mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e bɛ? ¹⁶ Nyɛ ninɲenɲke ká jwo na kuru nyɛ cyeere yatanɲke kà mɛ, mà lire ɲùɲke pyi na kuru nyɛ nyii mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e? ¹⁷ Kampyi cyeere yatanɲyi puni mpyi nyii, di sùpyaɲi mpyi na sí raa núru raa ɲko yɛ? Kampyi ti puni mpyi ninɲenɲɛ, di sùpyaɲi mpyi na sí raa nùge taa raa ɲko yɛ? ¹⁸ Mà sɛɛɲi jwo, Kile nyɛ a cyeere dá amuni mɛ, u à ti yatanɲyi puni ninɲin ninɲinɲi dá mà tàanna ná u nyii wuuni i. ¹⁹ Kampyi yatanɲa ninɲin kanna ku mpyi, wà mpyi na sì raa ku pyi cyeere mɛ. ²⁰ Lire kurugo sùpyaɲi cyeere yatanɲy'à nyaha, ɲka cyere ninɲin ti nyɛ ti ti.

²¹ Lire e nyiini sì n-jà n-jwo na lire kuro nyɛ cyɛge e mɛ. ɲùɲke mú sì n-jà n-jwo na kuru kuro nyɛ tooyi i mɛ. ²² ɲka yatanɲyi yi nyɛ cyeere e fàñha baa ke, yire tayyɛreg'à pɛɛ sèl'e. ²³ Yatanɲyi wuu nyɛ na sônɲi na yi nyɛ kuru fiige silege wuyo mɛ, wuu maha yákili yaha yire na mà tòro yatanɲyi sanɲyi na. Yatanɲyi yi nyɛ silege cyeyi wuu cyeere e, ná yi nyɛ a yaa y'a jaa cyíɲɲi na mɛ, wuu maha yaha yire na sèl'e. ²⁴ Yatanɲyi yi nyɛ yi nyɛ silege wuyo wuu cyeere e mɛ, wuu nyɛ na yare yire na sèl'e mɛ. Yatanɲyi njemu wuu nyɛ na sônɲi na yi nyɛ tòn wuyo mɛ, Kile à cyeere dá maa yire yatanɲyi le dá e. ²⁵ Kile à lire pyi, bà cyeere yatanɲyi sì mpyi y'àha ndáha ndáha yiye na mɛ. ɲka yi puni y'a yiye tɛɛ. ²⁶ Yatanɲke kà ha mpyi ná tayanɲyage e, cyeere puni ti maha yà. Yatanɲke kà ha ɲkèe ta, cyeere puni ti maha mpyi kuru funntange e.

²⁷ Yii pi ke, yii pi nyɛ Kirisita cyeere, yii shin maha shin à pyi tire cyeere yatanɲke kà. ²⁸ Lire kurugo Kile à pìi tɲɛ dánafeebii kurunɲke e u báaraɲi mɛɛ na. Yyɛcyiige na, u à Yesu túnntunmpii tɲɛ, li shónwuuni maa Kile túnnture pyifeebii tɲɛ, li tanrewuuni maa cyelentiibii tɲɛ. Lire ɲwòhò na, u à kakyanhala karigii pyifeebii tɲɛ, mpìi pi maha yampii cùnɲi

ke, maa pire tìṅe, maa dánafeebii tēgēfeebii tìṅe, maa yyaha yyére shiinbii tìṅe, maa pìi pyi pì i jìni na shēenre tabere yu. ²⁹ Tá y'à jwo na pi puni pi pyi Yesu tūntunmii? Lire nyē mē, Kile tūnture pyifee? Lire nyē mē, cyelentii? Lire nyē mē, kakyanhala karrii pyifee? ³⁰ Lire nyē mē, pi a yampii cūṅji? Lire nyē mē, na yu shēenre tabere'e? Lire nyē mē, na tire shēenre yyaha yu pi sanmpil'á? Tá lire kani là nínkin pyipyi fành'á kan pi pun'á? ³¹ Yii a Kile Munaani màkanyi puni nìncenṅyi caa. Lire e mii sí lire kuni nìncenni le yii taan nume.

13

Ntāannamagare kani

¹ Nyē wuu mée ká shēenre puni cè na yu, mà bâra Kile mèlèkēebii woore na mú, ná ntāannamagare nyē wuu zòmpyaagil'e mē, wuu jwumpe maha mpyi màhawaya. Li maha mpyi mu à jwo tōṅṅo, lire nyē mē yatìṅṅe wuu nyē na bwūun jūṅṅo kurugo. ² Kile mée ká wuu pyi u tūntunmii, karigii cyi à ṅwōḥo ke, maa wuu pyi wuu u jìni na cyire yige bēenmpe na, maa ncēṅi shiṅi puni kan wuu á, ali wuu dáníyaṅi fàṅhe mée ká sàa nyaha fo na jìni na ṅanyi pyi yi i ṅkùni na yíri yi tatēenyi i, ná ntāannamagare nyē wuu zòmpyaagil'e mē, wuu nyē yafyin mē. ³ Wuu mée ká wuu cyeyaayi puni táa fōṅṅfeebii na pi à tēge na piye ṅwō caa, mà li táan wuy'á pi wuu kyérege Kirisita kurugo, ná ntāannamagare nyē wuu zòmpyaagil'e mē, lire sì yafyin ṅwō wuu na mē.

⁴ Ntāannamagare ká mpyi ṅgemu i ke, urufoo lùuni maha bò, u maha kacēṅkii pyi sūpyire sannte na, nyipēen nyē na mpyi u e mē, bwomō nyē na mpyi u e mē, yàmpeene nyē na mpyi u e mē. ⁵ Urufoo nyē na jyè jūzogoro karil'e mē, u yabilinṅi nàfan karigii kanni bà urufoo maha mpyi mē, urufoo nyē na mpyi lūfwufoo mē, u nyē na wà nàvunṅjaga yare uye funṅ'i mē. ⁶ Ntiimbaanṅi karigii nyē na urufoo funṅṅo tänge mē. Nka ntūṅi karigii cyi maha u funṅke táan. ⁷ U maha ncū uye na karigii puni i, u maha dá Kile na karigii puni i, u maha u sōṅṅore taha karigii puni na, maa karigii puni kwú uye e. ⁸ Ntāannamagare sì n-sii n-kwò mē, nka Kile tūnture báaraṅi sí n-pa n-kwò, mpìi pi nyē na shēenre tabere yu ke, lire sí n-pa n-kwò, ncēṅi u nyē wuu e ke, uru sí n-pa n-kwò. ⁹ Yii li cè na wuu nyē a karigii puni cè mē. Wuu tacenṅke nyē a pēe Kile tūnture báaraṅi i mē. ¹⁰ Nka Kile ká u báaraṅi fūṅṅo canṅke ṅkemu i ke, wuu karigii nivunṅōmbaagii sí n-kwò.

¹¹ Tèni i wuu mpyi nàṅkocyēere e ke, nàṅkocyēere mpyi maha ṅaa wuu jwumpe ná wuu sōṅṅṅkanni ná wuu karigii kàanmucyanṅkanni i. Nka wuu à pa lyē ke, wuu à lire puni ṅwō yaha. ¹² Numē, wuu nyē na karigii ṅaa na ncwúu mē, li na nyē

mu à jwo bà wà maha uye wíi dùba e mε*. Canḡa na ma, wuu sí raa karigii ḡaa raa ḡcwúu. Numε wuu tacenḡe ḡye a pēe mε, ḡka kuru canḡke, bà Kile à wuu cè feeḡe mε, amuni wuu sí n-pa Kile karigii ḡyaha cè. ¹³ḡye kapyaa taanre cyi ḡye, cyire sì n-sìi n-kwò mε, cyire cyi ḡye: dāniyaḡi ná sòḡḡore tatahage ná ntāannamagare, ḡka nde li ḡye cyi puni nimbwooni ke, lire li ḡye ntāannamagare.

14

Kile tūnntur'à yaa t'a mpyi dānafeebii shēenre niḡcente e

¹ Lire kurugo ntāannamagar'à yaa ti pyi ḡyi yacyage niḡcyiige. Kile Munaani maha mākanyi ḡjemu kaan ke, ḡyi raa ḡire caa mú. ḡka Kile tūnnture ḡjwuḡi mākange wuuni l'à lyε. ²ḡaha kurugo ḡe shinḡi u ḡye na shēenre tabεe yu ke, ná sūpyire e bà urufoo maha yu mε, ná Kile e u maha yu, ḡaha na ḡe wà ḡye na u ḡwumpe ḡyaha cini mε. Karigii cyi ḡye cyi ḡyaha ḡye a cè mε, Kile Munaani sífente cye kurugo u maha cyire kyaa yu. ³ḡka ḡgemu u ḡye na Kile tūnnture yu ke, ná sūpyire e urufoo maha yu, maa ti tère ti i sì ḡyaha na Kile kuni i, maa māban leni t'e, maa ti zòmpyaagii tàali. ⁴Shinḡi u ḡye na yu shēenre tabε'e ke, ti maha urufoo kanni tère u u sì ḡyaha na Kile kuni i. Mà li ta shinḡi u ḡye na Kile tūnnture yu ke, urufoo maha dānafeebii kurunḡe puni tère pi i sì ḡyaha na Kile kuni i.

⁵ḡyi puni ká a ḡini na shēenre tabεe yu, lir'à táan mii i. ḡka nde l'à táan mii i sēe sèl'e ke, lire li ḡye ḡyi puni pi a Kile tūnnture yu. Kile tūnnture ḡwufooni tayyéreg'à fānha tò shēenre tabεe ḡwufooni woge na, fo wà ha nta na tire shēenre kēenḡi, bà ti si mpyi si dānafeebii kurunḡe tēge pi a sì ḡyaha na Kile kuni i mε.

⁶Mii cìnmpyiibii, ḡyi yabilimpai pi li kàanmucya a wíi ke! Mà jwo mii u pa Kile tūnnture tà jwo ḡyi á, si kani là cyēe ḡyi na Kile kuni i, lire ḡye mε si ḡεεge kà kan ḡyi á ke, kampyi shēenre tabε'e mii mpyi a pa jwo ná ḡyi e, ḡaha tòn ḡyi mpyi na sí n-ta lire e ḡe?

⁷Nde li ḡye yatinḡyi kāmpanḡke, mu à jwo tūnmpini, lire ḡye mε ḡkònnḡi ke, kuru ká mpyi ku ḡye a bwòn ku bwònḡkanna na mε, mēeni li ḡye na bwùn ke, di wà sí n-jà lire cè n-jwo ḡe?

⁸Tūnmpini pi maha wyi maha ntēg'a kàshikwònbii wà piye na ke, ná lire ḡye a wyi li wyiḡkanna na mε, jofoo u sí uye bégele kàshige mēe na ḡe? ⁹Amuni li mú ḡye ḡyi á, ḡyi pi ḡye na yu shēenre tabε'e ke, ḡyi lógofeebii ká mpyi pi ḡye na ḡyi ḡwumpe núru mε, ḡje ḡyi ḡye na yu ke, di pi sí ḡire cè n-jwo ḡe? Li maha

* **13:12** Tònnnte shinḡi wà tèecyiini shiinbii mpyi maha ntēg'a dùbaḡi yaa, lire mpyi maha sūpyaḡi pyi u ḡin'a uye wíl'a cwó u e mε. Dùbaḡi ḡyahe ḡye a mpyi maha ḡcwó mε.

mpyi mu à jwo ná kafεεge e yii nyε na yu. ¹⁰ Shεεnre shin'à nyaha diɲyεɲi i, ɲka tire shεεnre puni na núru ti jwufeebil'á. ¹¹ Mii aha mpyi mii nyε na shεεnre tà núru mε, ti jwufoonji maha mpyi nàmpɔɲɔ mii á, mii mú maha mpyi nàmpɔɲɔ ti jwufoon'á. ¹² Nyε ná Kile Munaani màkanyi lage sí nyε yii na, ɲje yi sí n-sii n-jà dánafeebii pyi pi a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a yire caa ná yii cyeyi shuunniɲi i.

¹³ Lire kurugo shinɲi u nyε na shεεnre tabεre yu ke, urufoo u a Kile ɲáare, bà u si mpyi s'a ti kēɲɲi mε. ¹⁴ ɲaha kurugo yε mii aha a Kile ɲáare shεεnre tabεr'e, mii kɔni maha mpyi Kileɲarege na, ɲka mii nyε na na jwumpe yyaha cini mε. ¹⁵ Lire e ke ɲaha mii à yaa mii u pyi yε? Mii sí n-jà raa Kile ɲáare shεεnre tabεr'e, ɲka shεεnre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa u ɲáare tire shεεnre e. Mii sí n-jà raa Kile pèente myahigii cêe shεεnre tabεr'e, ɲka shεεnre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa cyi cêe tire shεεnre e. ¹⁶ Nyε mu aha a fwù kaan Kile á shεεnre tabεr'e, wà ha nta dánafeebii kurunke e ɲgemu u nyε u nyε na tire shεεnre núru mε, di urufoo sí n-jà n-jwo: «Amiina» mà li ta u nyε a mu jwumpe lógo mà yε? ¹⁷ Mu fwùɲi niɲkanɲi mée ká nta u à ɲwɔ sèl'e, u sì n-jà urufoo tège Kile kuni i mε.

¹⁸ Mii à Kile shéere, ɲaha na yε u à mii tège mii à jà na yu shεεnre sannte e mà tòro yii puni na. ¹⁹ ɲka lire ná li wuuni mú i, mii aha mpyi dánafeebii kurunke e, mà ɲwɔnyεya kanjkuro kanna jwo dánafeebii shεεnre nindogore e, mii maha lire funɲɔ lwó maha ntòro mii u canmpuni lwó jwumpe na shεεnre tabεr'e pi nyε na tire ntemu núru mε.

²⁰ Mii cìmpyiibii, yii àha raa sòɲɲi nàɲkopyire sòɲɲɔɲkanni na mε. ɲka kapegigii kàmpaɲke na, yii yiye pyi pìmpinɲyεyε fi-ige. Yákilifente kàmpaɲke na, yii yiye pyi shinlyee. ²¹ Y'à sémε Kile Jwumpe Semɲi i na Kafoonji Kile à jwo: «Nàmpwuunbii pìi mii sí n-tun na shiimbil'á. Pire sí n-jwo ná pi e shεεnre tabεr'e. ɲka lire ná li wuuni mú i, pi sì mii ɲwɔmεɲi cù mε*.» ²² Mà tàanna ná lire katoronkwooni i, ɲje mii sí n-jwo ke, yire yi nyε: wà ha shεεnre tabεre jwo, mpìi pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, lire maha li cyêe pire na na Kile sí yoge kwòn pire na. Puru jwumpe nyε a yyaha tíi ná dánafeebil'e mε. Wà ha Kile túnnturo jwo, lire maha li cyêe dánafeebii na na Kile nyε pi shwɔhɔl'e. Mpìi pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, puru jwumpe nyε a yyaha tíi na pire e mε.

²³ Nyε l'aha mpyi kee yii dánafeebii kurun'k'à bínni, ka yii puni si wá na shεεnre tabεre yu, shincyi ká mpa yii ta pur'e,

* **14:21** Tèni i Izirayeli shiimbil'á Kile ɲwɔmεɲi yaha ke, Kile à jwo na uru sí Babilɔn shiimbii kàshicyege yaha ku pa pi tòn pi i jà pi na. Shεnre nàmpɔɲɔ Babilɔn shiimbii mpyi na yu. Izirayeli shiimbil'á pi ɲya pi i tire shεεnre yu ke, ka lire si li cyêe pi na na Kile à tòn ná pire Izirayeli shiimbil'e e (Ezayi 28.11-12.)

ngemu u nyɛ u nyɛ a Kile cɛ mɛ, tá u sí n-jwo na yii funny'à shwɔ yii na mɛ? ²⁴ Nka l'aha mpyi mu à jwo Kile túnnture yii nyɛ na yu, ka u u mpa jyɛ yii kurunke shwɔhɔl'e, u aha yii jwumpe lógo, lire sí u pyi u cɛ na sɛɛni yii nyɛ na yu, si u pyi u cɛ na uru kapyiinkii nyɛ a tí mɛ. ²⁵ Yaaga maha yaaga k'à nɔwɔ urufoo zòni na ke, yire puni sí n-yige cyínni na, fo u sí yyahe cyígile si ninjure sín si Kile kɛɛ, si jwo sɛɛni na, Kile na nyɛ yii shwɔhɔl'e.

Kile pèente karigii sogolo nkann'à yaa li nwɔ

²⁶ Mii cìnmppyibii, yii à yaa yii ndemu pyi ke, lire li nyɛ: yii aha yiye bínni Kile pèente mɛɛ na, mɛɛ ká mpyi wà á, urufoo u li cɛɛ. Yɛɛɛ jwumɔ ká mpyi wà á, urufoo u pu jwo, Kile ká nta u à kani là cyɛɛ wà na, urufoo u li jwo. Kile ká nta u à shɛɛnre tabɛɛ le wà nwɔ e, urufoo u ti jwo. Kile ká nta u à pyiinkanna kan wà á u u jà a tire shɛɛnre kɛɛnnɛ, urufoo u ti kɛɛnnɛ. Nka cyire karigii pun'à yaa cyi dánafeebii tɛɛ pi a sì yyaha na Kile kuni i. ²⁷ Mpii pi nyɛ na shɛɛnre tabɛɛ yu ke, pire nyɛ a yaa pi tòro shiin shuunni taanre na mɛ, pi raa yu ninjin ninjin, li i nta wà mú na nyɛ wani ngemu u sí n-jà raa tire shɛɛnre kɛɛnni ke. ²⁸ Kɛɛnnɛfoo ká mpyi u nyɛ a ta tire shɛɛnre na mɛ, ti jwufeebil'à yaa pi fyâha, pi raa yu piye funn'i ná Kile e.

²⁹ Nde li nyɛ Kile túnntunmpii kàmpanɔke ke, pire shiin shuunni taanr'à yaa pi a yu ninjin ninjin. Pi sanmpii s'a pi jwumpe núru pi raa pu kàanmucaa. ³⁰ Nka Kile ká nta u à kani là cyɛɛ wabɛɛ na, ngemu u à fyânha a jwumpe lwó ke, ur'à yaa u fyâha, u u u yaha u li jwo. ³¹ Yii nyɛ a yaa yii bínni yii a Kile túnnture yu mɛ, yii a ti yu ninjin ninjin, bà ti si mpyi si dánafeebii le kur'e, si màban le pi e mɛ. ³² Yii li cɛ na li síni nyɛ Kile túnntunni na mà jà a cù u nwɔge na, si pi sanmpii yaha pi jwo a kwò. ³³ Naha kurugo yɛ nyàhanɔgurugunɔ nyɛ a táan Kile á mɛ, mà karigii yal'a sogolo yyeɛniɔke e, lire l'à táan u á, bà li nyɛ na mpyi dánafeebii kurunɔni puni i mɛ.

³⁴ Cyeebil'à yaa pi fyâha mpinnini cyeyi i, naha na yɛ kuni nyɛ a kan pi á, pi jà pi a yu yire cyeyi i mɛ. Pi à yaa pi piye tîrige, bà MusaSaliyanɔ à yi jwo mɛ. ³⁵ Pi la ká mpyi si yibige pyi cyage kà na, pi aha nɔ pyɛngɛ pi kuru yibige pyi pi nàmbaabii na. Naha kurugo yɛ li lemp'à pi ceewe u a jwumpe lwúu dánafeebii kurunke e†.

³⁶ Taha yii na sònni na yii бага jwumɔ pu nyɛ Kile jwumpe? Lire nyɛ mɛ, taha yii na sònni na yii kanni na puru jwump'à nɔ? ³⁷ Wà ha nta u u sònni na Kile Munaani maha jwumpe

† 14:35 Pii na sònni na Poli à cyeebii sige pi àha raa pi nàmbaabii yíbili Kile pèente tɛni i mɛ. Pii sí na sònni na Poli nyɛ a kuni kan cyeebil'à pi a Kile túnnture jwufeebii jwumpe nwɔhe tùru mɛ. Pii sí i sònni na mpii pi à ntúnke taha Poli na ke, pire jwumpe pu nyɛ 14.35 i. 14.36 i Poli nyɛ a jɛɛ puru jwumpe na mɛ.

leni uru jwɔ e na yu pi sanmpil'á, u li cè na yerege mii jye na sémeni si nkan yii á ame ke, kur'à fworó Kafooni Yesu i. ³⁸ Wà ha nke yerege jwumpe cyé, yii àha nùru urufoo le laage e mɛ.

³⁹ Mii cìmpyiibii, jwɔnyega ninjin na, yii a Kile tũnture báaraŋi caa yii a mpyi. Wà ha a si raa yu shɛnre tabɛr'e, yii àha urufoo sige lire na mɛ. ⁴⁰ Li tɛgeni li jye, yii karigii puni cyi pyi ná njire e, yii i cyi sogolonkanni yaha li jwɔ.

15

Kirisita à jè a fworó kwùŋi i ke, kwùubii mú sí jè

¹ Jye mii cìmpyiibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwo yii á, ka yii i dá pu na, maa yiye pɔ pu na ke, mii la jye si yii funŋɔ cwo puru na. ² Puru jwumpe cye kurugo, kuni li maha sùpyire shwɔ ke, lire yii à lwó. Yii aha nkɔwó lire kuni i, Kile sí yii shwɔ. Naha na yii na sɔnni na yii dániyaŋi kapyiini jye jũŋɔ baa ye?

³ Jwumpe p'à jwo mii á, ná pu tayyéreg'à pɛe ke, mii à puru jwo yii á. Puru pu jye: Kirisita à kwù wuu kapegigii yàfaŋi kurugo, bà l'à fyànha a jwo Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ. ⁴ U buwun'à le fanŋke e, u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u à jè, bà l'à fyànha a jwo Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ. ⁵ U jɛŋkwooni kàntugo, u à uye cyèe Pyeri na, lire kàntugo, maa uye cyèe u cyelempyiibii kɛ ná shuunniŋi na. ⁶ Lire kàntugo cìmpyiibii dánafeebii na u à uye cyèe tère ninjin i ke, pir'à jyaha shiin nkɔwu kanŋkuro (500) na. Shinpaanra kanna pi à kwù pire e, lire baare e, pi niŋyahamii saha na jye shi na. ⁷ Lire kàntugo u à uye cyèe Yakuba na, maa uye cyèe u tũntunmpii sanmpii puni na.

⁸ Pire puni kàntugo, u à uye cyèe mii Poli na mú, mii u jye mu à jwo pìmpinnyaga niŋjyembaga nkemu k'à si ke. ⁹ Yii li cè, mii u jye Yesu tũntunmpii puni kàntugo yyére wunji. Mii bá mpyi a yaa mii u tòrɔ u tũntunmpil'e mɛ, naha na ye mii mpyi maha Kile dánafeebii kurunke kyérege sèl'e. ¹⁰ Nka tayyérege e mii jye niŋjaa ke, Kile u à jwɔ mii na maa mii yaha kur'e. Tawage e bà u à sàa jwɔ mii na mà dɛ! Mii bá à báaraŋi pyi mà tòrɔ Yesu tũntunmpii sanmpii na, nka ná na yabiliŋi fànhe e bà mii à u pyi mà dɛ! Kile u à jwɔ mii na maa mii pyi mii à u pyi. ¹¹ Lire e ke l'à pyi mii u à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á yo, l'à pyi Yesu tũntunmpii sanmpii yo, Jwumpe Nintanmpe ninumpe wuu jye na yu, yii mú s'à dá pu na.

Dánafeebii jèŋi kani

¹² Jye ná wuu s'à jwo yii á na Kirisita à jè a fworó kwùŋi i, naha na yii pìi maha jwo na kwunɛnɛ jye nũmpañja mà ye? ¹³ Kampyi yii na sɔnni na kwunɛnɛ jye nũmpañja mɛ, lir'à

li cyêe na yii nye a dá na Kirisita mú à jè a fworò kwùñi i mɛ. ¹⁴ Kampyi Kirisita nye a jè a fworò kwùñi i mɛ, Jwumpe Nintanmpe wuu nye na yu ke, puru kajwuuni mpyi na sí n-pyi jùñɔ baa, yii dányanji kapyiini mú mpyi na sí n-pyi jùñɔ baa.

¹⁵⁻¹⁶ Nye jwumpe wuu nye na yu na ntare Kile na ke, puru mpyi na sí n-pyi kafinara, jaha na ye wuu à jwo na Kile à Kirisita jè a yige kwùñi i. Kampyi yii na sônñi na kwuñene nye nùmpañja mɛ, lir'à li cyêe na yii na sônñi na Kirisita mú nye a jè a fworò kwùñi i mɛ. ¹⁷ Kàmpyi Kirisita nye a mpyi a jè a fworò kwùñi i mɛ, jùñɔ mpyi na sí n-pyi yii dányanji kapyiini na mɛ, yii kapegigii tugure mú mpyi na sí n-kwôro yii jùñ'i. ¹⁸ Lire mpyi na sí li cyêe mú na mpíi pí à kwû mà pí ta pí à dá Kirisita na ke, na pí'r'à pínni. ¹⁹ Kampyi wuu à wuu sônñore taha Kirisita na numɛ tiñji kanni kurugo, lire e ke wuu pí nye ði nye sùpyire puni kanhamafeebii.

²⁰ Nka sèñji na, Kirisita à jè a fworò kwùñi i. Mpíi pí à kwû ke, Kile à u jè a yige kwùñi i yyecyiige na, maa li cyêe na kwùubii mú sí n-pa jè. ²¹ Yii li cè, bà kwùñ'a jye ði nyeñi i shin niñkin cye kurugo mɛ, amuni kwuñeni mú à jye shin niñkin cye kurugo. ²² Sùpyire puni sí n-kwû, jaha na ye pí nye Adama wwoñe e. Amuni li mú nye, dánafeebii puni sí nùru jè, jaha na ye pí nye Kirisita wwoñe e. ²³ Nka shin maha shin ná u tèeñe li nye, Kirisita u à pyi shincyiiwe mà jè, lire kàntugo, mpíi pí nye u wuubii ke, u aha bú nùr'a pa canñke ñkemu i ke, píre mú sí jè. ²⁴ Lire kàntugo ði nyeñi sí n-kwò. Kirisita sí jùñufente puni ná sífente puni ná fàñhafente puni shi kwò, si Saanre le Tufoonji Kile cye e. ²⁵ Yii li cè na fàñha ku nye ku ki, Kirisita u tèen jùñufente na fo si zà yaa ná Kile e, u à u zàmpeñbii puni le u tooyi jwòh'i. ²⁶ Zàmpeñji nizanji u sí shi bò ke, uru u nye kwùñi. ²⁷ Y'à sème Kile Jwumpe Semèñi i na: «Kile à síñi kan u á yaayi puni na*.» Nka puru jwumpe e, l'à fíñiñe na síñi nye Yesu á mà pyi Kile jùñɔ na mɛ, jaha na ye Kile u à síñi kan u á u pyi yaayi puni jùñɔ na. ²⁸ Nye yaayi puni ká bú ñkúu Kirisita á tènì ndemu i ke, uru u nye Jyafoonji ke, Kile ká síñi kan u á yaayi puni na tènì ndemu i ke, u mú sí uye tírige Kile á. Lire ká mpyi, Kile sí n-pyi yaayi puni ná sùpyire puni jùñɔ na.

²⁹ Mpíi pí maha piye batizeli kwùubii kurugo ke, yii sônñɔ píre na mú ke, kampyi kwuñene nye a sìi nùmpañja mɛ, jaha kurugo pí maha piye batizeli pí kurugo ye†? ³⁰ Wuu mú de? Kampyi kwuñene nye mɛ, jaha kurugo wuu maha wuu

* 15:27 Zaburu 8.7 † 15:29 Pii maha jwo: «Nye jaha kurugo pii maha piye kan pi a batize maa piye le kwùñi jwòge e ye? Kampyi sèe wi na kwuñene nye mɛ, jaha kurugo pi maha piye le kwùñi jwòge e maa piye kan pi a batize ye?»

múnahigii pérelì tèrigii puni i yé? ³¹ Mii cìnmpyibii, mii sí n-sì yì jwo n-waha yii á, mii na nyé kwùñi jwòge e canja maha canja. Sèenji na, mà yii yaha wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwojεεge e, yii pi à mii jùñke yîrige. ³² Zhìñi mii à le ná Efese kànhe sige yaayi i ke, kampyi nùmpañja nyé wani mε, jaha lire zhìleni mpyi na sí jwò mii na yé? Kampyi kwujεnε nyé nùmpañja mε, mii sí n-jà n-jwo sùpyire sannte fiige na:

«Wuu a lyî, wuu raa byii,

jaha na yé wuu aha ñkwû, y'à kwò†.»

³³ Yii a yiye kàanmucaa: «Sùpyañi jaarañεenji ká mpyi u nyé a jwò mε, uru u maha u wurugo, maa u le kumpiini i.» ³⁴ Yii yákili ta, yii i láha kapegigii na, lire l'à jwò. Pii na nyé yii shwòhòl'e, pi sàha ñkwò a Kile cè mε! Mii na yire yu yii i li cè na yii silege kyaa li nyé li li.

Dánafeebii sí jè ná cyere nivónni i

³⁵ Mii mée nyé mii à mpe jwo ke, mii à li cè na wà sí n-jà mii yíbe na di kwùubii sí jè n-jwo yé? Ná cyeere shìñi ntire e pi sí n-pyi yé? ³⁶ Sìnconjò kà ke, sùmanji mu maha nùgo ke, u mpùrampe ká fwónhò, u maha fyín mà? ³⁷ Sùmashinji mu maha nùgo, mu à jwo kàlage. Lire baare e ku cige nimpunke bà mu maha sà jùcùru mε. ³⁸ Nyé u nùgunkwooni kàntugo, Kile maha u pyi u à fyín maa u pyi u à pyi sùmacige, maha bē ná u nyii wuuni i. Sùmanji shìñi puni ná u cire ti nyé.

³⁹ Amuni nyii yaayi puni cyeere mú nyé, kà ná kà woro nyé ninjin mε. Sùpyire cyeere na nyé ti yé, yatòore woore sí nyé ti yé, sançεenre woore na nyé ti yé, fyaabii woore na nyé ti yé. ⁴⁰ Yaayi yi nyé nìnyinji na ke, yire cyeere na nyé ti yé, nje yi nyé jùñke na ke, yire woore mú sí nyé ti yé. Nyii yaayi yi nyé nìnyinji na ke, yire sìnampe ná jùñke wuyi sìnampe nyé ninjin mε. ⁴¹ Canjanyiiini sìnampe na nyé pu yé, yinje sìnampe na nyé pu yé, wòrigii sìnampe mú sí na nyé pu yé, ali wòrigii sìnamp'à wwù puye e.

⁴² Nyé kwùubii ká a sì jè, amuni li mú sí n-pyi. Bà sùmabilini ká nùgo, li mpùrampe maha fwónhò mε, amuni li nyé, bunji ká ntò, u maha fwónhò, ñka u aha jè tènì ndemu i ke, u saha nyé na fwónre mε. ⁴³ Bunji ká ntò, u lemε maha mpi, wà kuro sàha maha mpyi u e mε, ñka u aha jè, u maha mpyi ná sìnampe e. Pi aha u tò, fànha maha mpyi u e mε, ñka u aha jè, u maha mpyi ná fàn'h'e. ⁴⁴ Cyeeere múnaa baa woore ti maha ntò, ñka ti múnaa woore ti maha jè. Sùpyire cyeere na nyé wani, Kile Munaani maha cyeere ntemu kaan ke, tire na nyé wani mú. ⁴⁵ Y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Adama u nyé sùpyañi nìncyiinji, Kile à u dá maa múnaani le u e§.» Ñka Adamanji u sí n-pa kàsanraga

na, ná uru u nyε Yesu Kirisita ke, uru u maha shìŋi kaan sùpyir'a Kile Munaani cye kurugo. ⁴⁶ Kile Munaani maha cyeere ntemu kaan ke, tire bà ti nyε nìncyiire mε, supyicyeere ti nyε nìncyiire, lire kàntugo Kile Munaani woore maha nta a pa. ⁴⁷ Adamanjì nìncyiinjì na nyε nìŋke wu, Kile à u yal'a yige pwoore e, ŋka Adamanjì shònwuŋi nyε nìnyinjì wu. ⁴⁸ Sùpyanjì u à yal'a yige nìŋke e ke, bà uru nyε mε, yaaga maha yaaga k'à fworu ur'e ke, amuni yire puni nyε. Nge sí u nyε nìnyinjì wuŋi ke, bà uru nyε mε, yaaga maha yaaga k'à fworu ur'e ke, amuni yire puni mú nyε. ⁴⁹ Sùpyanjì u à yal'a yige nìŋke e ke, bà wuu nyε uru fiige mε, ŋge u nyε nìnyinjì wuŋi ke, amuni wuu mú sí n-pyi uru fiige.

⁵⁰ Mii cìmpyiibii, nje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nje: cyeere ti nyε wuu na amε ke, wuu sì n-jà n-nyε Kile Saanre e ná tire e mε. Cyeere ti sí n-pa n-fwónhɔ ke, mà tire yaha wuu na, wuu sì n-jà n-pyi kwùmbaa mε.

⁵¹ Kani li mpyi a ŋwɔhɔ ke, mii sí lire yyaha jwo yii á, lire li nyε, wuu puni sì n-kwù mε, ŋka wuu cyeere puni sí n-kêenɛ.

⁵² Li sí n-pyi tère nìŋkin ná wiile nìŋkin tìmpini wylzanni na. Dìnyenjì canŋkwɔge tìmpini ká wyl tènì ndemu i ke, mpii pi à kwù ke, pire sí jè, pi saha sì n-kwù mε, wuu cyeere puni sí n-kêenɛ.

⁵³ Yii li cè na cyeere ti nyε wuu na ke, tir'à yaa ti kêenɛ'a pyi cyere, ntemu ti nyε ti sì n-fwónhɔ mε. T'à yaa ti kêenɛ'a pyi cyere ntemu ti nyε ti sì n-kwù mε. ⁵⁴ Nyε wuu cyeere ká bú ŋkêenɛ'a pyi cyere nìwɔnhɔmbaara ná nìŋkwumbaara tènì ndemu i ke, jwumpe p'à sémε Kile Jwumpe Semenjì i ke, puru sí n-fûnɔ. Y'à sémε: «Sì à ta kwùŋi na, kwùŋi shi à pìnni feefee*!»

⁵⁵ «Kwù wà we, taha mu sìnjì nyε ke?»

Kwù wà we, taha mu bàhe nyε ke†?»

⁵⁶ Kapegigii mpyinjì nyε baha fiige, ŋkemu ku maha kwùŋi pyi u u nòni wuu na ke. Saliyanjì kuni jaaranjì'a wuu jà ke, lire l'à pa ná l'e kapegigil'à fànha ta wuu na. ⁵⁷ Ŋka wuu à fwù kan Kile á, naha na yε uru u à wuu pyi wuu à sí ta kwùŋi na, wuu Kafoonjì Yesu Kirisita cye kurugo.

⁵⁸ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii fànha le yiye e, yii àha yafyin yaha ku yii pyi yii a nùruli kàntugo mε, yii a sì yyaha na Kafoonjì báaranjì i tèrigii puni i. Yii li cè mà yii yaha Kafoonjì báaranjì na, kanhare yii à pyi ke, tire sì n-sii n-pyi jùŋɔ baa mε.

16

Wyérenjì Kòrenti dánafeebil'à bínni si ntège Zheruzalemu wuu-bii tège ke

* 15:54 Ezayi 25.8 † 15:55 Oze 13.14

¹ Nye mii cìmpyiibii, wyéreni u nye na bínnini si ntège Kile wuubii tège Zheruzalemu kàhe e ke, yii mú à yaa yii a lire pyi bà mii à yi jwo Galati kùluni dánafeebii kuruny'á me.

² Cibilaaga maha cibilaaga, canjcyiige* yii shin maha shin à yaa u wwû u jùño wyéreni i, mà tàanna ná u cyentage e, u yaha uye kanni na, bà li si mpyi mii aha nta si nò yii yyére ke, mii i sà uru wyéreni ta u à bínn'a kwò me. ³ Mii aha bú nò wani tènì ndemu i ke, tùnntunmpii yii sí n-cwònrò ke, mii sí sème taha pire na ná wyéreni i pi sà nkan Zheruzalemu kàhe e. ⁴ L'aha mii kakarala kwò, mii ná pire sí n-kàre sijcyan.

⁵ Mii la nye si jara pyi Masedoni kùluni i, si nta raa si yii yyére, naha na ye mii la nye si ntòro Masedoni i. ⁶ Mii aha nò wani yii yyére, shwòhòl'e mii sí tère nimbilere, lire nye me mii sí wyeere tènì pyi ná yii e, bà yii si mpyi si mii tège mii i na tashage ta me. ⁷ Naha kurugo ye nume tóge e, mii la nye si sà yii nya kanna si ntòro me, nka mii la nye si tère pyi yii taan, Kafoonjì ká ne. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, mii sí n-kwôro Efese kàhe e, fo zà nò Pantekòtini kataanni na, ⁹ naha na ye Kile à sàa li laage kan mii á, mii u báarabwòhò pyi wani, ali mà li ta mii zàmpeenbil'à nyaha wani.

¹⁰ Timòti ká nò wani yii yyére, yii i u cùmu leme jwò, bà li si mpyi u àha bú nkwò màban fò uye na me, naha na ye u na báare mii fiige Kafoonjì á. ¹¹ Yii àha nkwò u wí jcwò me! Yii u tège u kùsheeni na bà u njncenye wu si mpyi si nò mii na me, naha na ye mii ná cìmpyiibii naha na u sigili naha.

¹² Nde li nye wuu cìmpworonjì Apolosi u kàmpañke ke, mii à màban le u e sèl'e, bà u ná cìmpyiibii sanmpii si mpyi si sà fworò yii na me. Nka u à yi jwo mii á na sèenji na, li tènì sàha nò me. Li tènì ká nò u á, u sí li pyi.

¹³ Yii kwôro nyii na, yii yiye waha yii i nkwôro Kile kuni i, yii àha màban yaha u fò yii na me, yii fànha le. ¹⁴ Ntàannamagar'à yaa t'a jaa yii kapyiinjii puni i.

¹⁵ Mii cìmpyiibii, mii sí kyaa ninjin cya yii á sahanjki. Yii à li cè na Sitefanasi ná u pyenge shiinbii pi à pyi dánafeebii njncyiibii Akayi kùluni i, pi à piye pwò Kile wuubii ntègeni na mú. ¹⁶ Yii à yaa yii a nùru tire sùpyire shin'á, mà bàra mpìi puni pi à piye pwò Kile báarañi na ke.

¹⁷ Mii funntanga wu u nye, naha na ye Sitefanasi ná Foritunatusi ná Akayikusi naha ná mii i. Yii n'a mpyi naha, nde yii mpyi na sí n-pyi ke, pi à lire pyi. ¹⁸ Pi à mii funjke njíge, bà pi à yii funnyi njíge me. Yii a nte sùpyire shini metanga yiri.

¹⁹ Azi kùluni dánafeebii kuruny'à yii shéere. Akilasi ná Pirisili à yii shéere ná dánafeebii pi nye na bínnini pi pyenge e ke, pir'à

* 16:2 Yahutibil'à cibilaage canjcyiige ku nye kárinji.

yii shéere sèl'e Kafoonjì mεge na. ²⁰ Mii cìmpyiibii pun'à yii shéere.

Yii a cìmpworogo fwùnjì kaan yiy'á ná funjɛɛnjì i.

²¹ Mii Poli yabilinjì u à njge fwùnjì séme ná na cyεge e.

²² Kafoonjì kyaa ká nta l'à pɛn njgemu á ke, Kile u urufɔo láɲa.

«Kafoonjì, ta ma!»

²³ Kafoonjì Yesu u jwɔ yii na, u u jwó le yii á!

²⁴ Yii mú puni kyal'à táan mii á, Yesu Kirisita wwɔnjεεge e.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi ŋgemu kan **Kɔrɛnti kànhɛ dánafeebil'á ke** **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi** **funɔ jwumpe e ke**

Poli u à ɲge lɛtɛɛŋi sɛmɛ sahaŋki mà kan Kɔrɛnti kànhɛ dánafeebii kurunɔ'á. U lɛtɛɛŋi ɲɲɔyɲɲi i, u mpyi a jwo na uru la ɲye si sà yyaha yige pi na. Uru lɛtɛɛŋi tuugonkwooni kàntugo u ɲye a já a wyèr'a kàre mɛ, ɲaha kurugo ye u wwoɲɛɲɛŋi Timɔti mpyi a yîri Kɔrɛnti kànhɛ e ná jwumpe p'e mà yyaha tí ná dánafeebii kurunɔke e, mpemu p'à waha Poli na ke.

Dánafeebii mpyi a ɲɛɛ kafinivinibii pìi jwumɔ na, pire mpyi a piye pyi Yesu tũntunmii. Pire kafinivinibii u kàlaŋi mpyi a kàntugo wà Jwumpe Nintanmpe na, Poli mpyi a fyànha a puru mpemu jwo dánafeebil'á ke. Pire kafinivinibii mpyi maha yi yu dánafeebil'á na Poli ɲye Yesu tũntunɲɔ mɛ. Lire mpyi a Poli lùuni pyi l'à yîri, ka u u lɛtɛɛ sɛmɛ ná jwunɔam'i mà tũugo Kɔrɛnti dánafeebil'á. Uru lɛtɛɛŋi kyaa ɲye a cè mɛ, ɲaha kurugo ye u à pînni. Titi u mpyi a sà uru lɛtɛɛŋi kan Kɔrɛnti shiinbil'á.

Ŋye lire kàntugo ka Poli ná Titi si nùr'a piye ɲya, ka Titi si yi jwo u á na u lɛtɛɛŋi jwumpe na wá a ɲkèɛɲɲɛ lèɲɛ Kɔrɛnti dánafeebii toronkanni i (7.1-7). Lire ná li wuuni mú i, Poli mpyi a li cè na dánafeebii pìi saha na ɲye wani, mpiimu pi ɲye na uru mɛɲɛɲɛ ye ke. Lire kurugo u à ɲge lɛtɛɛŋi sɛmɛ.

Nde l'à u zhèŋi fyinɲɛ pi yyére ná nde l'à u ta u à jwunɔampe jwo pi na ke, u à lire yyaha jwo pi á. Mà bâra lire na, u à li cyêe pi na na uru funntanga wu u ɲye, ɲaha kurugo ye jwumpe ur'à jwo a tũugo pi á ke, pur'a ɲkèɛɲɲɛ pyi u à jyè pi karigil'e (1--7).

Wyéɛŋi pi mpyi na bínnini Zheruzalemu fɔɲɔfeebii ntèɛŋi mɛɛ na ke, u à màban le pi e lire wyéɛ binnini na (8--9).

Lɛtɛɛŋi takwɔɔre e, u à jwumpe waha mà yyaha tí ná kafinivinibil'e, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Yesu tũntunmii ke, u à li cyêe pi na na uru Poli à sii Yesu tũntunɲɔ. Poli à yire jwo, ɲaha kurugo ye u la mpyi pire kafinivinibii si dánafeebii le kumpiini i mɛ (10--13).

Lɛtɛɛŋi tasiige

¹ Mii Poli u ɲye Yesu Kirisita tũntunɲɔ mà tàanna ná Kile ɲyii wuuni i ke, mii ná wuu cɪmpworonɲi Timɔti u à ɲge lɛtɛɛŋi sɛmɛ, yii Kile dánafeebii kurunɔke ku ɲye Kɔrɛnti i ná yii mpii puni pi ɲye Kile wuu Akayi kùluni i ke, si ntun yii á. ² Wuu Tunɲi Kile ná wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita pi ɲwɔ yii na, pi i yyɛɲɲɛke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á u ntègenji kurugo

³ Wuu Kile kêe, uru u nyɛ wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tunji. Uru u nyɛ nùnaare punifoo, uru u maha wuu tère tèrigii puni i, ⁴ maa màban leni wuu e yyefuge shiɲi puni tèrigil'e. Lire e wuu maha jini na màban leni yyefuge shiɲi puni feebil'e, bà u maha u leni wuu e mɛ. ⁵ Yii li cè na, bà wuu maha yyefuge taa sèl'e Kirisita mɛge kurugo mɛ, amuni Kile mú maha màban leni wuu e sèl'e Kirisita cye kurugo. ⁶ Mu aha wuu nyɛ yyefuge e, lire nùŋke ku nyɛ si màban le yii e, yii raa si yyaha na Kile kuni i. Kile ká màban le wuu e, lire nùŋke ku nyɛ si màban le yii e, si yii pyi yii já a wuu kyaage shiɲi kwú yiye e. ⁷ Wuu à sàa dá li na na yafyin si n-jà yii pyi yii fworò Kile kuni i mɛ, naha na yɛ wuu à li cè na, bà yii nyɛ na yii nàzhan lwúu ná wuu e kyaage e mɛ, amuni yii mú nyɛ na yii nàzhan lwúu màbannji ntanji i ná wuu e.

⁸ Nyɛ cìnmpyiibii, yyefuge e wuu à tòro Azi kùluni i ke, wuu la na nyɛ yii i kuru cè. Ku fànhe mpyi a pèe mà tòro wuu pèrege na, fo wuu sàha mpyi a tèn ná l'e na wuu si n-shwò kwùŋi na mɛ. ⁹ Wuu mpyi a sàa li yaha na pi sí wuu bò, lire e wuu sàha mpyi a wuu sònŋore taha wuye na mɛ, fo Kile na, uru u maha kwùubii jèni ke. ¹⁰ Uru u à wuu shwò uru kwùŋi na, u sí n-pa wuu shwò sahanji. Sèe wi, wuu à tèn ná l'e na u saha sí n-pa wuu shwò. ¹¹ Yii mú na wuu tère ná Kileparege e. Yire Kilepareyi niɲyahayi kurugo, kacenni Kile à pyi wuu á ke, shinɲahara na fwù kaan u á lire kurugo.

Poli à u tashage kêennɛ

¹² Nde l'à wuu nùnyi yîrige ke, lire li nyɛ wuu toronkanni diɲyɛni i, mà cye cyán tèn i wuu mpyi yii shwòhòl'e ke. Wuu à li cè wuye e na wuu à lire pyi ná funvyinge ná sèenji i, Kile barag'e. Sùpyire yákilifente bà t'à lire pyi mɛ, nka Kile ntègenji cye kurugo l'à pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè na nde yii à kâla wuu letèribil'e maa li yyaha cè ke, wuu nyɛ a yafyin sémɛ mà tòro lire na mɛ. Wuu Kafoonji Yesu cannuruge wuu pi sí n-pyi kaɲuɲ si yii nùnyi yîrige, yii sí n-pyi kaɲuɲ si wuu wuyi yîrige. Yii à ɲcyèrɛ cè lire kani i mà kwò, nka mii na sònŋi yii sí n-pa li puni yyaha cè sèl'e.

¹⁵ Mii à dá lire na, lire e, mii la mpyi si sà fworò yii na, si ɲwò yii na sahanji. ¹⁶ Mii la mpyi si ntòro yii yyére, si nka Masedoni kùluni i, si yîri wani, si núru mpa yii yyére, bà yii si mpyi si mii tège mii i já a kàre Zhude kùluni i mɛ. ¹⁷ Nyɛ mii nyɛ a pa shà mɛ, lir'à li cyêe na li nyɛ a mpyi mii sèe na mà? Taha mii na na karigii pyi mà tàanna ná diɲyɛni sùpyire pyinƙanni i, maha jwo: «ɔɔn» maa nùr'a kêenn'a jwo: «ɔnhò» la? ¹⁸ Kile u nyɛ ɲwòmɛɛ niɲkin foonji ke, uru u nyɛ mii shèrɛfoonji, mpe mii à jwo yii á ke, puru nyɛ a mpyi: «ɔɔn» ná «ɔnhò» tanuge e mɛ.

¹⁹ Naha na yε Kile Jyaŋi Yesu Kirisita kyaa mii ná Silivɛn ná Timoti à jwo yii á ke, uru mú mpyi na «ɔɔn» ná «ɔnhɔ» yu kani ninuuni i mε, jwɔmεε ninjkinfoo u jye u wi. ²⁰ Uru cye kurugo, Kile jwɔmyahigii puni maha fûnɔ, uru cye kurugo mú, wuu maha jwo: «Amiina» maa Kile mεge pêe. ²¹ Kile yabilinji u maha wuu ná yii fânhe jyahage Kirisita wwoɲεεge e, uru mú u à wuu cwɔɔnrɔ mà pyi uye wuu, ²² maa u fyèŋi bwòn wuu na, maa u Munaani le wuu e. Lire kurugo yacenyi saŋpyi Kile à bégel'a yaha wuu mεε na ke, wuu à tɛɛn ná l'e na wuu sí yire ta.

²³ Yii li cè, mii la jye a mpyi si ŋgaha nɔ yii na mε, lire kurugo mii jye a núr'a shà wani yii yyére Kɔrenti kànhe e mε. Mii aha finε, Kile kà na yaha mε, uru u jye mii shèɛfooŋi. ²⁴ Wuu jye na ŋko si fànha cyán yii na yii jaaraŋkanni i Kile kuni i mε, jaha na yε yii à fànha ta l'e. Nka wuu la na jye si yii tège bà yii funpyi si mpyi si ntáan mε.

2

¹ Lire e mii la saha jye a mpyi si ntòro yii yyére, wuu kwò a sà wuye yyahayi tanha mε, ² jaha na yε mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, jofoo u sí n-jà mii funŋke pyi ku táan yε? Yii kanni pi sí n-jà mii funŋke pyi ku táan, ŋka mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, di yii sí n-jà lire pyi n-jwo yε? ³ Lire kurugo mii mpyi a lɛtɛɛ tun yii á, bà li si mpyi, mii aha nɔ yii yyére, yii pi à yaa yii mii funŋke táan ke, mii àha ŋkwò sà yyetanhara ta wani mε. Mii à dá li na na mii funntange na jye yii puni funntanga. ⁴ Mii nàvunɔ wu ná mii yyetanha wu u mpyi a lɛtɛɛ sém'a tun yii á, mii mpyi na jylwòhe tîrige. Lire jye a pyi si yyetanhara nɔ yii na mε, ŋka si li cyêe yii na na yii kyal'à waha mii na sèl'e.

⁵ Ngemu u à pyi yyetanhare jùŋke ke, mii Poli kanni yyahe bà urufol'à tanha mε! Yii puni yyahayi urufol'à tanha. Nka mii la jye si jwo ntòro mε, lire e mii sí n-jwo, yii pi yyahaya u à tanha. ⁶ Yii shinjyahara à bê maa ndemu pyi urufoo na ke, lir'à yaa. ⁷ Nka numε, yii yàfa u na, yii i màban le u e, bà li si mpyi u yyahe kà ŋkwò ntanha si u yákilinji jyàhaŋgurugo mε. ⁸ Lire kurugo mii na li caa yii á, yii i li cyêe u na na u kyal'à táan yii á. ⁹ Lɛtɛɛŋi mii mpyi a sémε mà tùugo yii á ke, mii mpyi a uru sémε mú si yii zò shwò ŋgii si jɛcè kampyi yii na mii jwumpe puni kurigii jaare. ¹⁰ Yii aha yàfa ngemu na ke, mii mú sí yàfa urufoo na. Kirisita u jye mii shèɛfooŋi, yii aha mii jya lire na, mii à li pyi yii kurugo, ¹¹ bà li si mpyi, Sitaanninji kà ŋkwò tajiye ta wuu shwòhɔl'e mε, jaha na yε wuu à sàa u funzɔnɔre cè.

¹² Jye mii à nɔ Torasi kànhe e ke, Jwumpe Nintanmpe pu jye na Kirisita kyaa yu ke, Kafooŋi mpyi a kuni pwó mii á puru

njwunji kurugo. ¹³ Lire ná li wuuni mú i, mii yákiliñi mpyi a tɛɛn mɛ, ɲaha na yɛ mii ɲyɛ a mpyi a na cɪnmpworonji Titi ɲya mɛ. ɲyɛ ka mii i kuni cya pi á, maa ɲkàrɛ Masedoni kùluni i.

Poli báarañi pyiñkanni

¹⁴ Wuu fwù kan Kile á, uru u maha wuu pyi yawiye ɲjemu yi maha Kile sífente cyêre wuu ná Kirisita wwoɲɛɛge kurugo ke. U maha wuu pyi wuu u Kirisita kyaa yu cyeyi puni i. Lir'á Kirisita kani pyi l'á nɔ cyeyi puni i, bà wusunani nùge maha ɲkèɛge kafɛɛge e mɛ. ¹⁵ Yii li cè na mpìi pi ɲyɛ zhwonji kuni i ná mpìi pi ɲyɛ kwùñi wuuni i ke, Kirisita cye kurugo, wuu na ɲyɛ mu à jwo wusuna nùguntanga wu Kile á, ɲgemu nùgo ku maha nɔni pire puni na ke. ¹⁶ Mpìi pi ɲyɛ kwùñi kuni i ke, pir'á nùgumpɛngɛ ki, ɲkemu ku sí kwùñi nɔ pi na ke; mpìi sí pi ɲyɛ zhwonji kuni i ke, pir'á nùguntanga ki, ɲkemu ku maha shìñi niñkwombaanji kaan ke*.

ɲyɛ jofoo u sí n-jà ɲge báarañi shiñi na yɛ? ¹⁷ Shinɲahara à Kile jwumpe pyi nàfuu cya kuro, ɲka wuu ɲyɛ pire fiige mɛ. Kile u à wuu tun, u à li cè na wuu na u jwumpe yu fyinmpe funɲke e, Kirisita wwoɲɛɛge e.

3

¹ ɲyɛ tá puru jwump'á li cyêe na wuu na wuye mɛtanga yu yii á bɛ? Bà pi sanmpìi maha li pyi mɛ, wuu à yaa wuu a lɛtɛrii kaan yii á, mpiimu pi ɲyɛ na wuu mɛtanga yu laa, yii a pire fiigii tùge wuu á? ² Yii yabilimpìi pi ɲyɛ wuu lɛtɛɛñi, ɲgemu u à sémɛ wuu zòmɲyaagii na ke, sùɲɲyire puni sí n-jà u kàla si u yyaha cè. ³ Sèɛñi na, yii na ɲyɛ lɛtɛɛ, Kirisita à ɲgemu sémɛ wuu cye kurugo ke. U ɲyɛ a sémɛ ná sémɛɲkyaani i mɛ, ɲka ná Kile ɲyii wunji Munaani i u à sémɛ. U ɲyɛ a sémɛ kafaatenyɛ na mɛ, ɲka sùɲɲanji zòmɲilini na u à sémɛ*.

⁴ Kirisita cye kurugo, wuu à sàa dá lire na Kile yyahe taan. ⁵ Wuu ɲyɛ a li yaha wuye funɲ'i na báarañi wuu ɲyɛ na mpyi ke, na wuu fàñhe k'á u pyi mɛ, Kile fàñhe cye kurugo wuu maha jà a u pyi. ⁶ Uru u à pyiñkanna kan wuu á wuu pyi u báaraɲyii, wuu raa tunmɲyaare nivɔnnte kyaa yu sùɲɲir'á. Tire tunmɲyaare ɲyɛ mu à jwo saliya ɲgemu u à sémɛ mɛ, Kile

* **2:16** Kàshige ká ɲkwòn a kwò, mpìi pi a pyi javeebii ke, pire maha ntàanna piye na, bilibii pi à ta kàshige cyage e ke, maa pire tàanna pi kàntugo maha mpa jyè kàñhe e. Kàñhe shiimbii funntanga wuubii maha cige wyɛɛre ɲɲcɛnnte tà kwòn maha ɲcyán ɲcyán pyɛnkuunji i, maa nùguntanga yaayi yà súgo. Kuru nùguntange ku maha fwore ke, kuru maha ntàan kàshikwɔnɲil'á. ɲka ku maha mpyi bilibil'á kwù nùgo.

* **3:3** Saliyanji u mpyi a kan Musa á ke, uru mpyi a sémɛ kafaatenyɛ na (Ekizodi 24.12). Kile túnntunji Zheremi a jwo na Kile sí u Saliyanji nivɔnñi sémɛ sùɲɲyire zòmɲyaagil'e (Zheremi 31.33).

Munaani i t'à fworɔ. Saliyaŋi maha mpa ɲùŋɔ kuu kwùŋi na, ɲka Kile Munaani maha ma ná shìŋi nɲkwombaŋi i.

⁷ Saliyaŋi u maha mpa ɲùŋɔ kuu kwùŋi na ke, Kile mpyi a uru karigii sémɛ kafaatenyɛ ɲuŋ'i. Uru Saliyaŋi mpyi a pa ná sɪnampe mpemu i ke, puru mpyi maha Kile tũntunŋiMusa yyahe pyi ku u ɲí, fo Izirayeli shiimbii mpyi na já a ku wíi mɛ, mà li ta puru sɪnampe mpyi na sì mɔ mɛ. ⁸ Nyɛ Saliyaŋi kuni sɪnampe ká mpêe lire pyɲkanni na, tá Kile Munaani kuni wumpe cye sì n-tòro mɛ? ⁹ Kuni li maha kwùŋi nɔ sùpyaŋi na ke, lire sɪnampe ká mpêe amɛ, ndemu li maha sùpyaŋi pyi u à tí Kile yyahe taan ke, lire u sɪnampe cye sì n-tòro mà? ¹⁰ Sɪnampe p'à fyànha a tòro ke, puru nyɛ a sì yafyin numɛ wumpe tɛgɛlɛ baa wumpe taan mɛ. ¹¹ Yaage ku nyɛ yakwɔgɔ ke, kuru ká sɪnama ta, ɲke ku nyɛ ku sì n-kwɔ mɛ, kuru wuuni nyɛ a tòro mà?

¹² Tire sòŋɔre tatahage ku nyɛ wuu á, lire l'à wuu ta wuu u karigii pyi fyagara baa. ¹³ Wuu nyɛ na li pyi Musa fiige mɛ. Uru mpyi maha vaaŋa tò u yyahe na, Izirayeli shiimbii ká ɲkwɔ u yyahe sɪnampe ɲya takwɔge e mɛ. ¹⁴ Pi yákilibii mpyi a pa ntò. Lire l'à pi ta ali nɲjaa, pi aha a tunmbyaare nɲjyɛɛre jwumpe kálali, li maha mpyi mu à jwo vaaŋa k'à para pi yyaha na, maha pi pyi pi sì raa pu yyaha cini mɛ. Kirisita wwoɲɛge kanni cye kurugo kuru vaaŋke sí n-jà n-láha wà yyaha na. ¹⁵ Ali nɲjaa, pi aha a Musa sémɛbii kálili, kuru vaaŋke maha pi yákilibii tò. ¹⁶ ɲka ɲgemu ká núru maa uye kan Kafoonji á ke, kuru vaaŋke maha láha urufoo yyaha na. ¹⁷ Kafoonji kyaa l'à jwo naha ke, Kile Munaani kyaa li. Kafoonji Munaani† ká mpyi ɲgemu i ke, urufoo sàha maha mpyi bilere e mɛ. ¹⁸ Vaaŋa nyɛ a para wuu mpiimu yyaha na mɛ, wuu puni pi maha Kafoonji sɪnampe ɲaa‡. Lire kurugo canŋa maha canŋa, wuu maha ɲkɛɛŋi na mpyi Kafoonji fiige, sɪnampe pà sí i bārali pà na. Kafoonji Munaani cye kurugo lire maha mpyi.

4

¹ Kile à ɲùɲaara ta wuu na, maa ɲge báaraŋi le wuu cye e. Lire e sàage nyɛ na jyè wuu e mɛ. ² Wuu à numpire karigii puni ɲwɔ yaha, ɲùzogore na ntaa cyire ɲcyiimu i ke. Wuu nyɛ na nàɲwɔhɔɔ pyi mɛ, wuu mú nyɛ na Kile Jwumpe labali na yu mɛ, sèɛŋi wuu nyɛ na fíniŋi na yu, bà sùpyire puni si mpyi si já li cè piye e na wuu na nyɛ sèeshiɪn mɛ. Kile u nyɛ wuu shèɛfoonji cyire karigil'e. ³ Lire ná li wuuni mú i, Jwumpe Nintanmpe wuu nyɛ na yu ke, puru ká nta pu nyɛ a fíniŋe mɛ, mpíi pi nyɛ kwùŋi kuni i ke, pir'á pu nyɛ amuni. ⁴ Tire sùpyire ti nyɛ ti

† 3:17 Kafoonji Munaani ná Kile Munaani nyɛ nɲkin. ‡ 3:18 Pii maha jwo: «Wuu pi maha Kafoonji sɪnampe wíi, maa pu cyère mu à jwo dùba e pu nyɛ.»

nyε Kile kuni i mε, Sitaanninji u nyε nge dinnyεni nùnyufooni ke, ur'à ti yákilibii tò. Lire e Kirisita u nyε Kile nànjani ke, Jwumpe Nintanmpe pu nyε na uru sìnampe cyêre ke, puru maha fíninje pi á mε. ⁵Wuu nyε na wuye kyaa yu yii á mà dε! Yesu Kirisita kyaa wuu nyε na yu, uru u nyε Kafooni. Wuu pi ke, wuu na báare yii á Yesu kurugo. ⁶Kilenji u à jwo tèecyiini i na: «Bèenmpe pu láha numpini na» ke, uru ninunji u à bèenmpe le wuu zòmpyaagil'e, bà li si mpyi, Kile sìnampe pu nyε Yesu Kirisita yyahe e ke, wuu u puru cè mε.

Poli fànhe mée nyε k'à cyêre ke, u màbanj'à nyaha

⁷Nyε uru ncèni sèe wunji nyε wuu e, ali mà li ta wuu fàn'h'à cyêre. Li nyε mu à jwo nàfuubwòhò k'à le pworocwol'e bà li si mpyi si ncè na sífente kakyanhala woore nyε a fworu wuu e mε, nka Kile e t'à fworu. ⁸Kyaage shinji pun'à tège wuu na, nka wuu maha tafworonjo ta. Wuu yákilibil'à wùrugo, nka sònnyorò tatahaga nyε a fô wuu na mε. ⁹Pi maha wuu kyérege, nka Kile à kwôro ná wuu e. Pi maha wuu bwùun na jcyáan, nka wuu maha yíri. ¹⁰Pi maha wuu caa raa bùu tèrigii puni i bà pi à Yesu bò mε, nka Kile maha wuu wwû bà sùpyire puni si mpyi si ncè na Yesu na nyε nyii na mε, na uru cye kurugo wuu nyε nyii na. ¹¹Mà wuu yaha nyii na, wuu na nyε kwùni laage e tèrigii puni i Yesu kurugo bà sùpyire puni si mpyi si ncè na Yesu na nyε nyii na, maa fànhe kaan wuu cyeere fànha baa woor'á mε. ¹²Lire e wuu na nyε kwùni jwòge e bà yii si mpyi si shìni sèe wunji ta mε.

¹³Y'à jwo Kile Jwumpe Semεni i na: «Mii à dá Kile na, lire kurugo mii à jwo u mεge na.» Wuu mú à dá u na, lire kurugo, wuu na u jwumpe yu. ¹⁴Wuu à li cè na Kile u à Kafooni Yesu jè a yige kwùni i ke, uru mú u sí wuu jè ná Yesu i, si wuu ná yii bínni u yyahe taan. ¹⁵Nyε yii kurugo jcyii karigii pun'à nò wuu na, bà shinnyahara si mpyi s'a bàrali Kile kasinani ceveebii na, lire si fwùni ninkanji pyi u nyaha, u mεge si mpêe mε.

¹⁶Lire l'à sàage pyi ku nyε a jyè wuu e mε. Wuu cyeere fànhe mée ká a jcyérenji, là na bàrali wuu múnahigii fànhe na canja maha canja. ¹⁷Yyefuge nimbileni i wuu nyε numε ke, kuru na wuu bégeli Kile sìnampe tegelε baa wumpe mεε na, puru si n-kwò mε. ¹⁸Sùpyanji maha yaayi njemu naa ke, wuu nyε na yire caa mε. Nje yi nyε wà nyε na yi naa mε, yire wuu nyε na jcaa, naha na ye yaayi sùpyanji maha naa ke, yire sí n-kwò; nje yi nyε wà nyε na yi naa mε, yire nyε na nkwùu mε.

5

¹Cyeere ti nyε wuu na nke njnke na ke, tire na nyε mu à jwo vùnno. Wuu à li cè na kuru ká ncwo, Kile à бага ninçenñe yaha wuu yahare e ninyinji na, sùpya cye bà k'à kuru yaa mε,

kuru nyε na nkεεge mε. ² Må wuu yaha kuru vùnñke e, wuu na nkyèn, jaha na yε wuu la à sì si nkàre kuru bage e Kile yyére si cyere nivónno ta. ³ Sèñi na, wuu sí cyere nivónno ta, wuu cyere baa wuu sì n-pyi mε. ⁴ Må wuu yaha kuru vùnñke e, wuu na nkyaali maa nkyèn. Li nyε mu à jwo na wuu la na nyε Kile u tire cyeere láha wuu na mà dε! Wuu la na nyε u cyeere nivónnte bâra, tire ntemu ti nyε ti nyε na fwónre mε, bà tire si mpyi, cyeere ti nyε na fwónre ke, si tire fáa mε. ⁵ Kile yabiliñi u à wuu dá tire cyeere nivónnte mεε na. U à u Munaani kan wuu á. Lire e ke wuu à tèen ná l'e na u sí tire cyeere nivónnte kan wuu á.

⁶ Lire kurugo wuu yákilibil'à tèen tèrigii puni i, ali mà li ta wuu à cè na mà wuu yaha nte cyeere e, wuu ná Kafoonji laag'à tòn wuye na. ⁷ Wuu nyε na u jaa mε, nka wuu à dá u na, maa jaare u kuni i. ⁸ Sèñi na, wuu yákilibil'à sàa tèen, wuu la mú sí nyε si fworon nte cyeere e si sà ntèen Kafoonji yyére. ⁹ Lire l'à li ta, wuu à kàre Kafoonji yyére yo, wuu nyε jìnke na yo, wuu maha wuye waha maa u nyii karigii pyi. ¹⁰ Naha kurugo yε wuu pun'à yaa wuu sà yyére Kirisita yyahe taan, u u shin maha shin sàra u tàanna ná urufoo kapyiñkil'e jìnke na, katiigii bâra kapegii na.

Kirisita à wuu ná Kile shwàhəŋi yaa

¹¹ Lire kurugo wuu na fyáge Kafoonji na, maa Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, bà pi si mpyi si jεε pu na mε. Kile à wuu karigii puni cè. Mii na sònñi na wuu kapyiñkii na nyε yii funñ'i mú. ¹² Wuu nyε na puru yu si wuye cyée yii na sahanji mε, nka wuu na pu yu si pyiñkanna kan yii á, bà yii si mpyi si jùñjirire ta wuu báarañi nimpyiñi kurugo mε. Lire pyiñkanni na, karigii cyi nyε na jaa ke, mpì pi nyε na piye pèrè ná cyire e maa niñyambaagii yaha ke, pire ká a yà yu yii na, yii sí tajwugo ta. ¹³ L'aha nta wuu funñyi nyε wuu á mε, kuru nyε tapege mε, wuu ná Kile shwàhəŋ'e yire nyε. Li mú sí ká nta na wuu funñyi na nyε wuu á, yii kurugo lir'à pyi. ¹⁴ Yii li cè na bà Kirisita à wuu kyaa táan uy'á mε, wuu na wuu karigii puni pyi kuru tàange kurugo. Wuu à dá li na na uru niñkinñi u à kwû sùpyire puni cyaga, lir'à pyi mu à jwo ti pun'à kwû. ¹⁵ U à kwû sùpyire puni cyaga, bà li si mpyi mpì pi nyε shi na ke, pire kà ha raa pi nyii karigii pyi sahanji mε, nka Kirisita u à kwû maa jè pi kurugo ke, pi a pi karigii pyi pi a ntàanni ná uru nyii wuuni i.

¹⁶ Lire kurugo numε, wuu saha nyε na sùpya cwôre na ntàanni ná sùpyire sònñonkanni i mε. Tèni l'e, wuu mpyi a Kirisita cù mà tàanna ná sùpyire sònñonkanni i. Nka numε, wuu saha nyε a u cù amuni mε. ¹⁷ Ngemu ká mpyi Kirisita wwɔjεεge e ke, urufoo maha mpyi shinfónnə. U maha toronkanni

nijjyeeni yaha, maa nivɔnnɔ lwɔ. ¹⁸⁻¹⁹ Cyire karigii pun'à fworɔ Kile e. U à wuu ná uye shwɔhɔɔɔni yaa Kirisita cye kurugo, maa uru báaraɔni le wuu cye e na wuu a yi yu sùpyir'á, na Kirisita cye kurugo Kile à u ná sùpyire shwɔhɔɔɔni yaa. U saha nyɛ a ti kapegigii wíi kyaa mɛ. U à wuu tun na wuu a puru jwumpe yu sùpyir'á.

²⁰ Lire e ke wuu maha yu Kirisita cyaga numɛ. Li nyɛ mu à jwo Kile yabilɔɔni u nyɛ na yu wuu cye kurugo. Kirisita mɛge na, wuu na li caa yíi á, yíi yíi ná Kile shwɔhɔɔɔni yaha u jwɔ. ²¹ Kirisita u nyɛ u nyɛ a kapii pyi mà nya mɛ, Kile à uru pyi u à wuu kapegigii tugure lwɔ, bà wuu si mpyi si ntíi Kile yyahe taan Kirisita cye kurugo mɛ.

6

¹ Wuu ná Kile na nyɛ báara pyi nyɛ. Lire kurugo wuu na li caa yíi á, Kile à jwɔ yíi na maa ndemu pyi yíi á ke, yíi àha lire yaha li pyi ka jwɔ baa mɛ. ² Yíi li cè na Kile à jwo:

«Tèni l'à táan mii á ke, lire e mii à mu jarege shwɔ,
zhwɔɔni canɔke, mii à mu tège*.»

Nyɛ mii cɔmɔpyiibii, yíi lógo, Kile nyíi tèni li nyɛ numɛ, zhwɔɔni canɔke ku nyɛ nijjaa.

³ Wuu la nyɛ si wurugo sùpyaɔni wà tufiig'á, wà u kwɔ a jɔcɛge cyaga ta wuu báaraɔni na mɛ. ⁴ Lire e wuu maha li cyère wuu kapyiɔɔkii puni cye kurugo na wuu na nyɛ Kile báara pyi. Wuu maha kyaage ná kanhare ná yyefuge kwú wuye e. ⁵ Bwɔɔnre yo, kàsujyiini yo, mà sùpyire sɔn a yaha wuu na yo, báara wayi yo, ɔɔɔmbaani yo, njyɔmbaani yo, wuu maha cyire puni kwú wuye e. ⁶ Wuu na báare ná zɔvɔynre e, wuu à sɛɔɔni cè. Wuu lùun'à táan, wuu zòɔɔ'á jwɔ. Kile Munaani maha wuu tère, tàange sèe woge na nyɛ wuu e. ⁷ Wuu na sɛɔɔni jwumpe yu, Kile sífente na nyɛ wuu á. Wuu à ntiiɔni pyi wuu kàshikwɔnyaayi, si wuu zàmpɛɛnbii tòn, si wuye màra. ⁸ Pii maha wuu père, pii maha wuu fare, pii maha wuu mɛpɛnge yíri, pii maha wuu mɛtange yíri. Pii maha sɔnni na wuu maha pire jwɔ fáanɔni, mà li ta sɛɔɔni wuu maha yu. ⁹ Pi maha piye pyi mu à jwo pi nyɛ a wuu cè mɛ, mà li ta sùpyire pun'à wuu cè. Pi maha wuu wíi kwúu fiige, mà li ta wuu nyɛ nyíi na. Pi maha wuu kyéree, ɔka wuu nyɛ a kwú mɛ. ¹⁰ Pi maha sɔnni na wuu yyah'à tanha, mà li ta wuu funntanga wuubii pi nyɛ tèrigii puni i. Pi maha wuu sɔnni fòɔfee, mà li ta wuu à shinɔyahara pyi t'à pyi yaarafee. Pi maha sɔnni na yaaga nyɛ wuu cye e mɛ, mà li ta yaayi puni nyɛ wuu wuyɔ.

¹¹ Kɔɔɔnti shiinbii, wuu à fíniɔ'á jwo yíi á. Wuu à yíi kyaa táan wuy'á sèl'e. ¹² Wuu nyɛ a cyé si yíi kyaa táan wuy'á mɛ,

* 6:2 Ezayi 49.8

ŋka yii à cyé si wuu kyaa táan yiy'á. ¹³ Nyɛ mii na yu ná yii e mu à jwo mii pyii. Yii wuu kyaa táan yiy'á, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á mɛ.

Mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná yii e mɛ, yii yii karigii pyiŋkanni cè ná pire e

¹⁴ Mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná yii e mɛ, yii ná pire nyɛ a yaa yii pyi pwoo mɛ. Katiigii ná kapegigii sí n-jà n-shà kununi i la? Bɛɛnmpe ná numpini sí n-jà n-shà siŋcyan la?

¹⁵ Wwoŋɛɛge ŋkire ku nyɛ Kirisita ná Sitaanninɔi shwɔhɔl'e yɛ? Mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, wwoŋɛɛge ŋkire ku nyɛ pire ná Kile kuni jaarafeebii shwɔhɔl'e yɛ? ¹⁶ Ngwòŋi ŋgire u nyɛ Kilejaarebage ná kacyinmbage shwɔhɔl'e yɛ? Wuu pi nyɛ Kilenɔi nyii wuŋi bage, bà Kile à yi jwo na:

«Mii sí n-tɛɛn pi shwɔhɔl'e,

si mpyi ná pi e.

Mii sí n-pyi pi Kilenɔi,

pi sí n-pyi mii shiinbii†.

¹⁷ Lire kurugo Kafoonɔi Kile à jwo:

“Yii fworɔ pi shwɔhɔl'e,

yii wâl'a láha pi na,

yii àha mbwòŋ yaŋwɔhɔge kà tufiige na mɛ.

Lire ká mpyi, mii sí nyɛ yii na‡,

¹⁸ si mpyi yii Tuŋi,

yii sí n-pyi mii pùnampyire ná mii pùceepyire.”

Kafoonɔi Kile Siŋi Punifoo u à jwo amuni.»

7

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, ná Kile s'à cyire ŋwɔmyahigii lwó wuu á, lire kurugo wuu wuu cyeere ná wuu zòmpyaagii ffiniŋ'a yige kaŋwɔhɔyi puni i, wuu wuye waha wuu raa sì yyaha na fyinmpe karigil'e, wuu raa jaare Kile yyahafyagare e.

Poli funntange nùŋke

² Wuu na li caa yii á, yii nyɛ wuu na. Wuu nyɛ a kapyimbaala pyi wà na mɛ, wuu nyɛ a wà wuu kɛɛge mɛ, wuu mú nyɛ a wà yaaga nàŋwɔhɔrɔ mɛ. ³ Puru kajwuuni bà li nyɛ si yii cɛɛge mà dɛ! Mii à fyànha a yi jwo yii á, na yii kyal'à táan wuu á sèl'e. Yafyin sì n-jà wuu láha wuye na diŋyɛŋi i mɛ, ali kwùŋi mú sì n-jà mɛ. ⁴ Mii à sàa dá yii na, maa naye pɛɛ ná yii kani i sèl'e. Numɛ, mii yákiliŋ'à tɛɛn sèl'e. Wuu mɛɛ nyɛ yyefuge e ke, mii funŋk'à táan sèl'e.

⁵ Sèɛŋi na, mà lwó wuu à nɔ Masedoni kùluni i ke, wuu nyɛ a yyɛniŋɛ ta mɛ. Yyefuge shiŋi puni na nyɛ wuu na. Pi mpyi na

† 6:16 Levitiki 26.12; Zheremi 32.38; Ezekiyeli 37.27 ‡ 6:17 Ezayi 52.11

yoge kwùun wuu na kàmpaŋnyi puni na, fyagare sí mpyi wuu e. ⁶ Nka Kile u maha cwònròmɔfeebii fòɔnɔŋi ke, uru u à wuu fòɔnɔŋi Titi mpaŋi cye kurugo. ⁷ Nyɛ Titi mpaŋi kanni bà mɛ, nka yii kan'à u funŋke níŋɛ níŋɛŋkanni ndemu na ke, lir'à wuu puni funŋyi níŋɛ mú. U à yi jwo wuu á na mii seepɛnge na wá yii na, na kani li mpyi a pyi ke, na lir'à yii yyahayi tanha, na numɛ yii à mii kani cù ná yii cyeyi shuunnɔŋi i. Lir'à là bàra mii funntange na.

⁸ Lɛtɛɛŋi mii à tùugo yii á ke, u jwumpe mɛn'à yii yyahayi tanha ke, mii nyɛ a naye cɛɛɛɛ mɛ. Mii mpyi na nko si naye cɛɛɛɛ tɛni l'e li mpyiŋi i, naha na yɛ mii à li cɛ na u mpyi a yii yyahayi tanha, nka lir'à pyi tɛre nimbilere funŋ'i kanna. ⁹ Lire e mii funntanga wu u nyɛ numɛ. Yii yyetanhare bà t'à mii funŋke táan mɛ, nka l'à pyi kaŋuŋɔ mà yii pyi yii à yii toronkanni kɛɛnɔŋe ke, lire l'à mii funŋke táan. Yii yyahay'à tanha mà tàanna ná Kile nyii wuuni i, lire e ke, nde wuu à pyi yii na ke, lire nyɛ a para mɛ. ¹⁰ Yii li cɛ na yyetanhare t'à sùpyaŋi ta mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, tire maha u pyi u à u toronkanni kɛɛnɔŋe maa shwɔ. Maye jɛɛɛɛɛ nyɛ lire e mɛ. Nka yyetanhare ntemu ká mpyi nge diŋyɛŋi woro ke, tire maha kwùŋi nɔ sùpyaŋi na. ¹¹ Yyetanha kani l'à yii ta mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, lir'à nɔkɛɛnɔŋi ngemu lɛŋɛ yii karigil'e numɛ ke, yii uru kàanmucya. Kani l'à pyi yii shwɔhɔl'e ke, yii à li lwó yiye e si wɛŋkuro kwòŋ lire na numɛ. Lire kanni bà mɛ, yii à li cyɛɛ na yii saha nyɛ a jɛɛ lire kapiini pyifooni na yiye shwɔhɔl'e mɛ. Lire kan'à sàa yii lùuni yîrige. Yii mú à fyá sɛl'e. Yii la mpyi a sɛi si núru mii nya, yii à yii pɛɛɛɛ pyi maa lire kani pyifooni tùn. Yii à li cyɛɛ pyiŋkannigii puni na, na yii à yiye fíniŋ'a yige lire kani i. ¹² Lire e mii nyɛ a mpyi a lɛtɛɛŋi tùugo yii á, kapiini pyifooni, lire nyɛ mɛ l'à pyi ngemu na ke, pire wà kurugo mɛ. Yii à wuu kani cù ná yii cyeyi shuunnɔŋi i pyiŋkanni ndemu na Kile yyahe taan ke, mii mpyi a u tùugo yii á, yii puni si lire cɛ. ¹³ Lire l'à wuu funŋyi pyi y'à níŋɛ.

Lire kanni bà mɛ, nka yii à Titi yákiliŋi tiŋɛ tiŋɛŋkanni ndemu na, ka u u yîri yii yyɛɛ ná funntange nkemu i ke, lir'à wuu funŋyi pyi y'à táan sɛɛ sɛl'e mú. ¹⁴ Mii à yii metanga yyere u á, yii mú nyɛ a mii sílege mɛ. Yaaga maha yaaga wuu à jwo yii á ke, yir'à pa nta sɛɛ. Amuni, jje wuu à jwo Titi á yii kyaa na ke, yire mú à pa nta sɛɛ. ¹⁵ Tɛni i u à shà yii yyɛɛ ke, yii à u jwɔmɛɛni cù, maa u cùmu lemɛ jwɔ pɛɛntɛ funŋke e pyiŋkanni ndemu na ke, u funŋɔ nyɛ à wwò lire na mɛ, lir'à là bàra u tàange na mà yyaha tíi ná yii e. ¹⁶ Mii funntanga wu u nyɛ, naha na yɛ mii sí n-jà n-dá yii na karigii puni i.

Ntègɛɛɛi KƆƆƆƆƆƆ dánafeebil'à pyi Zheruzalemu wuubil'á ke

¹ Mii cɛmɛpyiibii, Kile à ɲwɔ Masedoni kùluni dánafeebii na ɲwɔɲkanni ndemu na ke, wuu sí lire yyaha jwo yii á. ² Pi à kyaala sèl'e, ɲka pi funɲyi mpyi a táan sèl'e. Kuru funntange kurugo, ali mà li ta fòɲɔfee pi à sìi pi pi, Kile wuubii pi ɲye Zheruzalemu kànhe e ke, pi à ɲkannɲi pyi sèl'e pir'á. ³ Sèenɲi na mii sí yi jwo yii á, pi à pi pèɛge pyi, pi bá à tòro pi pèɛge taan. Wà bà u à fànha cyán pi na mà dɛ! Pi à li lwɔ piye e. ⁴ Pi à sàa wuu ɲáare, na Kile wuubii pi ɲye Zheruzalemu i ke, na wuu kuni kan pir'á, pire mú si pi tègɛ. ⁵ Lire kanni bà pi à pyi mɛ, Kafoonɲi á pi à piye kan yyecyiige na, maa nta a piye kan wuu á mà tàanna ná Kile ɲyii wuuni i. Lire pi à pyi ke, lir'à tòro wuu sònɲɔɲkanni taan. ⁶ Lire kurugo wuu à li cya Titi á u shà yii yyére, báaraɲi ɲiɲcɛɲɲi ɲwɔ u à cù na yii wyéɛɛɛi bínnini ke, u u sà uru fũɲɲɔ. ⁷ Dániyaɲi i yo, Kile Jwumpe ɲjwunɲi i yo, ɲcɛɲi i yo, mà karigii puni pyi ná sèl'e yo, mà wuu kyaa táan yiy'á sèl'e, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á sèl'e mɛ, yii a sàa ɲwɔ cyire karigii puni i. ɲye bà yii à ɲwɔ cyire karigil'e mɛ, yii yiye waha yii i mpyi amuni ɲge wyéɛɛɛi ɲkannɲi kàmpaɲɲke na mú.

⁸ Fànha bà mii ɲye na ɲko si ɲcyán yii na mà dɛ! Pi sanmpil'à piye waha maa ndemu pyi ke, lire mii ɲye na yu yii á, si yii tàange kàanmucya kampyi tàange sèe wogo ku ɲye ku ki. ⁹ Wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita à ɲwɔ yii na ɲwɔɲkanni ndemu na ke, yii à lire cè. Pèente ná yaayi puni mpyi u á, ɲka yii kurugo, u à cyé yire puni na, bà yii si mpyi si Kile yaayi ɲiɲcɛɲɲi ta mɛ.

¹⁰⁻¹¹ ɲye na taɲyage mii sí n-jwo yii á. Yii à fyànha a uru wyéɛɛɛi mbìnniɲi kani sònɲ'a ta, maa li ɲwɔ cù taɲjyee. Lire e numɛ, mii na sònɲi yii aha lire kani pyi mà nɔ li tègɛni na, lire sí n-pwóro. Yii li pyi ná uru yákiliɲi ɲiɲcɛɲɲi i, ɲgemu i yii à li ɲwɔ cù ke, yii tàanna ná yii pèɛge e. ¹² Sùpya la ká mpyi si kyaa pyi uye e Kile kurugo, lir'à táan Kile á. ɲka u pèɛge ɲye ɲkemu ke, kuru na Kile maha ɲcáa. ɲke ku ɲye ku ɲye u á mɛ, Kile si kuru cya u á mɛ.

¹³ Mii ɲye a jwo na yii pi sanmpii wuuni ɲjaanɲi tèg'a yii wuuni kègɛ mɛ, ɲka mii la ɲye sùpyire puni si ntàanna. ¹⁴ Sí na ɲye yii na ɲiɲjaa, lire e ke, mpíi pi ɲye sí baa ke, yii pire tègɛ. Sí ká mpa mpyi pire na canɲka mà yii ta sí baa, pire sí n-jà yii tègɛ. Lire ká mpyi, yii puni sí n-tàanna, ¹⁵ bà y'á sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i mɛ, na:

«ɲgemu u à yalyire ɲiɲyahara kuu ke, uru woore paanga ɲye a kwôro mɛ;
ɲgemu u à ɲimpyigere kuu ke, uru woore mú ɲye a u kùuɲɔ mɛ*.»

* 8:15 Ekizodi 16.18

¹⁶ Wuu à fwù kan Kile á, u à Titi pyi u à yii kani cù ná u cyeyi shuunniŋi i wuu fiige. ¹⁷ Wuu à li cya u á, u sà fworó yii na, ka u u ɲɛɛ, ɲka lire mpyi a u ta u à li lwó uye e mà kwò, ɲaha na ye li mpyi a sàa táan u e. ¹⁸ U ná wuu cìmpworonani wà wuu sí n-tun yii yyére. Dánafeebii kurunyi puni na uru cìmpworonani kêre Jwumpe Nintanmpe ɲjwunji kurugo. ¹⁹ Mà bâra lire na, dánafeebii kurunyi'á u le ná wuu e wuu kùsheɲɛɛ lire wyére binnini na. Wuu na uru báaraŋi ɲɲcɛnɲi pyi Kafoonji pèente kurugo, si li cyêe na wuu la na ɲye si wuu cìmpyiibii tège.

²⁰ Wuu à kuru wyéreɲyahage karigii cwɔɔnrɔ amuni, bà li si mpyi wà kà ɲkwò cwò cyaga ta wuu báaraŋi na mɛ. ²¹ Wuu la ɲye s'a wuu karigii pyi ntiŋi i Kafoonji yyahe taan kanna mɛ, ɲka sùpyire yyahe taan mú.

²² Wuu sí wuu cìmpworonani wabere bâra pi na si ntun yii á. Wuu à uru ɲge kàanmucya kariii ɲɲyahagil'e, mà li ɲya na u à uye kan Kile báaraŋ'á. U bá à là bâra u uye kanɲkanni na báaraŋ'á numɛ, ɲaha na ye u à dá yii na sèl'e. ²³ Titi wi ke, uru na ɲye mii wwoɲɛɛ ná mii báaraɲyɲɛɛ. Wuu na báare yii á. Dánafeebii kurunyi y'á wuu cìmpyiibii mpíi shuunniŋi tun. Pi na báaraŋi pyi Kirisita mege mpèenji kurugo. ²⁴ Lire kurugo yii li cyêe pi na na pi kyal'á táan yii á, dánafeebii kurunyi y'á pi tun ke, yire si ɲcè na wuu ɲye na yii kêre tawage e mɛ.

9

¹ ɲye wyéreɲi yii ɲye na bínnini si ntège Zheruzalemu shiimbii tège ke, ɲùɲɔ saha ɲye mii i yà jwo yii á uru kyaa na mɛ. ² ɲaha na ye funɲcɛnɲke ku ɲye yii á uru báaraŋi mɛɛ na ke, mii à ku cè. Mii à yii metanga yyere kuru kyaa na Masedoni dánafeebii shwɔhɔl'e. Mii à yi jwo pi á na mà lwó fo tanjyee na, Akayi kùluni dánafeebii'á bégele sí Kile wuubii tège Zheruzalemu i. Kuru funɲcɛnɲke ku ɲye yii á ke, kur'á màban le pi shinɲyahar'e pi à ntègenji pyi sèl'e.

³ Lire ná li wuuni mú i, mii sí mpíi cìmpyiibii tun yii yyére, ɲkèenji nimbwonji yii à ta ɲge wyéreɲi kyaa na ke, uru kà mpyi laaga baa mɛ, pi i sà yii ta yii à bégele bà mii mpyi a yi jwo mɛ. ⁴ Ná lire bà mɛ, Masedoni dánafeebii pìi ká shà ná mii i, mà sà li ta yii ɲye a bégele mɛ, ku sí n-pyi silege wuu á, ɲka yii wuuni cye sí n-tòro. ⁵ Lire e mii à li ɲya na mii à yaa mii i mpíi cìmpyiibii ɲáare, pi raa wá na yyaha na yii yyére, wyéreɲi ɲwɔmɛɛni yii à lwó ke, pi i sà uru karigii cwɔɔnrɔ mà jwo mii u nɔ wani ke. Lire sí li cyêe na yii à u kan ná funɲɔ ɲɲkin i, mà ta fàɲha ɲye a cyán yii na mɛ.

⁶ Yii li cè na mu aha sùmashi nimpigere nùgo, sùma nimpigere mu maha ɲkwòɲ. Mu sí kà ɲɲyahawa nùgo, mu maha ɲɲyahawa kwòɲ. ⁷ Pèege shin maha shin à lwó uye

funɲ'i si ɲkan ke, urufoo u kuru kan. U li pyi ná funntange e, l'àha mpyi mu à jwo fàha kyaa mɛ, ɲaha na yɛ shinɲi u à ɲkanɲi pyi ná funntange e ke, uru kyaa li maha ntáan Kile á. ⁸ Síɲi na ɲyɛ Kile á si kacɛnɲkii shinɲi puni pyi yii á, bà yii si mpyi s'a yii màkwɲwɔyaayi puni taa tɛrigii puni i fo si shinɲyahara tɛgɛ tɛgɛnɲkannigii ɲɲyahagii na, ⁹ bà y'à sɛmɛ Kile Jwumpe Sɛmɛɲi i sùpyaɲi ɲɲcɛnɲi kyaa na mɛ na:

«U maha fòɲɔfeebii kaan sɛl'e,

u cɛnmpe ɲyɛ a sɛi na ɲkwùu mɛ*.»

¹⁰ Kile u maha sùmashɲi kaan faapyiɲ'á, maa yalyire kaan u á ke, uru sí yii cyeyaayi ɲyaha mú, bà pi sanmpii si mpyi s'a yaaya ɲɲyahaya taa yii á mɛ. ¹¹ Yii sí yaayi shinɲi puni ta, bà yii si mpyi s'a pi sanmpii kaan sɛl'e tɛrigii puni i mɛ. Lire ká mpyi, wyɛɛɲi yii sí n-kan wuu sà ɲkan ke, shinɲyahara sí fwù kan Kile á uru kyaa na. ¹² Uru wyɛɛɲi yii sí n-bínni ke, uru sí Kile wuubii wuuni ɲwɔ Zheruzalemu kàhe e. Lire kanni bà mɛ, li sí n-pyi kapuɲɔ pi si fwù kan Kile á sɛl'e. ¹³ Pi aha uru ntɛgɛɲi ta, pi sí Kile kɛɛ, ɲaha na yɛ pi sí li cɛ na Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kirisita e ke, na yii à dá puru na, maa pu kurigii ɲaare, maa yii cyeyaayi táali sɛl'e ná pi e, mà bàra sùpyire sannte na. ¹⁴ ɲwɔnɲkanni na Kile à sàa ɲwɔ yii na ke, lire kurugo pi sí raa Kile ɲáare yii á, si yii kyaa táan piy'á sɛl'e.

¹⁵ ɲyɛ mii cìnmɲyibii, Kile à yabwɔhe ɲkemu kan wuu á mana, ná sùpya sì n-jà yi yyaha jwo mɛ, wuu u pɛɛ kuru kurugo.

10

Poli à uye tànga jwo u tùnnɲure báaraɲi i

¹ Mii cìnmɲyibii, píl'à jwo na mii Poli ká mpyi yii shwɔhɔl'e, mii maha mpyi fyagarafoo, ɲka mii aha mpyi latɔɔnge e, mii maha mpyi nɔ. Mii na li caa yii á Kirisita ɲùmpɲke ná u cɛnmpe kurugo, ² mii aha nɔ wani yii yyɛɛ, mii la ɲyɛ sì sà jwɔngama jwo yii na mɛ. ɲka mpíi pi ɲyɛ na ɲko na wuu na wuu karigii pyi mà tàanna ná sùpyire sònnɔnɲkanni i ke, mii kɔni sí n-sà jwɔngama jwo pire na. ³ Sɛɛ wí, wuu puni na ɲyɛ sùpyii, ɲka kàshige wuu ɲyɛ na ɲkwùun ke, wuu ɲyɛ na ku kwùun mà tàanna ná sùpyire sònnɔnɲkanni i mɛ. ⁴ ɲaha na yɛ wuu kàshikwɔnyaayi ɲyɛ a yíri sùpyire yyɛɛ mɛ, Kile yabilɲi fanɲahaga yaaya yi. Wuu maha Sitaannɲi fàhe kɛɛge ná y'e, ɲaha na yɛ wuu maha sùpyire sònnɔre laaga baa woore shi tò. ⁵ Yampeente jwumpe pu maha sùpyire sige ti si Kile cɛ mɛ, wuu maha ɲɛɛ puru pà tufiige na mɛ. Wuu maha sùpyire sònnɔre puni kɛɛnɲi, bà ti si mpyi si ɲɛɛ Kirisita na mɛ. ⁶ Yii aha

* 9:9 Zaburu 112.9

u ƚwɔmɛɛni cû karigii puni i tɛni ndemu i ke, mpɛi pi sɪ n-cyɛ u na ke, wuu sɪ pire tũn.

⁷ Yii maha karigii cwôre cyi ƚnyanƚkanni na, mà ta yii ƚɲɛ a cyi ƚwɔhe cɛ mɛ. Yii wà ká nta u à dá li na na uru na ƚɲɛ Kirisita wu, urufoo u li cɛ na bà uru ƚɲɛ Kirisita wu mɛ, amuni wuu mú ƚɲɛ. ⁸ Fànhe Kafoonɔi à kan wuu á ke, mii mɛɛ ká nta mii i ƚko si naye pɛɛ si ntòro ná kuru kani i, kuru silege ƚɲɛ mii na mɛ. Kuru fànɬ'á kan wuu á, si yii tɛge yii a si yyaha na Kile kuni i, ku ƚɲɛ a kan wuu á si yii wuuni kɛge mɛ. ⁹ Yii àha raa sônɲi na mii à na lɛteribii tũgo yii á si yii pyi yii fyá mɛ. ¹⁰ Naha na ye pìl'á jwo na mii lɛteribii jwumpe fànɬ'á ƚyaha maa súuli, ƚka na mii aha mpyi yii shwɔhɔl'e, mii fànhe maha ƚcyɛɛ, mii jìn'á jwuntarama jwo mɛ. ¹¹ Pirefee pi li cɛ, bà wuu à yi jwo wuu lɛteribil'e mɛ, wuu aha nɔ wani, amuni wuu sɪ li pyi.

¹² Mpɛi pi maha piye kɛre ke, taha yii na sônɲi na wuu ƚɲɛ pire fiige? Wuu si ƚɛɛ wuye tàanna ná pi e mɛ! Pi maha piye tàanni ná piye e, maa piye wíi. Lir'á li cyɛɛ na pi ƚɲɛ a cyige mɛ. ¹³ Wuu pi ke, wuu ƚɲɛ na wuye dùruge na ntũuli wuu pɛɛge taan mɛ. Báaraɲi Kile à le wuu cyɛ e, ná yii mú na ƚɲɛ u e ke, ur'á láha cyage ƚkemu i ke, wani wuu maha wuye dùrug'á láha. ¹⁴ Wuu pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á Kirisita kyaa na. Lire e ke wuu à nɔ wani yii yyɛre ke, wuu saha ƚɲɛ a tòro wuu tɛgeni taan mɛ. ¹⁵ Lire e wuu ƚɲɛ a tòro wuu báaraɲi tɛgeni taan, mà sà pi sanmpɛi wuɲi lwó, si wuye pɛɛ ná ur'e mɛ. Yii dányanɔi ká mpa mpɛɛ, wuu na sônɲi wuu báaraɲi sɪ n-shà yyaha na yii yyɛre, si ntàanna ná Kile u tɛgeni ƚɲɛyɛeni i. ¹⁶ Lire ká mpyi, k̀rigii cyi ƚɲɛ yii kàntugo ke, wuu sɪ n-jà Jwumpe Nintanmpe caala si nɔ cyire e, mà ta wuu ƚɲɛ a wuye pɛɛ ná piiberii báara nimpɛi i mɛ.

¹⁷ Y'á sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «ƚgemu la ká mpyi si pɛɛnɛ taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonɔi Kile na*.»

¹⁸ Yii li cɛ, sùpyanɔi u ƚɲɛ na uye mɛtanga yu ke, Kafoonɔi Kile si ƚɛɛ urufoo na mɛ, u yabilinɔi na ƚgemu mɛtanga yu ke, uru na u maha ƚɛɛ.

11

Poli ná tũntunmpɛi kafinivinibii kani

¹ Ei! Mii c̀nmpɛiibii, kampɛi yii mpyi na sɪ ƚɛɛ mii s̀ɲcompe kwú yiye e tɛre nimbilere e, lire mpyi na sɪ n-táan mii i. ƚɲɛ yii pu kwú yiye e. ² Yii tàange na ƚɲɛ mii i fo mà pyi ỳɲcyɛge, lire s'á fworo Kile e, ƚaha na ye li na ƚɲɛ mu à jwo mii à yii cû nɔ ƚɲɛkin mɛɛ na, uru u ƚɲɛ Kirisita. Mii la ƚɲɛ si yii kan u á p̀ɛɛpyinɔcambaala fiige. ³ ƚka mii na fyáge yii yákilibii ká

* 10:17 Zheremi 9.23

ηkwò ηkêenne, pwòηkanni na yii à yiye pwò Kirisita na ke, yii i lire yaha, bà wwòη'à cwòore tèg'a Awa jwò fáanna a wurugo mε. ⁴Naha na ye mii à li nya na wà ká mpa yabεε jwo yii á Yesu kyaa na njemu yi nye yi ná wuu wuyi nye ninjin mε, yii maha nye yire na. Wà mú ká múnaani labεε kyaa jwo yii á ndemu li nye li ná yii zòmpyaagii funnò wuuni nye ninjin mε, lire nye mε mà jwumpe nintanmpe pabεε jwo yii á, mpemu pu nye pu ná wuu wumpe nye ninjin mε, yii maha ntíl'a dá puru na, ⁵mà li ta, pire yii nye na sònñi tùnntunmii, maa sònñi megefée pi ke, mii á pi nye a pwórò mii na cyaga maha cyag'e mε. ⁶Ali mii méε ká mpyi mii nye a jwumpe cè sèl'e mε, nde li nye ncèñi kuni ke, mii à là cè lire e. Wuu à lire cyêe yii na pyinjkannigii puni ná karigii puni i.

⁷Mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana, mii nye a yafyin cya yii á mε. Lir'à li cyêe na mii à naye tîrige maa yii dùrugo. Lire na nye kapyimbaala la? ⁸Mii à nye dánafeebii kurunyi yà cyeyaaya na, maa nye pi i mii sâra, bà mii si mpyi si jà raa báare yii á mε. ⁹Tèni i mii mpyi yii yyéke ke, mii cyége mpyi a kùnnò, ηka mii nye a nen'a naye tîñe yii wà na mε. Yaayi kani li mpyi mii na ke, còmppyiibii pi à yîri Masedoni kùluni i ke, pir'à pa yire kan mii á. Mii nye a sâa nye mà na tugure tège yii wà jun'i mε, mii mú si ti tège yii wà jun'i mε. ¹⁰Lir'à pyi kapunnò mà mii junnke yîrige. Akayi kùluni puni i, sùpya si n-jà lire wwú mii i mε. Mii na puru yu mà taha Kirisita sèenji na, uru sèenji u nye mii zòmbilini i. ¹¹Mii à jwo na mii nye a nen'a na tugure tège yii jun'i mε, lir'à li cyêe na yii kyal'à pen mii á la? Kile à li cè na yii kyal'à táan mii á.

¹²Nye mii sí raa na báarañi pyi bà mii à tée na u pyi mε, bà li si mpyi, tùnntunmpii pi nye na piye pêre na pire na nye wuu fiige ke, pire kà n-jà raa piye tàanni ná wuu e mε. ¹³Tùnntunmii kafinivinimii pi. Pi maha sùpyire wuruge, maa piye pyi mu à jwo Kirisita tùnntunmii. ¹⁴Li nye a sâa pâa wuu e mε, jaha na ye Sitaanninji yabilinji maha uye pyi bènnpempe mèlèkε fiige. ¹⁵Lire e ke l'àha yii pâa si Sitaanninji báarapyiibii nya pi à piye pyi báarapyii sèe wuu fiige mε. Yii li cè na Kile sí n-pa pi puni sâra si ntàanna ná pi kapyin'kil'e.

¹⁶Mii sí yi taha yii á, wà tufiige kà n-si raa sònñi na sicyere ti nye mii i mε. Nka yii méε ká nta yii sònñi na mii na nye sicyerefoo, yii nye na sicyeere na tère nimbilere funn'i, bà mii si mpyi si naye pêe mε. ¹⁷Mpe mii sí n-jwo numε ke, Kafoonji bà u à puru jwo a kan mii á mε. Mii sí n-jwo sicyerefoo fiige. ¹⁸Ná shinnyahara s'à tiye pêe mà tàanna ná sùpyire pyinjkanni i, mii mú si naye pêe, ¹⁹jaha na ye yii maha sicyerefeebii karigii kwú yiye e jwunyahama baa, mà li ta yii na sònñi na yii na nye yákilifee. ²⁰Tire sùpyire ti maha yii cù bilii fiige, maa yii

cyeyaayi lyî, maa yii nàpwòhòre, maa piye père yii na, maa yii bwùun yii yyahayi i ke, yii maha tire karigii kwú yiye e. ²¹Wuu nyε a nɛn'a lire fiige pyi mε, lire na yii nyε na wuu sɛnɛ fànha baa shiin la? Tá kur'à yaa ku pyi wuu á silege?

Mii sí n-jwo mu à jwo sicyerefoo. Pi sanmpii maha piye pèe ná ndemu i ke, mii mú sí n-jà naye pèe ná lire e. ²²Pi aha jwo na pire na nyε Eburu shiin, mii mú na nyε uru wà. Pi aha jwo na pire na nyε Izirayeli shiin, mii mú na nyε uru wà. Pi aha jwo na pire na nyε Ibirayima tùluge shiin, mii mú na nyε uru wà. ²³Pi aha jwo na pire na nyε Kirisita báarapyii, mii na nyε Kirisita báarapyi mà tòro pi taan. Mii na yu nùmbwuyirilifoo fiige. Mii à báaraɲi pyi mà tòro pi taan, mii kàsɛɲi jyìgil'à nyaha pi wogigii na, mii bwɔnre nizhwɔr'à sàa nyaha. Mii múnaan'à pyi kwùɲi jwɔge e tooyi njemu i ke, yir'à nyaha pi wuyi na. ²⁴Yahutuubii pìl'à mii bwòn fo tooyo kanjkuro, tɔɔgɔ maha tɔɔgɔ tiripaanni nɛɛ beɲjaaga ná kε ná baacyεere pi à le mii i. ²⁵Ɔrɛmu fànhafeebil'à mii bwòn tooyo taanre ná kàbil'e. Tɔɔge k'e, sùpyir'à mii wà si mbò ná kafaayi i. Bakwɔg'à kɛge ná mii i tooyo taanre suumpe lwòhe jɛɲ'i. Mii à canmbile nɛɲkin ná numpilaga nɛɲkin pyi suumpe lwòhe nɛɲke e. ²⁶Mii à kùshɛgii nɛɲyahagii pyi, cyire tooy'e, mii múnaani mpyi kwùɲi jwɔge e mu à jwo: lwòhe tajyiilige e ná nàɲkaabii cye e ná mii shɛɲi sùpyiibii ná supyishɛɲi sannɛ wuubii cye e. Kànhe e yo, sige e yo, suumpe lwòhe jɛɲ'i yo, mii cɛnmpyiibii pi à piye pyi dánafee mà ta dánafee bà mε, pire cye e yo, mii múnaani mpyi kwùɲi jwɔge e. ²⁷Mii à báaraɲi pyi sèl'e, maa kanhare kwú naye e. Mii à numpiliye nɛɲyahaya pyi mii nyε a nɔɔ mε. Mii à katege ná byage shwɔ. Tèrii nɛɲyahagil'e, mii maha njyì ta mε. Mii à wyeere shwɔ, vàanya mpyi mii á mε. ²⁸Mà bàra yire puni na, canɲa maha canɲa mii funɲk'à pɛn ná dánafeebii kurɛɲyì puni i. ²⁹Wà fànha ká nta k'à cyéε, mii woge mú à cyéε. Wà ká kapii pyi, lire maha waha mii na sèl'e.

³⁰Kampyi mii à yaa mii i naye pèe, mii sí naye pèe na fànhanɛyɛrɛ kurugo. ³¹Kile u nyε Kafoonɛ Yesu Kirisita Tunɛ ke, ur'à li cè na mii nyε a finε mε. Uru u à yaa ná pèente e tèrigii puni i fo tèekwombaa. ³²Mà mii yaha Damasi kànhe e, fànhafoonɛ u mpyi na saanɲi Aretasi karigii cwɔnre kuru kànhe e ke, uru mpyi a pii yaha pi a tajyijwɔyì kàanmucaa, bà pi si mpyi si mii ta jɛcù mε. ³³Nka dánafeebil'à mii le shàhal'e mà yige nɛkunɲke wyige e, kànhe kàntugo. Lire l'à pyi mii shwonɲkanni.

12

Karigii Kile à cyêe Poli na ke

¹ Fo mii i naye p̄ê, ali mà li ta kaɲwɔɔ ɲɛ lire na mɛ. Lire e ke karigii Kafoonji à cyêe mii na, maa ɲcɛɲi ɲgemu kan mii á ke, mii sí yà jwo yire e numɛ. ² Mii à nàɲi wà cè*, ɲgemu u à dá Kirisita na ke, Kile à u lwó a kàre n̄ɲyɲi tanrewuɲi i†, li yyee ke ná sicyɛɛre u ɲɛ ɲge. Lir' à pyi mà uru nàɲi ta ná u cyeere e yo, l' à pyi mà u ta u cyeere baa yo, mii ɲɛ a cè mɛ, Kile kanni u à yire cè. ³ Mii kɔn' à cè na uru nàɲi' à shà Arijinanji i maa mpa. Lir' à pyi mà u ta ná u cyeere e yo, l' à pyi mà u ta u cyeere baa yo, mii ɲɛ a cè mɛ, Kile kanni u à yire cè. ⁴ U à shà Arijinanji i maa jwumpe mpemu lógo ke, puru yyaha sì n-jà n-jwo mɛ, sùpya bà ɲɛ a yaa u a puru jwumpe yu u ɲwɔge e mɛ. ⁵ ɲɛ mii sí n-jà naye p̄ê si li cyêe na mii u ɲɛ uru nàɲi, ɲka mii sì lire pyi mɛ. Mii aha a si naye p̄ê, karigii cyi ɲɛ na mii fànhe ɲcyɛɛɲi cyêre ke, cyire kanni kàmpañke na mii sí naye p̄ê. ⁶ Mii la mée ká mpyi si naye p̄ê, tire ɲɛ sicyere mɛ, ɲaha na ye sɛɛɲi mii sí n-jwo. ɲka mii sì lire pyi mɛ, ɲaha na ye mii na ndemu pyi, maa ɲjemu yu ke, mii la na ɲɛ sùpyire ti mii cû a tàanna ná yire e kannna. ⁷ Mii la ɲɛ sùpyire ti pèene taha mii na, mà li ɲùɲke pyi na mii à kakyanhala kariii ɲya mɛ.

Lire e Kile à yyefuge kà tège mii ɲun' i, bà ɲguro maha sùpya súuli u cyeere e mɛ. Li ɲɛ mu à jwo Sitaanninji túnntunɲi wà u à yyefuge yaha mii na, bà li si mpyi, mii àha naye p̄ê mɛ. ⁸ Mii à Kafoonji ɲáare tooyo taanre, u kuru yyefuge láha na na, ɲka u ɲɛ a ɲɛ mɛ, ⁹ maa mii ɲwɔ shwɔ na ur' à cɛnmpe mpemu pyi mii á ke, na puru sí mii ta, ɲaha na ye tɛni i sùpyanji fành' à cyêre ke, lire tɛni i uru fànhe maha kuye yal' a cyêe. Lire kurugo li maha ntáan mii á mà naye dũrugo na fànhaɲcyɛɛre tɛni i, bà Kirisita fànhe si mpyi si tatɛɛnge wwû mii i mɛ. ¹⁰ Lire e mii fànhe ká ɲcyêre, lire ɲɛ mɛ pi aha mii cyahala, lire ɲɛ mɛ mà kawaa pyi mii na, lire ɲɛ mɛ mà mii kyérege, lire ɲɛ mɛ mà nàvunɲo kyaa pyi mii na Kirisita kurugo, li maha ntáan mii i, ɲaha na ye lire tɛni i Kirisita maha u fànhe le mii i.

Kɔrenti shiinbii kan' à Poli funɲo pɛn

¹¹ Tɛni i mii mpyi a naye p̄ê ke, mii mpyi na yu sicyerefoo fiige, ɲka yii pi à mii pyi mii à li pyi. Yii pi mpyi a yaa yii a mii mɛtange yu, ɲaha na ye li mée ká nta na mii ɲɛ yaaga mɛ, pire túnntunmpii yii ɲɛ na sɔnni shinbwoo ke, pi ɲɛ a pwɔɔ mii na yafyin kàmpañja na mɛ. ¹² Karigii cyi à li cyêe na mii na ɲɛ Yesu túnntunɲo ke, mii mpyi a naye waha maa cyire pyi yii shwɔhol' e. Yii à Kile sífente fyɛɲi ná kabwɔhigii ná kakyanhala kariii ɲɲyahagii ɲya mii cye kurugo. ¹³ Mii ɲɛ a na tugure

* 12:2 Poli ká jwo na ur' à Kirisita cyelempyanji wà cè, uye kyaa na u ɲɛ. † 12:2 N̄ɲyɲi tanrewuɲi u ɲɛ n̄ɲyɲi tɛgeni. Mà tàanna ná Yahutuubii sɔnnɔɲkanni i, kuru cyage e Kile à tɛɛn, pi maha ku pyi Arijinanji mú.

yaha yii juŋ'i mɛ, lire kanni baare e, ɲaha mii à pyi dánafeebii kuruyi sanɲy'á ná mii ɲye a li fiige pyi yii á mà ye? Yii tànga ku ɲye mii na, yii yàfa na na.

¹⁴Yii wíi, na tontanrewog'á mii ɲye na sì wani yii yyére, ɲka mii mée sì na tugure yaha yii juŋ'i mɛ, ɲaha na ye yii cyeyaayi kurugo bà mii ɲye mɛ, yii yabilimpíi kurugo mii ɲye. Pyìbilere ɲye na wyére caa na li sifeebii ɲwɔ caa mɛ, ɲka sifeebii pi maha wyérenɲi caa na pyìbileni ɲwɔ caa. ¹⁵Mii wí ke, mii sí ɲɛ na cyeyaayi puni kan yii kurugo ná funntange e, si naye kan ntaha yi na mú. ɲye mii aha yii kyaa táan nay'á amuni, lire li sí yii pyi na yii àha mii kyaa táan yiy'á sahaŋki mà?

¹⁶Yii à li cè na mii ɲye a naye tíɲɛ wà tufige na mɛ, ɲka yii pìi saha na ɲko na mii à cyìge dɛ, na mii à yii wyérenɲi wà lyí sìncyiimpe e. ¹⁷Lire e ke mpíi mii à tun yii á ke, pire wà à yii yaaga nàɲwɔhɔr'a pa ɲkan mii á la? ¹⁸Mii à li cya Titi† á, u shà yii yyére ná wuu cìmpworonɲi i. Taha Titi à yii wyére nàɲwɔhɔrɔ la? Taha mii ná Titi sònɲɔŋkanni wá nɲɲin karigil'e mɛ? Taha wuu ɲaaraŋkanni wá nɲɲin mɛ?

¹⁹Mà lwó tèemɔni i, yii na sònɲi na tànga wuu ɲye na ɲcaa yii á, lire sí bà mɛ. Wuu maha yu Kile yyahe taan, Kirisita wwoɲɛge e. Wuu ntàannamacinmpyiibii, yaaga maha yaaga wuu à jwo ke, wuu à yire puni jwo, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mɛ. ²⁰Mii na fyáge si zhà yii yyére, mii àha ɲkwò sà yii ta yii à pyiŋkanni labɛɛ lwó ndemu li ɲye li ɲye a táan mii á mɛ. Lire baare e nde mii sí n-pyi ke, lire mú sì n-táan yii á mɛ. Lire ɲwɔhe ku ɲye, mii na fyáge, mii àha ɲkwò zà mbèmbaanɲi ná yɲɲyɛge ná lùyrini ná ɲyipeɛnni ná jwoore ná mɛkɛgere ná yàmpeente ná ɲyàhaŋgurugunɲi ta yii shwɔhɔl'e mɛ. ²¹Mii na fyáge, mii aha shà yii yyére, Kile kà ɲkwò mii sílege yii á sahaŋki mɛ. Mii na fyáge, sùpyire t'à kapegigii pyi, maa mpyi ti ɲye a láha ti katupwɔhɔyi ná ti jacwɔore ná ti sílege baa karigii na mɛ, mii àha ɲkwò mɛɛ sú tire kurugo mɛ.

13

Yɛɛyi nizanyyi

¹Mii tontanrawoge ku sí n-pyi ɲke yii yyére. Wuu sí n-sà kapegigii pyifeebii sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e, bà y'à jwo Kile Jwumpe Semɲi i na: «Shiin shuunni taanre ká kani ndemu ɲya tapyige e ke, lire kani sí n-cwɔɔnrɔ si ntàanna ná pire nɲɲwuyi i*.» ²Mii tozhɔnwoge yii yyére, mpíi pi mpyi a kapegigii pyi ke, mii mpyi a pire puni yeɛ, mà bàra sùpyire sannte na. Numɛ, mà mii laage yaha k'à tɔɔn yii na, mii sí yi jwo yii á sahaŋki, mii aha sà mpiimu ta pi i kapegigii pyi

† 12:18 Poli mpyi a jwo uru cìmpworonɲi kyaa na mà kwò (8.22).
Duterenɔmu 19.15

* 13:1

sahan̄ki ke, mii sì ku táan pìrefee na m̄e. ³ Ná yìi s'à jwo na yìi la jye si j̄cè na Kìrisita u à u jwumpe le mii jwōge e, yìi sí li cè. Kìrisita fànhe jye a cyére yìi karigil'e m̄e, u maha u sífente cyére yìi na. ⁴ Sèe wì, tènì i pì mpyi na u kwòre cige na ke, u mpyi a uye pyi fànha baa yaaga, n̄ka u à j̄è a fworò kwùjì i Kìle sífente cye kurugo. Wuu fàn̄h'à cyére, bà Kìrisita woge mpyi a cyére m̄e. N̄ka wuu aha núr'a shà yìi yyére, yìi sí li jya wuu karigii pyinj̄kanni i, na Kìle maha fànhe kaan wuu á, bà u à ku kan Kìrisita á m̄e.

⁵ Yìi yiye kàanmucya sèe sèl'e kampyi sèen̄jì na yìi na jaare Kìle kuni i. Yìi jye a li cè yiye e na Yesu Kìrisita na jye yìi e mà? U aha nta u jye yìi e m̄e, lir'à li cyèe na yìi à kùunj'a cwo Kìle kuni i. ⁶ N̄ka mii na sòn̄jì yìi sí li cè yiye e na wuu jye a kùunj'a cwo Kìle kuni i m̄e. ⁷ Wuu na Kìle j̄áare, yìi àha n̄kwò kapii pyi m̄e. Li kapyiini jùñke bà ku jye si li cyèe yìi na na wuu na jìn'a kyaa pyi m̄e, n̄ka li kapyiini jùñke ku jye si yìi jya kacenn̄e tapyige e. Yìi a kacenn̄jì pyi, alì lire m̄éé ká nta li sí li cyèe na wuu à wurugo, lire jye tapege m̄e. ⁸ Wuu sì n-jà Kìle sèen̄jì fyinn̄e m̄e, nde kanni wuu sí n-jà n-pyi ke, lire li jye mà u pyi u a sì yyaha na. ⁹ Wuu fànhe m̄éé ká nta k'à cyére, ka yìi woge si mp̄ee, lire na jye wuu á funntanga. Wuu Kìlen̄arege ku jye, yìi ndìre le Kìle kuni i.

¹⁰ Mà mii laage yaha k'à t̄oñ yìi na, mii na n̄ge l̄eteren̄jì sém̄enì si n̄kan yìi á, bà li si mpyi, mii aha n̄o yìi yyére, mii àha zà yafyin cw̄oñr̄o ná fahan̄'i si ntàanna ná Kafoon̄jì fànhe n̄in̄kange e mii á m̄e. U à kuru fànhe kan mii á, si yìi t̄ège yìi a sì yyaha na Kìle kuni i. Ku jye a kan si yìi jùñj̄o kyán Kìle kuni na m̄e.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ Jye num̄e, mii cìnmpyiibii, yìi pyi funntange e. Nde li sí yìi pyi yìi ndìre le Kìle kuni i ke, yìi a lire pyi. Yìi a màban leni yiye e. Yìi yìi sòn̄j̄ore pyi n̄in̄kin, yìi i yyen̄in̄ke yaha ku pyi yìi ná yiye shw̄oh̄ol'e. Lire ká mpyi, Kilen̄jì u maha tàange ná yyen̄in̄ke kaan ke, uru sí n-pyi ná yìi e. ¹² Yìi a cìnmpworogo fw̄unjì kaan yiy'á ná fun̄j̄cenn̄jì i. Kìle wuubii pì jye naha ke, pìre pun'à yìi sh̄éere. ¹³ Wuu Kafoon̄jì Yesu Kìrisita u jwō yìi na, tàange ku jye Kìle e ke, kuru ku pyi yìi ná yiye shw̄oh̄ol'e, yìi i mpyi Kìle Munaani wwoj̄ege e.

Leterenji Poli à tun Galati kùluni **dánafeebil'á ke** **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji** **funṅo jwumpe e ke**

Kini mege pi maha mpyi Turiki numε ke, Galati shiinbii mpyi a tēn lire kini i cyage k'e. Poli à tooyo shuunni pyi pi yyére na Jwumpe Nintanmpe yu, puru njwunji tooy'e pìi mpyi a dá Yesu na. Nyε Poli Kile jwumpe jwunṅwooni kántugo Galati shiinbil'á, Yahutuubii pìi mpyi a shà maa pi pyi na Yesu Kirisita dányanji kanni sì n-jà sùpya shwò u kapegigii na mε, fo mu aha a Yahutuubii làdaabii kurigii jaare mú. Lire e pi mpyi na yu na fànha ku nyε ku ki dánafeebii puni pi kwòn mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e.

Poli à jwo na mu à pyi Yahutu yo, mu nyε a pyi Yahutu mà yo, sùpyire puni sí n-shwò Yesu Jwumpe Nintanmpe mpemu kurugo ke, na tire sùpyire kàlan'á kántugo wà puru jwump'á. Poli à lógo na Galati dánafeebii wá na njko raa kántugo wàa Kile kun'á, si ntaha pire kafinivinibii njwòh'i ke, ka u u nge leterenji sém'a tùugo pi á, maa pi yεε, bà pi si mpyi si njkúu Jwumpe Nintanmpe na, si njkwôro Kile kuni i mε. Yεεyi Poli à kan pi á ke, yire yi nyε njε.

U à li cyée pi na na ur'à uye kan Kile á, na Kafoonji Yesu u à uru tun uru u a Jwumpe Nintanmpe yu. U à li cyée pi na mú, na uru ná Zheruzalemu dánafeebii kurunṅ'á bín'a tēn, dánafeebii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, maa jwo pire kyaa na. Nde na pir'à bē ke lire li nyε nde: pire dánafeebii nyε a yaa pi pyi Yahutuubii saliyani njwòh'i mε (1–2).

U à uye tígile Kile Jwumpe Semenji na, maa yi yyaha jwo pi á na Yahutuubii saliyani kuni jaaranji i bà zhwonji nyε na ntaa mε; njka mu aha dá Yesu Kirisita na, lire kanni li sí n-jà sùpya shwò (3–4).

Leterenji takwòore e, u à yi jwo a waha pi á na pi piye yaha Kile Munaani l'a njkēenji, naha kurugo yε lire li maha sùpyanji yige Musa Saliyani tugure njwòh'i, maa fànhe kan u á, u u kacennṅkii shini puni pyi. Kacennṅkii puni yyaha yyére wuuni sí li nyε tàange (5–6).

Poli à fwù kan Galati dánafeebii kurunṅ'á

¹ Mii Poli u nyε Yesu Kirisita tūntunṅo ke, mii u à nge leterenji tùugo yii á. Mii u pyi Yesu Kirisita tūntunṅo, sùpya bà u à lire yaa mε, sùpya bà u à mii tun mε. Yesu Kirisita u à njè a fworò kwùni i Tufoonji cye kurugo ke, uru ná Tufoonji Kile u à wwò lire na. ² Mii cìmpyiibii puni pi naha ná mii i ke, mii ná

pire pi à wwò maa nge leterɛɲi tùugo Galati kùluni dánafeebii kurun'á. ³ Wuu Tunji Kile ná Kafoonji Yesu Kirisita pi jwò yii na, pi yyeɲinke kan yii á. ⁴ Yesu Kirisita u à uye kan mà pyi sárage si wuu kapegigii yàfa wuu na, bà wuu si mpyi si fworò nge diɲɛɲi nimpini karigii puni i mà tàanna ná Tufoonji Kile nyii wuuni i mɛ. ⁵ Pèente ti taha Kile na tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiinal

L'à Poli pâa, u lógo na Galati dánafeebil'à kuni labɛɛ lwò

⁶ L'à mii pâa sèl'e mà lógo na yii à wyèɛ na nko raa kántugo wâa Kile á, uru ngemu u à yii yyere maa jwò yii na maa yii shwò ke, mpai pi nyɛ na yii shwonkanni jwumpe labali na yu ke, maa ntaha pire jwumpe jwòh'i, ⁷ mpemu ná Jwumpe Nintanmpe nyɛ ninjin mɛ. Tire sùpyire na yii wuruge, Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ na Kirisita kyaa yu ke, marii jcaa s'a puru kêɛɲi.

⁸ Wuu à njemu jwo yii á Yesu kyaa na ke, l'à pyi wuu yabilimpai yo, l'à pyi Kile mèlekɛ mà yîri nɲɲini na yo, wà ha mpa yabɛɛ jwo yii á, Kile u urufoo lája. ⁹ Mii à yi jwo yii á mà kwò, mii sí nûru yi taha, Jwumpe Nintanmpe yii à lógo wuu jwò na, maa jɛɛ pu na ke, shin maha shin ká puru labala a jwo yii á jwonkanni labɛɛ na ke, Kile u urufoo lája.

¹⁰ Naha yii na sônɲi numɛ bɛ? Mii na jcaa si ntáan sùpyir'á laa, mii na jcaa si ntáan Kile á? Sùpyire nyii wuuni mii na mpyi bɛ? Mii n'a mpyi na sônɲi si ntáan sùpyir'á, mii mpyi na si n-pyi Kirisita báarapyi mɛ.

Pyiɲkanni na Poli à pyi Yesu tùntunɲo ke

¹¹ Mii la nyɛ yii li cè mii cɛnmpyibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwo yii á ke, pu nyɛ a fworò sùpya e mɛ. ¹² Mii nyɛ a pu ta sùpya á mɛ, wà mú sí nyɛ a mii kâla pu na mɛ, nka Yesu Kirisita yabilini u à pu cyêe mii na.

¹³ Yii à mii pyiɲkanni kyaa lógo mà mii yaha Yahutuubii Kile kuni i. Yii mú s'à cè na mii à Kile dánafeebii kurunke kyéregɛ fo mà tòro. Mii mpyi na li kòre si ku jya. ¹⁴ Yahutuubii Kile kuni naaraɲi i, mii mpyi na yyeɲwage shiinbii puni yyaha na. Mii tiibii ládaabii kani mpyi a sâa waha mii na.

¹⁵ Nka Kile à jwò mii na mà mii ta mii sâha si mɛ, maa mii cwòɲɲò, mii a báare ur'á. ¹⁶ Amuni, li mú à pyi, l'à sâa bɛ u á mà u Jyanj cyêe mii na, mii s'a u kyaa yu supyishini sanɲ'á, mpai pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, mii nyɛ a sùpya yíbe si nta li pyi mɛ. ¹⁷ Mpai pi à pyi Yesu tùntunmii mii yyaha na ke, mii nyɛ a shà Zheruzalemu i si pi nya mɛ. Mii à tîl'a kàre Arabubii kîni i, maa yîri wani mà kàre Damasi kânhe e.

¹⁸ Yyee taanre kántugo na, mii à kàre Zheruzalemu kânhe e, mà sà canmpyaa ke ná kanjkuro pyi Pyeri yyéɛ si u cè. ¹⁹ Nka

uru ná Kafoonji Yesu cìmpworonji Yakuba baare e, mii saha nyɛ a Yesu tūntunji wabɛɛ nya mɛ. ²⁰ Kampyi kafinara mii na sɛmɛni na ntùge yii á, Kile u nyɛ mii shɛɛfoonji.

²¹ Lire kàntugo mii à kàre Siri kɛni i, maa yíri wani mà kàre Silisi kùluni i. ²² Nka fo mà sà nɔ lire tɛni na, Zhude kùluni dánafeebii kurunji mpyi na sàha nkɔ̀wò a mii cɛ mɛ. ²³ Pi mpyi a lógo kanna na nge u mpyi na pi kyérege si nta pi sige pi àha ndá Jwumpe Nintanmpe na mɛ, na uru u na pu yu sùpyir'á numɛ. ²⁴ Lire e ke pi na Kile metange yiri mii kurugo.

2

Jwumpe Nintanmpe Poli mpyi na yu ke, Yesu tūntunmpii sanmpil'á nyɛ puru na

¹ Nyɛ yyee kɛ ná sicyɛɛr'á tòro ke, ka mii i núr'a kàre Zheruzalɛmu kànhe e ná Barinabasi i. Titi mpyi a kàre ná wuu e mú. ² Mii à nde kùluni tɔ́ge lwó, naha na yɛ Kile yabilinji u à li cyɛe mii na. Mii à nɔ wani ke, maa bínn'a tɛɛn ná dánafeebii jùnjufeebil'e. Jwumpe Nintanmpe mii na yu supyishinji sanɲ'á, mpíi pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, ka mii i jyɛ puru yyahe e mà jwo dánafeebii jùnjufeebil'á. Mii la nyɛ a mpyi tafɛɛre mii à fê tanjaa ná ninjaa Yesu Kirisita kurugo ke, tire ti kwôro kajwôo baa mɛ.

³⁻⁵ Nyɛ mà mii yaha wani, kafinivinibii pìi mpyi a piye pyi dánafee fiige maa njwôhɔ a jyɛ wuu shwôhɔl'e si nta jɛcɛ pyinɲkanni na Yesu Kirisita à wuu shwô MusaSaliyanji bilere na ke, si lire kɛɛge si nta wuu yaha bilere e sahanɲi. Ali mà li ta mii jaaraɲɛɛnji Titi mpyi Yahutu mɛ, pi la mpyi u u nkɔ̀wòɔn fànhe e mà tàanna ná Musa Saliyanji i. Nka wuu nyɛ a jɛn'a wuye yaha pi cye e tɛre ninɲin i, maa lógo pi njwô na mɛ, Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ sɛɛnɲi ke, bà puru si mpyi si nkɔ̀wôro yii á mɛ. Wuu ná Zheruzalɛmu dánafeebii kacwôɔnribii mpyi a wwô jwômɛɛ ninɲin na, pi nyɛ a jɛn'a fànha cyán Titi na u u nkɔ̀wòɔn mɛ. ⁶ Jwumpe Nintanmpe wuu na yu ke, pi sí nyɛ a jɛn'a yaaga bâra puru na mɛ. (Sɛɛnɲi na, pi tayyérege mpyi nkemu ke, kuru nyɛ yaaga mii á mɛ, naha kurugo yɛ Kile nyɛ a sùpya pwôɔɲɔ sùpya na mɛ.) ⁷ Sɛɛnɲi na, pi à li ta na Kile à mii tun mii u sà a Jwumpe Nintanmpe yu supyishinji sanɲ'á, bà u à Pyɛri tun u sà a pu yu Yahutuubil'á mɛ.

⁸ Kilenji u à fànhe kan Pyɛri á maa u tun Yahutuubil'á ke, uru mú u à fànhe kan mii á maa mii tun supyishinji sanɲ'á. ⁹ Amuni, Yakuba ná Pyɛri ná Yuhana pire pi nyɛ jùnjufeebii, maa ntɛɛn li taan na Kile à njwô mii na, mii u a nte tūntunɲure pyi. Lire na pi à Barinabasi cyɛge ná ndoge cû, si li cyɛe na wuu ná pire na nyɛ wwôɲɛɛ. Wuu à bínn'a tɛɛn maa njwô li na na pire sí n-sà a Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á. Wuu pi ke, wuu

sí n-sà a pu yu supyishinji sannj'á. ¹⁰ Pi à wuu jáare kanna na wuu àha funnᵋ wwà dánafeebii fòᵋᵋfeebii na wani mε. Mii s'à fère sín maa lire pyi.

Poli à Pyeri la wwû Antiyᵋshi kànhe e

¹¹ Nyε tēni i Pyeri à pa Antiyᵋshi kànhe e ke, l'à fwor'a yyére na u karigii pyinᵋkanni mpyi a jwᵋ mε, lire e mii à u tᵋᵋ maa u cēεε sùpyire puni nyii na. ¹² Pyeri làwwuge jùnᵋke ku ᵋke: u mpyi a fyànha na lyî ná supyishinji sannji dánafeebil'e, lire mpyi a jwᵋ, ᵋka pìl'a yîri Yakuba yyér'a pa, pire mpyi maha jwo na supyishinji sannj'a yaa u kwònYahutuubii fiige, u à fyá pire na, maa li jwᵋ cû na láre supyishinji sannji dánafeebii na, fo mà pa kàntugo wà pi á. ¹³ Lir'à pyi ke, ka Antiyᵋshi kànhe Yahutuubii dánafeebii sanmpii si mpyi jwᵋmyahigii shuunnifée Pyeri fiige. Ali Barinabasi yabilinji mpyi a taha pi fye e. ¹⁴ Mii à pa li kàanmucya mà li ta Jwumpe Nintanmpe na sēenji ᵋᵋemu yu ke, pi nyε na jaare uru sēenji fye e mε, ka mii i yi jwo Pyeri á pi puni nyii na:

«Mu u nyε Yahutu ke, Kile kuni yyahe yyére zhèᵋi kurugo mu à jεn'a Yahutuubii làdaabii pìi yaha maa mpyi supyishinji sannji fiige, lire mpyi a jwᵋ, ᵋka numε, jaha na mu la nyε si supyishinji sannji kēεᵋᵋ fànhe e si mpyi Yahutuu yε? ¹⁵ Mii ná mu, wuu à si Yahutuu, wuu nyε supyishinji sannji fiige ᵋᵋe u nyε u nyε a Kile kuni cε mε. ¹⁶ ᵋka lire ná li wuuni mú i, wuu à cε na sùpya si n-jà n-tíi Kile yyahe taan mà lire jùnᵋke pyi na u à MusaSaliyanji kurigii jaara mε. Dániyanji kanni cye kurugo Yesu Kirisita na, sùpya maha ntíi Kile yyahe taan. Lire kurugo wuu mú à dá Yesu Kirisita na, bà wuu si mpyi si ntíi Kile yyahe taan mε. Lire nyε Saliyanji kapyii mε, jaha na yε sùpya si n-sìi n-jà n-tíi ka lire jùnᵋke si nta na u à Saliyanji kurigii jaara mε.»

¹⁷ Wuu pi ke, wuu na jcaa si ntíi Yesu cye kurugo, ᵋka l'aha mpa nta na wuu na kapegigii pyi, lir'à li cyēe na Kirisita e cyi à fworola? Mà byanhara bá la! ¹⁸ Mu aha fworola Musa Saliyanji kuni i mà pa Yesu Kirisita wuuni i, kàntugo yyére maa núr'a fwor'a jyé lire kuni ninjyeeni i, lire cye kurugo mu maha núr'a pyi Saliyanji kēεεfoo.

¹⁹ Mii wi ke, mii à fworola Musa Saliyanji i. Lire e ke mii saha nyε uru Saliyanji jwᵋh'i mε. Uru Saliyanji yabilinji ᵋᵋahanji u à mii pyi mii à fworola u e. Cyire pun'à pyi, bà mii si mpyi si nta mpyi Kile sùpya mε. ²⁰ L'à pyi mu à jwo mii ná Kirisita à kwòro sìjcyān kworokworocige na. Lire kurugo mii yabilinji sàha bà u nyε na naye karigii cwᵋᵋnre mε. ᵋka Kirisita na nyε mii i. Kyaa maha kyaa mii na mpyi numε ke, mii à na cyεᵋe taha Kile Jyanji na maa nta a li pyi. Uru u à mii kyaa táan uy'á, maa uye kan sárāga mii kurugo. ²¹ Kile à jwᵋ mii na maa yaage ᵋkemu

kan mii á ke, mii sì n-cyé kuru na mε. Kàmpyi Kile mpyi a jwo na mu aha ntaha Musa Saliyaŋi fye e na mu à tí uru yyahe taan, lire tènì i ke, Kirisita kwùŋi mpyi na sí n-pyi kaŋwɔɔ baa dε!

3

Kile à jwo na sùpyaŋi maha ntíi u dáníyaŋi kurugo

¹ Yii Galati dánafeebii funŋɔ baa sùpyiibii! Jofoo u à yii le kuni nimpíini i ye? Mà li ta òŋŋke na Yesu à kwòro cige na ke, mii à kuru fíniŋ'a jwo yii á. ² Yii li cè na yii òye a Kile Munaani ta Musa Saliyaŋi kuni òaraŋi cye kurugo mε, ŋka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, puru cye kurugo yii à li ta. ³ Di yii à pyi maa mpyi funŋɔ baa shiin bε? Kani yii à sìi ná Kile Munaani síŋi i ke, òaha na yii la òye s'a lire pyi numε ná yii yabilimpíi sífente e ye? ⁴ Karigii puni Kile à pyi yii á ke, cyir'à pyi kaŋwɔɔ baa ke? Ŋka cyire sí òye a yaa cyi pyi kaŋwɔɔ baa mà dε! ⁵ Yii wíi! Kile ká u Munaani yaha l'à pa yii yyaha cù, ka yii i kakyanhala kariii pyi, yii àha raa sòŋŋi na yii na Musa Saliyaŋi kuni òaare ke, na lire kurugo u à li pyi mε, ŋka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, lire kurugo u à lire pyi.

⁶ Òye nde Ibirayima à pyi ke, lire tayyéreg'à pèe wuu á. U à dá Kile na, lire cye kurugo Kile à jwo na u à tí*. ⁷ Lire e ke yii li cè, mpíi pí à dá Kile na ke, píre pí òye Ibirayima túluge shiinbii sèesee wuubii. ⁸ Kile Jwumpe Semɛŋi mú s'à jwo a kwò na Kile na sí supyishíŋi sanŋi pyi shintiilii u yyahe taan, pí dáníyaŋi kurugo. Lire kurugo u à jwo Ibirayima á na: «Mii sí jwó le supyishíŋi pun'á mu cye kurugo†.» ⁹ Ibirayima à dá Kile na, ka Kile sí jwó le u á, amuni li mú òye shin maha shin ká dá Kile na ke, u sí jwó le urufol'á Ibirayima fiige.

¹⁰ Mpíi pí na Musa Saliyaŋi kuni òaare marii sòŋŋi na Kile sí jwó le píre'á ke, píre'á cwo laŋaŋke e mà kwò. Naha kurugo ye l'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Yaaga maha yaaga k'à séme Saliyaŋi i ke, ŋgemu ká mpyi u òye na cyire kapyaaagii kurigii puni òaare mε, urufol'à láŋa‡.»

¹¹ Òye nákaana baa, sùpya sì n-jà n-tíi Kile yyahe taan Saliyaŋi cye kurugo mε, òaha na ye l'à séme mú na: «Shinŋi u à tí ke, dáníyaŋi cye kurugo, uru maha mpyi òyii na§.» ¹² Musa Saliyaŋi kuni ná dáníyaŋi wuuni òaraŋi òye òinŋin mε, òaha na ye l'à séme mú na: «Ŋgemu la ká mpyi sí shíŋi ta Saliyaŋi cye kurugo ke, urufol'à yaa u Saliyaŋi kurigii puni òaara*.»

* 3:6 Zhenɛzi 15.6 † 3:8 Zhenɛzi 12.3; 18.18; 22.18 ‡ 3:10 Duterenɔmu 27.26

§ 3:11 Abakuki 2.4 * 3:12 Levitiki 18.5

¹³ Nka Kirisita à wuu laŋaŋke lwó wuu cyaga, maa wuu shwó Saliyaŋi laŋaŋke na. L'à séme mú na: «Shin maha shin pi à dùrugo cige e mà u bò ke, urufol'à láŋa†.» ¹⁴ Lir'à pyi, Kile à dùbabii mpiimu le Ibirayima á ke, bà pire si mpyi si nò supyishinji sanji na mú Yesu Kirisita cye kurugo mε. Kile à u Munaani jwómεeni ndemu lwó ke, bà wuu si mpyi si lire ta daniyaŋi cye kurugo mε.

Musa Saliyaŋi jye a Kile jwómεeni fylinne mε

¹⁵ Mii cìnmppyibii, mii sí kani là yyaha jwo yii á mà tàanna ná sùpyire karigii pyinŋkanni i. Shiin shuunni ká tunmbyara le, pire mú shuunni i, shin ninŋin sì n-jà tire kèεge mε, u mú sì n-jà yaaga le tire e mε. ¹⁶ Jye amuni Kile à tunmbyara le ná Ibirayima ná u tùluge e. Li jye a séme: «Ibirayima ná u tùluyi i» mε. Li n'a mpyi a séme amuni, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo u tùluy'à jyaaha. Nka l'à séme: «Ibirayima ná u tùluge e†» kuru ku jye Kirisita. ¹⁷ Mii jwumpe jwóhe ku jye ŋke: Kile à tire tunmbyaare le, yyee ŋkwuu sicyεere ná yyee benjaaga ná ke (430) kàntugo, ka MusaSaliyaŋi si nta a pa. Uru Saliyaŋi si n-jà Kile jwómεeni fylinne, si nta raa ŋko, mà li shi bò mε. ¹⁸ Kàmpyi Kile mpyi a sùpyire pyi u koolyii mà tàanna ná Saliyaŋi kuni jaaraŋi i, li sàha mpyi na sì n-pyi jwómεeni kayaala mε. Mà li ta Kile à jwó Ibirayima na jwómεeni cye kurugo.

Jaha kurugo Kile à Saliyaŋi kan ye?

¹⁹ L'aha mpyi amuni, jaha kurugo Kile à Saliyaŋi kan ye? U à u kan bà wuu si mpyi si u kafuunŋkii cè mε. L'à pyi si yaa ná Ibirayima tùluge mpani i, kur'á Kile à nde jwómεeni lwó.

Jye Kile mèlekεebii ná pi toromayyahafoonji cye kurugo Saliyaŋi à nò sùpyire na. ²⁰ Nka tēni i Kile à lire jwómεeni lwó Ibirayima á ke, u kuro jye a mpyi toromayyahafoonji i mε. Kile yabilinji ye ninŋin u à tìl'a yi jwo Ibirayima á. ²¹ Tá lir'à li cyēe na Saliyaŋi à kàntugo wà Kile jwómeyahigil'á? Mà byanhara bá la! Kàmpyi Saliyaŋi mpyi na sí n-jà shin pyi Kile sùpya, u mpyi na sí n-jà sùpyire pyi ti tí mú Kile yyahe taan. ²² Nka Kile Jwumpe Semεni à jwo na kapegigii mpyin'á fànha ta sùpyire puni na. Lire e ke yaayi jwómεeni Kile à lwó ke, pyinŋkanni ninŋinji na wà sí n-jà yire ta ke, lire li jye mà dá Yesu Kirisita na.

²³ Mà uru daniyaŋi tēni yaha li sàha nò mε, Musa Saliyaŋi u mpyi a tēn sùpyire puni juŋ'i mà wuu pyi kàsujyii fiige. U à tēn wuu juŋ'i fo mà sà nò tēni i Kile kun'à cyēe wuu na, ka wuu u dá Kirisita na ke. ²⁴ Lire pyinŋkanni na, Musa Saliyaŋi à wuu le kuni i fo mà sà ŋkan Kirisita á, bà wuu si mpyi s'a ntòre ná shintiibil'e Kile yyahe taan daniyaŋi cye kurugo mε.

† 3:13 Duteremumu 21.23 † 3:16 Zhenεzi 12.7; 13.15; 24.7

25 Numε mà wuu yaha wuu à dá Kirisita na, wuu saha jye Musa Saliyaŋi cye e mε.

Kile pyifente tanƙanni

26 Yii pun'à pyi Kile pyii daniyaŋi cye kurugo Yesu Kirisita wwoŋεεge e. 27 Yii mp̄ii pi à batize Yesu Kirisita wwoŋεεge e ke, yii à Kirisita yabilin̄i pyinƙanni lwó. 28 Lire e mu à pyi Yahutu yo, mu à pyi supyishin̄i sann̄i yo, mu à pyi biliwe yo, mu jye a pyi biliwe mà yo, mu à pyi nò yo, mu à pyi ceewe yo, sùpya jye a wwû sùpya e mε. Yii puni na jye nin̄kin Yesu Kirisita wwoŋεεge cye kurugo. 29 Jye yii aha nta Kirisita wuu, yii mú na jye Ibirayima t̄luge shiin. Yaage jwómεeni Kile à lwó Ibirayima á ke, yii sí kuru ta mú.

4

1 Yii na yaha si yi yyaha jwo yii á. Li na jye bà tufoo maha jwómεε lwó u pyà á mε. Mà pyàŋi yaha nàŋkocyεere e, u maha mpyi biliwe fiige, mà li ta u tun̄i yaayi puni jye u wuyo. 2 U byífeebii ná mp̄ii pi na u karigii cwóonre ke, pire maha yaha u na, fo t̄eni kyaa u tun̄'à jwo ke, lire ká n̄o.

3 Wuu mú pi ke, wuu mpyi mu à jwo nàŋkopyire mà wuu yaha d̄inyeŋi yasun̄yi làdaabii bilere e. 4 Nka Kile jwómεeni t̄en'à f̄un̄ŋo ke, ka u u u Jyaŋi tun u à si sùpya mà yaha MusaSaliyaŋi jwóh'i, 5 mp̄ii pi jye uru Saliyaŋi jwóh'i ke, bà u si mpyi si pire j̄un̄ŋo wwû bilere e, Kile si pi pyi u pyii mε. 6 Nde l'à li cyêe na yii na jye Kile pyii ke, lire li jye Kile à u Jyaŋi Munaani* tun yii zòomp̄ii na, lire l'à li ta yii aha Kile jáare yii maha jwo: «Baba, wuu Tu Kile!»

7 Jye lir'à li cyêe na yii à fwororo bilere e. Yii à pyi numε Kile pyii. Ná yii s'à pyi u pyii de, yaayi puni u à bégel'a yaha u pyiibii mεε na ke, yii pi jye yire tafeebii.

Poli fun̄ŋk'à p̄en ná Galati dānafeebil'e

8 Jye tèecyiini i, yii mpyi na sàha ŋkwò a pyi ná Kile e mε, lire e yii mpyi a yiye le yasun̄yi bilere e, njemu yi jye yi jye Kile s̄eε wun̄i mε. 9 Nka numε yii jye ná Kile e, a fo Kile bà u jye ná yii e, jaha na yii la jye si n̄uru yiye le yire d̄inyeŋi yasun̄yi làdaabii bilere e yε? Yire yasun̄yi jye f̄anha ná kaŋwó baa d̄e! 10 Yii maha canmpyaagii cyii t̄ore canntanya, ȳin̄yi yà na jye amuni, t̄erigii cyii na jye amuni, yyeegii cyii na jye amuni, jaha na b̄e? 11 Yii kapyiin̄kil'à mii fun̄ŋo p̄en, fo mii na s̄on̄ŋi mii kanhare puni sí n-pyi kaŋwó baa.

12 Mii c̄inmpyiibii, mii à fwororo Yahutuubii làdaabii bilere e maa mpyi yii supyishin̄i sann̄i fiige. Mii na yii jáare, yii i mpyi mii fiige, yii àha yiye le tire bilere e mε.

* 4:6 U Jyaŋi Munaani ná Kile Munaani jye nin̄kin.

Mà mii yaha yii yyére yii nyé a mii mùmpenme pyi mé. ¹³Yii à li cè na yampe p'à mii pyi mii à téen yii shwòhòl'e na tojcyiige, maa Jwumpe Nintanmpe jwo yii á. ¹⁴Mii yamp'à yii téenme pen, nka yii nyé a njíge maa jcyé mii na mé, yii à mii cùmò leme jwò mu à jwo Kile mèlekèñi wà, mu à jwo Yesu Kirisita yabilinji wi. ¹⁵Lire tènì i, yii yyahayi mpyi a táan ná mii i sèl'e. Numé taa kuru yyetange de! Mii à dá li na na mii kyaa mpyi a táan yii á, kàmpyi li mpyi na sí n-jà n-pyi, yii mpyi na sí yii nyiigii wwú n-kan mii á. ¹⁶Lire e ke mii na sèenji yu yii á ke, lire l'à mii pyi yii zàmpen bε?

¹⁷Sùpyire ti na Jwumpe Nintanmpe labali na yu ke, tire na òrili yii kurugo, nka sèeshiin bà mé. Pi la nyé si mii ná yii láha wuye na, bà yii si mpyi si zìi ntaha pire fye e mé. ¹⁸L'à jwò yii kwòro kuni njncenni i tèrigii puni i, ali mii méé ká mpyi mii nyé yii shwòhòl'e tènì ndemu i mé. ¹⁹Mii pyìibii, mii na nkànre yii kurugo sahanji layirilifoo fiige, fo Yesu Kirisita ká yii zòompìi puni shwò a ta. ²⁰Cyage e mii nyé amé ke, li mpyi na sí n-táan mii i mà pyi yii shwòhòl'e nde tènì i, si jwuñkanni kèenñe ná yii e, naha na ye nde mii sí n-pyi yii á ke, mii nyé a li cè mé.

Kile jwòmèeni ná Kile Saliyanj na nyé Ibirayima cyeebii shu-unniñi fiige

²¹Mii à jwo yo! Yii mpìi la ku nyé si mpyi Musa Saliyanj jwòh'i ke, nje Saliyanj Semèñi à jwo ke, yii nyé a yire lógo mà? ²²L'à sémé na Ibirayima à pùnampyire shuunni ta, wà à ta bilicwo á, wà s'à ta u cilenñe'á. ²³Bilicwonj pyàn'á ta mà tàanna ná u sifeebii nyii wuuni i, nka cilenñeñi wuñ'à ta mà tàanna ná Kile jwòmèeni i.

²⁴Mpe jwumpe jwòh'à cùgo, mpìi cyeebii shuunniñi na nyé mu à jwo tunmbyara tatèenyé shuunni Kile à ntemu pyi ke. Agari u nyé bilicwonj ke, uru u nyé mu à jwo tunmbyaare Kile à le ná Musa e Sinayi janke jun'i ke, u pyìibii maha sini bilii. ²⁵Nyè Agari na nyé Sinayi janke fiige Arabubii kìnì i, maa mpyi naha Zheruzalemu kànhe fiige mú, kuru ná ku shiinbii na nyé bilere e†. ²⁶Nka Zheruzalemu kànhe ku nyé nìnyinji na ke, kuru nyé bilere e mé, kuru mú sí ku nyé wuu nuñi. ²⁷L'à sémé na: «Cijirinñe, ta múgure sèl'e, mu u nyé mu sàha laa yan'kanna cè mé, ta nk'wúuli funntange e, naha na ye ceenji nòn'á wàl'a yaha ke, uru pyìibii sí nyaha n-tòro nònyiiicwonj wuubii na‡.»

²⁸Mii cìnmpyiibii, yii pi ke, yii à pyi Ishaka fiige, pyìibii jwòmèeni Kile à lwó maa pi kan Ibirayima á ke, pire pi nyé yii.

† 4:25 Pyin'kanni na Yahutuubii mpyi na Kile père maa piye pwo Musa Saliyanj na fo mà sà mpyi bilii fiige ke, ná lire e Poli à Zheruzalemu tàanna naha nke cyage e.

‡ 4:27 Ezayi 54.1

²⁹ Bilicwonji pyàŋ'à ta u sifeebii nyii taŋkanni na, cilenɛɛni wuŋ'à ta Kile Munaani sífente cye kurugo. Nka bilicwonji pyàŋ'à tēe na cilenɛɛni wuŋi yyahe fwóhɔre, fo mà sà nɔ nɛjja na. ³⁰ Nyɛ naha Kile Jwumpe Semɛɛni à jwo yɛ? Y'à sémɛ:

«Ma bilicwonji ná u jyanj kòrɔ, naha na yɛ u nàzhan nyɛ kɔɔge e ná cilenɛɛni jyanj i mɛŋ.»

³¹ Lire kurugo mii cɛnmpyiibii, wuu nyɛ bilicwonji pyi mɛ, nka cilenɛɛni pyiibii pi à sìi wuu.

5

Yii àha núru yiye le Musa Saliyanj bilere e mɛ

¹ Kirisita à wuu yige bilere e, bà wuu si mpyi si mpyi wuye wuu, sɛɛni na mɛ. Lire e yii kwôro pur'e, yii àha núru yiye le bilere mɛɛre na mɛ. ² Yii lógo! Mii Poli, mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dá li na na yii à yaa yii kwòŋ si nta zhwo, lire e Kirisita kaŋwɔɔ saha nyɛ yii á mɛ. ³ Mii sí núru pu taha yii á, shin maha shin u à uye kan pi à kwòŋ ke, urufol'à yaa u a Musa Saliyanj kurigii puni jaare. ⁴ Yii pi na ncaa si ntíi Kile yyahe taan Musa Saliyanj cye kurugo ke, yii à kàntugo wà Yesu Kirisita na, lire e Kile sì jwɔ yii na si yii shwɔ mɛ. ⁵ Wuu pi ke, Kile Munaani à wuu pyi wuu à tɛɛn li taan na wuu sí n-tíi Kile yyahe taan wuu daniyanj kurugo. ⁶ Wuu aha mpyi Yesu Kirisita wwoŋɛge e, l'à pyi nkwòŋ yo, l'à pyi nkwòŋmbaa yo, lire là nyɛ na wíi mɛ. Nde li na wíi ke, lire li nyɛ mà dá Yesu Kirisita na. Wuu ná wuye shwòhɔlɔ kapyiɛŋkii tàange maha lire cyée.

⁷ Yii fɛŋkanni mpyi a jwɔ sɛɛni kuni i, jofoo u à yii yige l'e yɛ? ⁸ Yii li cɛ na yii yyerefooŋi Kile kapyii bà mɛ. ⁹ Yii nyɛ a cɛ na: «bwúurunj yirigeyirige yaani nimbileni maha mbyimpe nɛjwɔnhɔmpe puni yirige» mà? ¹⁰ Lire ná li wuuni mú i, mii à cyɛge taha Kafooŋi Yesu na na yii sòŋŋɔŋkanni ná mii wuuni sí n-pyi nɛŋkin. Nka shin maha shin ká yii wurugo ke, Kile sí yoge kwòŋ urufoo na.

¹¹ Mii cɛnmpyiibii, mii wi ke, mii n'a mpyi na Kile jwumpe yu mà yyaha tíi ná nkwòŋni i, na sùpya sì n-jà n-shwɔ u baa mɛ, shin mpyi na sì n-sìi mii yyaha fwóhɔrɔ nɛjja mɛ. Jwumpe mii na yu, na Yesu Kirisita à kwú kworokworocige na ke, puru mpyi na sì n-sìi n-waha wà na mú mɛ. ¹² Mii la ku nyɛ, mpíi pi nyɛ na yii wuruge na yige sɛɛni kuni i ná nkwòŋni kani i ke, pi àha li dá nkwòŋni na mɛ, pi piye tùŋŋɔ!

Yii Kile Munaani yaha li yii yyaha cú

¹³ Mii cɛnmpyiibii, yii pi ke, Kile à yii yyer'a yige bilere e, nka yii àha lire pyi kaŋuŋɔ s'a yii nyii wogigii pyi mɛ. Yii yiye kyaa táan yiy'á, yii raa jwɔge yiye na. ¹⁴ Naha na yɛ Kile Saliyanj

puni na ntaa mpe jwumpe nin̄kin̄i i: «Ma supyīn̄ēn̄i kyaa táan may'á, bà mu yabilin̄i kyal'à táan may'á m̄e*.» ¹⁵ N̄ka yii yabilimp̄ii ká ȳiri yiye fye e, marii yiye n̄oni, marii yiye kyaa sige yaaya fiige, yii a yiye kàanmucaa yii àha yiye k̄ēge n̄kwò m̄e.

¹⁶ Mpe mii la n̄ye si jwo yii á ke, puru pu n̄ye: yii a jaare yii yyaha tíi ná Kile Munaani n̄yii wuuni i, lire ká mpyi, yii saha sì raa yii n̄yii karigii nimpegigii pyi m̄e. ¹⁷ Naha kurugo ye sùpyan̄i n̄yii wogigii n̄ye a táan Kile Munaani á m̄e, Kile Munaani n̄yii wuuni sí n̄ye a táan sùpyan̄'á m̄e. Cyire kapyaāgii shuunn̄i'à t̄un. Lire e Kile Munaani ká mpyi yii e, yii saha sì raa yii n̄yii karigii pyi m̄e. ¹⁸ Yii aha Kile Munaani yaha l'à yii yyaha c̄u, Musa Saliyan̄i f̄an̄he saha sì n-pyi yii na m̄e.

¹⁹ Wuu aha ntaha wuu n̄yii wuuni fye e, wuu kapyiin̄kii cyi maha mpyi n̄cyii: jacw̄ore ná katupw̄oh̄oyi ná silege baa karigii ²⁰ ná kacyinzunni ná s̄n̄kanmpe ná pege ná yoge ná ȳincȳēge ná l̄yirintoroni ná fadiyan̄i ná mb̄embaan̄i ná nd̄ahalan̄i ²¹ ná n̄yīp̄ēnni ná sin̄mbyaani ná lakyan̄hayi ná cyire fiige karigii. Mii à fȳanha a yi jwo, n̄ka mii sí yi taha, shin maha shin u kapyin̄ii ká mpyi cyire n̄cyii, urufoo n̄azhan n̄ye Kile Saanre e m̄e.

²² Kile Munaani ká sùpyan̄i ngemu yyaha c̄u ke, urufoo kapyiin̄kii cyi maha mpyi n̄cyii: tàange ná funntange ná yyēn̄īke ná l̄utaanni ná sùpyigire ná c̄en̄mpe ná d̄anasupyigire ná ²³ n̄ump̄īke ná c̄umayan̄i. Uru saliya n̄ye ngemu u n̄ye na cyire karigii shin̄i t̄unni m̄e.

²⁴ Mpīi pi n̄ye Yesu Kirisita wuubii ke, pir'à pi n̄yii karigii ná pi m̄untanma wogigii bò, bà Yesu Kirisita à bò kworokworocige na m̄e.

²⁵ Kile Munaani cye kurugo wuu à sh̄in̄i niv̄on̄i ta, lire kurugo, wuu Kile Munaani yaha li wuu yyaha c̄u. ²⁶ Wuu wà kà uye p̄ē m̄e, wuu àha raa wuye n̄w̄o c̄w̄ore m̄e, wuu àha raa wuye ȳincȳēge pyi m̄e.

6

¹ Mii c̄in̄mpyīibii, yii pi à yiye yaha Kile Munaani li i n̄k̄ēnn̄i ke, wà ká Kile kafuun pyi, yii urufoo yēe ná l̄utaanni i, yii i u le kuni nintiini i. Yii mú s'a yiye kàanmucaa lire fiige kà n̄kwò yii ta m̄e. ² Yii yiye t̄ēge yii i yiye tugure lw̄ó, lire pyin̄kanni na, yii sí KirisitaSaliyan̄i f̄un̄n̄o. ³ Ngemu ká a s̄on̄i na ur'à pw̄or̄o pi san̄mpii na, mà li ta u n̄ye a s̄i yafyin m̄e, urufoo na uye n̄w̄o fáan̄i. ⁴ Shin maha shin à yaa u uye toron̄kanni kàanmucya s̄el'e. L'aha nta l'à n̄w̄o, urufol'à yaa u pyi funntange e, u sí n̄ye a yaa u wab̄ēe wuu fw̄oh̄or̄o m̄e. ⁵ Naha kurugo ye Kile sí shin maha shin yibe u kapyiin̄kii kyaa na.

⁶ Nye ngemu ká a yii kálali Kile jwumpe na ke, yii a yii cyeyaayi yà kaan urufol'á.

Nde mu à pyi ke, lire tònñi mu maha nta

⁷ Yii àha raa yiye jwə fáanña mɛ, sùpya sì n-jà raa Kile fare mɛ. Sùpyanji ká yaage shinji ngemu nũgo ke, kuru shinji u maha ñkwòn. ⁸ Lire jwəhe ku nyɛ na ngemu ká a u karigii pyi mà tàanna ná u nyii wuuni i ke, kwùñi u nyɛ na urufol sigili. Nka ngemu ká a u karigii pyi mà tàanna ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, Kile Munaani sí urufol tòn ná shinji ninjkwombaanji i. ⁹ Nye l'aha mpyi amuni, wuu àha ñkànha kacɛnñkii mpyinji taan mɛ, naha kurugo yɛ wuu aha màban le kacɛnñkii mpyinji i, tɛni là na ma, wuu sí n-pa li tònñi ta. ¹⁰ Lire kurugo wuu a kacɛnñkii pyi sùpyire pun'á tère o tère e wuu à li laage ta ke. Nka wuu cɛnmpyiibii dánafeebii wuuni l'à lyɛ.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ Nye yii nte sémere nintibuunte wíi, mii yabilinji cyɛge k'à ti sém'a tũgo yii á. ¹² Mpii la ku nyɛ yii raa ñkwũun fànhe e ke, pi na lire pyi si nta ntáan sùpyir'á. Kabile ninjin jwəh'i pi nyɛ, pi la nyɛ sùpyire s'a pi yyaha fwəhəre na pi na yu na Kirisita kwùñi kanni u sí n-jà sùpyanji shwə mɛ. ¹³ Mà li ta, pire pi à kwòn ke, pi yabilimpii nyɛ na jaare mà yyaha tí ná MusaSaliyanji i mɛ. Pi la nyɛ yii i ñkwòn si nta raa piye cyère na yii à ñen'a taha pire fye e. ¹⁴ Mii wi ke, mii nyɛ a sì na li caa si naye jwo sí cye taha yaaga na mà tòro wuu Kafoonji Yesu Kirisita kworokworocige na mɛ. Kuru kworokworocige kurugo ñnyɛñi tònñi'á kwò mii á, mii tònñi mú s'à kwò ñge ñnyɛñi i. ¹⁵ Wà à kwòn yo, wà nyɛ a kwòn mà yo, yaaga nyɛ lire e mɛ, zòñi nivonñi Kile maha le wuu e ke, uru u na wíi. ¹⁶ Mpii pi na li kuni jaare ke, Kile u yyenñke kan pir'á, u u jùjaara ta pi na. Kile sùpyire kyaa na mii nyɛ, tire ti nyɛ Izirayeli.

¹⁷ Sùpya kà núru na kànha mɛ, nɔɔpiiyi yi nyɛ mii cyeere na ke, Yesu kurugo mii à yire ta.

¹⁸ Mii cɛnmpyiibii, wuu Kafoonji Yesu Kirisita u jwə yii puni ninjin ninjinji na u u jwó le yii á. Amiina!

Leterengi Poli à tun Efese kàñhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funṅo jwumpe e ke

Efese u mpyi Azi kùluni kàñbwàhe, nume pi maha lire mege pyi Turiki. Poli u à Jwumpe Nintanmpe jwo kuru kàñhe shiimbil'á, ka pìi si jee pu na, maa dá Kafoonji Yesu na. Lire l'à pyi dánafeebii kurunke siñkanni wani. U à yye taanre pyi kuru kàñhe e Kile jwumpe njwuñi na. Puru funṅke e u à dánafeebii kurunyi yà tñe tñe kuru kwùumpe kànyi puni na.

Poli à nge leterengi sém'a kan nje dánafeebii kurun'yá, maa Kile kayaani jwo. Lire kayaani li jye, mà ninyiñi yaayi puni ná jñke yaayi puni le jñufoo niñkin cye e. Uru jñufooñi u jye Yesu Kirisita (1.10). Kirisita à kwù, lire cye kurugo, u à Yahutuubii dánafeebii ná supyishinji sanji dánafeebii shwà, maa pi puni wà piye na mà pyi kurunṅo niñkin. Lire kurugo mpìi pi à dá Kirisita na ke, jceennengi u mpyi nge supyishinji shuunninji shwàhàl'e ke, ur'à kwò (1--3).

U à li cya dánafeebil'á na pi piye kyaa táan piy'á, pi raa piye tère bà cyeere niñkinji yatanji maha báare siñcyan me. Poli à li cyèe dánafeebii na na Kile sífent'à fànha tò sífente sannte puni na. Lire e u à li cya dánafeebil'á, pi Kile kàshikwànyaa yi puni lwó, bà pi si mpyi si yyere Sitaanninji ná u nàñwàhàre karigii puni sige me (4--6).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u jye Yesu Kirisita tùnntunṅo mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, mii u à nge leterengi sème si ntun yii á, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu, ná yii à taha Yesu Kirisita fye e tèrigii puni i [Efese kàñhe e] ke. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwà yii na, pi i yyenñke kan yii á.

Kacennkii Kile à pyi Yesu Kirisita cye kurugo ke

³ Wuu wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tunji Kile kèe, u à wuu wuuni jwà, yacenji Kile Munaani maha nkaan ke, maa yire puni kan wuu á ninyiñi na, wuu ná Kirisita wwoñeege kurugo.

⁴ Uru cye kurugo, mà jwo diñyeni u dá ke, Kile mpyi a wuu cwàñrò, bà wuu si mpyi si fíññe, si mpyi tìgìre cyaga baa u yyahe taan me. ⁵ U à wuu kyaa táan uy'á, lire na, mà ta diñye sàha dá me, u à li lwó uye funñ'i si wuu pyi u pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Lire l'à pyi u nyii wuuni mà yyaha tíi ná wuu e.

⁶ Lire e ke wuu pèene taha u na, u kacenni nimbwooni kurugo.

U à lire pyi wuu á u Jyaŋi Yesu Kirisita cye kurugo, uru ŋgemu kyaa l'à waha u á sèl'e ke.

⁷ Yesu Kirisita à uye pyi sáraga, maa wuu jùŋŋo wwû u sishange cye kurugo, maa wuu kapegigii yàfa wuu na, mà tàanna ná Kile kacenni nimbwooni mpyiŋi i. ⁸ Kile à sàa cyire pyi maa yákilifente shiŋi puni ná jçèŋi shiŋi puni kan wuu á. ⁹ Mà tàanna ná u jyi wuuni i, kani u mpyi a yal'a yaha Yesu Kirisita cye kurugo, ná li mpyi a ŋwòhò ke, u à lire cyêe wuu na. ¹⁰ Lire li jye: tènì ká fûŋŋo, u sí nìjyiŋi yaayi ná jùŋke wuyi puni le jùŋufoo ninŋin cye e, uru u jye Kirisita.

¹¹ Kirisita cye kurugo mú, Kile à wuu cwòŋŋo mà pyi uye wuu. U mpyi a lire kani yaa fo tèemòni i mà tàanna ná u jyi wuuni i. ¹² Lire e wuu pi à pyi shincyibii mà wuu sòŋŋore taha Kirisita na ke, wuu sí n-pyi kaŋuŋŋo Kile mege ku pèe.

¹³ Yii mú pi ke, yii na jye Kirisita wwoŋeŋe e, mà lwó yii à sèŋi jwumpe lógo yii zhwoŋi kyaa na ke, puru pu jye Jwumpe Nintanmpe. Yii à dá Kirisita na ke, Kile à fyè bwòŋ yii na u Munaani ŋkanŋi cye kurugo yii á, u mpyi a lire ndemu jwòmeŋe lwó ke. ¹⁴ Yacèŋyi Kile à yal'a yaha u wuubii meŋe na ke, Kile Munaani l'à wuu pyi wuu à tèn ná l'e na wuu sí yire ta, Kile ká u wuubii jùŋŋo wwû feefee tènì ndemu i ke, bà u si mpyi si ŋkèe u mege mpèŋi kurugo me.

Poli à Kile jáare dánafeebil'á

¹⁵ Pyiŋkanni na yii à dá Kafoonji Yesu na sèl'e, ná pyiŋkanni na yii à Kile wuubii sanmpii kyaa táan yiy'á sèl'e ke, mii à lire lógo. ¹⁶ Lire kurugo mii maha fwù kaan Kile à tèrigii puni maa u jáare yii kyaa na. ¹⁷ Mii jarege funŋke e, mii maha li caa wuu Kafoonji Yesu Kirisita u Kilenji á, uru ŋgemu u jye Tufoonji sinampefoo ke, u yákilifente kan yii á sèl'e, u u uye cyêe yii na, bà yii si mpyi si u sènmèŋe jçè me. ¹⁸ Mii na u jáare mú u u yii yákilibii múgo. Lire ká mpyi, u à yii yyere maa sòŋŋore tatahage ŋkemu kan yii á ke, yii sí kuru cè, kuru ku jye yaayi nisinanyi nìnyahayi u à yal'a yaha u wuubii meŋe na ke. ¹⁹ Mii na li jáare u á mú, bà yii si mpyi si u sífente kakyanhala woore cè wuu dánafeebii kàmpaŋŋe na me. ²⁰ Tire sífente cye kurugo mú, u à Kirisita jè a yige kwùŋi i, maa u pyi u à sà ntèen u kàniŋe cyèŋe na, nìjyiŋi na. ²¹ Yaayi nìnyambaayi yi jye ná jùŋufente ná sífente ná fànhafente ná kafente e ke, Kile à u tiŋe yire puni jùŋŋo na, mà bàra mege maha mege ku jye na yiri yi na nume, ná mege maha mege ku sí n-pa raa yiri yi na tiŋi nimpani i ke, u à u tiŋe yire puni jùŋŋo na. ²² Kile à yaayi puni tìrig'a cyán u á, maa u pyi dánafeebii kurunŋe jùŋufooni, ²³ kuru ŋkemu ku jye u cyèere ke. Yaaga maha yaaga ku jye u e ke, yire puni jye kur'e maa mpyi cyeyi puni i.

2

Mà fworò kwùñi i maa mpyi shì na

¹ Yii pi ke, tènì l'e, yii mpyi mu à jwò kwùu yii ntiimbaanji ná yii kapegigii kurugo. ² Yii mpyi maha cyire karigii pyi nge ònyenji sùpyire sannte fiige. Fànha yaayi yi nyε kafεεge e ke, yire nùñufoonji nyii wuuni yii mpyi na mpyi. Mpii sí pi à nùñò kyán Kile na ke, uru u nyε na báarañi pyi pire e, ali numε. ³ Wuu mú puni mpyi pire fiige, wuu mpyi maha wuu karigii pyi mà tàanna ná wuu yabilimpìi nyii wuuni i, nde l'à táan wuu cyeer'á ná nde l'à tíge wuu funñ'i ke, lire wuu mpyi maha mpyi. Lire kurugo Kile lùuni mpyi a yíri wuu taan pi sanmpii fiige.

⁴ Nka Kile nùñaar'à pée sèl'e. U à wuu kyaa táan uy'á sèl'e. ⁵ Lire kurugo wuu pi mpyi kwùu fiige wuu kapegigii kurugo ke, u à wuu nε a yige kwùñi i ná Kirisita e. Yii li cè na Kile à jwò yii na, maa yii shwò. ⁶ Wuu ná Kirisita wwoñεεge kurugo, Kile à wuu nε a yige kwùñi i ná u e, bà wuu si mpyi si ntéen ná u e nìnyinji i mε. ⁷ U à lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo, bà u si mpyi si u kacenni tεgele baa wuuni cyée lyenwòyi nimpayi na mε. ⁸ Yii li cè na Kile à jwò yii na, maa yii shwò yii dánianji cye kurugo. Yii yabilimpil'e bà lir'à fworò mε. Kile u à lire pyi yii á mana. ⁹ Lire nyε a pyi yii kacennkii cye kurugo mε, lire e sùpyanji wà tufiige sì n-jà uye pée mε. ¹⁰ Yii li cè na Kile à wuu pyi shinfónmii wuu ná Yesu Kirisita wwoñεεge cye kurugo, kacennkii mpyinji mεε na, u mpyi a cyire jcyiimu yal'a yaha, bà wuu si mpyi s'a cyi pyi mε.

Kirisita kwùñ'à Yahutuubii ná supyishinji sanñi pyi pi à wwò

¹¹ Nyε pyinñkanni na yii mpyi yyecyiige na ke, yii sònñò lire na ke! Yii pi nyε yii nyε Yahutuu mε, Yahutuubii mpyi maha yii pyi na yii nyε a kwòn mε, maa ñko na pir'à kwòn, mà li ta cyeere kanni na uru ñkwònñ'à pyi. ¹² Lire tènì i, yii mpyi a Kirisita cè mε, yii mpyi Izirayeli shiimbil'e mε, tunmbyaare Kile mpyi a le ná u shiimbil'e maa yaayi njemu jwòmεε lwó ke, yii nàzhan mpyi yire e mε. Yii mpyi sònñòrò tatahaga baa, yii mpyi a Kile cè mε. ¹³ Nyε yii laage ku mpyi a fyânha a tòn Kile na ke, Yesu Kirisita à u sishange wu mà pyi sáraga, kuru kurugo yii à byanhara Kile na numε.

¹⁴ Uru u à yyenñke kan, maa Yahutuubii ná supyishinji sanñi wà piye na mà pyi nínkin. Mápεnge ku mpyi pi shwòhól'e kàsòògò fiige ke, maa kuru kwò. ¹⁵ U kwùñi cye kurugo, u à MusaSaliyanji ná u tonji karigii fànhe kwò. Lire pyinñkanni na, maa supyishinji kuuyi shuunninji wà yiye na mà pyi supyishi nívònñò nínkin, maa yyenñke pyi k'à pa pi shwòhól'e. ¹⁶ U kwùñi cye kurugo kworokworocige na, u à mápεnge kwò pi

shwàhàl'e, maa yire kurugyi shuunninji wà yiye na mà pyi ninjin, maa pi ná Kile shwàhànji yal'a jwà. ¹⁷ Mpii laage ku mpyi a tòn Kile na, ná mpii pi mpyi a byanhara Kile na ke, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná yyejinke e ke, u à pa puru jwo pi á. ¹⁸ Uru cye kurugo, wuu supyishinji kuuyi shuunninji sí n-jà tabaraga ta Tufooni Kile na, Kile Munaani ninuuni cye kurugo. ¹⁹ Lire kurugo yii saha jye nàmpwuun, lire jye me shintahantorii me, nka yii à bàra Kile wuubii na nume, maa mpyi pyennugo shiin Kile bage e. ²⁰ Yii na jye бага, Kile à nkemu faanra ke. Yesu túnntunmpii ná Kile túnntunmpii pi jye kuru bage nintaani, Yesu Kirisita yabilinji u jye ku nintaani kafaage sèe woge mbliini na. ²¹ Uru cye kurugo, bage nkunuyi pun'à yiye cù cù, maa mpyi бага ninjennje Kafooni Kile á. ²² Uru cye kurugo mú, yii à pyi mu à jwo kafaaya y'à wà yiye na mà tèg'a бага faanra, Kile à tèn nkemu i u Munaani cye kurugo ke.

3

Supyishinji sanji u jye u jye Yahutuu me, Poli à pyi Kile jwumpe jwufoo pir'á

¹ Lire kurugo mii Poli u jye kàsunji i Yesu Kirisita Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo yii supyishinji sanji'á ke, mii na Kile náare yii kyaa na. ² Kile à jwà mii na, maa báaranji ngemu kan mii á mà yyaha tí ná yii e ke, yii wà tufiige jye à pinni uru na me. ³ Kani Kile mpyi a yal'a yaha ná li mpyi a njwàhà ke, u à lire cyèe mii na, bà mii à cyi ninjin ninjin sème yii á nge letenji i mà yyaha tí ná l'e mà kwà me. ⁴ Yii aha cyire kála, pyinkanni na Kile à mii yákilinji múgo, ka mii i lire kanjwàhàni cè mà yyaha tí ná Kirisita e ke, yii sí lire cè. ⁵ Kile jye a mpyi a lire kanjwàhàni cyèe tèecyiini sùpyire na, bà u à li cyèe nume u Munaani cye kurugo u túnntunmpii ná u jwumpe jwufeebii na me. ⁶ Lire kanjwàhàni li jye: yaayi Kile sí n-kan Yahutuubil'á ke, supyishinji sanji sí yire ninuyi ta, jaha na ye pi à wwà maa mpyi ninjin, maa jwàmmeni yaayi ninuyi ta Yesu Kirisita wwojenge e, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo.

⁷ Kile à jwà mii na u sífente cye kurugo, maa mii pyi u báarapyi puru Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo. ⁸ Mii u jye na naye sònni Kile wuubii puni nimbileni ke, Kile à jwà mii na, maa mii pyi mii i Kirisita kasinani tegelè baa wuuni yu supyishinji sanji'á. ⁹ Kile u à yaayi puni dá ke, kani u mpyi a njwàhà fo tèemàni i ke, u à mii pyi mii i lire yige bèenmpe na. ¹⁰ Lire e yaayi njyambaayi yi jye ná njufente ná fànhafente e dijyeni njò na ke, yire sí li cè nume dánafeebii kurugke cye kurugo, na yákilifente na jye Kile á karigii puni i. ¹¹ U mpyi a lire kani yaa mà ta dijye sàha dá me, maa mpa li

pyi wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ¹² Wuu ná Yesu Kirisita wwoŋeεge funŋke e, wuu dáníyaŋi cye kurugo, wuu yákilitεεnrε wuubil'à tabaraga ta Kile na. ¹³ Lire kurugo mii na li caa yii á, yyefuge e mii nyε yii kurugo ke, yii àha kuru kani tège màban fô yiye na mε, jaha na ye mii nyε k'e yii jùnjirire kurugo.

Poli à Kile jáare dánafeebil'à sahaŋki

¹⁴ Lire kurugo mii maha na ninjure sínni maa Tufoonji Kile jáare, ¹⁵ uru ŋgemu u à ninyiŋi ná jìŋke yaayi puni mεyi le ke. ¹⁶ Mii na u jáare, bà u si mpyi si fànha le yii e u Munaani cye kurugo mà tàanna ná u sífente tègeε baa woore e mε. ¹⁷ Yii dáníyaŋi cye kurugo, Kirisita u tatεεnge wwû yii zòmpyaagil'e, yii i ndìre wà tàange e, yii i yiye waha kur'e. ¹⁸ Lire e yii ná Kile wuubii sanmpii, yii sí Kirisita tàange tègeε baa woge cè. ¹⁹ Kuru tàange k'à tòro sùpyire puni tacenke taan ke, yii sí kuru cè. Lire ká mpyi, yaayi puni yi nyε Kile e ke, yire puni sí n-pyi yii e. ²⁰ Yaayi wuu nyε na jáare, lire nyε mε na sônŋi njemu na ke, mà tàanna ná Kile sífente ti nyε wuu e ke, u sí n-jà yire kan wuu á fo si jà ntòro bá! ²¹ Pèente ti taha u na tèrigii puni i dánafeebii kurunke shwòhòl'e Yesu Kirisita wwoŋeεge e fo tèekwombaa. Amiina!

4

Dánafeebii ŋgwòŋi kani

¹ Nyε lire kurugo, mii u nyε kàsuni i Kafoonji Yesu Kirisita mεge kurugo ke, mii na li caa yii á, Kile à yii yyere ndemu mεε na ke, yii raa jáare yii a ntàanni ná lire e. ² Lire li nyε, yii sàa yiye tírige, yii i mpyi jùmpinεfee ná lùtaanfee, yii yiye karigii kwú tàange funŋke e. ³ Yyeŋinke cye kurugo, Kile Munaani à yii pyi yii à wwò wwoŋkanni ndemu na ke, yii yiye waha yii i ŋkwòro uru ŋgwòŋi i. ⁴ Yii li cè na yii à pyi mu à jwo cyere ninjin, Kile Munaani ninuuni li nyε yii puni i. Kile à yii yyere maa sònjore tatahage ŋkemu kan yii á ke, kuru mú na nyε ninjin. ⁵ Kafoo ninjin u nyε, uru ninunji na yii pun'à dá, maa batize uru ninunji mεge na. ⁶ Kile ninjin u nyε, uru u nyε wuu puni Tunji, maa mpyi wuu puni jùŋjò na, u na báaraŋi pyi wuu puni cye kurugo, maa mpyi wuu puni zòmpyaagil'e.

⁷ Nka Kile à jwò wuu na, maa màkange kà kan wuu shin maha shin á mà tàanna ná Kirisita sùpyire kannkanni sumare e. ⁸ Lire e y'à jwo Kile Jwumpe Semεŋi i na:

«Tèni i u à dùgo ke,
u à kàre ná bilii ninyahamil'e,
maa mayaaya kan sùpyir'á*.»

* 4:8 Zaburu 68.18-19

⁹ U à dùgo nìnyinì i, di lire jwòhe nyé yé? Lir'à li cyêe na u mpyi a fyânha a tîge fo jùñke na. ¹⁰ Nge u à tîge ke, uru ninunì u à dùg'a kàre fo cyeyi puni nìnyinì na, bà u sì mpyi sì nìnyinì ná jùñke puni jî ná u sífente e mē. ¹¹ Uru u à pìi pyi Yesu túnntunmii, maa pìi pyi Kile túnntunmii, maa pìi pyi Jwumpe Nintanmpe jwufee, maa pìi pyi dánafeebii kurunke sàncwònsigibii, maa pìi pyi ku cyelentii. ¹² U à lire pyi, Kile wuubii pi nyé Kirisita cyeere ke, bà pi sì mpyi sì pire bégele báarañi mē na, pi raa sì yyaha na Kile kuni i sìncyan, ¹³ fo mpa mpyi ninkin dányañi ná Kile Jyañi jùcèñi i mē. Lire ká mpyi, wuu sí raa sì yyaha na Kile kuni i, sì mpa fùññò Kirisita fiige.

¹⁴ Lire e ke wuu saha sì n-pyi mu à jwo nàñkopyire s'a fyíngē raa mâre cyelentiibii kafinivinibii kàlañi kafēge cye kurugo mē. Pi maha sùpyire yákilibii kēēñi ná pi kàyituwògore e. ¹⁵ Nka wuu aha a sēñi yu tàange funñke e, wuu sí raa sì yyaha na karigii puni i Kirisita wwojēge e. Uru u nyé dánafeebii kurunke jùñke. ¹⁶ Kuru jùñke cye kurugo, cyeere yatanyii pun'à sogo sogo yiye na, maa mpyi cyere ninkin. Yire yatanyii puni ninkin ninkinñi ká a yi báarañi pyi, cyeere sí raa lyēge si fànha ta tàange funñke e.

Dánafeebii jaarañkanni nivónni

¹⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo n-waha yii á Kafoonjì mēge na na mpìi pi nyé pi nyé Kile kuni i ná yii e mē, yii àha raa yii karigii pyi pire wogigii fiige mē. Pire maha pi karigii pyi mà tàanna ná pi sòññòkanni laaga baa wuuni i. ¹⁸ Pi yákilibii nyé a múgo mē, shìñi nivónñi Kile maha nkaan ke, pi Kile kuni jùcēmbaani ná pi ningyiwaani kurugo pi nàzhan nyé ur'e mē. ¹⁹ Lire e silege saha nyé a sìi pi na mē, pi à piye yaha silege baa karigii laage e, maa katupwòhoyi shìñi puni pyi. Pi funnyii nyé a sìi na jínjini mē.

²⁰ Nka yii pi ke, amuni bà yii à Kirisita kani taanna mà dē! ²¹ Nàkaana baa yii à u kyaa lógo, yii mú s'à u kani taanna maa li sēñi cē, ²² na yii à yaa yii yii kapyinjyēgigii yaha. Sùpyañi u nyé na jaare lire pyinñkanni na ke, uru jyi karigii maha u wurugo, lir'a sì u shi bò. ²³ Yii yii yákilibii ná yii sòññòkanni kēēñē. ²⁴ Yii pyinñkanna nivónnò lwó, nde li sí li cyêe na Kile à yii pyi shinfónmii ke. Lire li nyé, katiigii ná fyinmpe karigii mpyinì, cyire maha ntaa sēñi cye kurugo.

²⁵ Lire kurugo yii láha kafinare na, shin maha shin u à sēñi yu u shinjēñ'á, jaha na yé wuu pun'à pyi cyere ninkin yatanya. ²⁶ Yii wà lùu ká yíri, u àha kapii pyi mē, u bá kà canjanyiiini yaha li cwo ná lire lùyirini i mē†. ²⁷ Yii àha Sitaanninì yaha u pyinñkanna ta si yii yaha kapii na mē. ²⁸ Yii wà ká nta u mpyi nàñkaawa, urufoo u láha nàñkaage na, u raa

báare sèl'e ntùñi funŋke e, bà u si mpyi s'a kanhamafeebii tère mε. ²⁹ Jwumpimpe pà tufiige nyε a yaa p'a fwore yii jwōyi i mε. Jwumə maha jwumə pu sí n-jà sùpya pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a puru yu bà pu si mpyi si pu lógofeebii tège mε. ³⁰ Yii àha raa Kile Munaani lùyiri karigii pyi mε. Lire li nyε Kile fyèñi yii na, ngemu u à li cyêe na Kile sí n-pa yii jùñjò wwû feefee canŋka ke. ³¹ Yii àha wà nàvunŋə yaha yiye e mε, yii àha mpyi lùpεenfee mε, yii àha yii lùgigii yaha cyi à yîri mε, yii àha raa sère sùpyire na mε, yii àha raa cyàhii pyi mε. Yii láha pege karigii shiñi puni na. ³² Yii a kacεññii pyi yiye na, yii raa jùñaara taa yiye na, yii a yàfani yiye na, bà Kile à yàfa yii na Kirisita kurugo mε.

5

¹ Lire e ná yii kyaa s'à táan yii Tunj Kile á, yii a u pyinŋanni taanni. ² Yii a yii karigii puni pyi tãange funŋke e, bà Kirisita yabilin'á wuu kyaa táan uy'á fo mà uye kan kwùñ'á wuu kurugo, mà pyi sáraga ŋkemu k'à táan Kile á ke.

³ Lire kurugo jacwəre ná kañwəhəyi shiñi puni ná funmbwəhe, cyire karigii pyifoo nyε a sàa yaa u ta yii shwəhəl'e mε. Naha kurugo yε Kile wuubii nyε a yaa pi a cyire karigii pyi mε. ⁴ L'à pyi silege baa jwumə yo, l'à pyi jùñjò baa jwumə yo, l'à pyi keetupwəhəya yo, puru pà mú nyε a yaa p'a fwore yii jwōyi i mε, fo Kile fwùñi kanni. ⁵ Yii li cè na jacwoobii ná katupwəhəyi pyifeebii ná funmbwəhe feebii, pire wà tufiige nàzhan nyε a sù Kirisita ná Kile Saanre e mε. Funmbwəhe ná kacyzinnun'á tàanna.

⁶ Mpii pi à jùñjò kyán Kile na ke, cyire karigii cyi maha u lùuni pyi l'à yîri pire taan. Lire e yii àha n-si wà yaha u yii jwə fáanŋa a wurugo ná laaga baa jwum'i mε. ⁷ Yii àha ŋgwə ná pire mpil'e kyaa na mε. ⁸ Yii li cè na tēni l'e, yii mpyi numpini i, ŋka numε, Kafoonj wwoñεεge cye kurugo, yii nyε bēenmpe e. Lire e ke yii a jaare bēenmpe sùpyiibii jaarañkanni na, ⁹ naha na yε shinŋi u nyε na jaare bēenmpe e ke, urufoo kapyiñkii maha mpyi kacεññkii ná katiigii ná sēejwuuni. ¹⁰ Yii yiye waha nde l'à táan Kafoonj á ke, yii i lire cya a cè. ¹¹ Numpini karigii nyε ná nàfan e mε. Yii àha raa cyi pyi mε, yii bá à yaa yii a cyi yige bēenmpe na. ¹² Karigii tire sùpyire nyε na mpyi numpini i ke, cyire njwunji mú bá à sù silege. ¹³ Yii li cè na kyaa maha kyaa jwəhə k'à múgo ke, lire maha fworo bēenmpe na. ¹⁴ Kyaa maha kyaa sí l'à fworo bēenmpe na ke, lire yyaha maha jçè. Lire kurugo y'à jwo:

«Mu u nyε na ŋwúuni ke,
yîri ñəəmpe na, jè a fworo kwùubii shwəhəl'e,
Kirisita sí bēenmpe yige mu á.»

¹⁵ Nyε yii a yiye kàanmucaa, yii i yii toronkanni cè. Yii àha mpyi yákili baa shiin mε, nka yii pyi yákilifee. ¹⁶ Tèni li nyε yii á ke, yii yiye waha yii raa kacennii pyi, naha kurugo yε tiiñ'á kèεge. ¹⁷ Lire kurugo yii àha mpyi funnɔ baa shiin mε, nka nde li nyε Kafoonjii nyii wuuni ke, yii lire cya a cè. ¹⁸ Yii àha sinmpe bya si méε mε, lire maha sùpyanji yaha silege baa karigii mpyinji na, nka yii jî Kile Munaani na tèrigii puni i. ¹⁹ Yii a màban leni yiye e ná Zaburu sémenji myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a Kafoonji pèere cyire myahigil'e ná yii zòmpyaagii puni i. ²⁰ Yii a fwù kaan Tufoonji Kile á tèrigii puni i karigii puni kurugo, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mεge na.

Nòñi ná u cwonji piye cùnjikanni

²¹ Yii yiye tírige yiy'á Kirisita yyaha fyagare kurugo. ²² Cyeebii, yii yiye tírige yii nàmbaabil'á, bà yii à yiye tírige Kafoonji á mε, ²³ naha na yε nòñi u nyε u cwonji jùñke, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunke jùñke mε*. Dánafeebii kurunke ku nyε Kirisita cyeere, u à kuru nkemu shwɔ ke. ²⁴ Bà dánafeebii kurun'á kuye tírige Kirisita á mε, amuni cyeebil'á yaa pi piye tírige karigii puni i pi nàmbaabil'á.

²⁵ Nàmbaabii, yii yii cyeebii kyaa táan yiy'á, bà Kirisita à dánafeebii kurunke kyaa táan uy'á, fo mà uye kan sáraga ku kurugo mε. ²⁶ U à lire pyi, si ku yaha kuye kanna na Kile á, ku fininjin'kwooni kàntugo ná lwòhe e Jwumpe Nintanmpe cyε kurugo, ²⁷ bà u si mpyi si ku yaha uye yyahe taan ku sinampe e, fwónrɔ baa ná takuruyo baa ná cyire ticiyiin baa mε. Nka ku pyi jicèεge cyaga ná cwo cyaga baa. ²⁸ Lire pyin'kanni na, nàmbaabil'á yaa pi pi cyeebii kyaa táan piy'á, bà pi yabilimpíi cyeere kyal'á táan piy'á mε. Shinji u à u cwonji kyaa táan uy'á ke, urufol'á uye kyaa táan uy'á. ²⁹ Naha kurugo yε sùpyanji wà tufiige cyere kyaa nyε a sàa pɛn u á mε, nka u maha uye jwɔ caa maa yaha uye na, bà Kirisita maha li pyi dánafeebii kurun'á mε. ³⁰ Wuu sí pi nyε u cyeere yatan'nyi. ³¹ Y'á jwo Kile Jwumpe Semeñi na «Lire kurugo nòñi sí u tunji ná u nuñi yaha si mpwɔ u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin nin'kin†.» ³² Puru jwumpe jwɔh'á cùgo sèl'e. Mii na pu yu mà yyaha tíi ná Kirisita ná dánafeebii kurunke wwonjεεge e. ³³ Nka p'á yyaha tíi ná yii e mú: yii shin maha shin à yaa u u cwonji kyaa táan uy'á, bà urufoo kyal'á táan uy'á mε. Cyeebii, yii pèene le yii nàmbaabil'e.

* **5:23** Pii maha jwo: «naha na yε nòñi u nyε u cwonji jùñɔ na, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunke jùñɔ na mε.» † **5:31** Zhenεzi 2.24. Lire jwòhe ku nyε: «Lire kurugo nòñi ná u cwonji sí n-wwɔ si mpyi shin nin'kin, nòñi ná u cwonji shwòhɔñ'á yaa u jwɔ mà tòro nòñi ná u sifeebii wunji na.»

6

Sifeebii ná pyìibii piye cùḡkanni

¹ Pyìibii, yii yii sifeebii ḡwṃṃṃni cù yii tàanna ná Kafoonḡ nyii wuuni i, ḡaha na ye lire l'à tíi. ² Y'à jwo Kile Jwumpe Semḡḡi i «Ma tunḡi ná ma nunḡi pēe*.» Kile Saliyanḡi kapyaaḡil'e, kabilini nḡḡyḡiini Kile à jwo maa ḡwṃṃṃ jwo a taha li na ke, lire li ḡye lire. ³ ḡwṃṃṃni u à lwó ke, lire li ḡye: «Mu shḡḡi canmpyaagii sí ḡyaha, si ntáan ḡḡḡke na†.» ⁴ Tiibii, yii pi ke, yii àha mpi yii pyìibii na s'a pi lùyiri karigii pyi mḡ, ḡka yii a pi byíi, yii raa pi yeḡḡe yii tàanna ná Kafoonḡ jwumpe e.

Bilibii ná pi ḡḡḡfēebii piye cùḡkanni

⁵ Bilibii, yii sàa yii ḡḡḡfēebii ḡwṃṃṃni cù pèente funḡḡe e ná funvyinge e, yii li pyi bà yii à Kirisita ḡwṃṃṃni cù mḡ. ⁶ Yii àha raa pi ḡyḡḡyaga báaraḡi kanni pyi si nta ntáan pi á mḡ, ḡka yii a u pyi mu à jwo Kirisita bilii, mpiimu pi ḡye na Kile ḡyii wuuni pyi ná funḡḡ nḡḡḡi i ke. ⁷ Yii a báare pi á ná funḡḡḡḡ'i mu à jwo Kafoonḡ á yii ḡye na báare, yii àha li pyi mu à jwo sùpyire kann'á yii ḡye na báare mḡ. ⁸ Yii li cè na shin maha shin, mu na báare wà á yo, mu na báare may'á yo, Kafoonḡ sí n-pa sùpyire puni sàra si ntáanna ná pi kapyiḡḡḡi nḡḡḡḡḡil'e.

⁹ ḡḡḡfēebii, yii mú pi ke, yii yii bilibii cùmu lemḡ ḡwṃ, yii àha ntanha pi na mḡ. Yii li cè na ḡḡḡfooonḡi ninunḡi u ḡye yii ná pire ḡḡḡ na nḡḡḡḡi na ke, uru ḡye a sùpya ḡwṃḡḡ sùpya na mḡ.

Dánafeebii kàshikwṃḡyaayi kani

¹⁰ ḡye mpe mii sí n-bàra puru na ke, puru pu ḡye: yii a yii fàḡhe caa Kafoonḡ wwoḡḡḡḡe e, uru fàḡh'a sàa pēe. ¹¹ Yii Kile kàshikwṃḡyaayi puni le yiye na, bà yii si mpyi si jà tayyḡḡḡe nḡḡḡḡḡe wwû, si Sitaannḡi nàḡwṃḡḡḡe karigii ḡḡḡ bē mḡ. ¹² Yii li cè, wuu ná mpīi pi ḡye kàshige na ke, sùpyii bà mḡ. ḡka yaayi yi ḡye numpini i ná ḡḡḡufente ná fàḡhafente ná kafente e dḡḡḡḡi ḡḡḡ na ḡḡḡḡḡḡi mḡḡ na ke, wuu ná yire yi ḡye ku na. ¹³ Lire kurugo yii Kile kàshikwṃḡyaayi puni lwó, bà yii si mpyi si jà kuru kàshige kwṃḡ canmpege e mḡ, lire kàntugo yii begelḡḡḡḡi nḡḡḡḡḡi kurugo, yii i jà a kwṃḡ yii tayyḡḡḡe e.

¹⁴ Lire e ke yii bēḡel'a yaha, yii i sèḡḡi pyi yii seepwṃḡ, yii i katiḡḡi mpyiḡi pyi tṃḡḡḡ vāantḡḡḡḡ yii le yiye na. ¹⁵ Yyeḡḡḡḡe ku ḡye na ntaa Jwumpe Nintanmpe cye kurugo ke, yii kuru pyi mu à jwo tanhanya yii tooyi na, bà yii si mpyi si jà ḡyḡḡḡe kàshige sige mḡ. ¹⁶ Yii dāḡiyanḡi pyi yii tṃḡḡḡḡ yabenḡḡe. Ná ur'e yii sí n-jà Sitaannḡi ḡyahigii nage wogigii puni fūḡo. ¹⁷ Zhwonḡi yii à ta Kile á ke, yii uru pyi yii tṃḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ. Kile Munaani

* 6:2 Ekizodi 20.12 † 6:3 Ekizodi 20.12

na kàshikwòṇṇwòṇi ndemu kaan ke, yii lire lwó, lire li jye Kile jwumpe.

¹⁸Yii a Kilejareyi shiji puni pyi tèrigii puni i, Kile Munaani ntègenji funṇke e, yii i ṇkwóro lire na. Yii raa Kile jáare u wuubii puni kurugo. ¹⁹Yii a Kile jáare mii á mú, bà li si mpyi tère o tère e mii à na jwóge múgo Jwumpe Nintanmpe njwunji mēē na ke, si já raa pu kaṇwòḥòni yu raa fíninji fyagara baa mē. ²⁰Puru njwunji kurugo Kirisita à mii tìṇe, puru kurugo mii jye yòròyi na naha kàsunji i. Yii a Kile jáare mii á, bà mii si mpyi s'a pu yu pu jwunṇkanni na fyagara baa mē.

Jwumpe nizanmpe

²¹Kyaa maha kyaa li jye mii jùṇṇo taan, ná nde mii jye na mpyi ke, wuu ntàannamacinmpworonji Tisike sí n-sà cyire puni jwo yii á. Kafoonji báarapyi njicēṇṇe u jye u wi. ²²Mii à li yîrige li kurugo maa u tun yii á, nde li naha wuu kàmpañke na ke, yii i lire cè, u u màban le yii e. ²³Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita u yyejñṇke ná tàange ná dáníyanji kan cìnmpyiibii pun'á. ²⁴Shin maha shin u à Kafoonji Yesu Kirisita kyaa táan uy'á sèenji na ke, Kile u jwó pire puni na, u u jwó le pí á!

Leterɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ funɔ jwumpe e ke

Filipi kànhe na mpyi Masedoni kùluni kànhe kà. Yahutuubii mpyi a nyaha wani mɛ, pi mú bá mpyi a shiin kɛ kwò si nta nɔ pi Kile Jwumpe kàlambaga faanra mɛ.

Tèni i Poli à sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani ke, lire tooy'e pìl'à piye kan Yesu á maa mpyi dánafee (Kapyiɛnkii 16.11-40). Dánafeebii kurunke shiinbii fànha mpyi supyishinji sanji, Yahutuubii mpyi a nyaha pi e mɛ. Lire kàntugo u kùsheeni là tooy'e, fànhafeebil'à u cù a tò kàsuni i Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo. Filipi dánafeebil'à yire lógo ke, maa wà tun ná bùnyɛ yaay'i, u sà nkan u á kàsuni i. Nyɛ Poli à nge leterɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ mà u yaha kàsuni i, maa fwù kan pi á. U jwump'à yyaha tí ná funntange e, nkemu i dánafeebil'à yaa pi pyi yyefuge tɛrigil'e ke.

Poli à li cya Filipi dánafeebil'á pi mbèni yaha u kwòro pi ná piye shwòhòl'e. Yesu Kirisita à uye tìrige pyinkanni ndemu na ke, maa li cya pi á, pi piye tìrige piy'á lire pyinkanni na.

Cyelentiibii kafinivinibii pìi mú na mpyi wani, pire la mpyi si fànha cyán dánafeebii na pi raa Yahutuubii saliyanji kurigii jaare. Pii sí na mpyi wani, pire mpyi na pi nyii karigii kanni pyi. Poli à nje yɛɛyi kan dánafeebil'á mà taha cyire kapyaaagii shuunninji na, bà pi si mpyi s'a piye kàanmucaa mɛ.

Nge leterɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ funɔ jwump'à li cyêe na Filipi dánafeebii kyal'à táan Poli á sèe sèl'e.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli ná Timòti, wuu pi nyɛ Yesu Kirisita báarapyii ke, wuu pi à nge leterɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ, si nkan yii Kile wuubii ná yii kàanmucyafeebii ná tɛɛfeebil'á, yii pi nyɛ Yesu Kirisita wwoɲɛɛge e, Filipi kànhe e ke. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwò yii na, pi i yyeninje kan yii á.

Poli à li cyêe Filipi dánafeebii na na pi kyal'à táan ur'á

³ Tère o tère e mii à sònɔo yii kyaa na ke, mii maha fwù kan Kile á. ⁴ Mii aha a Kile jáare yii kyaa na tère o tère e ke, mii maha u jáare ná funntange e, ⁵ naha na yɛ mà lwó ku tasiige e mà pa nɔ fo numɛ na, yii à mii tɛɛ Jwumpe Nintanmpe njwunji na.

⁶ Kilenji u à uru báaranji nijcɛnnji sii yii e ke, mii à tɛɛn ná l'e na u sí uru pyi yii e, zà nɔ u tɛɛni na Yesu Kirisita cannuruge.

⁷ Mii à yaa mii u a sônñi lire sònñòñkanni na yii kyaa na, naha na yε yii kyal'à waha mii na sèl'e. Mà mii yaha kàsùñi i, lire nyε mε mà mii yaha mii u Jwumpe Nintanmpe báami maa pu pyàagii sénmege na jcyêre sùpyire na, Kile à jwō mii na maa uru báarañi ngemu kan mii á ke, yii à pyi mii wwojεε uru báarañi i. ⁸ Kile yabilin'á li cè na bà Yesu Kirisita à wuu kyaa táan uy'á mε, amuni yii kyal'à táan mii á sèe sèl'e.

⁹ Nde mii na jáare Kile á ke, lire li nyε, tàange ku nyε yii ná yiye shwòhol'e ke, kuru k'a sì yyaha na, yii i yákilifente ná jçèñi sèe wuñi ta, ¹⁰ bà li si mpyi ndemu l'à yaa ná yii e ke, yii i lire cè mε. Lire e yii sí n-pyi sùpyii mpiimu pi à tíi, maa mpyi tìgìre cyaga baa, fo zà nō Yesu Kirisita cannuruge na ke. ¹¹ Yii karigii puni sí raa n-pyi ntìñi funñke e ná Yesu Kirisita fànhe e. Lire li sí mεtange ná pèente taha Kile na.

Poli kàsùñi njyìn'á Jwumpe Nintanmpe pyi p'à nō cyeye ninyahay'e

¹² Mii cìnmpyiibii, mii la nyε yii i li cè na kyaage k'à mii ta ke, kuru bá à pyi kanuñō mà shinnyahara pyi t'à Jwumpe Nintanmpe lógo. ¹³ Naha kurugo yε saanbwòhe pyεngε shiinbii ná sùpyire sannte pun'à li cè na Kirisita kurugo pi à mii cū a pwō naha kàsùñi i. ¹⁴ Lire e mii kàsùñi njyìn'á kurugo, mpii pi à dá Kafoonji Yesu na ke, pire ninyahara à piye waha Kile jwumpe njwuñi na sùpyir'á, fyagara baa.

¹⁵ Sèe wi, pìi maha Kirisita kyaa yu mii báarañi yijcyεge ná u nyipεenni na, ñka pìi maha u kyaa yu ná funvyinge e. ¹⁶ Pire maha uru báarañi pyi tàange funñke e, naha na yε pi à li cè na mii nyε naha kàsùñi i s'a Jwumpe Nintanmpe báami sùpyir'á. ¹⁷ Ñka mpii pi nyε na Kirisita kyaa yu ná mii báarañi yijcyεge e ke, pire funzòñjore nyε a jwō mε, pi maha lire pyi si nta là bàra mii yyefuge na naha kàsùñi i. ¹⁸ Ñka pi na lire pyi ná funjçèñi'i yo, pi nyε na li pyi ná funjçèñi'i mà yo, mii kuro nyε yire e mε. Kirisita kyaa na yu sùpyir'á mà kwò ke, lir'á mii funñke táan.

Là bá sí n-bàra mii funntange na, ¹⁹ naha na yε mii à li cè na yii Kileparege ná Yesu Kirisita Munaani* fànhe sí cyire kawaagii kèèñjε mpyi mii á, sí ta kuro. ²⁰ Nde mii nyε na sigili ná na zòmbilini puni i, maa na sònñjore taha li na ke, lire li nyε, mii sì n-sìi n-sílege si raa Kirisita père ná naye puni i mε. Mii sí raa lire pyi fyagara baa bà mii à li pyi tanjaa fo mà pa nō ninjaa na mε, ali li mée ká sàa bē ná mii munaani i.

²¹ Naha kurugo yε mii munaani nyε a taha yafyìn na ñke nìñke na Yesu Kirisita wwojεεge kàntugo na mε. Mii aha ñkwū, mii sí kuru wwojεεge tònñi ta. ²² Ñka mii u mō shì na, kampyi lire sí n-jà mii pyi mii u báara njçèñjε pyi sahanjki, nyε mii sàha

* 1:19 Yesu Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyε nìñkin.

naha a ninjwuyo cè mε. ²³ Mii funnke na mii shwóhali cyire jcyii kapyaaagii shuunniini shwóhól'e. Mà kwû, maa mpyi ná Kirisita e, lire l'à táan mii á, lire tònni mú u à pèe. ²⁴ Nka mii u pyi shì na, lire li sí n-pwóro yii á sèl'e. ²⁵ Mii mú s'à tèn ná lire e. Lire kurugo mii à li cè na mii sí tère pyi yii puni taan, si yii tégε, bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i ná funntange e mε. ²⁶ Lire e mii aha núr'a kàre yii yyére tèn ndemu i ke, lire sí yii jùnyi yîrige Yesu Kirisita wwojεge e.

²⁷⁻²⁸ Nka Jwumpe Nintanmpe p'à jwo Kirisita kyaa na ke, yii kapyiinkii pun'à yaa cyi yyaha tíi ná pur'e. Mii jyε yii shwóhól'e yo, mii laag'à tòn yii na yo, li tégεni li jyε mii u lógo na yii na wá a kwôro jwómεε ninjin na†, maa yii sònjore pyi ninjin, maa yii fànhe pyi ninjin báaraŋi na, mpíi pi jyε na Jwumpe Nintanmpe túnni ke, bà yii fyagara baa wuubii si mpyi si pire sige lire na mε. Pire u kapyiinkil'à li cyêe na Kile sí pi shi bò, yii kapyiinkii s'à li cyêe na Kile sí yii shwó. Kile mú sí u à lire yaa, ²⁹ jaha na ye u à jwó yii na, maa yii pyi yii à dá Kirisita na, lire kanni bà mε, maa yii pyi yii à kyaala u kurugo mú. ³⁰ Mpíi pi jyε na Jwumpe Nintanmpe túnni ke, zhîŋi yii mpyi a nya mii u leni ná pire e, ná mii saha na u leni numε ke, uru zhîŋi shîŋi yii na leni numε.

2

Yii yiye tîrige Yesu Kirisita fiige

¹ Nyε ná Kirisita à wuu tégε wuu u maban leni wuye e, maa wuu zòmpyaagii taali tàange cye kurugo, maa wuu pyi wuu à wwó Kile Munaani cye kurugo, maa wuu tégε wuu à pyi jùnaarafee ná jùmpinεfee, ² lire e ke, yii yii sònjore pyi ninjin, yii yiye kyaa táan yiy'á, yii bê yii i mpyi ninjin. Lire ká mpyi, mii funntange sí n-fúnŋo. ³ Yii àha raa yii karigii pyi ná yijncyεge e s'a yiye cyère mε, nka yii yiye tîrige, yii yiye yaha pi sanmpii kàntugo. ⁴ Yii àha raa karigii pyi yii yabilimpíi tònŋi kanni kurugo mε, nka yii a cyi pyi pi sanmpii tònŋi kurugo mú.

⁵ Yii sònŋoŋkann'à yaa li pyi Yesu Kirisita wuuni fiige:

⁶ U ná Kile na jyε ninjin,

ŋka u jyε a li lwó uye funŋ'i si fère sín kuru tayyérege na mε.

⁷ U à jεn'a uye tîrige, maa mpa mpyi sùpya, maa mpyi biliwe fiige.

Puru funnke e

⁸ u à jεn'a uye tîrige,

maa Kile jwómεεni cû fo mà sà nò kwùŋi na,

kworokworocige jūŋ'i u à kwû bá!

† **1:27-28** Pii maha jwo: «li tégεni li jyε mii u lógo na Kile Munaani cye kurugo yii à kwôro jwómεε ninjin na.»

⁹ Lire kurugo Kile à u dùrugo sèe sèl'e, mege k'à fànha tò meyi puni na ke, maa kuru le u na, ¹⁰ bà nìnyinji yaayi ná jìnkè wuyi ná jìnkè jwòhò wuyi puni si mpyi s'a nìnkure sínni Yesu mege na s'a u pèe,

¹¹ si ntèen li taan na Yesu Kirisita u jye Kafoonji me. Lire sí pèente taha Tufoonji Kile na.

¹² Lire e ke mii ntàannamacinmpyiibii, pyin'kanni na yii à mii jwòmèeni cù mà mii yaha yii shwòhòl'e ke, mii mée jye mii jye yii shwòhòl'e me, yii là bàra tire jwòmèecunte na. Kile à yii shwò báaraŋi ngemu mée na ke, yii a uru pyi yiye ntirigenji funŋke e, yii i pèene taha u na. ¹³ Naha na ye Kile yabilinji u à fànhe kan yii á maa uru báaraŋi mpyinji lage le yii e, bà u jyii wuuni si mpyi s'a mpyi me.

¹⁴ Yii a yii karigii puni pyi jwunyahama ná nàkaana baa, ¹⁵ bà yii si mpyi si ntii si mpyi tigre cyaga baa, si mpyi Kile pyii, wà si tajwugo ta mpiimu na, diŋyeni sùpyire nimpeere shwòhòl'e me. Yii bèenmp'à yaa p'a jì tire shwòhòl'e mu à jwo wòrii. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe pu jye na shìŋi nìŋkwombaanji kaan ke, yii raa puru yu pi á. Lire ká mpyi, Kirisita cannuruge, yii sí mii pyi mii u jùnjirire ta. Lire sí li cyèe na báaraŋi nìŋganji mii à pyi ke, uru jye a pyi jùŋò baa me.

¹⁷ Yii li cè na uru báaraŋi mii jye na mpyi yii dányanji kurugo ke, mii sìshange mée ká mpyi na sí n-wu sáraga fiige uru tooy'e, lire sí n-taan mii i, mii sí n-pyi funntange e ná yii puni i. ¹⁸ Yii pyi kuru funntange e ná mii i mú.

Báaraŋi Timòti ná Epaforoditi à pyi ke

¹⁹ Kafoonji Yesu ká jye, li saha sì mò me, mii sí Timòti tun yii á, u u sà màban le yii e, u u yii yìrin'kanni cè u pa jwo na á, lire sí màban le mii i. ²⁰ Naha kurugo ye uru kanni baare e, sùpya jye naha ngemu u na sòŋŋi yii kyaa na mii fiige me. Sèenji na, u na sòŋŋi yii kyaa na. ²¹ Pi sanmpii puni na ñkòre piy'á. Yesu Kirisita á, bà pi jye na ñkòre me. ²² Nka Timòti wì ke, yii à li cè na u à li cyèe na u na jye báaraŋi nìncenŋe. U à mii tège Jwumpe Nintanmpe jwunji na, bà pyà maha u tu tège báara na me. ²³ Lire kurugo mii karigii sí n-cwònrò n-yaha cyage ñkemu i ke, mii aha bú kuru cè, mii sí n-tii u tun wani yii yyére. ²⁴ Mii mú s'à tèen ná l'e, Kafoonji ká jye, li saha sì mò me, mii yabilinji sí n-sà n-fworo yii na.

²⁵ Mii cìmpworonji ná mii báaraŋiŋenji Epaforoditi wì ke, u à mii tège zhileni na Kile Jwumpe yyaha yyére zhèŋi kurugo. Yaayi kani li mpyi mii na ke, yii à u tun ná yire e naha mii yyére. Numè mii à li lwó naye e si u nùruŋò ntùugo wani yii yyére. ²⁶ Naha kurugo ye u la mpyi a sii si sà fworo yii puni

na. Tèni i u à lógo na yii à uru yampe kyaa cè ke, li mpyi a waha u na. ²⁷ Sèenji na, u mpyi a yà fo na ŋko raa ŋkwûu. Ŋka Kile à jùñaara ta u na. U kanni na bà Kile à jùñaare ta mɛ, u à jùñaara ta mii na mú, bà li si mpyi yyetanhare tà hà ŋkwò mbàra mii yyetanhare na mɛ. ²⁸ Lire kurugo mii à wyèrɛ na ŋko si u tùugo yii yyére, bà li si mpyi yii aha núr'a u nya, li i yii funɲi táan, là si fworro mii funmpɛɛnre e mɛ.

²⁹ Lire e ke u aha bú nɔ wani yii yyére, yii i u jùŋɔ bɛ ná funntange e Kafoonji Yesu wwoŋɛɛge kurugo. Yii à yaa yii a pèente tare nte sùpyire shiɲi na. ³⁰ Naha kurugo yɛ Kirisita báaraɲi kurugo, u mpyi na ŋko si mpɔɔn u múnaani i. Kàmpyi yii mpyi naha mii taan, báaraɲi yii mpyi na sí raa mpyi mii á ke, u à uye kan ur'á fo na ŋko si mpɔɔn u múnaani i.

3

Yesu kurugo Poli à kàntugo wà yaayi puni na

¹ Nyɛ mii cɪnmpyiibii, yii pyi funntange e Kafoonji kurugo. Jwumpe mii à fyànha a jwo yii á ke, mii sì n-sii n-kànha si puru ninumpe taha yii á mɛ. Puru pu sí yii pyi yii kwôro kuni niɲɛnni i.

² Mpii pi maha báaraɲe pyi ke, yii a yiye kàanmucaa pire na, pi à pi mu à jwo pwuun, pi maha sônɲi na ŋkwòɲɲi u maha sùpyaɲi pyi u à pyi Kile sùpya, yire sí nyɛ sèe mɛ. ³ Wuu pi nyɛ na Kile pɛrɛ Kile Munaani fànhe cye kurugo, maa dá Yesu Kirisita na maa wuye pɛrɛ ná u kani i ke, wuu pi nyɛ Kile sùpyiibii sèe wuubii. Wuu nyɛ a wuu sônɲore taha sùpyire làdaabii karigii na mɛ.

⁴ Kàmpyi sùpyire làdaabii karigii mpyi ná kaɲwɔɔni i, mii yabilɲi mpyi na sí na sônɲore taha cyi na. Wà mɛɛ ká nta u u sônɲi na tànga na nyɛ ur'á mà u sônɲore taha cyire làda karigii na, tànga na nyɛ mii á mà tòro urufoo na. ⁵ Naha kurugo yɛ mii ziɲi canmpyiibaatanrewuuni, pi à mii kwòɲ, Izirayɛli shiɲi sùpya u nyɛ mii, maa mpyi Benzhamà tùluge shin. Mii à sii Eburu, mii mpyi na MusaSaliyaɲi kurigii ɲaare mà tàanna ná Farizhɛɛnbii toɲkuni cyi jwuɲkanni i. ⁶ Mii mpyi a sàa naye pwò lire na fo mii mpyi maha dánafeebii kyérege. Tigire cyaga nyɛ a mpyi mii na Saliyaɲi kàmpanɲke na mɛ.

⁷ Mii mpyi na tòn taa cyire karigil'e, ŋka Kirisita kurugo, tòn saha nyɛ cyi na mii á mɛ. ⁸ Mà mii Kafoonji Yesu Kirisita cè, yafyɲ nyɛ a sàa ɲwò mà lire kwò mii á mɛ. Uru kurugo mii à kàntugo wà yaayi puni na. Yaayi pun'à pyi mii á mu à jwo kafunturɔ bà mii si mpyi si Kirisita ta mɛ.

⁹ Mà mii yaha ná u e, li saha nyɛ na ntîri mii funɲi na Saliyaɲi kuni ɲaaraɲi cye kurugo mii à tíi mɛ. Ŋka mii à dá Kirisita na ke, lire cye kurugo Kile à jwo na mii à tíi. Dániyaɲi

cye kurugo Kile maha jwo na sùpyan' à tíi. ¹⁰ Nde mii na jcaa ke, lire li jye mà Kirisita yal'a cè, fànhe k'à u pyi u à jè a fworokwùni i ke, si kuru ta mú, yyefuge k'à u ta ke, si jyè kur'e mú, pyin'kanni na u à uye tírige maa nk'wù ke, si lire pyin'kanni lwó mú. ¹¹ Cyire puni lage jye mii na, bà Kile si mpyi si mii jè njige kwùni i me.

Wuu wuye waha wuu u tafere fê a nò ti tēgeni na

¹² Li jye mu à jwo mii à na karigii pyi a nò cyi tēgeni na maa cyi tōnni ta, lire jye me mà pyi tēgire cyaga baa me. Ali nume, mii à yyaha le tafere na, bà mii si mpyi si mpyi Yesu Kirisita fiige me. Lire kurugo Yesu Kirisita à wuu cwōōnr'a pyi uye wuu. ¹³ Mii cinn'pyiibii, mii jye a jwo na mii à ti tōnni ta a kwò mà dē, nka kyaa nin'kin li jye mii fun'j'i, lire li jye: karigii cyi à tòr'a kwò ke, mii jye na cyire kàanmucaa me, nde li jye mii yyaha yyere ke, lire mii jye na jcaa ná na cyeyi shuunni i tafere e. ¹⁴ Mii à naye waha tire tafere vèni na, fo si sà nò ti tayyerege na, bà mii si mpyi si ti tōnni ta me. Uru tōnni kurugo Kile jye na wuu yiri n'nyini na Yesu Kirisita cye kurugo.

¹⁵ Lire e ke Kile Jwumpe à tateenge wwù wuu mpiimu zōmpyaagil'e ke, wuu sōnnōnkanni l'à yaa li pyi lire. Yii wà ha nta ná sōnnōre taber'e, Kile sí yi yyahe fīniē n-cyēe urufoo na. ¹⁶ L'aha mpyi pyin'kanna o pyin'kanna na, Kile kuni i yii jye fo mà sà nò nume na ke, yi kwōro lire kuni i.

¹⁷ Mii cinn'pyiibii, yii puni jaaran'kann' à yaa li pyi mii wuuni fiige. Mpii pi na jaare wuu jaaran'kanni na ke, yii a pire pyin'kanni taanni. ¹⁸ Jwumpe p'à jwo na Kirisita à kwù kworokworocige na ke, pii na jye wani yii shwōhōl'e, pire kapyin'kil' à li cyēe na pi na puru jwumpe tūnni. Mii à fyānha a yi jwo yii á, nka nume mii mēsuwun' saha sí nūru yi taha yii á. ¹⁹ Pire canmpyaagii ká nk'wò, Kile sí pi shi bō, jaha na ye pi à pi mūntanma karigii fun'jō lwó mà tòro Kile na. Karigii cyi sí pi sílege ke, pi maha piye pēe ná cyire e. Dinyen' karigii kanni cyi à pi yyaha jī.

²⁰ Nka wuu pi ke, wuu pyenge na jye n'nyini na Kile yyere. Wuu na wuu Kafoon' Yesu Kirisita sigili, uru u jye wuu Shwofoon'j. U sí n-yīri wani si mpa. ²¹ U aha bú mpa, u sí wuu cyeere fānha baa woore kēēnne mpyi cyere nisinana u woore fiige ná u sífente e, tire ntemu ti sí yaayi puni pyi yi kúu u á ke.

4

Poli à sōnnōnkanni nin'cenni cyēe dānafēebii na

¹ Jye mii ntāannamacinn'pyiibii, mii la à sì si nūru yii nya. Mii fun'jk' à táan yii kurugo, yii à mii jūn'ke yīrige. Mii

ntàannamacinmpyiibii, yereyi mii à kan yii á nume ke, yire kurugo, yii kwôro Kafoonji Yesu wwojenge e.

² Mii na li jáare Evodi ná Sentisi á, pi i bê ninjin na, pi i nkôro Kafoonji wwojenge e. ³ Mu u nye mii báarapyijenge e. sêe wunji ke, mu wi ke, mii à li cya mu á, ma a mpii cyeebii shuunni tège, jaha na ye pi à fêre sín ná mii i, ka wuu u Jwumpe Nintanmpe jwo sùpyir'á, mà bâra Kilema ná wuu báarapyijengebii sanmpii meyi y'à sême shîni ninkwombaani tafeebii meyi tasemege e ke.

⁴ Yii pyi funntange e Kafoonji kurugo tégii puni i. Mii sí yi taha yii á sahanji, yii pyi funntange e. ⁵ Yii sùpyire puni yaha pi li cè na yii na nye numpijefee. Kafoonji nye yii nkere na. ⁶ Yii àha zii kyaa tège yiye funjo pen me, nka yaaga maha yaaga kyaa ku nye yii na ke, yii kuru cya Kile á, yii i u jáare sèl'e, yii i fwù kan u á. ⁷ Lire ká mpyi, yyejinke Kile maha nkaan ná k'à tòro sùpyani sònjokanni taan ke, kuru sí n-kwôro yii zòompii ná yii sònjore na Yesu Kirisita wwojenge e.

⁸ Nye mii cinmpyiibii, jwumpe nizanmpe mii sí n-jwo yii á ke, puru pu nye mpe: kyaa maha kyaa li nye sêe ke, pèente na ntaa kyaa maha kyal'e ke, kyaa maha kyaa l'à tii ke, kyaa maha kyaa l'à finije ke, kyaa maha kyaa l'à táan Kile á ke, kyaa maha kyaa l'à yaa l'a mpyi ke, kyaa maha kyaa l'à jwo ke, kyaa maha kyal'e sùpya sí n-jà nkée ta ke, yii a sònji cyire karigii shini na. ⁹ Mii à yii taanna karigii jcyiimu na, ka yii i jcyiimu ta, maa jcyiimu lógo mii jwo na ke, mà bâra yii à mii nya jcyiimu tapyige e ke, yii a cyire pyi. Lire ká mpyi, Kilenji u maha yyejinke kaan ke, uru sí n-pyi ná yii e.

Poli à fwù kan Filipi shiinbil'á pi bùyje yaayi kurugo

¹⁰ Mii funntanga wun'à fwù kan Kafoonji á sèl'e, jaha na ye yii à li cyêe mii na sahanji na yii na sònji mii na. Yii mpyi a fyânha na sònji mii na, nka pyinkanna nye a mpyi yii á si mii tège me. ¹¹ Yaaga kurugo bà mii nye na yi yu mà de, jaha na ye yaaga na nye mii á yo, yaaga nye mii á mà yo, cyire puni maha bê mii á. ¹² Fòjke e yo, yaarafente e yo, mii à naye pyinkanni cè. Pyinkanna maha pyinkanna na mii à sii cyaga maha cyag'e ke, lire maha bê mii á. Yalyire na nye mii á yo, mii na nye katege e yo, yaarafente e yo, yaare kuunji i yo, mii à tée cyire puni na. ¹³ Kirisita à fânhe nkemu kan mii á ke, kuru ku maha mii pyi mii u jini cyire karigii puni na. ¹⁴ Nka lire ná li wuuni mú i, yii à mii tège mii yyefuge tène i, yii à kacenne pyi.

¹⁵ Yii Filipi shiinbii pi ke, yii à li cè na tène i mii à yîri Masedoni kùluni i mà pa Jwumpe Nintanmpe njwuñi jwo cù ke, yii baare e, dânafeebii kurunke kabere nye a cye le mii á na báaranji i me. Yii à tòon ta mii báaranji i, maa mii tège ná

yii cyeyaayi i. ¹⁶ Ali mà mii yaha Tesaloniki kànhe e, yaayi kuunji u mpyi mii na ke, yii kanni pi à yire tùugo mii á fo tooyo shuunni.

¹⁷ Li nyε mu à jwo yii cyeyaayi yà kurugo mii nyε mà dε, nka mii la ku nyε Kile si jwó le yii á, yii cyeyaayi ninḱanyi kurugo.

¹⁸ Yaayi puni kyaa li mpyi mii na ke, yii à là taha yire na mà kan Epaforoditi u à pa nkan mii á. Numε mii funḱk'à níḱε, naha na ye yaaga kuu saha nyε mii na mε. Yir'à pyi mu à jwo sárage nùguntanga wogo nkemu na Kile à nyε ke. ¹⁹ Mii Kilenji sí yii màkwunwóyaayi puni kan yii á mà tàanna ná u yaarafente tεgεε baa woore e, Yesu Kirisita kurugo. ²⁰ Pèente ti taha wuu Tunji Kile na fo tèekwombaa. Amiina!

Fwùḱi nizanji

²¹ Yii Kile wuubii puni ninḱin ninḱin shéere Yesu Kirisita wwoḱεεge e. Cìmpyiibii pi naha naha ná mii i ke, pir'à yii shéere. ²² Kile wuubii puni pi nyε naha ke, pir'à yii shéere. Nka mpíi pi nyε na báaraḱi pyi Ɔrəmu saanbwəhe Sezari pyenge e ke, ncyi bá a taha pire u fwùḱi ninḱanji na.

²³ Kafoonji Yesu Kirisita u ḱwó yii na, u u jwó le yii á.

Letereŋi Poli à tun Kòlòsi kàñhe **dánafeebil'á ke** **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereŋi** **funṅo jwumpe e ke**

Poli wwoŋeŋi Epafurasi u à Jwumpe Nintanmpe jwo Kòlòsi kàñhe e, ka pii si piye kan Yesu á. Poli yabilinji nye a nɔ wani kuru kàñhe na me, nka u mpyi maha Kile jáare pire dánafeebil'á, ali mà u yaha kàsuni i.

Nye mà Poli yaha kàsuni i, Epafurasi à kàr'a sà yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii pii na wá na nyàhaŋgurugunji pyi dánafeebii shwòhòl'e Kòlòsi kàñhe e. Pire kafinivinibii mpyi na dánafeebii nùnyi tare, mà lire nùŋke pyi na pi nye na pi yalyire ná pi kataangii karigii cwòonre mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e me, na pi nye na Kile mèlèkèebii père me.

Nye Poli à yire lógo ke, ka li i u funṅo pen. Lire e u à nge letereŋi sém'a tun Kòlòsi kàñhe dánafeebil'á maa pi funṅo cwo Yesu Kirisita fàñhe na, maa li cyêe pi na na Yesu Kirisita à fàñha tò mèlèkèebii na. Uru cye kurugo, Kile à pi dá. Yesu ká mpyi ná ngemu i ke, urufoo saha nye a yaa u a Kile mèlèkèebii père me.

Lire e Poli à li cyêe pi na na pi kàntugo wà diŋyeŋi nyii karigil'á, bà pi kyaa si mpyi si ntáan pi nùṅufoonji Yesu á me, pi a yàfani piye na, pi i piye kyaa táan piy'á, mpíi pi nye pi nye Kile kuni i ná pi e me, pi i jwuŋkanna cè ná pire e.

Poli à Kòlòsi dánafeebii shéere

¹ Mii Poli u nye Yesu Kirisita tùnntunṅo mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonji Timòti, ² u à nge letereŋi tun Kile wuubil'á Kòlòsi kàñhe e. Yii pi nye wuu cìmpyiibii pi à taha Kirisita fye e tèrigii puni i ke, wuu Tunji Kile u jwò yii na, u u yyenŋke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kòlòsi dánafeebii kyaa na

³ Nye tèrigii puni i wuu aha a si raa Kile jáare yii kyaa na, uru ngemu u nye wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tunji ke, wuu maha u shéere, naha na ye ⁴ pyinṅanni na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná pyinṅanni na Kile wuubii puni kyal'à táan yii á ke, wuu à yire lógo. ⁵ Yii à yii sòṅṅore taha yaage nkemu na, ná yii sí kuru ta nìnyinji na ke, kuru ku nye yii daniyanji ná yii tàange nùŋke. Jwumpe Nintanmpe pu nye sèenji, ná p'à fyànha a nɔ yii na ke, pur'à ku kyaa jwo. ⁶ Puru jwump'à nɔ diŋyeŋi puni na bà p'à nɔ yii na me, p'à yasere pyi, maa mpúgo. Pu na lire pyi yii shwòhòl'e mú, mà lwó yii à Kile kacenni kyaa lógo, maa li cè sèe

sèl'e ke. ⁷Wuu ntàannamabaarapyijɛɛɛni Epafirasi à yii kâla yire cyeyi na. Kirisita báarapyi nɛɛɛɛɛ u nyɛ u wi yii shwɔhɔl'e. ⁸Kile Munaani à tàange ɲkemu le yii e ke, u à kuru kyaa jwo wuu á.

Poli na Kile náare Kolosi dánafeebii kyaa na

⁹Lire l'à li ta, mà lwó canɲke wuu à yii kyaa lógo ke, wuu na Kile náare yii á tɛrigii puni i. Wuu na u náare, nde u la nyɛ yii a mpyi ke, bà yii si mpyi si lire sɛnmɛge ɲcè mɛ. U u yákilifente kan yii á, bà yii si mpyi s'a u karigii ɲaa s'a ɲcwúu mɛ. ¹⁰Lire e yii toronɲkanni sí Kafoonɲi Kile wuuni lwó, s'a u nyii wogigii kanni pyi, s'a kacɛɲkii shɛɲi puni pyi, s'a si yyaha na Kile ɲcɛɲi i. ¹¹Kile Siɲi Punifoo sí raa fànhe kaan yii á, bà yii si mpyi si yii kalɛɲkii puni kwú ná funntange ná funɲɛɲke e mɛ.

Kirisita nyɛ diɲyɛɲi puni ɲùɲo na

¹²Yaayi Tufoonɲi Kile à yaha u bèɛnmpe e ɲɲyɛɲi na, u wuubii mɛɛ na ke, yii a fwú kaan u á yire kurugo, ɲaha na yɛ u à yii le yire tafeebil'e. ¹³U à wuu dír'a yige numpini fànhe e mà le u Jyanɲi saanre e, uru ɲgemu kyaa l'à táan u á ke. ¹⁴Uru cye kurugo Kile à wuu ɲùɲo wwú kapegigii bilere e, maa cyi yàfa wuu na.

¹⁵Uru u nyɛ Kilenɲi ɲɲyambaani nàɲɲani, uru u à fànha tò Kilenɲi yayaayi puni na,

¹⁶ɲaha na yɛ uru cye kurugo Kile à diɲyɛɲi yaayi puni dá, ɲɲyɛɲi wuyi ná ɲɲɲke wuyi,

yaayi ɲɲyayi ná ɲɲyambaayi,

mu à jwo ɲje yi nyɛ saanre ná kafente ná ɲùɲufente ná fànhafeente e ke,

yire yaayi pun'à dá u cye kurugo, maa dá u mɛɛ na.

¹⁷Uru u nyɛ yaayi puni yyaha na, uru cye kurugo yaayi pun'à yiye cù.

¹⁸Uru u nyɛ dánafeebii kurunɲke ɲùɲke*.

Kuru na nyɛ sùpyani cyeere fiige,

uru u nyɛ kuru tasiige,

ɲaha na yɛ uru u à pyi shincyiwe mà ɲè a fworokwùɲi i.

Lire na, u à yyahayyerenɲi lwó karigii puni i.

¹⁹L'à táan Kile á, cyeyi puni yi nyɛ ur'e ke, na yire yi pyi u Jyanɲi i.

²⁰Uru cye kurugo Kile à mbɛɲi cya ná yaayi puni i.

Sishange u à wu kworokworocige na ke,

ná kur'e Kile à yyeɲɲɲke kan ɲɲɲke ná ɲɲyɛɲi yaayi pun'à.

²¹Tèecyiini i, yii sònɲopeere ná yii kapyiɲkii mpyi a li cyêe na yii laage mpyi a tɔɔn Kile na, maa mpyi u zàmpɛnmii. ²²Ŋka u Jyanɲi à pa mpyi sùpya maa ɲkwú. U kwùɲi cye kurugo, Kile

* 1:18 Pii maha jwo: «dánafeebii kurunɲke ɲùɲo na».

à yii ná uru shwòhòni yal'a jwò. Lir'à pyi bà Kile si mpyi si yii fwònrò baa wuubii ná yii tìgìre baa wuubii yaha yii yyére u yyahe taan si jɛɛ yii na mɛ. ²³ Nka fo yii aha yiye pwò Kile kuni i, maa tayyérege nɛncɛnɛ wwû, yaage na yii sònnòr'à taha nɛnyɛni na ke, maa mpyi yii jɛɛ a funnò wwò kuru na mɛ. Kuru yaage kyaa Jwumpe Nintanmpe jɛɛ na yu. Yii à pu lógo, p'à jwo nɛnke sùpyire pun'á mú. Puru jwumpe njwunji kurugo, Kile à mii Poli pyi u báarapyi.

Poli na zhìni leni dánafeebii kurugo

²⁴ Nye mii cìnmppyibii, yyefuge e mii jɛɛ naha numɛ yii kurugo ke, kur'à táan mii i, jaha na yɛ Kirisita ná dánafeebii kurun'k'à kwòro kuru yyefuge e fo mà sà nò tènì là na, mii sí na nàzhannji pyi kur'e, bà dánafeebii kurun'ke si mpyi s'a sì yyaha na mɛ. ²⁵ Mii à pyi dánafeebii kurun'ke báarapyi, Kile u à mii yaha uru báaranji na yii á. Mii à yaa mii u Kile jwumpe puni jwo yii á. ²⁶ L'à mò, puru jwumpe mpyi a nɔwòhò sùpyire puni na, nka numɛ p'à jwo a nò Kile sùpyiibii na. ²⁷ U la mpyi si lire kanwòhòni nisinani nimbwooni cyêe supyishinji puni na. Lire kanwòhòni li jɛɛ: Kirisita jɛɛ yii e, lire l'à yii pyi yii à tɛɛn ná l'e na yii sí n-pyi shinbwoo Kile yyére. ²⁸ Wu na Kirisita kyaa yu sùpyire pun'á, marii pi yɛɛge maa pi kâlali ná yákilifente e, bà pi si mpyi si fûnnò Kile kuni i, Kirisita wwɔnɛge cye kurugo mɛ. ²⁹ Lire kurugo mii jɛɛ na báaranji pyi. Kirisita à fânhe nkemu kan mii á ke, ná kure e mii na zhìni leni. Kuru fânhe ku maha sínji kaan mii á.

2

¹ Zhìni mii na leni yii ná Lawodisi dánafeebii kurugo, mà bâra mpìi pi jɛɛ pi sàha nkòwò a mii jya a jya mɛ, mii la jɛɛ yii i li cè na ur'à waha a tòro. ² Mii na uru zhìni leni si màban le yii ná pire puni i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìnmpworoge ngwòni funn'ke e, yii i yákilifente shinji puni ta, yii i Kile kanwòhòni cè, lire li jɛɛ Kirisita. ³ Ur'e nàfuunji nɛnwòhòni jɛɛ mu à jwo yákilifente ná jɛɛni. ⁴ Mii na puru yu bà yii si mpyi si yiye shwò kàytuwògòre jwufeebii na mɛ. ⁵ Mii laage mɛɛ ká ntòon yii na, mii jɛɛ yii taan sònnòre e. Mii funntanga wu u jɛɛ, jaha na yɛ yii karigii puni sogolonkann'à jwò yiye shwòhòl'e, yii s'à taha Kirisita fye e ná funnò nɛnkin i.

Yii aha mpyi ná Kirisita e, yii nàzhàn à fworò yasunnyi i

⁶ Nye bà yii à jɛn'a Yesu Kirisita pyi yii Kafoonji mɛ, yii kwòro kuru wwɔnɛge e ná u e. ⁷ Bà cige ndìre maha mpyi nɛnke e, njn'k'a sì wá na ku jwò caa mɛ, lire pyin'kanni na, yii ndìre le Kirisita wwɔnɛge e, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i,

bà yii à taanna li na mε. Mà bâra lire na, yii fwùŋi ninŋkanŋi u nyaha u á.

⁸ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ŋkwò yiye yaha ɲwɔtanyifeebii pi yii ɲwɔ fáanŋa a cú mε. Pi jwumpe ɲye kafinara, Kile e bà p'à fworó mε. Pu ɲye ɲùŋɔ baa, maa yyaha tíi ná làdaabii karigii ná diɲyeŋi yasunɲi i, yire ná Kirisita sí ɲye kunul'e mε. ⁹ Kirisita u à pyi sùpya ke, yaayi puni yi ɲye Kileni sèe wunɲi i ke, yire puni na ɲye u e. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku ɲye ná ɲùŋufente ná sífente e ke, u à fànha tò yire puni na. Yii ná uru wwɔɲεεge cye kurugo, yii à yaayi puni ta mà yii funɲi ɲíŋe. ¹¹ U wwɔɲεεge cye kurugo mú, yii à kwòŋ, lire ɲye a li cyèe na sùpya u à yii cyeere cyage kà kwòŋ mε. Nka u à yii sòŋŋɔpeere kwòŋ a láha yii zòompíi na. ¹² Yii à batize ke, l'à pyi mu à jwo yii à le fannke e ná Kirisita e maa ɲè ná u e maa mpyi ná u e wwɔɲεεge e. Lir'à pyi dáníyanɲi cye kurugo Kile sífente e. Tire sífente t'à Kirisita ɲè a yige kwùŋi i. ¹³ Yii mpyi mu à jwo kwùu, ɲaha na ye yii kapegigii ná yii sòŋŋɔpeere mpyi na sàha ŋkwò a láha yii na mε, nka Kile à shì nivɔŋŋɔ kan yii á ná Kirisita e, maa yii kapegigii puni yàfa yii na. ¹⁴ Tìgire ná kapegigii cyi mpyi a sém'a yaha wuu yyaha na, na wuu à Saliyanɲi kèεge ke, Yesu Kirisita kwùŋi kworokworocige na, lir'à cyire puni shi bò. L'à pyi mu à jwo uru sémɲɲ'a kwòro kworokworocige na. ¹⁵ Uru kwùŋi cye kurugo, yaayi yi ɲye numpini i ná ɲùŋufente ná sífente e ke, Kile à yire fànhe shwɔ yi na, maa yi sílege, maa yi pyi yawiige diɲye puni ɲyii na.

¹⁶ Lire e yii àha núru ɲεε sùpya u a yii la wwû yii yalyire ná yii yabyεere làdanɲi ntiimbaanɲi na mε. Yii mú àha ɲεε pi a yii la wwû kataanni canɲi ná yivɔŋŋi ná canŋɔŋke làdanɲi ntiimbaanɲi na mε. ¹⁷ Cyire karigii puni mpyi kàntugo yyère wuuni nimbwooni nimpani nàŋjanɲi. Yesu Kirisita kyaa li, u à fànha tò nàŋjanɲi na, uru u ɲye sèenɲi puni. ¹⁸ Mpii pi na yà yu yii Kile pèenŋkanni na ke, yii àha raa pire kàanmucaa mε, ɲaha na ye mà piye tìrige maraa mèlekεebii père, lire l'à táan pi á. Pi ɲɔyi na pi à piye tíŋe, maa piye pèl'a tòro, mà tàanna ná pi sòŋŋɔŋkanni i. ¹⁹ Pi saha ɲye a piye pwɔ Yesu na mε, uru sí u ɲye ɲùŋke, mà li ta cyeere ká a ɲcáa yaage ɲkemu na ke, ɲùŋke ku maha kuru kan t'á. Nùŋke ku maha yatanzogompe ná kapaanre pyi cyere ninŋin, Kile sí u maha tire cyeere lyεge.

²⁰ ɲye yii à kwù ná Kirisita e ke, yii nàzhan à fworó ɲke ɲùŋke yasunɲi i. Yii kuro saha ɲye yi kafuunɲkil'e mε. Lire e ke yii àha núru ɲεε pi fànhe cyán yii na ɲcyii karigil'e mε: ²¹ «Ma hà nde lwó mε, li ɲye a ɲwɔ mε. Ma hà nde néεne mε, li ɲye a ɲwɔ mε. Ma hà mpwòŋ nde na mε, li ɲye a ɲwɔ mε.» ²² Cyire kafuunɲkil'à yyaha tíi ná yaayi ɲjemu i ke, yi shìŋi ɲye a nyaha mε. Yalyire nintiire ti ɲye ti ti, t'aha lyí a kwò, yi maha ŋkwò.

Sùpyiibii yabilimpìi nìnjaañii cyi nyε cyi cyi, cyi nyε a lwó a pwó Kile kuni na mε. ²³ Pii na sônñi na cyire karigii na nyε ncè, naha kurugo yε cyi na yu Kile pèenkanii ná sùpyañi uye nkyèregenii kyaa na. Mà li ta, kañwó nyε cyi na mε, sùpyire maha tiye père ná cyi e, Kile bà pi nyε na mpère ná cyi e mε.

3

Toronkanni nìnjyeeeni ná nìvǎnni kani

¹ Ná yii s'à jè a fworó kwùñi i ná Yesu i, lire e ke, sèeyaayi yi nyε nìnyinì na, cyage e Yesu à tèen Kile kàniñe cyεge na ke, yii a yire caa. ² Yii a sônñi kanna nìnyinì sèeyaayi na, yii i nìñke wuyi yaha wani. ³ Naha na yε yii à kwú maa jè, yii shìfǎnmii wuu pi à tèen ná Kirisita e Kile yyére. Uru shìfǎnñi na nyε kyaa ndemu li nyε li nyε na paa mε. ⁴ Kirisita u à shìfǎnñi kan yii á ke, u aha a si nya canñke nkemu i ke, yii sí nya ná u e u sìnampe e.

⁵ Lire e ke yii yii zòmpiibii bò, mu à jwo kañwóhóyi ná jacwóore shinì puni ná yaayi lapege ná funmbwóhe, kuru ná kacyinzunni mú à tàanna. ⁶ Mpii pi nyε pi nyε na Kile père mε, cyire karigii shinì cyi maha Kile lùuni pyi l'à yíri pire taan. ⁷ Tèecyiini i, yii mpyi na ntùuli cyi kurigil'e, yii mpyi cyire kapegigii cye e. ⁸ Nka numε, lùyirini ná lùpɛnni ná pege, yii cyire karigii puni yaha. Cyàhigii, lire nyε mε silege baa jwumpe pà tufiige nyε a yaa p'a fwoore yii jwóyi i mε. ⁹ Yii àha nùru raa finì yiye na mε, naha kurugo yε yii à fworó yii lyempe e, maa yii kapyinjyεgigii yaha. ¹⁰ Yii a zòmii nìvǎnmii lwó, yii à pyi sùpyii nìvǎnmii, maa mpyi yii Davooni málwǎrǎ, si u cè sèl'e. ¹¹ Lire kurugo yii à pyi Yahutuu yo, yii à pyi shinì wabere yo, yir'à fworó y'e, yii à kwǎn yo, yii nyε a kwǎn mà yo, yir'à fworó y'e, yii à pyi kànbwóhóshiin yo, yii à pyi nyεgɛnwóhóshiin yo, yir'à fworó y'e, yii à pyi bilii yo, yii nyε a pyi bilii mà yo, yir'à fworó y'e. Nde li nyε na wí ke, lire li nyε: Kirisita kyaa l'à jwo ke, uru u nyε yaayi puni jùñjǎ na, maa mpyi wuu puni i.

Dánafeebii wwoñεge kani

¹² Nyε ná Kile s'à yii cwǎnǎ, maa yii pyi uye wuu, maa yii kyaa táan uy'á, lire e yii a jùñaara taa yiye na, yii raa sùpyigire pyi ná yiye e, yii i yiye tìrige yiy'á, yii i mpyi jùmpinɛfee ná lùtaanfee, ¹³ yii i yii karigii kwú yiye e, yii raa yii kapyiñkii yàfani yiye na. Wà ha wurugo wà á, yii i puru jwo a kwó feefee, bà Kafoonì Yesu à yii ná uru shwóhǎlǎ wogigii kwó feefee mε. ¹⁴ Mà bàra cyire puni na, yii sàa yiye kyaa táan yiy'á, naha kurugo yε tàange ku maha ngwǎn shiinbii pwó piye na. ¹⁵ Mbèñi Kirisita à le yii shwóhǎl'e ke, uru u kwóro yii shwóhǎl'e, naha na yε Kile u à yii yyere yii i mpyi nìñkin. Yii a fwù kaan u á mú.

¹⁶ Yii Kirisita jwumpe yaha pu tatεεnge wwû yii zòompil'e sèe sèl'e. Yii a yiye kâlali, yii raa yiye yεεge ná yákilifente e, ná Zaburu sémeŋi myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a myahigii cêe ná yii zòmpyaagii puni i, yii raa Kile shéere. ¹⁷ Yii a yii kapyiŋkii ná yii kajwuŋkii puni pyi Kafoonj Yesu mεge na. Cyire tooy'e, yii raa Tufoonj Kile shéere Yesu mεge kurugo.

Pyεnge wwoŋεεge kani

¹⁸ Cyeebii, yii yiye tîrige yii nambaabil'á, lir'à yaa ná yii e Kafoonj Yesu wwoŋεεge e. ¹⁹ Nambaabii, yii yii cyeebii kyaa táan yiy'á, yii àha pi cû biliŋ fiige mε. ²⁰ Nàŋkopyire, yii yii sifeebii jwomyahigii cû karigii puni i. Yii aha a lire pyi, lire sí n-táan Kafoonj Yesu i. ²¹ Tiibii, yii àha lùgigii pεn ná yii pyilibil'e mε, lire ká mpyi, mabanŋi sí n-fworo pi e.

Bilibii ná pi jùŋufeebii kani

²² Bilibii, yii yii jùŋufeebii jwomyahigii cû karigii puni i. Yii àha raa pi jyiŋyaga báaraŋi kanni pyi si nta ntáan pi á mε. Yii a u pyi ná funvyinge e, yii raa Kafoonj Yesu pêre. ²³ Báara maha báara na yii jye ke, yii a u pyi ná zòvyinre e, bà yii maha báare Kafoonj Yesu á mε, l'àha mpyi mu à jwo yii na báare sùpyir'á mε. ²⁴ Yii àha ŋkwò funŋo wwò na Kafoonj sí yii sâra mε. Yaayi u à yaha u wuubil'á ke, yire yà u sí n-kan yii á. Kafoonj Kirisita á yii na báare. ²⁵ Ŋka shin maha shin u kapyii li jye báaraŋe ke, urufoo sí n-sâra n-tàanna ná kur'e, jaha na yε Kafoonj jye a sùpya pwóŋo sùpya na mε.

4

¹ Jùŋufeebii, yii a yii bilibii cwôre ná fyɛnmpe ná ntɛŋi i, yii àha funŋo wwò na yii mú na jye ná Jùŋufoonj w'e nɛŋyɛŋi na mε.

Yεεyi nizaŋyɛi

² Yii àha ndáha Kilejarege na mε, yii yyaha le ku na, yii raa fwù kaan Kile á tεrigii puni i. ³ Yii raa Kile jáare wuu á mú, bà u si mpyi si pyiŋkanni nɛŋcenni kan wuu á, wuu raa Kirisita kaŋwóhɔni kyaa yu sùpyir'á mε. Lire kurugo mii à le kàsɔŋi i.

⁴ Yii kwôro jarege na mii á, bà mii si mpyi s'a li sɛnmεge s'a yu li jwuŋkanni na mε.

⁵ Jye mpɛi pi jye pi jye Kile kuni i ná yii e mε, tère o tère e yii à laaga ta ke, yii a kacɛŋɛi pyi pi á, yii raa pi cwôre ná yákilifente e. ⁶ Yii jwómugure ti pyi ná tɛpoomo ná kaŋwóhɔni i tεrigii puni i, yii raa sùpyire jwó shuu yii a jwóge.

Fwùŋi nizaŋŋi

⁷ Wuu ntáannamacinmpworonj, Kafoonj Yesu báaraŋyɛŋi Tisike, u jye na báare ná mii i ke, jwómεε nɛŋkinfoo wi. Kyaa

maha kyaa li nyɛ naha ke, u sí n-sà cyire puni jwo yii á. ⁸ Mii à li yîrige li kurugo maa u tun yii á, u sà wuu yîrɪnkanni jwo yii á, bà lire si mpyi si màban le yii e mɛ. ⁹ Mii à Onɛzimu mú bâra u na, yii ntàannamacinmpworonɔ wà wi, dânasupya wi. Karigii cyi nyɛ naha ke, u sí cyire puni jwo yii á.

¹⁰ Mii kàsujyijɛɛnɔ Asitariki à yii shéere. Barinabasi cɪnmpworonɔ Marika mú à yii shéere. Mii à u kyaa jwo yii á mà kwò. U aha nɔ yii na, yii u cû a jwò. ¹¹ Yesu pi maha mpyi Zhutusi ke, ur'à yii shéere mú. Yahutuubii dânafeebil'e, pire shiin taanrenɔ kanni pi à mii tɛgɛ, pyɪnkanni na sùpya sí n-jà n-jyè Kile Saanre e ke, ka wuu u lire jwo sùpyir'á. Pi à màban le mii i sèl'e. ¹² Yii cɪnmpworonɔ Epafirasi u na báare Yesu Kirisita á ke, ur'à yii shéere mú. Tèrigii puni i u à uye waha Kilejarege na yii kyaa na, bà yii si mpyi si nkôro Kile kuni i si fûnɔ l'e, s'a Kile nyii wuuni pyi tèrigii puni i mɛ. ¹³ Mii sí n-jà yi jwo yii á: yii ná Lawodisi dânafeebii ná Erapolisi wuubii kani nyɛ Epafirasi zòɔ na sèe sèl'e. ¹⁴ Luka, wuu cevoonɔ dògɔtɔrɔnanɔ ná Demasi, pir'à yii shéere.

¹⁵ Yii Lawodisi kànhe dânafeebii shéere, Nimifa ná dânafeebii pi maha binnini u bage e ke, yii i pire shéere mú. ¹⁶ Yii aha nge lɛtɛrɛnɔ kâla, yii i u kan Lawodisi dânafeebil'á pi kâla, sémɛnɔ ngemu ká yîri Lawodisi i ke, yii mú pi uru kâla. ¹⁷ Yii yi jwo Arisipi á, na u àha nkò funɔ wwò Kafoonɔ Yesu báaranɔ ninɔkanɔ na u á mɛ. U u u pyi u nɔ u tɛgɛni na.

¹⁸ Mii Poli yabilinɔ cyɛge k'à nge fwùnɔ sémɛ. Yii àha funɔ wwò li na na mii nyɛ naha kàsɔnɔ i mɛ.

Kile u jwò yii na, u u jwó le yii á.

Poli à lɛtɛɛŋi niŋɔyɪŋi ŋgemu tun Tesaloniki kàŋhe dánafeebil'á ke Mpe yɪi à yaa yɪi cè mà jwo yɪi jyè lɛtɛɛŋi funŋo jwumpe e ke

Tesalonike kàŋhe na mpyi Masedoni kùluni i. Silasi ná Timòti à Poli tègɛ Jwumpe Nintanmpe ɲjwuŋi na wani, ka pɪi si piye kan Yesu á. Poli ɲyɛ a jà a tèrɛ nimbwoo pyi wani kuru kàŋhe na mɛ, ɲaha kurugo yɛ Yahutuubil'à u kyéregɛ wani (Kapyiŋkii 17).

Poli yìrɪŋkwooni kàntugo lire kùluni i, u à Timòti tun Tesaloniki kàŋhe e, u sà dánafeebii kàanmucya kampyi yyefuge ɲyɛ a pi pyi pi à sàa le Kile kuni ɲaaraŋi na mɛ. Nyɛ tɛni i Timòti à nùr'a pa maa jwuntanma jwo Poli á mà yyaha tí ná dánafeebil'e ke, ka Poli funntanga wuŋi si ɲge lɛtɛɛŋi sém'a tun pi á.

Ngɛ lɛtɛɛŋi funŋke e u à fwù kan Kile á, maa màban le dánafeebil'e, bà pi si mpyi si ɲkwôro Kile kuni i s'a si yyaha na mɛ.

U à pi funŋo cwo u báaraŋi pyiŋkanni na tɛni i u mpyi pi shwôhɔl'e ke. U funŋk'à táan, ɲaha kurugo yɛ u à li ɲya na dánafeebil'à kwôro Kile kuni i, ali mà li ta ɲgahaŋi ɲyɛ pi ɲuŋ'i. U la ɲyɛ si nùru pi ɲya (1--3). U à pi funŋo cwo u kàlaŋi na mà yyaha tí ná ɲaaraŋkanni niŋcɛnni i. U à li cya pi á na pi a piye kàanmucaa katupwôhɔy na (4.1-12).

Dánafeebii kurunke e, pɪi funmpɛn wuu pi mpyi mà yyaha tí ná dánafeebii niŋkwuubil'e. Ka Poli si màban le pi e maa li cyêe pi na na Yesu à ɲè a fworɔ kwùŋi i pyiŋkanni ndemu na ke, dánafeebii pi à kwù ke, Kile sí pire ɲè Yesu fiige. U à jwo na Yesu sí nùru n-pa canŋka. U aha mpa, dánafeebii puni sí n-pyi ná u e fo tèekwombaa (4.16-17).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kurunke ku ɲyɛ wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kàŋhe e ke, mii Poli ná Silivɛn ná Timòti, wuu pi à ɲge lɛtɛɛŋi sémɛ si ɲkan yii á. Kile u ɲwô yii na, u u yyɛɲɲke kan yii á.

Tesaloniki kàŋhe dánafeebii Kile kuni ɲaaraŋkann'à Poli yyaha ɲi

² Wuu maha fwù kaan Kile á yii kyaa na tèrigii puni i. Wuu aha a si raa u ɲáare tèrɛ o tèrɛ e ke, wuu funŋo ɲyɛ na wwùu yii na mɛ. ³ Kacɛɲŋkii yii à pyi maa li cyêe na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná báaraŋi yii à pyi maa li cyêe na Kile kyal'à táan yii á

ke, ná pyínkanni na yii à yiye waha maa yii sònṅòrè taha wuu Kafoonji Yesu Kirisita na ke, wuu aha a Kile jáare, wuu funṅò jye na wwùu cyire na me. ⁴Wuu cìmpyiibii, wuu à li cè na Kile à yii kyaa táan uy'á maa yii cwònr'a pyi u wuu. ⁵Yii li cè na tènì i wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, li jye a mpyi a dá jwójwumpe kanni na me, ṅka Kile Munaani fànhè mú mpyi a bâra maa yii pyi yii à dá na wuu jwumpe na jye sèe. Naaranṅanni na wuu mpyi na jaare yii shwòhòl'e yii ntèḡḡḡi kurugo ke, yii à lire cè. ⁶Wuu jaaranṅanni ná Kafoonji wuuni jye ninḡḡḡi, lire jaaranṅanni yii s'à lwó. Kile Munaani fành'á yii pyi yii à jye Kile jwumpe na ná funntange e yii yyefuge tèrigil'e. ⁷Lire pyínkanni na, yii à pyi yyecyeenè Masedoni ná Akayi kùligii dánafeebii pun'á. ⁸Yii à pyi kaṅṅò mà Kafoonji Jwumpe pyi p'à caala mà lwó yii yyére, mà sà nò fo Masedoni ná Akayi kùligii na, mà bâra lire na, daniyanji yii à pyi Kile na ke, uru kyal'à jwo cyeyi puni i. Lire kurugo wuu saha jye na wuye kànre na yii kyaa yu sùpya á me. ⁹Tènì i wuu à shà yii yyére ke, pyínkanni na yii à wuu jùṅṅò bē, ná pyínkanni na yii à kàntugo wà yii yasunṅy'á ke, mà bâra lire na, Kilenji jyii wunji u jye Kilenji sèe wunji ke, yii à jye uru na maa u pēre, sùpyire puni na yire yu. ¹⁰Pi à li cè mú na yii na Kile Jyanji Yesu sigili. Kile à u jè a yige kwùṅi i, uru u sí n-yíri nìṅyini na mpa wuu shwò Kile luyirini nimpani na.

2

Kile báaraṅi Poli à pyi Tesaloniki kànhe e ke

¹Wuu cìmpyiibii, yii yabilimpil'à li cè na wuu kasheeni jye a pyi yii yyére jùṅṅò baa me. ²Yii à li cè na Filipi kànhe shiinbil'à wuu kyéerege, maa wuu cyahala, ṅka lire ná li wuuni mú i, Kile barag'e, wuu à wuye waha maa ṅkàr'a sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ali mà li ta wuu zàmpeenbil'à jyaaha.

³Jwumpe wuu à jwo sùpyir'á maa pi le kuni niṅcenni i ke, wuu jye a puru jwo pi á ná pi ṅgurugo funṅ'i, lire jye me ná funṅkyaange e, lire jye me ná nàṅwòhòrò funṅ'i me. ⁴ṅka Jwumpe Nintanmpe Kile à kan wuu á ke, puru wuu jye na yu. Naha kurugo ye u à wuu kàanmucya mà li jya na wuu sí n-jà uru báaraṅi pyi, lire e u à wuu pyi wuu u mpe Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Wuu jye na pu yu wuu kyaa si ntáan sùpyir'á me, ṅka wuu na pu yu wuu kyaa si ntáan Kile á. Uru u à wuu zòompìi cè.

⁵Yii yabilimpil'à li cè kàytuwòḡòrò bà wuu à jwo yii á me, là nta kurugo bà wuu mú s'à pu jwo me. Kile u jye wuu shèrèfoonji. ⁶Mecyara kurugo bà wuu jye na puru Jwumpe Nintanmpe yu yii á, lire jye me sùpyire sannt'á me. ⁷Mà li ta wuu mpyi na sí n-jà fànhà cyán yii na, jaha na ye Kirisita

tùntunmii pi nyɛ wuu. Nka lire ná li wuuni mú i, wuu à pyi jùmpinɛfee yii shwòhòl'e, bà pyàŋi nuŋi jùŋke maha mpi ná u e, maa yaha u na mɛ. ⁸ Nyɛ yii ntàannamagare t'à sli wuu e ke, tire t'à wuu pyi wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, puru mpemu p'à fworò Kile e ke. Lire kanni bà mɛ, wuu mpyi a sàa li ta kacɛnnɛ si yii tɛge pyinɛkannigii puni na, ali li mɛɛ ká bɛ ná wuu múnahigil'e, naha na yɛ yii kyal'à waha wuu na sèl'e.

⁹ Mii cìmpyiibii, tɛni i wuu à sà Kile jwumpe jwo wani yii yyɛrɛ ke, kanhanɛkanni ná báarawage wuu à pyi pìlaga bàra canɛa na, bà li si mpyi wuu àha bú ŋkwò mpyi tuguro yii nuŋ'i mɛ, yii funɛ nyɛ a wwò lire na mà kɛ!

¹⁰ Yii à li nya, Kile mú à li nya, naaranɛkanni na wuu mpyi na naare yii shwòhòl'e ke, lire mpyi a jwò maa ntii, wuu mú mpyi tìgire cyaga baa.

¹¹ Yii mú à li cɛ na bà tufoonɛ maha u pyiibii cù mɛ, amuni wuu à yii puni ninɛin ninɛinɛi cù. ¹² Wuu mpyi maha yii yɛrɛge maa màban leni yii e, maa yi yu na wahage yii á, na yii yii naaranɛkanni yaha li yyaha tí ná Kile nyii wuuni i, uru ŋgemu u à yii yyere, bà yii si mpyi si jyè u Saanre sɛnampe e mɛ.

¹³ Lire kurugo wuu fwù nyɛ Kile na tɛrigii puni i, naha na yɛ Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo yii á ke, yii nyɛ a pu pyi sùpyire jwumɔ mɛ. Nka bà pu nyɛ mɛ, yii à pu cù amuni, maa li cɛ na Kile jwumpe pu nyɛ pu pi, yii pi à dá Yesu na ke, na puru pu nyɛ na yii sòŋɔrɛ kɛɛnni. ¹⁴ Wuu cìmpyiibii, Kile à mpiimu yyere ka pi i dá Yesu Kirisita na Zhude kùluni i ke, yii ná pire mú à pyi ninɛin, naha na yɛ bà Yahutuubii pìl'à pire kyéerege mɛ, amuni yii yabilimpìi sùpyiibil'à yii kyéerege. ¹⁵ Pire Yahutuubil'à Kile mùmpɛnmɛ pyi maa Kafoonɛ Yesu ná Kile tùntunmpii bò, maa wuu kyéerege. Pi à piye pyi sùpyire puni zàmpɛnmii. ¹⁶ Jwumpe wuu nyɛ na yu supyishinɛi sanɛ'á, bà pi si mpyi si shwò mɛ, pi la nyɛ si wuu sige puru njwuŋi na. Lire mpyinɛi cye kurugo, pi à là bàra pi kapegigii na, fo Kile lùun'à pa yîri pi taan maa bégele pi ntùnni mɛɛ na.

Tesaloniki kànhe dánafeebii lage nyɛ Poli na

¹⁷ Cìmpyiibii, wuu pi ke, wuu à yîri yii taan si tère pyi, wuu nyɛ na yii naa mɛ. Nka wuu na sònni yii kyaa na. Mà pu finin'a jwo, wuu la nyɛ si yii nya sahanɛi. ¹⁸ Lire kurugo wuu la nyɛ si sà fworò yii na. Mii Poli yabilin'á lire kùsheeni kyal'à yaha tooyo ninɛyahay'e, nka Sitaanninɛi à wuu pyi wuu nyɛ a jà a lire kùluni tɔge lwó mɛ.

¹⁹ Nyɛ jofoo u nyɛ wuu sòŋɔrɛ tatahage yɛ? Jofoo u nyɛ wuu funntange jùŋke yɛ? Jofoo u nyɛ wuu pɛente jùŋke yɛ? Yii pi. Wuu Kafoonɛ Yesu cannuruge, yii pi sí n-pyi wuu sòŋɔrɛ tatahage, si mpyi wuu funntange jùŋke, si mpyi wuu pɛente

jùŋke Yesu yyahe taan. ²⁰ Sèenji na, yii pi nyε wuu pèente ná wuu funntange jùŋke.

3

Poli à Timōti tun Tesaloniki kàŋhe dánafeebil'á

¹ Nyε wuu à mō a yii kyaa lógo fo li nyε a pa jwō mε, ka wuu u li lwó wuye funŋ'i, maa ntèen naha Atēni kàŋhe e, ² maa wuu cìmpworonaji Timōti tun yii á, bà u si mpyi si yii tège yii a si yyaha na Kile kuni i, si maban le yii e mε. Kile báarapyiŋε u nyε u wi Jwumpe Nintanmpe jwunji kurugo, puru mpemu pu nyε na Kirisita kyaa yu ke. ³ Wuu à lire pyi bà li si mpyi yyefuge ku nyε yii jūŋ'i ke, kuru kà ŋkwō maban fō yii e mε. Yii yabilimpil'à li cè na kuru yyefuge yahare e wuu nyε. ⁴ Mà wuu yaha wani yii yyére, wuu mpyi maha yi yu yii á na yyefugo kari si n-pa wuu dánafeebii ta. Nyε bà yii nyε na li jaa mε, kuru yyefuge e yii nyε numε. ⁵ Lire kurugo l'à pa tayyérege fō mii na, ka mii i Timōti tun yii yyére u u sà yii Kile kuni naaranjanni kàanmucya u pa jwo na á, jaha na yε mii mpyi na fyáge Sitaanninji kà ŋkwō yii sòn n-yige Kile kuni i, si wuu báaranji pyi jūŋō baa mε.

⁶ Njka Timōti à nūr'a pa a yīri yii yyére ke, jwumpe u à jwo wuu á mà yyaha tíi ná yii Kile kuni naaranjanni ná yii ntàannamagare e ke, pur'à wuu funjyi jīŋε. U à jwo wuu á mú na yii funjō wà à wwō wuu na mε, na bà wuu la nyε si yii jya mε, amuni yii la mú nyε si wuu jya. ⁷ Lire kurugo wuu cìmpyiibii, wuu à yire lógo ke, ali mà li ta wuu nyε yyefuge ná nàvunŋke e, yii Kile kuni naaranjann'à wuu funjyi pyi y'à jīŋε. ⁸ Numε, wuu yákilibil'à tēen, jaha na yε yii à kwōro Kafoonji wwoŋεge e. ⁹ Yii kan'à wuu funjyi táan pyiŋkanni ndemu na ke, wuu bá naha à cè pyiŋkanni na wuu sí Kile shéere n-jwo mε. ¹⁰ Wuu na Kile jáare sèe sèl'e pìlaga bàra canja na, bà u si mpyi si wuu yaha wuu nūr'a sà fwooro yii na mε, lire cye kurugo cyeyi yi nyε yii sàha ŋkwō a yire cè Kile kuni i mε, bà wuu si mpyi si yii taanna yire na mε.

¹¹ Lire kùluni tōge wuu sí n-lwó si ŋkàre yii yyére ke, wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu u kuni pwó wuu á. ¹² Ntàannamagare ti nyε yii ná yiye shwōhōl'e ná yii ná sùpyire sannte shwōhōl'e ke, Kafoonji u là bàra tire na sèl'e, bà u a là bàra wuu woore na mà yyaha tíi ná yii e mε. ¹³ Lire ká mpyi, yii sí fànha ta, si ŋkwōro tufeempe e si mpyi tìgire cyaga baa wuu Tunji Kile yyahe taan, Kafoonji Yesu cannuruge e ná u wuubii puni i.

4

Naaranjanni l'à táan Kile á ke

¹ Nyε cìnmpyiibii, ñaaraŋkanni na yii à yaa yii a ñaare, bà yii kyaa si mpyi si ntáan Kile á mε, wuu à lire cyêe yii na. Yii mú bá sí na ñaare amuni mà kwò. Nde wuu à sìi na ñcaa yii á Kafoonji Yesu mεge na numε sahaŋki ke, lire li nyε, yii là bàra lire ñaaraŋkanni na. ² Yεreyi Kafoonji Yesu à kan wuu á, ka wuu u yire jwo yii á ke, yii à yire cè.

³ Nde l'à táan Kile á ke, lire li nyε: yii pyi fyìnme sùpyii, yii i ñcû jacwòore mpyiŋi na. ⁴ Yii shin maha shin u pyi sèeshin u já uye na, u raa ñjire kariii pyi. ⁵ Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii àha jacwòore mpyiŋi lage yaha ku yii ta pire fiige mε. ⁶ Cikwuŋi kàmpaŋke na, yii wà nyε a yaa u u cìmpworonji wà mùmpenme pyi si u ñàñwòhòrò mε, ñaha na yε bà wuu à têt'a yi jwo a waha yii á mε, Kafoonji sí cyire karigii shiŋi pyifeebii tùn. ⁷ Yii li cè na Kile nyε a wuu yyere katupwòhoyi mpyiŋi mεε na mε, fo fyinmpe karigii. ⁸ Lire kurugo ñgemu ká ñcyé ñje yεreyi na ke, sùpya ñwòjwumò bà urufol'à cyé mε. Kilenji u à u Munaani le wuu e, ná lire li nyε Munaani ñjicenni ke, uru na urufol'à cyé.

⁹ Ndemu li nyε yii ná yiye shwòhòŋi ntàannamagare kani ke, ñùŋò nyε mà yaaga sém'a kan yii á kuru kàmpaŋke na sahaŋki mε, ñaha na yε Kile yabilin'á lire kuni le yii taan mà kwò. ¹⁰ Lire kuni i yii mú nyε na ñaare, mà yyaha tíi ná Masedoni kùluni dánafeebii puni i. Nka lire ná li wuuni mú i, mii cìnmpyiibii, wuu na li caa yii á, yii là bàra tire ntàannamagare na sahaŋki. ¹¹ Mà bàra lire na, mbèŋi u pyi yii ná sùpyire sannte shwòhòl'e. Sùpyire sannte karigii kàmpaŋke na, yii yiye pyiŋkanni cè, yii raa báaraŋi pyi bà yii si mpyi si yyere ná yii ñùŋò karigil'e mε. Wuu à fyànha a yire jwo yii á. ¹² Lire ká mpyi, mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii ñaaraŋkanni sí pire yyaha ñî, li mú saha sì nò sùpya u yii tugure lwò mε.

Kwùubii ñèŋi kani

¹³ Wuu cìnmpyiibii, mpii pi à kwû ke, wuu la nyε yii i mpyi numpini ná yyetanhare e pire kàmpaŋke na sùpyire sannte fiige mε, pire mpiimu pi nyε sòñjòrò tatahaga baa ke. ¹⁴ Ná wuu à dá li na na Yesu à kwû maa ñè, wuu mú à dá li na na dánafeebii pi à kwû ke, na Kile sí pire ñè n-yige kwùŋi i Yesu cye kurugo pi i mpyi ná Yesu i. ¹⁵ Mà tàanna ná Kafoonji Yesu jwumpe e, wuu sí mpemu jwo yii á ke, puru pu nyε mpe: Kafoonji cannuruge, ñyii wuubii sì n-si n-yaha kwùubii yyaha na mε. ¹⁶ Kuru canŋke, Kafoonji Yesu ká kuni kan, Kile mèlεkεebii ñùŋufoonji mejwuuni sí n-lógo, lire ñwòhò na Kile tìinmpini sí n-wyì. Lire ká wyì, Kafoonji Yesu yabilinji sí n-yíri ñjyinjì na si mpa. Mpii pi à kwû mà pi yaha Yesu Kirisita wwoŋεεge e ke, pire pi sí n-fyànha ñè. ¹⁷ Nyε lire ká mpyi a

dánafeebii mpiimu ta nyii na ke, pire sí n-bâra pire na, si ñkò n-yîri siŋcyan, si ñkàre nahanyi i, si zà Kafoonji ñùŋò bê ñìnyîŋi na. Lire pyiŋkanni na, wuu sí n-pyi ná Kafoonji i tètigi puni i. ¹⁸ Lire e ke yii a yiye fàŋŋi ná puru jwumpe e.

5

Dánafeebil'à yaa pi bégel'a Kafoonji Yesu cannuruge sige

¹ Mii cìmpyiibii, nde li nyé Kafoonji Yesu tènuruni, lire nyé mɛ u cannuruge kani ke, ñùŋò nyé mà yaaga sém'a kan yii á kuru kàmpaŋke na mɛ. ² Yii yabilimpil'à li cè a kwò na canŋke Kafoonji sí nùru n-pa ke, kuru canŋke sí n-pâa sùpyire e, bà nàŋkaanji maha mpâa yaage fol'e numpilage e mɛ. ³ Tèni i sùpyire sí n-pa raa ñko: «Wuu nyé yyeŋiŋke e, wuu saŋcwàŋŋ'à kòr'a ɲwò» ke, nyé lire tèni i yyefugo nimbwòhò sí n-pâa n-cwo pi na, bà layaŋke maha mpâl'a cwo ceenji laa wuŋi na mɛ. Pi wà tufiige sì n-shwò mɛ. ⁴ Nka mii cìmpyiibii, yii pi ke, kuru canŋke sì n-jà n-pâa yii e, bà nàŋkaanji maha mpâa yaage fol'e mɛ, ñaha na yé yii nyé numpini i mɛ. ⁵ Yii puni na ñaare bènmpe na canŋke e, wuu nyé mu à jwo sùpyire ti maha ñaare numpilage e numpini i mɛ. ⁶ Lire e ke wuu àha raa ɲwúuni bà sùpyire sannte maha li pyi mɛ. Nka wuu kwòro nyii na, wuu u wuye pèrege cè. ⁷ Yii li cè na numpilage e sùpyire maha ɲwúuni, mpíi pi maha sinmpe byii na ɲcwu ke, numpilage e pire maha byii. ⁸ Nka wuu pi nyé na ñaare bènmpe e ke, wuu wuye pèrege cè. Dániyaŋi wuu à pyi Yesu Kirisita na ke, wuu raa sì yyaha na ur'e, wuu u wuu shinŋeebii kyaa táan wuy'á. Wuu aha a lire pyi, li sí n-pyi mu à jwo tònno vàantiniŋe wuu à le wuye na kàshige yyaha na. Canŋke Kile sí wuu shwò ke, wuu wuu sònŋore taha lire na. Lire ká mpyi, li sí n-pyi mu à jwo tònno ñùntoŋo wuu à tò.

⁹ Yii li cè na Kile à wuu yyere ndemu mɛ na ke, lire bà li nyé si tigire cyán wuu na mɛ. Nka u à wuu yyere bà wuu si mpyi si shwò wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo mɛ. ¹⁰ Yesu à kwú wuu kurugo, bà li si mpyi u cannurug'à wuu ta nyii na yo, k'à wuu ta wuu à kwú yo, wuu u mpyi ná u e shì na mɛ. ¹¹ Lire e ke bà yii à tée na li pyi mɛ, yii a màban leni yiye e, yii raa fàŋha leni yiye e.

Yereyi nizanyii

¹² Wuu na li ñaare yii á wuu cìmpyiibii, mpíi pi nyé na báare sèl'e Kile á yii shwòhòl'e, maa yii yerege, maa yii yyaha cù mà tàanna ná Kafoonji nyii wuuni i ke, yii pire pyi yii silegeshiin, ¹³ yii pèene le pi e sèl'e yii i pi kyaa táan yiy'á pi báaraŋi kurugo. Yii yyeŋiŋke yaha ku pyi yii ná yiye shwòhòl'e.

¹⁴Wuu na li jáare yii á wuu cìmpyiibii, yii i jwo ná sàafeebil'e, bà pi si mpyi s'a báare mε. Mpii pi nyε na fyáge ke, yii pire zòmpyaagii waha. Mpii pi nyε pi nyε a shà yyaha na sèl'e Kile kuni i mε, yii pire tègε. Yii yii lùgigii táan ná sùpyire puni i. ¹⁵Yii a yiye kàanmucaa, yii wà nyε a yaa u kapii tèg'a kapii fwoo tò mε. Yii a kacεnɲkii pyi yii ná yiye shwòhòl'e, ná yii ná sùpyire sannte shwòhòl'e mú tèrigii puni i.

¹⁶Yii pyi funntange e tèrigii puni i. ¹⁷Yii a Kile jáare tèrigii puni i. ¹⁸L'à pyi ntàan yo, l'à pyi mpεn yo, yii a fwù kaan Kile á cyire karigii puni i. Lire li nyε Kile nyii wuuni mà yyaha tí ná yii e, Yesu Kirisita wwoɲεεge e.

¹⁹Yii àha Kile Munaani nage fùgo yiye shwòhòl'e mε. ²⁰Mpii pi nyε na Kile tùnnture yu yii á ke, yii àha raa tire tùnnture jwumpe cyíge mε. ²¹Ŋka yii a pu puni kàanmucaa. Mpe p'à ɲwò ke, yii i puru cù. ²²Jwumò maha jwumò pu sí n-jà sùpya wà kapii na ke, yii àha ɲεε puru pà tufiige na mε.

Poli à jwó le Tesaloniki kànhe dánafeebil'á

²³Kilenji u nyε na yyenɲke kaan ke, uru u yii tègε, bà yii si mpyi si mpyi sèeshiin karigii puni i mε. U u yii múnahigii ná yii zòompíi ná yii cyeere màra, bà yii si mpyi si ɲkwôro tìgire cyaga baa fo si zà nɔ wuu Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge na mε. ²⁴Kilenji u à yii yyere ke, u sí lire pyi, ɲaha na ye ɲwòmεε niɲkinfoo u nyε u wì.

²⁵Cìmpyiibii, yii a Kile jáare wuu á mú.

²⁶Yii cìmpyiibii puni shéere cìmpworogo fwù na ná funɲcεnɲi i.

²⁷Mii na li jáare yii á Kafoonji mεge na, yii i ɲge lεtεrεɲi kâla cìmpyiibii pun'á.

²⁸Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u ɲwò yii na, u u yii tègε.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi ŋgemu tun Tesaloniki kàŋhe dánafeebii' á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Nyɛ Tesaloniki dánafeebii mpyi yyefuge e, Poli à yire lógo ke, maa nge lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi tun pi á maa màban le pi e, bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i mɛ. U à li cyêe pi na na Kafoonji Yesu sí nuru n-pa pi shwɔ si pi kyéregfeebii tòn. Pli na mpyi wani kuru kàŋhe e, pire mpyi a màban fô dánafeebii pli na ná pi jwumpe e, pi mpyi maha ŋko na Kafoonji Yesu à núr'a pa a kwò. Poli à li cyêe na pi à finɛ. Mà jwo Yesu Kirisita u pa ke, Shinpiŋi sí n-pa fɔlɔ si jùŋɔ kyán Kile na. Nka Kafoonji Yesu Kirisita sí u shi bò.

Poli mpyi a lógo mú na dánafeebii pli na wá a piye yaha làmpyimbaanji yahare e. Ka u u màban le pire e, bà pi si mpyi s'a báaraŋi pyi mɛ. U à li cyêe pi na na báaraŋi nyɛ a táan ŋgemu á mɛ, urufoo mú nyɛ a yaa u a lyí mɛ (3.10).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kurunke ku nyɛ wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kàŋhe e ke, mii Poli ná Siliven ná Timoti u à nge lɛtɛɛŋi sɛmɛ si ŋkan yii á. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyenjinke kan yii á.

Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ntinji funŋke e

³ Wuu cìmpyiibii, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á tɛrigii puni i yii kyaa na. Lir'à yaa ná mpyi i, jaha na yɛ yii na si yyaha na Kile kuni i sèl'e, ntàannamagare ti nyɛ yii mú puni ninŋin ninŋinŋi ná yiye shwɔhɔl'e ke, là sí i bârali tire na na wá.

⁴ Lire kurugo wuu aha a yii shɛnrɛ yu Kile dánafeebii kurunŋi sanjy'á, wuu jùnyi maha yîrige. Pyinŋanni na yii à yiye waha yyefuge tɛrigii puni ná nàvunŋke tɛrigii puni i, maa ntɛn Kile kuni i ke, wuu maha yire yu pi á.

⁵ Cyire karigii puni funŋke e, Kile sí li cyêe na uru yukyaan'à tíi. Yii li cè na kuru yyefuge e yii nyɛ ke, kuru ku sí yii bégele n-yaha Kile Saanre mɛɛ na, tire ntemu kurugo yii nyɛ kyaage e ke. ⁶ Yii li cè na Kile à tíi, puru funŋke e mpíi pi nyɛ na yii kyérege ke, u sí n-pa pire kyérege, ⁷ si yyenjinke kan yii á, yii pi nyɛ kyaage e ke, mà bâra wuu na. Cannke Kafoonji Yesu sí n-yîri ninyinji na si uye cyêe ná u mèlɛkɛɛbii fànhanyahaga wuubil'e ke, kuru cannke, cyire karigii sí n-pyi. ⁸ U sí n-pa nanjinke e,

mpii pi à cyé Kile na, maa jcyé Jwumpe Nintanmpe na, puru mpemu p'à yyaha tí ná wuu Kafoonj Yesu kani i ke, u sí pi sí shi bò feefee, pi laage sí n-tòon Kafoonj na, pi laage sí n-tòon u sífente nisinante na. ¹⁰ Cannke Kafoonj sí nùru n-pa ke, kuru cannke jcyii karigii sí n-pyi. Mpii pi à dá u na maa mpyi u wuubii ke, pire puni sí pèene taha u na, si jyii yige u kurugo. Yii mú sí n-pyi pire e, jaha na ye mpe wuu à jwo yii á u kyaa na ke, yii à dá puru na.

¹¹ Lire kurugo wuu na Kile jáare yii á tèrigii puni i. Nde wuu jye na jáare u á ke, lire li jye u yii tège bà yii kapyiinpii si mpyi si yyaha tí ná yii kayini i me. Yii daniyanj funnke e, kacennkii yii la jye s'a mpyi ke, wuu na li jáare u á, u yii tège ná u sífente e, yii raa cyire pyi. ¹² Lire ká mpyi, yii cye kurugo pèente sí n-taha wuu Kafoonj Yesu mege na, uru cye kurugo yii mú sí pèene ta. Lire na jye kyaa wuu Kilenj ná wuu Kafoonj Yesu Kirisita à ndemu pyi wuu á mana ke.

2

Karigii cyi sí n-pyi mà jwo Yesu u pa ke

¹ Wuu cìnmppyiibii, nde li jye wuu Kafoonj Yesu Kirisita cannuruge kani, ná pyinkanni na wuu sí n-bínni u taan ke, wuu sí kyaa ninjin jwo yii á kuru kàmpannke na, lire li jye: ² pìl'à jwo na Kafoonj Yesu à nùr'a pa a kwò. Yii a yiye kàanmucaal! Puru jwumpe na jye kafinara, yii àha raa pu nùru me. Yii àha pi yaha pi a yii bàhabaha ná puru jwumpe e, lire jye me si pu tège yiye funnjo pen me. Yii li cè na wà sí n-jà n-pa puru jwo yii á, si jwo na Kile u à uru tun, lire jye me si pu sème letè'e si ntùgo yii á ná wuu mege e. ³ Yii àha zì jne sùpya yaha u yii jwò fáanna a wurugo pyinkanni là tufiige na me. Yii li cè na mà jwo kuru cannke ku nò ke, shinnyahara ti sí n-fyànha jùnjò kyán Kile na. Lire kàntugo sùpyanj u à sàa pi maa jùnjò kyán, ná u à yaha mbònj laage e ná Kile sí n-pa u shi bò ke, uru sí uye cyèe mà jwo kuru cannke ku nò ke. ⁴ Sùpyire na Kile mege yiri yaaga maha yaaga na, maa yaaga maha yaaga père ke, uru shinpinj sí ntùnje taha yire puni na. U sí uye pèe yire puni na fo si nkàre sà jyè ntèen Kilejaarebage e, si jwo na uru yabilinj u jye Kile.

⁵ Mà mii yaha yii yyére wani, mii à jcyii karigii jwo yii á, taha yii funn'a kwò a wwò cyi na? ⁶ Nde l'à uru shinpinj sige u sì n-jà nya nume mà u tèjnyaani yaha nòmbaa me, yii à lire cè. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sífente ti jye shinpinj'á ná t'à njwòhò ke, tire na báaranj pyi mà kwò. Nka yaage k'à para u yyaha na ke, ná kuru jye a yiri wani me, u sì n-jà raa u báaranj pyi u jyii pyinkanni na me.

⁸ Nye kuru ká yîri wani tènì ndemu i ke, shinpinji sí n-ta n-fworo. U aha fworo, Kafoonji Yesu sí u bò ná u nwoge kafεεge e. Kafoonji Yesu nimpanji bεεnmpe sí uru shinpinji shi bò. ⁹ Uru shinpinji sí n-pa uye cyêe ná Sitaanninji fânhe e, kabwōhigii cyi sí sùpyire kàkyanhala si pi bilibili ke, u sí raa cyire pyi, bà u si mpyi si pi yákilibii yû mε. ¹⁰ Kuni li maha Kile pyi u à sùpyanji shi bò ke, mpíi pi maha jaare lire kuni i ke, shinpinji sí pire nwō fáanja si njaha ntiimbaanji karigii shinji puni na. Kile sí pi shi bò, jaha na ye sèenji u sí n-jà pi shwō ke, pi nyε a jεε uru na, maa u kyaa táan piy'á mε. ¹¹ Ná pi s'a cyé uru sèenji na, lire kurugo Kile sí pi yaha tire sífente cye e, ti i pi yákilibii kēēnne kafinar'á. ¹² Nye shin maha shin u nyε u nyε a jεn'a dá sèenji na mε, maa ntiimbaanji karigii táan uy'á ke, Kile sí n-pa urufoo tún.

Dánafeebil'à yaa pi piye pwō Kile kuni i

¹³ Yii pi nyε wuu cìnmypyibii ná Kafoonji Yesu à yii kyaa táan uy'á ke, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á yii kurugo tèrigii puni i. Mà lwó fo tasiige e, Kile à yii cwōnrō maa yii shwō. Yii li cè Kile Munaani à yii cwōnr'a yaha yiye kanni na, ka yii i dá sèenji jwumpe na. ¹⁴ Kile à yii yyere lire mεε na, jwumpe Nintanmpe cye kurugo, wuu à puru mpemu jwo yii á ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi si ntēen ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita e u bwompe e mε. ¹⁵ Lire e wuu cìnmypyibii, yii yyére tayyérege njcēnñi i, yii i yiye pwō. Yεyεi wuu à jwo yii á, lire nyε mε nje wuu à sém'a tūugo yii á ke, yii àha zì nkwo funnō wwō kuru kà na mε.

¹⁶ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita ná wuu Tunji Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa nwō wuu na, maa wuu zōompíi taala nùmpañja mεε na ná sōnnōrō tatahaga njcēnñ'i ke, ¹⁷ pi yii zōompíi taala, pi raa fânhe kaan yii á, bà yii si mpyi s'a kacēnñkii pyi tèrigii puni i, yii karigii pyinñkanni ná yii jwunñkanni i mε.

3

Poli à li cya dánafeebil'à pi a Kile jaare pir'á

¹ Nye wuu cìnmypyibii, mpe mii sí n-bâra puru na ke, puru pu nyε: yii a Kile jaare wuu á, bà Kafoonji jwumpe si mpyi si jcaala fwōfwō, pi i pu le njire e, bà l'à pyi yii yyére mε. ² Sùpyire t'à sàa pi ke, yii a Kile jaare bà wuu si mpyi si shwō tire na mε. Yii li cè, sùpyire puni nyε a dá Kile na mε. ³ Nka Kafoonji na nyε nwōmεε ninñkinfoo, u sí fânhe kan yii á, si yii shwō Sitaanninji na. ⁴ Kafoonji à wuu pyi wuu à dá yii na, yεyεi wuu à kan yii á ke, wuu à tēen ná l'e na yii na yi kurigii jaare, yii mú sí n-kwôro s'a yi kurigii jaare.

⁵ Kafoonji u yii tēge bà yii si mpyi si Kile kyaa táan yiy'á, si kariii kwú yiye e Kirisita fiige mε.

Shin maha shin à yaa u a báare u raa uye jwɔ caa

⁶Wuu cɛnmpyiibii, mpɛi pi jɛ na fàhafaha na mâre là mpyim-baa yii shwɔhɔl'e, maa mpyi pi jɛ na wuu yɛɛyi kurigii jaare mɛ, wuu na li jáare yii á, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mɛge na, yii àha pire pyi yii kapyiɛɛ mɛ. ⁷Yii yabilimpil'à li cè na yii à yaa yii wuu pyiɛkanni lwó. Tèni i wuu mpyi wani yii yyére ke, wuu mpyi a wuye yaha báarapyimbaani laage e mɛ. ⁸Wuu mpyi a wuye tɛiɛ sùpyanji wà tufige na uru s'a wuu jwɔ caa mana mɛ. Pilaga bâra canja na, wuu mpyi maha báaranji ninjanji pyi, bà li si mpyi wuu àha nkɔwɔ mpyi tuguro yii wà tufige jɔn'i mɛ. ⁹Li jɛ mu à jwo wuu mpyi na yii ntɛgenji fún mà dɛ! Nka wuu la mpyi yii i li cè na yii à yaa yii a báaranji pyi wuu fiige. ¹⁰Tèni i wuu mpyi wani yii yyére ke, wuu à yi jwo a waha yii á na báaranji jɛ a táan ngemu á mɛ, urufoo mú jɛ a yaa u a lyi mɛ.

¹¹Lire ná li wuuni mú i, wuu à yi lógo na yii pɛi na wá na fàhafaha na mâre là mpyimbbaa, maa pi jwɔyi leni sùpyire sannte karigil'e. ¹²Pire pi mpe lóg'a tàra, wuu sí yi jwo n-waha pi á Kafoonji Yesu Kirisita mɛge na, na pi tɛen tanuge e, pi raa báaranji pyi, pi i yyére ná pi jwɔlyiɛi i.

¹³Mii cɛnmpyiibii, yii pi ke, yii àha zìi nkàha kacɛnɛkii mpyiɛi taan tèni là tufige e mɛ. ¹⁴Yɛɛyi wuu à kan yii á nge lɛtɛɛɛi i ke, wà ha jcyé yi lógogo, yii urufoo jwɔhɔ múgo, yii àha núru ngwɔ ná urufol'e mɛ. Lire ká mpyi, u sí n-sílege. ¹⁵Lire jɛ a li cyêe na yii urufoo pyi yii zàmpɛn mà dɛ! Yii u yɛɛ, jaha na yɛ yii cɛnmpworo u jɛ u wi.

Jwumpe nizanmpe

¹⁶Kafoonji u jɛ yɛɛɛɛɛke kanfoonji ke, uru u yɛɛɛɛɛke kan yii á tɛrigii puni ná pyiɛkannigii puni na. Kafoonji u pyi ná yii puni i.

¹⁷Mii Poli yabilinji cyɛge k'à nge fwùɛi sémɛ. Amɛ mii maha na kampeeni fyèɛi yare na lɛtɛribii puni na. Mii sémɛre ti jɛ nte.

¹⁸Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u jwɔ yii puni ninɛin ninɛinɛi na, u u mpyi ná yii e.

Poli à lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi ŋgemu tun Timŏti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋo jwumpe e ke

Poli u à ŋge lɛtɛɛŋi tun Timŏti á. Timŏti tuni na mpyi Girɛki. U nunji sí jye Yahutu, uru Yahutucwonji mpyi a pa uye kan Yesu á.

Jye tɛni i Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Azi kùluni shiinbil'á ke, u ná Timŏti à piye jya. Lire pyiŋkanni na pi à jyè piye e. Mà Poli yaha Kile jwumpe jwunji na, tooyo niŋyahay'e Timŏti mpyi maha ŋkàre ná u e. Dánafeebii kurujyi kani li mpyi a Poli funŋo pɛn ke, u mpyi maha Timŏti tunni pire dánafeebil'á. Mà Timŏti yaha Kile jwumpe jwunji na Efese kànhe e, Poli à ŋge lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi tùugo u á maa kapyaa sicyɛere cya u á.

U à yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii pi jye na Kile jwumpe labali na yu Efese kànhe yaha kurugo ke, na Timŏti u yi jwo dánafeebil'á na pi àha ntaha pire jwɔh'i mɛ, na pi Kile kuni jye sɛe mɛ. Pi maha jwo na diŋyɛŋi yaayi pun'à pi, na ŋgemu la ká mpyi si shwɔ yire yapiyi na ke, urufol'à yaa u a yalyire ná yabyɛere tà fún, urufoo mú sí jye a yaa u fúru pyi mɛ. Nka Poli à jwo na yaayi Kile à dá diŋyɛŋi i ke, yire pun'à jwɔ.

U à Kile pɛɛŋkanni jwo u á.

Pyiŋkanni na dánafeebii kacwɔnribil'à yaa pi pyi ke, Poli à lire jwo u á mú.

Timŏti na mpyi cyelentu nàŋjiibile. Lire kurugo yɛɛŋkanni na u à yaa u a dánafeebii yɛɛge ke, Poli à lire kuni le u taan.

Poli à Timŏti shɛere

¹ Mii Poli u jye Yesu Kirisita tùntunŋo mà tàanna ná wuu shwofoonji Kile tùnture e ná Yesu Kirisita, wuu sɔnŋɔre tatahage e ke, ² mii u à ŋge lɛtɛɛŋi tun mu á, Timŏti, mu u jye mii jyanji sɛesee wunji mà tàanna ná Kile kuni i. Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i jùnaara ta ma na, pi i yyeŋiŋke kan ma á.

Poli à cyelentiibii kafinivinibii kyaa jwo Timŏti á

³ Bà mii à yi jwo a waha mu á, mii niŋkareŋi Masedoni kùluni i mɛ, mu à yaa mu u ntɛɛn Efese kànhe e, cyelentiibii pi jye na Kile Jwumpe labali na yu ke, maa pi sige lire na. ⁴ Yi jwo pi á na pi àha piye pɔw jwunjiyempe laaga baa wumpe ná pi à fwooro tulyeyi njemu i ke, yire siifeebii mɛyi nàkaante laaga baa woore niŋkwombaare na mɛ. Cyire karigii maha nàkaante jyahage,

cyi nyɛ a yyaha tí ná Kile nyii wuuni i mɛ, wuu maha lire ndemu cè u kuni cye kurugo ke. ⁵ Kuru yɛɛge nùŋke ku nyɛ pi á, bà pi si mpyi si pi shinɲɛbii kyaa táan piy'á ná zòvyinre ná funɲɛnɲke ná dáníyanɲi sɛe wunɲi i mɛ. ⁶ Nka pìi na nyɛ wani, pir'à kàntugo wà lire kun'á, maa ŋkwôro na jwumpe laaga baa wumpe kanni yu. ⁷ Pi la nyɛ si mpyi Kile Saliyanɲi cyelentii, mà li ta jwumpe pi nyɛ na yu ke, pi nyɛ a puru yyaha cè mɛ. Pi à piye pwɔ maa sùpyire kâlali ndemu na ke, pi nyɛ a lire cè mɛ.

⁸ Kile Saliyanɲi wi ke, wuu à li cè na u à jwɔ, ŋka fo sùpyire ká a ŋkâlali u na na jwɔge. ⁹ Wuu à li cè mú na uru Saliyanɲi nyɛ a tɲɛ shintiibii kurugo mɛ, ŋka u à tɲɛ shinpiibii kurugo. Mpii pi à nùŋɔ kyán Kile na ke, mpii pi nyɛ pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ, ná kapimpyiibii, Kile à Saliyanɲi tɲɛ pire mpii puni mɛɛ na. Mpii pi nyɛ pi nyɛ na Kile père mú mɛ, ná Kile mɛkɛɛge feebii ná mpii pi à pi sifeebii cùmu lemɛ pi ke*, ná supyiboompìi, Kile à u Saliyanɲi tɲɛ pire puni mɛɛ na, ¹⁰ ná jacwoobii ná nambaabii pi maha wwùu ná piye e ke, ná mpii pi maha sùpyire cwôre na mpérɛli ke, ná kafinivinibii ná mpii pi maha ŋkâre Kile na laaga baa ke, ná kyaa maha kyaa l'à kàntugo wà kàlanɲi nɲɛnɲ'á ke, Kile à Saliyanɲi tɲɛ cyire karigii puni pyifeebii mɛɛ na. ¹¹ Uru kàlanɲi nɲɛnɲi na nta Jwumpe Nintanmpe e, mpe p'à Kile pènte cyêe wuu na ke. Kilenɲi u nyɛ yyɛnɲɲke kanfoonɲi ke, uru u à mpe jwumpe kan mii á.

Poli à fwù kan Kile á, ɲaha na yɛ Kile à jwɔ u na maa u shwɔ

¹² Mii à fwù kan wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita á, ɲaha na yɛ u à cyɛge taha mii na, maa mii pyi u báarapyi, maa fànha kan mii á uru báaranɲi mɛɛ na. ¹³ Mà li ta tèecyiini i, mii mpyi na u mɛge kɛɛge, mpii pi à dá u na ke, marii pire kyéɛge, marii pi cyere mú. Nka Kile à jùɲaara ta mii na, ɲaha na yɛ mii mpyi na cyire karigii pyi cyi ɲcɛmbaanɲi funɲke e, mii mpyi na sàha ŋkwɔ a dá Yesu na mɛ. ¹⁴ Nka wuu Kafoonɲi Kile à jwɔ mii na sɛe sèl'e, maa mii tɛɛ, ka mii i dá Yesu Kirisita na, maa u kyaa táan nay'á. ¹⁵ Mpe jwumpe na nyɛ kaɲyɛɛ, sùpyire pun'à yaa ti ɲɛɛ pu na: Yesu Kirisita à pa dɲɲɲɲi i si kapimpyiibii yige pi kapegigil'e. Pire kapimpyiibil'e, mii wogigii cyi à pi pi puni wogigii na. ¹⁶ Nka Yesu Kirisita à jùɲaara ta mii na, mii u mpyi kapimpyiibii puni nimpɲi ke, lire nde cye kurugo, u à u lùtaanni cyêe sùpyire na. U à tire yyecyeente pyi sùpyir'á, nte ti sí n-pa dá u na si shɲi nɲɲkwombaanɲi ta ke. ¹⁷ Pèente ti taha saanrefoo Kile na tɛrigii puni i, uru u nyɛ nyii na tɛrigii puni i ke, sùpya nyɛ na u ɲaa mɛ; uru u nyɛ Kilenɲi nɲɲkinɲi fo tèekwombaa. Amiina!

Poli à Timŏti yɛɛ na u uye pwɔ Kile kuni na

* 1:9 Pii maha jwo: «ná mpii pi maha pi sifeebii bùu ke».

¹⁸ Mii jyaŋi Timōti, mii à nte tūnnture jwo mu á mà tàanna ná Kile tūnntunmpii pìi jwum'i, mpe p'à fyànha a jwo mu kyaa na ke. Zhìŋi mu nyε na leni bà sùpyire si mpyi si kàlaŋi sèe wuŋi ta mε, puru jwumpe pu fànha kan ma á lire zhìleni na. ¹⁹ Maye pwō Kile kuni jaaraŋi na ná funɔcenn'i. Kuru funɔcenn'k'à pìi kùŋŋŋ, ka pi Kile kuni jaaraŋi si yyére shwōhəl'e, mu à jwo bakwōŋŋŋ k'à fūru maa ntíge lwōhe jwōh'i. ²⁰ Nàmbaa shuunni na nyε pire e, Imεnε ná Alεzandiri, mii à pire yaha Sitaanninji á, pi i ŋkyaaala, bà pi si mpyi pi àha núru raa Kile mεge kège mε.

2

Dánafeebil'à yaa pi a Kile jáare sùpyire puni kurugo

¹ Nyε yaage niŋcyiige mii nyε na jcaa dánafeebil'á ke, kuru ku nyε ŋke: yii a Kilejaŋeyi niŋcennji shiŋi puni pyi, yii raa u jáare sùpyire puni kyaa na, yii raa fwù kaan u á ti puni kurugo. ² Yii a Kile jáare saanbii ná shinbwoobii puni kurugo, bà wuu si mpyi si ntéen yyeŋiŋke ná fεrεmpe e, s'a Kile pēre ná jaaraŋkanna niŋcenn'i mε. ³ Lire l'à jwō, lire mú l'à táan wuu Shwofoonji Kile á. ⁴ U la nyε sùpyire puni si shwō, ti i sēenji cè. ⁵ Naha kurugo yε Kile na nyε niŋkin, sisurulenje niŋkin mú u nyε u ná sùpyire puni shwōhəl'e, sùpya u nyε u wi, Yesu Kirisita kyaa li. ⁶ U à uye kan mà pyi sùpyire puni jùŋgwulwōŋŋŋ ti kapegigil'e. Kile jyi tèn'à nō ke, u à lire pyi si li cyēe sùpyire na na uru la nyε ti i shwō.

⁷ Puru jwumpe jwuwuŋi kurugo, Kile à mii Poli tìŋ'a pyi u tūnntunŋŋŋ. Mii nyε a finε mε, sèe u nyε u wi, supyishinji sanji u nyε u nyε Yahutuu mε, Kile à mii tun na mii u sà a pire taanni u kuni jaaraŋkanni na, lire kuni li nyε sēenji.

Pyiŋkanni na nàmbaabii ná cyeebil'à yaa pi a Kile kuni jaare ke

⁸ Nyε cyaga maha cyag'e dánafeebii na bínnini ke, mii la nyε nàmbaabii pi a pi cyeyi yīrige, pi raa Kile jáare ná zòvyinre e, lùyirili ná jwuyyahama baa.

⁹ Mii la mú nyε cyeebii pi pi vāaŋnyi nindeyi cè. Pi à yaa pi a vāanya leni njemu yi nyε yi sà pi njini faha mε. Pi nyε a yaa pi a jùŋyi pwu sùpyire s'a pi cyēe kampyahii na mε, pi nyε a yaa pi a vāaŋnyi longara wuyi ná pùcyage yaayi longara wuyi leni mε, mu à jwo sēenji wuyi ná ŋkēenɔurigi longara wogigii. ¹⁰ Ŋka pi pùcyage yaleer'à yaa ti pyi kacempyiini, ceewe maha ceewe u nyε na Kile pēre ke, amuni u à yaa u pyi. ¹¹ Mà bàra lire na, cyeebii ká mpyi Kile jwumpe tajwuge e, pi à yaa pi tēen tanuge e, pi raa pu núru pi raa jaare pi a ntāanni ná p'e. ¹² Mii nyε a jεε ceewe u a sùpyire kálali na cyeebii nyε nàmbaabii jùŋŋŋ na mε, u

à yaa u tēen tanuge e*. ¹³ Lire kajwuuni li nyε, Kile à Adama dá yyecyiige na, lire jwōhō na maa Awa dá. ¹⁴ Adama bà Sitaanninji à jwō fáanja yyecyiige na mε, nka ceenji u à fyânha a jwō fáanja, ka u u Kile jwōmεeni yaha. ¹⁵ Ceenji pylisini si n-jà u pyi u pōon u nùmpañke e mε, li tēgeni li nyε u kwōro Kile kuni i ná tàange ná tufeempe e, u uye pērege cè.

3

Dánafeebii kurunke kàanmucyafeebii kani

¹ Mpe jwumpe na nyε kanγε: ngemu la ká mpyi si mpyi dánafeebii kurunke kà kàanmucyafōo ke, urufōo la na nyε si kyaa njncenne pyi. ² Dánafeebii kurunke kàanmucyafōon' à yaa u pyi sùpya, tìgire cyaga nyε ngemu na mε, u à yaa u kúu u cwonji na*, u u uye pērege cè, u nyε a yaa u kyaa pyi a tòro li tēgeni taan mε, u à yaa u pyi sùpya ngemu u à tìi ke, u à yaa u pyi nàmpōnmarawa, u u jà u a sùpyire kâlali u a jwōge Kile kuni jaaranjanni na. ³ U nyε a yaa u pyi sinmbya mε, u mú nyε a yaa u pyi supyikyanga mε, nka u à yaa u pyi jùmpinεfōo. U nyε a yaa u pyi kashikwōn mε, u múnaani mú nyε a yaa li lwó a pwō nàfuunji na mε. ⁴ U à yaa u jà u pyenge shiinbii cùnkanni na, u pylibii s'a u pēre sèl'e. ⁵ Yire kajwuuni li nyε, ngemu u nyε u nyε a jà u pyenge shiinbii cùnkanni na mε, di urufōo sí n-jà Kile dánafeebii kurunke yyaha cù n-jwo γε? ⁶ U mú nyε a yaa u pyi sùpya njnyivōnjo Kile kuni i mε, lire jūnke ku nyε u àha njkwō uye pēe, Kile si njkwō a u cēge bà u à Sitaanninji cēge mε. ⁷ Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, dánafeebii kurunke kàanmucyafōonji mú à yaa u pyi ná metange e pire shwōhōl'e, bà sùpyire si mpyi t'àha bú u njini faha, u u ncwo Sitaanninji kàhanjke e mε.

Dánafeebii kurunke tēgefeebii kani

⁸ Nyε dánafeebii kurunke tēgefeebii' à yaa pi pyi metangafee, pi nyε a yaa pi pyi jwōmyahigii shuunni jwufee mε, pi nyε a yaa pi pyi sinmbyaa mε, pi nyε a yaa pi a nàfuunji caa cyanjanna nimpai na mε. ⁹ Kuni i Kile à wuu le, ná li mpyi a njwōhō tèecyiini i ke, pi à yaa pi a lire kuni jaare ná funvyinge e. ¹⁰ Pi à yaa pi kàanmucya sèl'e kampyi tìgire cyaga nyε pi na mε, pi i nta pi a uru báaranji pyi.

¹¹ Cyeebii mú à yaa pi pyi metangafee, pi nyε a yaa pi a sùpyire sannte mēyi kēge mε, pi à yaa pi piye pērege cè, pi à yaa pi pyi dānasupyii karigii puni i. ¹² Dánafeebii kurunke

* **2:12** Pii maha jwo: «Mii la nyε cyeebii pi pyi nàmbaabii cyelentii, lire nyε mε pi pyi nàmbaabii jūnjo na mε. Pi aha mpyi Kile jwumpe tajwuge e pi a yaa pi fyāha, pi raa nūru.» * **3:2** Pii maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe njnkin poo.»

tegefoon'á yaa u kúu u cwonji na†, u à yaa u já u pyìibii ná u pyenge shiinbii puni cùnkanni na. ¹³ Mpíi pí nyé na uru báaraŋi pyi na nwoge ke, pire sí n-kêe. Pí sí raa pí báaraŋi pyi fyagara baa Kile kuni i, Yesu Kirisita wwoŋeŋe e.

Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à nwɔ

¹⁴ Mii na sônŋi, li sî mɔ mɛ, mii sí n-kàre mu yyére, ŋka mii sí jicyii karigii sémɛ si ntun mu á. ¹⁵ Mii méé ká mpyi mii nyé a wyèr'a nɔ mu yyére mɛ, mu sí li cè ŋge lɛtɛɛŋi cye kurugo, pyiŋkanni na Kile bage shiinbil'à yaa pí a Kile kuni jaare ke. Kuru bage shiinbii pí nyé Kile jyi wuŋi dánafeebii kurunke, pire pí à kàlaŋi sèe wuŋi cwɔhɔ cinŋjo ná cinŋkunŋo fiige.

¹⁶ Sèe wi, kani li mpyi a ŋwɔhɔ Kile kuni i ke, li mpyi a pèe sèe sèl'e, sùpya sî n-sîi n-jà nàkaana pyi lire e mɛ:

Kirisita à uye pyi sùpya, maa uye cyèe sùpyire na,

Kile Munaani à li cyèe na u à tii,

Kile mèlɛkɛbil'à u nya.

U kyal'à jwo supyishinji pun'á,

Dinyeŋi cyeyi puni i, pìl'à dá u na,

Kile à u lwɔ a kàre nìnyinji na maa u pèe.

4

¹ Nyé Kile Munaani à yi finin'a jwo wuu á na dinyeŋi tèekwooni ká byanhara, píi sí kántugo wà Kile kun'á, si ntaha kafinivinibii píi nwɔh'i, mpíi pí nyé na sùpyire wurugo ke, pire u kàlaŋi s'à fworɔ jínabil'e. ² Pire cyelentiibii na nyé kafinivinimii, pí à fyinmɛ tò wwomɔ na, pí saha sî n-jà sèeŋi cè n-wwù kafinare e mɛ. ³ Pire cyelentiibii maha sùpyire kálali na fúrunji nyé a nwɔ mɛ, na yalyire shini puni nyé a yaa t'a lyí mɛ, mà li ta Kile u à yalyire puni dá. Ula nyé mpíi pí à dá uru na maa sèeŋi cè ke, pí fwù kan ur'á pí i ti lyí. ⁴ Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à nwɔ, wuu nyé a yaa wuu cyé yaaga na mɛ, ŋka wuu à yaa wuu fwù kan u á yaayi puni kurugo. ⁵ Wuu à li cè Kile Jwumpe cye kurugo na wuu aha fwù kan u á yaayi njemu kurugo ke, yire maha fininje.

Yesu Kirisita báaraŋiŋi nìncɛnŋi

⁶ Mu à yaa mu u jicyii karigii yyaha jwo dánafeebil'á, lire e mu sí n-pyi Yesu Kirisita báaraŋiŋi nìncɛnŋe ŋgemu u na uye nwɔ caa ná kàlaŋi nìncɛnŋi i Kile kuni i ke. ⁷ Ma hà raa jwuŋjyempe laaga baa wumpe núru mɛ, pu nyé a fworɔ Kile e mɛ. Ta maye taanni Kile yyaha fyagare na.

⁸ Mà cyeere taanna karigii cyìi na, lir'à nwɔ, ŋka mà maye taanna Kile yyaha fyagare na, lire tònnŋ à pèe sèl'e

† 3:12 Pii maha jwo: «Dánafeebii kurunke tegefoon'á yaa u pyi ceewe ninŋin poo.»

ɲaha na ye Kile à ɲwɔmɛɛni lwó wuu á na
uru yyaha fyagare sí wuu ɲɲjaanɲi ná wuu nùmpañke ɲwɔ.

⁹ Puru na ɲye sèe, sùpyire pun'à yaa ti ɲɛɛ uru sèenɲi na. ¹⁰ ɲye lire kurugo wuu na báaraɲi pyi, marii zhìɲi leni, ɲaha na ye wuu à wuye tíɲɛ Kilenɲi ɲyii wunɲi na, uru u ɲye sùpyire puni Shwofoonɲi, ɲka mpìi pì á dá Yesu Kirisita na ke, pire wuuni l'à lyɛ. ¹¹ Mu à yaa mu u cyire karigii yyaha jwo pì á sèl'e maa pì taanna cyi na.

¹² Mu ɲaaraɲkanni ɲɲcɛnni l'à yaa li sùpyire sige t'àha bú ɲkwò mu wíi ɲcwò na mu na ɲye nàɲkocyaawa mɛ. Mu a yaa mu u ma jwunɲkanni ná ma ɲaaraɲkanni ná ma ntàannamagare ná ma dáníyanɲi ná ma zòvyinre cyée dánafeebii na, bà pì si mpyi si mu pyiɲkanni lwó cyire karigii puni i mɛ.

¹³ Mà jwo mii u nɔ mu yyére ke, maye waha Kile Jwumpe Semɲi ɲkàlanɲi na sùpyir'á, maa u jwumpe yyaha jwo pì á, bà pì si mpyi si ntaha pu fye e mɛ. ¹⁴ Kile tùnnture ntemu t'à jwo mu kyaa na, ka dánafeebii kacwɔnribii si pì cyeyi taha mu ɲùɲke na, ka mu u Kile màkange ɲkemu ta u báaraɲi mɛɛ na ke, ma hà cye láha kuru na mɛ.

¹⁵ Maye waha maa cyire karigii pyi ná ma fànhe puni i, bà sùpyire si mpyi si ɲcè na mu na sì yyaha na Kile kuni i mɛ.

¹⁶ Ma ɲaaraɲkanni kàanmucya. Kàlanɲi mu ɲye na ɲkaan sùpyir'á ke, maa uru kàanmucya mú. Maye pwɔ cyire karigii na tɛrigii puni i. Lire ká mpyi, mu yabiliɲi sí n-shwɔ, mpìi pì ɲye na mu jwumpe núru ke, pire mú sí n-shwɔ mu cye kurugo.

5

Yɛɛɲkanni na Timŏti à yaa u a dánafeebii yɛɛge ke

¹ Ma hà raa jwunɲwumbaama yu nàɲkolyeebii na mɛ, ɲka ta pì yɛɛge ná lùtaanni i mu à jwo mu tii pì. Lire pyiɲkanni na mú, ta nàɲjiibii yɛɛge mu à jwo mu cìnmppyii. ² Cɲɲyeebii pì ke, ta pire yɛɛge mu à jwo mu nɛɛ pì. Cipyire mú ti ke, ta tire yɛɛge mu à jwo ma cìnmppyicyee, ɲka ná zòvyinre e.

Lenkwucyeebii pì à yaa ná ntègenɲi i ke

³ Tɛɛfee ɲye lenkwucyeebii mpiimu na mɛ, pire pì à yaa ná ntègenɲi i. ⁴ ɲka pyii, lire ɲye mɛ ɲampyire ká mpyi lenkwucwonɲi ɲgemu á ke, pir'à yaa pì Kile yyaha fyagare ntaannɲi sìi pì pyenyi na, pì i pì sifeebii tugure lwó, bà pì sifeebil'à fyànha a pì woore lwó mɛ. Lire l'à táan Kile á. ⁵ Lenkwucwonɲi u ɲye uye kanni na, ná sùpya ɲye u á, ɲgemu u sí u tugure lwó mɛ, ur'à Kile pyi u cyɛge tatahage, marii u ɲáare pìlaga bâra canɲa na, bà Kile si mpyi si u tɛge mɛ. ⁶ ɲka lenkwucwonɲi u ɲye mayaare e ke, uru ɲɲkwunɲi u ɲye, ali mà li ta u ɲye ɲyii na. ⁷ Ta dánafeebii kálali ɲcyii karigii na, bà pì si mpyi s'a cyi kuni ɲaare, si mpyi tìgire

cyaga baa mε. ⁸ Shin maha shin à yaa u u cìnmpyiibii tugure lwó, ηka u pyεnge shiimbii wuuni l'à lyε. Ngemu ká mpyi u nyε a lire pyi mε, urufol'à fworó Kile kuni i feefee. Kilecembaabii mú bá à pwóró urufó na.

⁹ Lenkwucyeebii pi à nō yyee beetaanre (60) na ke, l'aha nta pi mpyi a kúu pi nambaabii na, pire mpíi mēyi y'à yaa y'a sémeni dānafeebii s'a pire tère. ¹⁰ Pi à yaa pi pyi metangafee pi kacεnηkii cye kurugo, pi à yaa pi ta pi à pi pyiibii byé byiηkanna niηcenne na, pi à yaa pi ta pi à nāmpwuun māra, maa dānafeebii tooyi jyé mú*, pi à yaa pi ta pi à kanhamafeebii pì tège, pi à yaa pi ta pi à kacεnηkii shiηi puni pyi. Nyε lenkwucyeebii pi nyε amuni ke, pire mēyi y'à yaa y'a sémeni.

¹¹⁻¹² ηka lenkwucyeebii pi nyε cipyire ke, ma hà raa pire mēyi sémeni mε. Shwōhol'e nāmbajyiini lage sí n-pa pi ta. Lire ká mpyi, ηwōmēni pi maha lwó, na pire sí raa báare Kirisita kann'á ke, pi sí lire kēge si kántugo wà u á. ¹³ Mà bàra lire na, mu aha a pi mēyi sémeni, pi sí n-pyi sàafee s'a jaare pyenyi ná yiye shwōhol'e laaga baa, là mpyimbaa. Lire kanni bà mε, pi sí n-pyi jwunyahamafee, s'a pi ηwōyi leni sūpyire sannte jwumpe e, s'a jwunjwumbaampe yu mú. ¹⁴ Lire kurugo mii la nyε lenkwucipyire ti nāmbaya jyé†, pi i pyi si, pi i yákili yaha pi pyenyi na sèl'e, bà wuu zāmpεεnbii si mpyi pi àha ηkwò tìgire cyaga ta wuu na mε. ¹⁵ Mii na mpe jwumpe yu naha na yε lenkwucipyire tà à kántugo wà Kile kun'á mà kwò, maa ntaha Sitaanniηi ηwōh'i. ¹⁶ Dānafeebii shwōhol'e, ceenji wà cìnmpyicyee ká mpyi lenkwucyee, ur'à yaa u pi tugure lwó, lenkwucyeebii pi nyε piye kanni na ke, bà dānafeebii kurunke si mpyi si ja njiyére ná pire e mε.

Dānafeebil'à yaa pi a pi kacwōnribii pēre

¹⁷ Dānafeebii kacwōnribii pi nyε na pi báaraηi pyi na ηwōge ke, pire pi à yaa ná pēente e, yii yaha pire na sèl'e, mpiimu bá pi à piye pwō Kile jwumpe ηjwunji na ke, pire kaηyεε na.

¹⁸ Naha kurugo yε y'à jwo Kile Jwumpe Semēηi i na:

«Mu aha a sūmaηi bwūun ná nīyi i si u pyàηi wwū, mu nyε a yaa mu u yi ηwōyi pwō mε†.»

Yi mú à jwo Kile Jwumpe Semēηi i na:

«Báaraηiη'à yaa ná u sàraηi i§.»

Nde Timōti à yaa u pyi wà ha dānafeebii kacwōnrōηi wà cēge u á ke

* **5:10** Lire tēni i, nāmpōnno n'a mpyi a pa mu yyére, mu mpyi maha biliηi wà pyi u à u tooyi jyé. Lire na mpyi bilibii kapyii. † **5:14** Lire tēnni i, wà fānha mpyi lenkwucyeebii na mε. U poonji kwunkwōoni kántugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nāmbage lēge wani. ‡ **5:18** Duterēnōmu 25.4 § **5:18** Levitiki 19.13; Duterēnōmu 24.14-15

funnyi níŋe. ⁹ Mpiimu la ku nyɛ si mpyi náfuufee ke, pire maha piye le kapegigii jwɔge e. Sitaannini maha pi cû bà yatɔɔgɔ maha jɔcû kànhaŋa na mɛ. Pi nyii karigii nimpegigii ná laaga baa wogigii cyi maha pi wuuni kèɛge feefee. ¹⁰ Naha kurugo ye náfuunɔi lage ku maha kapegigii shɔni puni sini, u lag'à pii ta, ka pi i fworo Kile kuni i, maa piye le kyaage e.

Poli à Timoti yere

¹¹ Nka Timoti, mu u nyɛ Kile sùpya ke, laaga tɔɔn cyire karigii puni na, ma a maye waha katiigii mpyini na Kile yyahe taan. Fànha le ma a maye pwɔ Kile na, ma a mpyi dânasupya, ma a ma shinɔɛebii kyaa táan may'á sèl'e, ma a maye waha Kile kuni jaaraŋi i, ma a mpyi jùmpinɛfoo. ¹² Ta Kile kuni zhɔni ninɔɛnni leni. Shɔni ninɔkwombaanɔi ta, uru kurugo Kile à mu yyere, ka mu u uru jwumpe jwo, maa li cyêe na mu na Kile kuni jaare, shinɔyahara a lire kani lógo maa li nya.

¹³ Nyɛ mii sí yi jwo n-waha mu á, nyii yaayi puni Davoonɔi Kile nyii na ná Yesu Kirisita nyii na, ngemu u à sɛɛni jwo Pɔnse Pilati á ke, ¹⁴ mu à yaa mu u Kile tũnture kurigii puni jaara. Ma hà tìgire cyaga yaha ku ta ma na mɛ, fo mà sà yaa ná Kafoonɔi Yesu Kirisita cannuruge e. ¹⁵ U sí nùru n-pa Kile nyii tère e, Kilenɔi u nyɛ yaayi puni jùŋɔ na ke, uru u nyɛ yyenɔŋke foonɔi, kilenɔi wà saha nyɛ uru kàntugo mɛ, uru u nyɛ saanbii puni Saanɔi, kafeebii puni Kafoonɔi. ¹⁶ Uru kanni u nyɛ Kilenɔi nyii wunɔi tèekwombaa; cyage e u nyɛ ke, kuru cyage bèɛnmpe mpèenɔi kurugo, sùpya si n-jà n-file u na mɛ, sùpya nyii sàha u nya mɛ, sùpya nyii mú si n-jà u nya mɛ. Pèente ná síni u pyi u wuyo, fo tèekwombaa. Amiina!

Nde náfuufebil'à yaa pi pyi ke

¹⁷ Yi jwo náfuufebil'à na pi àha raa piye père si pi cyeyi taha pi náfuunɔi na mɛ, jaha na ye náfuunɔi na nyɛ yakwɔgɔ. Pi à yaa pi pi cyeyi taha Kile na, uru u sí yaayi puni kan wuu á, si wuu funnyi níŋe. ¹⁸ Yi jwo pi á na pi a kacɛnnii ninɔyahagii pyi tɛrigii puni i, pi àha mpyi cyɛŋgarafee mɛ, pi raa pi cyeyaayi yà kaan sùpyir'á ná funɔɔ ninɔkinɔi i. ¹⁹ Pi aha a lire pyi, pi sí náfuu nimbwo ta nùmpaŋa, náfuunɔi sɛe wunɔi nívwonhɔmbaanɔi ná shɔni ninɔkwombaanɔi.

Poli yerege nizannɔke Timoti á

²⁰ Nyɛ mii jyanɔi Timoti, tũnture Kile à le mu cye e ke, ti cû ná ma cyeyi shuunniɔi i. Jwumpe laaga baa wumpe p'à kàntugo wà Kile kun'á ke, maye kàanmucya puru ná nákaante jùŋɔ baa woore na. Pii maha cyire karigii sɔnni na jɔcè, mà li ta sèe bà mɛ. ²¹ Pil'à jwo na pir'à jɔcèni ta amuni, mà li ta pi à fworo Kile kuni i.

Kile u jwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwunji ŋgemu tun Timŏti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Lɛtɛɛŋi shɔnwunji Poli à tun Timŏti á ke, uru u à pyi Poli lɛtɛɛŋi nizanŋi, mpii u à sɛmɛ na pi jyɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i ke. Pi à u nɪnjyewunji cù a le kàsuni i Kile jwumpe njwunji kurugo. U mpyi a cè na uru tèekwuun'à byanhara. U mpyi a cè mú na uru ká ŋkwû, na uru sí n-kàre Kafoonji Yesu yyére. Lire e u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ maa u yɛɛyi nizanŋyi le u e mà tun Timŏti á, maa màban le u e u báaraŋi mpyiŋi na.

Poli mpyi a cè na Timŏti à ŋgaha ta Kile báaraŋi i. Lire kurugo u à u yɛɛ na u pyi uru fiige, u u ŋkwôro u a sùpyire kálali Kile jwumpe na, bà pi à u kála pu na mà u yaha nànjjiwe mɛ; na u à yaa u a kacɛnnji pyi sùpyire puni na, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni jaaraŋkanni na ná lùtaanni i. Bà faapyiŋi maha u kɛɛge báare mɛ, u raa báare sèe sèl'e amuni, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi si nɔ cyeye nɪjyahay'e mɛ.

Poli à Timŏti shéere

¹ Mii Poli u jyɛ Yesu Kirisita tũntunŋɔ mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, shìŋi jwɔmɛɛni Kile à lwó ná uru maha ntaa Yesu Kirisita wwoŋɛɛge cye kurugo ke, u à mii tun mii u sà a uru jwumpe yu. ² Mii à ŋge lɛtɛɛŋi tun mu á Timŏti, mu u jyɛ mii ntàannamajyanji mà tàanna ná Kile kuni i ke, wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i jùpaara ta ma na, pi i yyɛŋiŋke kan ma á.

Poli à màban le Timŏti i Kile jwumpe njwunji na

³ Mii à Kile shéere, uru ŋgemu á mii na báaraŋi pyi ná funvyinge e, na tulyeyi fiige ke. Pilaga bâra canŋa na, mii aha a Kile jáare, mii funŋɔ jyɛ na wwùu mu na mɛ. ⁴ Canŋke wuu à láha wuye na ke, mu à mɛɛ sú sèl'e, mii funŋɔ jyɛ a wwò lire na mɛ. Lire e mii la jyɛ si núru mu jya, bà mii funŋke si mpyi si ntáan sèl'e mɛ. ⁵ Mii funŋɔ sàha wwò mu Kile kuni jaaraŋkanni nɪpcɛnni na mɛ, mu nulyage Loyisi ná mu nunji Enisi à lire ndemu jaara mu yyaha na ke. Mii mú s'à tèɛn ná l'e na mu à kwôro lire kuni i.

⁶ Lire kurugo tɛni i mii à na cyeyi taha mu jùŋke na maa Kile jáare, ka mu u Kile màkange ŋkemu ta u báaraŋi mɛɛ na ke, maye pwɔ bà kuru si mpyi si ŋkwôro mu cye e mɛ.

⁷ Kile Munaani ká wuu yyaha cù, wuu saha jyɛ a yaa wuu a fyáge mɛ, jaha na yɛ li sí fànha kan wuu á, si tàange le wuu

zòmpyaagil'e, si wuu pyi wuu cû wuye na. ⁸ Lire kurugo ma hà raa silege s'a wuu Kafoonji Yesu kyaa yu sùpyir'á mε. Mii méε jyε kàsujì i u mεge kurugo ke, lire kà mpyi ma á silege kyaa mε. Nka maye pwɔ Kile fànhe nìnkange na, ma a ma nàzhan lwó kyaage e mii fiige Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo.

⁹ Kile u à wuu shwɔ, maa wuu yyer'a pyi sùpyii fwɔnrɔ baa wuu. Wuu kacɛnnkii kurugo bà u à lire pyi mε, wuu ná Yesu Kirisita wwojεεge kurugo, u à jwɔ wuu na maa lire pyi mà tàanna ná u jyii wuuni i, mà dijyɛni ta u sàha sìi mε.

¹⁰ Numε u à lire kacɛnni cyêe wuu na wuu Shwofoonji Yesu Kirisita mpanji cye kurugo. Uru u à fànha ta kwùni na, maa li cyêe na wuu aha jεε Jwumpe Nintanmpe na, wuu sí shìji nìnkwombaanji ta. ¹¹ Puru Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo Kile à mii pyi u tùnntunɔ. Mii na puru jwumpe yu sùpyir'á marii pi kálali pu na. ¹² Lire kurugo nke yyefuge puni jyε mii juj'i. Nka lire ná li wuuni mú i, lire jyε mii á silege kyaa mε, jaha na ye ngemu na mii à na cyεge taha ke, mii à uru cè, mii mú à tèen ná l'e, nde mii à kan u á ke, li sínji jyε u na mà lire màra fo dijyε canjkwɔge.

¹³ Jyε Timoti, jwumpe sèe wumpe mii à jwo mu á ke, puru yaha maye funj'i, maa maye pwɔ Kile kuni jaaraanji na. Ntàannamagare ti jyε na ntaa Yesu Kirisita wwojεεge e ke, ta ma karigii pyi ma a ntàanni ná tire e. ¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à jwo mu á ke, ma hà wà yaha u a pu labali u a yu mε. Pu màra ná Kile Munaani fànhe e, lire ndemu l'à tèen wuu e ke.

¹⁵ Mu à cè na Azi kùluni dánafeebii pun'à kàntugo wà mii na, Fijeli ná Erimojeni mú na jyε pire e. ¹⁶ Nka Onεzifori wi ke, u à mii funjke jíjε kariii ninyahagil'e. Mii kàsujyiini jyε a pyi u á silege kyaa mε. Kafoonji u jùnaara ta u pyεnge shiimbii na. ¹⁷ Tèni i u à pa naha Jɔmu kànbwɔhe e ke, u à mii cya fo mà mii nya. ¹⁸ Kafoonji Kile u jùnaara ta u na dijyɛni canjkwɔge Kafoonji Yesu mεge na. U à kacɛnnkii jcyiimu pyi mii na mà mii yaha Efese kànhe e ke, mu Timoti à cyire cè mà tòro sùpyire puni na.

2

Kirisita sèebaarapyiñi kani

¹ Jyε mii jyanji Timoti, Yesu Kirisita à jwɔ mu na maa fànhe nkemu kan mu á, mu ná u wwojεεge e ke, ta Kile kuni jaare ná kur'e. ² Kile Jwumpe mu à lógo mii jwɔ na shìnyahara jyii na ke, puru jwumpe jwo piiberil'á, wà sí n-jà cye taha mpiimu na, ná pire mú sí n-jà pu jwo piiberil'á ke.

³ Ná mu sí jyε Yesu Kirisita sòrolashi nìncɛnnε, ma nàzhan lwó yyefuge e. ⁴ Kampyi sòrolashinji la jyε si ntàan u jùnjufoon'á, u kapyiinkii saha jyε a yaa cyi pyi shintiiwe wogii fiige mε.

⁵ Ngemu u nyε na kajatafere fi mú ke, u aha mpyi u nyε na fi mà tàanna ná tire tafere kuzhegil'e me, urufoo sì kajanjwooni ta me. ⁶ Faapyinji u à màban le uye e sèl'e ke, uru sí n-fyânha u kanhare tònñi ta. ⁷ Karigii yyaha mii à jwo mu á ke, funñke cya cyi na sèl'e. Lire ká mpyi, wuu Kafoonji sí mu tège bà mu si mpyi si cyi puni yyaha cè me.

⁸ Funño cwo saannji Dawuda tùluge shinñi Yesu Kirisita na, u à kwú maa jè a fworó kwùñi i. Puru Jwumpe Nintanmpe mii nyε na yu sùpyir'á. ⁹ Puru jwumpe njwunji kurugo, mii nyε kyaage e, pi à mii le a pwò kàsuni i, mu à jwo kakuumpyi u nyε mii. Nka lire nyε a li cyêe na Kile Jwumpe pi à le a pwò kàsuni i mà de! ¹⁰ Mii à kuru kyaage puni kwú naye e, Kile njicwónribii kurugo, bà Yesu Kirisita si mpyi si pi shwò pi i mpyi Kile sinampe e fo tèekwombaa me. ¹¹ Mpe jwumpe na nyε kanjye:

Wuu aha njkwú ná Kirisita e,
wuu sí n-pyi nyii na ná u e.

¹² Wuu aha kyaage kwú wuye e,
wuu sí n-pyi fânhe e ná u e,
ñka wuu aha kântugo wà u na,
u mú sí kântugo wà wuu na.

¹³ Wuu méε ká mpyi wuu nyε a jà a kwôro ná u e tèrigii puni i me,

wuu a yaa wuu li cè u na nyε ná wuu e tèrigii puni i
naha na ye u nyε na nùruli u njwóméeni njwòh'i me.

¹⁴ Ta sùpyire funño cwo mpe jwumpe na, yi jwo a waha pi á Kile nyii na, na pi àha raa nàkaante laaga baa woore pyi me, kanjwò nyε ti na me, ti mú nyε na ti lógofeebii leni kuro njicenni i me, ti maha pi wuuni kèεge. ¹⁵ Mu wi ke Timoti, maye waha ma a li cyêe Kile na na mu na nyε u báarapyi njicennje, bà mu si mpyi ma hà bú njuzogoro ta ma báaranji cye kurugo me. Ta Kile jwumpe yu ma a njwoge, puru pu nyε sèñji. ¹⁶ Cú maye na nàkaante laaga baa woore mpyinji na, ti nyε a táan Kile á me, naha na ye mpíi pi maha tire nàkaante shinji pyi ke, ti maha pire laage tónge Kile na. ¹⁷ Tire nàkaante maha kakyaare pyi, bà nòkwombaaga maha fwónre na njkèεge me. Imene ná Fileti na nyε tire nàkaante pyifeebil'e. ¹⁸ Pi à sèñji kuni yaha marii finí na Kile à dáfefeebii jè a yige kwùñi i mà kwò, na kwupene saha nyε me. Lire pyinñkanni na, pi à sùpyire tà njwò fáanña a yige Kile kuni i. ¹⁹ Nka Kile Jwumpe nyε na njkèenji me, pu na nyε mu à jwo бага nintaa ndemu l'à faanra a njwò ke, l'à séme lire nintaani na:

«Kafoonji Kile à u wuubii cè *.»

L'à séme mú na:

* 2:19 Nomburu 16.5

«Shin maha shin u à jwo na uru na nyε Kafoonji Kile wu ke, urufoo u láha kapegigii mpyiñi na.»

²⁰ Mu aha jyè shinbwonji wà bage e, mu maha li nya na bage yaayi yà na nyε sɛɛn wuyo, yà s'à yaa ná wyérfyinni i, yà sí nyε cire wuyo, yà sí nyε cogo wuyo. Yajigiyi lonɔara wuyi maha yaha canmbwoyi mɛɛ na, marii jígini ná yi sanjyi i canmpyaagii sanɔkil'e. ²¹ Nyε amuni li mú nyε, ngemu ká láha kapegigii mpyiñi na ke, urufoo sí n-pyi mu à jwo yajiginε lonɔara wogo. Urufoo sí n-yaha uye kanni na u jũɔufoonji báarañi mɛɛ na. Urufoo kaɔwɔɔni sí n-pêe u á sèl'e. Urufoo sí n-bégele báarañi niɔcɛnni shiñi puni mpyiñi mɛɛ na.

²² Timŏti, nàñjiibii na òrili pi nyii karigii nintiimbaagii jcyiimu kurugo ke, laaga tɔɔn cyire na feefee! Maye waha ma a katiigii pyi, ma a mpyi dânasupya, ma a ma shinɔɛɛbii kyaa táan may'á, mpíi pi nyε na Kafoonji père ná zòvynre e ke, mu ná pire pi bê. ²³ Ma hà raa ma jwɔge leni nàkaante laaga baa woore e mɛ, tire maha ma ná yoge e. ²⁴ Mà li ta Kafoonji Yesu báarapyi nyε a yaa u a kàshi kwùun mɛ. U à yaa u a sùpyigire pyi ná sùpyire puni i, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni naaraɔkanni na, u à yaa u kariii kwú uye e. ²⁵ Mpíi pi nyε na u kyáli ke, u raa pire leni kur'e ná lùtaanni i. Shwɔhɔl'e Kile sí pyiɔkanna kan pi á, bà pi funzɔnɔɔre si mpyi si ɔkɛɛnnε, pi i sɛɛni cè mɛ, ²⁶ si funɔcɛnnε ta si piye shwɔ Sitaannini na, uru ngemu u à pi cù bà kànhaɔa maha yaaga cù mɛ. Pi kacuni li nyε Sitaannini á, pi raa uru nyii wuuni pyi.

3

Dinyɛñi canzanjyi kani

¹ Nyε Timŏti, mu à yaa mu u li cè na dinyɛñi canzanjyi si n-waha sèe sèl'e, ² jaha na yε sùpyire sí raa n-kòre tiy'á, ti funzɔnɔɔre puni sí n-taha wyéreni na, pi sí raa piye père, pi si raa piye cyiin sɔnɔ mɛ, pi sí raa Kile mɛge kɛge, pi si n-pyi ná pèen'i mà yaha tíi ná pi sifeebil'e mɛ, pi si wà kacennε cè mɛ, pi mú si Kile kuni kani là le dá e mɛ. ³ Pi sí n-pyi sùpyigire baa ná jũnaara baa shiin, s'a sùpyire sannte mɛyi kɛge, pi si n-jà n-cù kapegigii mpyiñi na mɛ, pi sí n-pyi shinpíi, pi tafunji u sí n-pyi kacennkii mpyiñi. ⁴ Pi sí raa sùpyire leni cye e, pi tɛnnmɛ sí n-pɛn, s'a piye père sèl'e. Pi sí nyii yige pi yabilimpíi nyii karigii kurugo mà tòro Kile nyii wogigii na. ⁵ Pi sí piye pyi sùpyire nyii na, mu à jwo Kile kuni naarafee niɔcɛnmii, mà li ta pi si jɛɛ piye yaha Kile u a ɔkɛɛnni mɛ. Timŏti, laaga tɔɔn uru supyishiñi na.

⁶ Pi píi maha jyè pyɛnyi i marii cyeebii funɔ baa wuubii píi wɔɔge ná pi jwɔtanyi i, bà pi si mpyi s'a jɛɛge pi jwumpe na mɛ. Pire cyeebil'à kapegigii niɔyahagii pyi, maa pi nyii

karigii shinj puni pyi jcyiimu cyi à kàntugo wà Kile kun'à ke. ⁷ Tèrigii puni i, pi la maha mpyi si kariii yyaha cè, ŋka pi sì n-sì n-jà sèenji cè mɛ. ⁸ Pire nàmbaabii na sèenji tūnni, bà Zhanɛsi ná Zhanberɛsi* à Kile tūnnitunŋiMusa tūn tèecyiini i mɛ. Pi funzɔŋɔre pun'à lwó a pwɔ kapegigii mpyinj na, pi Kile kuni jaaranj jye jũŋɔ baa. ⁹ Ŋka pi karigii sì n-shà yyaha na mɛ, jaha na ye shinjyahara sí n-pa li cè na pi funŋɔ baa wuu pi jye, mu à jwo Zhanɛsi ná Zhanberɛsi.

Timŋti à yaa u kwôro Kile kuni i

¹⁰⁻¹¹ Timŋti, mu wi ke, karigii na mii à kâla ke, ná mii toronkanni ná karigii mii la jye si mpyi ke, ná mii Kile kuni jaarankanni ná pyinŋkanni na mii à cū naye ke, ná pyinŋkanni na sùpyire sannte kyal'à táan mii á ke, ná pyinŋkanni na mii à naye waha Kile kuni i ke, ná pyinŋkanni na mii à kyaala sùpyire cye e ke, mu à pyi mii fiige cyire puni i. Mu à li cè na mii à kyaala Antiyoshi ná Ikoni ná Lisitiri kanyi i. Mii à kyaala wani sèl'e, ŋka lire ná li wuuni mú i, wuu Kafoonj à mii yige kuru yyefuge puni i pi cye e. ¹² Lire pyinŋkanni na, shin maha shin la ku jye s'a Kile kuni jaare Yesu Kirisita wwoŋɛɛge e ke, urufoo sí n-kyaala sùpyire cye e. ¹³ Ŋka shinpiibii ná kafinivinibii pi ke, pire sí yyaha le kapegigii mpyinj na, pi sí raa sùpyire wuruge s'a piye wuruge mú.

Kile Jwumpe Semɛŋi kaŋwɔɔni

¹⁴ Mu wi ke Timŋti, karigii na mu à taanna, ka mu u dá cyi sèenji na ke, maye pwɔ cyi na, jaha na ye mpíi pi à mu taanna cyi na ke, sèeshiin pi. ¹⁵ Mà lwó fo mu jye nàŋkocyɛɛre e, mu à Kile Jwumpe Semɛŋi kâla a cè, uru Semɛŋi jwumpe pu sí n-jà yákilifente kan mu á, bà mu si mpyi si dá Yesu Kirisita na si shwɔ mɛ. ¹⁶ Uru Semɛŋi jwumpe pun'à fworro Kile e, lire kurugo pu tayyɛreg'à pɛe, pu sí n-jà sùpya taanna, pu sí n-jà sùpya yɛɛ si u le kuni njɛcenni i, pu sí n-jà sùpyanj kúu, si u yaha katiigii mpyinj na, pu na lire puni jwɔge. ¹⁷ Lir'à pyi bà Kile kuni jaarafeebii si mpyi si fũŋŋɔ s'a sì yyaha na kacɛnŋkii shinj puni mpyinj i mɛ.

4

Poli à Timŋti pyi u yyaha le Kile jwumpe njwunji na

¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita jyii na, uru ŋgemu u sí núru n-pa saanwa, si mpyi sùpyire jũŋɔ na, si kwũubii ná jyii wuubii sára si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, ² na mu à yaa mu u a Kile jwumpe yu ma a fíniŋɛ sùpyir'à tèrigii puni i, tèewaa bàra tèetaan na. Pi aha kyaa pyi ndemu

* **3:8** Yahutuubii na sɔŋŋi na Misira jɛcɛfeebii kyaa l'à jwo Ekizodi 7–8 i ke, pire pi jye Zhanɛsi ná Zhanberɛsi.

l'à para ná Kile kuni i ke, li jwo pi á. Ta pi yerege ma a màban leni pi e sèl'e, ma a pi taanni Kile kuni jaaraŋkanni na ná lùtaanni i. ³ Naha kurugo ye tènì là na ma, sùpyire sí n-pa raa jcyíge kàlani njncenji lógogo, s'a pi nyii karigii pyi si ntaha cyelentiibii kafiniviniibii pìi jwòh'i mpiimu jwumò p'à táan pi ninyigigil'á ke. ⁴ Pi sí raa jcyíge sèenji lógogo, jwunjyempe laaga baa wumpe pu sí n-táan pi ninyigigil'á. ⁵ Nka mu wi ke Timōti, cū maye na tērigii puni i, ma a kyaage kwú maye e, ma a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Báara maha báara Kile à le mu cye e ke, ma a uru pyi ma nò u tēgeni na.

Poli à jwo u mbòŋi kyaa na

⁶ Mii wi ke, li saha sí mò mē, mii sí n-kwû. Mii sìshange sí n-wu n-pyi sàraga fiige. ⁷ Mii à báaraŋi pyi Yesu Kirisita á ná na zòmbilini puni i, bà zhilenje njncenŋe maha zhì leni mē. Báaraŋi Kile à kan mii á ke, mii à uru pyi a nò u tēgeni na. Mii tafēer'à nò ti tēgeni na, mà mii ta mii à kwôro Kile kuni i. ⁸ Numē Kafoonji Yesu à mii tafēere sàraŋi yaha mii yyaha na ninyiŋi na, mii sí ntiiŋi kajaŋjwooni ta. U à tii, u sí sùpyire puni sàra sí n-tàanna ná pi kapyiŋkil'e diŋyeŋi canŋkwoge. Mii kann'á bà u sí uru sàraŋi kan mē, shin maha shin u à bēgel'a u tēenuruni sige ná funntange e ke, pire puni sí uru sàraŋi ta.

Poli yereyi nizanyji Timōti á

⁹ Timōti, maye waha ma a mpa na yyére numē sasa, ¹⁰ jaha na ye mii wwoŋeŋi Demasi à kàntugo wà mii na, u funzòŋŋore pun'à taha diŋyeŋi karigii na, lire e u à kàre Tesaloniki kànhe e. Kerezansi à kàre Galati kùluni i, Titi mú s'à kàre Dalimasi kùluni i. ¹¹ Luka kanni u à kwôro ná mii i naha. Mu aha a si raa ma, yi jwo Marika á yii raa ma siŋcyan, jaha na ye u tayerég'a pēe mii báaraŋi i. ¹² Mii à Tisike tun Efese kànhe e. ¹³ Mu nìmpaŋi, ma a ntòro Torasi kànhe e Karipusi yyére, ma a na vāantnimbwòhe shwò ma a ma, ná mii sémēbii, nka sēege wuubii kyaa li jye mii na sèl'e.

¹⁴ Tunntunnaŋi Alēzandiri à kapii pyi mii na. Nka Kafoonji sí li fwooni tò u na. ¹⁵ Ta maye kàanmucaa u na mú, jaha na ye u à ntũŋke taha wuu na wuu jwumpe kurugo.

¹⁶ Toncyiige e mii à kàre yukyaala bage e ke, sùpyaŋi wà tufiige jye a jēn'a mii tēge jwumpe na mē. Pi pun'à kàntugo wà mii á, maa mii yaha naye ninŋin. Nka Kile kà lire kapiini fwooni tò pi na mē. ¹⁷ Nka Kafoonji Yesu à mii tēge maa fānha kan mii á, ka mii i jà a Kile Jwumpe jwo sèl'e, mpii pi jye pi jye Yahutuu mē, pire pun'à pu lógo.

Sitaanninji na jye mu à jwo cànrage, nka Kafoonji à mii shwò ku na. ¹⁸ Mii à li cè na Kafoonji sí mii shwò si mii pyi mii u láha

kapegigii mpyiŋi na, si mii le u saanre e nìnyinŋi na. U à yaa ná pèente e fo tèekwombaa. Amiina

Fwùŋi nizanŋi

¹⁹ Pirisili ná Akilasi shéere ma a Onɛzifɔri pyɛngɛ shiinbii shéere mú. ²⁰ Erasiti wi ke, ur'à tɛɛn Kɔrɛnti kànhɛ e. Torofimu sí wi ke, mii à yîri u yangwuŋi taan Miletɛ kànhɛ e. ²¹ Maye waha, ma a mpa na yyére mà jwo wyeere tɛni li nɔ ke. Ebulusi ná Pudɛnsi ná Linusi ná Kolojya ná dánafeebii sanmpii pun'à mu shéere naha. ²² Kafoonji Yesu u kwôro ná mu i, u u jwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Leterengi Poli à tun Titi á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funḡ jwumpe e ke

Titi na mpyi Poli báarapyjɛ Kile kuni i. Tèni i Poli à nge leterengi tùugo u á ke, lir'à u ta Kereti k̀ni i. Poli à yi jwo u á na u kacwɔnribii p̀i t̃ɛ t̃ɛ Kereti k̀ni dánafeebii kurunyi jùḡ na, pi raa pi karigii cwɔnre. Nge leterengi i jùmbwoyi taanrenji yi jyɛ:

Pyinḡkanni na dánafeebii kacwɔnribil'à yaa pi pyi ke (1.5-16). Ná dánafeebil'e Titi sí raa báare, mu à jwo nàḡkolyeebii ná kàcɛnjyeebii ná nàḡjiibii ná bilibii ke, Poli à Titi yɛɛ pire cunḡkanni na (2.1-15).

Nde dánafeebil'à yaa pi pyi bà pi si mpyi si nt̃ɛn yyɛnḡke e mɛ, u à lire jwo u á (3.1-15).

Poli à Titi shéere

¹ Mii Poli u jyɛ Kile báarapyi ná Yesu Kirisita túnntunḡ ke, mii u à nge leterengi séme.

Kile à mpiimu cwɔnrɔ ke, u à mii tun na mii u kuni le pire taan, si sɛnɛ cyêe pi na mà tàanna ná Kile yyaha fyagare e, ² bà pi si mpyi si sɔnḡrɔ tatahaga ta sh̀ḡi nḡkwombaanji kàmpanḡke na mɛ. Kileni u jyɛ u jyɛ na fini mɛ, uru u à uru sh̀ḡi nḡkwombaanji jwɔmɛni lwɔ mà dḡnyɛnɛ ta u sàha sìi mɛ. ³ Wuu Shwofoonji Kile jyii tèr'à nɔ ke, ka u u uru sh̀ḡi cyêe wuu na u jwumpe cye kurugo, maa puru njwunji túnnture le mii cye e.

⁴ Jyɛ Titi, mu u jyɛ mii jyanji yabilinji mà tàanna ná Kile kuni i, lire ndemu l'à wuu pyi wuu à wwɔ ke, mii sí nge leterengi tun mu á. Wuu Tunji Kile ná wuu Shwofoonji Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i yyɛnḡke kan ma á.

Dánafeebii kacwɔnribii kani

⁵ Jyɛ Titi, mii à mu yaha Kereti k̀ni i, bà mu si mpyi si karigii nḡcwɔnrɔmbaagii yaha cyi cyi kuni ta mɛ. Kacwɔnribii p̀i cwɔnrɔ dánafeebii shwɔhɔl'e ma a pire t̃ɛ kànyi yyaha kurugo dánafeebii kurunyi jùḡ na, bà mii à yi jwo mu á mɛ.

⁶ Dánafeebii kacwɔnrɔnḡ'à yaa u pyi tigire cyaga baa, u à yaa u kúu u cwonji na*, u pyiibil'à yaa pi u jwɔmɛni cû, pi jyɛ a yaa pi jùḡ kyán u na mɛ. Pi à yaa pi pyi metangafee. ⁷ Tigire cyaga jyɛ a yaa ku ta dánafeebii kurunḡke kàanmucyafoonji wà na mɛ, jaha na yɛ Kile sùpyiibii kacwɔnrɔnḡi u jyɛ u wi, u jyɛ a yaa u pyi yàmpeenɛfoo mɛ, u jyɛ a yaa u pyi lufwuufufoo mɛ, u jyɛ a

* 1:6 P̀i maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe nḡkin poo.»

yaa u pyi sinmbya mε, u nyε a yaa u pyi supyikyanga mε, u à yaa u a wyéreni caa fyinmε na. ⁸ U à yaa u pyi nàmpɔnmarawa, u raa kacennii pyi, u à yaa u pyi yákilifoo, u raa katiigii pyi, u à yaa u pyi ná zòvyinre e, u u jà uye na. ⁹ U à yaa u uye pwɔ jwumpe sèe wumpe nkàlanj na, mpemu na u à kâla ke, lire e u sí n-jà màban le sùpyire e, s'a ti taanni Kile kuni jaaranj kanni na. Lire cye kurugo mú, mpíi pi nyε na jwumpe sèe wumpe túnni ke, u sí n-jà pire tawuruge cyée pi na.

Kereti kîni dânafeebii kurunji kani

¹⁰ Mii na mpe jwumpe yu, jaha na ye shinjyahara nyε na nyεge jwumpe sèe wumpe na mε, maa piye pwɔ jwumpe laaga baa wumpe njwunji na, marii sùpyire wuruge, pire e Yahutuubii pi maha jwo na fânhe kyaa li dânafeebii pi kwòn ke, pire pi à nyaha. ¹¹ Mu à yaa mu u pi sige puru jwumpe shiji njwunji na, jaha na ye pi maha pyenyi yà nimpuyo jwɔ fáanji na yige Kile kuni i ná uru jwuzhiji i, wyéreni kurugo. ¹² Sijcyiimεfoonji wà na mpyi Kereti kîni i, ur'à jwo na:

«Kereti kîni shiimbii na nyε kafinivinimii tèrigii puni i, pi na nyε mu à jwo sige yaaya nimpíye, sâafee pi nyε pi pi, pi funzɔnnɔre pun'à taha yalyire na.»

¹³ Uru nànj'à sèe jwo, lire kurugo mu à yaa mu u pi yeε ma a pi le kur'e, bà pi si mpyi s'a Kile kuni jaare li jaaranj kanni na mε. ¹⁴ Pi nyε a yaa pi taha Yahutuubii jwunjyempe laaga baa wumpe jwɔh'i mε. Mpíi pi na sèenji cyíge ke, pi mú nyε a yaa pi taha pire jwumpe fye e mε. ¹⁵ Mpíi pi nyε ná zòvyinre e ke, yafyin sì n-jà pi jwɔhɔ Kile yyahe taan mε, nka mpíi pi nyε na Kile kuni túnni, ná pi nyε ná zòvyinre e mε, yafyin sì n-jà pire pyi pi fíninje Kile yyahe taan mε, mà li pyi jaha na ye pi nyε ná funjɔcennji i mε, pi sònnɔr'à pi. ¹⁶ Pi maha jwo na pir'à Kile cè, nka pi kapyiinkii cye kurugo, li maha jɔcè na pi jwumpe nyε sèe mε, shinpíi pi nyε pi pi, pi à jùnjɔ kyán Kile na, pi sì n-si n-jà kacenne pyi mε.

2

Yerenj kanni na Titi à yaa u a dânafeebii yerεge ke

¹ Mu wi ke Titi, ta kàlanji njɔcennji kaan sùpyir'á. ² Yi jwo nànkolyeebil'á na pi i piye pèrεge cè, pi i mpyi sèeshiin, pi i mpyi yákilifee, pi i piye waha Kile kuni i ná tàange ná lùtaanni i.

³ Yire ninuyi taha cijnyeebil'á mú, bà pi jaaranj kanni si mpyi si ntàanna ná Kile kuni i mε, pi àha raa pi shinjyeebii meyi kèεge mε, pi àha mpyi sinmbyaa mε; pi a sùpyire sannte leni kur'e, ⁴ bà pi si mpyi si li cyée cipyire na, pyinj kanni na pi à yaa pi pi nàmbaabii ná pi pyiibii kyaa táan piy'á mε; ⁵ pi i mpyi yákilifee,

pi i mpyi fyɪnmɛ sùpyii, pi i piye kan pi pyɛnyi báaraŋ'á, pi raa kacɛnŋii pyi; pi i pi nàmbaabii jwəmyahigii cû, bà sùpyire si mpyi si Kile jwumpe le dá e mɛ.

⁶ Yire mu à yaa mu u jwo nàŋjiibil'á mú, na pi pyi yákilifée karigii puni i. ⁷ Mu yabilin'á yaa mu u pyi yyecyeenɛ kacɛnmpyiini i. Fànha le ma a sùpyire taanni ná zòvyinre e. ⁸ Ta jwuntarampe kanni yu, bà sùpyire si mpyi pi àha raa cwo cyaga jaa mu na mɛ. Mu aha já lire na, wuu zàmpɛɛnbii sí n-sílege, pi mú saha sì tajwugo ta wuu na mɛ.

⁹ Yi jwo bilibil'á na pi piye tîrige pi jùŋufeebil'á karigii puni i, pi raa pi jyii karigii pyi. Pi àha raa pi jwə kwùun mɛ. ¹⁰ Pi àha pi yaaga yu mɛ, pi li cyêe tèrigii puni i na pire na jye dânasupyii, jwumpe wuu jye na yu wuu Shwofoonji Kile kyaa na ke, bà sùpyire si mpyi si puru le dá e mɛ.

¹¹ Naha kurugo ye kacɛnni Kile à pyi ke, u à lire cyêe sùpyire na. Lire kacɛnni cye kurugo sùpyire puni sí n-jà n-shwə. ¹² Lire kacɛnni kurugo, Kile à jwo na wuu cyé kapegigii na, wuu u kàntugo wà wuu jyii karigii nimpegigil'á. Lire ká mpyi, wuu sí n-pyi nge diŋyɛŋi i yákilifée s'a katiigii pyi, s'a fyáge Kile na. ¹³ Wuu sònŋor'á taha canmbwəhe ŋkemu na, ná wuu na kuru sigili ke, kur'e wuu Shwofoonji Yesu Kirisita u jye wuu Kilebwoonji ke, uru sí uye cyêe u sɪnampe e. ¹⁴ U à uye pyi sáraga wuu kurugo, maa wuu jùŋə wwû kapegigii puni i. U à lire pyi bà wuu si mpyi si mpyi sùpyii fwənrə baa wuu, mpiimu Kile à cwənr'a yaha uye mɛɛ na ke, si wuye pwə kacɛnŋkii mpyinji na.

¹⁵ Jye tayyérege Kile à kan mu á ke, mà tàanna ná kur'e fànha le ma a sùpyire yɛɛge ná mpe jwumpe e bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i mɛ. Wà jye a yaa u mu wíl'a faha mɛ.

3

Kile à jwə wuu na maa wuu shwə mana

¹ Yi jwo dânafeebil'á ma a pi funŋə cwo, na pi piye tîrige fànhafeebii ná kɪni jùŋufeebil'á, pi i pi jwəmɛɛni cû, pi i piye pwə kacɛnŋkii mpyinji na tèrigii puni i. ² Pi àha jwumpimɛ jwo sùpya na mɛ, pi àha raa kàshi kwùun mú mɛ, pi pyi lùtaanfee ná jùmpɪŋɛfee tèrigii puni i. ³ Tèni l'e, wuu mpyi funŋə baa shiin, maa jùŋə kyán Kile na. Wuu mpyi numpini i, marii wuu jyii karigii shinji puni pyi. Wuu mpyi shinpai, maa mpyi ná yɪncyɛge e. Wuu kapyiinŋkii mpyi a pɛn sùpyire sannt'á, wuu ná wuye shwəhəl'e maa wuye pɛn mú. ⁴ Nka tɛni i wuu Shwofoonji Kile à li cyêe sùpyire na na ur'á jwə, ti kyaa mú s'á táan ur'á ke, ⁵ u à wuu shwə mana. Wuu kacɛnŋkii kurugo bà u à lire pyi mɛ. Kile à wuu jùŋaara ta maa wuu shwə, maa wuu jyé a finɪŋɛ. U à lire pyi u Munaani fànhe cye kurugo, maa wuu pyi

sùpyii nivənmii bà wuu si mpyi si shìŋi nivənni ta mɛ. ⁶ Kile à u Munaani le wuu e ná funvyinge e, wuu Shwofooŋi Yesu Kirisita cye kurugo. ⁷ Lire pyiŋkanni na, u à jwə wuu na maa wuu tíi u yyahe taan, shìŋi niŋkwombaanj na wuu sòŋɔr'à taha ke, bà wuu si mpyi si uru ta mɛ. ⁸ Puru jwumpe na jye kaŋyeɛ.

Mii la jye ma a pu jwo a waha dánafeebil'á bà pi si mpyi s'a kacəŋŋii pyi tɛrigii puni i mɛ. Lir'à jwə, sùpyire puni tɔn na jye lire e. ⁹ Ma hà raa ma jwəge leni nàkaante jùŋɔ baa woore e mɛ. Pi aha a wuu tulyeyi u tulyeyi mɛyi nàkaante pyi, ma hà ma jwəge le t'e mɛ. Pi aha nàkaana pyi mà yyaha tíi ná MusaSaliyaŋi i marii piye tūnni, ma hà njwo ná pi e mɛ. Tire nàkaante pun'à sù jùŋɔ baa.

¹⁰ Ngemu ká a li caa si dánafeebii kurunke jya ke, urufoo yere, u aha mpyi u jye a li jwə yaha mɛ, jwo ná u e tozhənwogo. U aha mpyi u jye a lógo mɛ, ma hà nūru ŋgwə ná u e kyaa na mɛ. ¹¹ Mu à li cə na shin maha shin u jye ná kuru funŋke shiŋi i ke, urufol'à fworu Kile kuni i, shiŋpi u jye u wi, jaha na ye u kapiiŋkil'á li cyəe na u jye a tíi mɛ.

Yerege nizanŋke

¹² Mii sí tūntunŋɔ tun mu á, shwəhəl'e Aritemasi, lire jye mɛ Tisike. Pi wà ha nɔ mu na, ma a maye waha, ma a mpa na yyere Nikopolisi kànhe e, jaha na ye mii la jye si sà wyeere tɛni pyi wani. ¹³ Zenasi u maha kùni saliyaŋi cyəre sùpyire na ke, maye waha ma a u ná Apolosi tɛge pi kùsheeni na, bà li si mpyi yaaga kà ŋkwə pi kùunɔ mɛ. ¹⁴ Wuu cìnmppyiibii jye a yaa pi pyi kaŋwə baa mɛ. Maban le pi e bà pi si mpyi s'a kacəŋŋkii shiŋi puni pyi tɛrigii puni i s'a pù tère tēewaagil'e mɛ.

¹⁵ Cìnmppyiibii pi naha naha ná mii i ke, pire pun'à mu shéere. Wuu kyal'à táan mpiimu á Kile kuni i ke, wuu à pire puni shéere.

Kile u jwə yii puni na, u u jwó le yii á.

Lɛtɛɛŋi Poli à tun FilemƆ á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋ jwumpe e ke

Jwumpe Nintanmpe pu jyɛ na Yesu kyaa yu ke, Poli à puru jwo FilemƆ á, ka u u dá pu na. FilemƆ na mpyi shinbwo, bilinaŋi wà na mpyi u á, uru mɛge na mpyi Onɛzimu. Ka uru bilinaŋi si mpa fê.

Lir'à pi ta pi à Poli cû a tò kàsuni i Kile Jwumpe njwuŋi kurugo. Nyɛ ka Onɛzimu si fê a sà uye ta Poli yyére kàsuni i. Nyɛ lir'à pyi ke, ka Poli si wá na Yesu kyaa yu Onɛzimu á fo u à pa dá Yesu na. Lire kàntugo ka u u Poli tège Yesu kani njwuŋi na sùpyire sannt'á. U kyaa mpyi a táan Poli á sèe sèl'e fo Poli mpyi maha u pyi uru jyani mà tàanni ná Kile kuni i. Nyɛ tɛni là à pa nɔ, ka Poli si li lwó uye funŋ'i na uru sí Onɛzimu nùruŋo n-tùugo FilemƆ á.

Lire tɛni i, biliŋi n'a mpyi a fê, ka pi i nùr'a u ta a cû, u njũufooni mpyi maha u kyérege, lire jyɛ mɛ maha u bò. Lire e Poli à nge lɛtɛɛŋi sɛmɛ a kan FilemƆ á, maa yi jwo u á na Onɛzimu ká nùr'a nɔ u na, u àha u cû biliwe fiige mɛ, ŋka u u cû u cìmpworo fiige mà tàanna ná Kile kuni i. Poli zòŋi mpyi na ŋkùre mpe jwumpe tajwuge e FilemƆ á Onɛzimu kyaa na mɛ, naha kurugo yɛ u mpyi a tɛɛn ná l'e na ur'à jwo a kùuŋo cyage ŋkemu na ke, na FilemƆ sí li pyi n-tòro kuru cyage taan. Puru mpe jwumpe cye kurugo, Poli mpyi a yi fɛɛn a cyán FilemƆ taan na u Onɛzimu cye yaha bilere na.

Poli à FilemƆ shéere

¹ Mii Poli u jyɛ kàsuni i Yesu Kirisita kurugo ke, mii ná wuu cìmpworoni Timòti u à nge lɛtɛɛŋi tun mu FilemƆ á, wuu cevooni ná wuu báarapyiŋɛŋi, ² ná mu Afya á wuu cìmpworocwoŋi ná mu Arisipi u à wuu tège zhìleni na Kile jwumpe yyaha yyére zhèŋi kurugo ke, ná dánafeebii pi maha piye bínnini mu FilemƆ bage e ke. ³ Wuu Tunji Kile ná wuu Kafooni Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyeŋiŋke kan yii á.

Poli à lógo na dánafeebii kyal'à táan FilemƆ á

⁴ FilemƆ, tère o tère e mii à Kile jáare ke, mii maha u shéere mu kurugo, ⁵ naha na yɛ mii à lógo na Kile shiinbii kyal'à táan mu á, ali numɛ mu à maye tíŋɛ Kafooni Yesu na. ⁶ Lire kurugo mii na Kile jáare mu á, Kile kuni l'à wuu pyi wuu à wwò ke, bà kuru wwɔŋɛge si mpyi s'a sì yyaha na mɛ, yaayi njɛɛŋyi wuu à ta Kirisita á ke, kuru wwɔŋɛge ku ma pyi mà yire cè a jwɔ. ⁷ Pyiŋkanni na Kile wuubii kyal'à táan mu á ke, lir'à

mii funŋke táan maa màban le mii i sèl'e. Mii cìmpworonji, lire mpyiŋi cye kurugo, mu à Kile wuubii zòmpyaagii waha.

Poli à FilemƆ jáare bilinanji Onɛzimu kyaa na

⁸ Lire kurugo mii sí kyaa ninŋin cya mu á. Mà tàanna ná wuu wwoŋɛɛge e Kirisita na, mii mpyi na sí n-jà fànha cyán mu na mu u li pyi. ⁹ Nka Kile wuubii ntàannamagare ti jye mu i ke, tire kurugo mii sí mu jáare ma a li pyi. Funŋɔ cwo li na na mii Poli yyecwugo wuŋi pi à cù a tò kàsuni i Yesu Kirisita kurugo ke, mii u na mu jáare. ¹⁰ Onɛzimu kurugo mii na mu jáare, jaha na ye u à pyi numɛ mii pyà Yesu Kirisita wwoŋɛɛge e naha kàsuni i. ¹¹ Tèni l'e, u kaŋwɔɔ mpyi mu á mɛ. Nka numɛ, u kaŋwɔɔn'à ta mii ná mu á. ¹² Ali mà li ta u kyal'à waha mii na bà mii yabilinji kan'à waha naye na mɛ, mii sí u nùruŋɔ n-tùugo mu á. ¹³ Mà mii yaha naha kàsuni i Jwumpe Nintanmpe jwunji kurugo, li mpyi na sí n-táan mii i mà u yaha naye taan, u raa kariii pyi mii á mu cyaga. ¹⁴ Nka mii à li sônŋ'a ta na mii jye a yaa mii u kyaa pyi mu kàntugo ná mii jye a li jwo mu á, ka mu u li ɔn shwɔ mà ye. Mii la jye sì mu kárama mu u kacɛnnɛ pyi mii á mɛ, fo ndemu ká fwordo mu i ke.

¹⁵ Li sí n-jà n-ta Onɛzimu à láha mu na tère nimbilere e, si nùru ŋkwɔ mpyi ná mu i fo tèekwombaa. ¹⁶ U saha sì n-pyi mu biliwe kanna mɛ, u sí n-pwɔrɔ biliwe na, u sí n-pyi mu cìmpworo. U kyal'à táan mii á sèl'e, ŋka u kyal'à yaa li taan mu á mà tòro mii na, jaha na ye u jye mu wu, maa mpyi Kafoonji Yesu wu mú. ¹⁷ Jye kampyi mii à sì mu cìmpworo mà tàanna ná Kile kuni i, mii n'a mpyi a shà mu yyére, mu mpyi na sí mii cù jwɔ cùŋkanni ndemu na ke, mii na li caa mu á, Onɛzimu ká nɔ mu na, ma a u cù a jwɔ amuni. ¹⁸ U aha nta u à kakyara pyi mu á, lire jye mɛ mu fwoo ká nta u na, mii sí cyire puni tò. ¹⁹ Mii Poli yabilinji cyɛge k'à mpe jwumpe puni sémɛ na mii sí mu fwɔhigii puni tò, mii sì na wuuni jáara mu na mɛ, lir'à li cyêe na mii fwoo jye mu na, jaha na ye mii à mu le Kile kuni i.

²⁰ Mii cìmpworonji, mii la jye ma a lire kacɛnni ninŋinŋi pyi na á Kafoonji Yesu kurugo, ma a màban le mii i Kirisita wwoŋɛɛge e. ²¹ Mii à li cè na nde mii à cya mu á ke, na mu sí lire pyi mii á. Lire kurugo mii à ŋge lɛtɛrɛŋi tùugo mu á. Mii mú à tèɛn ná l'e na mii à jwo a kùuŋɔ cyage ŋkemu na ke, mu sí li pyi n-tòro kuru cyage taan.

²² Jye ta na bashonge bégeli, mii à tèɛn ná l'e, Kile sí yii jareyi shwɔ pi i mii cye yaha mii i sà fwordo mu na.

²³ Epafirasi u naha naha ná mii i kàsunji i Yesu Kirisita mege kurugo ke, u à mu shéere. ²⁴ Mii báarapyijeebii Marika ná Asitariki ná Demasi ná Luka à mu shéere mú.

²⁵ Kafoonji Yesu Kirisita u jwó yii na, u u jwó le yii á.

Leterengi u à tun Eburu shiinbil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funḡ jwumpe e ke

Nge leterengi'à tun Eburubii dānafeebii pìl'á. Eburu shiinbii pi maha mpyi Yahutuubii ná Izirayeli shiinbii. Shinḡi u à nge leterengi sémε ke, urufoo meḡe nyε a cè mε. U sémεfoonḡi mpyi a Yahutuubii saliyaḡi cè. Yahutuubii pi mpyi a dá Yesu na, ná pi mpyi yyefuge e ke, u à nge leterengi sém'a tun pir'á, maa màban le pi e. U à li cyêe pi na na pi aha Yesu dāniyaḡi yaha ḡkere na, maa Yahutuubii làdaabii kurigii jaare, pi sî tòon ta lire e mε, jaha kurugo yε zhwoḡi sèe wuḡi na ntaa Yesu dāniyaḡi kanni cye kurugo.

Nge leterengi sémεfoon'á li cyêe wuu na na Yesu à fānha tò Kile mèlekεebii na. U à fānha tò Kile túnntunḡi Musa na. U à fānha tò Yahutuubii sáragawwuubii nūḡufeebii na, jaha kurugo yε uru u nyε sáragawwuḡunḡufembwohe Kile yyahe taan.

Yesu na nyε Mēlikisedeki fiḡe, uru na mpyi saanwa maa mpyi sáragawwu Ibirayima tēni i (Zhenεzi 14.17-24). Sáyai pi mpyi maha wwû tēcyiini i ke, yire mpyi na jìn'a sūpyire kapegigii yāfa ti na mε. Nka Yesu à uye pyi sáraga maa wuu kapegigii yāfa wuu na tōḡḡ nīḡkin fo tēekwombaa.

Nge sémēḡi sémεfoon'á màban le Eburu dānafeebii'e, bà pi si mpyi si dá Yesu na tērigii puni i si piye waha Kile kuni i ali yyefuge tēni i, bà Ibirayima ná pi sanmpii mpyi a piye pwō Kile na yyefuge e mε.

Kile à jwo ná wuu e u Jyaḡi cye kurugo

¹ Tēcyiini i, Kile à jwo ná wuu tulyeyi i tooyo nīḡyahaya ná pyīḡkannigii nīḡyahagii na u túnntunmpii cye kurugo. ² Nka jcyii tērigii nizannḡkil'e, u à jwo ná wuu e u Jyaḡi cye kurugo, u à uru ḡgemu tīḡe mà pyi yaayi punifoo ke, uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. ³ Uru u nyε Kile sīnampe bēenmpe ná Kile nāḡjaḡi yabilīḡi. U jwumpe fānhe nyahaḡi cye kurugo, dīḡyēḡi yaayi pun'á yiye cū. Sūpyire kapegigii yāfaḡi kàntugo, u à kàr'a sà ntēen nīḡyīḡi i Kile Sīḡi Punifoo kàḡḡe cyεḡe na.

Yesu Kirisita à fānha tò mèlekεebii na

⁴ Mεḡe u à ta Kile á ke, bà kur'á fānha tò mèlekεebii woge na mε, amuni u tayyéreg'á pēe mèlekεebii woge na. ⁵ Kile à tēl'a jwo u mèlekēḡi ḡgir'á na:

«Mu u nyε mii Jyaḡi,
nīḡjaa mii à pyi mu Tuḡi*» yε?

* 1:5 Zaburu 2.7

U mú nyε a tɛl'a jwo mɛlɛkɛɛɛni wà tufiige kyaa na:

«Mii sí n-pyi u Tunj,
u sí n-pyi mii Jyanj†» mε.

6 Nka u Jyanj u nyε yaayi puni jùṅṅ na ke, tɛni i u sí nùru uru
tun diɲyɛɲi i ke, u sí n-jwo‡:

«Kile mɛlɛkɛɛbii, yii puni pi a u pɛrɛŠ.»

7 Nje y'à jwo mɛlɛkɛɛbii kyaa na Kile Jwumpe Semɛɲi i ke,
yire yi nyε:

«Kile à u mɛlɛkɛɛbii pyi kafɛɛge,
maa u báarapyiibii pyi na bɛɛnmε*.»

8 Nka Kile à yi jwo u Jyanj á:
«Mu u nyε Kile, mu sí n-kwôro jùṅufente e tɛrigii puni i.
Mpii jùṅṅ na mu nyε ke, mu à tí pir'á.

9 Ntiɲi karigii cyi à táan mu á,
ntiimbaanji karigii nyε a sàa táan mu á mε.
Lire kurugo, e Kile! Mu u Kilenji à mu cwɔɔnrɔ,
maa mu pɛe mà tòro mu fyɛɲwɔhɔshiinbii taan,
maa funntange sùguro mu jɲɲ'i nùguntan sìnme fiige†.»

10 Maa nùr'à jwo:
«Kafoonji, mà lwó fo tasiige e, mu u à jɲɲke dá,
mu cyεge k'à nìnyɲi yaa.

11 Yire puni sí n-pa n-pìnni, nka mu wi ke, mu sí n-kwôro fo
tèekwombaa.

Yi puni sí n-pa lyε bà vàanɲa maha lyε mε.
12 Mu sí yi kûru bà sùpya maha vàanɲa kûru mε,
yi sí n-pa fáa bà sùpya maha u vàanndenɛ fáa mε.
Nka mu wi ke, mu sí n-kwôro ma lyempe e,
mu canmpyaagii sì n-kwò mε‡.»

13 Mɛlɛkɛɛɲi ɲgi Kile à tɛl'a pyi:
«Ta ma a pa ntɛɛn na kàniɲɛ cyεge na,
fo mii aha mu zàmpeɛnbii pyi mu tooyi tatahageŠ» yε?

14 Mɛlɛkɛɛbii nyε ɲaha shi yε? Múnaa yaaya kanna yi nyε yi
yi Kile báaraɲi laage e. Nùmpaɲk'à bégel'a yaha mpiimu mεε
na ke, Kile à pi tun pi i mpa pire tɛge.

2

Yii àhancwô Yesu jwumpe e mε

1 Lire e jwumpe wuu à lógo ke, wuu yákili yaha pu na sèl'e,
lire baare e kuni sí n-pìnni wuu na. 2 Kile mɛlɛkɛɛbii mpyi

† 1:5 2 Samuwɛli 7.14; 1 Izirayeli Saanre 17.13 ‡ 1:6 Pli maha jwo: «Nka u Jyanj
u nyε yaayi puni jùṅṅ na ke, tɛni i u à uru tun diɲyɛɲi i ke, u à jwo:» § 1:6
Duterenɔmu 32.43 * 1:7 Zaburu 104.4. Pli maha jwo: «Kile à kafɛɛge pyi u
tùntunɲṅ, maa kileɲini pyi u báarapyi.» † 1:9 Zaburu 45.6,7 ‡ 1:12 Zaburu
102.25-27 § 1:13 Zaburu 110.1

a jwumpe mpemu jwo ke*, puru mpyi a tàra. Mpii pi nyε pi mpyi a puru jwumpe cû ná sèl'e, lire nyε mε mà cyé pu na ke, Kile à pire puni sâra mà tàanna ná pi kapyiini i. ³ Nyε jwumpe p'à jwo múnahigii zhwonji kyaa na ke, wuu à puru lógo. Pur'à fânha tò mèlεkεεbii wumpe na. Wuu aha mpyi wuu nyε a puru cû ná wuu cyeyi shuunninji i mε, nde l'à yaa li pyi wuu na ke, Kile sí lire pyi wuu na mú. Kafoonji yabilinji u à fyânha a puru jwumpe jwo, mpii pi à pu lógo ke, pir'à jwo na nàkaana nyε a sîi p'e mε. ⁴ Ka Kile yabilinji si li cyêe na pi jwumpe na nyε sêe, kacyeenjkii ná kakyanhala karigii ná kabwôhigii ná Kile Munaani màkanyi cye kurugo, u à yire njemu kan sùpyir'á mà tàanna ná u nyii wuuni i ke.

Yesu cye kurugo Kile maha sùpyanji shwô

⁵ Nyε diñyenji nimpanji kyaa wuu nyε na yu ke, mèlεkεεbil'á bà Kile à uru jùñufente kan mε. ⁶ Yii li cè na y'à sémε Kile Jwumpe Semēji i na:

«Sùpyanji nyε jaha shi fo mu à yákili yaha u na yε?

Adama pyànji nyε jaha shi fo mu na u kàanmucaa yε?

⁷ Mu à u pyi u tayyérege nyε a mèlεkεεbii woge kwò sèl'e mε†, mu à pèente ná fânhe kan u á maa njire taha u na.

⁸ Mu à yaayi puni tîrig'a cyán u á†.»

Kile à yaayi puni tîrig'a cyán u á, lire jwôhe ku nyε, yafyin nyε u jùñg na mε. Lire ná li wuuni mú i, wuu à li nya na yaayi puni sâha ñkwò a yiye tîrige u á mε. ⁹ Nka wuu à ndemu kàanmucya ke, lire li nyε: Yesu mpyi a tîrige mèlεkεεbii jwôh'i mà tère nimbilere pyi, bà u si mpyi si ñkwû sùpyire puni cyaga Kile kacenni kurugo mε. Numε, pèente ná njini saanwa maha nta ke, u à yire ta, jaha na yε u à kyaala maa ñkwû wuu kurugo.

¹⁰ Kile à yaayi puni yaa uye wuyo. Lire kurugo li mpyi a jwô na Yesu u kyaala, bà u si mpyi si shinjyahara pyi ti pyi shinbwoo u yyére mε. Kyaage cye kurugo, Yesu à pyi jùñgfoo njicēññε, ñgemu u à jà a kuni múgo shinjyahara á, bà ti si mpyi si nùmpañja ta mε. ¹¹ Yesu u maha sùpyire fíñinji Kile yyahe taan, u aha mpiimu fíñinje ke, u ná pire maha mpyi Tu na, lire kurugo u nyε a cwônro s'a pi pyi u cìnmppyiibii mε. ¹² Lire e u à jwo Kile á:

«Mii sí mu mεge kêe na cìnmppyiibil'á,

mii sí mu mεge pêe mu wuubii shwôhól'eš.»

¹³ U à jwo mú na:

«Mii kōni, mii sî na sònñore láha Kile na mε*»

* 2:2 Saliyanji u à kan Izirayeli shiinbil'á Sinayi janke jun'ji ke, uru kyaa l'à jwo naha ñke cyage e. † 2:7 Pii maha jwo: «Mu à u tîrig'a wwû Kile mèlεkεεbii taan mà tère pyi.» ‡ 2:8 Zaburu 8.4-6 § 2:12 Zaburu 22.22 * 2:13 Ezayi 8.17

maa núr'à jwo:

«Pyìlibii Kile à kan mii á ke, mii ná pire pi mpii†.»

¹⁴ Nye Yesu à pire mpiimu pyi pi à nùmpañña ta ke, pire na nyε sùpyii, lire kurugo Yesu mú à pyi sùpya. U à lire pyi bà li si mpyi, u kwùñi cye kurugo, Sitaanninñi cye e kwùñi fànhe nyε ke, si uru fànhe kwò, ¹⁵ mpii pi mpyi u bilere e kwùñi fyagare na pi shìñi canmpyaagil'e ke, si pire jùñjò wwû mε. ¹⁶ Sèenñi na, Yesu nyε a pa mpa mèlεkεεbii tègε mε, u à pa mpa Ibirayima tùluge shiinbii tègε. ¹⁷ Lire kurugo fànha ku mpyi ku ki, u sàa pa sùpya u cìnmpyiibii fiige karigii puni i, bà u si mpyi si mpyi Kile sàragawwunñufembwòhò, ñkemu jùñaare t'à pée, maa báarañi pyi na jwòge Kile á, maa sùpyire kapegigii tugure lwó mε. ¹⁸ Nye ná u s'à tòro jwòwwuure kyaage e, lire e mpii pi nyε k'e numε ke, u si n-jà pire tègε.

3

Yesu à fànha tò Kile tùnnunñi Musa na

¹ Lire e ke mii cìnmpyiibii, yii Kile à yyére mà pyi uye wuu ke, yii a Yesu wíi. Wuu Kile kuni i, uru u nyε Kile tùnnunñi ná Kile sàragawwunñufembwòhe. ² Yesu à báarañi pyi u yyerefoon'á ná jwòmεefente e, bà Musa à u pyi Kile pyεngε shiinbil'á mε. ³⁻⁶ Nye бага maha бага, ku ná ku faanrafoonñi u nyε, yaayi puni Davoonñi sí u nyε Kile. Nye bage faanrafoonñi na nyε ná njire e mà tòro bage na. Lire pyinñkanni ninuuni na, Kile Jyanñi Yesu Kirisita u nyε bafaanrañi wwonñeñi sèe wunñi, maa mpyi bage jùñufoonñi ke, uru na nyε ná njire e mà tòro Musa na. Musa mú à báarañi pyi ná sèl'e kuru bage e. Lire e u mpyi báarapyi kanna. Karigii Kile mpyi na sí n-pa n-pyi ke, u báarañi u mpyi na cyire yyaha yu sùpyir'á. Wuu aha wuye waha maa wuu sònñjore taha Kafoonñi na fyagara baa ná funntange e mà sà nò tègεni na, wuu sí n-pyi u bage.

Taññke k'à bégel'a yaha Kile wuubii mεε na ke

⁷ Lire e Kile Munaani à jwo:

«Yii aha Kile mejwuuni lógo ninñjaa,

⁸ yii àha yii ninñyigigii waha,

bà yii tulyey'à cyé Kile na síwage e, maa u jwò cù mε.

⁹ Kuru cyage e, yii tulyey'à jwo na yire sí mii Kile jwò cù, mà li ta pi à mii kapyiñkii nya fo yyee beeshuunni.

¹⁰ Lire l'à mii lùuni yîrige pi taan,

ka mii i jwo “Pi yabilimpñi sònñjore ti nyε na pi wuruge tèrigii puni i,

kuni mii la nyε pi lwó ke, pi nyε a cè mε.”

¹¹ Lire e mii lùyiri wunñà kâa

“Tanɔŋke mii à bégel'a yaha pi yyaha na ke,
pi saha sì n-sii n-nyè kur'e mɛ*.”»

¹² Mii cìnmnyiibii, yii yiye kàanmucya, sùpya kà n-sii ta yii e, pege ná dánabaare zòŋi nyɛ ngemu i fo si sà nɔ u cyé Kile nyii wuŋi na mɛ. ¹³ Lire e ke canmbile maha canmbile wuu sí n-jà n-yyere: «ninjaa» ke, yii a yiye yɛɛge cyire e, bà kapegigii mpyiŋi lage si mpyi k'àha yii wà wurugo si u ninyiini pyi li waha mɛ. ¹⁴ Wuu aha sàa kwôro Kile kuni i mà lwó tasiige e fo mà sà nɔ tɛgeni na, wuu à pyi Kirisita wwoŋɛɛ.

¹⁵ Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛŋi i na:

«Yii aha Kile mɛjwuuni lógo ninjaa,
yii àha yii ninyigigii waha,

bà yii tulyey'à nùŋɔ kyán Kile na mɛ†.»

¹⁶ Nyɛ mpire pi à nùŋɔ kyán Kile na u mɛjwuuni lóŋɔkwooni kàntugo yɛ? Musa à mpiimu yyaha cù a fworro Misira kɔni i ke, tá pire bà mɛ? ¹⁷ Mpire taan Kile lùuni mpyi a yíri yyee beeshuunni funŋ'i yɛ? Mpíi pi mpyi a kapiini pyi fo pi à kwú síwage e ke, tá pire bà mɛ? ¹⁸ Mpire kyaa na Kile à kâa na pi si n-nyè uru tanɔŋke e mà yɛ? Mpíi pi à cyé u na ke, tá pire bà mɛ? ¹⁹ Lire pyiŋkanni na, mii cìnmnyiibii, wuu à li nya na pi dánabaare kurugo, pi nyɛ a jà a jyè kuru tanɔŋke e mɛ.

4

Kile à tanɔŋɔ ɲwɔmɛɛ lwó u pyiibil'á

¹ Nyɛ Kile à u ɲwɔmɛɛni kan na wuu sí n-pyi ná ur'e u tanɔŋke e. Lire e wuu pun'à yaa wuu wuye waha, wuu wà kà ɲkwò ɲkùuŋɔ kuru cyage na mɛ. ² Wuu à Jwumpe Nintanmpe lógo, bà wuu tulyeyi mpyi a pu lógo mɛ. Nka wuu à li nya na pu nyɛ a yafyin ɲwɔ pi na mɛ, ɲaha na yɛ pi à pu lógo, ɲka pi nyɛ a dá pu na mɛ. Lire kurugo pi nyɛ a jyè tanɔŋke e mɛ. ³ Wuu pi à dányani pyi ke, wuu pi sí n-nyè kuru tanɔŋke e. Mpíi pi nyɛ pi nyɛ a dányani pyi mɛ, Kile à jwo pire kyaa na:

«Mii lùyiri wuŋ'à kâa,
tanɔŋke mii à bégel'a yaha ke,
pi sì n-sii n-nyè kur'e mɛ*.»

Mà li ta tanɔŋk'à yaa, ɲaha na yɛ Kile à kwò ku báaraŋi na fo tɛni i diŋyɛŋ'à dá ke. ⁴ Yii li cè, y'à jwo cibilaage canmpyibaashɔnwuuni kyaa na Kile Jwumpe Semɛŋi i na:

«Kile à kwò u báaraŋi puni na, maa ɲò canmpyibaashɔnwuuni †»

⁵ Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛŋi cyage kabɛr'e na:

«Tanɔŋke mii à bégel'a yaha ke,

* 3:11 Zaburu 95.7-11

† 3:15 Zaburu 95.7,8

* 4:3 Zaburu 95.11

† 4:4

pi sì n-sì n-jyè kur'e mε†.»

⁶ Mpii pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe lógo ke, pire nyε a jæn'a dá pu na mε. Lire l'à li ta, taŋŋke Kile à bégel'a yaha ke, pi nyε a jà a jyè kur'e mε. Nka piiberii sí n-jà n-jyè k'e.

⁷ Lire kurugo Kile mpyi a canŋke kabεε kan ku njyŋi mεε na, kuru ku nyε njjaa. Shincyibii Kile jwómεeni yahanŋkwooni kàntugo, yyee njnyahigil'à tóro ke, ka Kile si jwumpe pà jwo saanŋi Dawuda cye kurugo, puru pu mpe:

«Yii aha Kile mejwuuni lógo njjaa,

yii àha yii ninŋyigigii waha mε§.»

⁸ Taŋŋke nivŋŋke kyaa l'à jwo ke, k̀ini i Zhozuwe à k̀are ná sùpyire e ke, lire bà mε. Kampyi lire k̀ini li mpyi li li, Kile sàha mpyi na sì taŋŋke kabεε kyaa jwo mε. ⁹ Nyε Kile wuubii sí n-jyè kuru taŋŋke e si ǹò, bà Kile à ǹò canmpyibaashŋnwuuni mε. ¹⁰ Ngemu ká jyè kuru taŋŋke e ke, urufoo sí ǹò u báaraŋi na, bà Kile à u wuŋi pyi a kwò maa ǹò mε. ¹¹ Lire e ke wuu wuye waha wuu u jyè kuru taŋŋke e, wà kà ŋkwò mpyi kàntugo bà Kile jwómεεcumbaabil'à li pyi mε.

¹² Kile jwumpe na nyε nyii na, pu fành'a nyaha. Pu jwòg'à táan kàshikwŋŋwògò jwòyi shuunni woge na. Pu maha jyè sùpyaŋi cyeere e fo maha u zòmbilini ná u múnaani láha yiye na, mà sà nò kacizogompe ná kaciiyi s̀inmpe na. Pu maha sùpyaŋi zòŋi ná u s̀onŋore kàanmucya fo maha j̀cè. ¹³ Yadaŋke kà tufiige nyε a sìi ŋkemu k'à ŋwòhò Kile na mε. U nyiwiini b̀εnmp'à wu yi puni na. Ur'à wuu puni sí sà wuu nintaga yyaha jwo.

Yesu u nyε wuu sáragawwunŋufembwòhe

¹⁴ Nyε wuu à li cè na sáragawwunŋufembwòhò na nyε wuu á ŋkemu k'à dùg'a k̀are fo Kile yyére ke, kuru ku nyε Yesu, Kile Jyaŋi. Lire e ke Kile kuni i wuu nyε ke, wuu wuye waha, wuu u ŋkwòro l'e. ¹⁵ Sáragawwunŋufembwòhe ku nyε ku sì n-jà j̀ǹaara ta wuu na wuu fàhŋŋcyerεε karigil'e mε, kuru bà ku nyε wuu woge mε. Bà Sitaanniŋi maha wuu s̀onni na wàa kapegigii shiŋi puni na mε, amuni Sitaanniŋi à ku s̀on a wíi, ŋka ku nyε a kapii pyi mε. ¹⁶ Lire e ke wuu wuu zòomp̄ii waha, wuu file Kile saanre yatεŋŋke na, uru u à jwò maa mpyi wuu saanŋi. Lire ká mpyi, u sí j̀ǹaara ta wuu na. Wuu la ká mpyi u wuu tègε t̀eni ndemu i ke, u sí jwò wuu na.

5

¹ Nyε Izirayeli shiinbii shwòhòl'e, sáragawwuubii j̀ǹnufembwòhe maha j̀cwònrò, ku s'a sùpyire ná Kile shwòhòŋi yaa. Kuru ku maha sùpyire yaayi ninŋkanyi ná ti sárayi ninŋwuyi kaan Kile á, bà Kile si mpyi si ti kapegigii yàfa ti na mε.

² Sáragawwuubii nùñufembwøhe fànhe mú à cyére, puru funñke e, mpíi pí nyé pí nyé a Kile kuni cè mē, mà bâra mpíi pí à wurugo l'e ke, ku maha já a pire tège ná lùtaanni i. ³ Tire fàhñncyere kurugo, bà ku maha sùpyire kapegigii yàfani sárayi wwû mē, amuni ku maha yaa ku ku yabiliní wogigii sárayi wwû. ⁴ Wà nyé na kuru mēbwøhe kaan uy'á mē, ñka Kile yini li maha ku nò wà na, bà Arøn wuun'à pyi mē.

⁵ Amuni Kirisita wuun'à pyi. Uru bà u à uye pyi sáragawwunñufembwøhe mē. U à ti pèente ta Kile á, uru ñgemu u à jwo:

«Mu u nyé mii Jyaji,
nijnjaa mii à pyi mu Tunj*» ke.

⁶ Kile à jwo u á sahaníki:

«Mu à pyi tērigii puni sáragawwuní Melikisedēki fige†.»

⁷ Mà Yesu yaha ññke na, u mpyi a cè na Kile sí n-jà uru shwò kwùñi na. U à uye tírige Kile á, maa mējwuuni dūrugo maa u jáare fànha na fo mà nyilwøhe tírige, ka Kile si u ñarege shwò, ñaha na ye u à uye tírige. ⁸ U mēn'à sù Kile Jyaji ke, u mpyi maha Kile ñwòmēcunte taanni yyefuge cye kurugo. ⁹ Kile à u pyi u à fūññò. Lire kurugo mpíi pí à u ñwòmēni cū ke, Kile à u pyi u à pire puni shwò fo tèekwombaa. ¹⁰ Yii li cè na sáragawwunñufembwøhe shiní u mpyi Melikisedēki ke, kuru shiní Kile à pyi u wí.

Yii àha Kile kuni yaha mē

¹¹ Nyé mii cìnmppyibii, karií ninyahagii na nyé wuu á mà jwo yii á puru kyaa na, ñka cyi yyaha cēm'à pēn yii á, ñaha na ye yii nyé na kyaa yyaha cìn'a ta mē. ¹² Numē mpyi a yaa li yii ta yii à pyi cyelentii, ñka ali numē, pí saha na yii taanni Kile kuni karigii nñncyiigii na. Yii na nyé mu à jwo pìnmppinnyeya. Jirimpe kanni yii nyé na ñwore, nñyñi fànhe k'à nyaha ke, yii sì n-jà uru lyí mē. ¹³ Shinñi u nyé na uye ñwò caa ná jirimpe kanni i ke, uru na nyé pìnmppinnyaga, u nyé a kacēnne cè a wwû kapil'e mē. ¹⁴ Ñka shinlyeebii pí maha fàhñnyahaga yalyire lyí, pire yákilibil'à nò pí kacēnne cè a wwû kapil'e, ñaha na ye pí à tēe cyi na.

6

¹⁻² Lire kurugo wuu àha ñkwôro s'a núruli Kirisita kani kàlaní tasiige na mē. Wuu àha nūru cyi sì cyi tasiige e s'a ñko: wuu wuu toronkanni kēēññe, karigii cyi maha kwùñi nò sùpyani na ke, wuu u cyire ñwò yaha, wuu u dá Kile na mē. Cyeresēege jyñkannigii ná cyeyi katahani sùpyani na si jwó le u á, ná pyñkanni na Kile sí kwùubii nē, si pí sàra si ntàanna ná pí

* 5:5 Zaburu 2.7 † 5:6 Zaburu 110.4

kapyiin kil'e fo tèekwombaa ke, li saha nyɛ a nɔ wà si kàla kan wuu á mà yyaha tí ná cyire e mɛ. Wuu a si yyaha na, bà wuu si mpyi si Kirisita kuni karigii yyaha cè sèl'e mɛ. ³ Kile ká jɛɛ, lire wuu sí n-pyi.

⁴⁻⁶ Lire l'à li ta mà kwôro na karigii nijcyiigii taanni, lire nyɛ na ntɛɛ pyi mɛ. Pil'à Kile bɛɛnmpe ta, ka Kile si jwɔ pi na, ka Kile Munaani si pi tɛɛ, ka pi i li cè na Kile jwump'à jwɔ, maa dijɛɛni nimpani fànhe kà ta, maa núr'a fworɔ Kile kuni i. Pire saha si n-jà pi toronkanni kɛɛnɛ mɛ. Li na nyɛ mu à jwɔ pi na Kile Jyanj kwòre cige na sahan ki, maa sùpyire sannte pyi ti i u cyere.

⁷ Nyɛ zànhe ká a ma sèl'e jɛnke nkemu na, ka ku yafaayi si jwɔ ku faafoon'á ke, lire maha li cyêe na Kile à jwɔ lwɔ kuru jɛnke na. ⁸ Nka k'aha a ngure ná jyɛpege kanni yige, ka jwɔ nyɛ na mpyi ku na mɛ. Li nyɛ na mɔni mɛ, Kile maha kuru cyage lánja, pi a si ku súgo.

⁹ Wuu na mpe puni yu, nka wuu ntàannamacinmpyiibii, wuu à li cè yii na nyɛ kuni nijcɛnni i, ndemu i Kile sí yii shwɔ ke. ¹⁰ Kile nyɛ kacɛnnɛcembaawa mɛ. Yii à ndemu pyi maa yii tàange cyêe u na u wuubii ntɛɛɛni cye kurugo mà lwɔ tanjaa na mà pa nɔ nijjaa na ke, u si funɔ wwɔ lire na mɛ. ¹¹ Nka wuu la nyɛ yii shin maha shin u uye waha u u jà a nɔ tɛɛni na, nde na u à u sònɔre taha ke, bà u si mpyi si lire ta mɛ. ¹² Wuu la nyɛ yii pyi sàafee mɛ. Yaayi jwɔmɛɛni Kile à lwɔ ke, mpai pi si yire ta pi daniyanj ná piye zhiilinj kurugo ke, yii a pire pyimpe taanni.

¹³ Kile à jwɔmɛɛni lwɔ Ibirayima á tɛni ndemu i ke, u à kâa uye na, naha na yɛ u nyɛ a yaaga ta nkemu k'à fànha tò uye na mɛ. ¹⁴ U à Ibirayima pyi: «Nàkaanna baa, mii sí jwɔ lwɔ mu na, si mu tɔluge pɛe sèl'e*.» ¹⁵ Nyɛ ka Ibirayima si Kile jyi cyán. Lire pyin kanni na, yaage nkemu jwɔmɛɛ Kile mpyi a lwɔ u á ke, u à kuru ta.

¹⁶ Sùpyire ká a nko si nkâa, yaage k'à fànha tò ti na ke, kuru na ti maha nkâa si li cyêe na nje tir'à jwɔ ke, yire na nyɛ sɛɛ, nàkaante puni maha nkɔwɔ. ¹⁷ Yaayi jwɔmɛɛni Kile à lwɔ ke, mpai pi à yaa pi yire ta ke, Kile la mpyi si li cyêe pire na na uru ká jwɔmɛɛni ndemu lwɔ ke, lire nyɛ na fyilinni mɛ. Lire kurugo u à kâa. ¹⁸ U à jwɔmɛɛni lwɔ wuu á, maa nkâa. Cyire kapyaaagii shuunni si n-kɛɛnɛ mɛ, naha na yɛ Kile nyɛ na fini mɛ. Lire e ke wuu pi à u pyi wuu tanjwɔhɔge ke, wuu wuye waha, naha na yɛ jwɔmɛɛni u à lwɔ wuu á ke, wuu à tɛɛn ná l'e, u si li yige li kuni i. ¹⁹ Tire sònɔre tatahage ku nyɛ wuu á ke, kuru na nyɛ mu à jwɔ tɔɔnmɛɛge, nkemu k'à wuu yal'a pwɔ

* 6:14 Zhenɛzi 22.17

Kile na ke. Kuru tɔɔnmɛɛge maha bage táataa vǎannke† jyiile ná wuu e maha nkàre Kile tatɛɛnge e. ²⁰ Wani Yesu à fyànha a jyè wuu yyaha na wuu ntɛgɛni kurugo. U à pyi Melikisedeki fiige sáragawwunufembwɔhe fo tèekwombaa.

7

Melikisedeki à fànha tò Ibirayima na

¹ Uru Melikisedeki mpyi Salɛmu kànhe saanɲi, maa mpyi sáragawwu Kileni nɲyi wun'á. Nyɛ Ibirayima à kàshige kwòn saanbii na maa já pi na, maa núru na ma tɛni ndemu i ke, Melikisedeki à fwor'a sà u nùɲɔ bɛ, maa jwó le u á. ² Yaayi Ibirayima à ta kàshige e ke, u à yire puni yáhanɲi kan Melikisedeki á. Nyɛ Melikisedeki mɛge jwɔhe ku nyɛ: «ntiɲi saanɲi». Mà bâra lire na, Salɛmu saanɲi u nyɛ u wi, puru jwɔhe ku nyɛ: «yyɛɲɲke saanɲi». ³ U tunɲi mɛge nyɛ a yyere mɛ, u nunɲi mɛge nyɛ a yyere mɛ, u tayirige mú nyɛ a jwo mɛ, Kile Jwumpe Semɛɲi wà tufiige nyɛ a sɪi na u sɲkanni, lire nyɛ mɛ na u kwùnkanni kyaa yu mɛ. U na nyɛ mu à jwo Kile Jyanɲi, jaha na yɛ u sí n-kwôro sáragawwu tɛrigii puni i.

⁴ Yii nyɛ a li jya na Melikisedeki tayyɛreg'à pɛe mà? Puru funɲke e, wuu tulyɛge Ibirayima à kàshige kwòn mà yaayi njemu ta ke, u à yire puni yáhanɲi kan u á. ⁵ Levi tɔluge shiinbii pi nyɛ sáragawwuubii ke, MusaSaliyanɲi mpyi a fànhe cyán pi na pi à pi cɪmpyiibii Izirayɛli shiinbii cyeyaayi yáhanɲi shuu, ali mà li ta pi ná pire puni na nyɛ Ibirayima tɔluge shiin. ⁶ Melikisedeki mpyi Levi tɔluge shin mɛ, nkà uru u à Ibirayima cyeyaayi yáhanɲi ta. Mà bâra lire na, uru u à jwó le Ibirayima á, mà li ta Ibirayima á Kile mpyi a jwɔmyahigii lwó. ⁷ Nàkaana baa, jwónɲi lefoon'á fànha tò u tafoonɲi na.

⁸ Sáragawwuubii pi maha yáhanɲi shuu sùpyir'á ke, pire na nyɛ sùpyii mpiimu pi sí n-kwú canɲka ke. Melikisedeki mú mpyi na yáhanɲi shuu, nkà uru sí n-kwôro nyii na bà y'à sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i mɛ. ⁹ Levi tɔluge shiinbil'á yáhanɲi maha nkàan ke, wuu bá sí n-jà n-jwo na pire mú à yáhanɲi wwù, jaha na yɛ pi tulyɛge Ibirayima à u wwù mà kan Melikisedeki á. ¹⁰ Tɛni i Melikisedeki à Ibirayima nùɲɔ bɛ maa yáhanɲi ta ke, Levi mpyi na sàha si mɛ, nkà u mpyi u tulyɛge Ibirayima sishange e, lire e ke u mú à wwù yáhanɲi i.

¹¹ Ma tàanna ná Izirayɛli shiinbii Saliyanɲi i, Levi tɔluge shiinbii kanni pi mpyi a yaa pi já a pyi sáragawwu. Kampyi pi sáragawwuuni mpyi na sí n-jà Kile nyii wuuni pyi li fùɲɲɔ,

† 6:19 bage táataa vǎannke»: sùpyire mpyi maha Kile pɛre vǎanna bage e. Pi mpyi maha vǎanna pyi maha ntɛg'a bage sɛe cyage láha ku sɛsee cyage na. Kuni mpyi a kan sáragawwuubii nùufembwɔhe kann'a ku jyè bage sɛsee cyage e, tɔɔgo nɲɲin yyeni i.

ᵐᵏᵏᵏ ᵐᵏᵏᵏ ᵐᵏᵏᵏ na sì n-pyi sáragawwuᵓi wabere u pa mà ta u ᵐᵏᵏᵏ a pyi Arōn fiige mē, fo Melikisedeki fiige.

¹² ᵐᵏᵏᵏ sáragawwuᵓi ká fáa, fànha ki Saliyaᵓi mú u fáa. ¹³ Ná wuu Kafooni i, mpe jwump'à yyaha tí ke, ur'à fwordo tüluge ᵓkemu i ke, pire wà ᵐᵏᵏᵏ a sáragawwubaaraᵓi pyi mà ᵐᵏᵏᵏ sárayi tawwuge e mē. ¹⁴ Sùpyire pun'à cè na wuu Kafooni à fwordo Zhuda tüluge e, ᵓka Kile tūntunᵓi Musa à jwo sáragawwuubii kyaa na ke, u ᵐᵏᵏᵏᵏᵏᵏ ᵐᵏᵏᵏ a nō Zhuda tüluge na mē.

Yesu ᵐᵏᵏᵏ Melikisedeki fiige

¹⁵ Wuu Kafooni à pyi sáragawwu bà Melikisedeki ᵐᵏᵏᵏ mē, lire l'à li fīniᵓ'a cyēe na u ná Levi tüluge ᵐᵏᵏᵏ piye kur'e mē. ¹⁶ Tülugo kariᵓi cye kurugo bà u à pyi sáragawwu mē, shīᵓi niᵓkwombaᵓi fānhe ku ᵐᵏᵏᵏ u e ke, kuru cye kurugo u à pyi u wī. ¹⁷ Y'à jwo Kile Jwumpe Semēᵓi i na:

«Mu à pyi tērigii puni sáragawwu Melikisedeki fiige*.»

¹⁸ Lire pyiᵓkanni na, Saliyaᵓi niᵓjyēᵓ'a yīrige, ᵓaha na yē fānha ᵐᵏᵏᵏ a ᵐᵏᵏᵏ u e mē, kaᵓwōō mú ᵐᵏᵏᵏ a ᵐᵏᵏᵏ u na mē. ¹⁹ Musa Saliyaᵓi ᵐᵏᵏᵏ a kyaa yaa ndemu l'à fūᵓᵓᵓ mē, ᵓka numē sōᵓᵓᵓᵓᵓ tatahaga sēe wog'à kan wuu á. Kuru cye kurugo, wuu à tabaraga ta Kile na. ²⁰ Mà bâra lire na, Kile à kâa Yesu á, pi sanᵓpii s'à pyi sáragawwuᵓi mà ta Kile ᵐᵏᵏᵏ a kâa pir'á mē. ²¹ Yesu wī ke, ur'à le sáragawwubaaraᵓi i tēni ndemu i ke, Kile à kâa u á na:

«Mii Kafooni Kile à kâa,

mii sì na ntilwōhe niᵓcyange lwó sahanᵓi mē:

“mu na ᵐᵏᵏᵏ sáragawwu fo tèekwombaa†.”»

²² Lire kurugo tunᵓbyaare Kile à le ná wuu e numē ke, tir'à fānha tò niᵓjyēere na. Yesu cye kurugo, wuu à tēen ná lire e.

²³ ᵐᵏᵏᵏ kani là saha na ᵐᵏᵏᵏ, ndemu l'à u ná pi wwū piye e ke. Sáragawwuubii niᵓyahamil'à tòro mà li ᵓᵓᵓke pyi, pi ᵐᵏᵏᵏ na ᵓkwū. ²⁴ ᵓka Yesu wī ke, uru na ᵐᵏᵏᵏ ᵓyīi na fo tèekwombaa, sùpya saha sì n-pyi sáragawwuᵓi u cyaga mē. ²⁵ Lire l'à li ta, ᵓpiimu pi à bâra Kile na u cye kurugo ke, u sí n-jà pire shwō numē fo tèekwombaa, ᵓaha na yē u na ᵐᵏᵏᵏ ᵓyīi na tērigii puni i, maa Kile ᵓáare pir'á.

²⁶ Sáragawwuᵓiᵓufembwōhe kurugo wuu ᵐᵏᵏᵏ ke, kuru ku ᵐᵏᵏᵏ Yesu. U à fīniᵓᵓ, ᵓcēᵓᵓ cyaga ná ᵓwōᵓᵓᵓᵓ cyaga ᵐᵏᵏᵏ u na mē. Kile à u láha kaᵓᵓᵓᵓᵓᵓᵓ na, maa u dūruᵓᵓ fo niᵓyīᵓi tēgeni na. ²⁷ Yesu ᵐᵏᵏᵏ sáragawwuubii ᵓᵓᵓufembwoyi sanᵓyī fiige mē, u kuro ᵐᵏᵏᵏ canᵓa maha canᵓa sáragawwuᵓi i uye kaᵓᵓᵓᵓᵓᵓ yāfaᵓi kurugo si nta sùpyire sanᵓte wogigii yāfaᵓi sárayi wwū mē. U à uye pyi sáraga tōᵓᵓᵓ niᵓkin tērigii puni mēᵓᵓ na. ²⁸ Yīi li cè, Musa Saliyaᵓi ᵐᵏᵏᵏ a ᵓpiimu tīᵓᵓ mà pyi sáragawwuubii

* 7:17 Zaburu 110.4 † 7:21 Zaburu 110.4

jùñufembwoyo ke, pire mpyi a fûñño mε. Nka Musa Saliyañi kàntugo, Kile à kâa maa jwumpe mpemu jwo ke, pur'à pyi kañuñño mà u Jyañi tìñe mà pyi sàragawwujñufembwòhò, uru u à fûñño tèrigii puni i.

8

Yesu, wuu sàragawwujñufembwòhe

¹ Nyε wuu jwumpe jùmbwòhe ku nyε: sàragawwujñufembwòhò na nyε wuu á bà wuu à yi jwo mε. U à sà ntèen nìnyinì i fànhe cyage e, Kile Sinji Punifoo kàññe cyege na. ² Sèe cyage e u nyε na báarañi pyi ke, kuru ku nyε Kile vāanñke bage sée woge, sùpya cye kurugo bà k'à faanra mε, Kile yabilinì cyege k'à ku faanra. ³ Sàragawwuubii jùñufembwoyi pun'à tìñe, yi raa ñkanñi pyi Kile á s'a sàrayi pyi y'a nōni Kile na. Lire pyinñkanni na, wuu sàragawwujñufembwòhe mú à yaa k'a yaaga kaan Kile á. ⁴ Kàmpyi u mpyi jìñke na, u bá mpyi na sì n-pyi sàragawwu mε, ñaha kurugo yε sàragawwuubii pìi na nyε ñaha mpiimu pi nyε na yakanyi kaan mà tàanna ná Musa Saliyañi i ke. ⁵ Pire sàragawwuubii na báare cyage ñkemu i ke, kuru na nyε mu à jwo nìnyinì woge nàñjañi. Tèni i Musa mpyi a bégele s'a Kile vāanñke bage yyéeni ke, Kile à yi jwo u á: «Lóg'a jwò, yaayi mii à cyée mu na ñanñke ñun'i ke, maye waha ma a yire ñcamii yaa*.» ⁶ Nyε numε, Yesu Kirisita u nyε wuu sàragawwujñufembwòhe ke, báarañi Kile à kan ur'à ke, ur'à fànha tò pire wuñi na, ñaha na yε tunmbyaare u à le wuu ná Kile shwòhòl'e ke, tir'à fànha tò nìnyjyεere na. Yaayi jwòmbyahigii Kile à lwó numε ke, yire mú à fànha tò tèecyiini wuyi na.

⁷ Kàmpyi tunmbyaare nìncyiire† mpyi na sí n-jà Kile nyii wuuni fûñño, jùñño sàha mpyi na sí n-pyi, mà shònworò tèg'a ti fáa mε. ⁸ Nka Kile à u shiimbii cêεge maa jwo:

«Mii Kafoonji Kile à jwo,

“Canña na ma, mii sí n-pa tunmbyara nivōnnò le ná Izirayeli shiimbii ná Zhuda shiimbil'e.

⁹ Canñke mii à pi tulyeyi cù pi cyeyi na, mà fworo Misira kìnì i ke,

tunmbyaare mii à le ná pi e ke, ti sì n-pyi tire fiige mε, ñaha na yε pi à tire kèεge.

Lire na, mii à pi yaha wani.”

Mii Kafoonji Kile à jwo amuni.

¹⁰ “Nyε cyire canmpyaagil'à tòro ke, tunmbyaare mii sí n-le ná Izirayeli shiimbil'e ke, tire ti nte: Mii sí na Saliyañi le pi yákilibil'e,

* 8:5 Ekizodi 25.40 † 8:7 Tunmbyaare t'à le Sinayi ñanñke ñun'i ke, tire kyaa li nyε na yu ñaha (Ekizodi 24.3-8).

si u jwumpe séme pi zòompíi na.

Mii sí n-pyi pi Kilenji,

pi sí n-pyi mii shiinbii.

¹¹ Wà saha sì u shinjεε, lire jye me u cìmpworo pyi

‘Maye waha ma a Kafoonji cè’ me,

jaha na ye pi puni sí mii cè,

shinbwo bâra shinbilere na.

¹² Mii sí toro taha pi ntiimbaanji na,

mii sí pi kapegigii yâfa pi na†.”»

¹³ Kile à tunmbyara nivɔnnɔ kyaa jwo, puru funjke e, ninjyεere kakwoo saha jye me, fànha saha jye t'e me, jcyère ti sí n-pînni.

9

Tunmbyaare ninjyεere

¹ Tunmbyaare ninjyεere tɛni i, pyinjannigii cyii mpyi wani, jcyiimu jwɔ kurugo sáragawwuubii mpyi maha yaa pi tɔro, pi i nta a sárayi wwû ke. Baga mú mpyi wani jñjke na, nkemu i pi mpyi maha yi wwû ke. ² Vãanja бага ku mpyi ku ki, maa ku táa mà pyi bapyaa shuunni. Babilini njncyiini i bèenmbwòhe fùkinanji ná tàbalanji jun'i pi mpyi maha sárage bwúurunji yaha ke, yire yi mpyi wani. Lire babilini mege mpyi «bage sèecyage». ³ Vãanja mpyi lire babilini ná funjɔ wuuni shwòhòl'e. Funjɔ babilini mege mpyi «bage sèesee cyage». ⁴ Kuru cyage e, sárayi tasogoge sɛɛnni woge mpyi, pi mpyi maha wusunaji súuge ku jun'i. Tunmbyaare mbwùuni mú mpyi wani. Sɛɛnni mpyi a tɛg'a lire mbwùuni puni wɔɔɔ. Sɛɛn cwoo mpyi li funjke e. Njyñji mege ku jye mani ke, uru wà mpyi lire sɛɛnni cwooni i. Arɔn kàbiini* li mpyi a wyεere yige ke, ná kafaatente na Kile mpyi a u tunmbyaare jwumpe séme ke, yire mú mpyi mbwùuni i. ⁵ Sheribɛɛnbii mpyi mbwùuni jun'i, pire mpyi maha li cyère na Kile yabilinji jye naha. Pire mpyi a fukanyi pili mbwùuni jwɔtonjke jun'it†. Nka mii sì n-jà cyire karigii puni jwo nɔ cyi tɛgeni na nume me.

⁶ Jye vãanjke bage ná ku funjɔ yaayi mpyi a bégele lire bègelenkanni na. Sáragawwuubii mpyi maha jyè kuru bage babilini njncyiini i canja maha canja na pi báaranji pyi. ⁷ Sáragawwuubii jñjufembwòhe kanni ku mpyi maha jyè babilini shɔnwuuni i tɔɔɔ ninjin yyeeni i. Kuru cyage e u mpyi maha ma ná yatɔre sishange e na nkaan Kile á, u yabilinji ná sùpyire sannte ngurugonji kurugo. ⁸ Cyire karigii cye kurugo,

† 8:12 Zheremi 31.31-34 * 9:4 Arɔn kàbiin'à poroyo yige, maa yasere pyi, lir'à li cyèe na Kafoonji funj'k'à táan ná Musa ná Arɔn e (Nɔmburu 17.1-11). † 9:5 Yatɔre pi mpyi maha bò sùpyire kapegigii yàfanji kurugo ke, kuru jwɔtonjke jun'i tire sishange mpyi maha wu.

Kile Munaani à li cyêe wuu na na kuni ninjyeeni tène i, sùpyire mpyi na sì n-jà n-nyè bage sèesee cyage e mε.

⁹ Lire maha wuu tège wuu à kariii yyaha cè ninjaa, maa li cyêe wuu na na sùpyani u nyε na Kile pèrè maa yaaya kaan u á, lire nyε mε na yatòrè bùu u á ke, lire sì n-jà urufòò zòñi fíniñε Kile á mε. ¹⁰ Kuni ninjyeeni karigii cyi mpyi sárayi yalyire ná yabyεere ná wiliñkannigii cyii, sì cyeere tufeempe ta. Cyire kurigii ñaarañi fànhe mpyi a cyán sùpyire na fo mà sà yaa ná tène i Kile à cyi fáa ná pyiñkanni nivónni i ke.

Yesu Kirisita sìshange

¹¹ Nyε numε, Kirisita à pa. Uru u nyε sáragawwunufembwòhe, uru u à pa yaayi ninjyeeni kan wuu á. Kile vāanñke bage tayyérege k'à fànha tò ninjyεge na, ku karigii s'a fúnñò ke, kur'e Kirisita à jyè. Sùpya bà u à kuru bage yaa mε, ku mú nyε nge dīnyēñi i mε. ¹² Kirisita à jyè bage sèesee cyage e ke, ná sikapere sìshan, lire nyε mε nupeelyevónnò sìshan e bà u à jyè mε. Nka u à jyè tógò ninjin fo tèekwombaa maa u yabilinji sìshange kan maa wuu nūññò wwú wuu kapegigil'e. Tire nūñgwuure na nyε tèekwombaa woro. ¹³ Sùpyiibii pi mpyi pi nyε a fíniñε mà tàanna ná kuni ninjyeeni i mε, pi mpyi maha sikapεrigii ná nupyahigii bùu, maa cyire sìshange wuuni pire na. Pi mpyi maha nūpya bò maa u súugo, maa tire cwóonre kuu na wuni pire sùpyiibii na. Lire mpyi maha pire cyeere pyi t'à fíniñε Kile á. ¹⁴ Yatòrè sìshange mpyi na lire pyi, Kirisita woge s'à pwórò kuru na. Kile Munaani li sí n-kwòro fo tèekwombaa ke, lire l'à u yyaha cù, ka u u uye kan sáraga cwò cyaga baa wogo Kile á. Karigii cyi maha kwùñi nò wuu na ke, u sìshange sí n-jà wuu zòompīi fíniñε cyire e. Lire ká mpyi, wuu sí n-jà n-file Kile nyii wunji na, s'a báara u á.

¹⁵ Ná Kirisita s'à lire pyi, lire kurugo u à pyi tunmbyaare nivónnte sùsurulenji Kile ná sùpyire shwòhòl'e. Sùpyire mpyi a kapegigii ñcyiimu pyi tunmbyaare ninjyεere tène i ke, Kirisita à kwú si tī nūññò wwú cyire e, bà li si mpyi Kile à mpiimu yyere maa yaayi ninjkwombaayi ñwómēni lwó pi á ke, pi i yire ta mε.

¹⁶ Yii li cè, mu aha tunmbyaare nya t'à le, yaaga ku maha bò maha mpyi sáraga. ¹⁷ Ná kuru nyε a bò mε, mà ku yaha nyii na, tunmbyaare maha fworo mε. ¹⁸ Lire kurugo Kile nyε a tunmbyaare ñincyīre le ná sùpyire e sìshan baa mε†. ¹⁹ Nyε ka Musa sì Kile Saliyanji kapyaañi jwo sùpyir'á, lire kántugo maa

† 9:18 Pli maha jwo: « 16Wuu kóoge kani kàanmucya. Mu aha lógo na ma kóoge táa, sùpyani u à kwú sēñi na ke, uru kóoge ku maha ntáa. 17Sùpya ká u kóoge táanñkanni jwo, ná u nyε a kwú mε, wà nyε na ku táali mε. 18Amuni, yi mú nyε Kile tunmbyaare kāmpanñke na. Tène i Kile à tunmbyaare ñincyīre le ke, u à jwo pi á na pi yatòrè tà bò, sùpyiibii puni si tī sìshange nya, sì ñcè na t'à kwú. »

nunaare ná sikaɓerigii sishange shwɔ, maa lwɔhe wùrugo k'e, maa izope cige wyɛɛre tà ná mpà shire le a wu k'e, mà ɲaraga ɲaraga Kile Saliyaɲi Semɛɲi ná sùpyire puni na, ²⁰ maa jwo: «Tunmbyaare Kile à le ná yii e ke, ɲke sishange k'à tire tígileŋ.» ²¹ Lire pyiɲkanni na mú, ka Musa si sishange kà ɲaraga Kile vaaɲɲke bage ná Kile pɛɛpee yaayi puni na. ²² Mà tàanna ná Musa Saliyaɲi i, sishange mpyi maha kariii ɲiɲyahagii fíniɲɛ. Ná sishanga ɲyɛ a wu mɛ, sùpyire kaɓegigii sì yàfa ti na mɛ.

²³ Wuu à li ɲya na yatɔɔre sishange ku mpyi maha ntɛg'a kuni ɲiɲjyeeni yaayi fíniɲɛ, yire sí na ɲyɛ ɲiɲyiɲi sèeyaayi nàɲja kanna. Lire e ke sárage sishange tayyérege k'à pɛɛ yire woge na ke, kuru kyaa li ɲyɛ Kile na yaayi sèe wuyi vɛniɲi kurugo. ²⁴ Sùpyir'à Kile bage ɲkemu faanra ke, kur'e bà Kirisita à jyɛ mɛ. Sùpyir'à ɲkemu faanra ke, kuru na ɲyɛ Kile bage ɲiɲyi woge malwɔɔ kanna. ɲiɲyiɲi yabiliɲi i Kirisita à jyɛ maa Kile ɲáare wuu kurugo. ²⁵ Kuni ɲiɲjyeeni i, sáragawwuubii ɲiɲufembwɔhe mpyi maha jyɛ Kile bage sèesee cyage e ná yatɔɔre sishange e yyee maha yyee, ɲka Kirisita ɲyɛ a jyɛ ɲiɲyiɲi i maa uye kan sáraga tooyo ɲiɲyahay'e mɛ. ²⁶ Ná lire bà mɛ, mà lwɔ dɲyɛɲ'à dá ke, mà pa nɔ ɲiɲjaa na, numɛ mpyi na sí u ta u à kyaala tooyo ɲiɲyahay'e mà kwɔ. ɲka numɛ tɛni takwɔɔre e, u à pa maa uye pyi sáraga tɔɔgɔ ɲiɲkin tɛrigii puni mɛɛ na, maa kaɓegigii tugure láha wuu na. ²⁷ Yii à li cɛ na sùpyaɲi maha ɲkwû tɔɔgɔ ɲiɲkin, lire kàntugo Kile maha u yíbe u kapyiɲkii na. ²⁸ Lire pyiɲkanni na mú, Kirisita à pyi sáraga tɔɔgɔ ɲiɲkin kanna, bà u si mpyi si shinɲyahara kaɓegigii tugure lwɔ mɛ. Mpii pi ɲyɛ na u sigili ke, u sí n-pa uye cyɛɛ pire na tozhɔɲwogo pi zhwɔɲi kurugo, ɲka kaɓegigii yàfaɲi kurugo bà mɛ.

10

Yesu à uye pyi sáraga

¹ MusaSaliyaɲi mpyi yaayi ɲiɲcɛɲyi nimpayi nàɲjaɲi kanna, u mpyi a fûɲɲɔ mɛ. U mpyi a jwo na sárayi ninuyi y'à wwû yyee maha yyee. Lire e sùpyiibii pi ɲyɛ na bârali Kile na ke, u sì n-jà pire fíniɲɛ n-fûɲɲɔ mɛ. ² Kàmpyi u mpyi na sí n-jà lire pyi, pi mpyi na sí n-kwôro s'a yi wwû mɛ. Naha na ye kàmpyi vɛniɲi kurugo yi maha wwû, mpii pi maha yi wwû ke, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo pir'à fíniɲ'a kwɔ, pi sàha mpyi na sí piye ɲya kapimpyii mɛ. ³ ɲka lire bà li mpyi li li mɛ. Yyee maha yyee, sárayi mpyi maha wwû si sùpyire funɲɔ cwo ti kaɓegigii na. ⁴ Naha na ye nupyahigii ná sikaɓerigii sishange sì n-si n-jà sùpya kaɓegii yàfa u na mɛ.

⁵ Lire kurugo tène i Kirisita mpyi na ma diɲyɛɲi i ke, u à jwo Kile á:

«Mu à jwo na mu ɲyɛ na ɲcaa yatɔɔre sárayi na mɛ,
mu ɲyɛ a ɲɛɛ sùpya si yaaga kan mu á mɛ,
ɲka mu à cyere yaa mii na.

⁶ Yatɔɔre ti ɲyɛ na súuge sárayi tasogoge e,
lire ɲyɛ mɛ sárayi sanɲyi yi ɲyɛ na ɲkaan mu á kapegigii yàfani
kurugo ke,

kuru kà ɲyɛ a mu funɲke ɲíɲɛ mɛ.

⁷ Lire kurugo mii à jwo

“Kile, mii u ɲge,

mii à pa si mpa mu ɲyii wuuni pyi,

bà y'à sémɛ mii kyaa na Kile Jwumpe Semɛɲi i mɛ*.”»

⁸ Bà wuu à li ɲya mɛ, Kirisita à fyânha a jwo Kile á: «Mu à jwo na sárayi ná yakanyi ná sárayi nizogoyi ná kapegigii yàfani sárayi ɲyɛ a táan mu á mɛ, na yire na bà mu ɲyɛ na ɲcaa mɛ.» U à yire puni jwo mà li ta MusaSaliyaɲi à jwo na yire puni y'a mpyi. ⁹ ɲyɛ ka Kirisita si núr'a jwo: «Kile, mii u ɲge, mii à pa si mpa mu ɲyii wuuni pyi.» Puru jwump'à li cyêe na sáraga nivɔɲɲi à tég'a sárayi ɲiɲjyeyi fáa. ¹⁰ Yesu Kirisita à Kile ɲyii wuuni pyi. U yabilin'à uye kan mà pyi sáraga tɔɔgɔ ɲiɲkin tɛrigii puni mɛɛ na, lire pyiɲkanni na wuu kapegigil'à jyé a láha wuu na.

¹¹ Kuni ɲiɲjyeeni tène i, canɲa maha canɲa, sáragawwuubii mpyi maha sárayi ninuyi wwû Kile á, ɲka yire sárayi mpyi na si n-si n-jà wà kapegigii yàfa u na mɛ. ¹² ɲka Kirisita wi ke, ur'à uye kan mà pyi sáraga tɔɔgɔ ɲiɲkin, kuru sárage na ɲyɛ tɛrigii puni wogo. U à lire pyi kapegigii yàfani kurugo, lire kàntugo maa ɲkàr'a sà ntèen Kile kàɲiɲɛ cyege na. ¹³ Tène i Kile sí n-pa u zàmpeɛnbii pyi u tooyi tatahage ke, u à tɛen wani kuru cyage e na lire sigili. ¹⁴ Yii li cè, kuru sárage ɲiɲkinɲi cye kurugo, Kile à mpiimu fíɲiɲɛ ke, u à pire pyi ɲcèɛge cyaga baa fo tèekwombaa.

¹⁵ Kile Munaani mú à yire fíɲiɲ'a jwo wuu á. L'à jwo na:

¹⁶ «Kafoonɲi Kile à jwo “Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e canɲyi
nimpayi i ke, tire ti ɲyɛ:

‘Mii sí na Saliyaɲi le pi zòompil'e,
si u jwumpe sémɛ pi yákilibii na†.’ »

¹⁷ Maa núr'a jwo:

«Mii saha si na yákiliɲi yaha pi kapegigii ná pi ntiimbaanɲi
karigii na mɛ‡.»

¹⁸ ɲyɛ kapegigil'à yàfa cyage ɲkemu i mà kwò ke, ɲùɲɔ saha na ɲyɛ mà sáraga wwû cyi kurugo la?

Wuu yákilitɛɛnrɛ wuubii pi file Kile na

* 10:7 Zaburu 40.6-8 † 10:16 Zheremi 31.33 ‡ 10:17 Zheremi 31.34

¹⁹ Lire pyinḱanni na, mii cìnmpyiibii, Yesu sìshange cye kuruḱo, wuu sí n-jà n-nyè Kile bage sèsee cyage e fyagara baa. ²⁰ Bage táataa vāanḱe ku mpyi wuu yyaha na ke, bà kur'à cwān mē, amuni pi à Yesu cyeere pyi, ka lire si kuro nivānnō múgo wuu á ndemu li sí wuu nō Kile na, si shìḱi sèe wunḱi kan wuu á ke. ²¹ Uru u nyē wuu sáragawwunḱufembwōhe maa mpyi Kile bage ḱūḱo na. ²² Numē, wuu zōompil'à jyé a yige kaḱwōḱoyi puni i ḱjemu yi nyē na wuu cēēge ke, wuu cyeere s'à jyé ná lūcēnḱe e. Lire e wuu àha nūru raa fyáge mē, wuu sàa dá Kile na, wuu u file u na ná funḱo nḱin i. ²³ Wuu a yi yu ḱwōfyinge na, na wuu à wuu sōnḱore taha Kile ḱwōmēni na. Wuu àha wuu funḱyi cēēnne mē, ḱaha na yē u aha ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ²⁴ Wuu yaha wuye na wuu raa māban leni wuye e, bà wuu si mpyi s'a sì yyaha na tāange ná kacēnmpyiini i mē. ²⁵ Wuu àha wuye mbīnniḱi ḱwō yaha bà pīl'à li pyi mē, ḱka wuu a māban leni wuye e, ḱaha na yē yīi à li ḱya na Kafoonḱi tēēpan'à byanhara.

²⁶ Wuu aha sēēḱi kuni cē maa ḱcwō maa ḱkwōro na kapegigii pyi, sáraga saha nyē ḱkemu ku sí cyire yāfa wuu na mē. ²⁷ Shinḱi u nyē na lire pyi ke, ur'à yaa u a fyáge Kile yibige ná nabwōhe yyaha na. Mpii pi à cyé Kile na ke, kuru ku sí pire súgo. ²⁸ Wā n'a mpyi a MusaSalīyanḱi kafuun pyi shiin shuunni taanre nyii na, ka pire si yi jwo, pi mpyi maha urufoo bō ḱūḱaara baa. ²⁹ Numē, shinḱi u nyē na Kile Jyanḱi fare ke, Kile nyē a yaa u kyaa pyi uru na ndemu l'à fānha tò mbōḱi na mǎ? Sēēḱi na, sìshange k'à tēg'a tunmbyaare le maa urufoo kapegigii yāfa ke, u nyē a pēēn taha kuru na mē. Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à Kile ticēnmpe cē ke, u bá à lire cyahala. ³⁰ Nyē Kile yabilin'à jwo: «Mii u sí na ḱkoonḱi wwū. Mii u sí katupwōḱoyi pyifeebii sārāš.» Yi mú à sēme na: «Kafoonḱi Kile sí u wuubii yībe pi kapyiḱkii na*.» Nyē wuu à li cē na nde u à jwo ke, u sí lire yige li kuni i. ³¹ Fyagara kyaa li nyē li li wà u cwo Kile nyii wunḱi cyeyi i.

³² Nde l'à pyi yīi na tanjaanḱi i ke, yīi funḱo cwo lire na. Yīi à Kile bēēnmpe ta tēni ndemu i ke, yyefug'à yīi kànha sèl'e cyire canmpyaagil'e, ḱka lire nyē a yīi yatanḱyi bō mē. ³³ Tèrigii cyil'e, pi mpyi maha yīi cyere, maa yīi kyéerege sūpyire nyii na. Tèrigii cyil'e, mpii pi mpyi maha ḱkyéerege yīi fiige ke, yīi mpyi maha pire tēre. ³⁴ Mpii pi mpyi a le kāsunḱi i ke, yīi à pire tēge pire yyefugo karigil'e. Pi à yīi cyeyaayi cyán a shwō yīi na, ka yīi i li kwú yiye e ná funntange e, ḱaha na yē yīi à li cē na yaage ku nyē yīi á ke, kur'à fānha tò yire puni na, ku mú nyē na ḱkwūu mē. ³⁵ Lire e ke yīi àha yīi dāniyanḱi láha Kile na mē, lire sí yīi pyi

yii tòn nimbwo ta. ³⁶ Yii yiye waha numε, yii raa sì yyaha na Kile nyii wuuni mpyiñi i, lire ká mpyi, yaage jwómεeni u à lwó ke, yii sí kuru ta. ³⁷ Y'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i na:

«Ncyère, ngemu u à yaa u pa ke, uru sí n-pa, u sì mε mε.»

³⁸ Kile à jwo:

«Shinji u à tíi ke, dáníyanji cye kurugo uru maha mpyi nyii na. Nka wà ha kàntugo wà mii á, mii funñke sì n-táan ná urufol'e mε†.»

³⁹ Mii à téen ná l'e, mpíi pi maha ntêr'a núru maa nkàre tapinnage e ke, wuu nyε pire e mε. Numpañja tafeebii pi à dá Kile na ke, pire e wuu nyε.

11

Mpii pi à fyânha a dá Kile na ke, wuu pire kàanmucya

¹ Naha ku nyε dáníyanji yε? Mà ma sònñore taha yaaga na maa ntéen ná l'e mu sí ku ta, lire nyε mε yaage ku nyε mu nyε na ku jaa mε, maa dá ku na mu à jwo mu nyii na nyε ku na ke, lire li nyε dáníyanji. ² Wuu tulyeyi dáníyanji kurugo, Kile à jεε pi na.

³ Dáníyanji cye kurugo, wuu à li cè na Kile à nìnyinji ná njñke dá u jwumpe cye kurugo. Puru funñke e, yaaga maha yaaga wuu nyε na jaa ke, Kile à ku dá ná yanyambaage e. ⁴ Abeli à dá Kile na, lire kurugo sárage u à wwú Kile á ke, kur'à pwóro Kanji woge na. U dáníyanji kurugo, Kile à jwo na u à tíi maa jεε u sárayi na. U à kwú, nka u dáníyanji kani maha wuu kálili ali njjaa.

⁵ Enóki à dá Kile na, lire kurugo Kile à u lwó a kàre nìnyinji na mà ta u nyε a kwú mε. Wà saha nyε a u nya mε, jaha na yε Kile à u lwó. Kile à jwo na ur'à jεε u na, mà jwo u u lwó ke. ⁶ Nyε Kile sì n-jà jεε sùpya na ná urufoo nyε a dá u na mε. Naha na yε ngemu la ká mpyi si file Kile na ke, fo urufoo u dá li na na Kile na nyε wani, na mpíi pi nyε na u caa ke, na u sí pire sàra.

⁷ Nuhu à dá Kile na, lire kurugo u mpyi na Kile yεyeyi núru mà yyaha tíi ná karigii nimpankil'e jcyiimu cyi nyε cyi sàha nkwo na jaa mε. U à Kile jwumpe cù ná sèl'e, maa bakwóoge yaa nkemu i u ná u pyenge shiinbil'a shwó ke, ka lire si sùpyire sannte ntiimbaanji cyée. U à dá Kile na, lire e Kile à jwo na u à tíi.

⁸ Ibirayima à dá Kile na, lire kurugo, Kile à u yyere ke, u à Kile jwómεeni cù. Kìni Kile mpyi a bégele u mεε na ke, u à fworo u yabilinji wuuni i na nkéεge lire e, mà ta u nyε a u tashage cè mε. ⁹ U à dá Kile na, lire kurugo kìni jwómεeni Kile mpyi a lwó u á ke, u à jεn'a kàr'a sà ntéen lire e nàmpónnte na. U mpyi na shwùun vàanji bayi i. Ishaka ná Yakuba mú

† 10:38 Abakuki 2.3,4

mpyi na shwùun yire y'e. Nwǝmɛɛni ninuuni mú mpyi a lwó pir'á. ¹⁰ Kàhe nintaani l'à cyán a jwǝ ke, kuru na Ibirayima à u sònǝre taha. Kile yabiliŋi u à kuru kàhe bégele, maa ku faanra.

¹¹ Ali mà li ta Ibirayima mpyi a lyɛ, Sara sí jye cijiriŋɛ, mà Ibirayima yaha u à dá na Kile sí u jwǝmɛɛni fùnǝ pìre pyítaani kyaa na, u à jà a pùnambile si. ¹² Ali mà u yaha u u sònǝni na uru tèekwuun'à nǝ a kwǝ, ŋka supyiŋyahara à fworo uru nàŋi niŋkinŋi i mu à jwo wǝrigii ná lwǝhe jwǝge nticeŋŋi.

¹³ Pìre pun'à kwù ná pi dányanŋi i Kile na. Kile mpyi a yaayi jjemu jwǝmɛɛ lwó ke, pi jye a yire ta mɛ, ŋka pi à yi jya laage e, ka lire si mpyi pi á funntanga. Puru funŋke e, pi à jɛɛ na pìre na jye nàmpwuun na jaare na màre ŋke jùŋke na. ¹⁴ L'à fínɛ na sùpyiibii pi à jɛɛ pur'e ke, na tatɛɛnge kabɛɛ pìre jye na jcaa. ¹⁵ Cyage e pi à yíri ke, kàmpyi kuru kani mpyi a tígɛ pi funŋ'i, pi mpyi na sí pyiŋkanna ta sí nùru ŋkàre wani. ¹⁶ Ŋka sèenŋi na, cyaga pi jye na jcaa ŋkemu k'à jwǝ ke, kuru na jye niŋyiŋi i. Lire kurugo Kile maha jɛɛ tire sùpyire t'a uru yiri ti Kilenŋi, jaha na yɛ u à cyaga bégel'a yaha ti mɛɛ na. ¹⁷⁻¹⁸ Kile mpyi a jwǝmɛɛni lwó Ibirayima á na u tùluge sí n-fworo Ishaka e*, maa nùr'a Ibirayima zò shwǝ a wíi na u Ishaka pyi sárage. Ibirayima mpyi a dá Kile na, lire kurugo u jye a cyé si u jyanŋi niŋkinŋi pyi sárage mɛ. ¹⁹ Li mpyi u funŋ'i na síŋi na jye Kile á mà Ishaka jɛ a yige kwùŋi i, lire kurugo Kile à u jyanŋi nùruŋ'a kan u á. L'à pyi mu à jwo kwùŋi i u à fworo.

²⁰ Ishaka à dá Kile na, lire kurugo u à jwó le Yakuba ná Ezawu á karigii nimpaaŋkii kyaa na.

²¹ Yakuba à dá Kile na, lire kurugo, u tèekwuun'à nǝ ke, u à jwó le Yusufu jyaabii shuunninŋi niŋkin niŋkinŋ'á, maa ntígile u kàbiini na, maa niŋkure sín, maa Kile pɛɛ.

²² Yusufu à dá Kile na, lire kurugo, u tèekwuun'à nǝ ke, u à jwo u kacyyi kyaa na, na Izirayeli shiinbii ká a sí raa fwore Misira kini i, pi a sì ná uru kacyyi'e.

²³ Musa sifeebil'à dá Kile na, lire kurugo, Musa à si ke, ka pi i u ŋwǝhǝ yiŋjɛ taanre, jaha na yɛ pi mpyi a li jya na u lem'à jwǝ. Jwumpe saanŋi mpyi a jwo na pi a pùnampyire nizivǝnnte puni bùu ke, pi jye a fyá puru na mɛ.

²⁴ Musa à dá Kile na, lire kurugo, u à pa yyaha cwo ke, u jye a jɛɛ pi a uru pyi Farǝn pworonŋi jyanŋi mɛ. ²⁵ Mà jwo u uye yaha kapegigii mpyiŋi funntange e ke, u à li lwó uye e si ŋkyaala ná Kile shiinbil'e, jaha kurugo yɛ kuru funntange shiŋi jye na mǝni mɛ. ²⁶ Musa mpyi a cè na Misira kini nàfuunŋ'a jyaha, ŋka mà jɛɛ cyàhigii na, bà Kile Njɛwǝnrǝni sí n-pa jɛɛ cyi na mɛ, lire nàfanŋ'a fànha tò Misira nàfuunŋi na. U mpyi a u sònǝre

* 11:17-18 Zhenɛzi 21.12

taha uru nàfann̄i na, u sí n-pa uru ngemu ta ke. ²⁷ Musa à dá Kile na, lire e u à fworó Misira k̄ini i mà ta u nȳe a fyá lire k̄ini saann̄i l̄uyirini yyaha na m̄e. Kilen̄i u nȳe wà nȳe na u jāa m̄e, u mpyi a uye waha mu à jwo u nȳii na nȳe uru na. ²⁸ U à dá Kile na, lire kurugo u à Izirayeli shiimbii pyi pi à bilereṅkwon̄i kataanni pyi, maa pi pyi pi à mpàbilini sìshange jāraga jāraga pi bayi jw̄oyi na, bà li si mpyi mèl̄ek̄en̄i u maha boore pyi ke, uru nintoron̄i kà raa pi p̄unampyicyiire bùu m̄e.

²⁹ Izirayeli shiimbil'à dá Kile na, lire kurugo Suumpe Lw̄ohe N̄inyage à táa, ka pi i jyiile j̄iṅke n̄ingage na. Misira shiimbii la mpyi si jyiile t̄eni ndemu i ke, ka lw̄ohe si pi puni lȳi.

³⁰ Izirayeli shiimbil'à dá Kile na, lire kurugo pi à Zheriko k̄anhe m̄ahana canmpyaa baashuunni i, ka k̄anhe k̄aan̄ke si j̄icwo.

³¹ Fw̄orobacwon̄i Arahabu à dá Kile na, lire e Izirayeli shiimbii pi mpyi a pa k̄anhe ṅw̄oh'a w̄ii ke, uru ceen̄'a pire t̄èḡe. Lire kurugo u nȳe a bò ná Kile j̄w̄om̄eεcumbaabil'e sìj̄ncyan m̄e.

³² Nȳe mii bá sì n-jà yi puni jwo m̄e, jāha na ȳe t̄ère naha mii á, mii i jwo a n̄o Zhedeȳon ná Baraki ná Samus̄on ná Zh̄efit̄e ná Dawuda ná Samuw̄eli ná Kile t̄un̄ntun̄mp̄ii san̄mp̄ii kyaa na m̄e. ³³ Pir'à dá Kile na, lire kurugo pi à jā saan̄bii p̄ii na, maa f̄an̄he pyi ná nt̄iin̄i i, yaayi j̄w̄om̄eεni Kile mpyi a lw̄ó ke, maa yire ta, maa c̄an̄riyi yà j̄w̄oȳo p̄w̄o. ³⁴ Pi à p̄ii le nage e, ṅka yaaga nȳe a pire ta m̄e. Pi à jwo na pire sí p̄ii bò ná k̄ashikw̄on̄j̄w̄on̄i i, ṅka pir'à shw̄o. F̄anha mpyi pi e m̄e, ṅka pi à f̄anha ta. Síj̄i mpyi pi á k̄ashige cyage e, pi à k̄irigii cȳii k̄ashicyeye k̄òr'a caala. ³⁵ Cyeebii p̄ii s̄up̄yii n̄in̄kwul'à j̄è mà kan pi á.

P̄ii mpyi wani, kamp̄ii pire mpyi a fworó Kile kuni i, pi mpyi na sí pi yaha, ṅka pi nȳe a j̄en'a fworó l'e m̄e. Pi à j̄eε pi pi kyérege, bà Kile si mpyi si pi j̄è j̄en̄kanna n̄ij̄c̄enn̄e na m̄e. ³⁶ Pi à p̄ii fw̄óh̄or̄o maa pi bw̄on̄ ná tiripaanni i. Pi à t̄oon̄nte ȳòr̄oyi le pi na mà yaha k̄asun̄i i. ³⁷ Pi à p̄ii wà a bò ná kafaayi i, maa p̄ii pahala ná cikyangayi i, maa p̄ii bò ná k̄ashikw̄on̄j̄w̄on̄i i. P̄ii mpyi na jāare na m̄are ná mp̄aseeyi ná sikaseeyi i, yire yi mpyi pire v̄aan̄ndeyi. Yaaga mpyi pi á m̄e. S̄up̄yib̄il'à pi c̄un̄cyere c̄u maa pi kyérege. ³⁸ Pi mpyi maha jāare na m̄are sige ná jānȳi j̄un̄'i, maa shwuun kafaw̄yiyi ná wyikuuyi i, mà li ta nte s̄up̄yire j̄j̄in̄'à p̄êe ṅge d̄ij̄nyen̄i na.

³⁹ Tire nte s̄up̄yire puni mpyi a dá Kile na, lire e Kile à j̄eε ti na. Lire ná li wuuni mú i, yaayi j̄w̄om̄eεni Kile mpyi a lw̄ó ke, ti nȳe a yire ta m̄e. ⁴⁰ Naha na ȳe Kile à yaaga n̄ij̄c̄enn̄e bégele wuu m̄eε na, u la nȳe a mpyi pi kuru ta a wuu yaha m̄e.

12

Wuu kyaage kwú wuye e Yesu fiige

¹ Wuu pi ke, pire sùpyiibii puni pi mpyi a dá Kile na ke, pir'à pyi yyecyeenε maa wuu kwúulo, wuu Kile kuni tafεere e. Lire kurugo tuguro maha tuguro ti nyε wuu jun'i maa wuu sige tire tafεere na ke, wuu jùnyi wwû tire puni jwəh'i, wuu u kapegigii jwə yaha, cyire cyi maha wuu pyi wuu u búruge. Tafεere na Kile à wuu yaha ke, wuu wuye waha wuu u tire fê fènkanna njcenne na. ² Wuu a Yesu wíi, uru u à wuu pyi wuu à dá Kile na, uru mú u sí wuu pyi wuu u nɔ tɛgeni na. U à jεε, ka pi i u kwòr'a bò cige na. U nyε a kuru silege wíi yaaga mε, jaha na yε funntange Kile mpyi a bégel'a yaha u mεε na ke, kuru u mpyi na wíi. U à tèn numε saanre e Kile kàniñe cyege na. ³ Kapimpyiibil'à ntùñke taha u na maa u kyérege sèl'e, u à lire kwú uye e pyiñkanni ndemu na ke, yii funñɔ cwo lire na, bà li si mpyi yii àha ñkànha mε, yii yatanñyi kà ñkwû mε. ⁴ Naha kurugo yε yoge yii nyε na ñkwûun kapegigii na ke, yii wà sàha jà a ku kwòn a nɔ u shiñi tɛgeni na mε. ⁵ Yii pi nyε Kile pyiibii ke, yεrege Kile à kan yii á maa màban le yii e ke, yii funñ'a wwò kuru na la? U à jwo:

«Mii jyanji, Kafoonji ká mu kíbe,
ma hà lire wíi jcwɔ mε.

U aha mu cêεge mú,
lire kà ma yatanñyi bò mε.

⁶ Naha na yε shinji u à táan Kile á ke, uru u maha ñkíbili.

U à ngemu cè u pyà ke, uru u maha bwùun*.»

⁷ Yii Kile ñkibinji kwú yiye e, jaha kurugo yε Kile à yii cù mu à jwo u pyi, lire kurugo u maha yii kíbili. Pyàñi ngire u nyε ná u tunji nyε na u kíbili mà yε? ⁸ Kile maha u pyiibii puni kíbili. U aha mpyi u nyε a yii kíbe mε, lir'à li cyêe na yii nyε u pyi sèenji na mε, ñka kàsəəgə kùñɔ pyi pi nyε yii.

⁹ Tii na nyε wuu na naha jññke na, pi maha wuu kíbili, ñka wuu maha pi père. Lire e ke wuu Tunji nñyi wunji ká a wuu kíbili, tá wuu nyε a yaa wuu jεε lire na sèe sèl'e, bà wuu si mpyi si shiñi nñkwombaanji ta mε? ¹⁰ Wuu tiibii maha wuu kíbili tère nimbilere funñ'i maha ntàanna ná pi sònñɔñkanni i. Nka Kile ká a wuu kíbili, u maha li pyi, bà wuu si mpyi si mpyi shincenmii uru yabilinji fiige mε. ¹¹ Sèe wi, mu aha a si sùpyanji kíbe, li tasiige maha mpyi u á yyetanha kyaa, funntanga kyaa bà mε. Nka urufoo ká kàla ta ñkibinji funñke e, li maha mpa jùñɔ kuu yyenññke ná ntiiñi na.

¹² Lire kurugo yii yii cyeyi fànha baa wuyi yîrige, yii nñkunñyi yi nyε na jcyéenni ke, yii i yire tígil'a yyéenε. ¹³ «Yii

* 12:6 Taanlinjii 3.11,12

a jaare kuntiile e†.» Lire e shinji u nye na sêgere ke, uru lógòncini sì n-fêen me, u bá a yaa u cùunjo.

¹⁴ Yii yiye waha yii raa yyejinke caa yii ná sùpyire puni shwòhòl'e. Yii raa jaare fyinmpe e, naha kurugo ye sùpya sì n-jà Kafoonji nya mà ta u nye na jaare fyinmpe e me. ¹⁵ Kile à jwò yii na maa yii shwò. Yii a yiye kàanmucaa, wà kà nkwo jcyé lire na me. Wà hà uye pyi cige fiige yii shwòhòl'e nkemu bàha k'à pi, si kakyaare pyi ti nò shinyinahara na me. ¹⁶ Yii yákili ta, sùpya kà zì mpyi jacwò yii shwòhòl'e me. Yii àha jcyé pèene tahaga Kile yaayi na Ezawu fiige me. Ur'à u lyege tònñi fáa zànnèege ninjin kanna kurugo. ¹⁷ Yii à li cè na kàntugo, u la mpyi u tunji si jwò le u á, nka tufoon'à cyé. U meesuwunji la mpyi si tufoonji sònnònkanni kèenne, nka u nye a jà me.

¹⁸ Kile janke na wà sí n-jà n-bwòn ke, tèecyiini i Izirayeli shiinbil'à file ku na pyinjkanni ndemu na ke, yii nye a file Kile na amuni me. Nabwòhò ná numpilaga ná nimpiriye ná zàha kafeebwòhò mpyi janke na, ¹⁹ ka pi i mpuruge tünmpe ná mejwuu nimbwoo lógo. Lire mejwuuni jwumpe ngahani kurugo, pu lógofeebil'à jwo na pà kà núru mbàra pu na me. ²⁰ Naha na yejje yi mpyi a jwo: «Shin maha shin ká bwòn janke na ke, ali li méé ká nta yatògo, kuru sí n-wà ná kafaayi i si mbò ke†» yire mpyi a fànha tò pi na. ²¹ Nde pi à nya ke, lire mpyi a sìi fyagara fo Kile tünntunji Musa à jwo: «Mii naha fyá fo na jcyènniS!»

²² Nka lire nye yii wuuni me. Yii pi ke, yii à file Siyon janke ná Kile nyii wunji kànbwòhe na, kuru ku nye ninyinji Zheruzalemu, nkemu i Kile mèlekée kampwòhii ninyahanyahamii nye na kataanni pyi ke. ²³ Yii à bàra dānafeebii kurunke na, pire pi nye Kile pyicyiibii. Pi mey'à sème ninyinji i. Yii à file Kile na, uru u maha sùpyire puni sàra a tàanna ná ti kapyiinkil'e. Mpii pi à toro ná pi mpyi a tíi, ka Kile si pi pyi pi à fùnjo ke, yii à file pire na mú. ²⁴ Yii à file Yesu na. U à u sìshange wu, maa nkwo wuu kurugo. U sìshange fàn'h'à pèe Abeli sìshange woge na. Lire pyinjkanni na, Kile à toro Yesu cye kurugo, maa tunmbyaare niyònte le ná wuu e.

²⁵ Yii a yiye kàanmucaa, Kile ká a yii yerege, yii àha jcyé logogo me. Musa u mpyi na Kile jwumpe yu mà u yaha njinke na ke, Izirayeli shiinbil'à cyé uru yerege logogo, lire kurugo kakyaar'à nò pi na. Nye Kile ká jwo ná wuu e mà u yaha ninyinji i maa wuu yere, wuu aha jcyé, di wuu sí n-shwò n-jwo ye? ²⁶ Tèni i Kile à jwo Sinayi janke nun'i ke, u jwumpe mpyi a njinke cyèenne. Numé, u à káa na: «Tògo kabere, mii sì njinke kanni cyèenne me, mii sí ninyinji cyèenne mú*.» ²⁷ Lire jwòhe

† 12:13 Taanlinjii 4.26 † 12:20 Ekizodi 19.12,13 § 12:21 Duterennomu 9.19

* 12:26 Agize 2.6

ku nyɛ, yadayi yi sɛ n-jà n-kɛɛgɛ ke, yire sɛ n-pɛnni. Lire ká mpyi, nje yi nyɛ yi sɛ n-jà n-kɛɛgɛ mɛ, yire kanni yi sɛ n-kwôro.

²⁸ Amuni li nyɛ, saanre ti nyɛ ti sɛ n-cyɛnnɛ mɛ, wuu sɛ n-jyɛ tire e. Lire e ke wuu fwù kan Kile á, wuu raa báare u á, wuu raa u nyii wuuni pyi, wuu raa u pɛre, wuu raa fyáge u na. ²⁹ Naha na yɛ «wuu Kile mú na nyɛ na fiige, nkemu ku maha sùpyanji súug'a kwò ke†.»

13

Toronkanni l'à táan Kile á ke

¹ Mii cɛnmpyiibii, yii yiye waha yii i tàange yaha ku pyi yii ná yiye shwòhòl'e cɛnmpworoge e. ² Yii àha funɲò wwò nàmpwuunbii sunmbashwooni na mɛ, naha na yɛ puru funɲke e pìl'à Kile mèlekɛɛbii pìi sunmbaya shwò pi pyɛnyi i mà ta pi nyɛ a cè mɛ. ³ Yii cɛnmpyiibii pi nyɛ kàsunji i ke, yii funɲò cwo pire na mu à jwo yii yabilimpìi na nyɛ u e ná pi e. Mpii pi nyɛ na nkýéregɛ ke, yii funɲò cwo pire na mu à jwo yii yabilimpìi pi nyɛ na nkýéregɛ.

⁴ Shin maha shin u fúrunji yaha njire e, fúrupyiɲɛɲi wà nyɛ a yaa u tasinnaga pyi ná wabɛr'e u bage wunji kàntugo na mɛ. Naha kurugo yɛ mpii pi nyɛ pi nyɛ a kúu pi fúrupyiɲɛbii na mɛ, Kile sɛ n-pa pire ná jacwòre pyifeebii cɛɛgɛ.

⁵ Yii àha wyɛɲɛni kani yaha li tateɲgɛ fô yii na mɛ, nka yii cye wunji u yii funɲyi níɲɛ. Naha na yɛ Kile yabilin'à jwo:
«Mii sɛ n-sìi n-yaha mu na.

Mii sì mu yaha maye ninɲin mɛ*.»

⁶ Lire kurugo wuu maha já a jwo fyagara baa:

«Kafoonji u nyɛ mii tɛgɛfoonji,
mii sɛ n-fyá yafyin na mɛ,

naha shi sùpya sɛ n-jà n-pyi mii na yɛ†?»

⁷ Yii yyaha yyére shiinbii nɲicyiibii pi à Kile jwumpe jwo yii á ke, yii funɲò cwo pire na, yii i mpyi pi fiige, bà pi à dá Kile na fo mà sà nò pi canɲkwòge na mɛ. ⁸ Yesu Kirisita nyɛ na nkɛɛnni mɛ: bà u mpyi tanjaa mɛ, amuni u nyɛ nɲjaa, amuni u sɛ n-kwôro fo tèekwombaa. ⁹ Yii a yiye kàanmucaa, sùpyire ti nyɛ na ma ná kàlanji nɲvɔnɲi shɲi puni i ke, yii àha tire yaha ti yii wurugo mɛ. Karigii cyi à yyaha tíi ná yalyire kani i ke, cyire tayyéregɛ nyɛ a pée mɛ. Ngemu ká ntaha cyire fye e ke, urufoo sì tɔn ta cyi e mɛ. Kuni nɲcɛnni li nyɛ ndemu i Kile yabilin'à jwò wuu na maa màban le wuu e ke.

¹⁰ Yesu à kan sáraga wuu kurugo, nka mpii saha pi nyɛ na sárayi wwù mà tàanna ná kuni nɲjyeeni i ke, pire nyɛ a yaa pi tɔn ta u sárage e mɛ. ¹¹ Pi sáragawwuubii jɲɲufembwòhe maha

† 12:29 Duterɛnɔmu 4.24

* 13:5 Duterɛnɔmu 31.6

† 13:6 Zaburu 118.6,7

ɔyè bage sèesee cyage e ná yatɔɔre sishange e sùpyire kapegigii yàfaɔi kurugo. Lire kàntugo pɔ maha yatɔɔre nɔɔkwure yige maa ti sùugo kàhe kàntugo. ¹² Lire kurugo Yesu mú à kwù kàhe kàntugo, bà u si mpyi si sùpyire fɔnɔ u yabilɔi sishange cye kurugo mɛ. ¹³ Nyɛ wuu a si u taan kàhe kàntugo†, wuu taha Yesu fye e, silege k'à u ta ke, wuu wuu nàzhan lwó kur'e ná u e. ¹⁴ Naha na ye kàha nyɛ naha wuu á nke nɔke na, nkemu ku si n-kwôro fo tèekwombaa mɛ. Kàhe ku nyɛ Kile yyére ke, kuru wuu nyɛ na jcaa.

¹⁵ Lire kurugo wuu a fwù kaan Kile á, wuu raa u mege kêre tɛrigii puni i Yesu cye kurugo. Lire na nyɛ mu à jwo sàraga wuu à wwù u á. ¹⁶ Yii a kacɛnɔi pyi yiye na, yii raa yiye tère ná yii cyeyaayi i. Yii àha funɔ wwò lire na mɛ. Lire na nyɛ sàraga nkemu k'à táan Kile á ke.

¹⁷ Yii yii yyaha yyére shiimbii jwɔmyahigii cù, yii i yiye tɛrige pɔ á, naha na ye pire pɔ nyɛ na yii kàanmucaa maa yaha yii na. Pire Kile sí n-yíbe nùmpaɔa yii múnahigii kyaa na. Yii kúu pɔ á, lire ká mpyi, pɔ sí raa pɔ báaraɔi pyi ná funntange e. Lire baare e pɔ sí n-pyi yyetanhare e, yii sí si tɔn ta mɛ.

¹⁸ Yii a Kile jáare wuu á. Wuu à tɛn ná l'e na funɔcɛnɔe na nyɛ wuu á. Wuu la mú si nyɛ s'a jaare jaaraɔkanna nɔcɛnne na tɛrigii puni i. ¹⁹ Mii à sɔi na li caa yii á, yii a Kile jáare na á, bà mii si mpyi si wyère núru zhà yii yyére mɛ.

Jwumpe nizanmpe

²⁰⁻²¹ Yyeɔnkefoo Kile u à wuu Kafoonɔi Yesu jè a yige kwùɔi i ke, uru u yii tège yii já yii a karigii nɔcɛnɔkii shɔi puni pyi, yii raa u jyii wogigii pyi. Nde l'à táan u á ke, u yii yaha yii já yii a lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Uru u nyɛ mpànaɔaɔi nɔcɛnɔi. U sishange k'à pyi sàrage ke, kur'à wuu le tunmbyaare nɔɔkwombaare e. U mege ku pée tɛrigii puni i fo tèekwombaa! Amiina.

²² Mii cɔnmpyibii, mii na li caa yii á, yii i na yege jwumpe lóg'a tara. Yii li cè na mii jwumpe nyɛ a tɔn sèl'e mɛ.

²³ Mii sí yi jwo yii á na wuu cɔnmpworonɔi Timoti a fworokàsɔi i. U aha wyèr'a nɔ naha mii yyére, mii ná uru sí n-shà wani yii yyére sɔcyan.

²⁴ Yii na fwùɔi kan yii yyaha yyére shiimbii puni ná Kile wuubii pun'á. Dánafeebii pɔ nyɛ Itali kɔi i ke, pir'à yii shéere.

²⁵ Kile u jwɔ yii puni na, u u jwó le yii á!

† 13:13 Wuu a si u taan kàhe kàntugo»: lire jwɔhe ku nyɛ, wuu àha núru raa jaare kuni nɔjyeeni i mɛ.

Leterɛɛɛɛɛɛ Yakuba à tun dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterɛɛɛɛɛɛ funɔ jwumpe e ke

Dánafeebii pi à caala a tɛɛn diɲyɛ yyaha kurugo ke, Yakuba à nge leterɛɛɛɛɛɛ tun pir'á, maa màban le pi e Kile kuni jaaraɲi na.

U à jwo na yákilifente kyaa ká mpyi wà na, u ti jaare Kile á, lire ká mpyi, ti sí n-kan urufol'á.

U à jwo na wuu aha dá Kile na, maa mpyi wuu nyɛ na kacɛɲɲii pyi maa yaha wuu njirigii na mɛ, uru dáníyanɲi na nyɛ laaga baa. Lire kurugo Yakuba à nje yɛɛyi kan dánafeebil'á maa màban le pi e maa jwo na:

pi kwôro ná Kile e tɛɛwaagil'e

pi i Kile jwumpe kyaa táan piy'á, pi raa pu kurigii jaare

pi i pi shinɲɛbii kyaa táan piy'á, pi raa jwɔge fɔɲɔfeebii na

pi àha raa pi karigii pyi pi kanni tɔɔɲɲi kurugo mɛ

pi àha raa jwumpime yu sùpyire sannte na mú mɛ.

Yakuba à fwù kan dánafeebil'á

¹ Mii Yakuba u nyɛ Kile ná Kafoonɲi Yesu Kirisita báarapyi ke, mii u à nge leterɛɛɛɛɛɛ tun Izirayɛli tùluyi ke ná shuunnin'á*, pire pi à caala a tɛɛn diɲyɛ yyaha kurugo ke, mii fwù nyɛ pi na.

Yyefuge kani

² Mii cìnmpyiibii, yyefugo maha yyefugo k'à nɔ yii na ke, yii kuru pyi funntanga nimbwɔhɔ. ³ Yii i li cè na Kile ká yii dáníyanɲi kàanmucya yyefuge tɛni i mà u ta u à jwɔ, lire li sí yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ⁴ Nyɛ yii yiye waha tɛrigii puni i, yii raa si yyaha na Kile kuni i, bà yii si mpyi si mpyi sùpyii nɲɛɛnmii sɛɛɲi na, tìgire cyaga nyɛ mpiimu na mɛ.

Yákilifente kani

⁵ Mii cìnmpyiibii, yákilifente ká yii wà kùuɲɔ, urufoo u ti jaare Kile á. Kile sí ti kan, jaaha na yɛ u maha sùpyire puni kaan ná funvyinge e fahana baa. ⁶ Nka urufoo u ti jaare ná funɔ nɲɛɛn i, u àha funɲyi pyi shuunni mɛ, jaaha na yɛ shinɲi u nyɛ na jaarege pyi ná funyɔ shuunni i ke, urufoo na nyɛ mu à jwo suumpe lwɔhe ku maha fuuli na yíri kafɛɛge cye kurugo, marii ku ɲɔɲi na ɲkɛɛge kàmpaɲɲyi puni na ke. ⁷ Shin maha shin u nyɛ amuni ke, urufoo u tɛɛn ná l'e na u si yaaga ta Kafoonɲi á mɛ, ⁸ jaaha na yɛ funɲyishuunnifoo u nyɛ u wi, yyeshaga nɲɛɛn nyɛ urufoo na kani là tufiige e mɛ.

* 1:1 Naha ɲke cyage e, Izirayɛli tùluyi ke ná shuunnin'á jwo a wà dánafeebii puni na diɲyɛɲi yyaha kurugo.

Nàfuufente ná fòh̃fente

⁹ Nyɛ cɛnmpyiibii pɛ nyɛ fòh̃ke e ke, yii pyi funntange e, naha na yɛ Kile à yii jùnyɛi yĩrig'a kwò. ¹⁰ Nka cɛnmpyiibii nàfuufeebii, Kile ká jùzogoro nɔ yii na, yii pyi funntange e, naha na yɛ nàfuufoonjɛ sɛ n-tòro mu à jwo nyɛge yafyɛnrɛ. ¹¹ Cañke ká fworo, ku kafuge maha kuru nyɛge waha, maa ku yafyɛnrɛ wu, ti sɛnamp'a sɛ láha ti na. Amuni li mú nyɛ, nàfuufoonjɛ sɛ n-kwù n-fworo u cyeleñkarigii shwòh̃ol'e.

Yaage ku maha sùpyañi sòn a yaha kapiini na ke

¹² Shin maha shin u à jà a uye waha yyefuge tɛni i, maa ntɛɛn Kile kuni i ke, urufoo wuun'à jwò, naha na yɛ yyefuge kàntugo, Kile à sh̃ñi ññkwombaañi ngemu jwòmɛɛ lwó u tãañjɛɛbil'á ke, u sɛ urufoo tòn ná uru sh̃ñi i.

¹³ Nka shin maha shin, mu aha òri kapii kurugo, ma hà j̃jwo na Kile u à mu sòn a wà li na mà dɛ! Naha kurugo yɛ yafyin sɛ n-jà Kile sòn n-wà kapii na mɛ. Kile mú sɛ nyɛ na sùpya sòñni na wàa kapii na mɛ. ¹⁴ Nka sùpyañi yabiliñi nyii karigii cyi maha u cú kànhãja fiige ke, cyire cyi maha u sòn maha wà kapegigii na. ¹⁵ Mu nyii karigii ñmpegiigii sɛ ká fànha ta mu na, cyire maha mu yyaha kɛɛñjɛ kapegigii mpyiñ'á. Cyire sɛ ká nɔ cyi tɛgɛni na, cyi maha kwù̃ñi nɔ mu na. ¹⁶ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii àha raa yiye jwò fáañjɛ mɛ. ¹⁷ Yacɛñjɛ maha yacɛñjɛ wuu maha ntaa ke, yire puni na yĩri wuu Tuñi Kile yyére. Uru mú u à bɛɛnmpe yaayi puni dá, u nyɛ na nkɛɛñjɛ mɛ, numpire cyaga nyɛ u e mɛ. ¹⁸ Kile Jwumpe pu nyɛ sɛɛñjɛ ke, mà tàanna ná u nyii wuuni i, u à sh̃fɔñjɛ kan wuu á puru jwumpe cye kurugo, bà wuu si mpyi si mpyi mu à jwo u yadayi puni shwòh̃ol'e ñj̃cyiige, nkemu ku nyɛ u yahare e mɛ.

Yii a jaare yii a ntàanni ná Kile Jwumpe e

¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii j̃cyii karigii lóg'a tàra, shin maha shin à yaa u u ñj̃gyiini péré, u raa núru, u jwòge kà ñgyèrɛ mɛ, u lùuni kà mpɛn mɛ. ²⁰ Naha kurugo yɛ sùpyañi lùyiri wuñi sɛ n-jà katiile pyi Kile nyii na mɛ. ²¹ Lire kurugo yii pege karigii sh̃ñi puni jwò yaha, cyire na nyɛ katupwòh̃oyò. Kile jwumpe pu nyɛ yii fuñj'i ke, yii yiye tĩrige yii i j̃ɛɛ puru na, puru pu sɛ n-jà yii shwò.

²² Yii wà ká mpyi pu lógofoo kanna, urufoo na uye jwò fáañjɛ. Yii a pu kurigii jaare. ²³ Naha kurugo yɛ ngemu u na Kile jwumpe núru, u sɛ nyɛ na pu kurigii jaare mɛ, urufoo na nyɛ mu à jwo ñge u maha uye wíi dùbañi i, ²⁴ uye wíiñkwooni kàntugo, u a sɛ nkàrɛ, u sɛ nkɛɛñjɛ yafyin pyi mɛ, lire tèenuuni mujye e, maa fuñjò wwò uye pyiñkanni na ke. ²⁵ Nka Saliyañi sɛɛ wuñi u maha wuu yige kapegigii mpyiñi bilere e ke, ngemu u à jà na uru kàanmucaa, marii jaare na ntàanni ná u kurigii

puni i, maa mpyi u nyε a funṇo wwò u na mε, urufoo wuuni sí jwò u kapyiṇkii puni i. ²⁶ Ngemu ká a sônṇi na uru na jaare Kile kuni i, mà ta u jwunṇkanni nyε a jwò mε, urufoo na uye jwò fáanṇi, u Kile kuni jaaranṇi nyε laaga baa. ²⁷ Kile kuni jaaranṇkanni sèe wuuni li nyε nde wuu Tunṇi Kile yyaha taan: mà yákili yaha círimpíi ná lenṇkwucyeebii na, pi yyefuge tèrigil'e. Maa kàntugo wà nḡe diṇyεṇi kaṇwòhoyi shiṇi pun'á.

2

Yii àha sùpya pwóṇṇo sùpya na mε

¹ Mii cìnmpyiibii, yii pi à dá pèentefoo wuu Kafoonṇi Yesu Kirisita na ke, yii àha sùpya pwóṇṇo sùpya na mε. ² L'aha mpyi mu à jwo yii à bínni yii Kilepeebage e, ka shiṇ shuunni si mpa jyè yii shwòhòl'e, wà ninṇkin nyε ná sɛɛn kampefegewe e, maa vàanya nisinanya le, u sanṇi sí nyε fòṇṇofoo, maa vàansicuyo le. ³ Ka yii i vàansinayifoo pèe, maa tateenge niṇcennṇke kan u á, maa fòṇṇofoonṇi pyi u yyére, lire nyε mε u tɛɛn niṇke na yii tooy'e. ⁴ Tá yii nyε a sùpya pwóṇṇo sùpya na, maa sìncwòṇròḡo pyi ná yii sòṇṇṇkanni nimpíiṇi i mε?

⁵ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii lógo na jwò na: Kile à nḡe diṇyεṇi fòṇṇfeebii cwòṇr'a pyi nàfuufee Kile kuni i, pi i mpyi u Saanre e u à tire ntemu jwòmεε lwó u tàanṇɛbil'á ke. ⁶ Nka yii pi ke, naha na yii à fòṇṇfeebii yaha laaga baa yε? Tá nàfuufeebii nyε na jcwu yii na, marii yii yiri yukyaabii yyére mε? ⁷ Yesu Kirisita metange ku nyε yii na ke, pire nàfuufeebii ninuubii bà pi nyε na kuru mεge kèege mà?

⁸ Yii aha a Kile SaanreSaliyanṇi kurigii jaare, bà l'à sémε Kile Jwumpe Semεṇi i mε na: «Ma shiṇṇɛṇi kyaa táan may'á, ma yabilṇi fiige*» lire na nyε kyaa niṇcennε. ⁹ Nka yii aha sùpya pwóṇṇo sùpya na, yii à kapii pyi, ka Kile Saliyanṇi si yii cêεge, naha na yε yii nyε a uru Saliyanṇi kurigii jaare mε.

¹⁰ Nyε shin maha shin u nyε na Kile Saliyanṇi kurigii jaare, maa ṇkùṇṇo uru Saliyanṇi kabilini là ninṇkin kanna na ke, urufol'à cêεge u puni i. ¹¹ Naha kurugo yε Kilenṇi u à jwo: «Ma hà zínṇi ná wabεε cwo e mε†» uru mú u à jwo: «Ma hà sùpya bò mε‡.» Nyε mu aha mpyi mu nyε a jacwòḡo pyi mε, maa sùpya bò, mu à cêεge Kile Saliyanṇi i. ¹² Saliyanṇi u à yii yige kapegigii mpyiṇi bilere e ke, Kile sí yii toronṇkanni tàanna ná ur'e. Lire kurugo yii yii jwunṇkanni ná yii kapyiṇkii puni yaha cyi yyaha tíi ná uru Saliyanṇi i. ¹³ Ngemu ká mpyi u nyε a pi sanmpii jùṇaara ta mε, canṇke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiṇkil'e ke, u mú sì jùṇaara ta urufoo na mε. Nka yii

* 2:8 Levitikii 19:18 † 2:11 Ekizodi 20:14; Duterenomu 5.18 ‡ 2:11 Ekizodi 20:13; Saliyanṇi kanshonwuuni 5.17

aha jùñaara ta pi sanmpii na, Kile sí jùñaara ta yii na si yii shwò.

Mu aha dá Kile na, li maha jncè mu kapyiĩnkii cye kurugo

¹⁴ Mii cìmpyiibii, wà ha jwo na ur'à dá Kile na, u sí jye na kacennii pyi, jcyii cyi à li cyêe na u à dá Kile na mɛ, uru daniyani sí jaha jwò urufol'á ye? Tá uru daniyani sí n-jà urufoo shwò bɛ? ¹⁵ L'aha mpyi kee cìmpworonani wà, lire jye mɛ cìmpworocwonj wà na jye vāankuunji ná sùmakuunji i, ¹⁶ ka yii wà si jwo pi á: «Kile u yii tègɛ, u u vāanya kan yii á, u u sùma kan yii á» mà li ta yaayi kuunji yi jye pi na ke, urufoo jye a yire kan pi á mɛ, jaha uru jwónji ndenji sí jwò ye? ¹⁷ Jye amuni li mú jye sùpya ká dá Kile na, maa mpyi u jye na kacennii pyi mɛ, uru daniyani na jye laaga baa.

¹⁸ Shwòhòl'e wà sí n-jà n-jwo: «Pìl'à dá Kile na, pìi sí i kacennkii pyi.» Nka jje mii sí n-jwo ke: «Mii sì n-jà mu daniyani jya kacennii baa mɛ. Nka mii wi ke, mii sí na daniyani cyêe na kacennkii cye kurugo.» ¹⁹ Mu à jwo na mu à dá na Kile na jye ninjin, lir'à jwò. Nka lire kanni sì n-jà mu shwò mɛ. Jínabii mú à dá li na na Kile na jye ninjin, lire maha pi pyi pi à fyá fo na jcyêenni. ²⁰ Mu funjò baafooni, jaha tère e mu sí li cè na daniyani kacennii baa wunji jye laaga baa ye?

²¹ Jaha kurugo Kile à jwo na wuu tulyage Ibirayima à tíi ye? U kapyiĩnkii kurugo bàl'à? U à jɛn'a u jyani Ishaka cù si mpyi sàraga. ²² Yii jye a li jya na Ibirayima a dá Kile na, maa kacennii pyi mà? Jye lire pyiĩnkanni na, u kacennkil'à u daniyani fūnjò. ²³ Lire pyiĩnkanni na, jwumpe Kile Jwumpe Semɛni à jwo Ibirayima kyaa na ke, pur'à pyi sèe. Y'à sème: «Ibirayima à dá Kile na, u daniyani kurugo, Kile à jwo u à tíiŠ.» Lire cye kurugo, u à pyi Kile cevoo. ²⁴ Yii à li jya numɛ na sùpyani maha ntíi Kile yyahe taan u kacennkii kurugo, daniyani kanni bà u maha u pyi u à tíi mɛ.

²⁵ Yii sōnjò fwòrobacwonji Arahabu kyaa na. Tèni i Izirayeli shiĩnbii tūntunmpil'à nò u yyére ke, u à pi tègɛ, maa pi njwòhò, maa kuni labɛɛ le pi taan, bà pi si mpyi si shwò mɛ. Lire kacenni mpyiĩni kurugo, Kile à jwo u à tíi.

²⁶ Kwùĩnkanni na cyeere maha nkɔwù, munaani ká fworò t'e ke, amuni li mú jye, kacennkii ká mpyi cyi jye daniyani ngemu i mɛ, uru daniyani mú maha nkɔwù.

3

Wuu à yaa wuu jwunjanna cè

¹ Jye mii cìmpyiibii, yii nijyahamii jye a yaa yii funjyi wyèrɛn'a pyi dānafɛebii cyelentii mɛ. Yii li cè, wuu pi jye

cyelentiibii ke, wuu aha wurugo, nde Kile sí n-pyi wuu na ke, lire sí n-waha mà tòro pi sanmpii wuuni na. ²Wuu puni na wuruge kariii nijyahagil'e, nka ngemu ká já a cû u jwôge na, maa mpyi u nyé na jwumpime yu mé, urufôo na nyé sûpya ngemu u à fûnjo ná u sí n-jà n-cû uye na ke. ³Wuu maha mæere le shonge jwôge na ku raa wuu nyii wogigii pyi. Lire e wuu maha já na ku kêenji na nkêege wuu nyii cyeyi puni i. ⁴Yii bakwôge kâanmucya a wíi mú, k'à pée, kafeebwoyi maha ku njoni na nkêege. Nka yaani là nimbilere li maha mpyi bakwôge na, lire li maha ku pyi ku u ntíili na nkêege ku fêvoonji nyii cyeyi i. ⁵Amuni njini nyé sûpyanji cyeere e tabilere. Nka li maha liye pée marii jwumbwompe yu.

Tá nabilere bà li maha le a tég'a sibwôhe súugo mé? ⁶Sûpyanji njini mú na nyé na fiige. Dinyenji pege puni na nyé l'e, l'à tèn wuu cyeere e, marii ti puni jwôre, marii nage leni, nkemu ku sí wuu tînji puni kêege ke, kuru nage na yîri nafugombaage yabilinji i. ⁷Sige yaare shinji puni ná sañceenre ná njêke yafiliiyi ná lwôhe jwôho yaayi, sûpyanji maha já a yire puni kúu. ⁸Nka njini li ke, sûpya nyé a sii ngemu u sí n-jà li kúu mé. Naha kurugo ye yapege ku nyé ku ki, nkemu téenme p'à p'en ke, ku mú s'à jî shôenre na. ⁹Kafoonji Kile u nyé wuu Tunji ke, wuu maha uru père ná njini i, marii jwumpimpe yu sûpyire na ná lire njini ninuuni i, Kile à ntemu dá mà pyi u yabilinji malwôro ke. ¹⁰Kile pèente na mpyi ná jwôge nkemu i ke, kuru jwôge ninkinji i jwumpimpe nyé na fwore. Mii cînmppyiibii, lire nyé a yaa li pyi mé. ¹¹Lûtanga ná lûsorogo sí n-jà raa fwu raa fwore lûbilingi ninkinji i la? ¹²Mii cînmppyiibii, fizhiye cige sí n-jà olivye cige yasere pyi la? Lire nyé mé, éezen cige sí n-jà fizhiye cige yasere pyi la? Suumpe lwôhe na fwore lûbilingi ngemu i ke, lûtanga sí n-jà n-fworo ur'e mé.

Yákilifente sèe woore

¹³Nyè wà ha nta yii shwôhol'e ngemu u nyé na uye sônji yákilifoo ná kacenje ke, urufôo u a kacennji pyi, u u uye tîrige, lire li sí li cyêe na u na nyé yákilifoo. ¹⁴Nka l'aha nta yîncyége ná nyipæenni nyé yii e, yii saha nyé a yaa yii yiye pée s'a fini na yákilifene na nyé yii á mé. ¹⁵Tire yákilifente shinji nyé a fworo Kile e mé. T'à fworo nge dinyenji i. Sûpyire yabilimpji yákilifente ti nyé ti ti, Sitaanninji i t'à fworo. ¹⁶Naha kurugo ye cyaga maha cyag'e yîncyége ná nyipæenni nyé ke, nyàhangurugunji ná katupwôhoji shinji puni mú maha mpyi wani. ¹⁷Nka yákilifente Kile maha nkaan ke, tire ti nyé yákilifente sèe woore. Shin maha shin u à tire ta ke, urufôo maha mbèni caa sûpyire shwôhol'e, maa mpyi jûmpinjefoo, u maha wyerege na jæge pi sanmpii jwumpe na, u maha mpyi jûnaarafoo, marii kacennkii pyi,

u mú nyɛ na sùpya pwóɔŋi sùpya na mɛ, u nyɛ na ɲwɔmyahii shuunni yu mɛ. ¹⁸ Mpii pi nyɛ na sìsure leni sùpyire shwɔhɔl'e ke, pire báaraŋi tɔɔŋi u nyɛ ntɔŋi.

4

Yii kántugo wà dɔnyɛŋi nyii karigil'á, yii i ntaha Kile fye e

¹ Nyɛ yoge ná nákaante ti nyɛ yii shwɔhɔl'e ke, ɲaha ku nyɛ ná lire e bɛ? Yii nyii karigii nimpegigii cyi à yii yyaha ɲi ke, cyire fyɛ bàl'à? ² Yii nyiin'à fworɔ yaaya ɲɲyahaya kurugo, yii nyɛ na yi taa mɛ, lire kurugo shinbuuni lage nyɛ yii na. Yii nyiin'à fworɔ yaaya ɲɲyahaya kurugo, ɲka yii sì n-jà yi ta mɛ, lire kurugo kàshige ná yoge nyɛ yii shwɔhɔl'e. Yaayi yii na ɲcaa ke, yii nyɛ na yire taa mɛ, ɲaha na yɛ yii nyɛ na Kile ɲáare mɛ. ³ Yii méɛ ká Kile ɲáare si yaage kà ta, u nyɛ na kuru kaan yii á mɛ, ɲaha na yɛ yii nyɛ na Kile ɲáare ná funɲɛnni i mɛ. Yii maha u ɲáare yii yabilimpíi nyii karigii nimpegigii kurugo. ⁴ Yii pi à kántugo wà Kile á, maa ntaha dɔnyɛŋi nyii karigii fye e ke, yii nyɛ a cè a jwo na shinɲi u à dɔnyɛŋi nyii karigii kyaa táan uy'á ke, na urufɔo maha Kile kyaa pɛn uy'á mà? Amuni li mú nyɛ, ɲgemu ká dɔnyɛŋi karigii kyaa táan uy'á ke, urufɔo maha uye pyi Kile zàmpɛn. ⁵ Yii na sɔnni na nde l'à sémɛ ke, na lir'à jwo ɲùŋɔ baa la? Y'à sémɛ na: «Sùpyaŋi sɔnnɔr'à pi. Tire sɔnnɔpeere maha u pyi u à ɲyii yige yaaya ɲɲyahaya kurugo.» ⁶ Lire ná li wuuni mú i, Kile à ɲwɔ wuu na, maa fàŋha kan wuu á, ka wuu u sí ta tire sɔnnɔpeere na. Nde Kile Jwumpe Semɛŋi à jwo ke, lire li nyɛ nde: «Mpiimu pi à piye pɛe ke, Kile maha pire tòn. ɲka mpiimu pi à piye tîrige ke, u maha kacɛnnii pyi pir'á*.» ⁷ Lire kurugo yii yiye tîrige Kile yyahe taan, yii i Sitaannɲi tòn, lire ká mpyi u sí n-fê si laaga tɔɔn yii na. ⁸ Yii file Kile na, Kile sí n-file yii na mú. Yii mpii pi nyɛ na kapegigii pyi ke, yii yii cyeyi jyè a yige cyire mpyiŋi i feefee. Yii funɲyi shuunnifeebii, yii yii zòmɲyaagii yaha cyi fíniŋɛ. ⁹ Yii pyi yyetanhare e yii kapegigii kurugo, yii raa myahigii súu fo ɲyilwɔhe ká a fwore yii ɲyiigil'e. Yii kataanre ti kɛɛŋŋ'a pyi mɛɛ súu. Yii funntange ku kɛɛŋŋ'a pyi yyetanhara mú. ¹⁰ Yii yiye tîrige Kafoonɲi Kile yyahe taan, lire ká mpyi, u sí ɲùɲjirire kan yii á.

Yii àha raa yiye yu mɛ

¹¹ Mii cìnmɲyibii, yii àha raa yiye yu mɛ. ɲgemu ká u cìnmɲworonɲi jwo, lire nyɛ mɛ mà tîgire cyán u na ke, Kile Saliyaŋi nyɛ urufol'á ɲùŋɔ baa ná kaɲwɔɔ baa. L'aha mpyi amuni, lir'à li cyèe na mu saha nyɛ na uru Saliyaŋi kuni ɲaare mɛ, ɲaha na yɛ u à mu pɛn. ¹² Kile kanni u à Saliyaŋi tɲɛ, uru

* 4:6 Taanlinɲkii 3.34

kanni mú u sí n-jà sùpya cêege, lire nyε me si tànga kan u á, uru kanni mú u sí n-jà sùpya shwò, lire nyε me mà u shi bò. Jofoo mu na maye sônji marii ma cìmpworonji cêege ye?

Yii àha yiye pêe me

¹³ Yii lógo, yii mpíi pí maha jwo: «Nínjaa, lire nyε me nùmpañja wuu sí n-kàre kànhe kà na, si yyee nínkin pyi wani, si cwòhònte pyi, si wyérenyahaga ta» ke, ¹⁴ nde lí sí n-pyi nùmpañja ke, yii à lire cè la? Yii nyε yafyin me, yii na nyε mu à jwo kànkuraña. K'aha mpa, tère nimbilere funñ'i, ku maha mpínni. ¹⁵ Yii à yaa yii jwo: «Kile ká jén'a wuu cùuñò, wuu sí nde ná nde pyi.»

¹⁶ Nka mà jwo yii lire pyi ke, kabwòhigii yii la nyε si mpyi ke, yii maha yiye pêre cyire kyaa na, yàmpeente sí nyε a jwò me.

¹⁷ Nyε yii lí cè na ngemu u à kacenni cè, u sí nyε na lí pyi me, urufol'à kapii pyi.

5

Yerege k'à yyaha tíi ná nàfuufebil'e ke

¹ Nyε yii pí nyε nàfuufebil' ke, yii lógo! Yyefuge ku nyε yii yyaha na ke, yii a myahii súu, yii raa kwuuyi waa kuru yyaha na. ² Yii nàfuun'à fwónhò. Ntòonñ'à yii vaañnyi lyí. ³ Zúnñ'à yii seenni ná yii wyérenji cù, uru zúnñi u sí yii cêege. U sí n-pyi na fiige s'a yii cyeere súuge fo si yii shi bò. Yii a yii nàfuunji bínn'a yaha yiye mée na, yii nyε a lí cè na dinyenji tèekwoon'à byanhara mà? ⁴ Mà lí ta báarapyiibii pí à yii kereyi sùmanji kwòn ke, yii nyε a pire sàranji kan pí á me! Myahigii pire báarapyiibil'à sú ke, cyir'à nò Sínji Punifoo Kile na. ⁵ Yii à yii dinyenji canmpyaagii puni pyi ntàanji kanni na, marii yii jyií karigii pyi. Yii à pêe mu à jwo yatògò, nkemu pí à byé si mbò mpyi kyara ke. ⁶ Sùpyanji u nyε u nyε a yaaga pyi yii na me, yii à uru cêege, ka u u uye yaha yii cye e yii à bò, jaha na ye sí nyε u na me.

Funñinke ná Kileparege

⁷ Lire kurugo mii cìmpyiibii, yii funñyi jínje fo Kafoonji Yesu cannuruge ká nò. Yii nyε a faapyinji kàanmucya mà? U maha funñke jínje na zànñyi nínjyíi ná nizanñyi sigili, jaha na ye yire yi maha sùmanji pyi u à jwò. ⁸ Yii mú pí funñyi jínje amuni, yii i yiye waha, jaha na ye Kafoonji Yesu tèepan'à byanhara.

⁹ Mii cìmpyiibii, yii àha raa tìgire cyáan yiye na me, Kile kà nkwo ntìge yii na me. Kafoonji Yesu tèepan'à byanhara, uru u sí n-pa sùpyire sàra si ntàanna ná pí kapyiínkil'e. ¹⁰ Kafoonji Kile túnntunmpii pí à tòro tèecyiini í ke, yii pire pyínkanni lwó, yyefug'à pí ta, ka pí i ku kwú piye e maa jncú piye na. ¹¹ Mpii pí à já a cù piye na yyefuge e, maa ntèen Kile kuni í ke, pire wuun'à jwò. Yii à yi lógo pyínkanni na Zhobu à cù uye na

yyefuge e, ná nde Kafoonji Kile à pyi u á yyefuge kàntugo ke. Sèenji na, Kafoonji Kile maha jùñaara taa sùpyire na sèe sèl'e.

¹² Mii cìnmpyiibii, mii sí li jwo n-waha yii á, yii àha raa ñkâre Kile na me, yii àha raa ñkâre jìñke na me, yii àha raa ñkâre yaayi yabere na me, yii òonj'á yaa u pyi òon, yii ònhonj'á yaa u pyi ònhò, bà Kile si mpyi u àha bú ñkwò yii cêege me.

¹³ Nyé wà ha mpyi yyefuge e yii shwòhòl'e, urufoo u Kile jáare. Wà ha mpyi funntange e, urufoo u Kile shéere ná myahigil'e. ¹⁴ Kampyi yii wà na yà, urufoo u dánafeebii kacwòribii yyere pi i mpa Kile jáare u na, pi i sìnmpé tìri u na* Kafoonji mege na. ¹⁵ Kilejarege ká mpyi ná dánianji i, yanji sí n-cùunjo, Kafoonji Kile sí u yírigé. U aha nta u à kapegii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

¹⁶ Lire kurugo mii cìnmpyiibii, yii a yii kapegigii yu yiy'á, yii raa Kile jáare yiy'á, bà yii si mpyi si ticuumpe ta me. Sùpyanji u à tíi Kile yyahe taan ke, uru Kilejarege maha mpyi ná fànhe e sèl'e. ¹⁷ Yii sònno Kile tùnntunji Eli na, u mpyi sùpya wuu fiige. U à Kile jáare ná u zòmbilini puni i, na zànha kà mpa me. Nyé mà lwó lire tèni na, mà sà nò yyee taanre ná yinye baani na, zànha nyé a pa me. ¹⁸ Lire kàntugo ka u u Kile jáare sahanji, ka zànhe si mpa cire ná sùmanji na, ka yi i yasere pyi.

¹⁹ Mii cìnmpyiibii, Kile kuni li nyé sèenji kuni ke, wà ha fwordo lire e, ka yii wà si urufoo yere, ka u u nùr'a pa jyè l'e, lir'à jwò. ²⁰ Yii li cè na shinji u à kapimpyinje yere, ka u u láha cyi na ke, urufol'à u shwò kwùni na. U méé ká nta u à kapegii nijyahagii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

* 5:14 Pii maha jwo: «pi i sìnmpé wu u na.»

Pyeri lɛtɛɛŋi nɪŋcyiɪŋi Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funɔ jwumpe e ke

Tùntunmpii kɛ ná shuunnɪni Yesu mpyi a cwɔnrɔ ke, Pyeri mpyi uru wà. Pyeri ná u sìŋɛɛni Andire mpyi maha fyaabii cwɔre Galile baɪi i. Nka Yesu à pi yyere ke, ka pi i fyácyaaɪi yaha maa ntaha u fye e. U à pa dùgo nɪnyɪni na ke, ka Pyeri si wá na Jwumpe Nintanmpe yu na ntùuli.

Nye Pyeri à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun dánafeebil'á, pire mpiimu pi à caala a tɛɛn tɛɛn Azi kùluni i ke. Lire pi maha mpyi nɪnjaa Turiki. Lire tɛni i, dánafeebii mpyi yyefuge e wani. Lire kurugo Pyeri à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun pi á, maa maban le pi e. U à pi funɔ cwo na Kile à yaaya nɪncɛnyɛ bégel'a yaha pi mɛɛ na nɪnyɪni na, pi sí yire ta tɛni i Yesu sí nùru n-pa dɪnyɛni i ke. Lire kurugo pi à yaa pi kwɔro Kile kuni i, ali pi mɛɛ ká mpyi yyefuge e. Kile yabilɪni u sí raa pi kàanmucaa. U à li cya pi á na pi a fyáge Kile na, pi i pi shinɛɛbii kyaa táan piy'á, mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná pi e mɛ, pi a jaare jaaranɔkanna nɪncɛnnɛ na pire shwɔhɔl'e. U à li cya pi á mú na pi Yesu Kirisita pyɪɪnkanni lwó: u à kyaala, mà li ta u nyɛ a kapɪi pyi mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Pyeri u nyɛ Yesu Kirisita tùntunɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi sémɛ mà tun yii Kile nɪncwɔnrɪbil'á, yii mpiimu pi à tɛɛn tɛnn'a màha mu à jwo nàmpwuun Pɔn ná Galati ná Kapadɔsi ná Azi ná Bitini kùligil'e ke. ² Mà tàanna ná Tufoonɪ Kile karigii puni jɔcɛni i, u à yii cwɔnrɔ fo tèemɔni i mà pyi u wuu, u Munaani cye kurugo, bà yii si mpyi si Yesu Kirisita jwɔmɛɛni cù, u sìshange si jarag'a wà yii na si yii fɪniɲɛ mɛ.

Kile u jwɔ yii na, u u yyɛɲɪnke kan yii á sèl'e.

Dánafeebii sɔnnɔre tatahage kani

³ Wuu Kafoonɪ Yesu Kirisita Tunɪ Kile à yaa u kêe! U à sàa jùjaara ta wuu na sèe sèl'e, lire kurugo u à wuu pyi shɪnfɔnmii, Yesu Kirisita jɛni cye kurugo mà fworo kwùni i, bà wuu si mpyi si sɔnnɔrɔ tatahaga nɪncɛnnɛ ta ⁴ nɪnyɪni yaayi kurugo mɛ. U à yire yal'a yaha u wuubii mɛɛ na. Yire yaayi nyɛ na nkèege mɛ, yi nyɛ na jwɔre mɛ, là nyɛ na fworo yi sìnampe e mɛ. Kile à yire yaha wani nɪnyɪni na yii yyaha na, ⁵ maa yii màra u fànhafente funɲke e, yii daniyanɪ cye kurugo yii zhwonɪ mɛɛ na, uru ɲgemu u à bégel'a kwò, ná u sí n-pa n-cyêe dɪnyɛni canɲkwòge ke.

⁶ Lire l'à yii funɲyi pyi y'à táan sèl'e, ali mà li ta yii ɲye ɲgahanɲi shiɲi puni i numɛ, yii sɪ n-jà lire fyɪnnɛ mɛ, lire nde na ɲye tère nimbilere kyaa. ⁷ Uru ɲgahanɲi ɲùŋke ku ɲye si yii dáníyanɲi tayyérege cè. Sɛɛnɲi u ɲye yakwɔɔ ke, sɛɛnbuubii maha u le nage e, si ɲcè kampyi u à ɲwɔ. Lire pyiɲkanni na, yii dáníyanɲi u à pwɔrɔ sɛɛnɲi na sèe sèl'e ke, ɲgahanɲi maha nɔ yii na, bà uru shi si mpyi si ɲcè mɛ. Lire e yii dáníyanɲi sèe wunɲi kurugo, canɲke Yesu Kirisita sí uye cyêe ke, yii sí ɲkèenɲi ná pèente ná metange ta kuru canɲke. ⁸ Yii mée ɲye yii sàha ntél'a u ɲya mɛ, u kyal'à táan yii á, yii ɲyii ɲye u na mɛ, ɲka yii à dá u na. Funntange ku ɲye yii e ke, kuru mpèenɲi kurugo sùpya sɪ n-jà ku jwo nɔ ku tɛgeni na mɛ, ⁹ ɲaha na ye ndemu kurugo yii à dáníyanɲi pyi ke, yii sí lire ta, lire li ɲye Kile sí yii shwɔ.

¹⁰ Kile túnntunmpil'à uru zhwonɲi kanɲi yyaha cya sèe sèl'e, tènɲi i pi à jwo kuru Kile màkange kyaa na, kuru ɲkemu Kile à yaha yii yahare e ke. ¹¹ Kirisita Munaani* li mpyi pi e ke, lire mpyi a li cyêe pi na na Kirisita sí n-pa n-kyaaala, kuru kyaage kàntugo, u sí pèenɛ ta. Pi la mpyi si cyire karigii tèepyiiɲi ná cyi pyiɲkanni cè. ¹² Kile mpyi a li cyêe pi na na karigii shɛnrɛ pi mpyi na yu ke, na pi yabilimpɲi wogii bà mɛ, ɲka yii wogigii cyi. ɲye ɲiɲjaa, Jwumpe Nintanmpe jwufeebil'à cyire karigii jwo yii á Kile Munaani cye kurugo, Kile à lire ndemu yaha a yîri ɲiɲyiɲi na ke. Ali Kile mèlɛkɛɛbii na ɲcaa si cyire karigii yyaha cè.

Dánafeebii ɲaaraɲkanni

¹³ Lire kurugo yii yákilibii yaha báaraɲi na tɛrigii puni i, yii i ɲcû yiye na, Kile sí n-pa ɲwɔ yii na si ndemu pyi yii á, Yesu Kirisita cannuruge ke, yii i yii sòɲɲɔre puni taha lire na. ¹⁴ Yii i Kile ɲwɔmɛɛni cû, yii ɲyii karigii yii mpyi a fyâɲha na mpyi mà ta yii sàha Yesu Kirisita cè mɛ, yii i cyire ɲwɔ yaha. ¹⁵ Yii i mpyi fyɪnnɛ sùpyii yii kapyiɲkii puni i, bà yii yyerefoonɲi Kile à fíniɲɛ mɛ. ¹⁶ Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Yii pyi fyɪnnɛ sùpyii, ɲaha na ye mii à fíniɲɛ†.»

¹⁷ Kile u maha sùpyire puni sâra mà tàanna ná pi kapyiɲkil'e ke, uru ɲye a wà pwɔɲɔ wà na mɛ. Ná yii maha u yiri yii Tunɲi yii ɲareyi i, lire kurugo, yii a yii karigii puni pyi ná u yyaha fyagare e, mà yii yaha ɲge diɲyeɲi i nàmpwuun fiige. ¹⁸ Yii à li cè na Kile à yaage ɲkemu tɛg'a yii ɲùɲɔ wwû yii ɲaaraɲkanni laaga baa wuuni i, yii mpyi a lire ndemu ta yii tulyey'á ke, kuru ɲye yakwɔɔ wyéɛɲi ná sɛɛnɲi fiige mɛ. ¹⁹ ɲka u à yii ɲùɲɔ wwû ná Kirisita sishange longara woge e. Uru u à uye pyi sáraga mpàbili fiige wuu kurugo, ndemu li ɲye cwò cyaga baa ná fwɔnrɔ baa

* **1:11** Kirisita Munaani ná Kile Munaani ɲye ɲiɲkin. † **1:16** Levitiki 11.44, 45; 19.2

ke. ²⁰ Mâ jwo dijnyenji u dá ke, Kile mpyi a u cwɔɔnrɔ lire mɛɛ na. Ncyii tɛrigii nizanɲkil'e, Kile à u pyi u à pa yii kurugo. ²¹ Uru cye kurugo yii à dá Kile na, uru ɲgemu u à u ɲɛ a yige kwùɲi i, maa u pɛɛ, bà yii dányiyanji ná yii sɔɲɲɔre si mpyi si ntaha Kile na mɛ.

²² Yii à ɲɛɛ sɛɛɲi jwumpe na ke, lir'à yii zòmɲɲaagii fɲiɲɛ, maa yii pyi yii à yii cɪɲɲɲiibii kyaa táan yiy'á ná funvyinge e. Lire e yii yiye kyaa táan yiy'á ná yii zòmɲɲaagii puni i. ²³ Yii li cɛ na yii à pyi shinfɔnmii, nùguzhiɲi u maha fwónre ke, uru cye kurugo bà lir'à pyi mɛ, ɲka ɲge u ɲɲɛ u ɲɲɛ na fwónre mɛ, uru cye kurugo lir'à pyi, uru u ɲɲɛ Kile jwumpe, pu na ɲɲɛ ɲyii na, pu ɲɲɛ na ɲkɛɛɲɲi mɛ. ²⁴ Naha kurugo yɛ y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Sùɲɲani na ɲɲɛ mu à jwo ɲyèpurugo,
u sɪnampe na ɲɲɛ mu à jwo ɲyɛge yafyɛɛɲre.
ɲyɛge maha waha, ku yafyɛɛɲr'a sɪ mɪn'a wu,

²⁵ ɲka Kafoonji Kile jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa†.»

Puru jwumpe sí pu ɲɲɛ Jwumpe Nintanmpe p'à jwo yii á ke.

2

¹ Lire e ke yii láha pege karigii shiɲi puni ná nàɲwɔhɔre karigii shiɲi puni na. Yii àha fyɪnmɛ tò wwomɔ na mɛ, yii i láha ɲyɪpɛɛnni ná jwoore shiɲi puni na. ² Bà jirimpe lage maha mpyi pɪɲɲpɪɲyɛge na mɛ, yii Kile Jwumpe lage yaha ku pyi yii na amuni, puru jwumpe na ɲɲɛ yii á mu à jwo jirimpe yabilɲi, bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i yii zhwonji mɛɛ na mɛ, ³ jaha na yɛ yii à li cɛ ɲwɔɲkanni na Kafoonji à ɲwɔ ke.

Yesu u ɲɲɛ bage kafaage sèe woge bage mbìini na

⁴ Yii file Kafoonji na, uru u ɲɲɛ kafaage ɲyii woge, sùɲɲir'à cyé ɲkemu na ke. ɲka Kile à ku tayyérege ɲya k'à pɛɛ, maa ku cwɔɔnrɔ. ⁵ Yii yabilimpɪi na ɲɲɛ kafaaya ɲyii wuyo, lire e yii wà yiye na, yii i mpyi бага, Kile Munaani sí n-tɛɛn ɲkemu i ke, yii i mpyi Kile sáragawwuubii kurunɔ, Kile Munaani sí ɲkemu pyi k'a sárayi nintanyi wwû Kile á Yesu Kirisita cye kurugo ke. ⁶ Yii li cɛ na y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Yii wíi, mii à kafaaga cwɔɔnrɔ,
ku tayyéreg'à pɛɛ sèl'e.

Mii sí ku pyi bage kafaage sèe woge bage mbìini naSiyɔn kànhe e.

Shinji u à dá ku na ke,

urufɔo sɪ n-sɪ n-sílege mɛ* .»

⁷ Yii pi à dá ku na ke, yii ɲùɲyi sí n-yírigɛ. ɲka mpɪi pi ɲɲɛ pi ɲɲɛ a dá ku na mɛ, y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na:

«Bafaanribil'à cyé kafaage ɲkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbiini na†.»

⁸ «Kafaaga ku nyɛ ku ki, sùpyire maha búruge nkemu na ke, fáaga ku nyɛ ku ki, nkemu ku maha sùpyire pyi ti i ncwo ke‡.»

Pi nyɛ na Kile Jwumpe kurigii jaare mɛ, lire kurugo pi maha jcwu. Lire yahare e Kile mpyi a pi yaha.

⁹ Nka yii pi ke, yii na nyɛ supyishi, Kile à ngemu cwɔɔnrɔ ke, Saannji Kile sáragawwuubii kurunke ku nyɛ yii, maa mpyi Kile kɪni shiin, maa mpyi sùpyii, Kile à mpiimu jùŋɔ wwû, bà yii si mpyi s'a u kakyanhala karigii nimpyiinkii shɛnrɛ yu mɛ. Uru u à yii yyer'a yige numpini i, maa yii le u bɛɛnmpe e, puru pu nyɛ bɛɛnmpe sɛesee wumpe. ¹⁰ Tɛni l'e, yii mpyi na sàha nkɔ̀d a pyi Kile shiin mɛ, nka numɛ, yii à pyi Kile shiin. Tɛni l'e, Kile mpyi na sàha nkɔ̀d a jùjaara ta yii na mɛ, nka numɛ, u à jùjaara ta yii na.

Dánafeebil'à yaa pi piye jaaranɔkanni cè

¹¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii na nyɛ nge dɪnyɛŋi i mu à jwo nàmpwuun, kùshee fiige, lire kurugo mii na li caa yii á, yi raa yiye kàanmucaa sùpyanji nyii karigii nimpegigii na, cyire karigii maha yii tùnni Kile kuni i. ¹² Mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná yii e mɛ, yii yii jaaranɔkanni cè pire shwɔhɔl'e. Lire e pi méɛ ká a fini na ntare yii na na yii à kapii pyi, pi sí raa yii kacɛnɔkii jaa si Kile pɛe canɔke u sí n-pa fworɔ pi na ke.

¹³ Kafoonji kurugo, yii yiye tɪrige jùŋufɛebii pun'á: yii yiye tɪrige saanbwɔh'á, uru u nyɛ pi puni jùŋɔ na, ¹⁴ yii yiye tɪrige fànhafɛebil'á, pire mpiimu pi à tɪŋɛ saanbwɔhe cye kurugo, bà pi si mpyi s'a kapimpyiibii tùnni s'a kacɛnmpyiibii kêre mɛ. ¹⁵ Yii li cè na Kile jyi wuuni li nyɛ yii a kacɛnɔkii pyi, bà yii si mpyi si supyikuuyi funɔ baa wuyi jwɔyi tò yi funɔ jwumpe na mɛ. ¹⁶ Yii nyɛ bilere e mɛ. Yii a jaare yii a ntàanni ná lire e, nka yii àha lire tɛge fyɪnmɛ tò wwomɔ na s'a kapegigii pyi mɛ. Yii pyi Kile bilii. ¹⁷ Yii a sùpyire puni pɛre, yii yii cɪnmpyiibii kyaa táan yiy'á, yii raa fyáge Kile na, yii raa saanbwɔhe pɛre.

Bilibil'à yaa pi Kirisita pyiɔkanni lwó yyefuge tɛrigil'e

¹⁸ Bilibii, yii yiye tɪrige yii jùŋufɛebil'á Kile yyaha fyagare funɔke e. Mpii pi à jwɔ maa mpyi ná sùpyigire e ke, yii àha yiye tɪrige pire kann'á mɛ. Ali mpii pi à kyán ke, yii yiye tɪrige pir'á, ¹⁹ jaha na yɛ yyefuge ku nyɛ yii ná kuru nyɛ a yaa mɛ, pi aha kuru tɛge yii jun'i, ka yii i ntɛɛn k'e, maa li pwɔ Kile na, lire na nyɛ kacɛnnɛ. ²⁰ Nka l'aha nta kapyimbaala yii à pyi, ka yyefugo si nɔ yii na, ka yii i ku kwú yiye e, pɛente ntire yii sí n-ta lire e yɛ? Nka yii kacɛnmpyiini kurugo, yyefugo ká yii ta, ka yii i ku kwú yiye e, lire na nyɛ kacɛnnɛ Kile á. ²¹ Yii li cè na kuru yyefuge shinɔji mɛɛ na Kile à yii yyere. Kirisita yabilin'à

kyaala yii kurugo, maa lire kuni le yii taan, bà yii si mpyi s'a naare u fyèñi i mɛ. ²² U nyɛ a kapiini là tufiige pyi mɛ, kafinara jwumɔ nyɛ a fworɔ u jwɔge e mà nya mɛS. ²³ Pi à u cyahala, u nyɛ a cyàhii ñkoo láha pi na mɛ, pi à u kyéregɛ, u nyɛ a pi fùguro mɛ, ñka nge u sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e ntiñji funñke e ke, u mpyi a u wuuni yaha uru cye e. ²⁴ U à wuu kapegigii tugure lwó u cyeere e kworokworocige na, bà wuu si mpyi si ñkwú kapegigii kàmpañke na, si shìfònñɔ ta, s'a naare ntiñji i mɛ. Kyaage tooy'e u à tabannayi njemu ta ke, yire cye kurugo yii à cùunɔ. ²⁵ Yii li cè na yii mpyi mu à jwo mpàa mpiimu pi mpyi piye jùñɔ kurugo ke, ñka numɛ yii à núr'a pa yii nàhafoon'á, uru u nyɛ na yii múnahigii sañcwònñi sigili.

3

Cilenɛnambaabii ná nàmbajicyeebii kani

¹ Nyɛ lire pyiñkanni na, cyeebii, yii yiye tírige yii nàmbaabil'á. Lire e ali li mɛɛ ká nta pi pìi nyɛ a jɛɛ Kile jwumpe na mɛ, bà pire si mpyi si jyè Kile kuni i yii toronkanni cye kurugo, mà ta yii nyɛ a yaaga jwo pi á mɛ, ² jaha na yɛ yii toronkanni ná yii sùpyigire sí pi yyaha jñ. ³ Yii àha yii wuuni kwò njaha pùcyage yaleere ndenji kanni na, mu à jwo jùmpwooni ná sɛɛnñi pùcyage yaayi ndenji ná vaañyi longara wuyi ndenji na mɛ. ⁴ Ñka pùcyage yaleere ti nyɛ zòmbilini i ke, yii a tire caa. Tire nyɛ na ñkèege mɛ, tire yaleere ti nyɛ jùmpinñke ná zòmpyiñini, kuru ku nyɛ pùcyage sèe woge yaleere Kile á. ⁵ Tèecyiini i, cyeebii pi mpyi a piye pwo Kile na, maa pi sònñore taha u na ke, pire mpyi maha piye tírige pi nàmbaabil'á, lire li mpyi pire pùcyage longara yaayi. ⁶ Amuni Sara mpyi. U mpyi a Ibirayima jwómɛɛni cù fo u mpyi maha u pyi: «mii kàfoonji». Nyɛ nijnjaa, yii pi nyɛ Sara pworibii, ñka fo yii aha a kacɛnñkii pyi, maa mpyi yii nyɛ a yaaga yaha k'à yii fùgur'a láha lire na mɛ.

⁷ Lire pyiñkanni na mú, nàmbaabii, yii yii cyeebii cùmu leme jwɔ, jaha na yɛ cɛɛre na nyɛ yaaga ñkemu fànhe k'à cyéɛe yii woge na ke. Kile à jwɔ wuu na maa shìñi nìñkwombaanji ñgemu kan wuu á ke, yii ná yii cyeebil'á uru ta sɔncyàn. Lire e yii pi le njire e, bà li si mpyi yaaga kà njà yii Kileñarege pyi kà raa nɔni Kile na mɛ.

Dánafebil'á yaa pi kwôro kacɛnñkii mpyiñi na, ali pi mɛɛ ká ñgaha ta l'e

⁸ Nwɔnyɛga nìñkin na, yii yii sònñore pyi nìñkin, yii i mpyi ná funñɔ nìñkin i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìñmpworoge e, yii raa jùñaara taa yiye na, yii i yiye tírige yiy'á. ⁹ Yii àha kapii

tège kapii fwoo tò mε, yii àha cyàhii tège cyàhii ηkoo láha mε. Nka yii a jwó leni pi á, naha na ye lire mεε na yii à yyere, jwóni jwómεeni Kile à lwó yii á ke, bà yii si mpyi si uru ta mε. ¹⁰ Yire y'à sémε Kile Jwumpe Semεni i na:

«Shin maha shin la ku nyε si shì ta,
u canmpyaagii si ntáan u na ke,
urufol'à yaa u láha jwumpimpe njwunji
ná kafinare na.

¹¹ Urufoo u laaga tóon pege na,
u raa kacεnñii pyi,
u u uye waha u raa yyejinñke caa

u ná sùpyire sannte shwòhòl'e,
¹² naha na ye mpìi pi à tíi ke,
Kafoonji Kile maha pire kàanmucaa,
u maha ninngyiini pεε maa pi nareyi núru.

Nka mpìi pi nyε na kapegigii pyi ke,
Kafoonji sí yyaha kēεnñε pir'á si pi tùn*.»

¹³ Nyε yii aha yiye pwò kacεnñkii mpyiñi na, jofoo u sí yii kyéree ye? ¹⁴ Yyefugo méε ká nò yii na yii ntiiñi kurugo, yii li cè na yii wuun'à jwò. Mpìi pi nyε na yii kyéree ke, yii àha raa fyáge pire na mε, yii àha yii yákilibii yaha pi wùrugo mε†. ¹⁵ Nka yii jεε Kirisita kafente na ná yii zòmpyaagii puni i. Sònñore tatahage ku nyε yii á ke, tère o tère e wà sí yii yíbe kuru kyaa na ke, yii bégele tērigii puni i yii i jwòshwòrò njncenne kan urufol'á. ¹⁶ Nka yii à yaa yii lire pyi lùtaanni ná pèente funñke e, ná funvyinge e. Lire e kyaa maha kyal'e pi nyε na yii jùnnyi tare, metange ku nyε yii na Kirisita wwonjεεge e, maa kuru kēεge ke, cyire karigii pyifeebii sí n-sílege. ¹⁷ L'à pwórò yii kyaala kacεnmpyiini kurugo, kampyi Kile nyii wuuni li nyε li li, mà tòro yii kyaala kapegigii mpyiñi kurugo.

¹⁸ Yii li cè na Kirisita yabilinji mú à kyaala tóogò ninñkin wuu kapegigii kurugo. Uru u à tíi ke, u à kwû shintiimbaabii kurugo, bà u si mpyi si yii yyaha kēεnñε Kile á mε. Sùpyir'à u bò naha jùñke na, nka Kile Munaani cye kurugo u à jè a fworò kwùñi i. ¹⁹ Jínabii pi mpyi tanwòhoge e ke, lire Munaani cye kurugo mú u à sà yi jwo pir'á na ur'à fànha ta pi na†. ²⁰ Tèecyiini i, pire pi mpyi a jùñgò kyán Kile jwumpe na Nuhu tēni i ke, Kile mpyi a u lùuni bò, ka Nuhu si bakwòge yaa. Shiin baataanre kanna pi à jyè k'e, maa shwò lùbwooni kakyaare na.

²¹ Nyε kuru lwòhe mpyi na batizelinji kyaa yu. Numε uru batizelinji maha li cyêe na wuu à shwò. Lire nyε a li cyêe na wuu cyeer'à jyè mà fwòonre láha ti na mε, nka lire jwòhe

* **3:12** Zaburu 34.12-16 † **3:14** Ezayi 8.12 ‡ **3:19** Pii maha jwo: «sùpyire múnahigii cyi mpyi tanwòhoge e ke, lire Munaani cye kurugo mú, u à sà Kile jwumpe jwo cyir'á.»

ku nyε wuu maha Kile jáare u wuu zòmpyaagii fíninε[§]. Wuu à shwə Yesu Kirisita nɛ̃ɲi cye kurugo, ²² uru u à dùg'a kàre nɛ̃ɲinɛ na, maa sà ntɛ̃n Kile kàninε cyεge na. Puru funɲke e, mèlɛkɛɛbii ná yaayi nɛ̃ɲyambaayi sanɲyi yi nyε ná nùɲufente ná sífente e ke, pire pun'à kúu u á.

4

Dánafeebii pyinƙanni nivɔnni

¹ Nyε ná Kirisita s'à kyaala cyeere e, yii bégele mú ná tire sònɲɔre ninure e. Yii li cè na uru u à kyaala cyeere e ke, uru u à fànha ta kapegigii na. ² Lire e mà lwó numε na, yii à yaa yii yii shɛ̃ɲi canmpyaagii sanɲkii pyi yii tàanna ná Kile nyii wuuni i, yii sùpyire nyii karigii yaha. ³ Yii li cè na tɛ̃ni l'e, mp̃ii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, pire mpyi na piye muntanma karigii ɲcyiimu pyi ke, yii à m̃a a tòro pire muntanma karigii mpyinɛ̃ i. Yii mpyi na silege baa karigii pyi, maa mpyi ná yaayi lapege e, maa sinmpe byii na ɲcwɔ, yii mpyi lakyanhayafee, yii mpyi sinmbyampiye, maa mpyi kacynzunmii lire s'à núr'a pɛ̃n Kile á. ⁴ Nka numε, yii saha nyε na cyire kapegigii pyi ná pi e mε, lir'à pi kàkyanhala fo pi na yii nùɲyi tare. ⁵ Kile sí n-pa pi yibe lire na. Uru u sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e, nyii shiinbii bàra kwùubii na. ⁶ Lire kurugo mp̃ii pi à kwù ke, Jwumpe Nintanmpe mpyi a jwo pir'à mú, bà li si mpyi kwùɲi ká ño pi na sùpyire sannte fiige, pi i shɛ̃ɲi nɛ̃ɲkwombaanɛ̃ ta Kile á, u Munaani cye kurugo mε.

⁷ Karigii puni takwɔr'à byanhara, lire e ke, yii pyi yákilifee, yii i ɲcú yiye na, bà yii si mpyi si yiye pwɔ Kileɲarege na mε. ⁸ Karigii puni nɛ̃ɲcyiini li nyε: yii yiye kyaa táan yi'y'á sèl'e, ɲaha na yε tàange maha pege karigii nɛ̃ɲyahagii kwɔ sùpyire ná tiye shwəhəl'e. ⁹ Yii a yiye sunmbage shuu, jwunɲahama baa.

¹⁰ Yii shin maha shin à Kile màkange ɲkemu ta mà tàanna ná Kile yabilinɛ̃ ku kannƙanni i ke, yii yire cùmu lemε ɲwɔ, yii raa ɲwɔge yiye na ná y'e. ¹¹ Wà ha mpyi Kile jwumpe jwufoo, urufoo jwump'à yaa p'a fwore Kile e, wà ha nta u u sùpyire sannte tère, urufoo u a pi tère ná Kile fànhe nɛ̃ɲkange e, bà pèente si mpyi si ntaha Kile na karigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo mε. Pèente ná fànhe nyε u woyo fo tèekwombaa.

Amiina!

Dánafeebii maha yyefuge ɲkemu taa ke

¹² Mii ntàannamacinmpyiibii, yyefuge e yii nyε numε ke, ali li mée ká nta kuru na yii súuge na fiige, lire nyε a yaa li paa yii e mε, yii àha raa sònɲi na kani labε̃e li nyε li li mε. Zòzhwɔrɔ

§ 3:21 Pii maha jwo: «wuu maha Kile jáare ná zòvyinre e.»

ti nyε ti ti. ¹³ Lire bà à yaa li pyi funntanga kyaa yii á, mà li nya na yii à yii nàzhan lwó Kirisita yyefuge e. Lire e canŋke Kirisita sí u sɛnampe cyêe ke, kuru canŋke yii sí raa yogore si mpyi funntange e. ¹⁴ Wà ha yii cyahala mà lire nùŋke pyi na yii na nyε Kirisita wuu, yii wuun'à jwɔ, naha na yε Kile Munaani li nyε sɛnampe wuuni ke, lire na nyε ná yii e. ¹⁵ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, yyefugo nyε a yaa ku nɔ yii wà na, mà lire nùŋke pyi na urufol'à sùpya bò, lire nyε mε mà nàŋkaaga pyi, lire nyε mε mà kapii pyi, lire nyε mε mà yii jwɔyi le kani l'e, ndemu li nyε li nyε yii kur'e mε. ¹⁶ Nka yyefugo ká nɔ yii wà na, mà lire nùŋke pyi na urufol'à dá Kirisita na, urufoo ka lire pyi silege kyaa mε, ŋka u Kile kêe kuru mεge kurugo. ¹⁷ Yii li cè na Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e, lir'à jwɔ cù Kile wuubii na mà kwò. Ná lire s'à jwɔ cù wuu na, mpìi pi à cyé Kile jwumpe na ke, di pire sí n-pyi n-jwo yε? ¹⁸ Mpìi pi à tíi ke, pire nùmpañña ntani ká waha, lire e ke, mpìi pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε maa kapegigii pyi ke, di pire wuuni sí n-pyi n-jwo yε?

¹⁹ Lire kurugo mpìi pi nyε yyefuge e mà lire nùŋke pyi na pi na Kile nyii wuuni pyi ke, pir'à yaa pi piye le yaayi puni Davooni cye e, jwɔmεε ninŋin foo u nyε u wi, pi raa kacɛnŋkii pyi.

5

Pyeri jwumpe nizanmpe dānafeebii ná pi kacwɔnribil'á

¹ Numε, mii sí kariii làda cya yii dānafeebii kacwɔnribil'á. Dānafeebii kacwɔnrɔŋi wà u nyε mii yii fiige, maa Kirisita yyefuge karigii nya. U sí n-pa ná u sɛnampe mpemu i ke, mii sí pà ta pur'e mú. Lire e nde mii nyε na jcaa yii á ke, lire li nyε: ² dānafeebii kurunke Kile à le yii cye e mpaa fiige ke, yii pire cùmu lemε jwɔ. Li nyε a yaa li pyi mu à jwo sùpya u à yii kárama a yaha uru báaraŋi na mε, yii a u pyi u lage na, yii tàanna ná Kile nyii wuuni i. Yii àha raa u pyi nàfuu kurugo mε, ŋka yii a u pyi ná funŋcɛnŋ'i. ³ Dānafeebii pi à le yii cye e ke, yii àha raa fàŋha cyáan pi na mε. Nka yii pyi yyecyeenε pi á. ⁴ Lire ká mpyi, tɛni i dānafeebii kacwɔnribii jùŋufembwòhe sí n-pa ke, yii sí kajaŋjwooni nisinani ta, lire nyε na ŋkèege mε.

⁵ Nyε nànjiiibii, yii yiye tɛrige kacwɔnribil'á. Yii puni, yii yiye tɛrige yiy'á, yii i yiye tège, naha na yε y'à sémε Kile jwumpe Semɛŋi i na: «Mpìi pi à piye pèe ke, Kile maha pire tùn, ŋka mpìi pi à piye tɛrige ke, Kile maha kacɛnŋkii pyi pir'á*.» ⁶ Lire kurugo yii yiye tɛrige Kile cyεge fàŋhanyahaga wog'á, bà u si mpyi si yii dùrugo u nyii tɛni i mε. ⁷ Yii yii funmpɛn karigii puni le u cye e, naha na yε uru u à yaha yii na. ⁸ Yii i jɛcù

* 5:5 Taanlinŋkii 3.34

yiye na, yii yákili yaha yiye na, naha na ye yii zàmpenni u nye Sitaanni ke, uru na jaare na mâre, maa nkyânge mu à jwo cànrage katege wogo ku nye na ku njyèni caa. ⁹ Yii yiye pwɔ Kile kuni i, yii i u tùn. Yii li cè na kuru yyefuge ninuge e yii cìmpyiibii nye diyyèni yyaha kurugo.

¹⁰ Nka Kileni u maha kacennkii shini puni pyi ke, uru u à yii yyere Kirisita wwoɲeege e, bà yii si mpyi si u sinampe tɛgɛɛ baa wumpe ta mɛ. Yii sí n-kyaala tère nimbilere funɲ'i, nka u sí báraga le yii e, si màban le yii e, si fànha kan yii á, si yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ¹¹ Fànhe nye uru wogo tèrigii puni i. Amiina.

Jwumpe nizanmpe

¹² Siliven u à mii tɛg'a nje nwɔkanyi sème si yii yere. Mii cìmpworo u nye u wi, nwɔmɛɛ ninɲinfoo wi. Mii à nge lɛtɛɛni tun yii á si màban le yii e, si li cyêe yii na na kacenni nimbwooni Kile à pyi ke, yii yiye pwɔ lire na.

¹³ Kile à mpiimu cwɔɲnrɔ Babilɔnni kànhe e yii fiige ke, pir'à yii shéere, mà bâra Marika na, uru na nye mii jya mà tàanna ná Kile kuni i. ¹⁴ Yii a cìmpworogo fwù kaan yiy'á.

Yii shin maha shin u nye Kirisita wwoɲeege e ke, Kile u yyeninke kan yii á.

Pyeri lɛtɛrɛɲi shɔnwunji **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛrɛɲi** **funṅɔ jwumpe e ke**

Nge lɛtɛrɛɲi i Pyeri à li cya dánafeebil'á na pi piye pwɔ Kile jwumpe na, bà pi si mpyi si já piye shwɔ cyelentiibii kafinivinibii na mɛ. Pyeri à jwɔ tàrà toronṅkanni nɛncenni na mà yyaha tíi ná Kile kuni i, ná jwɔmɛɛcunte mà yyaha tíi ná Kile yini zhwoṅi i (1).

Mà bâra lire na, mpíi pi jyɛ na Kile mɛge kɛge ná pi yabilimpíi jwunjaampe e ke, u à pire toronṅkanni mú jwo (2). Mpíi pi jyɛ na Kirisita mpanji sigili ke, pi maha pire fwóhɔre, maa ṅko na u saha si n-pa mɛ. Nka Pyeri à jwo na u papa tooy'á jɛ, naha kurugo yɛ Kile à funṅke jɛ si tɛni kan sùpyire pun'á, bà tí si mpyi si núru mpa tiye kan u á si shwɔ mɛ (3).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Simɔ Pyeri u jyɛ Yesu Kirisita báarapyi maa mpyi u túnntunṅɔ ke, mii u à nge lɛtɛrɛɲi sɛmɛ si ntun yii á, yii mpíi pi à dáníyanji sèe wunji ta wuu fiige ke, uru dáníyan'á ta wuu Kilenji ná wuu Shwofoonji Yesu Kirisita ntìṅi cye kurugo. ² Kile u jwɔ yii na, u u yyepinṅke kan yii á sèl'e, Kile ná wuu Kafoonji Yesu kani jɛɛni cye kurugo.

Dánafeebil'á yaa pi a naare naaranṅkanni ndemu na ke

³ Yaaga maha yaaga ku sí n-já wuu pyi wuu shɛɲi sèe wunji ta, si wuu pyi wuu wuye pwɔ Kile na ke, Kilenji u à u sinampe ná u fànhe kakyanhala woge tɛg'a wuu yyere ke, uru kani jɛɛni cye kurugo Yesu Kirisita à yire puni kan wuu á, u kileere fànhe funṅke e. ⁴ Puru sinampe ná kuru fànhe cye kurugo, Kile à jwɔmyahigii jɛyiimu lwɔ wuu á ke, cyire fàn'h'à sàa pɛe, Kile sí cyire jwɔmyahigii fùnṅɔ, yaayi lage maha ma ná dɛnyɛni kakɛgɛyi njemu i ke, bà yii si mpyi si shwɔ yire na, sí Kile pyinṅkanni lwɔ mɛ.

⁵ Lire kurugo yii yiye waha yii i naaranṅkanni nɛncenni bâra yii dáníyanji na, yii i Kile jɛɛni bâra yii naaranṅkanni nɛncenni na, ⁶ yii i cùmayenani bâra Kile jɛɛni na, yii i lùtaanni bâra cùmayenani na, yii i Kile yyaha fyagare bâra lùtaanni na, ⁷ yii i cìmpworoge bâra Kile yyaha fyagare na, yii i ntàannamagare bâra cìmpworoge na. ⁸ Cyire karigii ká ndire wà a ta yii e, cyi sí yii yaha kacɛnṅkii mpyinji na, si yii pyi yii tòn ta wuu Kafoonji Yesu Kirisita kani jɛɛni i.

⁹ Nka cyire karigii ká mpyi cyi jyɛ ngemu i mɛ, urufoo maha mpyi fyin fiige, u maha naa na jɛwúu mɛ. U funṅɔ maha wwɔ

li na na Kile à u fíniŋ'a yige u kapyiŋjyagil'e. ¹⁰ Lire kurugo mii cìmpyiibii, yii yiye waha yii i li cyêe yii ñaaraŋkanni cye kurugo na Kile à yii yvere maa yii cwɔɔnrɔ. Yii aha a lire pyi, yafyin sì n-jà yii pyi yii búrug'a cwo mɛ. ¹¹ Lire pyiŋkanni na, wuu Kafoonji ná wuu Shwofoonji Yesu Kirisita Saanre tɛekwombaa woore tajyiŋwɔge sí múgo yii á faaa.

¹² Lire kurugo mii sí raa yii funŋɔ cwo ŋcyii karigii na tɛrigii puni i, ali mà li ta yii à cyi puni cè a kwɔ, sɛɛŋi jwumpe p'à jwo yii á ke, maa yiye pwɔ puru na. ¹³ Mà mii yaha ŋyii na, mii à li ta kacɛnnɛ li ŋyɛ li li, mii u a yii funŋɔ cwo tɛrigii puni i. ¹⁴ Bà wuu Kafoonji Yesu Kirisita à li cyêe mii na mɛ, mii à li cè na mii canmpyaagii sanŋkii nɛŋke saha ŋyɛ a tɔɔn ŋke ŋɛŋke na mɛ. ¹⁵ Lire kurugo mii sí naye waha, bà li si mpyi ali mii kwùŋkwooni kàntugo yii i jà a ŋcyii karigii yaha yiye funŋ'i mɛ.

Nàkaana ŋyɛ Yesu Kirisita fàŋhe ná u mpaŋi kani i mɛ

¹⁶ Yii li cè na jwuŋjyemɛ laaga baa wumɔ na bà wuu à wuye pwɔ maa wuu Kafoonji Yesu Kirisita fàŋhe ná u mpaŋi kyaa jwo yii á mɛ. Wuu yabilimpìi ŋyiigil' à u bwompe ŋya, ¹⁷ ñaha na yɛ canŋke u à pèente ná sìnampe ta Tufoonji Kile á ke, lir'à pyi wuu ŋyii na. Kile u ŋyɛ sìnampe ná pèente punifoo ke, ur'à mɛɛ wà kuru canŋke na: «Mii Jyaŋi u ŋyɛ u ŋge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiŋkil' à táan mii á mú*.» ¹⁸ Mà wuu yaha ná u e Kile ñanŋke ŋun'i, lire mɛjwuuni li mpyi a fworɔ nìŋyiŋi na ke, wuu à li lógo.

¹⁹ Lire kurugo mú, wuu à dá Kile tũntunmpii nìŋjwuyi na sèl'e. Yii aha yiye pwɔ puru jwumpe na, lire sí n-yaa ná yii e, ñaha na yɛ pu sí yii zòmpyaagii fíniŋɛ, bà bɛɛnmpe maha ŋi numpilage e fo mà sà nɔ canŋke na mɛ. Lire tɛni i Kirisita u bɛɛnmpe sí yii zòmpyaagii fíniŋɛ, bà ŋyɛmugo woni maha bɛɛnmpe yige mɛ. ²⁰ Kabilini nìŋcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li ŋyɛ: jwumɔ maha jwumɔ Kile tũntunmpil' à jwo, ka pu u sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i ke, puru pà ŋyɛ a fworɔ pi yabilimpil'e mɛ†, ²¹ ñaha na yɛ Kile tũntunŋi wà tufige ŋyɛ a li yige uye e s'a Kile tũnture yu mɛ, ŋka Kile Munaani li mpyi a pi yaha Kile tũnture ŋjwuŋi na.

2

Cyelentiibii kafinivinibii kani

¹ Bà kafinivinibii pìi mpyi a piye pyi Kile tũntunmii Izirayeli šiinbii shwɔhɔl'e mɛ, amuni li mú sí n-pa n-pyi yii á. Cyelentiibii kafinivinibii pìi sí n-pa n-yîri yii shwɔhɔl'e, pi jwumpe sí n-pyi kafinara, s'a kakyaare pyi. Kafoonji u à pi ñuŋɔ wwù

* 1:17 Macwo 17.5; Marika 9.7; Luka 9.35 † 1:20 Pii maha jwo: «Wà sì n-jà Kile tũntunmpii jwumpe ŋwɔhe cè ná ma yabilini yákilifente e mɛ.»

ke, pi sí uru cyé, nka pi yabilimpíi nimpíiini sí kakyaare pyi ti pâ'l'a nò pi na. ² Shinjyahara sí n-taha pi fye e pi silege baa karigil'e. Pi kapyiinkii sí sèenji kuni mege pen. ³ Nàfuunji kani sí tatènge fô pi na, lire kurugo, pi sí raa yii cyeyaayi fòonji raa shuu yii na ná pi jwótanyi i. Nka mà lwó fo tèemóni i, Kile à bégele si pi sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e. Li saha si mò me, Kile sí pi shi bò.

⁴ Yii li cè na mèlekèebii pi mpyi a kapegigii pyi ke, Kile jye a li táan pire na me. Nka u à pi wà Jahanamanj numpini i, canjke u sí pi sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ke, na kuru canjke sigili, pi si n-jà piye shwò lire numpini na me. ⁵ Yii li cè na mpíi pi mpyi pi mpyi na fyáge Kile na Nuhu tènì i me, Kile jye a li táan pire na mú me, u à lùbwooni tég'a pire puni shi bò. Nka Nuhu u mpyi maha yi yu lire tènì sùpyir'á na pi a katiigii pyi ke, Kile à uru shwò tire kakyaare na, mà bâra shiin baashuunni na. ⁶ Yii li cè mú na u à Sòdomu ná Gómòri kànyi shi tò, maa yi súug'a pyi cwònrò yi kapegigii kurugo. Mpíi pi jye pi si n-pa raa fyáge Kile na me, u à nde pyi mà tég'a pire yere. ⁷ Nka Loti u mpyi a tíi, ná u mpyi pire silege baa shiinbii shwòhòl'e, ná pi kapyiinkii mpyi a u tégèle ta ke, Kile à uru shwò tire kakyaare na. ⁸ Uru u mpyi a tíi maa mpyi tennì i ná tire sùpyire e ke, u mpyi maha ti jaa silege baa karigii tapyige e, maa ti laaga baa jwumpe njjwumpe nùru canja maha canja. Lire mpyi a pyi u á kayana. ⁹ Jye jcyii karigii pun'à li cyèe wuu na na mpíi pi à piye pwò Kafoonji Kile na ke, u sí n-jà pire yige kawagil'e, si shimpiibii yaha raa canjka sigili, kuru canjke u sí pi sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e, si ngaha nò pi na. ¹⁰ Mpíi pi jye na òrili pi yabilimpíi jyii karigii kurugo, maa katupwòhòyi pyi, maa Kafoonji fànhafente njini fare ke, nde li sí n-pa pire ta ke, lire lemp'a pi a tòro.

Pire cyelentiibii kafinivinibii jye na fyáge me, pi maha piye père. Yaayi yi jye ná pèente e nìnyinji na ke, pi maha yire fare. ¹¹ Mà li ta ali mèlekèebii pi jye ná Kile e ná pi tayyéreg'à fànha tò pire kafinivinibii woge na fànhe ná sífente e ke, pire jye a sìi na jèeg'a pire cyahala me. ¹² Nka pire cyelentiibii kafinivinibii na jye funjò baa sige yaaya fiige, njemu yi jye jcuñi ná mbòñi laage e ke, yaayi y'à fànha tò pi tacenke na ke, pi maha yire njini fare. Pi shi sí n-pa n-tò sige yaare fiige. ¹³ Lire e kapiini pi à pyi ke, kapii li sí n-tègè lire fwooni tò pi á. Na silege baa karigii pyi sùpyire jyii na, ali canjke e, lire l'à táan pi á. Kègempe karigii ná jwòhòmpè karigii kanni cyi à pi yyaha jî. Cyire maha sùpyire wuruge, pi aha a wwùu ná yii e kataangii na, pi maha yii meyi kèege. ¹⁴ Jacwòore kanni t'à pi yyaha jî, pi jye na nkànre kapegigii mpyinji taan me. Mpíi pi jye pi sàha fànha ta Kile kuni i me, pi maha pire yákilibii kèennji ná pi

jwəṭanyi i. Pi yákilibii pun'à taha nàfuunji na, pi à lája. ¹⁵ Pi à kuni njɛcenni yaha maa kumpiini lwó Beyəri jyanji Balamu* fiige. Wyérenji lage mpyi maha uru yaha ntiimbaanji karigii na. ¹⁶ Nka Kile à u faha u ntiimbaanji kurugo, maa dùfaanja pyi k'à sùpyii mɛɛ jwo ná u e. Ka lire si mpyi kaɲuɲə mà Kile túnntunji Balamu pyi u à láha u funɲobaara karigii na.

¹⁷ Nyɛ pire cyelentiibii kafinivinibii na nyɛ laaga baa, pi na nyɛ mu à jwo lwəhə baa lùbilii, pi na nyɛ mu à jwo kilewwoo kafɛɛg'a ndemu fwə a tòro ke, kyaage ku nyɛ na pi sigili numpini cyage e. ¹⁸ Jwumbwompe laaga baa wumpe pi maha yu. Mpii pi à fwororo kumpiini jaarafeebii ngwòɲi i kàavo ke, pi maha pire yákilibii kɛɛnni ná pi silege baa karigil'e, cyire cyi à táan pi á. ¹⁹ Pi maha jwo na pire sí pi yige bilere e, mà li ta pi yabilimpai na nyɛ kapegigii bilere e, tire ntemu ti sí kakyaare nɔ pi na ke. Yii li cè na yaaga maha yaaga k'à fànha ta mu na ke, mu maha mpyi kuru biliwe.

²⁰ Sèenji na, wuu Kafoonji u nyɛ wuu Shwofoonji Yesu Kirisita ke, mpii pi à fwororo diɲyɛɲi katupwəhəyi i uru kani ɲcèɲi cyɛ kurugo ke, cyire karigii ká núr'a pi cú maa fànha ta pi na, nde li sí n-pa pifeɛ ta ke, lir'à pi mà tòro njɛcyiini na. ²¹ Li mú bá mpyi a pwórə pi á, pi àha kuni nintiini cè mɛ, mà tòro pi li cè pi i núr'a kántugo wà Kile tonji na, u à uru ngemu kan pi á ke.

²² Tàanlini sùpyire maha yu na:

«Pwunɲ'à nùru u tùgur'á» ke,

ná nde pi maha yu na:

«Caanɲ'à wùli, maa ntíl'a sà uye máanja yòɔge e» ke,

lire li nyɛ mpii shiinbii wuuni.

3

Kafoonji Yesu Kirisita mpanji kani

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mii sémenji shənwunji u nyɛ nge mà tùugo yii á. Pire sémeɓii shuunniɲi puni i, mii à yii funɲə cwo yii kàlanji nintanji na, si yii yákilibii múgo, ² Kile túnntunmpil'à jwumpe mpemu jwo fo tèeməni i, mà bàra Kafoonji u nyɛ Shwofoonji ke, kàlanji ur'à jwo u túnntunmpil'á, pi à jwo yii á ke, bà yii si mpyi si funɲə cwo uru na mɛ. ³ Kabilini njɛcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li nyɛ: diɲyɛɲi canzanɲi i, sùpyire tà sí n-pa a yii fwóhəre. Pi sí raa pi nyii karigii pyi, s'a yii fwóhəre na: ⁴ «Yesu à li jwəməɛni lwó na uru sí nùru n-pa, taa u sí nyɛ ke? Mà lwó wuu tulyey'à kwû ke, karigii puni saha nyɛ cyi talyɛge e diɲyɛɲi tèesiini fiige.»

⁵ Nyɛ tire sùpyire nyɛ na ɲɛg'a tɛɛn li taan, na njɛɲi ná njɛk'a yaa l'à mɔ mɛ. Kile à yire yaa u yabilinji jwəjwumpe cyɛ

* **2:15** Wyérenji kurugo, Balamu mpyi a Izirayeli shiinbii wurugo pi i yasunɲi sunni (Nəmburu 22.4-35).

kurugo. U à ñìṅke yige lwòhe e, maa ku ná lwòhe tẹgẹni wwù. ⁶ Nye kuru lwòhe k'à ñìnyẹni ná u funṅo yaayi puni lyí tèecyìni i. ⁷ Nka nume, Kile jwójwumpe cye kurugo mú, ñìnyìni ná ñìṅk'a bégel'a yaha nage mée na. Canṅke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiṅkil'e ke, u à yi bégel'a yaha kuru canṅke mée na. Mpìi pì nyẹ pì nyẹ na fyáge u na me, u sí pire shi tò kuru canṅke.

⁸ Nka mii ntàannamacinmpyiibii, kabile ñìṅkin na nyẹ wani, yii àha funṅo wwò lire na me, lire li nyẹ: canmbilini ñìṅkin na nyẹ Kafoonjì á mu à jwo yye kampwoo (1.000), yye kampwoo sí nyẹ u á mu à jwo canmbile ñìṅkin. ⁹ Nwómee ni Kafoonjì à lwó ke, u sì mọ ná u nyẹ a li fùṅṅo me, ali mà li ta pìi na sòṅṅi na u à li yaha l'à mọ fùṅṅombaa. Nka yii li cè na u à funṅke jìṅṅe ná yii e, naha na yẹ u la nyẹ sùpyanji wà tufiige u pòṅṅ u nùmpaṅke e me, nka u la nyẹ sùpyire puni si ti toroṅkanni kènnṅe. ¹⁰ Yii li cè na Kafoonjì cannuruge sí n-pàa sùpyire e, bà nàṅkaanji maha mpàa cyagefol'e me. Kuru canṅke, ñìnyìni sí n-tòro ná tùmmbwòh'e, u funṅo yaayi sí ja, ñìnyẹni ná u funṅo yaayi puni sí n-kwò.

¹¹ Ná yire yaayi puni sí n-pa n-kwò lire kwòṅkanni na, lire e ke, yii a jaare jaaraṅkanna ñìncenne na, yii i yiye pwo Kile na, ¹² yii raa Kile canmbilini sigili, yii yiye waha bà lire canmbilini si mpyi si wyèrè nọ me. Kuru canṅke nage sí ñìnyìni sùgo, si u funṅo yaayi puni ja. ¹³ Nka wuu pì ke, bà Kile à li jwómee ni lwó wuu á me, wuu sí ñìnyìni ñìvòṅṅi ná ñìṅke ñìvòṅṅe ta, katiigii kanni cyi sí raa n-pyi wani, lire wuu nyẹ na sigili.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, mà wuu yaha yire yaayi ziginji na, yii yiye waha bà yii fyìnmẹ wuubii ná yii tìgire cyaga baa wuubii si mpyi si nta Kile yyahe taan yyeṅṅke e kuru canṅke me. ¹⁵ Yii li cè na wuu Kafoonjì à funṅke jìṅṅe, bà sùpyire si mpyi si shwò me. Wuu ntàannamacinmpworonji Poli mú à yire sème mà tàanna ná Kile yákilifente ñìṅkaanre u á. ¹⁶ Cyaga maha cyag'e u à jwo jcyii karigii kyaa na u lẹteribil'e ke, mpe jwumpe ninumpe u à jwo. U lẹteribil'e cyeyi yà na nyẹ wani, yire yyahaceme nyẹ a táan me. Mpìi pì nyẹ pì nyẹ a yaaga cè me, mà bàra mpìi pì nyẹ pì nyẹ a fàṅha ta Kile kuni i me, pire maha yire cyeyi jwumpe jwòhe labali na yu, bà pì maha lire pyi ná Kile Jwumpe Semẹni cyeyi sanṅyi i me. Lire e pì yabilimpìi nùmpaṅke ntambaanji sí n-fworo pì e.

¹⁷ Nye mii ntàannamacinmpyiibii, yii pì ke, mii à yii yere mà kwò, yii a yiye kàanmucaa, tayyérege sèe woge ku nyẹ yii á ke, bà li si mpyi shìnpìibii kà jjà kuru shwò yii na ná pì kumpiini i me. ¹⁸ Pyìṅkanni na Kile maha jwòge yii na ke, yii a sòṅṅi lire na, yii raa jwòge yiye na. Wuu Kafoonjì u nyẹ wuu Shwofoonji

Yesu Kirisita ke, yii raa sì yyaha na uru ɲcèŋi i. Uru u à yaa ná pèente e, numε fo tèekwombaa. Amiina!

Yuhana lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tùntunŋɔ. Uru u à ŋge lɛtɛɛŋi sém'a tũugo dánafeebil'á Azi kùluni i. U à li cyêe dánafeebii na na pi nyɛ a yaa pi a ŋko pire nyɛ na kapegigii pyi mɛ, pi à yaa pi a yyérelɛ pi kapegigii na, ɲaha kurugo yɛ Yesu à kwû, maa pi kapegigii jyé a láha pi na.

U à li cya dánafeebil'á na na pi piye kyaa táan piy'á, ɲaha na yɛ Kile u à fyánha a wuu kyaa táan uy'á. Cyelentiibii kafinivinibii pìi mú na mpyi wani, pir'á jwo na Yesu nyɛ a pa sùpya diŋyɛŋi i mɛ, na Kile Jyanɲi wi kanna. Yuhana à li cya dánafeebil'á na na pi a piye kàanmucaa pire na.

Jwumpe pu nyɛ na shìŋi sèe wunɲi kaan ke

¹ Mà jwo diŋyɛŋi u dá ke, ŋge u mpyi wani ke, wuu à uru kyaa lógo, wuu nyiigil'à u ɲya, wuu à u wíi maa bwòn u na ná wuu cyeyi i. Jwumpe pu nyɛ na shìŋi sèe wunɲi kaan ke, puru kyaa li. ² Kile à uru shìŋi cyêe wuu na. Shìŋi niŋkwombaanɲi u mpyi Tufoonɲi Kile taan ná u à u cyêe wuu na ke, wuu à u ɲya, wuu na u shɛnrɛ yu, uru kyaa wuu nyɛ na yu yii á. ³ Ngemu wuu a ɲya maa u kyaa lógo ke, uru kyaa wuu nyɛ na yu yii á, bà yii si mpyi si jyè wuu ŋgwòŋi i mɛ. Wuu pi ke, wuu ná Tufoonɲi ná u Jyanɲi Yesu Kirisita pi nyɛ wwɔŋɛɛ. ⁴ Wuu na ɲcyii karigii sémenɛ si ntun yii á, bà wuu funntange si mpyi si fũnŋɔ mɛ.

Wuu à yaa wuu a ɲaare bèɛnmpe e

⁵ Jwumpe wuu à lógo u á si ɲjwo yii á ke, puru pu nyɛ: Kile na nyɛ bèɛnmɛ, numpire cyaga nyɛ a sìi u e mɛ. ⁶ Wuu aha jwo na wuu ná uru na nyɛ wwɔŋɛɛ, mà li ta wuu na ɲaare numpini i, wuu na fini, wuu nyɛ sèenɲi ɲun'i mɛ. ⁷ Nka wuu aha a ɲaare bèɛnmpe e, bà Kile yabilinɲi nyɛ bèɛnmpe e mɛ, wwɔŋɛɛge sí n-pyi wuu ná wuye shwɔhɔl'e. U Jyanɲi Yesu sìshange sí wuu kapegigii puni jyé n-láha wuu na. ⁸ Wuu aha jwo na wuu nyɛ na kapegii pyi mɛ, wuu na wuye ɲwɔ fáanɲi, sèenɲi nyɛ wuu á mɛ. ⁹ Nka wuu aha ntèn li taan, na wuu na nyɛ kapimpyimii, Kile sí cyi yàfa wuu na, si ntiimbaanɲi puni jyé n-láha wuu na, ɲaha na yɛ ɲwɔmɛɛ niŋkinfoo u nyɛ u wí, u à tíi. ¹⁰ Wuu aha jwo na wuu nyɛ a kapii pyi mɛ, wuu maha Kile pyi kafiniviniwe, u jwumpe nyɛ wuu funŋɲi mɛ.

2

¹ Mii pyìibii, mii à nge lèterɛɲi sémɛ si ntun yii á, bà yii si mpyi si láha kapegigii mpyiɲi na mɛ. Nka wà ha kapii pyi, tɛgɛfoo nɲɛɲɛ na nɲɛ wuu á Tufooni taan, Yesu Kirisita kyaa li, u à tíi. ² U à uye pyi sáraga maa wuu kapegigii tugure lwó maa Kile lùuni tɲɛ. Wuu kanni wogigii kurugo bà u à uye pyi sáraga mɛ, nka dɲɲɛɲi sùpyire puni wogigii kurugo.

³ Wuu aha a u toni kurigii ɲaare, lire cye kurugo wuu sí n-cè na wuu à u cè. ⁴ Wà ha jwo na ur'à u cè, mà li ta urufoo nɲɛ na u toni kurigii ɲaare mɛ, urufoo na nɲɛ kafiniviniwe, sèɲɲi nɲɛ urufol'á mɛ. ⁵ Nka ngemu u nɲɛ na u jwumpe kurigii ɲaare ke, uru maha li cyèe na Kile kyal'à táan ur'á sèɲɲi na. Lire cye kurugo, wuu maha li cè na wuu ná Kile à wwò. ⁶ Wà ha jwo na ur'à wwò ná u e, urufol'à yaa u a u karigii pyi Yesu wogigii fiige.

⁷ Mii ntàannamacinmpyiibii, toni kyaa mii à jwo yii á nge lèterɛɲi i ke, to nivɔɲɔ bà mɛ. To nɲɲɛ wi, canɲke na yii à jɲè Kile kuni i ke, uru ton'a kan yii á kuru canɲke. Jwumpe p'à fyâha a jwo yii á ke, puru pu nɲɛ uru toni nɲɲɛɲi. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, to nivɔɲɔ wí mú. Yesu Kirisita à uru toni kuni ɲaara, yii mú sí na u kuni ɲaare. Numpini na ntùuli, bɛɛnmpe sèe wumpe na ɲí mà kwò. ⁹ Shinɲi u à jwo na uru na ɲaare bɛɛnmpe e, mà li ta u à u cɛnmpworonɲi kyaa pɛn uy'á ke, urufoo saha na nɲɛ numpini i. ¹⁰ Shinɲi u à u cɛnmpworonɲi kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi bɛɛnmpe e, yafɲin nɲɛ na ɲìn'a urufoo pyi u à cwo mɛ. ¹¹ Nka shinɲi u à u cɛnmpworonɲi kyaa pɛn uy'á ke, urufoo na nɲɛ numpini i, u na ɲaare numpini i, u nɲɛ a tashaga cè uye na mɛ, ɲaha na yɛ numpin'à u yyahe wwò u na.

¹² Mii pyìibii, mii na nɲɛ sémɛni si ntun yii á, ɲaha na yɛ yii kapegigil'à yàfa yii na Yesu mɛge na.

¹³ Tiibii, mii na nɲɛ sémɛni si ntun yii á, ɲaha na yɛ mà jwo dɲɲɛɲi u dá ke, ngemu u nɲɛ ke, yii à uru cè.

Nàɲjiibii, mii na nɲɛ sémɛni si ntun yii á, ɲaha na yɛ yii à ɲà Sitaannɲi na.

¹⁴ Mii nàɲkwoobii, mii à nɲɛ sém'a tun yii á, ɲaha na yɛ yii à Tufooni cè.

Tiibii, mii à nɲɛ sém'a tun yii á, ɲaha na yɛ ngemu u nɲɛ mà jwo dɲɲɛɲi u dá ke, yii à uru cè.

Nàɲjiibii, mii à nɲɛ sém'a tun yii á, ɲaha na yɛ yii à pyi fànhanyahaga sùpyii. Kile jwump'à tateɛnge wwù yii zòompil'e, ka yii i ɲà Sitaannɲi na.

¹⁵ Yii àha dɲɲɛɲi ná u funɲɔ karigii kyaa táan yiy'á mɛ. Shinɲi u à dɲɲɛɲi kyaa táan uy'á ke, Tufooni kyaa maha ntàan urufol'á mɛ. ¹⁶ ɲaha kurugo yɛ yaaga maha yaaga ku nɲɛ

dinyɛɲi i mu à jwo sùpyaɲi nyii karigii ná yaayi u maha naa maa nyii yige yi kurugo ke, ná dinyɛɲi karigii cyi maha ma ná yàmpeente e ke, lire là nyɛ a fworɔ Tufoonɔi i mɛ, ɲka dinyɛɲi i cyi à fworɔ. ¹⁷ Dinyɛɲi ná u nyii karigii na ntùuli. Nka shinɲi u nyɛ na Kile nyii wuuni pyi ke, urufoo sí n-kwôro tèekwombaa.

Kirisita zàmpɛɲɲi kani

¹⁸ Mii nàɲkwobii, dinyɛɲi tèekwooni laaga saha nyɛ a tɔɔn mɛ. Y'à jwo yii á na Kirisita zàmpɛɲɲi sí n-pa. Nyɛ tɛni i wuu nyɛ numɛ ke, Kirisita zàmpɛɲɲi ninyahamil'à pa a kwò. Lire cye kurugo wuu à li cè na dinyɛɲi tèekwoon'à byanhara. ¹⁹ Pi à fworɔ wuu shwòhòl'e, ɲka pi mpyi ná wuu e mɛ, ɲaha na yɛ kàmpyi pi mpyi ná wuu e, pi mpyi na sí n-kwôro ná wuu e. Nka pi à fworɔ wuu shwòhòl'e ke, lir'à li cyêe na pi wà tufige mpyi ná wuu e mɛ.

²⁰ Nka yii pi ke, Yesu Kirisita u à fworɔ Kile e ke, ur'à Kile Munaani le yii e, ka yii puni si sɛɲi cè. ²¹ Mii à ɲge lɛtɛɲɲi sém'a tun yii á, ɲka lire nyɛ a li cyêe na yii nyɛ a sɛɲi cè mà dɛ! Yii à u cè ke, lire kurugo u à tun yii á. Yii à li cè mú na kafinara si n-jà n-fworɔ sɛɲi i mɛ.

²² Jofoo sí u nyɛ kafiniviniɲi yɛ? Shinɲi u à Yesu cyé na Kile Nɲɔwɔnrɔɲi bà u nyɛ u wi mɛ, uru u nyɛ kafiniviniɲi, maa mpyi Kirisita zàmpɛɲɲi. Urufol'à cyé Tufoonɔi ná Jyafoonɔi na. ²³ Shin maha shin u à Jyafoonɔi cyé ke, urufoo nyɛ ná Tufoonɔi i mɛ. Nka ɲgemu ká ɲɛ Jyafoonɔi na ke, urufoo mú na nyɛ ná Tufoonɔi i.

²⁴ Yii pi ke, jwumpe pu nyɛ na yu yii á mà lwó fo yii tɛɛjyiini i Kile kuni i ke, pur'à yaa pu kwôro yii funɲ'i. Puru ká ɲkwôro yii funɲ'i, yii sí n-pyi Jyafoonɔi wwoɲɛɛ, sí n-pyi Tufoonɔi wwoɲɛɛ mú. ²⁵ Nwɔmɛɛni Jyafoonɔi s'à lwó wuu á ke, lire li nyɛ: shɲi nɲkwombaanɲi.

²⁶ Sùpyire ti nyɛ na yii leni kumpiini i ke, mii à ɲcyii karigii sém'a tun yii á pire kyaa na. ²⁷ Yii pi ke, Kile Munaani Jyafoonɔi à le yii e ke, lir'à tɛɛn yii e. Lire e ke ɲùɲò saha nyɛ mà yaaga jwo yii á mɛ, ɲaha na yɛ lire Munaani na karigii puni yyaha yu yii á. Yaaga maha yaaga li nyɛ na yu ke, yire puni nyɛ sèe, li nyɛ na fini mɛ. Nyɛ lire e ke, l'aha ndemu jwo yii á ke, yii a lire pyi. Yii kwôro Kirisita wwoɲɛɛge e.

Kile pyiibii pyiɲkanni

²⁸ Nyɛ mii pyiibii, yii kwôro Kirisita wwoɲɛɛge e, bà li si mpyi, canɲke u sí núru n-pa ke, u u mpa wuu yákilibii ta pi à tɛɛn, k'àha ɲkwò mpyi wuu á silege kuru canɲke mɛ. ²⁹ Bà yii à li cè na Kirisita à tɛi mɛ, yii li cè mú na shin maha shin u maha katiigii pyi ke, urufoo maha li cyêe lire cye kurugo na uru nyɛ Kile pyà.

3

¹ Táanṅkanni na wuu kyal'à táan Tufoonji á ke, yii lire kàanmucya ke! U à wuu kyaa táan uy'á fo wuu na yire Kile pyi. Kile pyi pi à sì wuu. Nde l'à dɔnyɛni sùpyire pyi ti nyɛ a wuu cɛ mɛ, lire li nyɛ: pi nyɛ a Kile cɛ mɛ. ² Mii ntàannamacinmpyiibii, numɛ kɔni, wuu à pyi Kile pyi. Wuu sí n-pa n-pyi yaage ṅkemu ke, kuru sàha ṅkwò a cyêe wuu na mɛ. Nka wuu kɔn'à cɛ, canṅke Yesu Kirisita sí n-cyêe ke, pyinṅkanni na u nyɛ ke, wuu sí n-pyi amuni. Lire e*, pyinṅkanni na u nyɛ ke, wuu sí u nya amuni. ³ Shin maha shin u à u sɔnnɔre taha li na na uru sí n-pyi Yesu fiige ke, urufoo maha uye fɛniɲɛ bà u à fɛniɲɛ mɛ.

⁴ Shin maha shin u nyɛ na kapegigii pyi ke, urufoo maha Kile Saliyanji tɔnni, naha na yɛ kapegigii cyi nyɛ Kile Saliyanji kafuunnkii. ⁵ Yii s'a li cɛ na Yesu Kirisita à pa si kapegigii shi kwò. Uru yabilinji nyɛ a kapii pyi mà nya mɛ. ⁶ Lire e ke shin maha shin u nyɛ Yesu Kirisita wwoɲɛge e ke, urufoo sì nyɛ n-kwôro kapegigii mpyini na mɛ. Shin maha shin u à kwôro kapegigii mpyini na ke, urufoo nyɛ a Yesu Kirisita nya mɛ, u mú nyɛ a u cɛ mɛ.

⁷ Mii pyiibii, yii àha ṅkwò wà yaha u yii le kumpiini i mɛ. Shin maha shin u nyɛ na katiigii pyi ke, urufol'à tí bà Yesu Kirisita à tí mɛ. ⁸ Shin maha shin u nyɛ na kapegigii pyi ke, urufoo na nyɛ Sitaanninji wu, naha na yɛ mà lwó fo tasiige e, Sitaanninji na kapegigii pyi. Kile Jyanji kapani sí li nyɛ si Sitaanninji kapyiinṅkii shi bò.

⁹ Shin maha shin u nyɛ Kile pyà ke, urufoo nyɛ na ṅkwôroli kapegigii mpyini na mɛ, naha na yɛ Kile fànhe maha mpyi urufol'e. Ná urufoo sí nyɛ Kile pyà, lire kurugo u sì n-jà n-kwôro kapegigii mpyini na mɛ. ¹⁰ Nde l'à Kile pyiibii ná Sitaanninji pyiibii wwû piye e ke, lire li nyɛ: shin maha shin u nyɛ u nyɛ na katiigii pyi, maa u cɛnmpworonji kyaa táan uy'á mɛ, urufoo nyɛ Kile pyà mɛ.

Pyinṅkanni na wuu à yaa wuu wuu cɛnmpyiibii kyaa táan wuy'á ke

¹¹ Yii li cɛ na jwumpe p'à jwo yii á mà lwó fo yii tèejyiini i Kile kuni i ke, puru pu nyɛ: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ¹² Wuu àha mpyi Kanji fiige mɛ, uru na mpyi Sitaanninji wu, u à u sìɲɛɲi bò. Kanji kapyiinṅkii mpyi a pi, lire kurugo u à u sìɲɛɲi bò, mà li ta u sìɲɛɲi wogigii mpyi a tí.

¹³ Cɛnmpyiibii, yii kyaa ká mpɛn dɔnyɛni sùpyir'á, lire kà mpâa yii e mɛ. ¹⁴ Wuu à li cɛ na tɛni l'e shɛni sɛɛ wunji mpyi wuu á mɛ. Nka numɛ u nyɛ wuu á, naha na yɛ wuu à wuu cɛnmpyiibii kyaa táan wuy'á. Shinji u à u cɛnmpyiibii kyaa pɛn uy'á ke, urufoo na nyɛ kwùni i. ¹⁵ Shin maha shin u à u cɛnmpworonji kyaa pɛn

* 3:2 Pii maha jwo: «naha kurugo yɛ».

uy'á ke, urufoo ná supyibon'á tàanna. Yii s'á li cè na supyibon'á si n-jà n-kwôro supyibuuni na, si shìnjì nìnkwombaan'jì ta mɛ. ¹⁶ Ndemu cye kurugo wuu à tàange shì cè ke, lire li jɛɛ: Yesu Kirisita à u múnaani kan wuu kurugo. Lire e wuu mú à yaa wuu wuu múnahigii kan wuu cìmpyiibii kurugo. ¹⁷ Nàfuufoo ká u cìmpworon'jì wà jɛa kanhare e, maa mpyi u jɛa a jɛn'a u tɛɛ mɛ, tá Kile tàange jɛa urufol'e? ¹⁸ Mii pyiibii, wuu tàange jɛa a sàa yaa ku pyi jɛwɔjwumɔ kanna mɛ. K'á yaa ku pyi tàange yabilin'jì, nkemu ku sí raa jaa wuu kapyiin'kil'e ke.

¹⁹ Lire cye kurugo, wuu sí li cè na wuu na jaare sèenjì jɛn'jì, wuu yákilibii mú sí n-tɛn Kile yyahe taan. ²⁰ Ali wuu zòmpyaagii mɛɛ ká sɛi na wuu cɛɛge karigii cyil'e, wuu li cè na Kile à fànha tò wuu zòmpyaagii na, u à karigii puni cè. ²¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu zòmpyaagii ká mpyi cyi jɛa na wuu cɛɛge mɛ, wuu yákilibii sí n-tɛn Kile yyahe taan. ²² Lire ká mpyi, wuu aha yaaga maha yaaga jáare u á ke, u sí kuru kan wuu á, jaha na yɛ wuu na u ton'jì kurigii jaare, maa u jyii karigii pyi. ²³ Nde u à cya wuu á uru ton'jì fun'jke e ke, lire li jɛa: wuu dá u Jyan'jì Yesu Kirisita na, wuu u wuye kyaa tán wuy'á bà u à li cya wuu á mɛ. ²⁴ Shin'jì u jɛa na Kile ton'jì kurigii jaare ke, urufoo ná Kile maha mpyi wwojɛɛ, Kile ná urufoo mú maha mpyi wwojɛɛ. Ndemu cye kurugo wuu maha li cè na wuu ná Kile jɛa wwojɛɛ ke, lire li jɛa: u à u Munaani le wuu e.

4

Ndemu cye kurugo Kile túnntun'jì maha jɛcè ke

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mpii puni pi jɛa na ma yii á, na pire na jɛa Kile túnntunmii ke, yii áha ndá pi puni na mɛ, yii a pi zòmpii shuu yii a wíi, yii i jɛcè kampyi Kile u à pi tun, jaha na yɛ shin'jyahara na finì dɛjɛn'jì yyaha kurugo na pire na jɛa Kile túnntunmii. ² Ndemu cye kurugo Kile túnntun'jì maha jɛcè ke, lire li jɛa: shin maha shin u à tɛn li taan na Yesu Kirisita à pa mpyi sùpya ke, urufoo na jɛa Kile túnntun'jì. ³ Nka shin maha shin u à jwo na uru na jɛa Kile túnntun'jì, maa Yesu cyé ke, urufoo jɛa Kile túnntun'jì mɛ. Kirisita zàmpɛn'jì túnntun'jì u jɛa urufoo, u kyaa s'á jwo yii á na u sí n-pa, u s'á pa a kwò dɛjɛn'jì i.

⁴ Yii pi ke, mii pyiibii, yii na jɛa Kile wuu. Yii à fànha ta pire kafinivinibii na, jaha na yɛ Munaani l'á tɛn yii e ke, lir'á fànha tò dɛjɛn'jì sùpyire wuuni na. ⁵ Pire kafinivinibii pi ke, pire na jɛa dɛjɛn'jì wuu, lire kurugo pi maha yu mà tàanna ná dɛjɛn'jì jwun'kanni i, dɛjɛn'jì a sì wá na núru pi jwɔ na. ⁶ Wuu pi ke, wuu na jɛa Kile wuu. Shin'jì u à Kile cè ke, urufoo maha núru wuu jwɔ na. Ngemu u jɛa u jɛa Kile pyà mɛ, urufoo jɛa na núru

wuu jwò na mε. Lire cye kurugo, wuu maha tũntunmpii sèe wuubii cè a wwû kafinivinibil'e.

Kile à wuu kyaa táan uy'á, wuu wuu shinjεebii kyaa táan wuy'á mú

⁷Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu wuye kyaa táan wuy'á, naha na yε tàang'à fworò Kile e. Shin maha shiin u à u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á ke, urufòo na jyε Kile pyà, maa u cè. ⁸Shinji u jyε u jyε a u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á mε, urufòo jyε a Kile cè mε, naha na yε Kile na jyε tàanga. ⁹Pyinjkanni na Kile à li cyêe wuu na na wuu kyal'à táan ur'á ke, lire li jyε: u à u Jyanji ninjkinji tun u à pa dinyenji i, bà wuu si mpyi si shiji sèe wunji ta u cye kurugo mε. ¹⁰Kuru tàange ku jyε: wuu bà pi à Kile kyaa táan wuy'á mà dε! Nka Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa u Jyanji tun u à pa mpyi sáràga maa wuu kapegigii tugure lwò maa Kile lùuni tñε.

¹¹Jyε mii ntàannamacinmpyiibii, ná Kile à wuu kyaa táan uy'á lire pyinjkanni na, lire e wuu mú à yaa wuu wuye kyaa táan wuy'á. ¹²Sùpya nyii jyε a tég'a nya Kile na mε, nka wuu aha wuye kyaa táan wuy'á, wuu sí n-kwôro Kile wwonεεge e, u tàange mú sí raa jaa wuu shwòhòl'e sèenji na.

¹³Ndemu cye kurugo wuu à li cè na wuu à wwò ná Kile e, Kile mú s'à wwò ná wuu e ke, lire li jyε: u à u Munaani le wuu e. ¹⁴Tufooni à Jyafooni tun u à pa mpyi dinyenji Shwofooni, wuu à lire nya wuu nyiigii na, maa mpyi lire kani shεenre jwufee. ¹⁵Shinji u à tēen li taan na Yesu u jyε Kile Jyanji ke, Kile à wwò ná urufol'e, urufòo mú à wwò ná Kile e. ¹⁶Tàanjkanni na Kile à wuu kyaa táan uy'á ke, wuu à lire cè, maa dá li na. Kile na jyε tàanga, shinji u à kwôro tàange e ke, urufol'à wwò ná Kile e, ka Kile sí wwò ná urufol'e.

¹⁷Wuu kyal'à táan Kile á sèenji na, lire kurugo canjke u sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ke, wuu yáakilitēenre wuu pi sí n-pyi kuru canjke. Naha kurugo yε bà Yesu Kirisita mpyi nge dinyenji i mε, amuni wuu mú jyε. ¹⁸Shinji u à Kile ná u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á ke, urufòo yáakilinj maha ntēen, naha na yε tàange sèe woge maha fyagare kwò. Yii li cè na mu aha sùpyanji nya u u fyáge, u kapegigii sí ndemu nò u na ke, lire yyaha na u maha fyáge. Lir'à li cyêe shinji u jyε na fyáge ke, tàange jyε a ndire wà urufol'e mε. ¹⁹Wuu pi ke, Kile u à fyànha a wuu kyaa táan uy'á, lire kurugo wuu à Kile ná wuu cìnmpyiibii kyaa táan wuy'á. ²⁰Wà ha jwo na Kile kyal'à táan ur'á, mà li ta urufol'à u cìmpworonji kyaa pēn uy'á, urufòo na jyε kafiniviniwe, naha na yε mu nyii jyε ma cìmpworonji ngemu na ke, mu aha uru kyaa pēn may'á, Kile u jyε mu nyii jyε uru na mε, di uru kyaa sí n-jà n-taan mu á n-jwo yε? ²¹Nde Kile jyε na jcaa wuu á ke, lire li jyε: uru

sàa kwùŋi nɔ sùpyaŋi na. Lire kapiini shiŋi pyifooni kyaa na bà mii à jwo yii Kile náare mɛ. ¹⁷ Kyaa maha kyaa l'à para tapyige e ke, lire na nyɛ kapii. Nka kapegigii puni nyɛ na kwùŋi nɔni sùpyaŋi na mɛ*.

¹⁸ Wuu à li cè na shin maha shin u nyɛ Kile pyà ke, urufoo nyɛ na uye yare kapegigii mpyiŋi yahare e mɛ, naha na yɛ Kile Jyaŋi maha urufoo saɲcwɔnni sigili, lire kurugo Sitaanniŋi sì n-jà yafyin pyi urufoo na mɛ.

¹⁹ Wuu à li cè na wuu na nyɛ Kile wuu, diŋyɛŋi sùpyire sannte sí nyɛ Sitaanniŋi fàŋhe ɲwɔh'i.

²⁰ Wuu à li cè mú na Kile Jyaŋi à pa, maa wuu yákilibii múgo, ka wuu u Kileni sèe wuŋi cè. Wuu nyɛ Kileni sèe wuŋi wwoɲɛɛ, wuu ná u Jyaŋi Yesu Kirisita wwoɲɛɛge cye kurugo. Uru u nyɛ Kileni sèe wuŋi, ɲgemu u maha shiŋi niŋkwombaaŋi kaan ke.

²¹ Mii pyìibii, yii a yiye kàanmucaa yasunɲi na.

* **5:17** Yii Marika 3.28-29 wíi.

Yuhana letereŋi shonwunji

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereŋi funḡ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tūntunḡ. Uru u à nḡe letereŋi sém'a tūngo dánafeebii kurunḡe kà á. Ku mpyi a sàa táan u á. Lire e u à ku yyere: «cìmpworocwonji». U à ku dánafeebii yyere: «cìmpworocwonji pyìibii».

Yuhana à li cya pi á, pi piye kyaa táan piy'á. U à li cya mú na wà ha mpa pi á ná kàlanji waber'e, ngemu u à li cyèe na Yesu jnye a pa mpyi sùpya diŋyeŋi i mɛ, pi àha jɛe urufoo na mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u jnye dánafeebii kacwōnrōŋi ke, mii u jnye na nḡe letereŋi sémēni si ntun cìmpworocwonji* ná u pyìibil'á, Kile à uru ngemu cwōnrō ke. Yii kyal'à táan mii á sēenji na. Mii kann'á bà yii kyal'à táan mɛ, nka mpīi puni pi à sēenji cè ke, yii kyal'à táan pire pun'á. ² Yii kyal'à táan wuu á, jaha na yɛ wuu à sēenji cè, u mú sí n-kwōro ná wuu e, fo tèekwombaa. ³ Tufoonji Kile ná u Jyanji Yesu Kirisita sí jwō wuu na, si jùnaara ta wuu na, si yyenḡke kan wuu á, bà wuu si mpyi s'a jaare sēenji jūŋ'i, si wuye kyaa táan wuy'á mɛ.

Wuu à yaa wuu a jaare sēenji jūŋ'i, wuu u wuye kyaa táan wuy'á

⁴ L'à pyi mii á funntanga nimbwōhō, mà li jya na mu pyìibii pīi na jaare sēenji jūŋ'i, bà Tufoonji à li cya wuu á mɛ. ⁵ Nyɛ mii cìmpworocwonji, jɛ mii jnyɛ na sémēni si ntun mu á numɛ ke, to nivōnḡo bà mɛ. Uru ton'á le wuu á, canḡke wuu à jyè Kile kuni i ke, uru u jnyɛ: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ⁶ Wuu aha a Kile tonji kurigīi jaare, lire li jnyɛ tàange. Yire yi jnyɛ na yu yīi á, mà lwó fo yīi canjyige Kile kuni i, yīi a lire pyi.

⁷ Mpīi pi jnyɛ na sùpyire jwō fáanji na leni kumpiini i ke, pir'à jyaha diŋyeŋi yyaha kurugo numɛ. Pi jnyɛ na jɛeg'a tēen li taan na Yesu Kirisita à pa diŋyeŋi i ná supyicyeere e mɛ. Shin maha shin u jnyɛ amuni ke, urufoo na jnyɛ kafiniviniwe, maa mpyi Kirisita zāmpen. ⁸ Yīi a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yīi àha ḡkwō wuu báaranji kapyiini yaha li pyi laaga baa mɛ, yīi yiye waha bà yīi si mpyi si u tōonḡi puni ta mɛ. ⁹ Kàlanji u à yyaha tīi ná Kirisita kani i ke, shin maha shin u jnyɛ u jnyɛ a uye pwō uru na mɛ, maa laaga tōon uru na ke, urufoo jnyɛ ná Kile e mɛ. Nka shinḡi u à uye pwō uru na ke, urufoo jnyɛ ná Tufoonji ná

* **1:1** Naha nḡe cyage e, dánafeebii kurunḡe kà mɛge ki. Dánafeebii kurunḡe shiinbii pi jnyɛ u pyìibii.

Jyafoonji i. ¹⁰ Wà ha mpa yii á ná kàlanji waber'e, ngemu u nyε u nyε a yyaha tíi ná Kirisita kani i mε, yii àha nyε urufoo yaha u sunmbage lènyε yii pyεnge e† mε. Yii àha urufoo shéere bá mε, ¹¹ jaha na yε ngemu ká urufoo shéere ke, u à wwò ná urufol'e kuru báaraapege na.

Jwumpe nizanmpe

¹² Karii nijyahagii saha na nyε mii á mà jwo yii á, mii la nàha si cyi séme mε, jaha na yε mii la nyε si nkàre wani yii yyére si sà cyi jwo yii á, bà wuu funntange si mpyi si fûnnɔ mε. ¹³ Mu cìmpworocwoŋi Kile à cwɔɔnrɔ ke, uru pyìibil'à mu shéere.

† **1:10** Pyεnge kyaa l'à jwo naha nke cyage e ke, dánafeebii tabinnige kyaa li. Lire tēni i cyeye mpyi sàha nkɔwò a faanra Kile pèente mεε na mε, dánafeebii mpyi maha piye bínnini pyenyi i.

Yuhana letereɲi tanrewuɲi Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereɲi funɲɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tũntunɲɔ. Uru u à ɲge letereɲi sém'a tun Gayusi á. Tũntunmpii Yuhana mpyi a tun pi sà Jwumpe Nintanmpe jwo Gayusi kàñhe e ke, Gayusi mpyi a pire sunmbage lèɲɛ. Ɗka nàɲi wà na mpyi dánafeebii shwòhòl'e, na Jwoterefu. Uru mpyi a ɲɛ Yuhana tũntunmpii sunmbage na mɛ. U mpyi maha Yuhana ɲũɲke tare. Yuhana à Gayusi kèe maa li cya u á na u àha mpyi Jwoterefu fiige mɛ.

Ɗge letereɲi'á li cyèe na shin maha shin u ɲyɛ na báare Kafoonɲi á ke, wuu à yaa wuu pire cùmu lemɛ ɲwò.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u ɲyɛ dánafeebii kacwònrɔɲi ke, mii u ɲyɛ na ɲge letereɲi sémeni si ntun mii ntàannamacinmpworɔɲi Gayusi á. Sèɲi na, mu kyal'à táan mii á. ² Mii ntàannamacinmpworɔɲi, mii na li ɲáare Kile á, u u ma wuuni ɲwò, u u ma yaha ticuumpe e, bà mu ɲyɛ na sì yyaha na Kile kuni i mɛ. ³ Mii funɲk'à táan sèl'e, ɲaha na yɛ pyiɲkanni na mu à maye pwo sèɲi na, ná pyiɲkanni na mu ɲyɛ na ɲaare u ɲuɲ'i ke, cìmpyiibii pìl'à pa yire jwo mii á. ⁴ Mà lógo na mii pyiibii wá na ɲaare sèɲi ɲuɲ'i, funntanga nimbwòhò ɲyɛ a tòro kuru na mii á mɛ.

Gayusi kani

⁵ Mii ntàannamacinmpworɔɲi, kyaa maha kyaa mu ɲyɛ na mpyi cìmpyiibil'á fo mà sà nò nàmpwuunbii na ke, mu à li cyèe na mu na ɲyɛ ɲwòmɛɛ ɲiɲkinfoo cyire karigii cye kurugo. ⁶ Pyiɲkanni na mu à li cyèe pi na na pi kyal'à táan mu á ke, pi à pa lire jwo naha dánafeebii kurunɲk'á. Mu aha yákili yaha pi na, maa pi tège pi kùsheeni i mà tàanna ná Kile ɲyii wuuni i, lire sí n-yaa. ⁷ Li cè na Kirisita mɛge kurugo pi à nde kùluni tɔge lwó, mpìi pi ɲyɛ pi ɲyɛ Kile kuni i ná wuu e mɛ, pi ɲyɛ a pire cyeyaage kà tufiige ɲáare mɛ. ⁸ Ɗyɛ wuu à yaa wuu a tire sùpyire shiɲi tèrɛ. Wuu aha a lire pyi, lire li sí li cyèe na wuu à cyeyi kan wuy'á maa báare, bà sèɲi jwumpe si mpyi si nò tapyahay'e mɛ.

Jwoterefu ná Demetirusi kani

⁹ Mii à ɲwòɲyɛya sém'a tũugo dánafeebii kurunɲk'á wani, ɲka Jwoterefu à wuu jwumpe cyé, u la ɲyɛ si uye pyi dánafeebii puni ɲũɲufoonɲi. ¹⁰ Lire e mii aha nò wani, kapyimbaagil'e u à cye le, maa wuu ɲũɲyi tare ke, mii sí cyire puni tège yii ɲiɲgyigii na.

Lire kanni bà mε, u nyε na nyεge cɛmpyibii sunmbage na mε, mpiimu la si ku nyε s'a pi sunmbage lɛɲi ke, u maha núru na pire sigili lire na, maa pi kòre na yige dánafeebii kurunke e.

¹¹ Mii ntàannamacinmpworonji, ma hà raa dìrili kapiini kurugo mε, ta dìrili kacenni kurugo. Shinji u nyε na kacenni pyi ke, urufoo na nyε Kile wu. Nka shinji u nyε na kapiini pyi ke, urufoo nyε a yafyin cε Kile e mε.

¹² Demεtirusi wi ke, dánafeebii puni na uru mεtanga yu, sèenji nun'i u nyε na jaare ke, uru mú à li cyêe na u mεg'à táan. Wuu na u mεtanga yu mú, mu s'à li cè na nje wuu à jwo u kyaa na ke, yire na nyε sèe.

Iwumpe nizanmpe

¹³ Karii ninyahagii saha na naha mii á si njwo mu á, nka mii la nàha si cyi séme me. ¹⁴ Mii na sônji li saha sì mǝ me, wuu sí wuye nya, si jwo ná wuye e.

¹⁵ Kile u yyepin̄ke kan ma á.

Mu ceveebil'a mu shéere. Wuu ceveebii puni ninjin
ninjinji shéere wani.

Zhude lɛtɛɾɛŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɾɛŋi funɲɔ jwumpe e ke

Zhude na mpyi wuu Kafoonji Yesu Kirisita cɛnmpworo. Cyelentiibii kafinivinibii pɛi mpyi na kàlanji wà kaan dánafeebil'á na Kile maha sùpyire kapegigii yàfani pɛi na, ná lire e dánafeebii sí n-jà raa pɛi nyii karigii puni pyi. Lire e Zhude à nge lɛtɛɾɛŋi sém'a tun dánafeebil'á, maa li cyêe pɛi na na pɛi áha raa pɛi jwumpe núru mɛ, ɲaha kurugo yɛ pɛi ɲyɛ na fyáge Kile na mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Zhude u ɲyɛ Yesu Kirisita báarapyi, maa mpyi Yakuba sɲɛɛ ke, Tufoonji Kile à yii mpiimu yyere mà pyi u wuu, maa yii kyaa táan uy'á, maa yii saɲcwɔnni sigili na Yesu Kirisita cannuruge sigili ke, yii á mii à nge lɛtɛɾɛŋi tun. ² Kile u ɲùɲaara ta yii na, u u yyɛɲɲɛ ná tàange kan yii á sèè sèl'e.

Cyelentiibii kafinivinibii kani

³ Mii ntàannamacinmpyiibii, mii la mpyi a sìi si lɛtɛɾɛ sémɛ si ntun yii á wuu mú puni zhwonji kyaa na. Nka mii à li ta kacɛnnɛ li ɲyɛ li li mii u nge lɛtɛɾɛŋi tun yii á si màban le yii e, bà yii si mpyi si yiye waha Kile kuni zhì leni na, lire ndemu l'à le Kile wuubii taan tɔɔɔ ɲɲɲɲɲ fo tèekwombaa ke. ⁴ Mii à u tun yii á, ɲaha na yɛ mpɛi pɛi ɲyɛ pɛi ɲyɛ na fyáge Kile na mɛ, pire pɛi l'à ɲwɔh'a jyè yii shwɔhɔl'e, maa wuu Kile kacɛnni kani labali na yu, si nta raa silege baa karigii pyi. Wuu ɲùɲufoonji ná wuu Kafoonji ɲɲɲɲɲ u ɲyɛ Yesu Kirisita ke, pɛi maha uru cyíge. Mà lwó fo tèemɔni i y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na Kile sí pire sàra si ntàanna ná pi kapyɲkil'e.

⁵ Kyaa maha kyaa mii sí n-jwo yii á ke, yii à cyire puni cè mà kwò, ɲka mii sí yii funɲɔ cwo cyi na na Kafoonji à u shiinbii yige Misira kɛni i ke, mpɛi pɛi mpyi pɛi e pɛi ɲyɛ a dá u na mɛ, u à pire bò. ⁶ Yii funɲɔ cwo li na mú, mèlɛkɛɛbii pɛi mpyi ná pɛi tayyéregɛ mpyi a pɛi yyaha ɲɲ mɛ, ka pɛi i yíri pɛi tatɛnge e ke, pire ɲɲɲɲɲɲɲɲɲ pɛi ɲyɛ tèrigii puni i yòɔyɛ na numpini cyage e, na canmbwòhe sigili, kuru cannɲke Kile sí pɛi sàra si ntàanna ná pi kapyɲkil'e. ⁷ Yii funɲɔ cwo Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kànyi shiinbii ná pi kwùumpe kànyi shiinbii na mú. Pire mpyi a piye yaha jacwòɔre ná silege baa karigii mpyiɲi na pire mèlɛkɛɛbii fiige. Lire e Kile à nafugombaage tèg'a pire súugo si mpyi yyecyeenɛ.

⁸ ɲyɛ pire cyelentiibii kafinivinibii kyaa mii à jwo ke, cyire karigii shɲi pire ɲyɛ na mpyi mú: pɛi maha piye ɲwóɔre ná jacwòɔre e, maa ɲko na cyire karigii kun'à kan pir'á ɲɔyɛ i, pɛi

maha Kafoonji kafente cyíge, pèent'à yaa ti taha yaaga maha yaaga na nìnyinji na ke, pi maha yire cyere. ⁹ Mà li ta Misheli u nyé mèlèkèebii jùñufembwòhò ke, mà u ná Sitaanninji yaha piye na Musa buwuñi kyaa na, u nyé a Sitaanninji jwò shwò ná cyàhigil'e mɛ, ñka u à jwo kannà: «Kafoonji Kile u ma sâra.» ¹⁰ Ñka pire kafiniviniibii nyé a yaage ñkemu cè mɛ, pi maha kuru njini fare, pi na nyé mu à jwo sige yaaya. Pi maha karigii pyi piye jùñò kurugo, pi yabilimpìi kapyiini li sí pi shi tò. ¹¹ Pi wuun'à kèege, ñaha kurugo yé pi à kumpiini lwó Kanji* fiige. Wyérenji kurugo pi à sùpyire wurugo Balamu† fiige. Pi à jùñò kyán Kile na, bà Kore‡ mpyi a jùñò kyán mɛ, lire kurugo Kile sí pi shi bò.

¹² Pire pi maha karigii nyaha na wùruge yii kanğwòrò njyini cyeyi i, sílege nyé pi na mɛ. Piye kanni pi maha wíi. Pi na nyé mu à jwo kilewwoo kafèeg'á ndemu fwò a tòro ke, pi na nyé mu à jwo cire ntemu ti nyé ti nyé a sii na yasere pyi tènì là tufiige e mɛ, pi na nyé mu à jwo cige k'à òr'a kò ná ku ndìre e ke, lire kurugo k'à waha. ¹³ Pi maha pi sílege baa karigii pyi sùpyire nyii na, bà suumpe lwòhe maha ñkânji na yîri maa kakyayi yige na wàa cyíinji na mɛ. Pi na nyé mu à jwo wòrii jcyiimu cyi nyé na jaare na màre ke. Nde Kile à bégele pi mɛɛ na ke, lire li nyé nimpirinke, pi sí n-pyi kur'e fo tèekwombaa.

¹⁴ Enòki u mpyi Adama tùluge lyeñwòge baashonwoke ke, Kile mpyi a uru pyi u à jwo mpìi shinpiibii shini kyaa na, u mpyi a jwo: «Kafoonji sí n-pa ná u mèlèkèebii kampwòhii njyahajyahamil'e, ¹⁵ si sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e, mpìi pi nyé pi nyé na fyáge Kile na mɛ, si pire cèege pi kapegigii mpyini kurugo. Jwungama maha jwungama pi à jwo u na ke, u sí pi cèege cyire puni kurugo.»

¹⁶ Jwunyahamafee pi nyé pi pi, pi funñke nyé na jínini mɛ, pi maha jaare na ntàanni ná pi nyii karigil'e, pi maha jwumbwompe yu, maa sùpyire booli pi nàfannji kurugo.

Dánafeebil'à yaa pi piye waha Kile kuni i

¹⁷ Ñka mii ntàannamacinmpyiibii, yii pi ke, jwumpe Yesu túnntunmpil'à fyánha a jwo yii á ke, yii àha funñò wwò puru na mɛ. ¹⁸ Pi mpyi a jwo yii á na diñyeni canzanñyi i, sùpyire tà sí raa yii fwòhòre, pi sì raa fyáge Kile na mɛ, pi sí raa pi nyii karigii pyi. ¹⁹ Tire sùpyire ti nyé nte, pi maha ma ná ndàhalanji i dánafeebii kurunke e, pi maha pi karigii pyi mà tàanna ná pi yabilimpìi sòññonkanni i. Kile Munaani nyé pi e mɛ.

* **1:11** Adama jyanji njncyiñji u mpyi Kanji. Ur'à u còonji bò (Zhenezi 4.1-8).

† **1:11** Wyérenji kurugo, Balamu mpyi a Izirayeli shiinbii wurugo pi i kacyanhigii sunni (Nomburu 22.4-35). ‡ **1:11** Kore mpyi a jùñò kyán Kile túnntunñji Musa na (Nomburu 16.1-35).

²⁰ Nka yii pi ke, mii ntàannamacinmpyiibii, yii yiye waha yii raa sì yyaha na Kile kuni i, yii raa Kile jáare u Munaani fàñhe cye kurugo. ²¹ Kile à yii kyaa táan uy'á, yii kwôro kuru tàange e. Kafoonji Yesu Kirisita jùñaare funñke e, u sí shìñi niñkwombaanji ngemu kan yii á ke, yii a uru sigili. ²² Mpii pi nyε ná funyɔ shuunni i ke, yii a pire jùñaare taa, yii fàñha le, yii i pi yákilibii tiñε. ²³ Yii i pìi dír'a yige nage e bà pi si mpyi si shwɔ mε. Pii na nyε wani, yii a jùñaara taa pire na mú, ñka yii a yiye kàanmucaa pi na, yii laaga tɔɔn pi katupwɔhɔyi puni na, ali pi vaañtinnyí y'à jwóhɔ kapegigii cye kurugo ke, yii yire cyé.

Jwumpe nizanmpe

²⁴ Kile sí n-jà yii shwɔ kapegigii mpyiñi na, si yii tìgire cyaga baa wuubii ná yii funntanga wuubii pyi yii yyére u yyahe taan u sìnampe e canñka. ²⁵ Uru Kile niñkinñi u á wuu shwɔ wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. Sìnampe ná pèente ná fàñhe ná jùñufente nyε u á, mà ta diñyεñi sàha dá mε, maa mpyi u á numε ná tèekwombaa. Amiina!

Kacyeenkii sémenji

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenji funṅṅ jwumpe e ke

Azi kùluni pi maha mpyi numε Turiki ke, Yesu tùnntunṅi Yuhana u à ṅge lẹtẹrẹṅi sém'a tun lire dánafeebii kurupyi baashuunniṅ'á. Lire tẹni i, Ɔrọmu saanbwọhe mpyi na dánafeebii kyéregẹ. Lire funṅke e, pi à Yuhana cù mà le kàsunji i Patimọsi i, lwọh'á kuru cyage kwùulo. Mà Yuhana yaha wani, Kafoonji Yesu Kirisita à uye cyêe u na maa nìṅyini yaayi ná yaayi nimpayi cyêe u na, maa u pyi na nde u à nya ke, na u lire sémε. Ṅge sémenji i Yuhana à li cyêe na ncyèrẹ Yesu sí n-pa si u wuubii shwọ, si u zàmpeenbii shi bọ. Puru jwumpe cye kurugo, u à dánafeebii fḁonṅṅ, maa màban le pi e, bà pi si mpyi si piye pwọ Kile kuni i yyefuge tẹni i mε.

Kuni nìṅcyiini i, pyinṅkanni na Yesu à uye cyêe Yuhana na ke, u à lire jwo. Jwumọ tatẹnyẹ baashuunni yi nye ṅge sémenji funṅke e, yire tatẹnyi puni nìṅkin nìṅkinji sí n-jà n-táa tataaya baashuunni shuunni.

Jwumpe tatẹnyi nimbwoyi baashuunniṅi u nye:

Lẹtẹribii baashuunniṅi u à tùugo Azi kùluni dánafeebii kurupyi'á ke (2--3).

Fyèebii baashuunniṅi kani (4.1--8.6).

Mpuruyi baashuunniṅi kani (8.7--11.19).

Kabwọhigii kani (12--15).

Kile lùyirini ṅkunahigii baashuunniṅi kani (16).

Kapyaagii cyi à yyaha tí ná Babilónni kànhe e ke (17.1--19.10).

Kacyeenkii nizannṅkii mà yyaha tí ná tẹrigii nizannṅkii ná Zheruzalemu nivonṅi kani i (19.11--22.5).

Sémenji takwọre e, Yesu à nṅwọmεε lwọ, u à jwo «Ncyèrẹ, mii sí n-pa.»

Sémenji tasiige

¹ Yesu Kirisita à karigii nimpaanṅkii ncyiimu nya ke, cyire cyi nye ṅge sémenji i. Kile u à cyire karigii cyêe u na, u cyêe u báarapyiibii na na ncyèrẹ cyi sí n-pyi. Yesu à u mèlekeni tun u pa cyire karigii cyêe u báarapyiṅi Yuhana na. ² Kile à karigii ncyiimu kyaa jwo, ka Yesu Kirisita si cyi sẹnṅi cyêe Yuhana na, ka u u cyi puni nya ke, Yuhana à cyire puni sémε. ³ Ṅgemu ká ṅge sémenji kála sùpyir'á, ka mpiimu si u funṅṅ jwumpe lógo karigii nimpaanṅkii kyaa na, maa pu kurigii jáare ke, pifee wuun'á nṅwọ, naha na ye ṅge sémenji karigii tẹepiṅi'á byanhara.

⁴ Dánafeebii kurunyi baashuunninji* yi nyε Azi kùluni i ke, mii Yuhana u à nge sémenji séme si ntun yir'á. Kilenji u nyε, ná u mpyi, ná u sí n-pa ke, uru u jwə yii na, u u yyejinjke kan yii á. Múnahigii baashuunninji cyi nyε u saanre yatεenjke yyaha yyére ke, cyire mú cyi jwə yii na, cyi i yyejinjke kan yii á. ⁵ Yesu Kirisita u à Kile jwumpe jwo ná jwə mεfente e, maa mpyi shincyinji mà jè a fworó kwùni i ná uru u nyε njnke saanbii jn̄ufooni ke, uru mú u jwə yii na, u u yyejinjke kan yii á.

Uru u à wuu kyaa táan uy'á maa wuu jn̄jə wwú wuu kapegigil'e, u sìshange ngunji cye kurugo, ⁶ maa wuu le u Saanre e, maa wuu pyi sáragawwu, bà wuu si mpyi s'a báare u Tunji Kile á mε. Pèente ná fànhe na nyε u á tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina!

⁷ Yii li cè, u sí n-pa jahanyi i! Sùpyire puni sí u nya, ali mpíi pi à u fúruugo ke, pire mú sí u nya. Njnke supyishinji puni sí mεε sú u kurugo. Amuni li sí n-pyi. Amiina.

⁸ Kafoonji Kile à jwo: «Mii u nyε Alifa ná Omega--tasiige ná takwəge. Mii u nyε, mii u mpyi, mii sí n-pa, Sinji Punifoo.»

Yesu Kirisita à uye cyéé Yuhana na

⁹ Mii Yuhana u nyε yii cìmpworonji ke, mii ná yii pi nyε Kile saanre shiinbii, maa wuye shiile yyefuge e Yesu wwənjεge kurugo ke, Kile jwumpe ná Yesu kani njwun'á pi pyi pi à mii cù a kàre Patiməsi i†. ¹⁰ Kafoonji pèente canjke, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i mējwu nimbwoo lógo naye kàntugo mu à jwo mpurugo mεε. ¹¹ L'à jwo: «Nde mu nyε na jaa ke, lire sém'a tùugo dánafeebii kurunyi baashuunnin'á nje kànyi na: Efese ná Simirina ná Perigamu ná Cyatiri ná Saridesi ná Filadelfi ná Lawodisi.»

¹² Ka mii i yyaha kēenjε si jçè shinji u nyε na yu ná mii i ke. Mii à yyaha kēenjε ke, ka mii i sēenji fùkinahii baashuunni nya, ¹³ maa yaage kà nya fùkinabii shwəhə'l'e mu à jwo sùpya. Vāan̄tinmbwəhə mpyi u à le, kuru mpyi na u taa fo u nintakuruyi na, sēen vāanmεεge s'à tēg'a u māhana u ntùnje e. ¹⁴ U njnke mpyi a fīninjε weewee, nyiigii sí i jī mu à jwo na. ¹⁵ U tooyi mpyi na jī mu à jwo dànyε təənnə pi à le a fwə nage e, u mējwuuni sí nyε mu à jwo lufoomə tūnmə. ¹⁶ Wərii baashuunni mpyi u kàninjε cyεge e. Nwəyə shuunni kàshikwənjwətaŋga mpyi na fwore u jwəge e. U yyahe mpyi na jī bà canjke maha mpyi canvwuge na mε.

¹⁷ Mii à u nya ke, maa jçwo u fere e, mu à jwo mii à kwú. Ka u u kàninjε cyεge taha mii na, maa jwo: «Mà hà raa fyáge mε, mii u nyε njncyiinji ná nizannji. ¹⁸ Mii nyii wu u nyε. Mii

* **1:4** Yahutuubil'á, baashuunninji maha jwo a wà yaaga na nkemu k'à fūnjə ke. Naha njke cyage e, baashuunnin'á jwo a wà Azi kùluni dánafeebii kurunyi puni na.

† **1:9** Kìribilere li nyε li li suumpe lwəhe njnke e.

mpyi a kwû, ñka numε mii nyε nyii na fo tèekwombaa. Kwûñi ná ññke ñwôhó shiinbii cyage tirikyaanni na nyε mii cye e. ¹⁹ Nyε karigii cyi nyε na mpyi numε, ná ñcyii cyi sí n-pa n-pyi ke, cyire puni mu à ñya ke, cyi séme. ²⁰ Worigii baashuunniñi mu à ñya mii kàññe cyεge e, ná sεεññi fùkinabii baashuunniñi mu à ñya ke, cyire karigii ñwôhe k'à ñwôhó ke, kuru ku nyε ñke: worigii baashuunniñi cyi nyε dánafeebii kuruñyi baashuunniñi yyaha yyére shiinbii†. Fùkinabii pi nyε yire kuruñyi baashuunniñi.

2

Leterεñi u à tùugo Efese kànhe dánafeebii kuruñk'á ke

¹ Dánafeebii kuruñke ku nyε Efese kànhe e ke, leterε sém'a kan kuru yyaha yyére shinñ'á*, maa yi jwo u á na:

“Mii kàññe cyεge e worigii baashuunniñi nyε, mii i ñaare sεεññi fùkinabii baashuunniñi shwôhol'e ke, mii à jwo: ² mii à yii kapyiñkii cè, báarañi yii nyε na mpyi maa yiye shiile shiilñkanni ndemu na ke, mii à yire cè. Mii à li cè na yii nyε na ñεεge shinpiibii karigii na mε. Mpii pi à piye pyi Yesu túnntunmii mà ta sèe bà mε, yii à pire kàanmucya mà li ta na pi na fini. ³ Yii à yiye waha, maa kyaage kwú yiye e mii mεge kurugo, sàage nyε a jyè yii e mε. ⁴ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, ñaha na ye yii mpyi a mii kyaa táan yiy'á pyiñkanni ndemu na ke, là a fworó lire e. ⁵ Cyage yii à kùuñ'a cwo ke, yii funñó cwo kuru na, yii i yiye cεεge, yii i núru yii toroñkanni ñiñjyeen'á. Ná yii nyε a lire pyi mε, mii sí n-pa yii mεε na, si yii fùkinañi lwó u tayahage e. ⁶ Ñka kyaa ñiñkin na nyε yii e, ndemu l'à táan mii á ke. Nikolayiti shiinbii† kapyiñkil'à pεn yii á, mii fiige. ⁷ Nyε Kile Munaani na ñjemu yu dánafeebii kuruñy'á ke, ñgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufóo u ñiñgyigigii pεre, u raa núru. Ngemu ká mpyi javoo ke, shiñi cige ku nyε Kile Arijiñanji i ke, mii sí kuru yasεere tà kan urufóo u lyí.”

Leterεñi u à tùugo Simirina kànhe dánafeebii kuruñk'á ke

⁸ Dánafeebii kuruñke ku nyε Simirina kànhe e ke, leterε sém'a kan kuru yyaha yyére shinñ'á†, maa yi jwo u á na:

“Mii u nyε ñiñcyiñi ná ñizaññi ke, mii u mpyi a kwû maa ñè ke, mii à jwo: ⁹ mii à yii yyefuge ná yii fôñke cè, ñka Kile kàmpañke na, yii na nyε yaarafee. Mpii pi maha ñko na pire pi nyε Kile shiinbii§, mà ta sèe bà mε, pire na yii mεyi kεεge

† **1:20** Pii maha jwo: «dánafeebii kuruñyi baashuunniñi mèlεkεebii». * **2:1** Pii maha jwo: «mèlεkεñ'á».

† **2:6** Nikolayiti shiinbii na mpyi tonjkuro. Lire tonjkuni shiinbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlañi ná pi kapyiñkil'e. ‡ **2:8** Pii maha jwo: «mèlεkεñ'á».

§ **2:9** Pii maha jwo: «Yahutuubii». Yahutuubii pii mpyi maha sôññi na pire pi nyε Kile shiinbii, ali pi mée ká mpyi pi nyε na kacεññi nyi mε.

pyiŋkanni ndemu na ke, mii à lire cè. Sitaanninɔi wwoɲɛ pi ɲɛ pi pi. ¹⁰ Yyefuge ku sí raa yii taa ke, yii àha vyá kuru yyaha na mɛ. Yii lógo, Sitaanninɔi sí yii pìi le kàsɔɲi i, bà pi si mpyi si yii zò shwəŋgíi mɛ. Yii sí canmpyaa ke yyefugo pyi, ŋka yii kwôro Kile kuni i, pi mɛɛ ká mpyi na sí yii bò. Lire ká mpyi, mii sí shɛni nɛŋkwombaanɔi kan yii pyi yii kajanɲwooni.

¹¹ Nyɛ Kile Munaani na ɲjemu yu dánafeebii kurunɲ'á ke, ŋgemu la ku ɲɛ si yire yyaha cè ke, urufoo u nɛŋgyigigii pɛɛ, u raa núru. Ngemu ká mpyi javoo ke, kwùɲi shənwuɲi sì nɔ urufoo na mɛ.”

Leterɛɲi u à tùugo Perigamu kàñhe dánafeebii kurunɲ'á ke

¹² Dánafeebii kurunɲke ku ɲɛ Perigamu* kàñhe e ke, letɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinɲ'á†, maa yi jwo u á na:

“Nwəyɔ shuunni kàshikwəŋwəŋtange ɲɛ mii ŋgemu á ke, mii à jwo: ¹³ mii à yii tateɛnge cè. Mii à cè na Sitaanninɔi fàñhe tateɛnge ki. Antipasi u à pyi ɲwəməɛ nɛŋkinfoo maa mii kyaa jwo ke, pi à uru bò wani yii yyére Sitaanninɔi tateɛnge e. Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pwə mii na, yii ɲɛ a ɲɛn'a kàntugo wà mii na mɛ. ¹⁴ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, ɲaha na yɛ pìi na ɲɛ yii shwəhəl'e, pir'à taha Balamu‡ kàlanɔi fye e. Balamu u mpyi a saanɲi Balaki sòn, ka lire si mpyi kanɲə mə Izirayeli shiinbii yaha yasunɲyi kyaare ŋkyaɲi ná jacwəɔre karigii mpyinɔi na. ¹⁵ Amuni li mú ɲɛ, sùpyire tà na ɲɛ yii shwəhəl'e, tir'à taha Nikolayiti shiinbii§ kàlanɔi fye e. ¹⁶ Nyɛ yii yii toronɲkanni kɛɛɲɲɛ, lire baare e kàshikwəŋwəŋni li ɲɛ na fwore mii ɲwəge e ke, ɲcyɛɛ mii sí n-shà yii yyére si sà tire tùn ná l'e.

¹⁷ Kile Munaani na ɲjemu yu dánafeebii kurunɲ'á ke, ŋgemu la ku ɲɛ si yire yyaha cè ke, urufoo u nɛŋgyigigii pɛɛ, u raa núru. Ngemu ká mpyi javoo ke, ɲjyɲi mɛge ku ɲɛ mani ná u à ŋwəhə ke, mii sí uru kan urufol'á. Mii sí kafafyinge kan urufol'á mú. Mɛge nivəŋɲ'á sémɛ kuru kafaage ɲun'i, sùpya ɲɛ a ku cè mɛ, fo ku tafoonɔi.”

Leterɛɲi u à tùugo Cyatiri kàñhe dánafeebii kurunɲ'á ke

¹⁸ Dánafeebii kurunɲke ku ɲɛ Cyatiri kàñhe e ke, letɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinɲ'á*, maa yi jwo u á na:

* **2:12** Kacinzunni mpyi a fàñha ta kuru kàñhe e. Kuru mú k'à pyi kàñha nɛŋcyiige ŋkemu i pi à ɔrəmu saanbwəhe pɛɛ mu à jwo Kile ke. † **2:12** Pii maha jwo:

«mɛlɛkɛɲ'á». ‡ **2:14** Yɛɛyi Balamu à kan saanɲi Balaki á ke, yir'à pyi kanɲə mə Izirayeli shiinbii le kumpiini i (Nəmburu 31.16). Naha ŋke cyage e, cyelentiibii kafiniviniibii pi ɲɛ na sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlanɔi i ke, Yuhana à pire tàanna ná Balamu i. § **2:15** Nikolayiti shiinbii na mpyi tonkuro. Lire tonkuni shiinbii

mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlanɔi ná pi kapyiɲkil'e. * **2:18** Pii maha jwo: «mɛlɛkɛɲ'á».

“Mii Kile Jyaŋi nyiigii cyi nye na ji na fiige, mii tooyi si i ji danye tɔnnɔ fiige ke, mii à jwo: ¹⁹ ‘Mii à yii kapyiinkii ná yii tàange ná yii daniyaŋi ná yii sùpyire ntɛgeni ná yii yiye zhiilini cè. Yii báaraŋi mú s'à nyaha nume mà tòro niŋcyiini na. ²⁰ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, naha na ye ceenji u nye Zhezabeli† ke, ur'à fine na uru na nye Kile tũntunŋɔ, ŋka yii à u yaha u u mii báaraŋyibii leni kumpiini i ná u kàlaŋi i, bà pi si mpyi s'a jacwɔɔre pyi, s'a yasunŋyi kyaare kyàa me. ²¹ Mii à tère kan u á u u toronkanni kɛɛnŋe, ŋka u la nye si láha u jacwɔɔre karigii na me. ²² Lire kurugo mii sí yampe pà yaha u na fo si u sínŋiŋe. Mpii pi nye na jacwɔɔre pyi ná u e ke, mii sí yyefugo nimbwɔhɔ wà pire na mú, fo pi aha pi toronkanni kɛɛnŋe. ²³ Mii sí u fyɛɔwɔhɔshiinbii pyi pi a ŋkwúu. Lire e, dánafeebii kurunŋyi puni sí n-cè na shinŋi u à sùpyire sònnɔre ná ti funŋɔ karigii cè ke, mii wi. Mii sí yii shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiinkil'e.

²⁴ Nye yii sanmpii pi nye Cyatiri i, ná yii nye a jɛɛ uru ceenji kàlaŋi na me, yii pi à pyi yii nye a jɛn'a Sitaannini kanwɔhigii yyaha cya si jɛcè me, mii sí kyaa niŋkin kanna cya yii á, lire li nye: ²⁵ kàlaŋi yii à ta ke, yii kwɔro uru na fo mà sà nɔ mii tɛepani na. ²⁶ Ngemu ká mpyi javoo maa mii nyii karigii pyi mà nɔ fo tɛgeni na ke, mii sí supyishini puni jũnufente kan urufol'á. ²⁷ U sí raa pi kɛɛnŋi ná tɔnnɔ kàbil'e, si pi jya jya pworɔ cwoɔ fiige. ²⁸ Mii sí tire jũnufente kan urufol'á, bà mii Tunji Kile à ti kan mii á me. Mii sí nyèmugo woni kan urufol'á mú.’

²⁹ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurunŋy'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufɔo u niŋgyigigii pɛɛɛ, u raa núru.”

3

Leterɛŋi u à tùugo Saridesi kàhe dánafeebii kurunŋk'á ke

¹ Dánafeebii kurunŋke ku nye Saridesi kàhe e ke, leterɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinŋ'á* maa yi jwo u á na:

“Kile múnahigii baashuunnini ná wɔrigii baashuunnini nye mii ngemu á ke, mii à jwo mii à yii kapyiinkii cè. Sùpyire na sònni na yii à shini sèe wunji ta, mà li ta yii à kwú u kàmpaŋke na. ² Nye yii yiri ŋɔɔmpe na, yii fàha le yiye e, naha na ye yii fành'á kwɔ à kwɔ. Yii li cè na yii nye na yii karigii pyi na nɔni cyi tɛgeni na mii u Kileni nyii na me. ³ Kàlaŋi yii à lógo maa jɛɛ u na ke, yii funŋɔ cwo uru na, yii i u cù yii tàanna ná u lógonkanni i, yii i yii toronkanni kɛɛnŋe. Ná yii nye a nyiigii múgo me, mii

† **2:20** Uru ceenji Zhezabeli kurugo, Akabu mpyi a Kile kuni yaha (1 Saanbii 16.29-31; 1 Saanbii 18.4,19; 2 Saanbii 9.22). Lire kurugo, naha ŋke cyage e, ceenji u à dánafeebii le kumpiini i ná u kàlaŋi i ke, Yuhana à uru ceenji mege le Zhezabeli.

* **3:1** Pii maha jwo: «mèlekɛŋ'á».

sí n-pâa yii e nânkaawa fiige, yii sì mii tèepani cè mε. ⁴ Lire ná li wuuni mú i, sùpyire tà na nyε wani Saridesi kànhe e, tire nyε a ti vâanpyi jwôho mε. Tire ti sí n-pa vâanvinyi le, s'a náare ná mii i, naha na yε ti ná lir'à yaa.

⁵ Ngemu ká mpyi javoo ke, urufuo mú sí vâanvyinge kà le amuni. Mii sì n-sii urufuo mege bò shìni nínkwombaanj tafeebii meyi tasemege e mε. Mii sí yi jwo mii Tunj Kile ná u mèlekεebii jyii na, na urufuo na nyε mii wu. ⁶ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'yá ke, ngemu la ku nyε si yire cè ke, urufuo u ninyigigii pεε, u raa núru.”

Leterengi u à tùugo Filadelifi kànhe dánafeebii kurun'k'á ke

⁷ Dánafeebii kurun'ke ku nyε Filadelifi kànhe e ke, leterε sém'a kan kuru yyaha yyére shinn'á†, maa yi jwo u á na:

“Mii u nyε njicenni, sèenjifoo, saanji Dawuda tirikyaanni foo. Mii aha jwôge nkemu múgo ke, wà sì n-jà kuru tò mε, mii aha nkemu tò ke, wà sì n-jà kuru múgo mε. ⁸ Mii à yii kapyiinkii cè. Mii à li cè na yii fànha'à cyéε, lire ná li wuuni mú i, yii à kwôro na mii jwumpe kuni jaare, yii nyε a cyé mii na mε. Lire kurugo, mii à jwôge múgo yii á, sùpyanji wà tufiige sì n-jà ku tò mε. ⁹ Sitaanninji wwonεebii pi à piye pyi Kile shiin‡ mà ta sèe bà mε, mii sí fànha cyán pire na, pi a ma pi a nínkure sínni yii á, s'a yii pêre. Lire e pi sí n-cè na yii kyal'à táan mii á. ¹⁰ Yii à kwôro na mii jwumpe kurigii jaare, maa yiye shiile. Lire kurugo, yyefuge ku sí n-pa dinyenji sùpyire puni ta si pi zò shwô ngíi ke, kuru tēni ká nɔ, mii mú sí n-kwôro ná yii e. ¹¹ Ncyère mii sí n-pa. Kàlanji yii à ta ke, yii uru cū ná sèl'e, wà kà nkwo kajanjwooni shwô yii na mε. ¹² Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí uru pyi cinnkunjo mii Kilenji jáarebage e, u saha sì n-fworo wani mε. Mii sí na Kilenji mege ná Kile kànhe mege sémε urufuo na. Kuru ku nyε Zheruzalemu kànhe nivonnje, nkemu ku sí n-yíri ninyinji i Kile yyére si ntíge ke. Mii sí na yabilinji mege nivonnje sémε urufuo na mú.

¹³ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'yá ke, ngemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufuo u ninyigigii pεε u raa núru.”

Leterengi u à tùugo Lawodisi kànhe dánafeebii kurun'k'á ke

¹⁴ Dánafeebii kurun'ke ku nyε Lawodisi kànhe e ke, leterε sém'a kan kuru yyaha yyére shinn'á§, maa yi jwo u à na:

“Mii u nyε Amiina*, ngemu u nyε na Kile jwumpe yu ná jwômεfente ná sèenji i ke. Mii cye kurugo Kile à yaayi puni

† 3:7 Pii maha jwo: «mèlekεn'á». ‡ 3:9 Pii maha jwo: «Yahutuubii». Yii 2.9 wíi.

§ 3:14 Pii maha jwo: «mèlekεn'á». * 3:14 Nde jwumbilini jwôhe ku nyε naha nke cyage e: «Sèe wí.» Kirisita mege ká mpyi Amiina, lir'à yaa li wuu pyi wuu tēn ná l'e na jwomyahigii Kile à lwó u cye kurugo ke, cyire puni sí n-fúnjo.

dá. ¹⁵ Mii à yii kapyiin̄kii cè. Yii nyɛ a n̄hɛ mɛ, yii mú nyɛ a wyɛrɛ mɛ. Yii n'a mpyi a n̄hɛ, lire nyɛ mɛ mà wyɛrɛ, lire bá mpyi na sí n-pwɔ́rɔ. ¹⁶ N̄ka yii na nyɛ mu à jwo lùwɔ́ɔgɔ. Yii nyɛ a wyɛrɛ mɛ, yii mú nyɛ a n̄hɛ mɛ, lire kurugo mii sí yii tũgo na jwɔ́ge e. ¹⁷ Yii na yiye s̄nn̄i yaarafee, na yaayi puni na nyɛ yii á, na yafyin kyaa saha nyɛ yii na mɛ, n̄ka yii nyɛ a cè na yii na nyɛ kanhamafee ná j̄n̄aarafee mɛ. Yii cyɛngaya wuu ná yii cipyire wuu pi nyɛ, maa mpyi f̄ynmii. ¹⁸ Lire kurugo, mii na yii yɛrɛge: yii a ma, mii sí s̄enn̄i s̄e wuñi p̄ɛrɛ yii á, bà yii si mpyi si mpyi yaarafee mɛ. Yii a ma, mii sí v̄aanv̄yin̄nyɛ p̄ɛrɛ yii á, yii t̄eg'a yii cipyire tò, bà silege si mpyi si láha yii na mɛ. Yii a ma, mii sí nyiigii wyɛrɛ p̄ɛrɛ yii á, yii pyi yii nyiigii na, bà yii si mpyi s'a naa mɛ. ¹⁹ Mpii kyaa l'à t̄aan mii á ke, pire wà ká wurugo, mii maha u yɛrɛ, maa u le kuni i. Nyɛ yii yiye waha, yii i yii toron̄kanni k̄enn̄ɛ. ²⁰ Mii nin̄jyereni na nyɛ jwɔ́ge na, maa ku kúuli. Ngemu ká mii m̄jwuuni lógo, maa jwɔ́ge múgo ke, mii sí n-jyè urufoo yyére si lyí ná u e, urufoo mú sí n-lyí ná mii i.

²¹ Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí urufoo pyi u t̄een ná mii i na saanre yat̄enn̄ke e, bà mii à pyi javoo maa nt̄een ná na Tun̄i i u saanre yat̄enn̄ke e mɛ.

²² Kile Munaani na njemu yu d̄anafeebii kuruñy'á ke, ngemu la ku nyɛ si yire yyaha cè ke, urufoo u nin̄gyigigii p̄ɛrɛ, u raa núru.”»

4

Kile p̄ente n̄inyiñi i

¹ Lire k̄antugo nde à pyi mii á kacyele mà jwɔ́gɔ nya k'à múgo n̄inyiñi i. M̄jwuuni mii mpyi a fȳanha a lógo mpu-rugo m̄ɛ fiige ke, lir'à jwo: «Dũgo naha, karigii cyi à yaa cyi pyi nde k̄antugo ke, mii sí cyire cȳe mu na.» ² Lire t̄enuuni i, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i saanra yat̄enn̄ɛ nya n̄inyiñi i, wà s'à t̄een k'e. ³ Urufoo mpyi na j̄i zasipe ná sariduwan̄e kakyanhala kafaare lon̄gara woore fiige. Z̄anhañwɔ́ge mpyi a kuru tat̄enge kw̄ulo, ku mpyi na j̄i mu à jwo kafaani pi maha mpyi ɛm̄erodin̄i ke. ⁴ Saanra yat̄ennyɛ b̄enjaaga ná sicȳɛrɛ mpyi a saanre yat̄enn̄ke nin̄cyiige kw̄ulo. Kacw̄onrii b̄enjaaga ná sicȳɛrɛ mpyi a t̄een y'e, pi mpyi a v̄aanv̄yinre le, maa s̄enn̄i j̄unt̄on̄yi tò pi j̄un̄yi na. ⁵ Kilejini ná t̄un̄mpe ná kiletinni mpyi na fwore kuru saanre yat̄enn̄ke e. F̄ukinahii baashuunni mpyi na j̄i ku yyaha yyére, pire pi nyɛ Kile m̄unahigii baashuunniñi. ⁶ Yat̄enn̄ke yyaha yyére, tafabw̄oh̄o mpyi wani mu à jwo lw̄oh̄o cyaga. Kuru cyage mpyi na j̄i d̄uba ná z̄anhafun̄ɛnn̄ɛ fiige. Nyii yaaya sicȳɛrɛ mpyi saanre yat̄enn̄ke nin̄ke e maa

ku kwûulo, yire yyaha yyéreni ná yi kântugo yyéreni puni mpyi nyipyaa. ⁷ Nyii yaage nijcyyige mpyi mu à jwo cànrage, shonwoge mpyi mu à jwo nupeyaaga, tanrawoge yyahe sí nyé mu à jwo sùpya wogo, sicyerewoge sí nyé mu à jwo nyé u nyé na mpéeli. ⁸ Fukanya baani mpyi yire nyii yaayi sicyéreni puni ninjin ninjinji na. Yi cyeere puni mpyi nyipyaa. Pilaga bâra canja na, yi maha nko:

«Nijcenni, nijcenni, nijcenni, Kafoonji Kile, Sinji Punifoo, ngemu u mpyi, ná u nyé, ná u sí n-pa ke.»

⁹ Nge u à tèn saanre yatenni ke e, ná u nyé nyii na fo tèekwombaa ke, nje nyii yaayi ká a uru pêre, maa u báami, maa fwù kaan u á tère o tère e ke, ¹⁰ kacwónribii benjaaga ná sicyéreni maha njnkure sín saanre yatenni kefoo yyaha yyére, uru nyii wunji u nyé tégigii puni i, maa u pée, maa pi kajanjwooni nùntonyi kwòng'a tîrige u taan, maa jwo:

¹¹ «Wuu Kafoonji Kile, mu à yaa ná pèente ná nkèenji ná sífente e,

jaha na ye mu u à yaayi puni dá,
mu à yi dá mà tàanna ná ma nyii wuuni i.»

5

Mpabilini ná sémewenke kani

¹ Nyé nge u mpyi a tèn saanre yatenni ke e ke, ka mii i sémewenke nimbwòhò nya k'à myígile uru kàniye cyege e. Sémere mpyi ku kàmpañyi shuunniñi na, maa ku jwò tò ná fyèe baashuunni i. ² Ka mii i Kile mèlèkè fanhanyahaga wu nya u u yu fànha na: «Jofoo u à yaa ná fyèebii ndàhanji i si sémenji jwò múgo ye?»

³ Nka wà nyé a ta ninyiñi ná njinke ná njinke jwòh'i, ngemu u sí n-jà sémenji jwò múgo si u funke wíi mè. ⁴ Ka mii i mèé sú sèl'e, jaha na ye sùpya nyé a ta ngemu u à yaa ná sémenji mùgoni i, si u funke wíi mè. ⁵ Ka kacwónròñi wà ninjin si mii pyi: «Ma hà raa mèé súu mè. Zhuda tùluge shinji u nyé mu à jwo cànrage, maa mpyi saanji Dawuda jampyige ke, yii li cè na kur'à pyi javoo. Lire e, ku sí n-jà fyèebii baashuunniñi láha, si sémenji jwò múgo.»

⁶ Nyé ka mii i Mpabili nya l'à yyére saanre yatenni ke yyaha yyére, nyii yaayi sicyéreni ná kacwónribii shwòhòl'e. Li mpyi mu à jwo l'à bò mà pyi sàraga. Nèñii baashuunni mpyi l'à, ná nyii baashuunni, cyire cyi nyé Kile múnahigii baashuunniñi cyi à tùugo dipyeni cyeyi puni i ke. ⁷ Ka Mpabilini si file maa sémenji shwò saanre yatenni ke tènfoonji kàniye cyege e. ⁸ Lir'à pyi ke, ka nyii yaayi sicyéreni ná kacwónribii benjaaga ná sicyéreni si piye tîrig'a cyán Mpabilini á. Pi shin maha shin mpyi ná nkònn'i, mà bâra sèen nkunahii, cyire puni mpyi a jî

wusuna nùguntanga wu na. Nareyi Kile wuubii maha mpyi ke, yire yi mpyi uru wusunani. ⁹ Pi mpyi na mɛɛ nivɔnnɔ cêe na: «Mu u à yaa ná ñke sémewenke zhwonji i, si ku fyèebii láha, jaha na yɛ mu à bò mà pyi sáraga, maa sùpyire tà jùŋɔ wwû ná ma sishange e mà pyi Kile wuu, tùluyi puni ná shɛɛnre puni ná supyishini puni ná kîrigii puni i. ¹⁰ Mu à pi pyi saanlii ná sáragawwu, bà pi si mpyi s'a báare Kile á,

si mpyi jùŋufente e jìŋke na mɛ.»

¹¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛɛ miliyoo ninyahanyahamii mɛɛ lógo. Pi mpyi a saanre yatɛɛnɲke ná nyii yaayi ná kacwɔnribii kwûulo. ¹² Pi mpyi na ñko fànha na:

«Mpabilini l'à bò mà pyi sáraga ke, lire l'à yaa ná sífente ná yaarafente ná yákilifente ná fànhe ná pèente ná sìnampe ná ñkèenji i.»

¹³ Yaaga maha yaaga k'à dá ninyiŋi ná jìŋke ná jìŋke jwɔh'i ná lwɔhe e ná yaaga maha yaaga ku jye ke, ka mii i yire puni nya yi i mɛɛ cêe na:

«Ñkèenji ná pèente ná sìnampe ná fànhaŋfente ti pyi saanre yatɛɛnɲke tɛɛnfoonji ná Mpabilini woro, fo tèekwomba!»

¹⁴ Nyii yaayi sicyɛɛrenji mpyi na ñko: «Amiina». Ka kacwɔnribii si piye tírig'a cyán, maa saanre yatɛɛnɲke tɛɛnfoonji ná Mpabilini pèe.

6

Mpabilini à fyèe baani láha yyecyiige na

¹ Jye sémewenke fyèebii baashuunnini i, ka mii i Mpabilini nya l'à ninɲyini láha. Nyii yaayi sicyɛɛrenji i, ka mii i kuru kà ninɲin nya k'à jwo fànha na mu à jwo kilenji u à tîn, na: «Pa naha!» ² Ka mii i wíl'a shɔnfyinge nya, sintaaga mpyi ku fèvoonji cye e. Kajanjwoo nintonɔ mpyi a kan u á, ka u kajanɲunji si ñkàre si sà mpyi kajaŋa sahanɲi.

³ Mpabilini à fyèŋi shɔnwunji láha sémewenke na ke, ka nyii yaage shɔnwoge si jwo: «Pa naha!» ⁴ Jye ka shɔnge kabɛɛ si fworo. Kuru mpyi a jáaŋa. Fànhe mpyi a kan ku fèvoon'á u yyenɲke kwɔ jìŋke na, bà sùpyire si mpyi s'a tiye bùu mɛ. Kàshikwɔŋwɔtɔŋgɔ mpyi a kan u á.

⁵ Tèni i Mpabilini à fyèŋi tanrewunji láha ke, ka nyii yaage tanrawoge si jwo: «Pa naha!» Ka mii i shɔngɔ ninɲwɔhɔ nya k'à fworo. Nge u mpyi ku jun'i ke, paanni mpyi uru cye e. ⁶ Ka tùmɔ si fworo sùpya mejwu fiige nyii yaayi sicyɛɛrenji shwɔhɔl'e na: «Mòŋji paanni jyege ninɲinɲi na jye shin ninɲin

canmpuŋɔ báara sàra. Kàlage paanni nyeyi taanrenji mú na nyɛ amuni. Nka ma hà sɛnmpe ná ɛɛɛɛn sɛnmpe kɛɛge mɛ.»

⁷ Nyɛ Mpabilini à fyèŋi sicyɛrewuŋi láha ke, ka mii i nyii yaage sicyɛrewoge nya k'à jwo: «Pa naha!» ⁸ Nyɛ ka mii i shɔŋɔ nishwushwugo nya. Nge u mpyi ku juŋ'i ke, uru mɛge ku nyɛ Kwùŋi. Nɛŋke jwɔhɔ shiinbii cyage mpyi a taha u fye e. Mu aha diŋyɛŋi sùpyire táa tataaya sicyɛɛre, fànhe mpyi a kan pi á, pi taaga nɛŋkin bò ná kàshikwɔnɔwɔni ná katege ná yampimpe ná nɛŋke sige yapiyi i.

⁹ Nyɛ Mpabilini à fyèŋi kanjuro wuŋi láha ke, mpíi pi mpyi a bò Kile jwumpe ná pu njwuŋi kurugo ke, ka mii i pire múnahigii nya sárayi tawwuge jwɔh'i. ¹⁰ Pi mpyi na ŋko fànha na: «Wuu Kafoonji nɛŋcɛnɛŋi ná sèe wuŋi, naha tère mu nyɛ na sigili si diŋyɛ sùpyire yíbe wuu mbòŋi kyaa na, si li fwooni tò pi na yɛ?» ¹¹ Ka vǎanntinmbwɔhɔ nivyinge si ŋkan pi shin maha shin á, maa pi pyi pi funɔyi jɛŋe sahanjki tère nimbilere e fo pi báarapyiŋɛbii ná cɛnmpyiibii pi sí n-bò pi fiige ke, pire dáni ká fũŋɔ.

¹² Nyɛ Mpabilini à fyèŋi baani wuŋi láha ke, ka mii i nɛŋke nya k'à cyɛɛnne sèl'e. Ka canɔaŋyiini si wwò diri, ka yɛŋke si náaŋa mu à jwo sishan. ¹³ Ka wɔrigii si yíri nɛŋyiŋi i mà pa jcwɔ jcwɔ nɛŋke na mu à jwo kafeebwɔhɔ k'à fizhiye cige nimpimbaaga jàhara a wwù. ¹⁴ Ka nɛŋyiŋi si myígíil'a lwó wani, bà wà maha sémewɛŋe myígile mɛ. Nɔnyi ná kiripyɛɛre ti nyɛ suumpe lwɔhe nɛŋke e ke, ka yire puni si jɛúŋŋɔ jɛúŋŋ'a lwó yí tateɛny'e. ¹⁵ Ka nɛŋke saanbii ná fànhafeebii ná kàshikwɔnɔbii jũŋufeebii ná nàfuufeebii ná sifeebii ná diŋyɛ sùpyire sannte puni, bilibii bàra mpíi pi nyɛ pi nyɛ bilii mɛ, ka pire puni si ŋwɔhɔ jangyiyi ná kafawiy'e. ¹⁶ Pi mpyi na ŋko jɔnyi ná kafaay'á: «Yii cwo wuu juŋ'i, yii wuu ŋwɔhɔ saanre yatɛɛnɛŋke tɛɛnfoonji yyaha na, ná Mpabilini lùyirini yyaha na. ¹⁷ Naha na yɛ pi lùyirini canmbwɔhe k'à nɔ nɛŋjaa, jofoo u si n-jà n-shwɔ yɛ?»

7

Fyè à bwòn Kile báarapyiibii na

¹ Lire kántugo ka mii i Kile mèlɛkɛɛ sicyɛɛre nya pi à yyére diŋyɛŋi jũŋyi sicyɛɛrenji na. Pi mpyi a kafɛɛge kwòn diŋyɛŋi jũŋyi sicyɛɛrenji na, bà li si mpyi kafɛɛge kà núru vwɔ nɛŋke ná suumpe lwɔhe ná cige kà tufige na mɛ. ² Ka mii i Kile mèlɛkɛŋi wabɛɛ nya u à yíri canɔafyinmpe e. Kilenji nyii wuŋi fyèŋi mpyi u cye e. Kile mèlɛkɛɛbii sicyɛɛrenj'á fàn'h'à kan pi nɛŋke ná suumpe lwɔhe yaayi kɛɛge ke, u mpyi na yu fànha na pír'á na: ³ «Yii áha yaaga pyi nɛŋke ná suumpe lwɔhe ná cire na mɛ, fo wuu aha fyè bwòn wuu Kilenji báarapyiibii byahigii na.»

⁴ Sùpyire na fyèŋi mpyi a bwòn ke, ka pire pèrege si jwo mii á. Pi mpyi shiin kampwòhii ŋkuu ná beeshuunni ná sicyere (144.000) mà fworo Izirayeli tùluyi puni i.

⁵ Zhuda shiinbil'e fyèŋi mpyi a bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni (12.000) na,

Uruben shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Gadi shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

⁶ Asheri shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Nefitali shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Manase shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

⁷ Simiyon shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Levi shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Isakari shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

⁸ Zabulon shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Yusufu shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na,

Benzhama shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii ke ná shuunni na.

Shinnyahanyahara na Kile pêre

⁹ Lire kântugo ka mii i núr'a wíi mà sùpyinyahanyahara nya wà sì n-jà ntemu tārō mē. Kìrigii puni ná tùluyi puni ná supyishinji puni ná shēenre puni sùpyii pi mpyi pi pi. Pi mpyi a yyére Kile saanre yatēenŋke ná Mpabilini yyaha yyére. Vāanvynre mpyi pi na, sháhaŋkenye* sí nyē pi cye e. ¹⁰ Pi mpyi na yu fànha na: «Wuu Kilenji u à tēen saanre yatēenŋke e ke, uru ná Mpabilini à wuu shwō.» ¹¹ Kile mèlèkēebii puni mpyi a saanre yatēenŋke ná kacwōnribii ná nyii yaayi sicyēerenji kwûulo, maa piye tîrig'a cyán saanre yatēenŋke taan, maa Kile pêre, ¹² maa ŋko:

«Amiina!

Nkēenji ná sīnampe

ná yákilifente ná fwùŋi ná pēente

ná sífente ná fànhe

na nyē wuu Kilenji wuyo fo tèekwombaa.

Amiina.»

* **7:9** Yire ŋkényi mpyi na funntange ná kataanni cyêre.

¹³ Nyε ka kacwɔnrɔŋi wà ninŋin si mii pyi: «Mpire pi à nte vɔanvyinre le amε yε, taa pi à yîri ke?» ¹⁴ Ka mii i jwo: «Mu à pi cè kàfooni.» Ka u u jwo: «Mpii pi à fworo kyaage nimbwɔhe e, maa pi vɔanŋyi jyε a fîniŋε Mpabilini sîshange e ke, pire pi. ¹⁵ Lire e, pi jyε Kile saanre yatεenŋke yyaha yyére, maa u pêre u bage e pilaga bâra canŋa na. Nge u à tɛen saanre yatεenŋke e ke, uru sí n-tɛen pi shwɔhɔl'e, si pi le u fukange jwɔh'i. ¹⁶ Katege ná byage saha si pi ta mε. Canŋke si pi súugo mε, kafuge kà tufiige saha si pi ta mε, ¹⁷ jaha na yε Mpabilini li jyε saanre yatεenŋke niŋke e ke, lire sí n-pyi pi nàhafooni. Lùbilibii lwɔhe ku maha shîŋi sèe wuŋi kaan ke, li sí n-kàre ná pi e pire cyage e. Kile yabilinŋi sí pi nyilwɔhe puni cwûun.»

8

Mpabilini à fyèŋi baashɔnwuŋi láha

¹ Tèni i Mpabilini à fyèŋi baashɔnwuŋi láha ke, ka tùnmpe si fyâha nînyinŋi i, mà tère nimbilere pyi. ² Kile mèlεkεebii baashuunniŋi u à yyére Kile yyaha yyére ke, ka mii i pire jya, ka mpuruyo baashuunni si ŋkan pir'á.

³ Ka Kile mèlεkεŋi wabεrε si mpa yyére sárayi tasogoge taan. Wusunasuugocwoo mpyi u cye e, ndemu l'à yaa ná sɛenŋi i ke. Ka wusuna nînyahawa si ŋkan u á, u pyi sáraga ná Kile wuubii puni jarey'e, sárayi tasogoge sɛenŋi woge ku jyε Kile saanre yatεenŋke yyaha yyére ke, kuru jwŋ'i. ⁴ Ka wusunani ŋguruge si wá na fwore cwooni i Kile mèlεkεŋi cye e, na dùru ná Kile wuubii jarey'e Kile yyaha taan. ⁵ Lire kàntugo ka Kile mèlεkεŋi si wusunani cwooni jî sárayi tawwuge nanŋkyanhigii na, mà wu jîŋke na. Ka kilenŋi si wá na ntînni, maa jî, tùnmpe s'à jyahha, ka jîŋke si jcyɛenne.

Kile mèlεkεebii à mpuruyo baani wyi yyecyiige na

⁶ Kile mèlεkεebii baashuunniŋi cye e mpuruyi baashuunniŋi mpyi ke, ka pire si bégele s'a yi wyi.

⁷ Kile mèlεkεŋi nîncyiŋ'á u mpuruge wyi ke, ka zàhafunŋcɛenŋyi ná nage ná sîshange si wùrugo yiye e mà yîri nînyinŋi na mà wà jîŋke na. Jîŋke ká ntáa tataaya taanre, taaga ninŋin à sógo ná ku cire ná ku jyɛpuruge e.

⁸ Kile mèlεkεŋi shɔnwuŋ'á u mpuruge wyi ke, ka yaaga nimbwɔhɔ si wà suumpe lwɔhe e mu à jwo jana nawogo. Suumpe lwɔhe ká ntáa tataaya taanre, taaga ninŋin à kɛenŋ'a pyi sîshan. ⁹ Nyii yaayi yi jyε suumpe lwɔhe e ke, yire ká ntáa tataaya taanre, taaga ninŋin à kwû, bakwooyi ká ntáa tataaya taanre, taaga ninŋin à murulo.

¹⁰ Kile mèlεkεŋi tanrewuŋ'á u mpuruge wyi ke, ka woro nintabaala si yîri nînyinŋi i mà mpa jcwɔ jîŋke na. Li mpyi na

jî na fiige. Baabii ká ntáa tataaya taanre, l'à cwo taaga ninjkin ná ku lùbilibii ñun'î. ¹¹ Lire woni mege na nye Zoronji. Lwøhe ká ntáa tataaya taanre, l'à taaga ninjkin pyi k'à soro. Mpii pi à ku bya ke, pire nijyahara à kwû ku zoronji kurugo.

¹² Kile mèlekenji sicyerewun'à u mpuruge wyi ke, canjke ná yinke ná worigii ká ntáa tataaya taanre taanre, taaya ninjkin ninjkin à kèege. Lir'à pyi ke, yi saha nye a jà a bènmppe yige pu yigenkanni na me. Canjke ká ntáa tataaya taanre, taaga ninjkin à kwôro canjanyiini bènmppe baa. Numpilage ká ntáa tataaya taanre, yinke nye a bènmppe yige taage tanrawoge e me.

¹³ Ka mii i nûr'a nye nya fo ninyiñi i, u u nko fànha na: «Nijke sùpyire wuun'à kèege, l'à kèege, l'à kèege, naha kurugo ye ncyèrè mèlekèebii taanrenji sanji sí pi mpuruyi wyi.»

9

¹ Nye Kile mèlekenji kanjuro wun'à u mpuruge wyi ke, ka mii i woni là nya l'à yiri ninyiñi i mà mpa ncwo njinke na, ka kacowyicugunke tirikyaanni si nkan l'à. ² Ka li i ku múgo, ka nguruge si ntii na dùgudugu na dùru mu à jwo kacèege ku nye na sóre, mà canjanyiini ná kafèege pyi k'à wwò. ³ Ka kampèennye si fworo kuru nguruge e mà caala mà njinke tò. Fànhe mpyi a kan y'a sùpyire nòni nòngyahigii fiige. ⁴ Y'à jwo y'à na y'àha yaaga pyi nyege, lire nye me cire, lire nye me yaaga maha yaaga k'à sii na fyin njinke na ke, kuru kà na me, fo sùpyire ti nye Kile fyèñi nye a bwòn ti byahigii na me. ⁵ Kuni nye a kan y'à, y'a sùpyire bùu me, nka yi ti yyahayi fwòhòrò yinye kanjuro funñ'î. Yi tanòjke yanjanni ná nòngyaani woge na nye ninjkin. ⁶ Cyire canmpyaagil'e, sùpyire sí raa kwùñi caa, nka ti sì u ta me. Ti la sí n-pyi si nkùw, nka kwùñi sí raa fî ti yyaha na.

⁷ Yire kampèennyi mpyi shònyò fiige, njemu y'à bégele kàshige mæe na ke. Yaaya na mpyi yi njunyi na sèen jùntoyo fiige, yi yyahayi mpyi sùpya wogo fiige. ⁸ Yi njunjoore mpyi ceewe woro fiige, nkyànhighii sí nye cànràga wogii fiige. ⁹ Yi ntùjke mpyi mu à jwo k'à tò ná tònno vāanntinñ'î, yi fukanyi tùmpe mpyi mu à jwo shònkurujò ku nye na fî ná yi wòtoribil'e na wá kàshige cyage e. ¹⁰ Yi neñyi mpyi ná sènñil'e nòngyahii fiige. Yire neñyi cye kurugo, fànhe mpyi y'e, yi jà a yyefuge nò sùpyire na yinye kanjuro funñ'î. ¹¹ Kacyewyicugunke mèlekenji u mpyi yi saanji. Eburubii shèenre e pi maha u mege pyi: «Abadòn» Girekiibii woore e maa u mege pyi: «Apoliyòn». (Kuru mege njwøhe ku nye: «kakyampyiñi».)

¹² Nye yyefuge njncyiig'à tòro, yii li cè shuunni saha na ma kàntugo.

¹³ Nyε Kile mèlekeni baani wun'á u mpuruge wyi ke, sárayi tawwuge seenji woge ku nyε Kile yyaha yyére ke, ka mii i mejwuú lógo kuru mblińkii sicyεereni na. ¹⁴ Kile mèlekeni baani wunji u mpyi ná mpuruge e ke, ka nde mejwuuni si uru pyi: «Kile mèlekeebii sicyεereni u à pwə Efirati bańi nimbwonji cyage e ke, pire sánha.» ¹⁵ Pire Kile mèlekeebii sicyεereni mpyi a bégel'a yaha na nde yyeeni ná nke yinke ná nde canmbilini ná nde tēni yabilinji sigili ke, pi à sánha, bà li si mpyi, dińyε sùpyire ká ntáa tataaya taanre, pi i taaga ninķin bò mε. ¹⁶ Pi kàshikwəonbii pi mpyi shənyijun'í ke, pire pèrəg'á jwo mii á. Pi mpyi shiin miliyoo ŋkwuu shuunni (200.000.000). ¹⁷ Kacyeeni mii à nya ke, lire l'á pyi, mii à shənyi ná yi feveebii nya. Təonnte vāanntinji yi mpyi pi na ke, yire mpyi a jańa na fiige, maa mpyi bula fiige, maa mpyi nεε fiige. Shənyijunji mpyi canraya wuyi fiige. Nage ná ŋguruge ná ŋkiringinji mpyi na fwore yi jwəyi i. ¹⁸ Dińyεni sùpyire ká ntáa tataaya taanre, nage ná ŋguruge ná ŋkiringinji u mpyi na fwore shənyijwəyi i ke, yire yyefuyi taanren'á taaga ninķin bò. ¹⁹ Shənyi fānhe mpyi yi jwəyi ná yi nεnyi i. Yi nεnyi mpyi wwòo fiige, maa mpyi ná jumbogil'e. Cyire cye kurugo, yi mpyi maha yyefuge wàa sùpyire na.

²⁰ Nyε sùpyire t'á pyi ti nyε a kwú yire yyefuyi cye e mε, tire nyε a láha ti cyeyayaayi mpèenji na mε. Ka ti i ntóro ná ti jinasunni ná ti kacyinzunni i, ti mpyi a yire njemu yaa ná seenji, lire nyε mε wyérfyinnji, lire nyε mε dàńyεni, lire nyε mε kafaayi, lire nyε mε ná cire e ke. Mà li ta, yire yaayi nyε na jaa mε, yi nyε na núru mε, yi nyε na ja a jaara mε. ²¹ Tí mú nyε a láha ti supyibuuni ná ti sɛńkanmpe ná ti jacwəore ná ti nàńkaage na mε.

10

Sémɛbileni kani

¹ Lire kántugo ka mii i Kile mèleke fanhanyahaga wunji wabere nya u à tige mà yiri ninyinji i. Nahanja mpyi u na vāanntinje fiige, zānhanjwəoge sí nyε u jɛńke e. U yyahe mpyi canjanyiini fiige, u tooyi sí nyε mu à jwo na ku nyε cinńkunyo na. ² Sémɛbileni là jwə mpyi a múgo u cye e. Ka u u u kanińe təoge yaha suumpe lwəhe jun'í, maa kāmene woge yaha jɛńke na, ³ maa jwo fānha na cānraga fiige. U à jwo amuni ke, ka kilenji si ntin tooyo baashuunni. ⁴ Cyire kiletiinńkii baashuunniń'á njemu jwo ke, mii la mpyi si yire séme, ŋka mii à mejwuú lógo ninyinji i na: «Kiletiinńkii baashuunniń'á njemu jwo ke, puru pyi ma kanni funńo kyaa, ma hà pu séme mε.» ⁵ Kile mèlekeni mii mpyi a nya u à u təoge kà ninķin yaha suumpe lwəhe jun'í, maa ku sanńke yaha jɛńke na ke, ka uru

si u kàniŋe cyege yîrige nînyîni i, ⁶ maa jwo: «Kileŋi u nyε fo tēekwombaa, ná u à nînyîni ná jîŋke ná suumpe lwōhe ná yi funŋo yaayi puni dá ke, mii sí n-kâa uru mēge na na tèn'a nō, tère saha nyε mē. ⁷ Mēlēkēni baashōnwunji ká u mpuruge wyi canŋke ŋkemu i ke, kanwōhōni Kile à bēgel'a yaha ke, u sí lire pyi, bà u à yi jwo u tūntunmpii, u báarapyiibil'á mē.»

⁸ Mējwuuni mii mpyi a fyānha a lógo mà yîri nînyîni i ke, ka lire si núr'a mii pyi: «Kile mēlēkēni u à yyére suumpe lwōhe ná jîŋke jūŋ'i ná sémēbileni nimugonjahani i ke, sà li shwō u cye e.» ⁹ Ka mii i file uru Kile mēlēkēni na, maa u pyi u sémēbileni kan, ka u u mii pyi: «Li shwō ma a ŋkyāa, li sí n-soro mu funŋke e, ŋka li sí n-pōo mu jwōge e sere fiige.» ¹⁰ Nyε ka mii i sémēbileni shwō Kile mēlēkēni cye e mà kyà. Li mpyi a pōo mii jwōge e sere fiige, ŋka mii à li jò ke, ka li i mii funŋke pyi ku u mii yà zoronji cye e.

¹¹ Ka pi i yi jwo mii á na Kile saha sí tūnturo le mii cye e mii u jwo supyishi nînyahawa ná kîrii nînyahagii ná shenre nînyahara sùpyii ná saanlii nînyahamil'á.

11

Kile tūntunmpii shuunniŋi kani

¹ Nyε lire kántugo, ka pi i sumara pyipyi yaaga kan mii á mu à jwo kàbii, maa yi jwo mii á: «Yîr'a Kileŋaarebage ná sárayi tawwuge súma, mpíi pi nyε wani na Kile pēre ke, ma a pire tōrō. ² Ŋka ma hà Kileŋaarebage ntàani súma mē, ŋaha na yε mpíi pi nyε pi nyε Kile kuni i mē, kuru cyag'à kan pir'á. Pire pi sí n-pa Kile kànhe jya yinye beeshuunni ná shuunni funŋ'i. ³ Mii sí na jwumpe jwufēebii shuunniŋi tun ná bubaga vāanŋyi i yacy'e. Pi sí raa mii tūnture pyi canmpyaa kampwoo ná ŋkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funŋ'i.» ⁴ Olivye ciyi shuunniŋi ná fūkinabii shuunniŋi pi nyε jîŋke Kafoonji taan ke, yire yi nyε pire tūntunmpii shuunniŋi. ⁵ Sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, nage maha fworo pi jwōyi i, maa uru zàmpenŋi bò. Sēenji na, sùpya maha sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, urufol'à yaa u bò amuni. ⁶ Fànhe na nyε pi á pi jà a zànhe cū k'àha mpa pi tūnture canmpyaagii funŋke e mē. Pi mú maha jà a lwōhe kēenŋ'a pyi sìshan. Tère o tère l'à pi táan ke, yyefuge shîŋi u à pi táan ke, pi maha jà a kuru wà sùpyire na jîŋke na.

⁷ Pi aha pi tūnture jwo a kwò tēni ndemu i ke, sige yapege kà sí n-fworo kacýewyicugunŋe e si mpa pi tūn, si jà pi na, si pi bò. ⁸ Pi buwuubii sí n-yaha kànbwōhe tafage e. Kuru kànhe ku

sí n-jà n-tàanna ná Sòdumu* ná Misira† e, yi kapegigii kurugo, kur'e pi à pi Kafoonji kwòro cige na mú. ⁹ Pii sí n-yíri kìrigii puni ná tùluyi puni ná shéenre puni ná supyishinji puni i sí mpa a pi buwuubii wíi canmpyaa taanre ná paanga funḡ'i, pi sí jεε wà u pi tò mε. ¹⁰ Pi ḡkwùḡi funntange kurugo, diḡye sùpyire sí n-pyi ntàanji i, s'a ma yaaya kaan piy'á, ḡaha na ye pire Kile tùnntunmpii shuunninji mpyi a diḡyeḡi sùpyire yyahayi fwòhòrò sèl'e.

¹¹ Nyε cyire canmpyaa taanre ná paange kàntugo, ka shìḡi ḡòḡi sí yíri Kile yyére mà jyè pi e, ka pi i yír'a yyére. Mpii pi à pi ḡya ke, ka pire si fyá sèl'e. ¹² Ka pire tùnntunmpii shuunninji si mejwuu lógo fànha na mà yíri ḡḡyini i na: «Yii dùgo naha.» Ka pi i dùgo ḡḡyini i ḡahanke k'e, mà pi zàmpeεnbii yaha tayyérege e na pi wíi. ¹³ Ka ḡḡke si ntíl'a cyéenne sèl'e. Kànhe ká ntáa tataaya ke, taaga ḡḡkin baya mpyi a cwo, ka shiín kampwòhii baashuunni (7.000) si ḡkwù kuru ḡḡke ḡcyèenninji kajyíl'e. Mpii pi à kwòro ke, ka pire si fyá sèl'e, Kilenji u jyε yaayi puni ḡḡḡ na ke, maa li ḡwò cù na uru père.

¹⁴ Nyε yyefuge shònwog'á tòro, ḡka ḡcyère tanrawoge sí ḡwò cù.

Kile mèlεkeḡi baashònwun'á u mpuruge wyi

¹⁵ Nyε Kile mèlεkeḡi baashònwun'á u mpuruge wyi ke, ka mejwugii si fworo ḡḡyini i fànha na:

«Diḡyeḡi ḡḡḡfent'á pyi wuu Kafoonji Kile ná u ḡḡcwòḡḡḡi woro fo tèekwombaa.»

¹⁶ Kacwòḡribii benjaaga ná sicyεereḡi u à tèen pi saanre yatεεḡyi i Kile yyahe yyére ke, ka pire si piye tírig'a cyán, maa Kile pèe, ¹⁷ maa jwo:

«Kafoonji Kile, Siḡi Punifoo,

mu u jyε, ná mu mpyi ke,

wuu fwù na jyε mu na,

ḡaha na ye mu à ma fànhe nimbwòhe tìḡe ma Saanre e.

¹⁸ Supyishinji puni lùgigii mpyi a yíri,

ḡka numε mu u lùyirini li jyε na ḡaa.

Tèni i mu sí kwùubii yíbe ke, lir'á nò numε,

mu tùnntunmpii pi jyε mu báarapyiibii ke, pire sàranji tèni mú á nò,

mà bâra mu shiimbii ná mpii pi jyε na fyáge mu yyaha na ke, shinbwo bâra shimbilere na.

Mpii pi jyε na sùpyire kèεge ḡḡke na ke,

pire tèekεḡeni mú á nò.»

¹⁹ Lire kàntugo Kileḡaarebage ku jyε ḡḡyini i ke, ka kuru si múgo. Ka Kile tunmbyaare mbwùuni si ḡya kuru bage e. Ka

* **11:8** Kuru kànhe mpyi a cè ná silege baa karigil'e (Zhenεzi 19.4-11). † **11:8** Lire kini shiimbii na mpyi Izirayeli shiimbii zàmpeḡmii. Wani Izirayeli shiimbii mpyi bilere e.

kilejini ná tũnmpe ná kiletinni ná ñĩke ñcyènneni si mpyi mà bâra zãhafunñcenni na.

12

Ceeni ná wwòlyege kani

¹ Lire kàntugo nde à pyi kacyele ñĩyĩni i, mii à ceeni wà nya, canñanyĩni mpyi u na mu à jwo vãanntinñe, yĩke sí ñye u tooyi ñwòh'i, wòrii ke ná shuunni s'à pyi kajanjwoo ñũntonjo u ñĩke na. ² U laa wu u mpyi, u mpyi na ñkwũli zĩni cyereyampe cye e.

³ Lire kàntugo nde à pyi kacyeeni labere ñĩyĩni i, mii à wwòlyege ñimbwòho ñĩyega nya. Ku mpyi ná ñũmbogii baashuunni ná ñenji ke e, saanra ñũntonjo na mpyi ñũmbogigii puni ñĩkin ñĩkinñi na. ⁴ Wòrigii ká ntáa tataaya taanre, k'à ku ñenke tẽg'a taaga ñĩkin pwo a wu ñĩke na. Ku mpyi a yyere ceeni taan, u aha si si pyàni jò. ⁵ Ka ceeni si pũnambile si, ka Kile mèlekeni wà si li lwó a kàre Kile saanre yatennke taan, Kile yyere. Lire li sí n-pyi supyishini puni ñũño na, s'a ti kèenni ná tũnnò kabil'e. ⁶ Ñye ka ceeni si fẽ a kàre síwage e. Kile mpyi a cyage kà bẽgel'a yaha u mẽe na wani, bà pi si mpyi s'a u kaan u a lyi canmpyaa kampwoo ná ñkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funñ'i mẽ.

⁷ Lire kàntugo ka kàshige si yĩri ñĩyĩni i. Misheli u ñye Kile mèlekeebii ñũñufoonji wà ke, ka uru ná u mèlekeebii sí wwòlyege tũn, ka wwòlyege ná ku mèlekeebii si pi tũn mú. ⁸ Nka ku ñye a jà kàshige na mẽ, ku ná ku mèlekeebii saha ñye a tatẽnge ta ñĩyĩni i mẽ. ⁹ Kuru wwòlyege ku mpyi tèecyiini i. Kuru ku ñye jĩnabii ñũñufoonji, maa mpyi Sitaannini ke, ka pi i kuru wà ñĩke na ná ku mèlekeebil'e. Kuru ku maha ñĩyeni sũpyire wuruge.

¹⁰ Lire kàntugo ka mii i mejwu lógo fãnha na ñĩyĩni i na: «Tèni i wuu Kileni sí sũpyire shwò, si u sífente cyêe, si ntèen u saanre tatẽnge e ke, lir'à nò numẽ, ñge u à cwònnrò mà pyi Shwofoonji ke, uru ñũñufente tèepyiin'à nò mú.

Naha na ye ñge u maha wuu cìnmpyiibii cẽege Kile yyahe taan pìlaga bâra canja na ke, pi à uru wà ñĩke na.

¹¹ Wu cìnmpyiibil'à pyi javee u na, Mpabilini sìshange ñgunji ná Jwumpe Nintanmpe ñjwuñi cye kurugo. Pi à ñee mà pi múnahigii kan sárage.

¹² Lire e ke tatẽnge na ñye yii mpiimu á ñĩyĩni i ke, yii pyi funntange e, ñka ñĩke ná suumpe lwòhe wuun'à kèege, ñaha na ye Sitaannini nãvunño wuñ'à tíge yii yyere.

U à cè na uru canmpyaagii nɛɛ saha nyɛ a tɔɔn mɛ.»

¹³ Wwòlyeg' à pi nya pi à kuru wà jìɲke na ke, ceɛɲi u mpyi a pùnambilini si ke, maa ntaha uru fye e na ɲkòre. ¹⁴ Ka nyɛ nimbwòhò fukanya shuunni si ɲkan ceɛɲ'á, u yîri yire na u a si u tateɛnge e síwage e, bà u ɲwò si mpyi s'a ɲcaa wani yyee taanre ná paanga funɲ'i, si laaga tɔɔn wwòlyege na mɛ. ¹⁵ Lir' à pyi ke, ka wwòlyege si lwòhò yige ku ɲwòge e mà wà ceɛɲi kàntugo ba fiige, bà kuru si mpyi si u lwó mɛ. ¹⁶ Nka jìɲk' à ceɛɲi tɛge. Lwòhe wwòlyeg' à yige ku ɲwòge e mà wà ke, jìɲk' à múgo, maa kuru bya. ¹⁷ Lir' à pyi ke, ka wwòlyege lùuni si yîri ceɛɲi taan, maa kàshige kɛɛɲɛ u pyìibii sanmpil'á. Pire pi nyɛ, mpii pi nyɛ na Kile tonji kurigii ɲáare, maa Yesu kyaa yu sùpyir'á ke.

¹⁸ Lire kàntugo ka wwòlyege si sà yyére suumpe lwòhe ɲwòge na.

13

Sige yapiyi shuunninji kani

¹ Nyɛ lire kàntugo, ka mii i sige yapege kà nya ku u fwore suumpe lwòhe e. Nɛɲii kɛ ná jùmbogigii baashuunni nyɛ k'á. Saanre jùntonɔ na mpyi cyire ɲɛɲkii puni nɲɲin nɲɲinɲi na, Kile mɛkɛgɛɛ mɛyi s'á sɛmɛ ku jùmbogigii na. ² Sige yapege mii mpyi a nya ke, kuru mpyi cin fiige. Fànhe mpyi ku tooy'e, ku ɲwòge sí nyɛ cànrage wogo fiige. Ka wwòlyege si ku fànhe fiige kan k'á, maa ku saanre yateɛɲɲke kan k'á, maa jùɲufente kan k'á sèl'e. ³ Sige yapege jùmboge kà nɲɲin mpyi a bânɲi mu à jwo ku sí n-kwù. Nka kuru tabannag' à pa ɲkwò, ka li i mpyi kakyanhala sùpyir'á fo t'á yîr'a taha ku fye e. ⁴ Ka ti i wwòlyege pɛɛ, ɲaha na yɛ k'á jùɲufente kan sige yapeg'á. Ka ti i sige yapege pɛɛ mú na: «Jofoo u nyɛ ɲke sige yapege ɲca yɛ? Jofoo u sí n-jà ku tùn yɛ?»

⁵ Nwòg' à kan k'á, bà ku si mpyi si kuye pɛɛ, s'a Kile mɛkɛgɛɛ jwumpe yu mɛ. Kun' à pa ɲkan k'á yìnyɛ beeshuunni ná shuunni funɲ'i, k'á lire pyi. ⁶ Ka ku u ku ɲwòge múgo maa Kile ná u tateɛnge mɛge kɛge, mpii pi à tɛɛn nɲɲinɲi i ke, maa pire mɛyi kɛge mú. ⁷ Kun' à pa ɲkan k'á, ku Kile wuubii tùn, ku u já pi na. Fàn'h' à kan k'á, ku pyi tùluyi puni ná kùrigii puni ná shɛɛnre puni jwufɛebii ná supyishinɲi puni jùɲo na. ⁸ Dɲnyɛ sùpyire puni sí raa ku pɛɛ, fo mpii mɛyi y'á sɛmɛ shɲi nɲɲkwombaanɲi tafɛebii mɛyi tasemɛge e mà lwó dɲnyɛ tasiige e ke. Mpabilini l' à pyi sárage ke, uru sɛmɛɲi na nyɛ lire wu.

⁹ Ngemu la ku nyɛ si karii yyaha cè ke, urufoo u nɲɲyigigii pɛɛ, u raa núru. ¹⁰ Ngemu ká mpyi na sí n-le kàsɲi i ke, urufoo sí n-le kàsɲi i. Ngemu ká mpyi na sí n-bò ná kàshikwòɲwòɲi i ke, urufoo sí n-bò ná l'e. Lire e ke Kile wuubil' á yaa pi kyaage kwú piye e, pi i ɲkwòro Kile kuni i.

¹¹ Nyɛ ka mii i núr'a sige yapege kabere nya ku u fwoɛ nɛnke e. Nɛnɛi shuunni mpyi ku na mpàbili wogii fiige, ku mpyi na yu wwòlyegɛ fiige. ¹² Ku mpyi na ku karigii pyi sige yapege nɛncyiige nyii na, ná kuru u fàhe puni i. Tabannage mpyi na nko s'a sige yapege nɛncyiige nkemu bùu, ka ku u núr'a yíri ke, nke numɛ wog'à dɛnyɛni ná u sùpyire pyi na t'a kuru pɛre. ¹³ Sige yapege shɔnwoge mpyi maha kakyanhala karigii pyi, fo maha nage pyi ku u yíri nɛnyini i na ntíri nɛnke na sùpyire nyii na. ¹⁴ Lire pyinkanni na, fàhe ku mpyi a kan k'à kakyanhala karigii pyi sige yapege nɛncyiige nyii na ke, ku mpyi a dɛnyɛni sùpyire wurugo ná cyire karigil'e. Kàshikwɔnɔwɔni mpyi a sige yapege nkemu bànni, ka ku u núr'a cùuɔ ke, ku mpyi a dɛnyɛni sùpyire pyi na ti kuru nàɛjaɛni yaa ti raa ku pɛre. ¹⁵ Nyɛ sige yapege nɛncyiige nàɛjaɛni sùpyir'à yaa ke, fàh'à kan sige yapege shɔnwog'à, ka ku u múnaa le uru nàɛjaɛni i, bà u si mpyi s'a yu, mpiimu ká ncyé si u pɛe ke, u u pire bò mɛ. ¹⁶ Ka ku u fàha cyán sùpyire puni na, bà fyè si mpyi si bwɔn pi shin maha shin kàniɛ cyegɛ, lire nyɛ mɛ u byaani na mɛ, shinbilere bàra shinbwo na, yaarafoo bàra yaara baafoo na, biliwe bàra shinɛni u nyɛ u nyɛ biliwe mɛ. ¹⁷ Sùpya mpyi na si n-jà zhwo pyi, lire nyɛ mɛ mà pɛrɛmɛ pyi, ná nke sige yapege fyèni nyɛ urufoo na mɛ. Uru fyèni u nyɛ sige yapege mɛge, lire nyɛ mɛ tɔrɔmpe pu sí n-bê ná ku mɛge e ke.

¹⁸ Nde na nyɛ yákilifee kyaa. Tɔrɔmpe pu sí n-bê na sige yapege mɛge nɔwɔh'i ke, shinɛni u nyɛ yákilifoo ke, urufoo u puru nɔwɔhe cya a cè. Sùpya mɛge ku nyɛ ku ki. Kuru ku nyɛ nkɔwu baani ná beetaanre ná baani (666).

14

Mpabilini ná l'à mpiimu nùɔ wwû ke

¹ Lire kàntugo ka mii i wíi mà Mpabilini nɛnjyereni nya Siyɔn nàɛke nɔn'i. Shiin kampwɔhii nkɔwu ná beeshuunni ná sicyɛere (144.000) mpyi ná l'e. Mpabilini mɛge ná li Tunɛ mɛge mpyi a sɛmɛ pire shiinbii byahigii na. ² Ka mii i mɛjwu lógo l'à fwoɛ nɛnyini i mu à jwo lufoomɔ tũnmɔ, maa mpyi mu à jwo kiletinnɛ. Li mú mpyi mu à jwo pìi pi nyɛ na nkɔnnii bwũun. ³ Pi mpyi Kile saanre yatɛnnɛke ná nyii yaayi sicyɛereni ná kacwɔnribii yyaha yyére na mɛɛ nivɔnnɔ cêe. Pire shiin kampwɔhii nkɔwu ná beeshuunni ná sicyɛereni nùɔ Kile à wwû dɛnyɛni i ke, pire baare e, sùpya mpyi na si n-jà lire mɛɛni taanna mɛ. ⁴ Tire sùpyire nyɛ a mpyi a nɛn'a tiye nɔwɔhɔ ná cibahani i mɛ. Ti nyɛ a mpyi a ceewe shi cè mɛ. Tire mpyi maha ntaha Mpabilini fye e li tasheyi puni i. Tire nùnyi y'à wwû yyecyiige na sùpyire shwɔhɔl'e, maa ti pyi Kile

ná Mpabilini wuu. ⁵ Ti nyɛ a sìi na finni mɛ, jɛcɛɛge cyaga nyɛ ti na mɛ.

Kile mèlɛkɛbii taanreɲi kani

⁶ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛɲi wabɛɛ nintorowo nya fo nɲɲɲi i. Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ tɛrigii puni wumpe ke, puru mpyi u á jɲwunɲi mɛɛ na sùpyire pun'á. U mpyi a yaa u a pu yu kɪrigii puni ná tùluyi puni ná shɛɛnre puni jwufɛebii ná supyishɲi pun'á. ⁷ Ka u u wá na yu fànhà na: «Yii a fyáge Kile na, yii raa u kêre, nahà na yɛ tèn'à nɔ u dɲnyɛ sùpyire yíbe ti kapyiɲkii na. Uru u à nɲɲɲi ná jɲɲke ná suumpe lɔwɔhe ná lùbilibii dá ke, yii a u pɛre.»

⁸ Kile mèlɛkɛ shɔnwu mpyi a pa nɲɲyɲi kàntugo maa ɲko: «K'à jya! Kànbwɔhe Babilɔnni à jya! Kuru k'à ku ɛɛɛɛɛ sinmpe kan supyishɲi puni u a bya. Lire jɔwɔhe ku nyɛ, k'à supyishɲi puni pyi u à jacwɔɔre pyi ku fiige.»

⁹ Nyɛ Kile mèlɛkɛ tanrewu mpyi a pa mpɲii shuunnɲi kàntugo, maa ɲko fànhà na: «Shin maha shin ká ɲke sige yapege ná ku nàɲjaɲi pɛɛ, ka ku fyɛɲi sì bwɔn u byaani, lire nyɛ mɛ u cyɛge na ke, ¹⁰ urufoo sí ɛɛɛɛɛ sinmpe nintanhampe bya. Puru pu nyɛ Kile lùyrini. Yyefuge sí nɔ u na nage ná ɲkɪrigiɲi cye kurugo, Kile mèlɛkɛbii ná Mpabilini nyii na. ¹¹ Nage e u sí n-pyi ke, kuru sì n-sii n-fùgo mɛ. Mpɲii pi à sige yapege ná ku nàɲjaɲi pɛɛ, ku mɛge fyɛɲi sì nyɛ pi na ke, pɪlaga bàra canja na, ɲɔmɔ sì n-pyi pir'á mɛ.»

¹² Lire e ke mpɲii pi nyɛ Kile wuubii, maa u tonɲi kurigii jaare maa ntaha Yesu fye e ke, pir'à yaa pi kyaage kwú piye e.

¹³ Lire kàntugo ka mii i mɛjwuu lógo nɲɲɲi i na: «Yi sɛmɛ na mà lɔwɔ numɛ na, sùpyire ti sí n-kwú si ti yaha Kafoonɲi wwɔɲɛɛge e ke, tire wuun'à jɔwɔ.» Kile Munaani à jɔwɔ: «Sèe wɪ, tire sí ɲɔ ti báarawage na, nahà na yɛ Kile sì funɲɔ wwɔ ti báaraɲi nɲɲɛɲi na mɛ.»

Kile lùyrini l'à tàanna ná sùmakwɔngigil'e ke

¹⁴ Nyɛ ka mii i núr'a wíi mà jahankɛ kà nivyinge nya, wà mpyi a tɛɛn ku na mu à jɔwɔ sùpya. Sɛɛn jùntonɲɔ mpyi urufoo jɲɲke na, kɔɔɲɲa nintan sí nyɛ u cyɛge e. ¹⁵ Ka Kile mèlɛkɛɲi wabɛɛ si fɔworo Kilejaarebage e, maa jɔwɔ fànhà na ná jahankɛ jùɲi wunɲi i na: «Nɲɲke sùmaɲi tɛɛkwɔɔnn'à nɔ, sùmaɲi pun'à nɔ, ma kɔɔɲɲaɲi lɔwɔ ma a u kwùun.» ¹⁶ Nge u mpyi a tɛɛn jahankɛ jɔɲ'i ke, ka uru si u kɔɔɲɲaɲi lɔwɔ, maa jɲɲke sùmaɲi kwɔn.

¹⁷ Lire kàntugo ka Kile mèlɛkɛɲi wabɛɛ si fɔworo Kilejaarebage e nɲɲɲi na, kɔɔɲɲa jɔwɔtanga wu na mpyi uru cye e mú.

¹⁸ Ka Kile mèlekenji wabere si fworò sárayi tawwuge e, uru u nyé nage jùñjò ná. Ka u u kònnan̄jifoo pyi: «Nìñke ɛɛɛɛn̄n̄'á nò, u kwòñ ná ma kònnan̄jani i.» ¹⁹ Ka Kile mèlekenji si u kònnan̄jani lwó, maa jùñke ɛɛɛɛn̄n̄i kwòñ mà wà ɛɛɛɛn̄ lwòhe tawwuge wyige e. Kuru ku nyé Kile lùyirini. ²⁰ Ka pi i ɛɛɛɛn̄n̄i fwòñjò kuru wyige e kànhe kàntugo. Mà pi yaha pi i u fwòñjò, sìshang'á fworò wyige e mà dùg'a nò shònyi jwòyi na, maa fwu a kàre sumare kampwoo ná ñkwuu baani (1.600*) jùñke na.

15

Kile mèlekɛɛbii baashuunn̄ji ná yyefuyi nizan̄nyi kani

¹ Lire kàntugo mii à núr'a kakyanhala kacyele nimbwoo nya n̄nyini i: Kile mèlekɛɛ baashuunni mpyi ná yyefugo kuuyo baashuunni i piye cye e. Yyefuyi nizan̄nyi yi mpyi yire, Kile lùyirini sí jùñjò kuu yire na.

² Lire kàntugo ka mii i cyage kà nya suumpe lwòhe fiige, ku mpyi na jì dùba fiige, maa mpyi mu à jwo na k'à wùrugo k'e. Mpii pi à pyi javee sige yapege na ke, mii à pire nya pi à yyére suumpe lwòhe cyage e. Pire nyé a mpyi a sige yapege ná ku n̄ñjan̄ji p̄e m̄e, t̄r̄mpe pu sí n-bê ná ku m̄ege jwòhe e ke, pi à cyé uru fyèñi na piye na. Ñkònnibii Kile mpyi a kan pi á ke, pire mpyi pi cye e. ³ Pi mpyi na Kile báarapyiñi Musa m̄eñi ná Mpabilini m̄eñi c̄e na:

«Kafoon̄ji Kile, Sini Punifoo!

Mu kapyiñkii na nyé kabwòhii ná kakyanhala.

Supyishin̄ji puni Saan̄ji,

mu kapyiñkii pun'à tíi,

maa mpyi s̄e!

⁴ Kafoon̄ji, jofoo u nyé u sì n-fyá mu yyaha na mà yé?

Jofoo u nyé u sì mu p̄e mà yé?

Mu kanni u nyé n̄ñc̄n̄ji.

Supyishin̄ji puni sí n-pa n̄ñkure sín mu á,

jaha na yé mu katiigii n̄mpyiñkil'á f̄in̄ñ'á cȳe pi na.»

⁵ Lire kàntugo ka mii i tunmbyaare cyage nya k'à múgo n̄nyini i Kileñaarebage e. ⁶ Yyefuyi baashuunn̄ji mpyi Kile mèlekɛɛbii baashuunn̄ji mpiimu cye e ke, ka pire si fworò Kileñaarebage e. V̄an̄vyinweeweere mpyi pi à le. S̄eñn̄ji v̄an̄m̄eñnyé mpyi pi à t̄èg'a piye b̄inni nt̄ùnyi i. ⁷ Nyii yaayi sicyɛɛren̄ji i, ka kà n̄ñkin si s̄eñ ñkunahii baashuunni kan Kile mèlekɛɛbii baashuunn̄ji'á. Kilen̄ji u nyé nyii na fo tèekwombaa ke, cyi mpyi a jì uru lùyirini na. ⁸ Lire t̄èni i, ka Kileñaarebage si jì nan̄guruge na, lir'á li cȳe na Kile sinampe ná u f̄anhafente na nyé kuru cyage e. Kile mèlekɛɛbii baashuunn̄ji mpyi a pa

* 14:20 Ku laag'á culumetirii ñkwuu taanre (300) kwò.

ná yyefuyi baashuunniŋi njemu i ke, sùpya mpyi na sì n-jà n-nyè Kileŋaarebage e ná yire nyɛ a tòro mɛ.

16

Nkunaŋigii baashuunniŋi cyi nyɛ na Kile lùyirini kyaa yu ke

¹ Lire kàntugo ka mii i meɣwuu lógo fàŋha na Kileŋaarebage e, li i ŋko Kile mèlɛkɛɛbii baashuunniŋ'á na: «Kile lùyirini na nyɛ ŋkunaŋigii baashuunniŋi nyɛimu i ke, yii sà cyi sùguro nɔŋke na.»

² Nyɛ ka Kile mèlɛkɛɛni nɔŋcyiini si sà u ŋkunaani sùguro nɔŋke na. Lir'á pyi ke, sige yapege fyɛŋi mpyi mpiimu na, pi si i ku nàŋjaŋi pɛre ke, ka nɔwapiye si fworɔ pire na.

³ Ka Kile mèlɛkɛɛni shɔnwuŋi si sà u ŋkunaani sùgoro suumpe lwɔhe e, ka lwɔhe si ŋkɛɛŋ'á pyi mu à jwo supyikwugo sìshan. Nyii yaayi yi mpyi k'e ke, ka yire puni si ŋkwù.

⁴ Ka Kile mèlɛkɛɛni tanrewuŋi si sà u ŋkunaani sùgoro baŋi lwɔhe ná lùbilibil'e, ka yire puni si ŋkɛɛŋ'á pyi sìshan. ⁵ Kile mèlɛkɛɛni u nyɛ lwɔhe nɔŋɔ na ke, ka mii i uru nya u à jwo: «Mu u nyɛ nɔŋcɛŋi, mu u nyɛ, ná mu mpyi ke, mu à tíi, naha na ye amuni mu nyɛ na yoge kwùun. ⁶ Pi à mu shiinbii ná mu tùntunmpii sìshange wu, ka mu u sìshange kan pi a byii, pi ná lir'á yaa.» ⁷ Lire kàntugo ka mii i meɣwuu lógo sárayi tawwuge e na: «Sɛɛŋi na, Kafoonji Kile, Sɔŋi Punifoo, mu yoge kwòŋŋkann'á tíi.»

⁸ Ka Kile mèlɛkɛɛni sicyɛrewuŋi si u ŋkunaani sùgoro canŋanyiini nɔŋ'i, bà li kafuge si mpyi si mpɛe s'a sùpyire súuge na fiige mɛ. ⁹ Kuru kafug'á sùpyire súugo sèl'e. Ka pi i wá na Kile mɛge kɛɛge, uru cye e cyire yyefuge karigii nyɛ. Pi nyɛ a nɛn'a pi toronkanni kɛɛŋɛ si u pɛe mɛ.

¹⁰ Ka Kile mèlɛkɛɛni kanjuro wuŋi si u ŋkunaani sùgoro sige yapege saanre yatɛɛŋke e. Ku mpyi na ku saanre pyi cyeyi njemu nɔŋɔ na ke, ka numpini si jyè yire puni i, ka sùpyire si wá na ti njirigii nɔni yyefuge cye e. ¹¹ Yyefuge ná nɔwapiyi kurugo, ka pi i wá na nɔnyini Kileni mɛge kɛɛge, ŋka pi nyɛ a pi toronkanni kɛɛŋɛ mɛ.

¹² Ka Kile mèlɛkɛɛni baani wuŋi si u ŋkunaani sùgoro Efirati baŋi i, ka baŋi lwɔhe si waha maa tatorogo kan saanbil'á, pire mpyi a yíri canŋafyinmpe e. ¹³ Lire kàntugo ka mii i múnapegii taanre nya ntàɛɛn fiige, là à fworɔ wwòlyɛge nɔwɔge e, ka là si fworɔ sige yapege nɔwɔge e, ka là sí fworɔ tùntunni kafiniviniŋi nɔwɔge e. ¹⁴ Jínahii pi mpyi cyire múnaŋigii, cyi maha kakyanhala karigii pyi. Cyi sí n-shà dɔnyɛŋi saanbii puni bínni, bà pi si mpyi si kàshige kwòŋ Kile Sɔŋi Punifoo canmbwɔhe e mɛ.

¹⁵ Kafoonji à jwo: «Lógo, mii sí n-pa mu à jwo nàṅkaawa. Ngemu u à kwôro nyii na, maa mpyi u nyε a u vaaṅnyi wwû sùpyire ti kwò t'a u silege cyeyi naa mε, urufoo wuun'à jwò.»

¹⁶ Nyε ka jínabii si sà saanbii bínni cyage k'e, pi maha kuru mεge pyi Eburubii shεεnre e: «Arimagedon*».

¹⁷ Nyε ka Kile mèlεkεṅi baashonwuṅi si u ṅkunaani sùgoro kafεεge e. Ka mεjwuu si fworó Kileṅaarebage e saanre yateεṅke e na: «Y'à kwò numε.» ¹⁸ Ka kileṅini ná túnmpε ná kiletinni si mpyi, ka ṅṅke si ṅcyêenne sèl'e. Mà lwó sùpyire nyε ṅṅke na ke, ku mpyi na saha ṅcyêenne lire cyèenneṅkanni na mε. ¹⁹ Ka Babilónni kànbwòhe si jya mà pyi taanre. Ka kírígii puni kànyi si ṅcwó. Kile funṅo nyε a wwò kuru kànbwòhe na mε, maa u lùyirini tírige ku shiinbii ṅun'i, lire li nyε mu à jwo u à ερεzen sintanhampe kan pi a bya. ²⁰ Kíripyεere ti mpyi suumpe lwòhe ṅṅke e ke, ka tire puni si mpînni, wà saha nyε a ṅanyi saha cè mε. ²¹ Ka zànhafunṅcεenyε nitabaaya si wá na ṅcwó sùpyire ṅun'i. Yi puni ṅṅkin ṅṅkinṅi mpyi a dùgo sèe sèl'e. Ka sùpyire si wá na Kile mεge kèεge kuru yyefuge mpèṅi kurugo.

17

Fwòrobacwage kani

¹ Nkunahigii baashuunninṅi mpyi Kile mèlεkεεbii baashuunninṅi mpiimu cye e ke, ka pire wà si file mii na, maa jwo: «Ta ma, fwòrobacwage ku nyε lùbwoyi jwòge na ke, tunṅkanni na mii sí kuru kapegigii tún ke, mii sí lire cyêe mu na. ² Dinyeṅi saanbil'à jacwòre pyi ná k'e, ka dinyeṅi sùpyire si ku ερεzen sinmpe bya a mée, lire li nyε pi à jacwòre pyi ku fiige.»

³ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlεkεṅi si ṅkàre ná mii i síwage e. Wani mii à ceenṅi wà ṅya u à tēen sige yapege ṅinyεga ṅun'i. Kuru sige yapege mpyi ná ṅùmbogii baashuunni ná ṅeṅii ke e, Kile mεkεgere jwumpe mpyi a sémε ku puni na. ⁴ Vàanya longara wuyo ṅinyεya ceenṅi mpyi a le, maa uye yaa ná sεenṅi ná kafaare longara woore ná kóonṅi longara wunṅi i. Sεenṅi fùnṅcwokwuu na mpyi u cye e, jacwòre karigii cyi à nàar'a pi maa jwòhò ke, li mpyi a ṅi cyire na. ⁵ Mεge kà mpyi a sémε u byaani na ṅkemu jwòhe k'à cùgo ke, kuru mεge ku nyε: «Kànbwòhe Babilónni: jacwoobii ná dinyeṅi katupwòhoyi pyifeebii ṅunṅi.» ⁶ Mii à li ṅya na ṅge ceenṅi mpyi a bya mà mée Kile wuubii sìshange ná Yesu kani jwufeebii sìshange e.

Mii à u ṅya ke, li mpyi a mii kàkyanhala mà tòro. ⁷ Nyε ka Kile mèlεkεṅi si mii pyi: «Naha na l'à mu kàkyanhala yε? Ceenṅi u à tēen sige yapege ṅunṅi ná ku nyε ná ṅùmbogigii baashuunninṅi

* **16:16** Izirayeli shiinbil'à kàshibwoyi kwòn kuru cyage e.

ná ñeñkii keñi i ke, mii sí lire ñwøhe jwo mu á. ⁸ Sige yapege mu à ñya ke, ku mpyi ñyii na, ñka ku saha ñye me, ku sí n-pa fworó wyicugunke e, si ñkàre tapinnage e. Mà lwò díñyeñ'á dá ke, sùpyire ti ñye ti meyi ñye a sème shèñi ñinjkwombaanji tafeebii meyi tasemege e me, sige yapege ñyanji sí n-pâa tire e. Yii li cè na tèni l'e ku mpyi ñyii na, ñka ku saha ñye me, ku sí núru n-pa.

⁹ Sijicyiimpe ná yákiliñi u à yaa u tèg'a ñke cyage yyaha cè. Nùmbogigii baashuunniñi na ñye ñanya baashuunni yire ñjemu ñun'i uru ceen'á tèen ke. ¹⁰ Cyire nùmbogigii na ñye saanlii baashuunni mú, kanjur'á cwo pire e, ñinjin na ñye wani, u sanji sàha mpa me. Ñka uru ká mpa, u sí tère nimbilere pyi kanna. ¹¹ Sige yapege ku mpyi ñyii na, ná ku saha ñye me, kuru mú na ñye saanji wà, kuru ku sí pi fùññò baataanre, ñka ku na ntòre mpíi saanbii baashuunniñi i. Kuru na ñkèege tapinnage e. ¹² Ñeñkii keñi mu à ñya ke, cyire na ñye saanlii ke, pire sàha ñkwò a tèen fànhe na me. Pire sí n-pa ñunufente ta si tère nimbilere kanna pyi ná ñke sige yapege e sijcyan. ¹³ Sònñore ninure ti ñye pire pun'á, pi sí pi fànhañfente ná pi ñunufente kan sige yapeg'á. ¹⁴ Pi sí Mpabilini tùn, ñka Mpabilini sí n-jà pi na, ñaha na ye lire li ñye kàfeebii puni Kafoonji ná saanbii puni Saanji. Mpíi pi ñye ná l'e ke, pire Kile à yyere maa pi cwòñnrò, ka pi i ñkwôro u kuni i.»

¹⁵ Ka Kile mèlekèñi si núr'a mii pyi: «Lùbwoyi ñwøge na mu à fwòrobacwonji ñya u à tèen ke, yire na ñye kíríi ná supyikuruyo ná supyishi ñinyahawa ná shenre. ¹⁶ Ñeñkii keñi mu à ñya ke, cyire ná sige yapege sí fwòrobacwonji kyaa pen yiy'á. Yi sí u cyengaya wunji ná u cipyire wunji yaha, si ñkyà u e, si u sanji súugo.

¹⁷ Yii li cè, Kile u à sònñore le pi e pi i uru ñyii wuuni pyi, pi i pi sònñore pyi ñinjin, pi i pi ñunufente kan sige yapeg'á, fo Kile jwumpe ká fùññò. ¹⁸ Kànbwøhe ku ñye na ñinje saanbii puni kèenji ke, ceenji mu à ñya ke, uru u ñye kure.»

18

Babilonni kànbwøh'à jya

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlekèñi wabere ñya u à yíri ñinyinji i na ntíri. Nùñufente mpyi u á sèl'e, u sìnampe mpyi bènme ñinje cyeyi puni i. ² Ka u u ñkwúulo fànha na: «K'à jya! Babilonni kànbwøh'à jya! K'à pyi nume jínabii tateenge, maa mpyi múnapegigii puni ná màpenge sañcyenñwøhoyi puni tanwøhògò. ³ Lir'à pyi, ñaha na ye k'à supyishini puni pyi pi à jacwòore pyi ku fiige, ka lire si mpyi mu à jwo pi à ku erenzen sinmpe bya. Ñinje saanbil'á jacwòore pyi ná k'e, ñinje cwòhampil'á pa mpyi kàmpyaafee ku pùcyage yaare cye kurugo.»

⁴ Nye ka mii i mejwuuni labere lógo ninyiñi i na: «Mii shiinbii, yii fworó Babilónni kàñhe e, lire e kapegigii k'à pyi ke, yii nàzhan sì n-pyi cyire e me. Amuni li mú nye, yyefuyi yi sí nò ku na ke, yii nàzhan sì n-pyi yire e me. ⁵ Yii li cè na ku kapegigil'à bínni cyiye e, mà dùg'a nò fo ninyiñi na. Kile funḡo nye a wwò ku ntiimbaanji karigii na me. ⁶ Nde k'à pyi pi sanmpii na ke, yii lire fiige pyi ku na. Yii ku nimpyiini fiigii shuunni pyi ku na. K'à yaage nkemu kan yii à bya ke, nkemu fànhe k'à nyaha kuru woge na tooyo shuunni ke, yii kuru le ku byabya ceni i. ⁷ Bà k'à yasinayi ná nàfuunji tég'a kuye pèe me, yii kyaage ná nàvunḡke pyi ku nò ku na amuni, jaha na ye k'à kuye pyi saancwo, na kuru nye lenkwucwo me, na kuru sì n-sìi yamee sú me. ⁸ Lire kurugo, yyefuyi yi nye ku mee na ke, yire yi nye: kwùñi ná yameeni ná katege. Yire sí nò ku na canḡa ninḡin. Nage sí ku súugo, jaha na ye Kafoonji Kile u nye na yoge kwùun ku na ke, fànhe na nye ur'e.»

⁹ Nye jùḡke saanbii pi à jacwòore pyi ná k'e, maa ku pùcyage longara yaayi ta ke, pire ká ku súugo súugo nanḡuruge nya, pi sí raa nkúwuli s'a yameeni súu sèe sèl'e. ¹⁰ Pi sí n-yyére tatòḡge e, jaha na ye pi sí raa fyáge ku yyefuge kà nkò nò pire na me, s'a ḡko: «Kànbwòhe Babilónni wuun'à kèege! L'à kèege! Nàmbaa kàñhe! Yoge ku kwòñ mu na, lire nye a pyi kamòḡ me, tère nimbilere kann.»

¹¹ Dinyeñi cwòhòmpii mú sí raa nkúwuli s'a yameeni súu ku kurugo, mà li jùḡke pyi pi yaperéyi saha nye na shuu me. Yire yaayi yi nye: ¹² seḡñi ná wyérefyinḡi ná longara kafaare ná longara kóḡñi ná shire vāanḡyi ná vāanḡyeyi nisinanḡi ná vāanntufagare longara woore ná nùḡuntanga cire ná ntàsũñi ḡkyaangil'à tég'a yaayi njemu yaa ke, ná longara cir'à tég'a yaayi njemu yaa ke, ná dānyeñi wuyi ná tōḡnnte wuyi ná kafaayi longara wuy'à te mà pyi yaayi njemu ke, ¹³ ná cyangayaare nùḡuntanga woore ná làtikolonji ná miri nùḡuntanga sìnmpe ná wusunanji ná ézezen sìnmpe ná sìnmpe ná farini mbyimpe ná mòḡñi ná nūyi ná mpàabii ná shònyi ná wòtoribii, ali bilibii mú. ¹⁴ Pi sí raa ḡko: «Yaayi mu mpyi a cya ke, yire pun'à fworó mu cye e. Uru nàfuunji ná yire kakyanhala yaayi pun'à pīnni mu na, mu saha sì n-sìi yi ta me.» ¹⁵ Cwòhòmpii pi à nàfuunji ta ku cye kurugo ke, pire sí laaga tōḡn ku na, ku yyefuge kà nkò nò pire na me. Pi sí raa mee súu s'a nkúwuli, ¹⁶ s'a ḡko: «Kànbwòhe wuun'à kèege! L'à kèege! Ku sí mpyi a yal'a ḡwò ná shire vāanḡyi ná vāanḡyeyi ná seḡñi ná kafaare longara woore ná kóḡñi longara wunji i. Yire puni y'à kèege ame tère ninḡin!»

¹⁷ Bakwooyi jùḡufeebii puni ná yi kùsheebii ná mp̄ii pi nye na báare yi e ke, ná shin maha shin u nye na u ḡwòlyiñi taa suumpe lwohe jun'i ke, pire pun'à pa yyére tatòḡge e, ¹⁸ maa

kàñhe wíi tasogoge e, maa jwo fànha na: «Kànha mpyi a sàa pèl'a ñke kàñbwàhe kwò mè.» ¹⁹ Pi à cwòñre wu pi jùmbogigil'e, maa yamèni kwuuni wà, maa jwo: «Kàñbwàhe wuun'à kèège! L'à kèège! Ku longara yaayi yi mpyi a bakwooyi feebii puni pyi yaarafee ke, tère ninjin funn'i kur'à pînni. ²⁰ Nìnyinji, ta múgure ku njyanj kurugo! Kile wuubii ná Yesu tùnntunmpii ná Kile tùnntunmpii, yii a múgure mú, ñaha na ye Kile à yogo kwòn ku na, maa yii ñkoonj wwû ku na.»

²¹ Nyé ka Kile mèlèkènj wà si kafaabwàhò lwó mu à jwo tiraga, maa ku wà suumpe lwàhe e, maa jwo: «Amé Babilònni kàñbwàhe sí n-wà fànha na, wà saha sì ku ñya mè. ²² Nkònnò ná mēceenj kurunjo ná tìnmpire ná mpurugo mē saha sì n-sì n-lógo wani mè. Cyebaarapyi saha sì ñya wani mè, tiraga mē saha sì n-fworo wani mè. ²³ Fùkina bēenmē saha sì n-fworo wani mè, tacwokwàngò ná ku poo jwumò saha sì n-lógo wani mè, ñaha na ye mu cwòhòmpii pi mpyi ñnyé shinbwoobii, mu sìnkanma karigil'à ñnyé sùpyire puni wurugo. ²⁴ Mà bâra lire na, Kile tùnntunmpii ná Kile wuubii ná sùpyire puni t'à bò ññke na ke, mu yyére pire puni sishang'à ñya.»

19

¹ Lire kàntugo ka mii i tùmnbwàhò lógo ñnyinji i, mu à jwo supyinyahara ti ñnyé na yu, na: «Aleluya*! Zhwonj ná pèente ná sífente na ñnyé wuu Kilenj á. ² U kapegigii tunñkanni na ñnyé sèe, maa ntíi, ñaha na ye fwòrobacwàge ku mpyi a ñnyé sùpyire pyi t'à tiye pwò kapegigii na ke, u à kuru tòn. Kile báarapyiibii k'à bò ke, Kile à lire ñkoonj wwû ku na.» ³ Ka pi i núr'a jwo: «Aleluya! Ku súugosuugo nanjuruge sí raa dùru tērigii puni i.» ⁴ Ka kacwòñribii beñjaaga ná sicyērenj ná ñyii yaayi sicyērenj si piye tīrig'a cyán, maa Kile nintēenji pēe u saanre yateēñke e na: «Amiina, Aleluya!»

Dánafeebii kurun'k'à bégel'a yaha Mpabilini mē na mu à jwo tàcwò

⁵ Nyé ka mējwuu si fworo saanre yateēñke cyage e na: «Yii pi ñnyé Kile báarapyiibii maa fyáge u na ke, shinpyēere bâra shinbwoobii na, yii puni, yii a wuu Kilenj kêre.» ⁶ Ka mii i núr'a tùmnbwàhò lógo mu à jwo shinpyahara, lire ñnyé mē lufoomò, lire ñnyé mē mu à jwo kile u à sēe fànha na na: «Wuu wuu Kafoonj Kile kêe, ñaha na ye wuu Kafoonj Kile, Sijnj Punifoo na ñnyé u saanre e. ⁷ Wuu pyi funntange e, wuu raa múgure, wuu u pēene taha u na, ñaha na ye Mpabilini cikwòñr'à nò, li tàcwonj mú à tēen li tēenl'e. ⁸ Kun'à kan u á, u vāanvynweeweere nisinana le. Kile wuubii kapyiñkii nintiigii cyi ñnyé tire vāanvynre.»

*

19:1 Lire ñwàhe ku ñnyé: «Wuu Kile kêe!»

⁹ Ka Kile mèlekeni si mii pyi: «Yi sème “mpii pi à yyére Mpabilini cikwəonre njyɛni na ke, pire wuun'à jwə.”» Maa nūr'a mii pyi: «Kile yabilini jwumpe pu jye mpe.»

¹⁰ Ka mii i ninjure sín u fere e si u pée, nka u à mii pyi: «Ma hà li pyi mē, mii mú na jye Kile báarapyi mu à jwo mu ná ma cínmpyiibii pi jye na Yesu kyaa yu sùpyir'á ke. Kile mu à yaa mu u a mpère.» Jwumpe pu jye na yu Yesu kyaa na ke, puru pu jye Kile tūntunmpii tūnture njūke.

Kirisita à pyi javoo sige yapege ná ku fyènwəhəshiinbii na

¹¹ Ka mii i njyini nya u à múgo, ka shəngə nivyinge si fworo. Sùpyani u mpyi ku jun'i ke, uru mēge ku jye: «Nwəməe ninjinfooni ná sēenifooni». Ntiini funjke e, u maha yoge kwūun maa sùpyire tūnni. ¹² U jyiigii na jī na fiige, saanra jūntoyo njyahaya sí jye u njūke na. Mēge kà mpyi a sème u na, uru kanni baare e wà jye a kuru cè mē. ¹³ U mpyi a vāanttinmbwəhə le, ku puni mpyi sishan. U mēge na jye: «Kile Jwumpe». ¹⁴ Njyini kàshikwəonbii kuruji mpyi a taha u fye e shənfyingi jun'i. Pi puni mpyi a shire vāanvyinweeweere le. ¹⁵ Kàshikwəonwəotanga mpyi na fwore u jwəge e, si ntēge sùpyire bō. U sí raa pi kēnni ná təonmbil'e. U sí Kile Sini Punifoo lūyirini nimbwooni cyēe, bà pi maha ēzēzēnpijke fwōnə ēzēzēn lwəhe tawwuge wyige e mē. ¹⁶ Mēge kà mpyi a sème u vāanttinjke ná u cyiini na na: «saanbii Saanji, kàfeebii Kafoonj».

¹⁷ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlekeni wà nya u à yyére canjanyiini jun'i, sanjcyēnre ti jye na mpéeli fo njyini i ke, maa jwo fānha na tire pun'á: «Yii a ma, yii pa bínni yii a Kile lyimbwooni sigili. ¹⁸ Yii pa saanbii ná kàshicyeyi njūfēebii ná kàshikwəonmpiyi ná shənyi ná shənfēempii ná sùpyire puni, bilibii ná mpii pi jye pi jye bilii mē, ná shinpyēere ná shinbwoobii kyaare kyà.»

¹⁹ Nyē ka mii i sige yapege ná njūke saanbii ná pi kàshicyeyi nya y'à bínni si kàshige kwəon shənfyinge fēvooni ná u kàshicyēge na. ²⁰ Ka pi i sige yapege cū mà bāra tūntunni kaviniviniini u mpyi maha kakyanhala karigii pyi sige yapege jyi na ke. Kuru sige yapege fyēni mpyi sùpyire ntemu na, ka ti i ku nājanj pēe ke, cyire kakyanhala karigil'à pire wurugo. Ka sige yapege ná tūntunni kafiniviniini jyii wuubii si jcū a wà njirigini nabwəhe e. ²¹ Kàshikwəonwəəge ku mpyi na fwore shənfyinge fēvooni jwəge e ke, ka u u pi sanmpii bō ná kur'e. Sanjcyēnre pun'à jō a tūn pi kyaare e.

20

Sitaanni à pwə mà yyee kampwoo pyi

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlèkèni wà nya u à yîri nînyîni i na ntîri, kacyewyicugunke tirikyaanni ná yòròyò nitabaaya mpyi u cye e. ² Wwòlyege ku mpyi tèecyiini i, ná pi maha ku pyi jínabii nùñufooni, lire nye me Sitaannini ke, ka pi i kuru cû a pwò fo yyee kampwoo (1.000) ³ maa ku wà kacyewyicugunke e, maa ku shwôhò, maa fyè bwòn ku jwòtonke na, bà li si mpyi, k'àha nùru s'a sùpyire wuruge jcyii yyee kampwooni funnke e me. Cyire ká ntòro, k'à yaa ku yige ku tère nimbilere pyi.

⁴ Nye ka mii i saanra yateenyè nya. Mpii pi mpyi a tèn yi jùn'i ke, fànhe mpyi a kan pir'á, pi a yoge kyáali. Mpii jùmbogii pi mpyi a kwòn Yesu kani njwunji ná Kile jwumpe njwunji kurugo ke, mii à pire múnahigii nya. Pi mpyi a jèn'a sige yapege, lire nye me ku nànjani pèe me, pi mú mpyi a jèe fyèni u bwòn pire byahigii, lire nye me pire cyeyi na me. Pire mpyi a jè, maa ntèn ná Kirisita e saanre e mà yyee kampwoo pyi. ⁵ Shincyibii pi nye pire mà jè a fworò kwùni i. Kwùubii sanmpii nye a jè mà ta yyegii sàha fùnnò kampwoo na me. ⁶ Mpii pi à pyi njncyibil'e mà jè ke, pire wuun'à jwò, pi à pyi Kile wuu. Pi saha si kwùzhonwuu kwù me. Pi sí n-pyi Kile ná Kirisita sàragawwuu, si ntèn ná Kirisita e saanre e si yyee kampwoo pyi.

Fànha à ta Sitaannini na

⁷ Yyee kampwooni (1.000) ká fùnnò, Sitaannini sí n-yige u tatonke e. ⁸ U sí n-kàre si sà supyishini puni wurugo dînyèni yyaha kurugo. Uru supyishini puni mege ku nye Gogi ná Magogi*. U sí supyishini puni bínni kàshige mee na. Pir'à nyaha bà suumpe lwòhe jwòge nticyenni nye me. ⁹ Mii mpyi a li nya na pi à pa cyage puni shwò a ta, maa Kile wuubii cyage kwùulo, kuru ku nye kànhe tàange woge. Mà pi yaha puru na, nage kà à yîri nînyîni na mà pa pi puni súugo. ¹⁰ Nye Sitaannini u mpyi maha sùpyire wuruge ke, ka pi i uru cû, nkìrigini na nye kacyewyige nage nkemu i ke, maa u wà kur'e sige yapege ná tùnnunji kafiniviniini kurugo. Pi sí raa nkyaali wani pìlaga bàra canja na fo tèekwombaa.

Kile yoge nizanñke

¹¹ Nye ka mii i nùr'a saanre yateennke kà nimbwòhò nivyinge nya, wà u à tèn k'e. Ka nînyîni ná jìñke si fê a yîri u yyaha na, wà saha nye a yi nya me. ¹² Mpii pi à kwù ke, ka mii i pire nya, shinbwo bàra shinbilere na, pi puni mpyi a yyère saanre yateennke yyaha yyère. Ka sémèbii pìi si múgo. Lire

* **20:8** Gogi u mpyi Magogi kîni jùñufooni (Ezekiyeli 38-39). Uru u à pyi Izirayeli shiinbii zàmpenji nizanji. Naha ñke cyage e, Sitaannini à mpiimu wurugo supyishini puni i ke, pire pi maha mpyi Gogi ná Magogi. Pire pi sí n-pa kàshige kwòn ná Kile shiinbil'e dînyèni canñkwòge.

kàntugo ka wà si núr'a múgo, shìni nínkwombaanji tafeebii méyi tasemege ku mpyi ure. Ka Kile si kwùubii sàra a tàanna ná pi kapyiinkil'e ncyiimu cyi à sémé sémébil'e ke. ¹³ Suumpe lwòhe mpyi a sùpyire ntemu lyi ke, k'à tire nùrun'a yige. Mpii pi à kwù mà kàre jìnge jwòhò shiimbii cyage e ke, pire mú à fworò, ka shin maha shin si sàra mà tàanna ná u kapyiinkil'e. ¹⁴ Nyé ka kwùni ná jìnge jwòhò shiimbii cyage si wà kacyewyige nage e, kuru ku nyé kwùni shònwunji. ¹⁵ Shin maha shin u nyé u mége nyé a ta k'à sémé shìni nínkwombaanji tafeebii méyi tasemege e mé, pire pun'à wà kacyewyige nage e.

21

Zheruzalemu kàhe nivònnjke kani

¹ Lire kàntugo ka mii i nìnyi nivònnj ná jìngé nivònnj nya, naha na yé nìnyini nìnjyeni ná jìnge nìnjyége mpyi a pìnni, suumpe lwòhe mú sàha mpyi mé. ² Ka mii i Kile kàhe nya, Zheruzalemu kàhe nivònnjke, k'à yìri Kile yyére nìnyini i na ntìri jìnge na. Ku mpyi a légel'a jwò mu à jwò tacwokwòngò ku nyé na nkéége ku poo yyére. ³ Ka mii i mejwuu nimbwoo lógo saanre yatènnjke cyage e na: «Yii lógo! Kile à u tatènge yaa sùpyire shwòhòl'e, u sí n-tèen ná t'e, ti sí n-pyi u shiimbii, Kile yabilinji sí n-pyi ná t'e, si mpyi ti Kilenji. ⁴ U sí ti jyiilwòhe puni cwùun. Kwù saha sì n-pyi mé, yaméssuu mú sì n-pyi mé, méssuu sì n-pyi mé, kyaaga sì n-pyi mé, naha na yé yalyey'à tòro.» ⁵ Nge u à tèen saanre yatènnjke e ke, ka uru sí jwò: «Yii li cè, mii sí yaayi puni kèennj n-pyi nivònyò numé.» Maa núr'a jwò mii á: «Mpe jwumpe sémé, naha na yé pu na nyé pyàa jwumò sèe wumò!» ⁶ Maa núr'a mii pyi: «L'à pyi a kwò. Mii u nyé Alifa ná Omega, tasiige ná takwòge. Byage na nyé ngemu na ke, lùbilingi lwòhe ku nyé na shìni sèe wunji kaan ke, mii sí uru lwòhe kan urufòo u bya mana. ⁷ Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí yire kan urufol'à. Mii sí n-pyi urufòo Kilenji, urufòo sí n-pyi mii pyàni. ⁸ Nka fyagarafeebii ná mpìi pi nyé pi nyé a dá mii na mé, ná kapimpyiibii ná shinbuubii ná jacwoobii ná sìnñkanfeebii ná kacyinzunmpii ná kafinivinibii puni, pire nàzhannji u nyé nkìriginji wyicugunjke nage. Uru u nyé kwùni shònwunji.»

⁹ Nyé nkunahigii baashuunninji cyi mpyi a jì kasanrage yye-fuyi baashuunninji na ke, cyire mpyi Kile mèlekéebii baashuunninji ngemu cyé e ke, ka pire wà nínkin si mpa mii pyi: «Pa naha, mii sí cifònnji cyèe mu na, Mpabilini cwòni.» ¹⁰ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlekenji si nkàre ná mii i jàja nintòngò jun'i, Kile kàhe ku nyé Zheruzalemu ke, maa kuru cyèe mii na. Ku mpyi na ntìri mà yìri nìnyini i Kile yyére. ¹¹ Kile sìnampe mpyi ku na mà ku pyi ku u jì longara

kafaare pi maha mpyi zasipe ke, tire fiige. Tire maha jî dūba fiige. ¹² Kàsòogò nintòongò mpyi a kànhè kwùulo. Tajyijwòyò kè ná shuunni mpyi ku na. Tajyijwòyò maha tajyijwòyò, Kile mèlèkè ninjkin mpyi kuru na. Izirayeli tùluyi kè ná shuunni mpyi a sémè yire tajyijwòyò na. ¹³ Tajyijwòyò taanre taanre mpyi kàmpañyi sicyèrenj na: canjafyinmpe ná canjaciwumpe ná suumò kùlo ná wòro kùlo. ¹⁴ Kàsòoge mpyi a cyán kafaaya kè ná shuunni jñ'ì, Mpabilini tùnntunmpii kè ná shuunni mpyi a sémè yire kafaayi na.

¹⁵ Mèlèkènj u mpyi a jwo ná mii i ke, súmasuma sèen kàbii mpyi uru cye e, u tég'a kànhè ná tajyijwòyò ná kàsòoge súma. ¹⁶ Kànhè mpyi sicyeye sicyèere, sicyeyi puni mpyi a tàanna. U mpyi a kànhè súma ná kàbiini i. Sicyaga maha sicyaga mpyi kàbiini sinnagii kampwòhii kè ná shuunni (12.000). Ku yye-sanhampe ná ku yyeparampe ná ku yyerempe mpyi a tàanna. ¹⁷ Lire kàntugo ka u u kànhè kàsòoge bilimpe súma, ka ku u bē kàsimeeni sinnagii ñkuu ná beeshuunni ná sicyèere (144) mà tàanna ná sùpyire sumare pyinjanni i. ¹⁸ Longara kafaare pi maha mpyi zasipe ke, tire ti mpyi a tég'a kàsòoge faanra, maa sèenji yabiliñi tég'a kànhè faanra, ku u jî dūba fiige. ¹⁹ Kàsòoge nintaani mpyi a cyán ná longara kafaayi shinj puni i. Nintaani kafaage nijcyiige mege mpyi zasipe, shònwoge mege mpyi safiri, tanrawoge mege mpyi agati, sicyerewoge mege mpyi emèrodi, ²⁰ kanjuro woge mege mpyi onikisi, baani woge mege mpyi sariduwane, baashònwoge mege mpyi kirizoliti, baatanrewoge mege mpyi berili, baacyerewoge mege mpyi topazi, kè woge mege mpyi kirizopirasi, kè ná ninjkin woge mege mpyi iyasenti, kè ná shònwoge mege sí mpyi ametisiti. ²¹ Kànhè tajyijwòyò kè ná shuunni bàrayi mpyi longara kòonji pyàa kè ná shuunni. Bàraga maha bàraga mpyi kòonbile ninjkin. Kànhè tafabwòhe mpyi sèenji yabiliñi, maa jî mu à jwo dūba.

²² Mii jye a Kilejaarebaga jya kànhè e mè. Kafoonji Kile, Sinji Punifoo ná Mpabilini li mpyi kànhè Kilejaarebage. ²³ Bèenmpe kàmpañke na, kànhè kuro jye a mpyi canjanyiiñi, lire jye mè yinke e mè. Kile sinampe mpyi ku bèenmpe, Mpabilini sí jye ku fùkinañi. ²⁴ Njike sùpyire sí raa jaare ku bèenmpe e, njike saanbii sí n-jyè k'e ná pi bwompe e. ²⁵ Kànhè tajyijwòyò sì n-tò tènì là tufige e mè, jaha na ye numpilage saha sì n-wwò wani mè. ²⁶ Supyishinj puni sí raa ma ná u pèente ná u njire yaay'e ku funjke e. ²⁷ Yajwòhòge kà tufige sì n-jyè wani mè, shin maha shin u jye na kapegigii pyi, lire jye mè na finì ke, pire wà sì n-jyè wani mè. Mpabilini sémènj u jye shinj ninjkwombaanj tafeebii mèyi tasemège ke, mpiimu mèyi y'à sémè ur'e ke, pire kanni pi sí n-jyè wani.

22

¹ Lire kàntugo ka Kile mèlèkɛɲi si baɲi wà cyêe mii na. Uru lwòhe maha shìɲi kaan. Ku mpyi na jî dùba fiige na fwore Kile ná Mpabilini saanre yatɛɛɲke e, ² na fwu kàhe tafabwòhe e. Cige ku maha shìɲi kaan ke, kuru mpyi baɲi kàmpaɲyi shuunnɲi na. Yyeenì i, ku maha se tooyo kɛ ná shuunni i. Yɲɛ maha yɲɛ, ku maha se, ku weyi maha sùpyire wyɛɛ pyi. ³ Lanaga sì n-sì n-pyi mɛ. Kile ná Mpabilini saanre yatɛɛɲke sì n-pyi kàhe e, Kile báarapyiibii sí raa u pèrɛ, ⁴ s'a u naa pi jyiigii na, u mɛge sí n-sémɛ pi byahigii na. ⁵ Numpilage saha sì n-wwò wani mɛ. Fùkina, lire jye mɛ canɲke bèɛnmpe kyaa saha sì n-pyi pi na mɛ, naaha na yɛ Kafoonɲi Kile yabilɲi sí bèɛnmpe yige pi á. Pi sí n-pyi saanlii fo tèekwombaa.

Yesu tèepan'à byanhara

⁶ Lire kàntugo ka Kile mèlèkɛɲi si mii pyi: «Jwumpe mu à lógo ke, puru puni na jye sèe, wà sí n-jà n-dá pu na. Kafoonɲi Kile u maha u jwumpe leni u túnntunmpii jwòyi i pi i yu u Munaani cye kurugo ke, ur'à u mèlèkɛɲi tun, karigii cyi à yaa cyi pyi jcyèrɛ ke, u pa cyire cyêe u báarapyiibii na.»

⁷ Yesu à jwo: «Ncyèrɛ mii sí n-pa. Jwumpe p'à sémɛ nge sémɛɲi i karigii nimpaaɲkii kyaa na ke, ngemu u jye na pu kuni jaare ke, urufoo wuun'à jwò.»

⁸ Mii Yuhana à jcyii karigii lógo, maa cyi jya. Mii à cyi lógo maa cyi jya ke, Kile mèlèkɛɲi u à cyi cyêe mii na ke, ka mii i niɲkure sín u fere e si u pèe. ⁹ Ka u u mii pyi: «Ma hà li pyi mɛ! Mii na jye báarapyi, mu ná túnntunmpii sanmpii mu cìmpyiibii fiige, mà bàra mpìi pi jye na nge sémɛɲi jwumpe kurigii jaare ke. Kile mu à yaa mu u a mpèrɛ.»

¹⁰ Maa núr'a mii pyi: «Karigii cyi sí n-pa n-pyi ná cyi à sémɛ nge sémɛɲi i ke, ma hà cyi jwòhò mɛ, naaha na yɛ cyi tèepyiin'à byanhara. ¹¹ Nge u jye u jye à tíi mɛ, u yyaha le ntiimbaanɲi i, nge u jye na kaɲwòhòyi pyi ke, u yyaha le u a kaɲwòhòyi pyi. Nge u à tíi ke, u yyaha le u a katiigii pyi, nge u à fínɲɛ ke, u yyaha le u a fyɲmɛ karigii pyi.»

¹² Yesu à jwo: «Lógo, li saha sì mɔ mɛ, mii sí n-pa. Sùpyire sàranɲi na jye mii cye e, mii sí n-pa shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiɲkil'e. ¹³ Mii u jye Alifa ná Omega, niɲcyiɲi ná nizannɲi, tasiige ná takwòge.»

¹⁴ Mpìi pi à pi vaaɲyi jyé ke, pire wuun'à jwò, naaha kurugo yɛ kun'à múgo pi á pi jyé kàhe tajiɲjwòyi i, cige ku jye na shìɲi kaan ke, pi i kuru yasɛere lyí. ¹⁵ Nka kaɲwòhòyi pyifeebii ná sinɲkanfeebii ná jacwoobii ná shinbuubii ná kacyzunmpii ná kafinar'à táan mpiimu á pi mú si i fini ke, pire sí n-kwòro kàhe kàntugo.

¹⁶ «Mii Yesu à na mèlèkɛɲi tun u pa ɲcyii karigii puni cyêe yii dánafeebii kuruyi na. Saanɲi Dawuda tùluge shin u ɲye mii. Nyèmugo woni li maha ɲi ke, mii wi.»

¹⁷ Kile Munaani ná cifoɲɲ'a jwo: «Ta ma!» Ngemu u à mpe jwumpe lógo ke, urufuoo u jwo: «Ta ma!»

Byage na ɲye ngemu na ke, urufuoo u a ma. Lwɔhe ku ɲye na shɛɲi sèe wuɲi kaan ke, kuru lage na ɲye ngemu na ke, urufuoo u kà kwó a bya mana.

¹⁸ Shin maha shin u à ɲge sémeɲi jwumpe lógo mà yyaha tíi ná karigii nimpaɲkil'e ke, mii sí yi jwo n-waha pir'á, ngemu ká pà bâra pu na ke, yyefuyi kyaa l'à jwo ɲge sémeɲi i ke, Kile sí yire bâra urufuoo woge na. ¹⁹ Sùpya ká là yige ɲge sémeɲi jwumpe e, shɛɲi cige yasɛɛre ná Kile kàɲhe kyaa l'à jwo u e ke, Kile sí urufuoo nàzhan yige yire e.

²⁰ Ngemu u à li cyêe na ɲcyii karigii na ɲye sèe ke, ur'à jwo: «Sèeɲi na, ɲcyèɛ mii sí n-pa.»

Amiina! Ta ma, Kafoonɲi Yesu.

²¹ Kafoonɲi Yesu u ɲwɔ yii puni na, u u jwó le yii á!